

HABİBİ
VUSLATNÂME
(GİRİŞ-İNCELEME-METİN-DİZİN)

Dilek AKAN BUDAK

Doktora Tezi
Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı
Prof. Dr. Kâzım KÖKTEKİN

2014

Her Hakkı Saklıdır

ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

Dilek AKAN BUDAK

HABİBİ
VUSLATNÂME
(GİRİŞ-İNCELEME-METİN-DİZİN)

DOKTORA TEZİ

TEZ YÖNETİCİSİ
Prof. Dr. Kâzım KÖKTEKİN

ERZURUM-2014

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

TEZ BEYAN FORMU

21/03/2014

SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

BİLDİRİM

Atatürk Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğine göre hazırlamış olduğum "Habîbî, Vuslatnâme (Giriş-İnceleme-Metin-Dizin)" adlı tezin tamamen kendi çalışmam olduğumu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin kağıt ve elektronik kopyalarının Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım:

Lisansüstü Eğitim-Öğretim yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca gereğinin yapılmasını arz ederim.

- Tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.
- Tezim sadece Atatürk Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.
- Tezimin 3 yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin/raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

[*Dilek A.*]

[Dilek AKAN BUDAK]

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TEZ KABUL TUTANAĞI

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Prof. Dr. Kâzım KÖKTEKİN danışmanlığında, Dilek AKAN BUDAK tarafından hazırlanan bu çalışma 21/03/2014 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Türk Dili Bilim Dalı'nda Doktora Tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Prof. Dr. Kâzım KÖKTEKİN

İmza:

Jüri Üyesi : Prof. Dr. Avni GÖZÜTOK

İmza:

Jüri Üyesi : Prof. Dr. Muhsine BÖREKÇİ

İmza:

Jüri Üyesi : Doç. Dr. Abdülbaki ÇETİN

İmza:

Jüri Üyesi : Doç. Dr. Süleyman EFENDİOĞLU

İmza:

Yukarıdaki imzalar adı geçen öğretim üyelerine aittir. .... / ..... / .....

Prof. Dr. Mustafa YILDIRIM
Enstitü Müdürü

İÇİNDEKİLER

ÖZET	X
ABSTRACT	XI
ÖN SÖZ	XII
KISALTMALAR.....	XIV
İŞARETLER	XV
ÇEVİRİ YAZI İŞARETLERİ	XVI
GİRİŞ	1
I. VUSLATNĀME	1
A. Eserin Nüshası.....	1
1. Türk Dil Kurumu Kütüphanesi Nüshası (TDK Nüshası)	1
B. Eserin Adı.....	1
C. Eserin Yazarı	2
Ç. Eserin Yazım Tarihi ve Yeri	9
D. Eserin Türü ve İçeriği	10
E. Eserde Kullanılan Vezinler	18
F. Eser Üzerine Yapılmış Çalışmalar	18
G. Eserin Türk Dil Tarihi İçindeki Yeri	19
Ğ. Eserin Kelime Varlığı.....	19

BİRİNCİ BÖLÜM

İNCELEME

1.1. YAZIM ÖZELLİKLERİ	22
1.1.1. Ünlülerin Yazımı	23
1.1.1.1. “a” Ünlüsünün Yazımı	23
1.1.1.2. “e” Ünlüsünün Yazımı	24
1.1.1.3. “ı, i” Ünlülerinin Yazımı	25
1.1.1.4. “o, ö, u, ü” Ünlülerinin Yazımı.....	26
1.1.2. Ünsüzlerin Yazımı	27

1.1.2.1. ñ'nin Yazımı	27
1.1.2.2. g'nin Yazımı	28
1.1.2.3. ç'nin Yazımı	28
1.1.2.4. s'nin Yazımı.....	28
1.1.2.5. p'nin Yazımı	29
1.1.2.6. t'nin Yazımı	29
1.1.3. Harekelerin Kullanımı	29
1.1.3.1. Harekelerin Ortak Kullanımı	30
1.1.3.2. Şeddenin Kullanımı.....	30
1.1.3.3. Cezmin Kullanımı	31
1.1.3.4. Tenvinin Kullanımı	31
1.1.3.5. Hemzenin Kullanımı	31
1.1.4. Bitişik Yazılmış Kelimeler.....	31
1.1.5. Arapça ve Farsça Kelimelerin Yazımı.....	31
1.1.6. İstinsah Hataları.....	32
1.1.7. İkili Yazımlar	32
1.1.8. Düzeltmeler	32
1.2. SES BİLGİSİ	34
1.2.1. Kalıcı Ses Değişimleri	34
1.2.1.1. Kararsız Ses Değişimleri	34
1.2.1.1.1. Ünlüler	34
1.2.1.1.1.1. Ünlü Değişmeleri	34
1.2.1.1.1.1.1. U/ I Değişmesi	34
1.2.1.1.1.1.2. E/ İ Değişmesi	36
1.2.1.1.1.1.3. I/ A Değişmesi	37
1.2.1.1.1.1.4. Yuvarlaklaşma	37
1.2.1.1.1.1.5. Normalleşme.....	37
1.2.1.1.1.2. Düşme.....	37
1.2.1.1.1.3. Türeme.....	38
1.2.1.1.2. Ünsüzler	39

1.2.1.1.2.1. Değişme	39
1.2.1.1.2.1.1. Tonlulaşma	39
1.2.1.1.2.1.2. Sızıcılaşma.....	40
1.2.1.1.2.1.3. Akıcılaşma.....	40
1.2.1.1.2.1.4. Ayrışma.....	40
1.2.1.1.2.2. Türeme.....	40
1.2.1.1.2.3. Tekleşme.....	41
1.2.1.1.2.4. İkizleşme.....	41
1.2.1.1.3. Göçüşme.....	42
1.2.1.1.4. Hece Yutumu.....	42
1.2.1.2. Kararlı Ses Değişimleri	42
1.2.1.2.1. Ünlüler	42
1.2.1.2.1.1. Değişme	42
1.2.1.2.1.1.1. Düzleşme.....	42
1.2.1.2.1.1.2. Daralma	43
1.2.1.2.1.1.3. Genişleme.....	43
1.2.1.2.1.1.4. Sıra Değiştirme	43
1.2.1.2.1.2. Düşme.....	43
1.2.1.2.1.3. Türeme.....	44
1.2.1.2.1.4. Ünlü Birleşmesi.....	44
1.2.1.2.2. Ünsüzler	45
1.2.1.2.2.1. Değişme	45
1.2.1.2.2.1.1. Tonlulaşma	45
1.2.1.2.2.1.2. Tonsuzlaşma.....	45
1.2.1.2.2.1.3. Akıcılaşma.....	46
1.2.1.2.2.1.4. Sızıcılaşma.....	46
1.2.1.2.2.1.5. Genizsileşme.....	46
1.2.1.2.2.2. Kaynaşma	46
1.2.1.2.2.3. Düşme.....	46
1.2.1.2.2.4. Türeme.....	47

1.2.1.2.2.5. İkizleşme.....	47
1.2.1.2.2.6. Tekleşme.....	48
1.2.1.2.3. Hece Yutumu.....	48
1.2.2. İşletim Ses Bilgisi.....	48
1.2.2.1. Tabanda Görülen Ses Değişimleri	48
1.2.2.1.1. Tonlulaşma.....	48
1.2.2.1.2. Ünlü Düşmesi.....	49
1.2.2.1.3. Ünsüz Türemesi.....	49
1.2.2.2. Eklerde Görülen Ses Değişimleri.....	50
1.2.2.2.1. Kalınlık-İncelik Uyumu	50
1.2.2.2.2. Düzlük-Yuvarlaklık Uyumu.....	50
1.2.2.2.3. -y- Türemesi	50
1.2.2.2.4. Yuvarlaklaşma.....	50
1.3. ŞEKİL BİLGİSİ.....	51
1.3.1. Yapım Ekleri	51
1.3.1.1. İsimden İsim Yapan Ekler	51
1.3.1.2. Fiilden İsim Yapan Ekler.....	52
1.3.1.3. Fiilden Fiil Yapan Ekler	53
1.3.1.3.1. Ettirgenlik Ekleri	53
1.3.1.3.2. Edilgenlik Ekleri.....	54
1.3.1.3.3. Dönüştürülük Ekleri.....	55
1.3.1.3.4. İşteşlik Ekleri.....	55
1.3.1.3.5. Fiilden Fiil Yapan Diğer Ekler.....	55
1.3.1.4. İsimden Fiil Yapan Ekler.....	55
1.3.2. Kelime Çekimi ve Çeşitleri.....	56
1.3.2.1. İsimler.....	56
1.3.2.1.1. Çokluk eki	56
1.3.2.1.2. İyelik Ekleri.....	58
1.3.2.1.3. Hâl Ekleri.....	62
1.3.2.1.3.1. Yalın Hâl +Ø.....	62

1.3.2.1.3.2. İlgi Hâli.....	63
1.3.2.1.3.3. Yükleme Hâli.....	64
1.3.2.1.3.4. Yönelme Hâli.....	66
1.3.2.1.3.5. Bulunma Hâli.....	67
1.3.2.1.3.6. Ayrılma Hâli +dAn	68
1.3.2.1.3.7. Eşitlik Hâli +cA	69
1.3.2.1.3.8. Vasıta Hâli	69
1.3.2.1.3.9. Yön Ekleri.....	71
1.3.2.1.3.10. Sebep Hâli +çün/ +(y)İçUn.....	71
1.3.2.1.4. Aitlik Eki +GI.....	72
1.3.2.1.5. İsimlerde Soru	72
1.3.2.2. Zamirler	73
1.3.2.2.1. Şahıs Zamirleri	73
1.3.2.2.2. İşaret Zamirleri.....	76
1.3.2.2.3. Dönüştürme Zamirleri.....	78
1.3.2.2.4. Belirsizlik Zamirleri.....	80
1.3.2.2.5. Soru Zamirleri	81
1.3.2.2.6. Bağlama Zamirleri.....	82
1.3.2.3. Sıfatlar	83
1.3.2.3.1. Niteleme Sıfatları.....	83
1.3.2.3.2. Belirtme Sıfatları	85
1.3.2.3.2.1. İşaret Sıfatları.....	85
1.3.2.3.2.2. Belirsizlik Sıfatları	85
1.3.2.3.2.3. Sayı Sıfatları.....	86
1.3.2.3.2.3.1. Asıl Sayı Sıfatları.....	86
1.3.2.3.2.3.2. Sıra Sayı Sıfatları.....	88
1.3.2.3.2.3.3. Kesir Sayı Sıfatları.....	88
1.3.2.3.2.3.4. Üleştirme Sayı Sıfatları.....	89
1.3.2.3.2.4. Soru Sıfatları	89
1.3.2.3.3. Sıfatlarda Karşılaştırma	89

1.3.2.4. Zarflar	90
1.3.2.4.1. Zaman Zarfları.....	90
1.3.2.4.2. Yer-Yön Zarfları.....	92
1.3.2.4.3. Durum Zarfları	93
1.3.2.4.4. Miktar Zarfları.....	94
1.3.2.4.5. Soru Zarfları	94
1.3.2.5. Edatlar	95
1.3.2.5.1. Bağlama Edatları	95
1.3.2.5.2. Gösterme Edatları	102
1.3.2.5.3. Ünlemler.....	102
1.3.2.5.4. Cevap Edatı	104
1.3.2.5.5. Olumsuzluk Edatı	104
1.3.2.5.6. Kuvvetlendirme Edatları.....	104
1.3.2.5.7. Soru Edatları.....	106
1.3.2.5.8. Çekim Edatları.....	106
1.3.2.6. Fiiller ve Fiil Üzerine Gelen Çekim Ekleri	111
1.3.2.6.1. Şahıs Ekleri	111
1.3.2.6.1.1. Şahıs Zamiri Kaynaklı Şahıs Ekleri	111
1.3.2.6.1.2. İyelik Eki Kaynaklı Şahıs Ekleri.....	112
1.3.2.6.2. Fiillerde Kip	113
1.3.2.6.2.1. Basit Kipler	113
1.3.2.6.2.1.1. Emir Kipi.....	113
1.3.2.6.2.1.2. İstek Kipi -(y)A+Şahıs Eki.....	115
1.3.2.6.2.1.3. Şart Kipi -sA+Şahıs Eki.....	117
1.3.2.6.2.1.4. Gereklilik Kipi.....	118
1.3.2.6.2.1.5. Geniş Zaman.....	119
1.3.2.6.2.1.6. Şimdiki Zaman	120
1.3.2.6.2.1.7. Görülen Geçmiş Zaman -dI+Şahıs Eki	121
1.3.2.6.2.1.8. Duyulan Geçmiş Zaman.....	122
1.3.2.6.2.1.9. Gelecek Zaman	124

1.3.2.6.2.2. Birleşik Kipler.....	125
1.3.2.6.2.2.1. Hikāye Birleşik Zaman	125
1.3.2.6.2.2.1.1. İstek Kipinin Hikāyesi -(y)A+(y)(I)-dI+Şahıs Eki..	125
1.3.2.6.2.2.1.2. Şart Kipinin Hikāyesi -sA+(y)(I)-dI+Şahıs Eki.....	125
1.3.2.6.2.2.1.3. Anlatılan Geçmiş Zamanın Hikāyesi.....	125
1.3.2.6.2.2.1.4. Geniş Zamanın Hikāyesi -(A/U)r/z+(I)-dI+Şahıs Eki.....	126
1.3.2.6.2.2.2. Rivayet Birleşik Zaman	127
1.3.2.6.2.2.2.1. Geniş Zamanın Rivayeti -(A/U)r+Şahıs Eki+-mİş .	127
1.3.2.6.2.2.3. Şart Birleşik Zaman	127
1.3.2.6.2.2.3.1. Görülen Geçmiş Zamanın Şartı -dI+Şahıs Eki+(I)-sA	127
1.3.2.6.2.2.3.2. Geniş Zamanın Şartı -(U/A)r+(I)-sA+Şahıs Eki.....	128
1.3.2.6.2.2.3.3. Anlatılan Geçmiş Zamanın Şartı -mİş+(I)-sA+Şahıs Eki.....	129
1.3.2.6.3. Fiil Çekiminde Soru Şekli.....	130
1.3.2.7. Fİlİmsİler.....	130
1.3.2.7.1. İsim-fiİller	130
1.3.2.7.2. Sıfat-fiİller	132
1.3.2.7.2.1. Geniş Zaman Sıfat-fiİlleri.....	132
1.3.2.7.2.2. Geçmiş Zaman Sıfat-fiİlleri	134
1.3.2.7.2.3. Gelecek Zaman Sıfat-fiİlleri	135
1.3.2.7.3. Zarf-fiİller.....	135
1.3.2.7.3.1. Durum Zarf-fiİlleri	135
1.3.2.7.3.2. Zaman Zarf-fiİlleri.....	137
1.3.2.7.3.3. Bağlama Zarf-fiİlleri.....	140
1.3.2.7.3.4. Sebep Zarf-fiİlleri.....	141
1.3.2.8. İsimlerde Bildirme	142
1.3.2.8.1. Geniş Zaman	142
1.3.2.8.2. Görülen Geçmiş Zaman	144

1.3.2.8.3. Anlatılan Geçmiş Zaman	145
1.3.2.8.4. Şart	145
1.4. SÖZ DİZİMİ.....	145
1.4.1. Kelime Grupları.....	145
1.4.1.1. İsim Tamlamaları	146
1.4.1.2. Sıfat Tamlamaları.....	147
1.4.1.3. Tekrar Grupları	148
1.4.1.4. Bağlama Grupları.....	149
1.4.1.5. Edat Grupları.....	150
1.4.1.6. Sayı Grupları.....	151
1.4.1.7. Ünlem Grupları	152
1.4.1.8. İsim-fiil Grupları.....	152
1.4.1.9. Sıfat-fiil Grupları.....	153
1.4.1.10. Zarf-fiil Grupları	153
1.4.1.11. Birleşik Fiil	154
1.4.1.11.1. İsim+Yardımcı Fiil Yapısında Olanlar	155
1.4.1.11.2. Fiil+Zarf-fiil+Fiil Yapısında Olanlar.....	156
1.4.1.11.2.1. Yeterlik Bildirenler.....	156
1.4.1.11.2.2. Tezlik Bildirenler	156
1.4.1.11.2.3. Sürerlik Bildirenler.....	156
1.4.1.11.3. Anlamca Kaynaşmış Birleşik Fiiller.....	156
1.4.1.12. Kısaltma Grupları.....	157
1.4.1.12.1. İsnat Grubu.....	157
1.4.1.12.2. Ayrılma Grubu.....	157
1.4.1.12.3. Bulunma Grubu	157
SONUÇ	158
KİTĀBU VUŞLATNĀME	163
GENEL (GRAMATİKAL) DİZİN.....	458
ÖZEL ADLAR DİZİNİ	837

ÇEKİM EKLERİ DİZİNİ	847
KELİME SIKLIK DİZİNİ	909
KAYNAKLAR.....	952
ÖZ GEÇMİŞ.....	958

ÖZET

DOKTORA TEZİ

**HABİBİ
VUSLATNĀME
(Giriş-İnceleme-Metin-Dizin)**

Dilek AKAN BUDAK

Danışman: Prof. Dr. Kâzım KÖKTEKİN

2014- Sayfa: XVI+959

**Jüri: Prof. Dr. Kâzım KÖKTEKİN
Prof. Dr. Avni GÖZÜTOK
Prof. Dr. Muhsine BÖREKÇİ
Doç. Dr. Abdülbaki ÇETİN
Doç. Dr. Süleyman EFENDİOĞLU**

Habîbî'ye ait “Vuslatnâme” adlı eser üzerinde yapılan bu çalışma “Giriş”, “İnceleme”, “Metin” ve “Dizin” bölümlerinden oluşmaktadır.

“Giriş” bölümünde; eserin nüshaları, adı, yazarı, yazım tarihi ve yeri, eserin türü ve içeriği, eserde kullanılan vezinler, Türk dili tarihi içindeki yeri ve kelime varlığı hakkında bilgi verilmiştir.

“İnceleme” bölümünde; eserin dili yazım özellikleri, ses bilgisi, şekil bilgisi ve söz dizimi açısından incelenmiştir. Bu bölümden sonra yapılan araştırmalar doğrultusunda çalışmanın sonuçları tespit edilmiştir.

“Metin” bölümünde; Vuslatnâme'nin Türk Dil Kurumu Kütüphanesi'nde A.372 numara ile kayıtlı olan mevcut tek nüshasının çeviri yazısı yapılmıştır.

“Dizin” bölümü dört kısımdan oluşmuştur. İlk olarak metinde geçen özel adların dışındaki sözcükler, bazı sözcük grupları, isim ve fiil çekim ekleri alfabetik sıraya göre dizilmiş, bu kelimelerin kökenleri ve metindeki anlamları verilmiştir. Gramatikal dizinin ardından “Özel Adlar Dizini”, “İşletim Ekleri Dizini” ve “Kelime Sıklık Dizini” hazırlanmıştır.

Çalışmanın sonunda “Kaynaklar” kısmı bulunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Habîbî, Vuslatnâme, Eski Anadolu Türkçesi.

ABSTRACT

Ph. D. DISSERTATION

HABİBİ

VUSLATNĀME

(Introduction, Research, Text, Index)

Dilek AKAN BUDAK

Supervisor: Prof. Dr. Kāzım KÖKTEKİN

2014- Page: XVI+959

Jury: Prof. Dr. Kāzım KÖKTEKİN

Prof. Dr. Avni GÖZÜTOK

Prof. Dr. Muhsine BÖREKÇİ

Assoc. Prof. Dr. Abdūlbaki ÇETİN

Assoc. Prof. Dr. Süleyman EFENDİOĞLU

This study on “Vuslatnāme” which belong to “Habībī” consist of the chapter “Introduction”, “Research”, “Text” and “Index”.

In the chapter “Introduction”; had been given information about handwritten manuscripts of work, name, author, date of being written and place, kind of work and its content, the prosodies which used in work, the place of Turkish language and history, the presence of the word.

In the chapter “Research”, the language of work had been studied on ortographic features, phonetics, morphology and syntax. After this part the results of work were determined.

In the chapter “Text”, the handwritten manuscript numbered A.372 at Turkish Language Institute Library had been made transcription.

“Index” chapter had been consist of four parts. At first, special nouns in text, some word parts, noun and verb inflectional suffixes were listed alphabetically, these words’ origins and definitions had been given. After grammatical index “The Index of Special Nouns”, “The Index of Inflectional Suffixes” and “The Index of Frequency” had been prepared.

At the end of study, there has been “Bibliography” part.

Key Words: Habībī, Vuslatnāme, Old Anatolian Turkish.

ÖN SÖZ

Bir milletin tarihi, dili, yaşayışı, inancı, kültürü, gelenekleri vb. konular hakkındaki bilgilere ulaşmada dil yadigârlarının önemi tartışılmazdır. Türk dili tarihi hakkında bilgi edinmek için el yazması eserlerin değeri büyüktür.

Tez çalışmamızın konusu olan “Vuslatnâme” adlı eser Eski Anadolu Türkçesi döneminde yazılmış tasavvufi içerikli, manzum bir eserdir. “Habîbî” adlı şaire ait olan metin, Eski Anadolu Türkçesi döneminin dil özelliklerini içinde barındırır.

Doktora tezi olarak yapılan bu çalışmanın amacı; yazıldığı döneme ait birçok dil hazinesini ortaya koymaktır. Metnin söz varlığı, ses ve şekil bilgisi özellikleri Eski Anadolu Türkçesi döneminin özelliklerini yansıtmaya bakımından önemlidir.

Metnin tasavvufi bir metin oluşu ve söz varlığında Arapça kelimelerin çokluğu sebebiyle farklı alanlarda da araştırmalar yapmak zorunda kaldık. Eserin şairi hakkında çok az bilgiye ulaşabilmiş olmamız, yazım tarihi ve yeri hakkında kesin bilgilerin elimizde olmayışı da çalışmamızı kısmen yavaşlattı.

Çalışmamız “Giriş”, “İnceleme”, “Metin” ve “Dizin” bölümlerinden müteşekkildir.

“Giriş” bölümünde; eserin adı, yazarı, yazım yeri ve tarihi, nüshası, türü ve içeriği, eserde kullanılan vezinler, eserin Türk dili tarihi içindeki yeri ve metnin söz varlığı hakkında bilgi verildi.

“İnceleme” bölümünde; eserin yazım bilgisi, ses bilgisi, şekil bilgisi ve söz dizimi özellikleri çıkarılarak metnin ait olduğu dönem tespit edildi. Yapılan incelemelerin ardından, tez çalışmasıyla ilgili olarak elde ettiğimiz sonuçlar sıralandı.

“Metin” bölümünde Türk Dil Kurumu Kütüphanesi’nden temin edilen nüshanın çeviri yazısı yapıldı. Metnin tasavvufi bir metin olması sebebiyle, içinde birçok ayet ve hadis alıntısı, Arapça cümleler bulunmaktadır. Bu kısımlar da transkribe edilerek, anlamı sayfa sonunda dipnot olarak verildi.

Son olarak “Dizin” bölümü, dört başlık altında toplandı. Metnin özel adlar dışındaki tüm kelimelerinin yer aldığı “Genel Dizin” kısmında metinde geçen bütün kelimeler, birleşik fiiller, deyimler, atasözleri kökenleri ve anlamları verilerek alfabetik sıraya uygun olarak sıralandı. Bu sözcüklerin ve söz gruplarının aldığı isim ve fiil çekim ekleri de “Genel Dizin” kısmında gösterildi. Metinde geçen özel adların bulunduğu “Özel Adlar Dizini”, isim ve fiil çekim eklerinin ayrı ayrı gruplandırıldığı “İşletim Ekleri Dizini” ve metnin söz varlığındaki kelimelerin tekrarlanma sıklığını gösteren “Kelime Sıklık Dizini” de hazırlanarak dizin bölümüne eklendi.

Doktora eğitimimin her aşamasında sabırla yardımlarını esirgemeyen saygıdeğer hocam Prof. Dr. Kâzım KÖKTEKİN’e saygıyla sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Engin bilgi ve tecrübelerinden yararlandığım kıymetli hocalarım Prof. Dr. Avni GÖZÜTOK ve Prof. Dr. Muhsine BÖREKÇİ’ye minnettarlığımı dile getiririm. Metinde geçen Arapça ifadelerden kaynaklarda bulamayıp büyük yardımlarını gördüğüm Araş. Gör. Osman Nuri KARADAYI’ya kıymetli zamanını ayırdığı için çok teşekkür ederim. Tez çalışması boyunca desteğiyle her zaman yanımda olan eşime şükranlarımı dile getirmekten mutluluk duyarım.

KISALTMALAR

Ar.	Arapça
bk.	bakınız
c./C.	cilt
çev.	çeviren
DİA	Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi
Far.	Farsça
Grek.	Grekçe
iye.	iyelik
krş.	karşılaştırınız
mm.	milimetre
s.	sayfa
S.	Sayı
Sogd.	Sogdakça
T.	Türkçe
TDK	Türk Dil Kurumu
vb.	ve benzeri
vs.	vesaire
yük.	yükleme hâli

İŞARETLER

...+	: İsim soylu öge
...-	: Fiil soylu öge
[...]	: Eksik olduğunu veya işaretsiz olduğunu belirtir.
< (x<y)	: “x”, “y”den doğmuştur.
> (x>y)	: “y”, “x”ten doğmuştur.
(x)	: Dil bilgisi ögesi olarak düşmüş ünlü veya ünsüz.
A	: a, e
I	: ı, i
U	: u, ü
G	: k, k̄, g, ğ
D	: t, d
C	: c, ç

ÇEVİRİ YAZI İŞARETLERİ

آ	A, Ā; a, ā	ض	Ž; ž/D; ḍ
ا	A, e; a, e	ط	Ṭ; ṭ
ب	B; b	ظ	Z; z
پ	P; p	ع	‘
ت	T; t	غ	Ġ; ġ
ث	Ṣ; ṣ	ف	F; f
ج	C; c	ق	Q; q
چ	Ç; ç	ك	K, G; k, g, ñ
ح	H; h	نك	ng
خ	H; h	ل	L; l
د	D; d	م	M; m
ذ	Z; z	ن	N; n
ر	R; r	و	V, O, Ö, U, Ü, Ū; v, o, ö, u, ü, ū, ō
ز	Z; z		
ژ	J, j	ه	H; h, a, e
س	S; s	ی	Y, I, Ī; y, ı, i, ī
ش	Ş; ş	ء	’
ص	Ş; ş		

GİRİŞ

I. VUSLATNĀME

A. Eserin Nüshası

“Vuslatnāme” adlı eserin elimizde mevcut olan tek nüshası müstensih tarafından çoğaltılan nüshadır. Yapılan dikkatli araştırmalara rağmen eserin müellif hattına veya başka bir nüshasına ulaşılamamıştır. Tez eserin konusu olan eserin mevcut tek nüshası Türk Dil Kurumu Kütüphanesi’nden temin edilmiştir.

1. Türk Dil Kurumu Kütüphanesi Nüshası (TDK Nüshası)

Türk Dil Kurumu Kütüphanesi’nde A.372 numara ile kayıt altında olan yazmanın sırtı yeşil, kenarları kahverengi meşin, yüzeyleri ebru kâğıt kaplıdır. Yazma mukavva bir cilt içerisinde. Metin harekeli olarak ve nesih hatla yazılmıştır. 200x165 mm. dış, 150x110 mm. iç ebatlarında olan eserin her bir sayfasında 15 satır bulunmaktadır. Toplam 101 yapraktan oluşan metin çıpa filigranlı kâğıda yazılmıştır. Kenar cedvelleri kırmızıdır. Zahriyede Mehmed Subhüddin’e ait bir mühür bulunmaktadır. Dış ve iç kapakta yazar adı Akşemseddin diye yazılmıştır. Metin bittikten sonra aynı sayfada “Mahmūd Efendi-yi Üsküdarī” şeklinde bir kişinin adı geçmektedir.

Metnin tek nüshası elimizde olmasına rağmen, onarmaya çalıştığımız, okuyamadığımız kısım pek az sayıdadır. Bu nedenle dil çalışması için gerekli olan metni kurmada, çok fazla sıkıntı yaşanmadı. Eserin sayfaları eksiksiz ve hasarsızdı. Ancak el yazması eserde bazı yerler silik görünümlü olduğu için okunamadı. Bu yerler metnin çeviri yazısında [silik] şeklinde belirtilmiştir.

B. Eserin Adı

Eserin adı dış ve iç kapakta “Vuslatnāme-i Akşemseddin” şeklinde belirtilmiştir. Metne başlarken “Kitabu Vuslatnāme” başlığı koyulmuştur. Metnin giriş kısmında ise esere bu ismin neden verildiği açıklanarak eserin ismi yinelenmiştir:

“Pes dācī olan kimesne daḥı ol ḥāş ıulları vesīle tıtmağ-ıçün birkaç beyt nazm getürdi. Cevāmi‘ü’l-‘ulūm adlu kitābda beyān itdügi üzre bu ricāl-ı ğayb altı bölükdür. Üçi ‘aşıkān şıfatıdur ‘āmm, ḥāşü’l-ḥavāş. Ve üçü ma‘şūkān şıfatıdur ‘āmm ḥāşü’l-ḥavāş her birinün ḥālī ve evşāfı beyān itdügi üzre ḳaleme geldi. Ola kim bu ricāl-i ğaybları vesīle ideler. Vuşlat-ı Ḥaḳ ḥāşıl ola, ol sebebden bu kitāba **Vuşlatnāme** diyü ad virildi. İnşā‘allāhu te‘ālā gele göresiz.” (4^b/13-14, 5^a/ 1-2-3)

C. Eserin Yazarı

Vuşlatnāme’nin müellifi Azeri sahası şairlerinden olan Habībī’dir. Habībī ile ilgili yaptığımız kaynak taramasında hayatı ve eserleriyle ilgili çok az bilgiye ulaşabildik. Kaynaklarda Habībī’nin divanının kayıp olduğu belirtilir.¹ Habībī’ye ait eserlerin adı da bilinmeyenler içindedir. Taranan kaynaklarda “Habībī” adlı şairin ve “Vuşlatnāme” adlı eserin bir arada olduğu bir bilgiye rastlanmadı. M. Fuat Köprülü Habībī’nin nazmını örnekleyen 42 parça manzumeyi Darü’l-Fünun Edebiyat Fakültesi Mecmuası’nda neşretmiştir.² Habībī’nin hayatıyla, sanatıyla ilgili en geniş bilgiler Azerbaycan’da yayımlanan bir kitapta bulunur. H. M. Savalan adlı bir yazar tarafından yayımlanan kitapta Habībī’nin şiirlerinden de örnekler vardır. Bu kitap M. Fuat Köprülü’nün makalesindeki manzumelerden daha zengin malzeme içerir. Bu kaynakların dışında Habībī hakkındaki bilgileri; Evliya Çelebi’nin “Seyahatnāme” adlı eserinde, Latifi, Aşık Çelebi, Kınalızade Hasan Çelebi ve Bursalı Mehmet Tahir’in tezkirelerinde ve Şemseddin Sami’nin ansiklopedik eserinde görebiliyoruz. Ancak bu bilgiler ne yazık ki birbirinin tekrarı niteliğindedir.

Ulaşabildiğimiz kaynaklarda Habībī’ye ait ilk bilgilerin, Sam Mirza’nın H. 958 (M. 1551) yılında yazmış olduğu “Tuhfe-i Sāmī” adlı tezkiresinde bulunduğu bilgisini elde ediyoruz. Buna göre; Habībī Azerbaycan’ın Kökçay nahiyesine bağlı Berkuşat kasabasında dünyaya gelmiştir. Fakir bir ailenin çocuğu olarak küçüklüğünü çobanlıkla geçirmiştir. Daha sonra Sultan Yakup ile Habībī arasında geçen bir olay üzerine, Sultan

¹ H. M. Savalan, *XV-ci Esrin Qudretli Şairi Hebibi*, Atrapat Kitabevi, Bakü 1981, s. 3.

² M. Fuat Köprülü, “Habībī” *Darü’l-Fünun Edebiyat Fakültesi Mecmuası*, Cilt: VIII, İstanbul 1932.

Yakup onu saraya almıştır. Akkoyunlu hükümdarı Sultan Yakup'un himayesinde yetişen Habîbî, saray çevresinde sevilen ve değer verilen bir şair olmuştur. Sarayda bu kadar çok rağbet görmesine karşın, Habîbî bilinmeyen bir sebeple II. Bāyezid'in saltanatı zamanında İstanbul'a gelmiştir. 15. yy. sonlarında Azerbaycan'da dünyaya gelen Habîbî, 16. yy. başlarında İstanbul'da vefat edip Caferabad Tekkesi'ne gömülmüştür.³ Şairin doğum ve ölüm tarihleri kesin olarak belli değildir.

Habîbî Safevi sarayında yaşadığı yıllarda, Melikü'ş-şuarā unvanını almıştır.⁴ Habîbî, Azeri sahasında Nesimî ile Fuzûlî arasında yetişmiş en büyük şair olarak zikredilir. Evliya Çelebi Seyahatnâme'sinde Habîbî hakkında bilgi vereceği zaman "Sultān-ı şuarā" lakabıyla söze başlar.⁵

Habîbî'nin bütün kaynaklarda hurufî olduğu belirtilmiştir.⁶ Son Hurufî eserlere XVII. yy.da rastlanır. Tarih kitapları Hurufîlerin Timur, Karakoyunlu ve Osmanlı dönemlerinde uğradıkları katliamlar dışında ayrıntılı bilgi vermez. Tüm bu infazlar da tarih içerisinde Hurufîliğin tehlikeli bir akım olarak görülmesi için yeterli olmuştur.⁷ "Hurufî" sözcüğü Hurufîlerin kendilerini tanımlamak için çokça kullandıkları bir tabir değildir. Onlar kendileri için daha çok derviş, ehl-i fazl, ehl-i hak, ehl-i mana, erbab-ı fazl, erbab-ı tahkik, taliban-ı tahkik, taliban-ı raz, erbab-ı aşk, ehl-i vahdet, taife-i hurufiye gibi tabirler kullanmışlardır.⁸ Onun hurufîliğine tanıklık edebilecek beyitlere de metinde rastlanmaktadır:

Ehl-i fūrkat vuşlata irdi vü keşret vahdete

Ehl-i vahdet irdiler Hâkdan hezārān devlete (2828)

³ M. Fuat Köprülü, *Edebiyat Araştırmaları 2*, Akçağ Yay., Ankara 2004, s. 530.

⁴ Köprülü, *Edebiyat Araştırmaları 2*, s. 532.

⁵ Evliya Çelebi, *Günümüz Türkçesiyle Evliya Çelebi Seyahatnamesi*, Hazırlayanlar: Seyit Ali Kahraman ve Yücel Dağlı, Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul 2013, s. 240.

⁶ Savalan, s. 9.

Köprülü, *Edebiyat Araştırmaları 2*, s. 535.

⁷ Fatih Usluer, *Hurufilik (İlk Elden Kaynaklarla Doğuşundan İtibaren)*, Kabalıcı Yay., İstanbul 2009, s. 12-17.

⁸ Usluer, s. 127.

(Ayrılıkta olanların ayrılığı bitti ve çokluk birliğe kavuştu. Allah'ın birliğine inananlar, Allah tarafından binlerce zenginliğe, kısımete ulaştı.)

Ehl-i diller remzile ta'lim iderler her işi
Anlarıñ remzini her dem tanıyanlardur kişi (753)

(Gönül ehli olanlar her işi işaretlerle öğretirler. Kişi olan, onların işaretlerini her zaman tanıyanlardır.)

Şüret-i insân dahı çün gözleriñ iklîmidür
Bu hurûflar anda naş olmak Hâkuñ tekrîmidür (1538)

(Çünkü insanın sureti, görünüşü gözlerin ülkesidir. Bu harflerin onda görünmesi, nakşolması Allah'ın ululanmasıdır.)

Lâcerem birbirine hem nâzır u manzûr olur
Bağduğınca bu hurûfa şâd olur mesrûr olur (1539)

(Şüphesiz bunlar birbirine hem bakan hem bakılan olur. Bu harflere baktıkça mutlu olur, sevinir.)

Bu hurûfa bakmasından niceler meftûn olur
Şüretinden Leylanuñ hayrân olur Mecnûn olur (1540)

(Bu harflere bakmaktan dolayı niceleri tutkun olur. Leyla'nın yüzüne, suretine hayran olur, Mecnun olur. [Mecnun gibi kendini kaybeder.]

Göz nice şâd olmasun iklîmine kıldı nazâr
Ġurbet ilinden çıkup çün şehrine irdi sefer (1541)

(Göz ülkesine baktı nasıl mutlu olmasın, sevinmesin. Çünkü gurbetten çıkıp, uzaklaşıp şehrine vardı.)

Çün Zühāl seyri atı giç giç olur devrān ider
Lācerem Hindūstān halkında tavīl ömr olur (1542)

(Çünkü Zühāl gezegeninin seyri, izlemi çok geç olur, tekrarlanır. Şüphesiz Hindistan halkında uzun ömür olur.)

Pes meşāhifler kitāblar harfleri de eyle bil
Çünkü oldı ol Zühāl bu alb-i insān bendesi (1543)

(Öyle ise mushafları, kitapları, harfleri de öyle bil. Çünkü o Zühāl gezegeni bu insan kalbinin kölesi oldu.)

Sūre sūre āyet āyet aşr u cüz'inden meded
İsti'ānet isterüz sende hurūfuñdan meded (2283)

(Kurān'ın her bir suresinden, ayetinden, cüzünden, harflerinden yardım isteriz.)

Hak te'ālā ismüñi ālemde urān eyledi
Hak bātil seçmege fārū-ı urān eyledi (2284)

(Hak, onu ālemde Kurān olarak adlandırdı. Hak, yalan yanlış birbirinden ayırdetmesi için Kurān'ı ortaya koydu.)

Her hurūfuñ cānlara Hak hazretinden bir adeh
Her bir āyet cān bağışlar āb-ı kevserden ferāh (2285)

(Her bir harfin Hak hazretinden canlara sunulan bir kadehtir. Her bir ayet kevser suyundan can bağışlayarak, gönle ferahlık verir.)

Şad hezārān genc-i ma'ni her hurūfuñda nihān
ilm ü hikmet ma'rifet deryāsı ma'niñde ayān (2286)

(Yüzlerce, binlerce mana hazinesi her harfinde gizlidir. İlim, hikmet, marifet deryası harflerin manasında aşıkardır.)

Ehl-i ʿiṣṣā her ḥurūfuñda irer şad zevk u şevk
Ehl-i zevke bî-ḥurūf irer meʿānî çok çok (2287)

(Aşk ehline her bir harfinle yüzlerce lezzet, istek ulaşır. Zevk ehline ise; birçok manalar harfsiz, harf olmadan ulaşır.)

Ḥaḳḳ-ıla kıldı münācātın ḥurūfuñ üstine
Ḥazrete tutup recā kim ola maḳbūl dōstına (2504)

(Hakka olan münacatını harflerle yaptı. Dostu tarafından kabul görmek için hazrete yalvardı.)

Hurufiler için insan yüzü kutsaldır. Öyle ki insan yüzündeki kulak, göz, burun, dudak her biri Arap harflerinin simgesidir. Böylece Allah, yarattığı kulunun yüzünde kendini gizlemiştir:

Gözüye şordum-ki iy gözü neden mergūbsın
Ol cemāl issi ḳatında sen neden maḳlūbsın (1558)

(Aynaya sordum ki: Ey ayna, sen neden herkes tarafından beğenilmişsin? Sen neden o cemal sahibi huzurunda istenilensin?)

Ḳanda gitse seni yoḳlar istemez olmaḳ cūdā
Yüzüñe baḳıcaḳ ider bārek-Allah⁹ iy Ḥüdā (1559)

(Her nereye gitse senin varlığını kontrol eder, senden ayrı olmak istemez. Yüzüne bakınca “Ey Hüda, Allah mübarek etsin.” der.)

Her nede görse zer ü laḳ ü cevāhirler şemīn
Hīç birine iltifāt [itmez] seni gözler hemīn (1560)

(Her nerede altın, lal taşı gibi kıymetli mücevherler görse hiçbirini istemez, hemen seni bekler.)

---

⁹ “Allah mübarek etsin.” anlamında Arapça bir seslenmedir.

Dāyimā tutar elinde yüzüñe eyler nigāh
 ‘Ömr içinde bir kezin bakmaz bize n’itdük günāh (1561)

(Her zaman elinde tutup yüzüne bakar. Ne hata yaptık ki ömrümüzde bir defa olsun bize bakmaz.)

Yüzüñe bakmaqlığı her demde kılmış rāyigān
 Eylemez bir kez naẓar yüz virsevüz cān u cihān (1562)

(Her zaman [kendi] yüzüne bol bol bakmış. Yüz defa can ve cihan versek de bize bakmaz.)

Hāk te‘ālā çün yaratdı ol ḥabībūñ rūḥını
 Zāhir itdi pertevinden cümleñüñ ervāḥını (2039)

(Çünkü Hak, habibin ruhunu yarattı ve var olan her şeyin ruhunu onun ışığından görünür kıldı.)

Āyine eyledi anı kendününñ öz zātına
 Bunları āyine kıldı şad hezār evşāfına (2040)

(Onu kendine ayna yaptı. Bunları ise yüzlerce binlerce vasıflarına ayna yaptı.)

Hurufi şairler için bazı harflerin çağrıştırdığı anlamlar vardır. Mevcut harflerin tümü 32 hanedir. Bu harfler yaratılışın temel araçları olmasından ziyade tüm varlığın ve mevcudatın temelini oluşturmaktadır. Aynı harfler namaz, oruç, hac, kısacası tüm ibadetlerin hedefi ve gayesi olarak görülmüştür.¹⁰ Aynı zamanda bu harfler, Allah’ın zatının ulu tecellisidir ve insanın yüzünde de görünür. Hurufiliğin kurucusu olan Fazlullah, Adem’e dokuz, İbrahim’e on dört, Hz. Muhammed’e yirmi sekiz harf verilmiş olduğunu kendisinin ise 32 harfin bilgisiyle şereflendirildiğini öğretmiştir.¹¹ Metinde “kaf, nun, lamelif” vurgulanan harflerendir. Ayrıca nokta da vahdeti temsil ettiği için, hurufilere göre bütün harflerin başlangıcı noktadır.

¹⁰ Usluer, s. 11.

¹¹ Annemarie Schimmel, *İslamın Mistik Boyutları*, Kabalcı Yayınları, İstanbul 2001, s. 399.

Nitekim buña gerekdür ħarf-i nūn u ħarf-ı kāf
Ol birine daħı ancak ol gerek iy zū-fünūn (2181)

(Nitekim buna nun ve kaf harfleri gereklidir. Ey ilimler sahibi, o birine de ancak o gerektir.)

Yigirmi sekiz ħarfuñ üzerine lām-elifi ve hemzeyi daħı zam eyledük. Otuza yitürildi tā ki ol du‘āyı ve anuñ ma‘nāsın añlayalar. (91^a/ 8-9)

Rabbi zidnī mektebinden noĸta ta‘līm it bize
Ki ulūm-ı aşl ħurūfuñ aşl ħarf-durur nuĸa‘ (2701)

(“Rabbim bana arttır” mektebinden bize noktayı öğret ki harflerin asıl ilimlerinin gerçeğinde noktalar harftir.)

Ķalb-i mü‘min beyt-i Raħmān diyü buyurdı ħabīb
Gönlümüz şirk-i ħaffiden şaĸla ĸoma şın kāf (2711)

(Peygamber “Müslüman’ın kalbi Allah’ın evidir.” diye buyurdu. Gönlümüzü gizli şirkten koru, gönlümüze “şın” ve “kaf” harflerini [şak: Yarık, çatlak anlamında] koyma.)

‘Ömrümüz sezāya virdüñ bir nefes ‘ālem deger
Her kemāle ĸün sebebdür zevĸ-i ‘ayn u şın kāf (2713)

(Ömrümüzü bir nefesin āleme deĸebileceĸi kıymette verdin. Çünkü her olgunluĸa aşkın zevki sebeptir.)

Yukarıdaki beyitlerin dışında Habībī’nin hurufi itikadına tanıklık edebilecek başka beyitler de vardır. Bu beyitlerin numaraları şunlardır: 1573- 1581, 2555- 2559, 2756.

Bu bilgilerin dışında Habībī’nin sanatıyla ilgili olarak kaynaklardan şu bilgileri de öğreniyoruz: Habībī vahdet-i vücut düşüncesini benimsemiş bir şairdir. Üslup olarak Nesimî’den etkilenmiş ve kendinden sonrakileri etkilemiş bir şairdir. Habībī’nin dilinin

Azeri Türkçesinden uzak oluşunu kaynaklar müstensihlere bağlamaktadır. Örnek olarak; Hacı Kemal, Habîbî'nin eserlerini mecmuasına alırken dil hususiyetlerinden bazılarını tashih etmiş ve Anadolu'da konuşulan Türkçeye uydurmuştur.¹² Bunun sebebi; bu şairlerin daha çok okunmasını ve daha iyi anlaşılmasını sağlamaktır. Ancak ilim âlemince bu durum takdir görmemektedir.

Yazar klasik divan şiiri üslubunu da kullanır:

Çarh elinden niçelerüñ yüreginde yanar od
 Āh idicek ağız içinden göge çıkar kıra dūd (173)

(Felek yüzünden bir çok insanın yüreğinde ateş yanar. "Ah" ettiği zaman ağzının içinden göge doğru kıra duman yükselir.)

Metinde şairin yaşadığı döneme dek yazılan bazı önemli kaynakların adı zikredilir. Bunlar içinde; Cevāmi', Cāmiü'l-'Ulüm, Cevāmi'u'l-'Ulüm, İhyā-yı 'Ulüm adlı kaynaklar vardır.

Böyle şerh itmiş Cevāmi' içre hālin bunlaruñ
 Böyle kılsun hāllerini Hāq kamu mü'minlerüñ (989)

(Bunların durumunu Cevāmi' içinde bu şekilde açıklamış. Allah bütün Müslümanların hāllerini böyle, burada anlatıldığı gibi yapsın.)

Ç. Eserin Yazım Tarihi ve Yeri

Eserin yazım tarihi ve yeri kesin olarak belli değildir. Eserde bu bilgileri içeren bir beyte ya da bilgiye rastlanmadı. Ancak şairimiz olan Habîbî'nin yaşadığı dönem ve yer dikkate alındığında, eserin 16. yüzyıl başlarında ve İstanbul'da yazılmış olabileceğini söyleyebiliriz. Habîbî İstanbul'a geldiğinde dönemin padişahı olan II. Bayezid döneminde eserlerinin bir kısmını yazmış olabilir. Zaten metnin dilinden de anlaşılacağı üzere, Azeri Türkçesi'nin dil özellikleri baskın değildir. Habîbî ana yurdundan

¹² Köprülü, *Edebiyat Araştırmaları 2*, s. 534.

ayrıldıktan sonra İstanbul'a geldiğinde, saray çevresinde kabul görmüş ve devlet büyüklerince değer verilmiş bir şairdi. Bu nedenle, yeni yaşam yerinde daha çok okunmak ve kabul görmek için eserlerini Eski Anadolu Türkçesiyle yazmış olabilir.

Habîbî'nin H. M. Savalan¹³ ve M. Fuat Köprülü¹⁴ tarafından neşredilmiş şiirlerini de incelediğimiz zaman; Vuslatnâme ile adı geçen şiirler arasında çok büyük farkların olmadığını tespit ettik.

D. Eserin Türü ve İçeriği

Din kurallarını, peygamber ve din ulularının yaşamlarındaki olayları, türlü simgelerle tasavvuf ilkelerini anlatan mesnevilere dinî ve tasavvufi mesneviler denir.¹⁵ Vuslatnâme de bu tür konuları içeren tasavvufi bir mesnevidir. Esere klasik mesnevi biçimine uygun olarak, mensur bir girişin ardından münacat, naat, evliyalar ve velilerden bahseden bölümlerle giriş yapılıyor. Daha sonra tasavvufi esasları işleyen esas bölüme geçiliyor. Metnin içinde konuyla alakalı olarak gazeller de yazılmıştır. Beyitlerde hurufiliğe dair izlere rastlamak mümkündür. Bu tanıkları "eserin yazarı" kısmında örnek beyitlerle açıklamaya çalıştık.

Tasavvufi mesnevi örneği olarak Vuslatnâme'de işlenen konuları genel hatlarıyla ve bu konulara örnek teşkil edebilecek birkaç beyti şu şekilde sıralayabiliriz:

Ayrılığa düşüp kavuşmayı özleyen bir gönlün ve insanın hususiyetleri metinde yer alır:

Gönül ol durur kim nazar-gâhı cemâl-i dōst-durur

Dōsta menzūr olmayan gönül degüldür pōst-durur (798)

(Gönül odur ki baktığı yer dostun yüzü olsun. Dosta adanmayan gönül, gönül değil posttur.)

¹³ Savalan, s. 22-85.

¹⁴ M. Fuat Köprülü, "Azeri Edebiyatına Dair Notlar: Hasanoğlu ve Habibi", *Dartü'l-Fünun Edebiyat Fakültesi Mecmuası*, İstanbul 1925, s. 29-46.

¹⁵ Cem Dilçin, *Örneklerle Türk Şiir Bilgisi*, TDK Yay., Ankara 2005, s. 180.

Fürkat ü hicrân elinden cigeri biryânlarum
Vuşlata müştâk olup fürkâtden uşananlarum (2232)

(Ayrılık elinden ciğeri kebab gibi pişmiş olanlarım, Kavuşmayı özleyip ayrılıktan bıkanlarım.)

Devlet büyüğüne övgüler içeren beyitler vardır:

Ey vilâyet pâdişâhı devletiñ olsun müdâm
Hükmiñ olsun ber-devâm u ‘ömrüñ olsun müstedâm (94)

(Ey ülke padişahı devletin daim olsun. Hükümün sürekli ve ömrün uzun olsun.)

Ey cihân iklîmine şâh olan artsun devletiñ
Hâk ziyâde eylesün bu halka her dem şefkatüñ (127)

(Ey dünyaya şah olan, varlığın artsın. Allah, bu halka olan şefkatini her zaman arttırsın.)

Pâdişâhlık vaşfı-yıla sizi mevşûf kıldı Hâk
Şad hezârân ni‘mete hem sizi kıldı müstaḥâk (128)

(Sizi Hak, padişahlık özelliğiyle vasıflandırdı ve sizi yüzlerce, binlerce nimete layık gördü.)

Ayrılıktan şikâyet ve kavuşmaya erişme isteğini anlatan beyitler vardır:

Fürkat içre kalmışı yetiştirürler vuşlata
Kim olar gibi bular da yitişeler devlete (69)

(Ayrılık içinde kalmış olanı kavuştururlar ki onlar gibi bunlar da varlığa ulaşsınlar.)

Fürkate düşmekden özge yok ‘azâb-ender-‘azâb
Döst irâk olsun dimekden yok ‘itâb-ender-‘itâb (70)

(Ayrılığa düşmekten başka daha fena bir azap, sıkıntı yoktur. Dost uzak olsun demekten daha acı azarlama, tersleme yoktur.)

Dünyanın faniliğini vurgulayan beyitler nazmedilmiştir:

İtîkād itmek bu çarha şuya tayanmağ-durur
Yāhū yil üzre sarāy u köşk yapmağ-durur (118)

(Bu feleğe güvenmek suya dayanmaktır veya rüzgar üzerine saray, köşk yapmaktır.)

İşbu işde cem^c olursa ger hezār üstādlar
Şu ile yil üzre kimse ide mi bünyādlar (119)

(İşte bu işte, eğer binlerce üstad toplanırsa, bir araya gelirse; su ve yel üzerine hiç kimse bina inşa eder mi?)

Ne-kadar dünyāñ çok olsa bir kefendür geydüğüñ
Kabr içidür menzilüñ hem taş u toprağ yaşadığıñ (164)

(Dünyanda varlığın ne kadar çok olursa olsun [ölürken] giydiğin bir kefendir. Varacak yerin mezar; taş ve toprak yastığındır.)

Tarikat düşüncesi ortaya koyulur. Şeyhin ve müridin özellikleri, bunların arasındaki ilişkinin mahiyeti de beyitlerde yer alır:

Hem didi hayrū'l-beşer kim ehl-i 'ilmi kıl refiğ
Anları vesīle eyle öğren anlardan tārīğ (184)

(Hz. Peygamber, "İlim ehlini arkadaş, dost edin. Onları aracı yap ve onlardan usul öğren." dedi.)

İşid-imdi ol mürīdüñ sen yigirmi vaşfını
Tā ki şeyh aña vesīle ola göre kaydını (1010)

(Şimdi o müridin yirmi vasfını, özelliğini sen dinle. Şeyh ona aracı olsun ve endişesini görsün.)

Metinde bol bol ayet ve hadis alıntıları vardır. Bunların birçoğu orijinal şekliyle kullanılmış, bazılarının orijinal şekillerinin yanında Türkçe çevirileri de verilmiş, bazılarının ise alttaki örnek beyitte görüleceği üzere sadece Türkçe tercüme vermiştir:

Ḥaḳ te‘ālā didi kim hergiz berāber ola mı

Bilen-ile bilmeyenler Ḥaḳ anı bir göre mi (186) (Zumer Suresi, 9. ayetin meali)

(Hak teala dedi ki: “Hiç bilenle bilmeyenler bir [aynı, denk, eşit] olur mu? Hak onları [birbirine] eşit görür mü?)

Metinde sıkça “len terāni” ve “min ledün” konularına değinilmiştir. Vuslatnāme, baki olana vuslatı hedefleyen tasavvufi bir metin olarak bu tür konulara sıkça değinmiştir:

Len terānī işidelden cān u dil ider fiğān

Bildürüñ bu derde dermān iy ṭabīb-i ḥastegān (201)

(Can ve gönül “len terani” işittiğinden beri feryat eder. Ey hastaların doktoru, bu derde bir derman haber verin, söyleyin.)

Metin masivadan uzaklaşmayı öğütler:

Tanıdılar nefslerin ü bildiler hem Rablerin

Māsivādan kesdiler hep umuları ḥubların (229)

(Nefslerini tanıdılar ve Rablerini bildiler. Masivadan [dünyadan, yokluktan] sevgilerini, umutlarını kestiler, sonlandırdılar.)

Vuslatnāme’de peygamberlerin başlarından geçen olaylar da kıssa şeklinde anlatılır. Hz. Musa’nın, Hz. Süleyman’ın kıssaları vardır. Hz. Eyyüp, Hz. Davud, Hz. Yakup ve Hz. Yusuf kıssalarına da telmihte bulunulur. Bu kıssalar içinde en hacimli olanı “len terāni” lafzından yola çıkılarak Hz. Musa’nın başından geçenlerin anlatıldığı

kıssadır. Hz. Musa ile Hızır aleyhisselamın yaptıkları bir seferde yaşadıkları anlatılır. Metinde anlatılan bu kıssalardan okuyucunun ders alması istenir. Yani bu kıssalar öğüt niteliği taşır:

Hişşeñi bu kışşadan ey cān-ı men fehm eylegil
Kim şınuşlu kıldı Mūsā gönlini ol ehl-i dil (536)

(Ey benim canım, hisseni bu kıssadan al ki Musa'nın gönlünü gönül ehli kırdı.)

Gel yine Mūsā-yı 'āşık kışşasına varalum
Hızırıla şöhetlerinden hişşemüzi tıyalum (556)

(Gel yine aşık Musa hikayesine dönelim. Hızır ile sohbetlerinden bize düşeni duyalım.)

Ehl-i zāhirden işitdün bunlaruñ sen kışşasın
Ehl-i işâretten dağı tıy algıl özüñ hişşesin (570)

(Bunların kıssasını görünenlerden işittin. İşaret ehlinden de duy ve kendi payına düşeni al.)

Fıkr iderseñ ki nedür alduğıñ bu kışşadan
Aşşın oldur kışşalardan ne alursañ hişşeden (621)

(Bu kıssadan aldığın nedir diye düşünürsen, hikayelerden alacağım fayda payına düşeni almaktır.)

Vahdet (birlik) ve kesret (çokluk) karşılaştırması vardır. Herşey Allah'ın takdiridir. Hurufi metinlerinde vahdet-i vücut temel konudur. Allah, keşfedilmesi gereken gizli bir hazine olduğu için harflerde ve rakamlarda onun varlığı keşfedilir.

Şaçuñda n'ola küfr oldısa pinhān
Ki yüzüñ maţla'ı İmān gelüpdür (1999)

(Saçında [Allah'ın birliğini] inkarcılık gizlendiyse, yüzünün başlangıç yeri imanı ortaya çıkarır.)

Rūḥ eydür eyle olsa ikilik olur ʿadem
Birlik içre her ne ḥācet dileriseñ ben idem (372)

(Ruh der ki: “Öyle olsa ikilik yokluk olur. Birlik içinde her ne istersen ben yapayım.”)

Sen didüñ süd içdügim kıldı ziyāde ağrumı
Yüreğimi pāre pāre eyledi hem bağrumı (603)

(Sen dedin ki: “Süt içmem ağrımı artırdı, yüreğimi ve bağrımı parçaladı.”)

Şirk degül mi süde yapduñ benden olan ağruñı
Süd elinden ne gelür kim pāre kıla bağruñı (604)

(Benden kaynaklanan ağrımı süte yüklemen şirk değil midir? Süt elinden bağrını parçalayacak ne gelir ki?)

Gitsün fānī olanlar geldi çün bākī ḳadīm
Gitsün ol bāṭıl naḳışlar geldi naḳḳāş-ı muḳīm (1244)

(Fani, geçici olanlar gitsin çünkü kalıcı, daimi olan geldi. O boş, yalan nakışlar gitsin [çünkü] gerçek nakkaş geldi.)

Nefy ü işbāt ile tevḥīd anuñ-içün itdiler
Fāniyi çıkardılar u bākīyi berkitdiler (1263)

(Onun için inkar ve ispat ile tevhit ettiler [Allah'ın varlığını birlediler]. Geçici olanı çıkardılar ve kalıcı olanı sağlamaştırdılar.)

Yoğudı hīç kimsene vü kendü zātı var idi
Cümle esmā vü şifātı gizlü genc esrārıdı (1946)

(Hiç kimse yoktu ve [ancak] kendi zatı, varlığı vardı. Bütün isimleri ve sıfatları, nitelikleri gizli hazine, sırlardı.)

Küntü kenzen fi'l-ezel¹⁶ diyü işāret eyledi

Şoñradan halk eyledüm diyü cihānı söyledi (1949)

([Allah] “Ezelden ben bir hazineydim” diye işāret etti. “Evreni sonradan yarattım” diye söyledi.)

Yir gögüñ içindekiler vaḥdetüñ şāhidleri

Bu şehādetde berāber yaradılmış her ne-kim (2760)

(Yerin, göğün içindekiler Allah’ın birliğinin şahitleri, tanıklarındır. Her ne varsa bu şahitlikte beraber yaratılmıştır.)

Āfitāb-ı zerre şāhid kaçreye deryā delīl

Kim gerek mevcūda mūcid muḥdişāta bir kadīm (2761)

(Güneşin ışığının çok küçük bir parçası [güneşe] tanıktır, damlaya [ise] deniz ispattır ki var olana bir mucit gerektir.)

Ehl-i fūrkat vuşlata irdi vü keşret vaḥdete

Ehl-i vaḥdet irdiler Ḥaḳdan hezārān devlete (2828)

(Ayrılıkta olanların ayrılığı bitti ve çokluk birliğe kavuştu. Allah’ın birliğine inananlar, Allah tarafından binlerce zenginliğe, kismete ulaştı.)

Vuşlata ulaşmak için benliğin terk edilmesi gerektiğini öğütleyen beyitler de vardır:

Sır oldur ki benligi ḥōd-binligi terk idesin

Tā niḳābuñ ref^c ola dostuñ yüzini göresin (392)

(Gizem odur ki benliği, bencilliği bırakasın. Yüzündeki örtüyü yukarı kaldırasın ve dostun yüzünü göresin.)

---

¹⁶ “Ezelde ben bir hazineydim.” anlamına gelen bir hadistir.

Len terānī nidür cevābuñ terk olunca benligi
Pāre pāre eyleyince ađ gibi zūr benligi (393)

(Len terānī nedir? Cevabını benliği terk edince, dağ gibi yalan benliği parçalayınca alacaksın.)

Pāre pāre eylemezseñ sende benlik ağını
Göremezsın hüsni-dostuñ nice nefsuñ bāđını (394)

([Eğer] sendeki benlik dağını parçalayıp dağıtmazsan, nefsin bahçesinden dostun güzelliğini göremezsın.)

Metinde zamandan şikayet içeren beyitler de vardır. Vuslatnāme’de İslam’ın beş şartından da bahsedilir. Maddi ve manevi temizliğin ne kadar önemli olduğu vurgulanır.

Yüzüñ elüñ tevbeyle iki alemden yuğıl
Ba‘dezān hāzretde özüñ ol namāz içre oğıl (782)

(Yüzünü, elini tevbe ederek iki ālemden yıka. Daha sonra özünü, kendini namaza bırak.)

Ėsül oldur benligüñden yunasın arımasın
Şeş cihetden aşra ne kim lāyıķ olup gidesin (783)

(Güsül, benliğinden yıkanıp arınmaktır. Altı yönden dışarı layık olup gidesin.)

Metinde olgunluğa erişmesi hedeflenen insanın sahip olması ve terk etmesi gereken nitelikler de sıralanır. Sahip olunması gereken özellikler “evsāf-ı hamīde”, terk edilmesi gereken vasıflar ise “”evsāf-ı zemīme” ifadesi altında yazıya dökülür.

Vuslatnāme’de işlenen konular arasında; iki cihan (dünye ve ahiret), cennet ve cehennem, yaratılış sırları ve bu sırların keşfi, nefisle mücadele, benliğin terk edilmesi gerekliliği, gönül ve gönlün mahiyeti de zikredilebilir.

Metnin yaklaşık son iki yüz beyti dua kısmıdır. Hz. Muhammed'e, evliyalara ve padişaha medhiye beyitleri yer alır. Habîbî kendinin ve gönül ehlinin vuslata kavuşması için Yaradan'a dua ederek eserini tamamlar.

E. Eserde Kullanılan Vezinler

Vuslatnâme “Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün” vezniyle yazılmıştır. Ancak metinde farklı vezinlerle yazılmış gazeller mevcuttur. Bu gazellerin vezinleri ve beyit numaraları aşağıdadır:

1. Mefâilün / mefâilün / feülün (308- 315, 1739- 1746, 1747- 1759, 1994- 2001. beyitler)
2. Müstef'ilün / müstef'ilün / müstef'ilün / müstef'ilün (662- 673. beyitler)
3. Mefâilün / mefâilün / mefâilün / mefâilün (685- 696, 2131- 2140. beyitler)

Araştırılan kaynaklarda Habîbî'nin az sayıda vezinle şiir yazdığı ve şiirlerinde vezin hatalarının olduğu belirtilmiştir.¹⁷ Vuslatnâme'de kullanılan vezinler de görüldüğü üzere çok çeşitli değildir ve metinde vezin hataları mevcuttur.

F. Eser Üzerine Yapılmış Çalışmalar

Vuslatnâme üzerine hiçbir çalışma yapılmamıştır. Bu durum eserin tek nüsha oluşundan veya kaynaklarda şaire ait böyle bir eserin geçmediğinden kaynaklanıyor olabilir. Edebiyat araştırmalarında Habîbî'nin eserlerinin elde mevcut olmadığı belirtilir. Şairin hayatının anlatıldığı bölümde de belirtildiği gibi, Habîbî'nin belli sayıdaki şiirleri dışında hiçbir eserinin adı veya bilgisi edebiyat araştırmalarında yer almaz.

---

¹⁷ Savalan, s. 25.

G. Eserin Türk Dil Tarihi İçindeki Yeri

Vuslatnâme Eski Anadolu Türkçesi ile yazılmış bir eserdir. Eski Anadolu Türkçesi; Selçuklular, Anadolu Beylikleri ve Osmanlılar dönemi olmak üzere 3 döneme ayrılır.¹⁸ Şairin yaşadığı dönemi göz önünde bulundurunca metnin Osmanlılar döneminde yazıldığını ifade edebiliriz.

Eski Anadolu Türkçesi dönemi dil özelliklerini, metnin dil incelemesi bölümünde de görebiliriz. Metinde kullanılan çekim ekleri, yapım ekleri ve sözcük çeşitleri metnin Eski Anadolu Türkçesi dönemi dil yadigarlarından olduğunu gösterir.

Ğ. Eserin Kelime Varlığı

El yazması eserler, bir milletin geçmişine tutulan bir ayna gibidir. Millet tarihini, kültürünü barındıran tanıklardır. Bu tanıklıklar içinde çok önemli dil malzemeleri de bulunur. Vuslatnâme’de geçen bazı deyim ve atasözleri de Türk Dili’nin o dönemini yansıtan bir aynadır. Metinde geçen deyimlerden bazılarını şu şekilde sıralayabiliriz: Ad al-, ulağı uzun, baş oyna-, boyun dut-, birine biñ yitiş-, cān vir-, cān fidā it-, cān ulağın aç-, cigeri biş-, sözi giçmez ol-, göz aldur-, göñli yapıł-, göñli yıkıl-, bir pūla degme-, gözi ağzı bulan-, şınuqlu düş-, sual to-, taşın için bir eyle-, yaşlı ad azan-, yol bul-, yola gir-, yoldaşlık eyle-, yoluña urbān it-, aşñ oldur ışşalardan ne alursañ hişşeden (kıssadan hisse al- deyimini andırıyor), yazuğa bat-.

Günümüzde kullanılan bazı deyimlerin, o dönemde farklı kelimelerle kullanımına metinde tanık oluyoruz. Örnek olarak metinde geçen “aa al-” (aşırmaq) deyimini günümüzde kullanılan “donup kal-” deyimini hatırlatıyor.

Standart Türkiye Türkçesi söz varlığında bulunan iki atasözünün metinde geçtiğini tespit ettik. “Kelin merhemi olsa başına sürer” ve “son pişmanlık fayda etmez” atasözleri Vuslatnâme’de şöyle yazıya dökülmüştür:

¹⁸ Mustafa Özkan, *Türk Dilinin Gelişme Alanları ve Eski Anadolu Türkçesi*, Filiz Kitabevi, İstanbul 2000, s. 59-85.

Ger emi olsa kelüñ başına ideydi emi

Sürteridi kendünüñ başına evvel merhemi (1158)

(Eğer kelin ilacı olsa, başına ilacı yapardı. İlacı ilk önce kendi başına sürerdi.)

Soñ peşimānlık kim itmez her işde fāyide

Pes peşimān olmadın dut hıdmet-ile ülfeti (1895)

(Son pişmanlık ki her işte fayda etmez. Bu nedenle pişman olmadan dostlukla hizmet et.)

Metinde İslami açıdan kutsal kabul edilen bazı sayıların sıkça tekrarlandığı tesbit edilmiştir. Üç, dört, beş, yedi, kırk sayı isimleri sıkça tekrarlanmıştır. Bunlar bazı yerlerde Türkçe bazı yerlerde ise Arapça veya Farsça olarak kullanılmıştır.

Yeni Tarama Sözlüğü'nde¹⁹ olmayan kelimeler metnin söz varlığında yerini almıştır. Bu sözcükler; şaykal, yapısuz, yiynicek, alış- (bölüşmek anlamında), birine biñ yitiş-, karañulan-, karañulandur-, ögid-, şağış-, şamurk-, yiñül-, yitüril-, yoldaşlık eyle- 'tir. Bazı kelimeler ise şekil olarak Tarama Sözlüğü'nde olup anlam itibariyle değişime uğramıştır. Metinde geçen "yigle-" fiili Yeni Tarama Sözlüğü'nde vardır ama orada verilen anlam beyte uymamaktadır. Bu ve benzeri sözcükler, metne uygun olarak anlamlandırılmıştır.

Habîbî'nin kelime hazinesi oldukça geniştir. Metinde görüldüğü gibi kelime çeşitliliği fazladır. Şair aynı beyitte veya farklı beyitlerde aynı anlama gelen bir sözcüğü farklı dillerden seçerek kullanıyor. Bu durum metinde kullanılan dilde tek düzelikten kaçıldığını gösterir. Örnek olarak; 2407. beyitte "yarala-" anlamına gelen "mecruh eyle-" fiili "yarala-" sözcüğüyle aynı beyitte kullanılmıştır. Allah'ı ifade etmek için Tanrı, Allah, Yaradan, Rab, Hak, Hüda kelimelerinin de bu çeşitliği sağladığını görüyoruz.

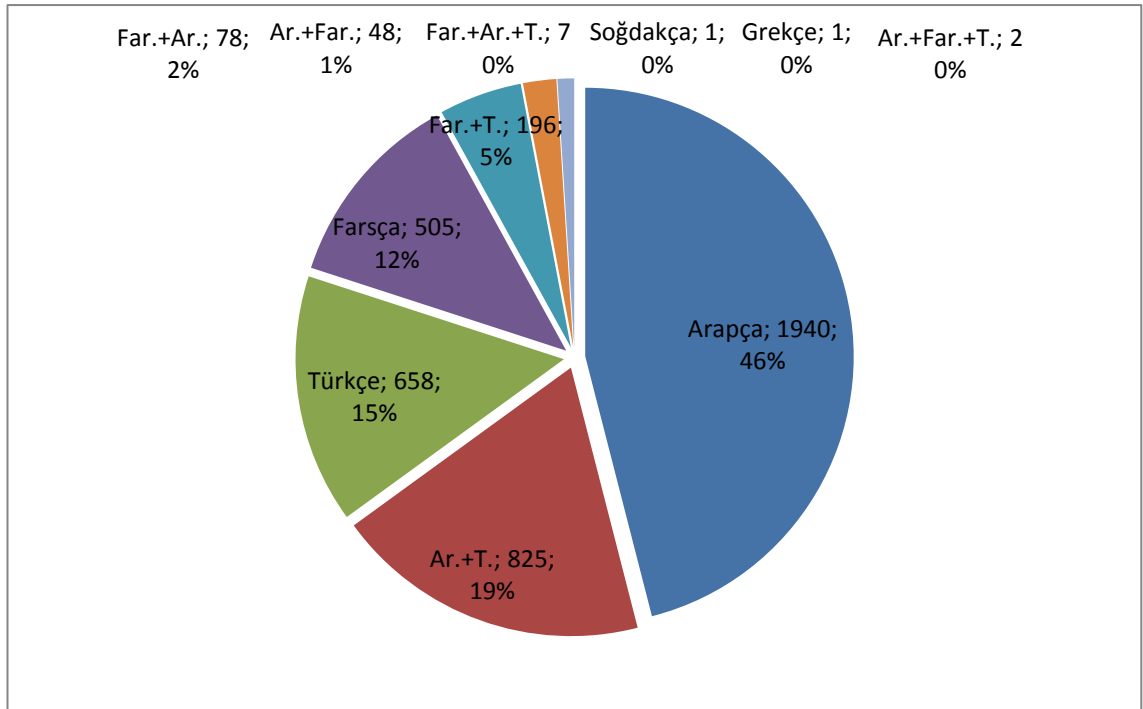
Metinde Eski Türkçe döneminden kalma bir dil özelliği olarak çift ünsüz kullanımını görüyoruz. Metinde çift ünsüzle yazılan tek sözcük Tanğrı'dır.

¹⁹ Cem Dilçin, *Yeni Tarama Sözlüğü*, TDK Yay., Ankara 1983.

Habîbî, Azeri bir şair olduğu için metinde az da olsa Azeri dil özelliği görülür. “Yağşsı, yoğsa, ağşam, tonuğ, yanuğ” kelimelerinde “ğ” sesi tercih edilmiştir. Ancak bazı kelimelerin kullanımında kararsızlık söz konusudur. Örnek olarak; “yağşsı” kelimesinin yanında “yağşsı” biçimi de kullanılır. Metinde kullanılan dönüşlülük zamirlerinden “kendüz”ün “öz kendüzümü” biçiminde kullanılması da dikkat çekicidir.

Metinde kullanılan kelimelerin kökenlerine göre dağılımını incelediğimiz zaman Arapça kelimelerin metnin kelime hazinesinde büyük bir yer kapladığı görülür. Arapça kökenli ve Arapça+Türkçe yapımında olan kelimelerin çokluğunu metnin yazıldığı dönem ve metnin içeriğiyle açıklayabiliriz. Arapçadan sonra metinde en çok Türkçe kökenli kelime kullanılmıştır. Üçüncü sırada ise Farsça kelimeler yer alır. Aşağıdaki grafikte, metinde kullanılan madde başı toplam 4261 kelimenin kökenlerine göre yüzdelik dilimleri ve sayıları verilmiştir:

Şekil 1. Metindeki Kelimelerin Kökenlerine Göre Dağılım Tablosu

BİRİNCİ BÖLÜM

İNCELEME

1.1. YAZIM ÖZELLİKLERİ

Metnin yazım özellikleri genel olarak Eski Anadolu Türkçesinin yazım özelliklerini yansıtmaktadır. Metin hareke kullanılarak yazılmıştır. Arapça ve Farsça sözcüklerin yazımında ikiliklere rastlanmıştır. Söz konusu ikili yazımlara örnekler ilerleyen bölümlerde gösterilecektir.

-1. Uygur Yazı Geleneğinin Devamı Olarak Görülen Şekiller

-1.1. Ünlülerin Yazılması

Ünlü harfler bazı yerlerde gösterilmiştir.

وَرْمَادِي	varmadı 2381	طورمَزْ	tırılmaz 1653
نِچَامَه	niçeme 855	كۆزْلَيْب	gözleyüp 881
اِرَاغَه	ırağa 1585	اوزره	üzre 836
وَارَه لَوْم	varalum 89	قَارَه	ķara 82
يَلْوَارَه لَوْم	yalvaralum 2381	نِيَدَه لِم	n'idelim 637
اِسْتِيَاوُز	isteyevüz 88	دُوْكَنَه	dükene 932
دَاخِي	dağı 125		

-1.2. Eklerin Ayrı Yazılması

Eklerin ayrı yazılmaması gereken yerlerde bazen ayrı yazıldığı görülmektedir.

سِيْنَمِشْن سِيْن	sınamışsın 2403
-------------------	-----------------

-2. Arap Yazı Geleneğinin Devamı Olan Şekiller

Arap yazısında olduğu gibi metindeki ünlüler de zaman zaman harekelerle gösterilmiştir.

اَيَقْ	ayaķ 897	قَلْمِشْنُ	ķalmışsuz 997
اَيَلْمَزْ	eylemez 1891	نَدْنُ	neden 1277

يَكْرِمُ	yigirmi 2153	إِرْمَاقُ	ırmağ559
أَلْقَسَلَمَقْدَنُ	alkışlamağdan 1756		

1.1.1. Ünlülerin Yazımı

1.1.1.1. “a” Ünlüsünün Yazımı

-1. Önseste

“a” ünlüsü önseste ya üstünlü elif (ا), ya dik üstünlü elif (أ) ya da medli elif (آ) ile yazılmıştır.

أَعْلَمَقُ	ağlamak 2195	أَجْفَدِيلَزْ	acıkdılar 644
أَجِي	acı 2192	أَدِيلَه	ad-ıla 1305
أَيْقُ	ayağ 897	أَجُقُ	açuk 2534
أَلْتِنَجِي	altıncı 1134	أَقُ	ağ 2167
أَيْرُقُ	ayruğ 1522	أَعُ	ağ 1276
أَنِكِيچُونُ	anıñ-içün 898	أَلْدِيلَزْ	aldılar 635
أَجُوبُ	açup 1989	أَكَه	aña 1098

-2. Ortada

Kelimenin ortasında “a” ünlüsü ya üstünle (اَ), ya elifle (اِ), ya güzel he ile (اِ), ya güzel he üzeri üstünle (اِ), ya elif üzeri üstünle (اِ) gösterilmiştir.

قَتِي	katı 644	دَخِي	dağı 880
قَالُور	kalur 898	دَاخِي	dağı 1009
وَرْمَادِي	varmadı 2381	أَنْلَرَه	anlara 630
أَغْلَاشْ	ağlaş 2822	يَلُورَه لُومُ	yalvaralum 2381
وَارَه لُومُ	varalum 89	أُولْنِي	olanı 88

-3. Sonda

Sonda “a” ünlüsü ya üstünle (◌̇), ya elifle (l), ya elif üzeri üstünle (◌̈́), ya güzel he üzeri üstün ile (◌̈́), ya da sadece güzel he (◌̈́) ile gösterilmiştir.

شُوْكَه	şuña 2821	اُولْمَاسَه	olmasa 26
اُولَا	ola 1103	اَدِيْلَه	ad-ıla 1305
اُولَه	ola 1274	اَكَه	aña 1270
سَاكَه	saña 2380	اَكَا	aña 1270
قَاَرَه	ķara 82		

1.1.1.2. “e” Ünlüsünün Yazımı

-1. Önseste

“e” ünlüsü önseste elifle (l), üstünlü elifle (◌̈́) veya nadiren medli elifle (◌̈́) yazılmıştır.

اَيْلِيَّاسِيْنُ	eyleyesin 900	اَوْمِيَا	evmeye 1091
اَلِيْنُ	elin 1276	اِيْلِيَّه	eyleye 1537
اَيْدُرُ	eydür 1652	اَل	el 897
اَيْلَمَزُ	eylemez 1891	اَزْرُ	ezer162

-2. Ortada

“e” ünlüsü ortada üstünle (◌̇), elifle (l), üstünlü elifle (◌̈́), ve güzel he ile (◌̈́) yazılmıştır. Bazı yerlerde işaretli olarak da bulunabilir.

نِيْچَامَه	niçeme 855	اَيْلِيَّاسِيْنُ	eyleyesin 900
اِسْتِيَاوُرُ	isteyevüz 88	دَكَر	döker 162
نَدْنُ	neden 1277	چَكْدُكُوْڭ	çekdüğüñ 427
پِسْ	pes 87	نَكَم	ne-kim 960
نِيْدَه لِمُ	n'idelim 637	وَيِرَانُ	viren 147
كُوْرُلْيِيْب	gözleyüp 881		

-3. Sonda

Sonda “e” ünlüsü bazen üstünle (◌ِ), bazen güzel he (◌ِ) ile ve bazen de güzel he üzeri üstün (◌ِ) ile gösterilmiştir.

أَوْزُكَايَه	özgeye 906	نِيَجَه	nice 1523
كُوْرُثْمَه	gözetme 1885	كِمْسَه	kimse 837
أَوْزُكَه	özge 22	اِيْلَايَه	eyleye 1537
يُنْمَسَه	yitme 996	اَوْزِرَه	üzre 836
دُوْكَنَه	dükene 932	بِيْزْ	bize1350

1.1.1.3. “ı, i” Ünlülerinin Yazımı

-1. Önseste

“ı” ve “i” ünlüleri önseste; esreli elifle (ل), elif+ye ile (اي), esreli elif+ye ile (اي)yazılmıştır.

اِشْتِكْ	işüñ 470	اِرْمَا	ırmaya 1030
اِيكِي	iki 243	اِكِيْلِكْدَه	ikilikde 2564
اِشِيْدُمْدِي	işid-imdi 1010	اِرْمَقْ	ırmak559
اِرَاغَه	ırağa 1585	اِشْبُو	işbu1481
اِيْرُقْدَنْ	ırağdan 1524		

-2. Ortada

Ortada “ı”, “i” ünlüleri esre ile (◌ِ), ye ile (ي), esre ve ye ile (ي) yazılmıştır. Metinde bazı sözcüklerin ortasında “ı”, “i” ünlülerinin işaretli olarak da yazıldığına rastlanmıştır.

اَلْقِسْلَمَقْدَنْ	alkışlamağdan 1756	وِيْرُزْ	virür 881
اَلنُّنْدَه	altında 470	قِرْقْ	kırk 1006
بِرِيْدُرْ	biridür 243	يِيْدِي	yidi 853
اِحْفِيْدِيْلُرْ	acığdılar 644	نِمْ	ne-kim960
دِيْدِي	didi 634		

-3. Sonda

Son seste “ı, i” ünlüleri esre ile (ِ), esreli ye ile (ي), ye ile (ې), güzel he ve esre ile (ه) yazılmıştır.

بُونلري	bunları 245	اكي	iki 737
يوري	yüri 636	كبي	gibi 1383
يريسي	yarısı 1006	اوجي	üçü 4 ^b /14
يكرم	yigirmi 2153	داخي	dağı 125
يكرمي	yigirmi 1010	اولكه	ol-ki27

1.1.1.4. “o, ö, u, ü” Ünlülerinin Yazımı

-1. Önseste

“o, ö, u, ü” ünlüleri sözcük başında elif+vav ile (او), elif üzeri ötre ve vav ile (أو), elif üzeri ötre ile (أ) elif üzeri ötre ve cezimli vav ile (أو) yazılmıştır.

أولمينا	olmayınca 1256	أوجدن	ucdan 1415
ألور	olur 973	أوجمز	uçamaz 2739
أوجني	üçüncü 1843	أوزني	özünü 1399
اولوب	olup 1756	اوبري	öbiri 1611
أون	üçün 928	أولمدن	ölmedin 315
أولو	ulu 1381		

-2. Ortada

Sözcük ortasında “o, ö, u, ü” ünlüleri sadece ötre ile (ُ), vav ile (و), vav üzeri ötre ile (ؤ) yazılmıştır. Bu ünlüler bazı yerlerde işaretli olarak da bulunur.

ورب	virüp 1757	كيمكدر	kimün-durur 880
كومش	gümiş 735	أزدرم	azduram 2598
أنلرك	anların 241	قلمشز	qalmışuz 997
بُونلري	bunları 245	أغرلنور	agırlanur 853
يوقدر	yoğdur 734	كوزمكله	görmeklige 1105
طورمز	tırılmaz 1653	طبطلودز	toptoludur 853

دكر doker162

-3. Sonda

Son seste bulunan “o, ö, u, ü” ünlüleri; vav ile (و) ve ötreli vav ile (ؤ) yazılmıştır.

كِرُو	girü 355	قَمُو	çamu 2250
قُو	ço 381	كِرْلُو	gizlü 4 ^b /3
دِيِيُو	diyü 636	طِنْلُو	taşlu 1751
الْأُرُو	ilerü 1657	كَنْدُو	kendü 137

1.1.2. Ünsüzlerin Yazımı

1.1.2.1. ñ'nin Yazımı

Metinde “ñ” ünsüzü kef ile (ك) yazılmıştır. Ancak bazı yerlerde “Tanğrı” kelimesindeki “ñ” ünsüzünün, Eski Türkçe döneminden kalma bir yazım özelliği olarak nun+kef ile (نك) yazıldığı tespit edilmiştir.

تَنْكِرِي	Tanğrı 332	يِيْكَلُورْمِي	yiñülür 81
تَنْكِرِنُوك	Tanğrınıñ 1416	أُوِكِلَه	oñıla 113
تَنْكِرِي	Tañrı 964	كَآكْسُوز	geñsüz 612
أُولَانْ غَه	olañga 799	دَكِرِزْن	deñizüñ 1973
كَآكَز	geñez 2019	بَنْكَز	beñzer 465
أُوِكِنُوك	öñinüñ 2087	بُوكْلُدَغُم	buñaldugum 664
دِلُوك	dilüñ 1487	يَالْكَلُور	yalıñlanur 2410
دِلْرَسَك	dilerseñ 1180	يَالْكَور	yalıñuz 1215
يَا	yaña 722	يَاكْلِدِسَر	yañıldısar 1157
أُدْكَ	ödüñ 2072	دُشْمَك	düşmeñ 90
دَنْكَلُور	deñlüdür 961	قَطْرَك	çatreñ 2277

1.1.2.2. g'nin Yazımı

Metinde “g” ünsüzü kef ile (ك) yazılmıştır. Kef harfinin “k” ünsüzünü de karşılıyor olması bazı yerlerde şüpheli okumaya sebebiyet vermiştir. Böyle durumlarda ya metnin çağdaşı eserlerindeki okuma eğiliminden ya da günümüz kullanımından istifade edilmiştir.

كَارَكْ	gerek 120	كَجَه	gece 2626
كَكْر	geñez 2617	اِتْدُوِكُنْ	itdügin 93
اَكْلَايِ كُور	añlayıgör 1285	كَيْنُكُكْ	geydüğüñ 164
كَمِينُكْ	geminüñ 480	كِرْچَكِينْ	girçegin 717

1.1.2.3. ç'nin Yazımı

“ç” ünsüzünün yazımında ikilik söz konusudur. Öyle ki Vuslatnâme’de aynı kelimenin bazı yerlerde cim ile (ج) bazı yerlerde çim ile (چ) yazıldığı tespit edilmiştir.

اچُونْ	içün 20	اُچِيلَه	üç-ile 51
اچِينْ	için 283	اُورُجْ	oruc 1040
اچِرَه	içre 1580	اُورُجْ	oruç 894
كچِرْ	giçer 1176	بُرْچُلَرْدَه	burçlarda 446
اُوچُنْجِي	üçünci 1467		
اُوجْ	üç 49		

1.1.2.4. s'nin Yazımı

“s” ünsüzü ince sıradan ünlüler ile her zaman sin ile (س), kalın sıradan ünlüler ile çoğunlukla sad ile (ص) yazılmıştır. Metinde “s” ünsüzünün kalın sıradan ünlülerin bulunduğu kelimelerde sin (س) harfiyle yazıldığına pek az rastlanmıştır. Yani “s” ünsüzünün yazımında istikrar söz konusudur.

صَاغْدِسَر	şagaldısar 1157	سَچْمَزَمْ	seçmezem 2460
صَعْلُدْم	şagaldum 1157	صَارُو	şaru 2027

سَيَمِشْنَ سِينُ	sınamışsın 2403	سَوْنَمَكْ	sevinmek 1939
------------------	-----------------	------------	---------------

1.1.2.5. p'nin Yazımı

Metinde “p” ünsüzü hem be ile (ب) hem de pe ile (پ) yazılmıştır. Bu hususta dikkat çekici olan Arapça kelimelerin yazımında da bu ikili yazımın görülmesidir. Aynı kelimenin hem tonlu hem tonsuz ünsüzle yazılması “p” ünsüzünün yazımında Arapça kelimelerde dahi ikili yazımı gösterir. Bu sözcüklerin örnekleri aşağıda verilmiştir.

سَايِدِنْدَنْ	sepedinden 648	طَلَبْ	taleb 1077
طَبْطُلُوْدُرْ	toptoludur 853	طَالِبْ	ṭālib 328
طَبْطُلُوْدُرْ	toptoludur 982	سَبَبْ	sebeb 501
طَبْ طُوْلَيِيْدِي	toptolayıcı 537	شُبْهَلُوْ	şübheli 1766
پَرْمَغِيْنْ	parmağın 2749	شُبْهَه	şüphe 411
طَبْشُرِيْجَقْ	tabşurıcağ 879		

1.1.2.6. t'nin Yazımı

“t” ünsüzü ince sıradan ünlülerle te ile (ت), kalın sıradan ünlülerle bazen te ile (ت) bazen tı ile (ط) yazılmıştır.

طُوْرِمَزْ	tırımaz 1653	طَالْرَسَه	ṭalarsa 2770
تَايِدَالْرْ	tanıdalar 868	طَاغْلَرُنْ	ṭağlaruñ 844
تَايْشُوْرْ	tanışur 1728	تَانِيْدِلْرْ	tanıdılar 225
طَالْعَسِي	ṭalğası 117	تُوْكَوْرْ	tükenür 147
طَالْلَرِي	ṭalları 845	تُوْكَتْدِي	tüketdi 2800

1.1.3. Harekelerin Kullanımı

Vuslatnâme'nin mevcut nüshası harekeli nesih hatla yazılmıştır. Çok az yerde harekelerin kullanılmadığı görülür. Harekesiz yazılan sözcükler gerek Türkçe gerek yabancı asıllı olabilmektedir. Harekelerin kullanılmadığı yerler aşağıda örneklendirilmiştir.

تتكرنوك	Taŋırınıñ 1416	دكر	döker 162
معشوق	maşuq 1754/1758	بو جان بى بدن	bu cān bī-beden 1344
اولوب	olup 1756	نكم	ne kim 960
اوزره	üzre 836	كركسان	gürg-sān 1509
شكرى	şekeri 163		

1.1.3.1. Harekelerin Ortak Kullanımı

Bir önceki harfin harekesiyle aynı harekeye sahip harflerin harekeleri bazen yazılmamıştır. Bir harfin üzerinde kullanılan hareke bazı kelimelerde birkaç harf için geçerli olmuştur.

بُوْكَأْدُغُمْ	buñaldugum 664	اُولْمَاسَة	olmasa 26
اَنِكِيچُون	anıñ-içün 898	اُولْدُرُر	ol-durur 1455
اُولَانْ غه	olaŋga 799		

1.1.3.2. Şeddenin Kullanımı

Bazı kelimelerin tek ünlülü ve tenvin kullanılarak çift ünsüzlü kullanımları tespit edilmiştir.

اَلَلْهٰك	Allahuñ 4 ^b /3	صِحَّتْ	şihhat 424
كُوْكُلَّرَة	gönüllere 1450	شَكَرْ	şeker 162
دِلَّلُر	diller 180	شَكَرْ	şekker 1428
اَللَّرِي	elleri 228	تَرْبِيَّتْ	terbiyet 1674
اَوَّلِيْن	evvelin 427	تَرْبِيَّتِي	terbiyyeti 1432
دُلَّابْدُر	dollabdur 843	خَاصِيَّتِي	hāşiyyeti 1176
دِلَّلَّر دَة	dillerde 1602	قُرْبِيَّتَة	kurbiiyete 434
حَالَّلَّرِيْنِي	hallerini 1310	مَاهِيَّتِي	mahiyyeti 1176
كُلْ	külli 1358	طَالَّلَّرِي	taşları 845
جَنَّتْ	cennet 1722		

1.1.3.3. Cezmin Kullanımı

كُور مَكَلِكَة	görmeklige 1105	دَكْلُوْدُر	deñlüdür 961
طُبُطْلُوْدُر	toptoludur 853	كِيْمَكُرُر	kimüñ-durur 880
كَآكْسُوْر	geñsüz 612	بُرْجَلْرَدَه	burçlarda 446
تَنْكِرِي	Tağrı 332		

1.1.3.4. Tenvinin Kullanımı

Arapça bir yazım özelliği olan “tenvin” metinde çok az yerde kullanılmış olup aşağıda örnekleri verilmiştir.

عَبْدًا	‘abden 430	عَابِدِيْن	‘ābidin 909
---------	------------	------------	-------------

1.1.3.5. Hemzenin Kullanımı

سَايَةِ	sāye’i 282
---------	------------

1.1.4. Bitişik Yazılmış Kelimeler

أَوْلْدُرُر	ol-durur 1455	أَوْلْدَحِي	ol-dağı 403
يُلْدُرِيْكُمْ	yılduzı-kim 1460	بَنْدَه حِي	ben-dağı 429
عَاْرْمُدُرُر	‘āzim-durur 1489	أَنْدَنْصُكْرَه	andan-soñra 91 ^a /3
أَنْكِيْچُون	anıñ-içün 898	هَمَانْدَمْ	hemān-dem 2564
كِرْكَسَان	gürg-sān 1509	كِتْدُكِيْدَمْ	gitdügi-dem 233
نَكَمْ	ne-kim 960		

1.1.5. Arapça ve Farsça Kelimelerin Yazımı

Arapça ve Farsça kelimelerin yazımında ikili biçimler görülür.

شُبْهَلُو	şühelü 1766	وَاسِطَه سُوْر	vāsıtasuz 1863
شُبْهَه	şüphe 411	وَاسِطَا سُوْر	vāsıtasuz 1865

وَاسِطَهُ سِرُّ	vāsıtasız 1860	بُرْيَانُ	büryān < Far. biryān
وَاسِطًا سِرُّ	vāsıtāsız 1865		971
دَائِمًا	dāyimā 1561	سَانِي	sānī 1620
عَبْدِيَّتْ	‘abdiyyet < ‘abdiyēt	ثَانِي	ṣānī 2600
	1799	ثَانِي	ṣāniyi 830
بِهَائِمُ	behāyim < behā’im	كُدْرَيْنُ	küdrețin < Ar. küdüret
	1354		775

1.1.6. İstinsah Hataları

أَصْمَانُ	āsumān 2807	بُوسْتَانِي	bositānı < Far. būstān
بَطُّ	baṭ < Ar. baṭṭ 2693		1096
بُوسْتَانُ	bostān < Far. būstān	صَفِّ	şaf 2118
	1116		

1.1.7. İkili Yazımlar

Türkçe kelimelerin bazı yerlerde ikili okuyuşa sebebiyet veren yazım şekillerinin olduğu tespit edilmiştir.

y[e/i]di 1315

[i/e]y 1594

y[e/i]diler 1595

y[i/e]g 440

1.1.8. Düzeltmeler

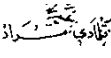
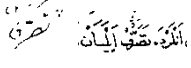

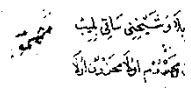
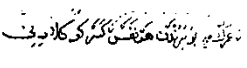
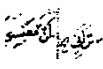
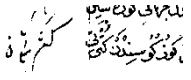
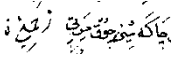
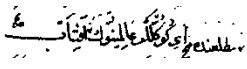
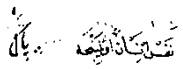
Metinde yapılan yanlışlıklar veya düzeltmeler çeşitli işaretler kullanılarak beytin yanına yazılmıştır. Bazı yerlerde eklemeler yapılmış bazı yerlerde kelimelerin yerleri değiştirilmiştir. Bu şekilde yapılan düzeltmeler aşağıda orijinal metin alıntılarıyla gösterilmiştir.

أَوَّلُكُمْ أَوْ بَرِيَّتَانِي

gülmek ü oynamagũn 159

فَرَكْنَا أَوْ بَرِيَّتَانِي

ķurbuñda 440

	Ḥaḳ 450
	ğayrı murād 453
	biz anı 626
	anlara taşarruf eyleyen 631
	uzada/ ilede 788
	tevbe-i başar 1030
	olmayınca [olmaz] mürīd 1076
	ol vilāyet 1096
	ol vilāyet 1096
	maḥrūm ola 1102
	Bu burundan her nefes ʿömrüñ keser köklerini 1506
	len terāni maʿnası 1605
	ilerü geldi biri eydür 1649
	gözüsinden kesreti 1889
	çekesin çok zaḥmeti 1894
	İy gönüller ʿāleminüñ maṭlaʿında āfītāb 1905
	Nefs-i insān pāk olmayınca 1976
	İllā bunlar daḫı azın 2057
	Ḥall ider müşkillerin her dū cihānuñ ḫālinüñ 2220

طعنلر
 ویرلر بیزه خیل'atlara

virülür bize hil'atlara kadem 2269

والبکاء الدامیة

ve'l-bükāi'd-dāmi'a 2349

هناك صوت كل من صين ووف كذا

Haq soragelür ki şınuq bütünden yig-durur 2396

سوزنه اویس ایللیک چون

Sözine uyup anuñ çün 2416

اول گناه

ol günāh işlere yol 2412

1.2. SES BİLGİSİ

Metnin ses bilgisi açısından değerlendirilmesinde bazı sınıflandırmalara başvurulmuştur. Bunun nedeni; metinde görülen ses olaylarının bazen istikrar göstermemesidir. Böyle örnekler Kararsız Ses Değişimleri başlığı altında sıralanmıştır. Metinde ses değişimlerinin yerleşmiş olduğu örnekler ise Kararlı Ses Değişimleri başlığı altında verilmiştir.

İşletim Ses Bilgisi bölümünde tabanda ve eklerde görülen ses değişimleri ayrı ayrı ele alınmış ve taban ile ek arasındaki ses olaylarından, uyumlardan bahsedilmiştir.

1.2.1. Kalıcı Ses Değişimleri

1.2.1.1. Kararsız Ses Değişimleri

1.2.1.1.1. Ünlüler

1.2.1.1.1.1. Ünlü Değişmeleri

1.2.1.1.1.1.1. U/ I Değişmesi

-1. Tabanda Görülenler

adum 2386

adım 1035

ağrumı 603	ağrısından 602
ārzūlar 458	ārzılar 458
añsızın 2373	añsızun 1577
ayrulur 674	ayrılmazam 2376
azuk 374	azık 344
burun 1426	burın 2719
getürdüm 2676	getir 981
göñül 124	göñil 1875
işüdüben 1273	işidüben 1477
koğusu 248	koğısı 250
korğudan 2369	korğıdan 2329
kırtula 2472	kırtıla 1770
sevündiler 655	sevinmeye 1056
üçün 928	içün 2539
yaluñuz 897	yalıñuz 1215
yoğrulmadı 1724	yoğrıldı 1973
yañultdılar 2435	yañıldısar 1157
yılduz 698	yıldız 1315

-2. Eklerde Görülenler

+IIk/ +IUk

kılluk 186	kıllık 1869
yoqluk 2502	yoqlık 1033
kendülugin 873	kendülikden 1031
şıgluğı 382	şıglık 1810

+sIz/ +sUz

arısuz 2792	arısız 768
şusuz 899	şusızdan 2720
vāsītāsuz 1804	vāsītāsız 1865
ıışksuz 2453	ıışksıza 1896

-(I)l- / -(U)l-

ayrılır 680 ayrılmazam 2376

virülür 981 virildi 1654

-(I)n- / -(U)n-

bilünür 1499 bilinür 1444

görüne 817 görüne 814

bulunmadı 650 bulunmaz 713

olunup 91^a/4 olına 4^b/6**-(I)k / -(U)k**

bölüklerin 2077 bölüğüne 1530

şınuk 2396 şınuk 496

şınukluk 535 şınukluğu 2451

şınuklu 2402 şınuklular 521

yanuk 1283 yanıkları 2478

+gI/ +gU

gözgüsü 1181 gözgiye 1572

+dIr/ +dUr

ulaşdura 255 ulaşırdan 259

1.2.1.1.1.1.2. E/ İ Değişmesi

Sözcük tabanında görülen bu değişim Eski Anadolu Türkçesi dönemi metinlerinde olduğu gibi Vuslatnâme’de de kararsızlık gösterir.

biş 1903 beş 835

gice 1993 gece 2626

didiler 1691 dersin 1592

gitdiler 126 getmeye 533

geçer 1742 giçer 1176

geymiş 2066 giymeye 1041

erişir 765 irişdi 1330

ekiz 1727	ikiz 1672
eşidesin 1938	işidelden 201
evmeye 1091	ivmemekdür1149
ey 80	iy 155
nerde 610	nirde 1337
verdi 1552	virmişidi 332
yedi 1582	yidi 2183
yeg-durur 2375	yig-durur 2396
yerden 1440	yirden 1463

1.2.1.1.1.3. I/ A Değişmesi

Bu değişim küçültme ekinin geldiği bir kelimedede tespit edilmiştir.

azıcuğ 1132	azacuğ 371
-------------	------------

1.2.1.1.1.4. Yuvarlaklaşma

demür 735	demirden 1384
öyle 1112	eyle 612
nāzük 1549	nāzik 426

1.2.1.1.1.5. Normalleşme

-ā/-a-

peygāmberi 1348	peygambere 251
-----------------	----------------

1.2.1.1.2. Düşme

-1. -I/-Ø-

yoğırılısar 1967	yoğırıldı 1973
yoğrulmadı 1724	biribirin 62
birbirine 1727	yigirek 203

yigrek 1049

-2. -e/- -Ø-

üzere 148

üzre 291

1.2.1.1.1.3. Türeme

Türkçenin hece yapısına uymayan Arapça ve Farsça sonu çift ünsüzle biten çift doruklu tek hecelerin bir ünlü türemesi ile iki heceye çıkarıldığı görülür.²⁰ Vuslatnâme manzum bir eser olduğu için gerekli görüldüğü yerde vezin endişesiyle ünlü türetmesi yapıldığı görülür.

-1. -Ø/- -I-

sadır 1639

sadr 2025

bedir 1448

bedr 25

beyit 1681

beyt 4^b/13

bositāni 1096

bostānumuz 22

cisim 1583

cism 344

‘ilim 53

‘ilm 351

isim 1515

ism 8

naqışlar 1244

naqışlarını 2155

nefis 406

nefs 104

şabır 1399

şabr 1149

öyle 2373

öyle 1112

yigrek 203

yigrek 1049

-2. -Ø/- -U-

āsumān 25

āsmān 1529

hulūkdur 1086

hulkdur 1143

hüküm 52

hüküm 1870

şükürü 17

şükürin 19

²⁰ Avni Gözütok, *Garibnâme'nin Dili Üzerinde Sistemik Bir Gramer Çalışması*, (Basılmamış Doktora Tezi), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 1991, s. 188.

‘ömür 1112	‘ömr 1111
‘uzuvuñ 701	‘uzvuñ 2189

1.2.1.1.2. Ünsüzler

1.2.1.1.2.1. Değişme

1.2.1.1.2.1.1. Tonlulaşma

Eski Anadolu Türkçesinde, en belirgin ünsüz değişimi tonlulaşmadır. Eski Türkçede kelime başında bulunan tonsuz ünsüzler Eski Anadolu Türkçesine geçişte yerini tonlu olan ünsüzlere bırakmışlardır.²¹

-1. t-/ ṭ-/ d-, -t-/ -d-, -t/ -d

dört 16	dörd 2646
işit 683	işid 272
ķartaş 1366	ķardaşını 1367
ķurtda 1397	ķurd 1383
ıtutar 1561	đutar 1469
ıturalar 706	đuralar 809
ıtutulmaz 1741	đutulmaz 1022
tükene 4 ^b /10	đükene 932

-2. -ķ-, -ğ-/ -ħ-

ķorķudan 2369	ķorħudan 200
yaķşılığuvñ 442	yağşı 1347
yaħşı 143	yoķsa 226
yoħsa 1508	

²¹ Kāzım Köktekin, *Eski Anadolu Türkçesi*, Fenomen Yay., Ankara 2008, s. 72.

1.2.1.1.2.1.2. Sızıcılaşma

-k-, -ğ-/ -h-

korğudan 2369	korğudan 200
yağşı 1347	yağşı 145
yanuğ 1283	yanuğ 847
yoksa 226	yoksa 1508

1.2.1.1.2.1.3. Akıcılaşma

-v-> -y-

varayuz 454	varavuz 627
-------------	-------------

1.2.1.1.2.1.4. Ayrışma

-ñ- / -n-

añsuz 151	ansuzın 2373
-----------	--------------

1.2.1.1.2.2. Türeme

Arapça kelimelerdeki iki ünlü arasında bulunan hemzenin Türkçe metinlerde bazen yazılmadığı bilinir. Hemzenin yerini bizde “y” ünsüzü alır. Metinde de böyle kelimelerin bazen hemze ile bazen de “y” türemesi yapılmış şekliyle yazıldığı tespit edilmiştir.

->/ -y-

dāyim 1304	dā'im 699
dāyimā 1098	dā'imā 667
behāyim 1297	behā'im 2338
kāyināt 1319	kā'inātuñ 944
melāyik 1514	melā'ik 1712
zāyil 1419	zā'il 1874

zāyir 1490

zā'iri 992

1.2.1.1.2.3. Tekleşme

Türkçe asıllı olmayan kelimelerde sonda bulunan çift ünsüzden birinin Türk dilinin ses yapısına uydurularak düşürülmesidir. Bu hadise temel olarak ses düşmesidir.²²

-1. -cc / -c

ḥacc 502

ḥac 2610

-2. -dd / -d

redd 1063

red 2616

ḥaddi 2622

ḥad 546

-3. -ff / -f

şaff 149

şaf 2118

-4. -kk / -k

naḳḳāş 1244

naḳāş 2557

-5. -mm / -m

‘āmm 244

‘ām 1415

-6. -nn / -n

cinn 2653

cinden 1978

-7. -rr / -r

sırr 599

sır 392

1.2.1.1.2.4. İkizleşme

-1. -s- / -ss-

issi (<ET idisi) 46

isleri 257

-2. -k- / -kk-

şekker 1428

şeker 162

²² Hatice Şahin, *Eski Anadolu Türkçesi*, Akçağ Yay., Ankara 2003, s. 42.

1.2.1.1.3. Göçüşme

Kelime içindeki komşu veya uzak seslerin yer değiştirmesi olayıdır. Ünsüzlerin birbiri ile karşılaşmasından doğan telaffuz zorluklarını giderme amacına dayanan bu olay, daha çok “r” ve “l” kalıcı ünsüzlerinin bulunduğu kelimelerde görülmür.²³

bigi 794	gibi 69
farhından 1056	faħrı 23

1.2.1.1.4. Hece Yutumu

Hece Yutumu, birbirine eş veya benzer hecelerden birinin düşmesi olayıdır.²⁴

-UrUr / -Ur

yok-durur 886	yokdur 1082
---------------	-------------

1.2.1.2. Kararlı Ses Değişimleri

1.2.1.2.1. Ünlüler

1.2.1.2.1.1. Değişme

1.2.1.2.1.1.1. Düzleşme

-1. o- > -i-

degil (<DLT dāg ol)²⁵ 833

-2. -u- > -i-

oñıla (Bu fiil Tarama Sözlüğü’nde “oñul-” biçiminde geçer.) 113

²³ Zeynep Korkmaz, *Grammer Terimleri Sözlüğü*, TDK Yayınları, Ankara 2007, s. 107.

²⁴ Gözütok, s. 187.

²⁵ Kāřgarlı Mahmūd, *Divānū Lugāti’t-Türk*, Çeviren: Seękin Erdi, Serap Tuęba Yurteser, Kabcı Yayınevi, İstanbul 2005, s. 246.

1.2.1.2.1.1.2. Daralma

-1. -o- > -ü-

degül (<DLT dāg ol) 1934

-2. a- > i-

imdi (<ET amtı) 2212

1.2.1.2.1.1.3. Genişleme

ı- > a-

ağlamañ (ET ıgla-) 85

1.2.1.2.1.1.4. Sıra Değiştirme

-1. -e- > -a-

Taŋrı (<ET Teŋri) 332

-2. -ı > -i

imdi (<ET amtı) 2212

-3. -i > -ı

Taŋrı 332

-4. -u- > -ü-

içün (<ET uçun) 2233

1.2.1.2.1.2. Düşme

İkiden fazla heceli gramer birliklerinde sonunda konsonant olmayan orta hece vokalinin çok defa düştüğü görülür.²⁶ Orta hecenin vurgusuz ünlüsünün düşmesi Türkçede yaygın bir ses olayıdır. Orta hece düşmesi adından da anlaşılacağı gibi, belli bir sebebe dayanarak ortada kalan bir ünlünün düşmesi ve buna bağlı olarak bir hecenin eksilmesi olayıdır.²⁷

-1. -e- > -Ø-

²⁶ Muharrem Ergin, *Türk Dil Bilgisi*, Bayrak Yay., İstanbul 2000, s. 51.

²⁷ Lan-ya Tseng, *Türkiye Türkçesinde Orta Hece Düşmesi*, TDK Yay., Ankara 2002, s. 23.

nirden718, kimesneyi 91^a/11, kimse 2538, kimsene 399, nesne 1033

-2. -I- > -Ø-

şarardı 83, altmış 1718, ayruğ 605, ayru 979, tatlu 590

-3. -U- > -Ø-

buyruğ 99, oğlana 1673, oynamak 2354

1.2.1.2.1.3. Türeme

-1. -Ø- > -i-

kimiyā (<Ar. kimyā) 2086

-2. Ø- > o-

oruç <Orta Far. rōçag

1.2.1.2.1.4. Ünlü Birleşmesi

Ardışık iki kelimededen birincisinin sonunda bulunan ünlü ile ikincisinin başında bulunan ünlünün tek ses olarak birleşmesiyle meydana gelen bir ses olayıdır.²⁸

-1. -a e- > -a-

yoldaşını 2365

-2. -a o- > -a-

ancağ 2494

-3. -u e- > -ö-

böyle 399, şöyle 210

-4. -ü ö- > -ü-

kendüzümden 303

-5. -e i- > -i-

n' için 321

n' itdiler 2325

-6. -e e- > -e-

n' eylediler 462

²⁸ Muhsine Börekçi, *Risāle-i Tevhīd (İnceleme-Metin-Dizin)*, Akçağ Yayınları, Ankara 2003, s. 32.

-7. -e o- > -o-

n'ola 318

-8. -u i- > -i-

şimdi 2088

-9. -u o- > -o-

şol 2391

1.2.1.2.2. Ünsüzler

1.2.1.2.2.1. Değişme

1.2.1.2.2.1.1. Tonlulaşma

-1. t- > d-, -t- > -d-, -t > -d

adlarından 143, ardını 1585, süd 603, idindi 1597, dağı 659, dalı 1983, darlık 880, dersin 1592, degilem 2380, degüldür 444, dek 353, delü 2449, delük 285, demirden 1384, demür 735, dendi 1075, deñiz 1097, dibine 439, dikdigince 2156, diledi 1851, dileğim 275, diñlegil 1204, dirdükleri 1071, diriler 2401, dirilür 277, dirliği 740, dirülürdi 476, dizer 746, doğar 1424, dolar 843, dört 16, duyuban 292, dün 212, dürlü 2686, düşdekile 457

-2. k- > g-

geldük 2734, gemiyi 464, gerek 699, gögi 2667, giyenler 175, gök 2027, gönül 1875, gönül 124, gördi 560, göz 2825

-3. -ç- > -c-

gece 2626

1.2.1.2.2.1.2. Tonsuzlaşma

-z- > -s-

istemez 1072

1.2.1.2.2.1.3. Akıcılaşma

-d- > -y-

ayak 1230, ayırırısın 610 , eyü 4^a/15, geydüğüñ 150, kayğudan 2446, koyalar 2104, toymayan 1212

1.2.1.2.2.1.4. Sızıcılaşma

-1. -k- > -ğ- / -ğ-

yoğsul 178, tonuğ 2625, uyğu 2090, toprağ 164

-2. b- > v-, -b > -v

var 329, virmege 455, ev 2203

1.2.1.2.2.1.5. Genizsileşme

b- > m-

men 536

1.2.1.2.2.2. Kaynaşma

İki ünsüzün birleşmesinden oluşan yeni bir ünsüz olan kaynaşma hadisesine metinde sadece zamir örneklerinde rastlanır.

-ng- > -ñ-

baña 828, saña 892, aña 921

1.2.1.2.2.3. Düşme

Kelime içinde (bir ünsüzden önce), kelime sonunda veya kaynaşma olayı ile iç seste r, l, n, f gibi akıcı ve sızıcı ünsüzler ile y, g, ğ, k, h gibi ünlüleşme ve sızıcılaşarak erime özelliği taşıyan ünsüzlerin kaybolması olayıdır.²⁹

²⁹ Korkmaz, *Gramer Terimleri Sözlüğü*, s. 231.

-1. -g- > -Ø-, -g > -Ø-

adlu 91^a/1, aşşı 689, eyü 4^a/15, gerek 67, ıssı 46, ilerü 1651, kapu 816, katı 993, kulağ 794, tatlu 1428, ulu 1547, uyanup 286, yuğaru 576

-2. -l- > -Ø-

getürür 1781, oturmuş 2059

-3. -r- > -Ø-

bile 464, kimesne 8, nesne 125

-4. -b > -Ø-

şuya 539

1.2.1.2.2.4. Türeme

-ɔ-/ -y-

cāyız (<Ar. cā'iz) 888

dāyire (<Ar. dā'ire) 91^a/3

sāyic (<Ar. sā'ic) 1434

şāyim (<Ar. şā'im) 897

1.2.1.2.2.5. İkizleşme

Türkçenin söz varlığında birkaç istisna dışında ikiz ses yoktur ve bunlar da değişik ses olaylarından kaynaklanmaktadır. İç seste iki ünlü arasında bulunan ve vurguyu üzerinde bulunduran ikinci hece başındaki ünsüzler, ilk açık hece ünlülerinin etkisi altında, açık hecenin zayıflığını örtmek üzere ikizleşirler. Bu olay sonunda açık ilk heceler zayıflıktan kurtulmakta ve birer kapalı heceye dönüşmektedir.³⁰

-1. -l- > -ll-

dollabdur (<Ar. dolāb) 843

-2. -s- > -ss-

ıssı 2091

³⁰ Günay Karaağaç, *Türkçenin Ses Bilgisi*, Kesit Yay., İstanbul 2010.

1.2.1.2.2.6. Tekleşme

Sonunda çift ünsüz bulunan bazı Arapça kelimelerin tek ünsüzle bittiği tespit edilmiştir. Metinde iki örneğine rastlanmıştır.

-1. -şş > -ş

hāş (<Ar. hāşş) 255

-2. -tt > -t

baţ (<Ar. baţţ) 2693

1.2.1.2.3. Hece Yutumu

taş- > ç-

çıktdı (<DLT taşık-) 136

-ın- > -Ø-

kardeşları 1727

kartaş 1366

1.2.2. İşletim Ses Bilgisi

1.2.2.1. Tabanda Görülen Ses Değişimleri

1.2.2.1.1. Tonlulaşma

-1. -ç > -c-

ağacın 1982

-2. -k > -g-

-2.1. İsim Tabanlarında

açlıgumuzdan 656, balçığı 1724, balığa 284, barmağınıñ 619, bardağı 382, başmağını 1392, bebegidür 2210, benliği 2252, birliğin 36, bölige 1532, budacı 1983, cāhilligi 2165, dileğim 275, dōstlığın 710, etmege 1304, giñligi 465, hasteligin 1457, hōrlığa 765, ırağa 1585, ırmağı 735, istegiñ 2243, işigiñde 2634, kendülügün 873,

konuğuz 647, köpüğinden 1973, kulağa 1521, panbuğın 2749, parmağın 2749, şınığuñ 2406, toprağa 2794, turağuñ 2387, yakınlığından 895, yakşılığuñ 442, yaprağı 1564, yasdığuñ 164, yazuğa 1090, yüregim 2472, yoğımış 1111

-2.2. Fiil Tabanlarında

bırağur 1619

-3. -t - > -d-

-3.1. İsim Tabanlarında

öğüdin 2497, sepedinden 648

-3.2. Fiil Tabanlarında

akıdur 1818, arıdasın 784, berkideler 552, gözede 1431, kırkıdur 1374, öğidicek 2313, öğreden 226, şağaldısar 1157, şakladur 2670, tağıda 548, tanıdalar 868, toğrulda 654, tükedür 1506, uzada 788, yañıldısar 1157, yumşadur 2094

1.2.2.1.2. Ünlü Düşmesi

Standart Türkiye Türkçesi'nde ünlü düşmesine uğramış bir fiil olan "kokla-" fiili metinde "koçula-" biçiminde geçmiştir: koçulamağıl 1165

-I- > -Ø-

ağzında 2081, bağrunı 604

-U- > -Ø-

boynumdağı 1524, gönle 13, oğlıdur 574

1.2.2.1.3. Ünsüz Türemesi

haqqını 441

1.2.2.2. Eklerde Görülen Ses Değişimleri

1.2.2.2.1. Kalınlık-İncelik Uyumu

Kalınlık-incelik uyumuna göre; yalın veya eklerle uzatılmış bir kelimenin ilk hecesinde kalın veya ince bir sesli bulunduğuna göre o kelimenin bütün seslileri kalın veya ince olur.³¹ Dil uyumu olarak da bilinen kalınlık-incelik uyumu Eski Anadolu Türkçesi döneminde çok kuvvetlidir.

1.2.2.2.2. Düzlük-Yuvarlaklık Uyumu

Dudak uyumuna göre; Türkçe bir kelimenin ilk hecesinin ünlüsü düz ise onu takip edecek hece veya hecelerin ünlüsünün düz; yuvarlak ise onu takip edecek hece veya hecelerin ünlüsünün ya dar-yuvarlak ya da düz-geniş olması gerekir. Dil uyumu kadar köklü olmayan dudak uyumu Eski Anadolu Türkçesinde zayıftır.³²

1.2.2.2.3. -y- Türemesi

adıyıla 2505, baltasıyla 495, böyleyle 1232, du^çâyile 91^a/11, kendüyle 2056, ma^çnîyile 2048, nûriyıla 1448, ra^çtıyıla 634, şuyıla 1889, şuyılan 767, ta^çtıyıla 862, tevbeyle 773, z^çerreyile 2178

gereklüyiken 1054, mürdeyiken 412, ^ço^çtolayıldı 537, neyise 1364, şınu^çluyıdum 2445

neyi^çün 322

1.2.2.2.4. Yuvarlaklaşma

-I- / -U-

gözünde 2318, üstünde 2333

güldürmedük 626, göreydüm 1993, n'itdük 1561, öldürmedük 626, yalvardum 2447, yaratdum 787

³¹ Tahsin Banguoğlu, *Türkçenin Grameri*, TDK Yay., Ankara 2000, s. 84.

³² Köktekin, *Eski Anadolu Türkçesi*, s. 75.

1.3. ŞEKİL BİLGİSİ

1.3.1. Yapım Ekleri

1.3.1.1. İsimden İsim Yapan Ekler

Ekler:	Örnekleri:
+acuk	azacuk 371
+er	yetmişer 931
+eş	güneş 446
+cAk	t̄izcek 655, t̄izcegin 198, yakıncağ 860
+cı	ğapucı 1704, yalancı 1274
+eri	içerisi 1164, ileriye 2393
+Arü	içerüde 2428, ilerü 1649, yukaru 576
+daş	yoldaş 279, ğardaşları 1727
+den	yenüden 564
+din	öñdin 1806
+düz	gündüz 115
+em	görkemi 465
+gİ	gözgiye 1572
+gU	gözüsi 1181
+In	ilkin 944
+ince	öñince 1905
+(I)ncİ	altıncı 1134, ikinci 1454, on beşinci 1147, on birinci 1143, on ikinci 1144, on yedinci 1149, sekizinci 1139, yedinci 1137
+(U)ncİ	on toğuzuncı 1151, onuncı 1142, on üçüncü 1145, toğuzuncı 1140, üçüncü 1467
+layın	insānlayın 2560
+II	dertliyüz 2659, kökli-durur 1545
+IU	cānlu 410, derdlü 2378, dertlü 299, devletlü 65, duᶜālu 2522, dürlü 213, eksikliyem 524, gizlü 757, gözlüler 187, ğacetlü 2320, ğayrludur 936,

	himmetlü 1137, hünerlüdür 1427, kaygular 2507, kuşurlu 21, kuvvetlüdür 2056, şımlular 521, suçlular 2796, şübheli 1766, tatlu 590, vāsīālu 1806, yaralular 1118, yaşlu 2322, yüzlü 558
+Ik	açlıgumuzdan 656, arusızlıktan 765, bilmeklige 19, birlikden 1671, bī-vefālīk 1219, büyükligi 961, cāhilligi 2165, cevmerdlik 1053, cüdālīk 690, darlık 880, dōstlık 2074, düşmānlığı 237, edebsizlikden 1080, eksiklik 3 ^b /8, emmārelık 543, ferahlık 1939, fi‘āllıgım 595, gālībılgında 2092, giñligi 465, girçeklik 1024, hālīlik 1061, hastelikden 1457, hōd-binlik 691, hōrlıga 765, ışk-bāzılık 2078, ikilik 372, karañulık 703, kendulikden 1031, kullıgında 627, sağlık 1810, şayrulığı 160, senlik 2242, şādılıguñ 160, uyanıklık 2195, yıllık 861
+Iuk	kendülügin 873, sağluğı 382
+ndü	ikindü 841
+rek	evlārek 1220, yigirek 203, yigrek 1340
+re	içre 64
+sIz	arısız 768, arusızlıktan 765, dertsiz 1896, hevessiz 1013, ışksıza 1896, ma‘nasız 1234, sensiz 299, şusızdan 2720, vāsītasız 1860
+sul	yoğsul 178
+sUz	arısuz 2792, ıaşksuz 2452, çāresüzler 2358, dertsüz 2381, destemāzsuz 2305, destmāzsuz 1042, dest-namāzsuz 1188, devāsuz 2358, devletsüz 2397, edebsüz 1084, gözsüz 187, hiçābsuz 2547, ıışksuz 2453, ihtiyārsuz 2468, sensüz 2442, silāhsuz 1188, şusuz 899, tuzsuz 349, vāsītasuz 1804
+z	ekiz 1727, göz 383, ikiz 1672
+uz	yalñuz 1215, yaluñuz 897

1.3.1.2. Fiilden İsim Yapan Ekler

Ekler:

Örneklere:

-I ağrısından 602, kōķısı 250, kōķıdan 2329, umı 1966, yarısı 1006

-U	koşular 2116, korhudan 200, korkudan 2369, ölü 2466, tolu 507, yazlu 2033
-Im	adım 1035, içim 2336
-Um	dönüm 166, konum 166, ölüm 324
-k	ayruk 449, budaklar 2027, büyük 701, dilek 452, istegiñ 2243, küçük 578, uzak 2159, yımışak 2297
-Ak	ırakdan 1430, turağın 2387
-Ik	ayrılıktan 1215, bölige 1532, katık 645, şınık 496, uyanık 123, yanıkları 2478
-gI	sevgi 779
-ku	uyhuda 2090
-mAk	etmege 1304, itmek 645, yimeklerinden 2336
-maz	yaramaz 342
-miş	yemişüñ 2028, yimiş 649
-mur	yağmur 191
-U	ağrumı 603, bilüsin 1302
-uğ	buyruğ 2474
-Uk/-Uğ	açuk 2534, artuk 1431, bölük 60, kesük 2070, konuğuz 647, şınık 2396, tonuğ 2625, yanuğ 847, yanuk 1283
-Un	dütün 2391, şatun 1757
-(U)r	getürür 2319, uyur 123
-ri	egri 654, egrice 2084
-şı	yağşı 1347, yahşı 143
-(y)esi	yiyesileri 1303
-z	söz 234

1.3.1.3. Fiilden Fiil Yapan Ekler

1.3.1.3.1. Ettirgenlik Ekleri

Ekler:	Örnekleri:
-der-	döndermege 3 ^b /4

- dIr- ulaşdıran 259
- dUr- ańdurur 1225, biliřdüren 259, çekdürüp 1167, didürür 2316, döndürme 2823, güldürmedüń 626, ildürdi 2500, indüren 625, iriřdürür 1409, ҡandurur 2601, ҡarańulandurur 1395, ҡavuřdura 255, öldürdüńüz 2445, sevindüren 1020, řındurduńuz 2445, ıoldurup 624, ulařdura 255, yaędurursa 2346, yandurma 669, yapdurdı 748, yarařduram 600, yetiřdürem 424, yidüre 378, yitiřdür 1377
- gür- irgürdi 2546
- t- (d) / -t- arıdasın 784, incitmeye 1086, ögretdi 1685, řaęaldısar 1157, řaęladur 2670, söyletmegi 617, sürteridi 1158, tanıdalar 868, ıoęrultmaęa 732, tüketdi 2800, uzadmayan 795, yańıldısar 1157, yańultdılar 2435, yumřadur 2094
- (I)t- (d) ağıdur 1818
- (U)t- (d) ęoręudur 1374
- Ar- ęıkara 1026, ęoparup 2071
- Ur- arturur 1457, biřüreler 649, bitürivirüń 2365, düřürdüm 1577, giyürür 2116, irřürince 1412

1.3.1.3.2. Edilgenlik Ekleri

Metinde “söylenildi” kelimesinde edilgenlik ekinin iki kere kullanıldığı görölmüştür.

Ekler: Örnekleri:

- l- arılmayıncağ 771
- (I)l- açıldı 557, ańıla 2526, ayrılmazam 2376, ęaęrıla 1273, dinile 306, egilse 732, gidilmez 233, ęapılırsın 165, kesile 2318, şatılan 1392, söylenildi 929, virildi 1654, yapıldı 148, yaradılan 1986, yazılanı 1847, yıķıla 733, yitürildi 91^a/8, yoğırılısar 1967, yoğırıldı 1973, yorılır 2607
- (U)l- ayrılır 680, dökülse 1503, dutulmaz 1022, ıutulmaz 1741, virülür 981

- n- dendi 1075, dindi 2216, incinür 1549, oğunsa 91^a/5, söylenildi 929, yaqalanur 2417
- (I)n- bilinür 1444, delinüp 541, görine 814
- (U)n- bilünür 1499, görüne 817

1.3.1.3.3. Dönüslülük Ekleri

Ekler: **Örnekleri:**

- n- arınasın 783, avuna 2347, gizlentirem 2428, öğrendi 1675, şaқınalar 1150, tükene 4^b/10, yunasın 783
- In- idine 1191
- Un- tutunavuz 240, urunmiş 2080

1.3.1.3.4. İşteşlik Ekleri

Ekler: **Örnekleri:**

- ş- ağlaşı 2822, söyleşürdi 608, tanışur 1728, üleşür 1413
- (I)ş- bölüşür 1623, çağrışurlar 2794
- (U)ş- қоçuşup 1670, şavuşıcaқ 552

1.3.1.3.5. Fiilden Fiil Yapan Diğer Ekler

Ekler: **Örnekleri:**

- ele- depeleyüp 2445
- ir- yitirdiler 2480
- ür- yitürdügi 1231
- (I)ş- irişdi 657, şığışmaz 686, yaқışmaz 9, yetişdügi 196, yitişdi 2308
- y- yuymayınca 1846

1.3.1.4. İsimden Fiil Yapan Ekler

Ekler: **Örnekleri:**

+A-	yarlıgağıl 2837
+Al-	buñalduğum 664, sağaldum 1157, yönelmek 3 ^b /10
+an-	tonanur 34
+(A)r-	şarardı 83, şuvarsañ 1706
+(U)r-	üfürenüñ 1549
+irge-	esirgeyüp 2822
+Uk-	gözükdi 1120
+l-	dirilür 277
+lA-	alkışlamağdan 1756, ārzılar 458, ārzular 458, avlar 859, başladı 2265, birledüm 601, gizledi 2005, gözlerem 1575, gürleyüp 2265, işlemez 1425, izlemek 1044, karşıladı 1992, koğulamağıl 1165, konuqlamağda 712, muştulañuz 1996, pareleyüp 2779, toyladı 395, tuzlayup 279, uğurlar 1162, yaralayan 2407, yigler 2409, yoqlamayup 62
+lAn-	hilelendi 2101, hulqlanuñ 1349, karañulanur 1495, sevdālanur 2417, vaşflanup 2065, yalıñlanur 2410
+lAş-	ıatlulaşdı 386
+(A)t-	düzetdi 2553, gözetmez 533
+(I)t-	berkitdiler 479

1.3.2. Kelime Çekimi ve Çeşitleri

1.3.2.1. İsimler

1.3.2.1.1. Çokluk eki

Vuslatnāme’de çokluğu ifade eden ek günümüzde de kullanıldığı gibi +lar, +ler’dir. Cümle dizilişinde daima iyelik ve hāl eklerinden önce kullanılmaktadır.³³

Metinde kullanılan çokluk ekinin birçok işlevi tespit edilmiştir. Bunları şu şekilde sıralayabiliriz:

³³ Gürer Gülsevin, *Eski Anadolu Türkçesinde Ekler*, TDK Yay., Ankara 1997, s. 115.

-1. Kelime kökünü veya tabanını çokluk yapar.

Hağ didi kim *kışşalarda* ʕibret ü hikmet keşir 326

Sırları sen bilmemeñdür len terāñye sebeb 390

Enbiyālardan ziyāde ol-ğadar kıla ʕağā 451

Ařşıñ oldur *kışşalardan* ne alursañ hişşeden 621

-2. Çokluk eki, bazı durumlarda eşyanın çokluğunu göstermekten daha çok ifadeye kuvvet ve şiddet vermek için kullanılır. Bu, bir çeşit abartma çokluğudur.³⁴ Sözü geçen durumun miktarında aşırılık ifade eder.

İtmeyevüz *iʕtirāzlar* kim muğālif iş var 341

Kıymetini Hağ bilür *cānlar* deger gevherleri 490

Bunca *māllar* cemʕ idüp ģarc itmişem Hağ yolına 504

-3. İsimlere sınıf, grup, topluluk anlamı verir.

Anuñ-içün didi Hağ *şınıklular* katındayam 521

Deflülere yetişür dermān-ı rağmetden vefā 522

Evliyālar enbiyālar serveri hep ol-durur 1925

Böyle kılsun ģāllerini Hağ ģamu *müminlerüñ* 989

-4. Çokluk eki alan isimler tamlayan eki almadan belirtili isim tamlaması oluşturabilir.

Kim *Müsilmanlar* gemisin eyledüñ helāk güzāf 468

Ol ʕilimden *evliyālar* vārı aldılar sebağ 635

-5. Arapça çokluk çekiminde olan bazı kelimelerin üstüne geldiğı görülür.

Enbiyālar oldı kimi kimi oldı evliyā 2512

Enbiyālar evliyālar cemʕ olup ʕid idicek 2658

-6. Çokluk bildiren sayı isimlerinden sonra gelir.

Bu beşerlik vaşflarını *erbaʕinlerde* döker 1177

³⁴ Jean Deny, *Türk Dil Bilgisi*, Kabalcı Yay., İstanbul 2012, s. 157.

-7. Birleşik fiillerde ismin sayısı ya da niteliğindeki çokluğu, aşırılığı ifade eder.

Bu cihānda kimse *bilmez* anlaruñ *kıymetlerin* 492

Hem bize vācib-durur her dem *du'ālar idevüz* 48

Eyü hūlu oluban halk-ıla *gönüller ala* 1143

-8. Belirsizlik sıfatlarından veya sıfat-fiillerden sonra gelen isimlerin üzerine gelir.

Severem eksiklüyem diyen *kişileri* müdām 524

Ādemī gör bu günāhdan nice *yıllar* ağladı 2327

-9. Zaman bildiren kelimelerden sonra gelince +lArI ekiyle kullandığımız zarflar yapar.

Gicelerde üç-yüz esmā okumağdur yolları 988

-10. Asıl sayı sıfatlarından sonra gelen isimlerin de çokluk eki aldığı görülür.

Çekdi Mūsāyı beri öpdi *iki gözlerin* 316

1.3.2.1.2. İyelik Ekleri

İyelik, varlığın kişiye veya bir başka varlığa bağlı ve ait oluşudur. Türkçe iyelik kavramının çok güçlü yaşandığı bir dildir. İyelik ifadesi için, zamir çekimleri yanında, yine zamirlerin ekleşmiş biçimleri olan iyelik eklerinden de yararlanır.³⁵

-1. 1. Teklik Şahıs: +m, +Um, +Im

Bazı kelimelerin iyelik eki almalarında çift şekillilik göze çarpar. Mesela “kendüz” kelimesi bazı yerlerde “kendüzimi” bazı yerlerde ise “kendüzümü” biçiminde yazılmıştır.

Kim benüm *haznemden* alsun her ne sever ise ol 437

Hazretüme gözyaşın tutuñ vesīle n'ideler 2345

Rūh eydür *korğum* ol gāşib-ı emmāreden 527

Ķapuma gelüp anuñ dermānını şoranlarum 2231

Kimden eyleyem şikāyet kim *yağamı* almaya 2411

³⁵ Günay Karaağaç, *Türkçenin Dil Bilgisi*, Akçağ Yay., Ankara 2012, s. 327.

Beni suçlu eylediler *adım* urdılar delü 2449
 Gözğü eydür gāh gāh ben *kendüzimi* gizlerem 1575
 Kim ben öz *kendüzümü* ortada penhān itmişem 1566
 Kalmadı *kapumda* mahrūm ağlayan cūyindeler 2345
 Fürkate düşürdüm ol-dem añsızun *maflübümü* 1577
 Gül durur *dilimdeki* ne söylerisem söyleyen 2465
 Göñül eydür sālikle var şorma *hālinden* haber 2409
 Kōkularam ol yemenden *boynumdağı* gibi 1524
 Birbirinden ayırırsın taşumı *topragumı* 610
Suçumu-mı dileyelüm derde bulam-mı emi 2471

-2. 2. Teklik Şahıs: +ñ, +Uñ

Bu *vücūduñda* iki leşker tutar her gün şavaķ 1610
Kuvvetüñ yitmez ki yokdur *sabruñ* iy yār-ı güzīn 402
 Bedr-i rahmet muṭṭali^c *afvuñdan* eylesün ṭulū^c 2814
 Nūra bakması bu *tavruñ* bu durur fehm eylegil 1511
 Çün bilür *göñlüñdekin dilüñdekin*[i] her ne var 1270
 Unutmaķ anı *bābuñdur* ki bu derde devādur bu 691
 Ol muķarrebler ki dāyim *işigüñdedür* muķīm 2521
Zātuña yokdur müşābih *vaşfuña* yokdur nazīr 2635

-3. 3. Teklik Şahıs: +I, +U, +sI, +I+, +U+

Bāğ u bostān *içi* ṭoldı nağmeler sözü nevā 1116
 Bendeler manzūrunuñ çünkim ola *ömri* dırāz 1544
 Şad hezārān ni^cmetüñüñ *şükrini* kim yitürür 18
 Zīnet-i dünyā *gözünde* çün fülūs-ı kesidād 2318
 Balıguñ *yiri* açuķ kalduğı bil ne ma^cnidür 414
 Mürde diller şöbetüñüñ *yilidür* sevindüren 1020
 Bir *elinde* tāc dutar [u] bir eli āteş tutar 2060
 Uyğu görmez *gözi* yumaz giceler tā şubḥa dek 2319
 Altı bölük oldu_olan bu *ikisinüñ* her biri 244

İşbu zahmuñ *hastasına* virmedi kimse şifâ 1913
Bendesiyem kapusunda şâh u sultānum-durur 2454
 Luţf-ıla şokar *kokusun* her dimâġ-ı bülbüle 2468
 Hâş-ı hâşlar *hâşşasıdur* olmaz ol her hâliţa 1805
Kokısı-la tanıdılar müşgleri vü gülleri 246

-4. 1. Çokluk Şahıs: +mUz, +miz, +ImUz, +UmUz

Birimizsiz fi'limüze göre bize derd-i dâ' 2518
 Yine vardur *guşşamuz* 'ilm ü 'amel azıġını 385
Kendümüzde bulmaduġ zevklerini vü şevkini 907
Fi'lümüze fitnemüze baġsavuz *yâ veyletâ* 2517
 Hızrıla şohbetlerinden *hişşemüzi* tıyalum 556
Kendümüzüñ hişşesini andan idelüm hayâl 463
 'Aczimüzdür kudretümüz *naşşımız* oldu kemâl 23
 Luţf kıl *hōd-binliğimiz* päre päre eylegil 2780
Kesbimizdendir bize ni'emet degüldür ġayrdan 581
 'Aczimüzi bilmek bize ancak şükrümüz 21
Göñlümüzde zevk-i vuşlat sürmege nedür hiçâb 2235
Cānımız dū cihāndan külli bızār eyledi 1605
Cānımızuñ yittigüni bize giri bildürür 1225
 Çünkü biz *yoldaşumuzu* nefis-i reh-zen idevüz 377
 Anlara nite dimedüñ *açlıgumuzdan* haber 656
 Didi feth it *göñlümüzüñ* kapusından sen kilid 2503

-5. 2. Çokluk Şahıs: +ñUz, +İñUz, +UñUz

Biriñüz olmuş yemini *biriñüz* olmuş şimâl 1773
Biriñüzde kırkıñuzdur kırkıñuzda biriñüz 994
 Kapulara vara vara geldi bu *kapuñuza* 2487
 Anları daġı siz *du'āñuzda* bile ġatuñ anlaruñ du'āsı sebeble *du'āñuz* ġabül olur,
 aşlâ redd olunmaz 4^a/6
 Hall idersiz *kapuñuzda* 'arz olan mes'eleyi 197

Lutf u şefkat *tapuñuzdan* her biri cüyendeñüz 96
 Qorqđı cānum göricek *aḥlākıñuz evşāfiñuz* 1660
Yoluñuzda ḥānümān terkin iderler cān [u] baş 99
 Yedi qat gök yedi deryā *seyriñüzdedür* qalem 1314
 Halk içinde iki olmaz *sūduñuz* maqbül olur 101
Niḥmetüñüzle diler kim toya her kim acdur 97
 Ol maqām-ı *evvelüñüzden* daḥı āḥlā maqām 1228

-6. 3. Çokluk Şahıs: +lArI, +lArI+, +lArU+

Gözleriñden ger niqābuñ refc iderseñ göresin 1888
 Vāsıta ile ḥāşlara ider Ḥaḳuñ *rahmetleri* 1820
 Aqar anuñ göñli içinden ḥikmetüñ *irmaqları* 1170
Kimleriñle ḥaşr olısar yevm-i maḥşerde yaqın 209
Sırları sen bilmemeñdür len terāñıye sebeb 390
 Bu imiş aqaqları virür bize *niḥmetleri* 580
 Kendümüzde bulmaduq *zevqlerini* vü şevkini 907
Kullaruñuñ şāniḥāt u seyyiḥātı defteri 2589
 Tā behāyim *vaşflaruñuñ* qalmaya ḥāşıyyeti 1297
 Maḥşiyet *uryānlarına* rahmetüñ eyle libās 2656

ricāl-i ḡayblaruñ *seyrānları* otuz gün üzerine beyān eylemiş: Bir ayuñ her güninde ne ḥarafa seyrān itdüklerini bilmek için bir cedvel ve bir dāyire vazc eylemiş ve andan-soñra bir duā daḥı zıkr iki rekḥat namāz kıilup ol ricāl-i *ḡaybları* cānibine teveccüh olunup ol 91^a/2-4

Şevqlerine bunlaruñ baqup tebessüm gösterür 2229
 Tālib-i Ḥaḳquñ bularda *zenleridür* bī-gümān 1128
 Bu nizām-ıla hemīşe *şevqleri* olur mezid 1308

1.3.2.1.3. Hâl Ekleri

1.3.2.1.3.1. Yalın Hâl +Ø

Bu durum, adın hiçbir varlık veya özellik ile ilişkilendirilmediği bir durumdur; fakat dilin sözlük kullanımından farklı bir durumdur. Yalın durum çekimi, söz öbeklerinde niteleyici (sıfat) durumu; cümlelerde yapıcı veya olucu (özne) durumudur. Adların başka bir ögeye bağlı olmayan normal teklik, çokluk, aitlik ekli ve iyelikli şekilleri, yalın durumlarıdır.³⁶

-1. Özne olarak

Evliyā vü *enbiyā* ol kişiden kaçar müdām 75
Nitekim *yağmur* yağar gökden yire ni‘met olur 221
Evvelā *Mūsā* Şu‘aybuñ mektebin görmişidi 330

-2. İsim cümlesinde yüklem olarak

Ve bunlar bu zamānda yokdur dimek *haṭādur* ve hem ‘aqla *muḥālīfdür*. 4^b/4-5
Ne-қadar uzun göç olsa şöñi *konumdur* konum 166
Şahra қatına irişmek sālīke *temkīndür* 353

-3. Zarf tümleci olarak

Bir gün ol şāh-ı Süleymān taht üzre oturur 2261
Her gice tesbīḥ şalātına bular eyler kıyām 986
Yidi bölük halka *yarın* luṭf-ı şefkat olısar 46

-4. Seslenmede

Ey *Hüdā* saña şıgındıḡ eyleme ehl-i firāk 80
Bu yalanuñ var celīsi hem ḡafīsi ey *cüvān* 577
Didi Hāḡ kim ne getürdüñ yā *Beyāzīd* armağan 599
Oқıyup anda taḡıyyāt yā *Raḡīm* [ü] yā *Vedūd* 857

³⁶ Karaağaç, *Türkçenin Dil Bilgisi*, s. 331.

-5. Belirtisiz isim tamlamalarında “tamlayan” olarak

Bu *şefâat* işigine yüz sürürler kapu aç 41

Dünyâ işin iste bizden kim olavuz anda şîr 121

Bu *kemâller* varını hiç kendüye şaymaz kemâl 337

-6. Sıfat tamlamalarında “niteleyen” olarak

Vâriş oldılar *kamu* ‘âlimler anuñ ‘ilmine 55

Eyü hûlu oluban halk-ıla gönüller ala 1143

Bir-iki üç gün nefis murâdın virmek-ile oldı hõş 1223

-7. İsimleri son çekim edatlarına bağlamada

Bu vücûd anıñ-içündür *dõst-içün* kurbân ola 791

‘Adl idersin saña gelir pâdişâhlar *dâd için* 2280

Eyledüñ yiri müzeyyen dürlü *çiçekler ile* 2669

-8. Birleşik fiillerin isim unsuru olarak

Gönlümüzi hikmetüñle *tolu eyle kılma boş* 2672

Ne-kaçar *harc itseler* korsın yirine şad ‘araz 2686

Sehvümüz taqşirimüz *afv eylegil* yâ Rabbenâ 2690

1.3.2.1.3.2. İlgi Hâli

Metinde geçen ilgi hâli eki, Eski Anadolu Türkçesi dönemine ait metinlerde görüldüğü gibi dar-yuvarlak ünlülüdür. İlgi hâli ekinin +(n)Uñ biçiminde kullanımının yanında eksiz olarak da geçtiği tespit edilmiştir. İlgi hâli 1. teklik ve 1. çokluk şahıs zamirleri üzerine yine dar-yuvarlak ünlülü olarak +Um biçiminde gelir.

-1. +(n)Uñ

Evvelâ Mūsâ *Şuaybuñ* mektebin görmüşidi 330

Bu *derdüñ* çâresin Hâk sende kırmış 679

Ol *sarâyuñ* bir divârı egri olmuş duta 654

Kahtresinüñ zerresinden her biri buldı eşer 1971

Tā niḳābuñ ref̄ ola *dōstuñ* yüzini göresin 392
 Çunki bülbül gördi *güluñ* hem-nişini hārdur 84
 Zēbil içinde koyup *Hızruñ* atına gitdiler 343
 Len-terānī *derdinüñ* dermānına ıl ıtılā̄ 1942
Gözümüñ nūrisın göñlüm sürürü 676
Evliyānuñ udretidür kim Hüdādan getirür 632
 Bunları terk itmeyen *İblislerüñ* yoldaşidur 2306
 Kim *senüñ* göñlüne oğar oğan anlar göñline 975
 Yedi *peygāmblerlerüñ* hem utdılar hāşiyetin 1599
Anlaruñ göñline vāşıl itdiler māhiyyetin 1599
Benüm dergāhuma hāşıl gelür gelmez baña āmil 2139
 Arz idivir hāzret-i Hāa *benüm* endiemi 2371
 Pes vesāle dutma oldu *bizüm* iümüz hemīn 87
 Bu *bizüm* gemümüzüñ içinde yodur ol umāş 545

-2. +Ø

Sırları *sen* bilmemeñdür len terānīye sebep 390
Evliyālar göñli dā'im eylerler göñli tavāf 969
Göñüller tahtına sulān gelüpdür 1995
Gözüm nūrı gözümnden ayrulur mı 676
 Kim senüñ göñlüne oğar oğan *anlar* göñline 975
 Kim güli *okulyanlar* itibārı būyadur 966

1.3.2.1.3.3. Yükleme Hāli

Yükleme hāli eki metinde üç biimde geçmektedir. En yaygın kullanılan şekli +(y/n)I ekidir. Bu ekin dıında yükleme hālinin sadece +n ünsüzüyle ve eksiz kullanımı da tespit edilmitir.

-1. +(y/n)I

Viālūñ *adrini* her kim ki bilmez 680
 Kim göreydüm *yüzüñi* bulayıdum bir dem viāl 1993

Böyle kılsun *hâllerini* Hâk kamu mü'minlerüñ 1767

Vardı kulağ diñledi şâhidlerüñ *sözlerini* 2432

Bunı sen bulıcağaz anlar seni ister bulur 235

Bunı bildüren kişidür bize Hâk kı bildüren 1626

Hişseñi bu kışşadan ey cān-ı men fehm eylegil 536

Eylemezsın reng ü pāsdan *gözüñü* şāfī vü pāk 1593

Hâk-ıçındür anlarüñ *düşmānlığı* vü *döstlüğü* 237

Sāliküñ hōd-binligidür ol hicāb-ı *a'zāmı* 2777

Cümle evşāf-ı hamīde ortasında bu *üçü* 50

Eşidesin *kavlini* vü *emrini* vü *nehyini* 1938

Lāyı şoldan söyleyüp *illāyı* şağda söyleye 1190

Yigirmi sekiz harfuñ üzerine *lām-elifi* ve *hemzeyi* dağı zam eyledük. Otuza yitürildi tā ki ol *du'āyı* ve anuñ ma'nāsın añlayalar. Bu münacātlar kabül olsa ol du'ā yirine okusalar ol ricāl-i gayblardan yaña teveccüh ideler. Ümīddür ki bu münacāt içindeki hācetler kabül ola ve ol vaqtd e bu dā'ī *kimesneyi* dağı hayr u du'āyile yād ideler. 91^a/8-11

-2. +n

Evvelā Mūsā Şu'aybuñ *mektebin* görmişidi 330

Bu derdüñ *çāresin* Hâk sende kımış 679

Ehl-i zāhirden işitdüñ bunlarüñ sen *kışşasın* 570

Ehl-i işāretten dağı tıy algıl özüñ *hişsesin* 570

Şayd için *perin* açup pervāz-ı cevlān eyledi 1989

Çün bilür *göñlüñdekin* dilüñdekin[i] her ne var 1270

Hâk kıtındağı bunuñ iki *gicelerin* kııl şümār 940

Ādemüñ ta'zīm-ıçün kırk günde *suyın toprağın* 1173

Tā ki ola rāhat cānuñ *ma'nāsın* añlayasın 1204

Biribirin yoqlamayup iftirāka düşdiler 62

Farzlar içinde *birin* sünnetde *birin* cem' ider 2154

-3. +Ø

Bu *Habîbî* habîbüñ maḥfilinden kıılma dūr 2618

1.3.2.1.3.4. Yönelme Hâli

Metinde yönelme hali eki günümüzde de kullanılan +(y/n)A ekidir. Yönelme hâli ekinin sadece bir yerde +ge biçiminde kullanıldığı görülmüştür.

-1. +(y/n)A

Ḥamd idelüm virdügi *niʿmetlerine* şad hezār 12
Ḳapuma gelüp anuñ dermānını şoranlarum 2231
 Var mı gözi yaşlu kim *ḳapuma* gelmiş gözi yaş 2322
 Şad hezārān yıllık işe *sāʿate* virür vişāl 861
 Niʿmetine dünyenüñ *ziynetlerine* oldı tüş 1223
 Şıgmazam yürek içinde *taşrañuza* oynaram 2378
 Her birine virdi Ḥaḳ *kendüye* lâyıḳ niʿmeti 1510
 Çün ḳanāʿat kenz-i lâ-yefnādur anı vir *bize* 2751
 Ḥayretinden yorılır *kendüye* diyü girü ḳaç 2607
Ḥastaya virdi şifa şıḥḥat yolını gösterüp 54
Şahrāya varıncaya dek cümlesi telvîndür 353
 Her tavāf-kim *şüretedür* ol hemān *maʿnāyadur* 966
 Kim güli ḳokulıyanlar itibārı *büyadur* 966
 Düşmişüz şıḡl-ı *cihāna* gāḥ ḥayr u gāḥ şer 115
 ʿ*Arşa* beñzer bu vücūd içinde gönül bil yaḳın 1406
 Ya *ḥayāle* biñde birin fikr idüp kim getirür 18
 Bunı bildüren kişidür *bize* Ḥaḳḳı bildüren 1626
 Gülden ayru bülbül olmaz çünki ʿışḳı *güledür* 2460
 Vuşlata irenleriñ *pāyına* yüzler sürevüz 88
 Ḳorḳmasun kim Ḥaḳ olupdur *rızḳına* anuñ kefil 1375
 İtirāf itmek ḳuşūrlu *ḥālimüze* zikrimüz 21
Eline aldı ʿaşā Firʿavna gösterdi hüner 333

İy Muhammed kalbini *kalbine* mahrem eyleyen 1906
 Bu bizüm *aʿzâlarumuza* dirligi nefsanîle 740
Fâzükürüllâh keşîran pes işâretdür *buña* 1229

-2. +ge

Bu ek metinde sadece bir yerde geçmektedir.
 Bî-hünerden yeg-durur ʿâlem *içrege* dü hâr 1014

1.3.2.1.3.5. Bulunma Hâli

Bulunma hâli eki, Eski Anadolu Türkçesi dönemindeki klişeleşmiş imlasından yola çıkılarak +da ve +de şeklindedir. Bu sebeple ekin zaman zaman ünsüz uyumuna girmedeği görülür.³⁷

Metinde bulunma hâlinin eksiz olarak kullanımına sadece bir yerde rastlanmıştır.

-1. +dA

Gâyet ıssı olıcağ ol zıll-ı *arşda* tırısar 46
 Mâlik-i mevtüñ *katında* muhterem yigit-durur 1550
 Derd-i cân didükleyin eyle şanuram *cândadur* 2388
 Kim *cihânda* yoğıdı anuñ gibi büyük gemi 465
 Tâ ki aʿzâ *evlerinde* ol iki şâhib-kemâl 739
 Dimegil çarh-ı *felekde* tâlihum ola şuʿud 170
 Bî-heves kişi *cihânda* olmadı ehl-i hüner 1014
 Kalmadı *kapumda* mahrûm ağlayan cüyindeler 2345
 Gizlemiş *âdemde* ʿâlem varlığın esmâ varın 2032
Arşdaki İblîsi ferşe indürürem kahrıla 473
 Dâyimâ yanar *içimde* şanma bir dem diñlenür 2410
 Yarısı aña mürid olan kişi *bâbındadır* 1006
 Kırk vaşfuñ yarısı şeyh ʿÂmil *hakkindadır* 1006
 Cânlarımız fûrkat-i dōstdan katı *müşkildedür* 199

³⁷ Kâzım Köktekin, *Yusuf-ı Meddah/Varka ve Gülşah*, Atatürk Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi Yayını, Erzurum 2001, s. 67.

Ol sebebden münacât otuz harfuñ üstine oldı-kim Cāmi‘u’l-‘Ulūm adlu *kitābda* 91^a/1

‘Ömrimüzde lā-mekāndan yaña seyrān kılmadın 2171

Ammā naķle muhālif olduğı budur kim hadīs-i *şerīfede* gelmişdür ki [silik] bu hadīs tamām *aşagada* zıkr olına ammā ‘aķla muhālif olduğı oldur kim Hāķ te‘ālā bu ‘ālemi bunlaruñ için yarattı ve bunları kendü hıdmet-içün yaratdı. Dağı fer‘ olanı *‘ālemde* kıoya. [silik] nesli *‘ālemde* tükenmedi 4b/6-10

Yedi ķat gök yedi deryā *seyriñüzdedür* ķalem 1314

Düşdekile bir ola mı görmegi bizār olan 457

Len terānisine sebep *sālikdeki* benlik-durur 319

Zevķüñüz büy-ı şafāsı dil *dimāğında* revān 260

Pes göñül *eřvārıñda* böyle bil tertibini 1433

Anuñ-içün didi Hāķ şıñıķlular *ķatındayam* 521

Yolñuzda hāñümān terkin iderler cān [u] baş 99

Gül durur *dilimdeki* ne söylerisem söyleyen 2465

-2. +Ø

Tevbenüñ bir ķatresi irdükde kir kıalmaz *göñül* 774

1.3.2.1.3.6. Ayrılma Hāli +dAn

Hemīşe ol *firāķdan* ayrulur mı 680

Bilme gülmeklik *ķarķdan* ya *felekden* ağlamak 86

Bunlaruñ *meclislerinden* kıılma müstağnī seni 883

Luř u şefķat *tapuñuzdan* her biri cüyendeñüz 96

Göñül eydür sālikle var şorma *hālinden* haber 2409

Nefs-i emmāre *buradan* yol bulur ğaşb itmege 506

Bu cihān insānı *aşğardansın* insān-ı kebīr 1907

Cān u *dilden* ola görgil āb-ı ‘ışķuñ teşnesi 1890

Dōst *ķurbından* ırāķ düşen adı rüz-ı cüzām 75

Kesbimüzdedür bize ni‘met degüldür ğayrdan 5817

Hîç bitürmez *‘aczimüzden* özge gül bostānumuz 22

Cān [u] *dilden* kapuña kul oldılar ‘āşıkıların 39

Qullar günāh işler kendü utanur. Haq sübhānehü ve te‘ālā kendünün kemāl-i
luḫfindan kullarınun du‘ālarını qabül ve ḫācetlerin revā eyler 3^b/7

Dōst Haqdur *Haqdan* özge yoqdur[ur] bir dahı dōst 1251

Bī-hünerden yeg-durur ‘ālem içrege dü ḫār 1014

Derd *ucındandur* benüm şu olduğum qan olduğum 2379

Kim benüm *haznemden* alsun her ne sever ise ol 437

Bundan ulu yoq maraz kim dōne ḫayvāna şüret 1385

Şaqla bizi her *birinden* hem varından yā ḫafīz 2710

Cem‘ idüben yiryüzünün *şulbısından* toprağın 1716

1.3.2.1.3.7. Eşitlik Hâli +cA

Vāy añā kim *zerrece* Haqdan ‘ināyet olmadı 78

Gözüme gözükmedi *bunca* nübüvvet şöhreti 328

İy sülük idenlerin *öñince* şem‘i mäh-ı táb 1905

Baqdı gördi ‘ışq-dur[ur] gözyaşı *öñince* revān 2502

Dünyā begleri öñinde *bunca* dehşet der-ḫaṭar 824

Gördi bunuñ evini kim *egrice* çevkānı var 2084

Bunca vaqitden berü andan nişe virmez nişān 2403

İşbu *mañnice* kamu aḫbāba gice di iy yār 938

Qalmamış *bunca* ‘ulüm cem‘ itmiş *bunca* kitāb 503

Vāy añā kim *zerrece* Haqdan ‘ināyet olmadı 78

1.3.2.1.3.8. Vasıta Hâli

-1. +1A/ +(y)IIA

Kimleriñle ḫaşr olısar yevm-i maḫşerde yaqīn 209

Niçe bir şoḫbet idem *gayrılarla* 310

Bir nefes ayrılmazam *anuñlayam* her demde ben 2376

Ƙoƙusu-la tanıdılar acıdan tatlıları 246

Bu habīb [ü] *‘āşilerle* geldüñ uş dest-i tehī 41

Yoldaşı *īmān-ıla* vardı tahta oldu şād 1652

Bülbül ol tā tanıyasın *ƙoƙusıla* gülleri 1166

Şankim ecel günidür ve cemī‘-i mü‘minler birbirine muhabbet ideler ve cemī‘si *‘itikād-ıla* nazar ideler. Bil kim Allāhuñ gizlü velīsi bu ola diyesin. Bunu sevmemekden baña ziyān gele diyü 4^b/3-4

Bülbül ol tā tanıyasın *ƙoƙusıla* gülleri 1166

Siz dağı İblīsleyin *bunuñla* ma‘rūf olmañuz 2237

Hzret-i Mūsā dağı nübüvvet *mu‘cizātıla* gelür 400

Çünkü Ƙur‘ān *gözyaşıyla* bizi irşād eyledi 2350

Secde idicek *seniñle* beraber oldu hāk 827

Siziñ-ile ola kim ol dağı ire ƙurbete 2486

Kim anuñ *tevfikiyle* her iş olur intihā 2505

Tevbeyile gönlüñ olur bu şifatlardan beri 773

-2. +(y)IIAn

Şuyılan arılmayıncağ arınur otlarıla 771

Şad hezārān bu *şuyılan* yurısan arınmaz gönül 774

Ƙulların ƙomaz ki yana ol yaramaz *hūyılan* 767

İhtiyācın gösterüp *gözyaşılan* olmağ hākīr 1059

-3. +cileyin/ +calayın

Sencileyin dağı kimse gözlemez yoldaşını 2365

Buncalayın gözgü iy sālīk saña çün virdi Hāk 1589

-4. +layın

Belī *insānlayın* ol da düşer mazhar Hāğa bende 2560

Siz dağı *İblīsleyin* bunuñla ma‘rūf olmañuz 2237

Da‘vāsını eylemek *İblīsleyin* bulmağ dalāl 2250

-5. +In

Gündüzin hizmetde kâim giceler bîzârdur 338

1.3.2.1.3.9. Yön Ekleri

-1. +ArU/ +ru

Eski Türkçe döneminde +GARU biçiminde olan bu ek Eski Anadolu Türkçesi döneminde +ArU biçiminde kullanılmıştır.³⁸

Geldi *ilerü* biri eydür nefsi emmâre Âdem 1651

Kancaru buyruğ olursa hiç dimezler tağ [u] taş 99

Çekesiz çok zahmeti andan *añaru* geçmeden 278

Baş aşağı yüz *yukaru* olur ol sözi yalan 576

Bu büyük âlemden *içerüdür* ammâ cism-i hâk 2201

-2. +rA

Bu ek Eski Anadolu Türkçesi dönemi metinlerinde Eski Türkçe dönemi metinlerinde olduğu gibi yön gösterme özelliğini korumaktadır. Bu işlevinin yanında birtakım zarflar da oluşturduğu görülür.³⁹

Taşra düşdi ʿarş-ı kürsî ay u gün eflâk-i pāk 2201

Ümmehâtdan *soñra* olur her mevlüd olan 1984

Bir gün ol şâh-ı Süleymân taht *üzre* oturur 2261

İçerüyi tıyar ol büyüyü tıyar *taşradan* 1429

1.3.2.1.3.10. Sebep Hâli +çün/ +(y)İçUn

Lâyıķ oldılar *anıñ-çün* göreler bâķî cemâl 970

Anıñ-çün halk-ı ʿâlem bunları cüyân olur 971

Erhamu'r-râhîm anıñ-çün Hâķķa dinildi hemîn 1840

Zâtı-çün gide ider añıla söz ʿayn-ı ʿatâ 2526

³⁸ Zeynep Korkmaz, *Türkçede Eklerin Kullanılış Şekilleri ve Ek Kalıplaşması Olayları*, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Yayınları, Ankara 1969, s. 5.

³⁹ Korkmaz, *Türkçede Eklerin Kullanılış Şekilleri ve Ek Kalıplaşması Olayları*, s. 8.

Her işiñden *neyiçün* gönlüme gelmeye şafâ 322

1.3.2.1.4. Aitlik Eki +GI

Hak *katındağı* bunuñ iki gicelerin kııl şümâr 940
 Çün bilür *göñlüñdekin dilüñdekin*[i] her ne var 1270
 Hem işidürem ırağdan ol *yağındağı* gibi 1524
 Müntehiler anda varsa *bundağı* bulmaz nihân 360
 ‘*Arşdaki* İblisi ferşe indürürem qahrıla 473
 Toptolu *içindekile* şatmağa alup gideler 552
 Mağrib ü *maşrıkdakin* işide göre bî-nikâb 1522
 Yir gögüñ *içindekiler* vağdetüñ şahidleri 2760
 Göz bakar ‘arşı görür kulağ işidür *‘arşdaki* 1584
Düşdekile bir ola mı görmegi bizâr olan 457
 Gözede mi *yirdekin* kamudan artuğ bu hüner 1431
 Gül durur *dilimdeki* ne söylerisem söyleyen 2465
 Bu zemîn *içindekiler* her mekân u her zamân 2010
 Len terânîsine sebep *sâlikdeki* benlik-durur 319
 Diye yağmurlar bitürür *yirdeki* bu odları 580

1.3.2.1.5. İsimlerde Soru

Bundan az *mi* fikr idersin bu sülük içre işi 1182
 Hem vefâ *mi* bî-vefâ *mi* olduğıñ tanıyasın 1210
 Ma‘rifetden dem *mi* urur yek dū se qatar saqat 2694
 ‘Ālem-i nefsdan gelenden pes selāmetlik *mi* var 363

1.3.2.2. Zamirler

Zamirler adların yerlerini tutan, kişileri ve nesnelere temsil veya işaret ederek karşılayan bir gramer kategorisidir.⁴⁰ İsim soyuna giren kelimeler içinde, anlam sahası en geniş olanlar zamirlerdir. Birinci ve ikinci şahsa delalet edenler dışta bırakılmak şartıyla, bir zamir her çeşit varlık ve keyfiyeti ifade edebilecek anlam şümulünü haizdir. Bir fasıl, bir cins, bir türe ad olan isimler karşısında zamirler, -onları temsil etmek suretiyle- her fasıl, her cins, her türü ifade edebilirler. Zira zamirler, isimleri temsil veya müsemmalarını işaret eden kelimelerdir.⁴¹ Vuslatnâme’de geçen zamirlerin birçoğu Eski Anadolu Türkçesi dönemi dil yadigârlarında görüldüğü gibi Türkiye Türkçesiyle aynıdır.

1.3.2.2.1. Şahıs Zamirleri

Şahıs zamirleri, varlıkları kişi olarak temsil eden ve kişi adlarının yerine geçen zamirlerdir.⁴² Şahıs zamirleri, konuşan, konuşulan, hitap edilen, gaip gibi varlıkları şahıslar halinde, temsili olarak karşılayan kelimelerdir.⁴³

Vuslatnâme’de yazıya dökülen 1. ve 2. teklik şahıs zamirleri, günümüz Türkiye Türkçesinde kullanılan şahıs zamirleri ile aynıdır. Ancak metinde kullanılan şahıs zamirleri içinde 1. teklik şahsı karşılamak üzere “men” şahıs zamiri de kullanılmıştır. Bu durum Azeri Türkçesinin dil özelliklerinden birini yansıtır.

3. teklik şahıs zamirinde; çokluk eki ve farklı hâl ekleri, teklik yalın olan o’ya değil, kendisinde (zamirlik) bir n bulunan bir biçime; yani *on* veya *an* kelimesine katılır.⁴⁴

Vuslatnâme’de geçen şahıs zamirlerinin yalın ve çekimlenmiş şekilleriyle kullanımı aşağıda verilmiştir.

Şahıs	Kullanım
--------------	-----------------

⁴⁰ Zeynep Korkmaz, *Türkiye Türkçesi Grameri (Şekil Bilgisi)*, TDK Yay., Ankara 2007, s. 399.

⁴¹ Kaya Bilgegil, *Türkçe Dilbilgisi*, Salkımsöğüt Yay., Erzurum 2009, s. 203.

⁴² Korkmaz, *Türkiye Türkçesi Grameri (Şekil Bilgisi)*, s. 405.

⁴³ Yıldız Kocasavaş *Türkçede Şahıs Zamirleri*, TDK Yay., Ankara 2004, s. 31.

⁴⁴ Deny, s. 197.

Zamiri:	Şekilleri:	Örnekleri:
1. tkl. şhs.	ben	<i>Ben</i> Süleymānam velākin diyü çıkdı tahtuma 136
	men	Hişşeñi bu kışşadan ey cān-ı <i>men</i> fehm eylegil 536
	baña	Göñül içinden geçdi kim <i>baña</i> yok der mi ‘aceb 274
	bene	<i>Bene</i> senden nişān olmağ ki sālilde belādur bu 689
	bende	Çok-durur benüm günāhum yok-durur <i>bende</i> ‘amel 520
	benden	Ol cemālin görmesinüñ zevkini <i>benden</i> alur 1568
	beni	Korkaradı <i>beni</i> āhır tamuya mı şalalar 2330
	meni	Sürme kapuñdan <i>meni</i> ğamgīn dilümi eyle şād 302
	benim	İşidüp görmek senüñmiş ol <i>benim</i> dimek yalan 2778
	benler	Çü bilür var u bilinür nice āhād olur <i>benler</i> 2563
	benüm-içün	<i>Benüm-içün</i> terk idesin māsivānuñ varısın 902
	benümle	Göñül içre beni gözle <i>benümle</i> eyle bāzārı 2137
2. tkl. şhs.	sen	Göresin şāhib-kemāli <i>sen</i> seni añlayasın 335
	saña	Bunlaruñ aħvālleri <i>saña</i> sülūki bildürür 270
	sañadı	Didi ol kim ne selām dirsın <i>sañadı</i> lāyıkā 362
	sende	Anlaruñ hergiz kemāli <i>sende</i> göstermez cemāl 1325
	sendedür	Hāşıl itseñ işbu dördi varı bil-ki <i>sendedür</i> 1677
	senden	Ağaç eydür utanuram katı <i>senden</i> ey cidār 611
	seni	Cūd u infāk itmesinden korkudur şeytān <i>seni</i> 1374
	seniñçün	Yapılır ol dem <i>seniñ-çün</i> bir bir ābū āb-ı caħīm 821
	seniñiçün	<i>Seniñ-içün</i> şems-ile māhı kılayım meş‘ale-dārı 2134
	seniñle	Secde idicek <i>seniñle</i> beraber oldı hāk 827
	sensin	Bizi lāyık itmege <i>sensin</i> kadīr <i>sensin</i> cedīr 2641
	senüñ	Kim <i>senüñ</i> göñlüñe toğar toğan anlar göñline 975
	senüñdür	Salţanat küllī <i>senüñdür</i> memleket küllī senüñ 2762
	senüñile	Eger biñ yıl <i>senüñ-ile</i> velī yoldaş ola yare 2552
	senüñle	Varmazam <i>senüñle</i> bile kanda varsañ yüri var 2380
	senüñmiş	İşidüp görmek <i>senüñmiş</i> ol benim dimek yalan 2778
	sencileyin	<i>Sencileyin</i> daħı kimse gözlemez yoldaşını 2365

3. tkl. şhs. o	Țutmayan bu ma'niyi bil ki <i>o</i> mālaya'nidür 414
odur	Kendünüñ haqqı degüldür ancak <i>odur</i> mürd-i zen 1163
ol	<i>Ol</i> çerāğ-ı āsumān ol şadr-ı bedr-i kāyināt 25
oldur	Bende <i>oldur</i> ne kabūl iderse şāh anı kıılır 435
oldurur	<i>Ol-durur</i> hem ehl-i 'irfān ehl-i diller perveri 1925
aña	Bu vücūduñ üzre pōst olmışdur <i>aña</i> maħal 1460
andan	Her ki bī-derd oldı <i>andan</i> kodılar yitirdiler 2480
andandur	Şad hezārān Hızr <i>andandur</i> içiben kıanması 1923
anı	İki 'ālemde <i>anı</i> dertlülere dermān iden 1930
anıñ	Bu vücūd <i>anıñ</i> -içündür dōst-içün kıurbān ola 791
anıñçün	Lāyık oldılar <i>anıñ-çün</i> göreler bākī cemāl 970
anıñiçün	<i>Anıñ-içün</i> küçük oldı ol cihāndan bu cihān 2199
anuñ	Vāriş oldılar kıamu 'ālimler <i>anuñ</i> 'ilmine 55
anuñçün	Erħamu'r-rāħīm <i>anuñ-çün</i> Haqqā dinildi hemīn 1840
anuñdur	Heybet ü kıudret anuñdur emr <i>anuñdur</i> hüküm anuñ 1248
anuñıla	Kırularlar <i>anuñ-ıla</i> hep yile varanları 2490
anuñiçün	Bu şalāta nerdübān <i>anuñ-içün</i> didi resül 2168
anuñla	Çün <i>anuñla</i> hāşıl oldı sālīke işbu kemāl 420
anuñlayam	Bir nefes ayrılmazam <i>anuñlayam</i> her demde ben 2376
1. çkl. şhs. biz	'Ācizüz <i>biz</i> ni'emetüñ hem şükriñ eylemeklige 19
bizde	Ehl-i inşāf olalum kim <i>bizde</i> yok bu ma'niler 211
bizden	<i>Bizden</i> iy bend isteyen Țutulma bend-i 'āleme 155
bize	Kim heves kışide Țut kim <i>bize</i> ol yügrük feres 1011
bizi	Ol habībüñ ümmetinden kııl <i>bizi</i> kıılma cüdā 1972
bizüm	Pes vesīle dutmaķ oldı <i>bizüm</i> işümüz hemīn 87
bizümdür	Ol dimāğ taħtı <i>bizümdür</i> ellerinden aluruz 1651
bizüz	Şāħib-i sehv ü haťā <i>bizüz</i> velī sensin ğafūr 2600
2. çkl. şhs. siz	Berr ü baħrı sāiri <i>siz</i> ehl-i diller zāiri 992
sizde	<i>Sizde</i> kıomışdur Hüdā elbette bir hāşıyyeti 102
sizden	Ādem eydür <i>sizden</i> öñdin geldi ol 'aql-ı ma'ād 1650

size	<i>Size</i> bu derd bile irişse ol-dem ağlaram 2444
sizi	Ḥalk içinde Ḥaḳ <i>sizi</i> çok eylemişdür ihtiyār 100
sizinile	<i>Siziñ-ile</i> ola kim ol daḥı ire ḳurbete 2486
sizlere	Bu ricāl-i ḡayb-kim içre <i>sizlere</i> dirler ĩmām 1777
siziñ	Şordı Ādem daḥı var mı hıç <i>siziñ</i> etbā ^u ñuz 1660
siziñiçün	<i>Siziñ-içün</i> ḳanı yanam yüregümnden başlarum 2443
3. çkl. şhs. anlar	Diridür <i>anlar</i> virilür Ḥaḳ ḳatında rızḳları 2400
anlara	Varısa vārişleri ḳısmet ide vire <i>anlara</i> 1036
anlarda	Ḥaḳdur <i>anlarda</i> taşarruf eyleyen anlar degül 631
anlardan	Anları vesīle eyle öğren <i>anlardan</i> ṫarīḳ 184
anları	Cān u dil müştāḳuñ oldı <i>anları</i> ḳıldıñ şikār 2383
anlaruñ	<i>Anlaruñ</i> hergiz kemāli sende göstermez cemāl 1325
anlaruñıla	Biz daḥı <i>anlaruñ-ıla</i> ḥācetin ^u arż idevüz 2474
anlaruñıla	<i>Anlaruñıla</i> ḳadre irer anlaruñıla irtifā ^u 956
olar	Kim <i>olar</i> gibi bular da yitişeler devlete 69
onların	Dōst evi <i>onların</i> dime gönül dīv evidür 797

1.3.2.2.2. İşaret Zamirleri

Vuslatnāme’de geçen işaret zamirleri bu, bunlar, şu, şunlar, o, ol, şol, işbu’dur. Aşağıda bu işaret zamirlerinin çekimli şekilleriyle birlikte kullanım örnekleri verilmiştir.

İşaret	Kullanım	
Zamiri:	Şekilleri:	Örnekleri:
bu	bu	İkilikden cüdā olmaḳ firāḳ dime liḳādur <i>bu</i> 686
	budur	<i>Budur</i> āyīne-i ma ^u şūḳ [u] olan ^u aşıḳ mişāl 1554
	bu-durur	Bildi kim emmāreden ḳurtulmaḡa <i>bu-durur</i> em 519
	buña	Pes nüzūlından şeref ^u izzet <i>buña</i> buldı vuşul 911
	bunca	Bilsevüz kim çekdüḡüñ <i>bunca</i> meşāḳḳatler neden 426
	bunda	Hıçbiri getürmezidi <i>bunda</i> Ḥaḳ sa ^u y-ı mezīd 1200

	bundadır	Ya'ni demekdür ki Mūsā bundadır bilgil kemāl 754
	bundağı	Bundağı gördüklerüñ ni'emetler[i] vü 'izzeti 1211
	bundan	Eşref oldı bir güzide ıalanı bundan giçi 50
	bunu	Bunu şalar çün gönül a'mālilleh olsa tolu 507
	bunuñ-ıla	Bunuñ-ıla bulurımış vuşlatı cānān olan 2351
	bunsuz	Zindegānī bunsuz olmaz cümle buña dürişür 2105
	bunuñ	Kürs-i vāsi' bunuñ katında key aşğar durur 2050
	bunuñla	Kibriyā Hāğ vaşfidur bunuñla mevşuf olmañuz 2237
bular	bular	Çün bular bular turalar gidiser cümle habi's 706
	bulara	Vuşlatı bulmağ-içün şıdka bulara varalum 89
	bularda	Kim bulunmaz hiç bularda ne ta'ām u ne şarāb 713
	bulardan	Kim bulardan gönile irer bürüdet zaħmeti 1896
	bulardur	Oynamak gülmek gerekmez kim bulardur zāhidin 2477
	buları	Pes buları isteyelüm derd ile vü aşğ-ile 239
	bularuñ	Hem bularuñ birisi şeyhlik kılar kırk gün tamām 1307
bunlar	bunlar	'Ālem-i enfüsde bunlar bilelüm nedir iy yār 345
	bunlara	Ol sebebden Dörtler ismin bunlara ad itdiler 1760
	bunlardan	Ol ki bunlardan habi'sdür terk kıl at özüne 812
	bunlardur	'Ārif-i hağ bunlardur . 4 ^b /9
	bunları	Şavm-ı hāşü'l-hāşdur sen bunları terk itmegün 901
	bunlarıñ-çün	Bunlarıñ-çün kim 'ibādet eylemek şirkdür yağın 1868
	bunlaruñ	Bunlaruñ sözinden özge dağı nesne bilmezüz 125
	bunlaruñ-çün	İşledürdi bunlaruñ-çün niçe mellāh ücir 476
	bunlaruñdur	Ni'emeti hep bunlaruñdur küllī baħşışdür şalāt 890
	bunlaruñla	Bunlaruñla irişür ol min ledün 'ilmine el 1126
buncalayın	buncalayın	Buncalayın gözgü iy sālİK saña çün virdi Hāğ 1589
şu	şuña	Ene'l-Hāğ şerbeti şuña müyesser 1758
	şunda	Şunda kim şınuqlık ola 'ucb-ı kibr andan kaçar 535
şunlar	şunlar	Evliyā şunlar durur kim hūkm-i şer'i dutdılar 227
	şunlarda	Ol kişiler dağı şunlarda ola mağbül-ı Hāğ 941

	şunlaruñ	<i>Şunlaruñ</i> kim muṭmaʿinne ola nefsi her ne var 583
o	odur	Dertlünüñ <i>odur</i> nişanı ḥalvet ide ihtiyār 2317
ol	ol	Her nefes kim siz idersiz ḥālī vardur <i>ol</i> sizüñ 108
	oldur	‘Ömür <i>oldur</i> kim anuñ bir demi yüz biñ yıl ola 1113
	oldurur	Şavm-ı ḥāşü’l-ḥavāş <i>ol-durur</i> bir mişāl-i şer‘ i yār 900
şol	şol	Ne ulu devletlüdür <i>şol</i> kim kıla bunlara nażar 1547
işbu	işbunuñ	Mevt yigdür olmasından <i>işbunuñ</i> gibi firāk 73

1.3.2.2.3. Dönüştülük Zamirleri

Metnin söz varlığında yer alan dönüştülük zamirleri kendü, kendülik, kendülük, kendüz ve öz’dür. Dönüştülük zamirlerinin bazı yerlerde aynı mısradaki üst üste kullanıldığı görülmüştür. Dönüştülük zamirlerinin aldığı çekim ekleri ve diğer kullanım şekilleri aşağıda örnekleriyle birlikte verilmiştir.

Dönüştülük Kullanım

Zamiri:	Şekilleri:	Örnekleri:
kendü	kendü	Gözümüz aç <i>kendü kendü</i> ‘aybumuzu görelim 2633
	kendüde	Cümle ‘ālem nerdübānın <i>kendüde</i> bulmuş olar 860
	kendüden	Nefsini bilen odur kim <i>kendüden</i> ola fakīr 877
	kendüler	Yāḥūd çig yumurta ola <i>kendüler</i> bişüreler 649
	kendülerde	Çomadılar <i>kendülerde</i> hiç zemāyim vaşfların 1600
	kendülere	<i>Kendülere</i> ol gıdā olur ta‘āmdan şordılar 711
	kendümüzde	<i>Kendümüzde</i> bulmaduk zevklerini vü şevkini 907
	kendümüzi	<i>Kendümüzi</i> bilmezüz kim ya revā ya nā-revā 2520
	kendümüzüñ	<i>Kendümüzüñ</i> hişşesini andan idelüm ḥayāl 463
	kendünüñ	<i>Kendünüñ</i> iklīmi içre anı sultān eyledi 1992
	kendüye	Kendünüñ ḥüsn ü cemālin <i>kendüye</i> göstermişem 1566
	kendüyi	<i>Kendüyi</i> ḥasta bile vü şeyhini bile tabīb 1101
	kendüyle	Günde bir kez bunları <i>kendüyle</i> alur gider 2056

kendülik	kendülikden	<i>Kendülikden</i> tevbedür kim benligin her bitürür 1031
kendülük	kendülügin	<i>Kendülügin</i> terk idendür işbu mālā irişen 873
kendüz	kendüzi	<i>Kendüzi</i> kendüzine mālīk gönül anuñ bilür 1795
	kendüzidür	<i>Kendüzidür</i> top gibi sürat-i bī-misli var 2084
	kendüzimi	Gözü eydür gāh gāh ben <i>kendüzimi</i> gizlerem 1575
	kendüzin	Virmek anuñ māl anuñdur <i>kendüzin</i> şaya zelīl 889
	kendüzinden	<i>Kendüzinden</i> hep taşarruf varını mahv eyleye 1087
	kendüzine	<i>Kendüzine</i> vaşf idindi şimdi anı koyımaz 2125
	kendüzini	Ger mürid olsa yigit <i>kendüzini</i> Yūsuf tuta 1099
	kendüzinüñ	Göre kim küllī anuñdur <i>kendüzinüñ</i> milki yok 1832
	kendüzüm	<i>Kendüzüm</i> mahv iderem tā göre özin bī-niķāb 1570
	kendüzümden	Halkı da'vet eylerem ben <i>kendüzümden</i> bī-haber 303
	kendüzümi	Kim ben <i>öz kendüzümi</i> ortada penhān itmişem 1566
	kendüzüñ	Çamu kendü olur kendü bilürseñ <i>kendüzüñ iste</i> 2566
	kendüzünü	<i>Kendüzünü</i> tanımağdur şöyle bil 'ilm-i uşul 210
öz	öz	<i>Öz</i> vücūduñ hem içinde dīn-i İslām hōş sadā 721
	özin	Kendüzüm mahv iderem tā göre <i>özin</i> bī-niķāb 1570
	özinde	Vaşf-ı müş u vaşf-ı mār eylemiş <i>özinde</i> karar 1380
	özinden	Çaçdı hil'atler <i>özinden</i> kaldı 'uryān u faşih 2335
	özine	Şeyhi kendü <i>özine</i> Ya'ķüb-vār ide ata 1099
	özini	Bu necāsetden <i>özini</i> pāk idüp arıdasın 784
	özünüñ	'İlm-i cüzīsīn <i>özünüñ</i> külliye ulaşdurur 1857
	özle	Gösterür kendüyi 'arīf <i>öz-le</i> anuñ izini 1162
	özüle	<i>Özü-le</i> halkdan be-küllī Hākka tuta yüzünü 1186
	özümü	Sen baña āyīne ol sende göreyim <i>özümü</i> 1588
	özünüñ	Ehl-i işaretden dağı tıy algıl <i>özünüñ</i> hişşesin 480
	özünde	Yā şıfāt-ı Hākki eyle kendü <i>özünde</i> hem muķīm 1355
	özüne	Ol ki bunlardan habīsdür terk kıl at <i>özüne</i> 812
	özünüñ	Çaşra dil bāzārına bırakmayasın <i>özünüñ</i> 1161
	özünüñ	Tā ki andan alasın kendü <i>özünüñ</i> hişşesin 272

1.3.2.2.4. Belirsizlik Zamirleri

Metinde geçen belirsizlik zamirleri aldıkları çekim ekleriyle birlikte aşağıda gösterilmiştir.

Belirsizlik

Zamiri:

Örnekleri:

ba'zısı	Ba'zısının işidicek <i>ba'zısı</i> gönüle toğar 2182
ba'zısının	<i>Ba'zısının</i> işidicek ba'zısı gönüle toğar 2182
birbirile	<i>Birbirile</i> vaşflarıla tanışur ancak bular 1728
biri	Bir sebebden karadur ehl-i cehennemden <i>biri</i> 134
biribirin	<i>Biribirin</i> yoklamayup iftirāka düşdiler 62
biribirine	Vaḥdet ü keşret <i>biribirine</i> hiç kılmaz hicāb 361
biridür	İki yoldur biri ma'şūk <i>biridür</i> 'āşıkān 243
birimizsiz	<i>Birimizsiz</i> fi'limüze göre bize derd-i dā' 2518
birin	Çün <i>birin</i> işleyesin açıla biñ hikmet saña 758
birinde	Hıç biri ḥāşiyyeti degül <i>birinde</i> 'iy 'amū 1426
birinden	Ol <i>birinden</i> hikmet al ol birinden 'itibār 571
birine	Ol <i>birine</i> la'net idüp nürdan dūr eyledi 77
birinüñ	Mertebede her <i>birinüñ</i> fevḳ-i ba'z-dur[ur] yeri 242
birisi	<i>Birisi</i> 'ulvī nazar kılar biri sifle nazar 1728
birisine	<i>Birisine</i> hep virürler bu cihān ni'metlerin 492
cümleden	Biri tecrīd eylemekdür ya'ni 'uryān <i>cümleden</i> 1037
cümlemüz	<i>Cümlemüz</i> rüḥānīyüz Ḥaḳ rüḥuñ itdi bize şāh 1644
cümleñüñ	Zāhir itdi pertevinden <i>cümleñüñ</i> ervāhını 2039
cümlesi	Milkidür ol nefslereñ kim <i>cümlesi</i> miskīnedür 488
cümlesin	Dünyā vü 'uḳbā vü Mevlā <i>cümlesin</i> ḥāşıl ider 905
cümlesinden	Bed şifātuñ <i>cümlesinden</i> çünki gönülün ola pāk 1400
cümlesinüñ	Her ne-kim içinde varsa <i>cümlesinüñ</i> cānıdur 2052
çoğları	Nefs-i şehvet <i>çoğları</i> Ḥaḳ ḥazretinden itdi yad 1136

çoğlarıñ	Ol apuda çoğlarıñ bitürivirüñ işini 2365
dükeli	Göz açup yumıncaya dek dükeli rahtıyla 634
fülân	Olmayasın müstaha-ı kizb abîd-i fülân 1269
her biri	Lu u şefkat apuñuzdan her biri cüyendeñüz 96
her birinde	Zîra vardur her birinde şad menâfi şad kemâl 449
her biriniñ	Her biriniñ vatleri erkânı vü tertîbi nedür 1124
her birisi	Kimse marûm olmaz andan her birisi alışur 1809
her ki	Her ki Eyyübüñ belâsın sevdüğinden çekmedi 430
her kim	Nimetüñüzle diler kim toya her kim acdur 97
her kişi	Tâ ki her dem her kişi gelüp diye ki yâ Hüdâ 2535
her ne	Hem oyuban gideceksin her ne varsa kim amu 165
her ne kim	Her ne kim âdâb-ı şer andan öğrenmişidi 330
her nesne	Dertlüler dermân bulurlar fet olur her nesne yol 935
her nesneden	aımaya tîzcegin her nesneden ola şabûr 1141
hibiri	Hibiri getirmezidi bunda Hâ say-ı mezîd 1200
hi kes	Pâyidâr ola mı hergiz bu cihânda hi kes 148
kimesne	Her kimesne kılsa inâyet işbu vaşfı göndürür 1018
kimi	Kimimüzi mağribe şalar kimimüz maşria 2263
kimse	Kimsentiñ seyirine omañ sürüñüz yiriñüz 2264
kimsene	Böyle olmayınca bil kimsene bulmaz dilberi 399
küllisi	İttibâ-ile leyletü'l-adr ola cismüñ küllisi 948
nesne	Terkiye-i nefis için dört nesneyi vird itdiler 1763
nicesi	Nicesi zenbil durur yâ nice mâhî nice nân 344
nieler	Nieler ılmış heves kim bunda ber-ürdâr ola 174
nielerüñ	ar elinden nielerüñ yüreginde yanar od 173

1.3.2.2.5. Soru Zamirleri

Metinde geen soru zamirleri anı, ankı, kim, ne ve nerde'dir. Bu soru zamirleri kullanım şekilleriyle birlikte aşağıda verilmiştir.

Soru	Kullanım	
Zamiri:	Şekilleri:	Örnekleri:
kanı	kanı	<i>Ķanı</i> ol cānuñ ğıdāsı kanı ol bāzār-ı dōst 1214
kanķı	kanķı	<i>Ķanķı</i> Şehre vardısa āŐınāsı [vü] gözyaşı 2357
kim	kim	Yāhūd <i>kim</i> eyler ğıdā bunuñla yā kim eglenür 718
	kimden	<i>Kimden</i> eyleyem Őikāyet kim yaķamı almaya 2411
	kimdurur	Vālideyni <i>kim-durur</i> bunlar nice yoldaş-durur 1665
	kimdür	Kim haķīkatde Őıfāt u zāta <i>kimdür</i> müstahaķ 1838
	kime	Her <i>kime</i> ki fażluñ olsa ceng içinden ķurtulur 2820
	kimlerdür	İmdi işit leşker-i nefsi [ki] <i>kimlerdür</i> ayān 1609
	kimlerüñle	<i>Kimlerüñle</i> haşr olısar yevm-i maĐŐerde yaķın 209
	kimüñ	Yoķlığın bilen bilür darlık dağı <i>kimüñ</i> -durur 880
	kimüñle	Her <i>kimüñle</i> ki yitişdi bu ğadeŐden bir ğabeŐ 2308
ne	ne	Ķalk-ı cālem üzerine <i>ne</i> ise tedbiriñüz 98
	nede	Her <i>nede</i> görse zer ü la'l ü cevāhirler Őemīn 1560
	neden	Her <i>neden</i> nehy eyledüñse oradan kaçduķ seri' 2426
	nedurur	Sen cevābuñ gözden alduñ <i>ne durur</i> söyledüğüñ 2439
	nedür	Zıkr olanda bize ğıŐŐe <i>nedür</i> anı bilelüm 325
	neler	Ma'nisine baķ <i>neler</i> var Şüretine ķalmağıl 2106
	neye	Her <i>neye</i> kılsa teveccüh anı göñlinde bulur 1850
	neyiçün	Her iŐüñden <i>neyiçün</i> göñlüme gelmeye Őafa 322
	neyise	İtibār itme ki ķopar tañla vaŐı <i>neyise</i> 1364
nerde	nerde	Güşte diben ğasta idersin <i>nerde</i> varsa Őağumı 610

1.3.2.2.6. Bağlama Zamirleri

Metinde geçen bağlama zamirleri Türkçe “kim” ile Farsça “ki”dir. Her iki bağlama zamiri de kendinden sonraki cümleyi, kendinden önceki cümleye “tümleç”, “nesne” ilgisiyle bağlar; kendinden sonraki cümleyi kendinden önceki cümlelerin bir unsuruna sıfat veya açıklama ilgisiyle bağlar.

Bağlama**Zamiri:****Örnekleri:****kim**

İsterüz bir destigîr *kim* diyevüz dest-i kebîr 120

Kim gönülden gönüle Hâk feth ider bir rûzane 975

Kim ırakdan işidür âvâzı seçer her birin 1430

Kim imâmet ka'bede eylerseñüz her şubh u şâm 1777

Her ne-*kim* cüzvî ü küllî der-ğalâd der-salâ 2806

Ol şırâţ üzre *kim* aña gitdi ehl-i na'îm 2832

Allâh te'âla bunları gizledüğine hikmet oldur *kim* isteyenler zahmet çekdikde bulıcağ kâdrin eyü bilürler ve ... 4^a/14-15

ki

Ol-*ki* elin göge işâret itdi mâh oldu dü şakğ 27

Bir kığılıcım dir *ki* Hâkdan düşdi gönülün kavına 1021

Ki vaşluñ ıydına qurbân gelüpdür 2000

Gördi bir hâdim-*ki* altı yüz var tab' u temîl 2102

Her *ki* bî-derd oldu andan qodılar yitirdiler 2480

Her kime *ki* fazluñ olsa ceng içinden qurtulur 2820

Ümîddür *ki* bu münâcât içindeki hâcetler qabûl ola. 91^a/1

1.3.2.3. Sıfatlar

Somut ve soyut ad ve kavramları niteleme, belirtme, yer gösterme, sayı gösterme, sorma gibi çeşitli yönlerden vasıflandıran, sınırlayan kelime türü⁴⁵ olan sıfatların metinde geçen çeşitleri ve bunların örnekleri aşağıda verilmiştir.

1.3.2.3.1. Niteleme Sıfatları

Varlığın çeşitli özelliklerini nitelemeye, tanımlamaya yarayan niteleme sıfatlarının metinde çeşitli örnekleri mevcuttur. Bu niteleme sıfatlarından bazıları aşağıda örnekleriyle birlikte dikkatlere sunulmuştur.

⁴⁵ Korkmaz, *Gramer Terimleri Sözlüğü*, s. 188

Niteleme

Sıfatı:	Örnekleri:
acı	Āb-ı şōrı gözde kodı bu kulağda acı şü 2193
aç	Yāhu nān biryān dimekle aç kişiler toya-mı 1284
ağ	Kāğıd eydür iy kalem ag yüzümi kılma siyāh 613
bahādur	Bunlaruñ çün leşkeri var ki bahādur er gerek 1049
bed	Kendülerde her ne varsa hulk-ı nīgū bed -şifat 1674
büyük	Bu büyük ʿālem içinde her ne varsa bilesin 2198
çig	Yāhūd çig yumurta ola kendüler bişüreler 649
devletlü	Sen gidicek k̄ala aduñ diyeler devletlü cān 145
devletsüz	Ol ne devletsüz bütündür Tanğrıdan ırak k̄alır 2397
düz	Gögüz arha düz yirdür yüce tağlar seyḥūn 2187
egrice	Gördi bunuñ evini kim egrice çevkānı var 2084
eyü	Eyü hūlu oluban halk-ıla gönüller ala 1143
gizlü	Bil kim Allāhuñ gizlü velīsi bu ola diyessin. ^{4b/3}
hōş	Öz vücūduñ hem içinde dīn-i İslām hōş sadā 721
k̄ara	Kim nazardan k̄ara yüze bir k̄ılasın iltifāt 2585
kiçik	Yaʿni kim kiçik yalan olmasını yād eyledi 578
k̄urı	K̄aşd-ı şehvet ʿazm-i şehvet okudum ben k̄urı lāf 137
k̄uru	K̄uru üzüm encir koz içi dāyim fındık yiye 1304
mürde	Mürde diller şöbetünüñ yilidür sevindüren 1020
nāzik	Kim ʿibādet eylemekden zaʿfları nāzik beden 426
nīgū	Kendülerde her ne varsa hulk-ı nīgū bed-şifat 1674
nihān	Ol nihān yoldan varıcağ aluruz anı revān 1656
pāk	Hācetümüz bu ki gönül ola bir pāk āyine 1319
pinhān	Girü dönüp k̄atreyi deryā-yı pinhān eylemek 2019
şarp	Gide gide şarp yirde çekdiler çok zaḥmeti 288
şınık	Çünkü emmāre şehī gördi-ki bir şınık gemi 496
şühelü	Şühelü yimek yimek nā-maḥreme kılmağ nazar 1766
uzun	Ne-kadar uzun yol olsa şöñi dönümdür dönüm 166

yağşı	<i>Yağşı</i> ad kazanıgör kim añılasın her zamān 145
yağıncağ	Kaşr-ı şāha bir <i>yağıncağ</i> yoldan ol varmış olar 860
zinde	<i>Zinde</i> dil olmağ dilerseñ kıl olardan ʿuzleti 1897

1.3.2.3.2. Belirtme Sıfatları

1.3.2.3.2.1. İşaret Sıfatları

Metinde bulunan işaret sıfatları bu, şu, şol, o, ol, işbu'dur. Bu sıfatların metinde geçtiği örnekleri aşağıda verilmiştir.

İşaret Sıfatı:	Örnekleri:
bu	Ger dilerseñ hazz alasın <i>bu</i> sülük içinde sen 1180
şu	<i>Şu</i> kimse kim mekânıdur yāhūd devr-i zamānıdur 690
şol	<i>Şol</i> sebebden artuğ oldı bu recāmuz korkudan 2700
o	Gehī levhe nazār eyle <i>o</i> hattuñ sözlerin ʿarz it 2570
ol	Kendü dağı <i>ol</i> gemiden olısar bī-menfaʿat 530
işbu	Kim melekten yoğıdı eṭvār-ı dilden <i>işbu</i> kısım 1515

1.3.2.3.2.2. Belirsizlik Sıfatları

Belirsizlik

Sıfatı:	Örnekleri:
ayruğ	Didi kim estağfirullāh görmeyem <i>ayruğ</i> sebab 605
bir	Dört ʿuzvuñ dört yili var her biri <i>bir</i> işdedür 2189
bir nice	Çünkü Mūsā anı gördi eyledi <i>bir nice</i> hāy 560
bir niçe	Gitdiler <i>bir niçe</i> gün ol āʿlemüñ ʿazmin kırup 280
birkaç	Pes dāʿī olan kimesne dağı ol hāş kulları vesīle tutmağ-içün <i>birkaç</i> beyt nazm getürdi. 4 ^b /13
bunca	Bilsevüz kim çekdüğüñ <i>bunca</i> meşakḳatler neden 426
cümle	Ol kaçan şalāh bulursa <i>cümle</i> ten şālih olur 1403

çok	Yatmış olar şehri içinde çok ganī vü çok fakīr 700
degme	Degme kişi işbu meyden içüben serhōş degül 1802
dürlü	Yaralular yarasına buldı dürlü çäreler 1118
fülân	Olmayasın müstaḥak-ı kizb e'abīd-i fülân 1269
her	Çarḥ elinden āh ider e'ālemde her yoḥsül [u] bay 178
her bir	Şāh-ı kāfir alurıdı her bir gemiye ḡaşbıla 477
hiç	Göñlini didārdan özge eylemez hiç nesne şād 1872
ķamu	Şer'īñ-ile ṭonanur ṭoyar ķamu e'uryān u e'āc 34
küllī	Zerre zerre küllī e'ālem zākiridür şākiriñ 2784
nice	Ādemī gör bu günāhdan nice yıllar aḡladı 2327
niçe	Ey niçe sulṭānları bende giriftār eylemiş 176

1.3.2.3.2.3. Sayı Sıfatları

1.3.2.3.2.3.1. Asıl Sayı Sıfatları

Metinde geçen asıl sayı sıfatlarında, diğeri kelime türlerinde olduğu gibi Türkçe, Arapça ve Farsça kökenli kelimeler tespit edilmiştir. Bu sıfatlar örnekleriyle birlikte aşağıda verilmiştir.

Asıl Sayı

Sıfatı:	Örnekleri:
altı	Gördi bir ḡādīm-ki altı yüz var ṭab ^c u temīl 2102
altmış	Üç yüz altmış kez nazardan olan e'aceb bulur fenā 1718
beş	Beş vaktde cümle mü'minler anı kılar ṭavāf 965
beş yüz	Rūḡ ḡōd beş yüz yıl evvel yaradıldı ķamudan 1986
biñ	Pes dimekdür biñ yıl içre şaḡışınca gicenüñ 943
bir	Bir pūla degmez eger kim kılasın cümle e'ulüm 2492
biş	Biş vaktde ḡāzır olur her biri mescidine 1903
çār	Dört sıfat kim muttaşıfdı çār e'anāşır evvelā 1681
dörd	Bunlaruñ göñlinde ķodı e'ālemüñ dörd fazlını 2646

dört	O halile dört kuş kim Hâk didi kes başların 1682
dü	Dü cihānda hükümüne māni ^c ya dāfi ^c kimse yok 2809
erba ^c in	Halk içinde erba^cin ad-ıla meşhür olduñuz 1000
hamse	Bu havās-ı hamse mellāh oldılar bu gemiye 489
heşt	Rūzi kıl heşt -i şifātı kim odur bāb-ı cinān 2707
hezār	İşbu işde cem ^c olursa ger hezār üstādlar 119
hezārān	Kim hezārān ma ^c niler hāk içre oldı hep nihān 2199
iki	Bir nefesde iki ni ^c met iki şükr itmek gerek 15
kırk	İşbu kırk şartuñ birisi eksük olursa hemīn 1005
kırk biñ	Kırk biñ yıl kudret el-ile yoğırılısar 1967
nüh	Zāhir oldı pes buhārından anuñ bu nüh felek 1970
on	Yimek ol azıgı oldur tuta on intifā ^c 389
on iki	On iki tefsīr-ilen Tevrīt hātā itmişidi 332
on sekiz biñ	On sekiz biñ ^c ālemi kıldı teferrüc bī-gümān 1988
otuz	Ol sebebden münācāt otuz harfuñ üstine oldı-kim Cāmi ^c u'l- ^c Ulūm adlu kitābda ricāl-i gayblaruñ seyrānları otuz gün üzerine beyān eylemiş. 91 ^a /1/2
şad hezār	Şad hezār peymānlar tutsa kadehler çeşmeler 1922
şad hezārān	Bir nefesde şad hezārān ^c ilm aña hāzır gelür 1850
se	Ma ^c rifetden dem mi urur yek dü se kaçar saqat 2694
seb ^c a	Kim aña dirler e ^c imme seb^ca esmā serveri 1596
sekiz	Ba ^c dezān bir bir keşf olur karşıña sekiz kapu 816
şeş	Urdılar üç nerdübānı şeş cihetden çıkdılar 1901
üç	Hâk te ^c ālā Hızruñ üç vaşfını eyledi beyān 1790
üç yüz	Geydiler ^c İsā gibi tonların üç-yüz pāreden 987
üç yüz altmış	Üç yüz altmış kez nazardan biri yok hīç vech-ile 1724
yedi	Ol yedi a ^c zāya ad olanuñ hāki vü teni 1530
yidi	Bu vücūduñda başuñ göklere beñzer yidi kat 2183
yigirmi	İşid-imdi ol mürīdūñ sen yigirmi vaşfını 1010

yigirmi sekiz	<i>Yigirmi sekiz</i> harfuñ üzerine lām-elifi ve hemzeyi daħı zam eyledük. 91 ^a /7/8
yüz	Qalmışuz hayret içinde ġarqa <i>yüz</i> deryāda biz 997
yüz biñ	‘Ömür oldur kim anuñ bir demi <i>yüz biñ</i> yıl ola 1113

1.3.2.3.2.3.2. Sıra Sayı Sıfatları

Vuslatnāme’de “ikinci, yedinci” gibi Türkçe sıra sayı sıfatlarının yanında “sābi‘, s̄ānī” gibi Arapça sıra sayı sıfatları da kullanılmıştır. Bu sıfatlar aşağıda geçtiği yerlerle birlikte örneklendirilmiştir.

Sıra Sayı

Sıfatı:	Örnekleri:
altıncı	Ol-durur <i>altıncı</i> vaşf-ı nefsi ola ki ‘anīf 1134
‘āřir	şarş-ı <i>‘āřir</i> ol-durur ġalvetde çok uyumaya 1303
ġāmīs	řarř-ı <i>ġāmīs</i> ol-durur göñlini ġalvet eyleye 1295
heftem	Āsmān <i>heftem</i> inden ol Zühāl teşsiri var 1533
ikinci	Pes <i>ikinci</i> şavra dirler ġalb İmān ma‘deni 1454
on beşinci	<i>On beşinci</i> ġayba teslīm ola Ĥađdan ne gele 1147
sābi‘	řavr-ı <i>řābi‘</i> olanuñ bil mi‘cetü’l-ġalb adıdur 1526
s̄ānī	şarş-ı <i>s̄ānī</i> ol-durur kim dest-namāzsuz olmaya 1188
sekizinci	<i>Sekizinci</i> vaşfı oldur ġalka ola řefġati 1139
üçüncü	Pes <i>üçüncü</i> şavrına ad virilür göñlüñ řifāf 1467
yedinci	Pes <i>yedinci</i> vaşfı oldur ‘ālī himmetlü ola 1137

1.3.2.3.2.3.3. Kesir Sayı Sıfatları

Metinde geçen kesir sayı sıfatı aşağıda örneğiyle birlikte verilmiştir.

Kesir Sayı

Sıfatı:	Örneği:
---------	---------

biñde bir Ya hayāle *biñde birin* fikr idüp kim getirür 18

1.3.2.3.2.3.4. Üleştirme Sayı Sıfatları

Metinde tespit edilen üleştirme sayı sıfatları arasında “+Ar” eki almadan kullanılan üleştirme sayı sıfatları da vardır. Bu sıfatlar aşağıda örnekleriyle birlikte gösterilmiştir.

Üleştirme Sayı

Sıfatı:	Örnekleri:
bir bir	Bu zemīme vaşfların <i>bir bir</i> işit sen oların 1682 Cennet-ilen anlara <i>bir bir</i> Hüdā niçmetleri 2400
kırkar	Vird iderler her şalāt-ı farzda <i>kırkar</i> āyeti 1306
yetmişer	<i>Yetmişer</i> biñ <i>yetmişer</i> biñ eyledi aña ʿaṭā 931

1.3.2.3.2.4. Soru Sıfatları

Vuslatnāme’de geçen soru sıfatları; kaç, kankı, ne, nice’dir. Bu sıfatlar aşağıda geçtiği yerleriyle birlikte örneklendirilmiştir.

Soru Sıfatı:	Örnekleri:
kaç	Ey Habībī nefsi şeytān düşmeninden <i>kaç</i> cefā 154
kankı	<i>Kankı</i> şehre vardısa aşınāsı [vü] gözyaşı 2357
ne	Balıguñ yiri açuq kalduğı bil <i>ne</i> maʿnidür 414
nice	Hādıminden fehm kııl maḥdümını <i>nice</i> işdedür 1452

1.3.2.3.3. Sıfatlarda Karşılaştırma

dağı evlārek Ol nizām-ı evveliñden *dağı evlārek* nizām 1220

1.3.2.4. Zarflar

Fiillerin, sıfatların ve başka zarfların önüne gelerek anlattıkları kılış, oluş veya vasıfları açıklayan ya da değiştiren kelime⁴⁶ türü olan zarfların birçok çeşidi metinde geçmiştir. Bu zarf çeşitleri aşağıda örnekleriyle birlikte dikkatlere sunulmuştur.

1.3.2.4.1. Zaman Zarfları

Vuslatnâme’de Türkçe ve yabancı kökenli birçok zaman zarfı kullanılmıştır. Kelime veya kelime grubu biçiminde olan bu zarfların bir kısmı aşağıda örnekleriyle birlikte verilmiştir.

Zaman Zarfı:	Örnekleri:
āhir	ƘorƘarıdı beni <i>āhir</i> tamuya mı şalalar 2330
āhir zamān	Ĥāşşa kim <i>āhir zamānda</i> Ƙalmamış bir ehl-i dil 179
aĥşam	İkindü vaƣtinde rükū ^c eyler velī <i>aĥşam</i> sücüd 841
añsızun	Fürƣate düşürdüm ol-dem <i>añsızun</i> maṭlūbımı 1577
añsuz	Ehl-i diller göñli nāzük olur <i>añsuz</i> incinür 1549
añsuzın	Leyki benüm yoldaşum var <i>ansuzın</i> ben varmazam 2373
ber-devām	Vaşf-ı çārda ol-durur ƣıla tevekkül <i>ber-devām</i> 1146
bir gün	Kim fenādur yoƣ beƣāsı tükenür <i>bir gün</i> nefes 147
bir niçe gün	<i>Bir niçe gün</i> bile olup orada çevrendiler 464
bir sā ^c at	Vaşl-ı yār olmağıla <i>bir sā^cat</i> olur şad hezār 958
bugün	Āh ider kim görmedim hiç ben <i>bugün</i> maĥbūbımı 1577
bu laĥzā	Tecellī itmege Ĥaƣƣa libāş oldı çü <i>bu laĥzā</i> 2553
bunca vaƣitden	<i>Bunca vaƣitden berü</i> andan nişe virmez nişān 2403
berü	
dā ^ı im	Niceler <i>dā^ıim</i> ‘ibādet idüp eylerler i‘tikāf 965
dāyim	Dürlü dürlü perdelerden gösterür <i>dāyim</i> yüzün 2455
dāyimā	<i>Dāyimā</i> yanar içimde şanma bir dem diñlenür 2410

⁴⁶ Banguğlu, s. 371.

dem-be-dem	Ma'rifet yā terbiyet virmek bulara <i>dem-be-dem</i> 887
der-şubh u şām	Göñline gam gelmeye hiç rızık-içün <i>der-şubh u şām</i> 1146
dün ü gün	Bu şerī'atle aña irer dürişen <i>dün ü gün</i> 212
evvel	Hem seni <i>evvel</i> °ademden yaradup viren vücūd 1338
ezelden tā ebed	Pādişāh-ı lem-yezel sensin <i>ezelden tā ebed</i> 2808
gāh gāh	Gözü eydür <i>gāh gāh</i> ben kendüzimi gizlerem 1575
geh	<i>Geh</i> başar <i>geh</i> başılır [u] yine yarağın kıılır 1625
gice	Gündüzün şāyim oluban <i>gice</i> itdiler kıyām 1597
gice gündüz	<i>Gice gündüz</i> ol olur göñlindeki endīşesi 1387
giceler tā	<i>Giceler tā şubha dek</i> yimekten oluruz marīz 908
şubha dek	
gündüz	İki yılduz eydüğini tutdılar <i>gündüz</i> gibi 704
gündüzün	<i>Gündüzün</i> hizmetde kām giceler bīzārdur 338
hemān	Her tavāf-kim şüretedür ol <i>hemān</i> ma'nāyadur 966
hemīn	Pes vesīle dutmağ oldu bizüm işümüz <i>hemīn</i> 87
hemīşe	Ṭatlu gösterür <i>hemīşe</i> söylesün diyü yaqīn 590
her dem	Ḥağ te'ālā ḥazretine <i>her dem</i> eylerler niyāz 848
her gice	<i>Her gice</i> tesbīḥ şalātına bular eyler kıyām 986
her gün	Bu vücūduñda iki leşker tutar <i>her gün</i> şavağ 1610
her şabāḥ	Güneşi gör <i>her şabāḥ</i> baş kaldurup eyler kıyām 840
her şubh u şām	Kim imāmet ka'bede eylerseñüz <i>her şubh u şām</i> 1777
ikindü vaqtinde	<i>İkindü vaqtinde</i> rükū° eyler velī aḥşam sücūd 841
imdi	İşid- <i>imdi</i> ḥazret-i şeyḥüñ yigirmi evşāfını 1122
müdām	Severem eksiklüyem diyen kişileri <i>müdām</i> 524
nāgeh	İy refīḳ bu göñle <i>nāgeh</i> yañılup toqunmağıl 1548
nāgehān	<i>Nāgehān</i> uğradı bu şehre iki şāḥib-kemāl 705
nāgehānī	Ger yañılup şeyḥ işinde <i>nāgehānī</i> sehv ide 1142
ol vaqtde	Ümīddür ki bu münācāt içindeki ḥācetler qabūl ola ve <i>ol vaqtde</i> bu dā'ī kimesneyi daḥı ḥayr u du'āyile yād ideler. 91 ^a /10-11
ol zamāndan	<i>Ol zamāndan berü</i> bizde bu iki leşker savağ 1664

berü	
soñra	Ne-kaçar mäh olurısa bedr olur <i>soñra</i> hilāl 157
şimden girü	Kim bakarsa gözgiye <i>şimden girü</i> ʿaksini um 1974
tā ebed	Haq teʿālā dōstlarından <i>tā ebed</i> düşdi ırak 73
yarın	Yidi bölük halka <i>yarın</i> lutf-ı şefkat olısar 46

1.3.2.4.2. Yer-Yön Zarfları

Fiilin nerede veya hangi tarafa doğru gerçekleştiğini belirten yer-yön zarflarının metinde geçen biçimleri aşağıda örnekleriyle birlikte verilmiştir.

Yer-Yön

Zarfı:	Örnekleri:
altında	Ol sarāy <i>altında</i> pinhān eylemiş anı peder 653
andan añaru	Çekesiz çok zahmeti <i>andan añaru</i> geçmeden 278
aradan	Yimek içmek hırş u şehvet çün kıpar bu <i>aradan</i> 1617
aşağa	Baş <i>aşağa</i> yüz yukaru olur ol sözi yalan 576
beri	Çekdi Mūsāyı <i>beri</i> öpdi iki gözlerin 316
garba	İrişür şark-ıla <i>garba</i> muʿayyen yok aña bir iş 2551
girü	Zī-beşāret kim bunuñla <i>girü</i> yetiše aña 1229
ırakdan	Kim <i>ırakdan</i> işidür āvāzı seçer her birin 1430
içerüyi	<i>İçerüyi</i> tıyar ol büyüyi tıyar taşradan 1429
ilerü	<i>İlerü</i> geldi biri eydür Ādem ʿaql-ı maʿāş 1649
karşu	Güneşe <i>karşu</i> tırıcak sāyesi olur ʿadem 920
oradan	Ol ʿalāmet ola size geçmeyesiz <i>oradan</i> 278
şag u şol	Gördüñ anda toptolu olmış melekler <i>şag u şol</i> 834
şark	İrişür <i>şark</i> -ıla garba muʿayyen yok aña bir iş 2551
taşra	İçdüğüñ dem zehr-i mār bağıruñ ezer <i>taşra</i> döker 162
üzre	Bir gün ol şāh-ı Süleymān taht <i>üzre</i> oturur 2261
yakın	Çün yetişmez kıdretümüz olavuz dōsta <i>yakın</i> 87
yukaru	Ol maķāmdan <i>yukaru</i> geçdi hezārān baħr-ı nūr 924

1.3.2.4.3. Durum Zarfları

Durum zarfları, fiildeki oluş ve kılışın durumunu belirten zarflardır. Durumda benzerlik, beraberlik, dilek, hatırlatma, karşılaştırma, kesinlik, pekiştirme, tahmin, tekrarlama, sebep, sınırlama, süreklilik gösterme, şüphe bildirme, yanıt verme gibi türlü işlevler yüklenen⁴⁷ bu zarf çeşidinin metinde geçen biçimleri aşağıda örnekleriyle birlikte verilmiştir.

Durum Zarfı: Örnekleri:

aşlā	Anları dağı siz duʿāñuzda bile atun anlarun duʿası sebeble duʿāñuz abul olur, aşlā redd olunmaz 4 ^a /6
āşikār	Aña gizli nesne yokdur herkes aña āşikār 1270
āşikāre	Gönlüñüzde āşikāre min ledün ilme'l-guyub 995
berāber	Bu şehadetde berāber yaratılmış her ne-kim 2760
bī-āre	Ki dermān isteyü bī-āre geldüm 313
bile	Bir nie gün bile olup orada çevrendiler 464
bir bir	Cān ulağın a vü diñle idelim bir bir beyān 373
bir nice	ünkü Mūsā anı gördi eyledi bir nice hāy 560
böyle	Böyle ılsun hāllerini Hā amu mü'minlerün 989
dürlü dürlü	Her maāma varduğınca dürlü dürlü şev iden 1477
eyle	Pes meşāhifler kitāblar arfleri de eyle bil 1543
geñez	Geñez cān hi bedenden ayrulur mı 675
geri	Dimegil insān aña geri ki insān gibidür 2021
hōş	Eş-i eşm ider cevāb-kim hōş ola hem-rāh olam 2372
atı	Nice şabr iderlermiş diyü atı tañladum 1578
sencileyin	Sencileyin dağı kimse gözlemez yoldaşımı 2365
şöyle ki	Bu umür-ı şer'ıye şöyle ki ılmışdı temām 331
şöyle kim	otoludur şöyle kim ağırlanur andan felek 853
tenhā	Niyyet-i hālvat ide tenhā otura ible-vār 1184

⁴⁷ Korkmaz, *Türkiye Türkçesi Grameri (Şekil Bilgisi)*, s. 502.

1.3.2.4.4. Miktar Zarfları

Bir sıfatın, bir zarfın veya bir fiilin miktarını ortaya koyan miktar zarflarının metinde geçen biçimleri aşağıda verilmiştir.

Miktar Zarfı:	Örnekleri:
az	Gülmegi az eyleñüz ağlamağı eyleñ keşir 2344
az az	Birisi az uyumağdur birisi az az yimek 1764
az u çok	Kim Hüdā eydür baña secde kırup hep az u çok 837
bir kez	Günde bir kez bunları kendüyle alur gider 2056
bir kezın	‘Ömr içinde bir kezın bakmaz bize n’itdük günāh 1561
çok	Çok getürür çarh-ı ğaddār oñadından ‘aksini 116
çok çok	Gülmek ü oynamağñ soñrası çok çok ağlamak 159
dağı	Ol nizām-ı evveliñden dağı evlārek nizām 1220
ğāyet	Ğāyet ıssı olıcağ ol zıll-ı ‘arşda tırısar 46
katı	Ağaç eydür utanuram katı senden ey cidār 611
keşir	Gülmegi az eyleñüz ağlamağı eyleñ keşir 2344
key	Hazne-i Hāğdan zekāt irişen olur key ganī 882
nice	Şuları gör yüzi sürüp nice eylerler sefer 848
niçe	‘İlm-i sırrı bilmeg-içün niçe derhemler kırup 403
ol kadar	Enbiyālardan ziyāde ol-kadar kıla ‘aṭā 451
zerrece	Vāy aña kim zerrece Hāğdan ‘ināyet olmadı 78

1.3.2.4.5. Soru Zarfları

Soru Zarfı:	Örnekleri:
her ne	Ol vefādār dōstlaruñdur her ne diseñ kıladur 2476
kanca	Bilmezüz ğarğ eyleyüp kanca dōke rahtumuzu 117
kanca ru	Kim rükū‘ içindedür kanca ru eylerse güzer 2096
kanca	Yitişürsüz kanca olursa katı buñalmışları 993
kanı	Sizüñ-içün kanı yanam yüregümdeñ başlarum 2443

ne	Gül durur dilimdeki <i>ne</i> söylerisem söyleyen 2465
nice	Yola <i>nice</i> gidevüz tuzsuz yimekle aşıla 387
niçe	Dōst cemālin görmeyen ʿaşıq <i>niçe</i> kıla qarār 263
n' için	<i>N' için</i> itmeye hezārān ʿāleme seyr ü sefer 456
nişe	Bunca vaqitden berü andan <i>nişe</i> virmez nişān 2403
nite	<i>Nite</i> geldüñ ol Benī İsrāili sen koyuban 292

1.3.2.5. Edatlar

Edatlar tek başlarına manaları olmayıp, ancak cümledeki diğer kelime ve kelime grupları arasında çeşitli münasebetler kurmaya yarayan alet sözlerdir. Edat kelime anlamı olarak “alet” ve “vasıta” demektir.⁴⁸

1.3.2.5.1. Bağlama Edatları

Bağlama edatları, cümleleri veya cümle içindeki kelimeleri ve kelime gruplarını ya mana bakımından, yahut şekil itibariyle birbirine bağlayan sözlerdir.⁴⁹ Vuslatnâme’de gerek Türkçe gerek Arapça, Farsça kökenli birçok bağlama edatının bu görevle kullanıldığı görülmüştür.

-1. *Ammā*

Ve bunlar bu zamānda yokdur dimek hāṭadur ve hem ʿaqla muḥālifdür. *Ammā* naḳle muḥālif olduğı budur kim ḥadıṣ-i şerīfede gelmişdür ki... 4^b/4-5-6

Ḥalvetüñ şartı ādābı çok-durur *ammā* ulusu 1183

-2. *Bāri*

Bāri birkaç gün içinde olmaya ehl-i ziyān 142

Āhiretde *bāri* güldür eyleme ehl-i bükā 2524

-3. *Çü*

Birisi zeyt oldu aña [vü] biri[si] *çü*[nki] şem^c 1668

⁴⁸ Necmettin Hacıeminoğlu, *Türk Dilinde Edatlar*, MEB Yay., İstanbul 1984, s. V.

⁴⁹ Hacıeminoğlu, s. 112.

Maḥv olur ḥādīs **çü** kaṭre taşıcak baḥr-ı kaḍem 2260
 Hemān-dem cān fidā kıldı **çü** fānī buldı ‘abdini 2564

-4. Çün

Büy-ı vuşlat iricek açıldı **çün** nūr-ı semā 413
 Kendü nefsüñ bilmege **çün** kopa senden bir heves 1015
Çün güneş kıla nażar zerreñ daḥı ola güneş 2275

-5. Çünkü

Çünkü maḥşūda yite yol zaḥmetin çekmek neden 444
 Şordı sālīk gözgiye **çünkü** bile yarasın 1572
 Gülden ayru bülbül olmaz **çünkü** ışığı güledür 2460

-6. Çünkükim

Nefs eydür ben benüm bilmegümi **çünkükim** koyam 370
 Mekteb-i Ḥaḳdan te‘eddüb **çünkükim** oldu ber-kemāl 1860
 ‘İzzetüñ milkinde **çünkükim** biñ vehim olsa revān 2607

-7. Daḥı

Ḳuruda ṭurmaz **daḥı** balık gibi baḥrī olur 410
 Her neden ğamgīn ola bunlar **daḥı** bī-cān olur 980
 Göñülüñ bu ṭavrı **daḥı** buldı hep eṭvāra yol 1462
 Sen-**daḥı** iy derd-i ıışık itmişsin işin 2462

-8. Degil

Sen **degil** ki eşhedü ḳavlin vesīle eyledüm 833

-9. Eger

Eger şı‘r itmedise anlar iy cān 684
 Ya‘ni bir barmaq **eger** yaḳın varursam ben saña 923
 Sen **eger** raḥmet iderseñ saña lāyık merḥamet 2735

-10. Egerçi

Ben *egerçi* kılurısam oduñ üstinde nişin 471

-11. Ger

N'idelüm *ger* bu şıfatlar bizde hâşıl kılmaduk 1007

Ger meded yitişmese 'arşdan cihānuñ varına 1410

Şuña senden *ger* 'ināyet irmese irer kaçā 2821

-12. Gerçi

Şüretinde lālenüñ *gerçi* leṭāfet var hezār 249

Gül degüldür her çiçek *gerçi* bir-ise renkleri 1166

'Ālem-i şüretde *gerçi* şüreti insān ise 1364

-13. Gerçi ki

Dimegil insān aña *gerçi ki* insān gibidür 2021

-14. Hem

Mürde içinden çıkaram *hem* bir nefesde zindeler 472

Ḥastalara yetiştir dārü'ş-şifādan *hem* şifā 522

Olasın ehl-i naşīb *hem* olasın ehl-i nişāb 893

Mü'minüz 'afv it suçumuz nice gün *hem* nice ay 2824

-15. Hem daḥı

Ya'ni kim 'ışk-ı ḥaḳikī *hem daḥı* 'aql-ı ma'ād 733

-16. Hem ... hem ...

Evliyāya *hem* muḥib ol *hem* mürīd ol sa'ıy kıl 892

Hem-niştirinden *hem* zamān *hem* mekān tutar şeref 912

On yedinci *hem* vaḳār u *hem* sükūnetler gerek 1149

Tā ki vuşlat ḳadrini *hem* bilesin *hem* añlayasın 1210

Luṭf u ḳahruñdan Ḥabībī *hem* recā *hem* ḥavf ider 2755

-17. Hem ... u hem ...

Mü'min ü kâfir ü hõş *hem* tuiyür *u hem* cemād 1416

-18. İle

Fürkat-*ile* istemege düşdi halkuñ bunları 245

Vāsıta *ile* hāşlara ider Hākuñ rahmetleri 1820

-19. İllā

Görür *illā* boz toğanın tizcegin ağzın yumar 1289

Hiss ider el *illā* seçmez tatlu ile acıyı 1428

Hançer ü tır ü gümān gözgümüz *illā* şad hezār 2419

-20. İllā ki

Bülbül olan müşk-i anber istemez *illā ki* gül 1072

Göz işitdi gör cevābın ne didi *illā ki* ol 2422

-21. Kaçan

Kaçan kullarum ellerin kaldursa, benim hazretümden hācet dileseler anlaruñ ellerin boş döndermege utanuram. 3^b/3-4

Kaçan o bīmāra tīmār eyleyiser iy habīb 1155

Hasta *kaçan* hastaya tīmār idüp şāğaldisar 1157

-22. Kaçan kim

Ki ğanī olur *kaçan kim* tanıya ol Rabbini 865

Büy-ı hõş dutar *kaçan-kim* hāke gül maqrün olur 973

-23. Ki

Şöyle tāze cenneti kılar *ki* hiç gelmez öñe 217

Zikr olandan tuiy *ki* Mūsā nebī-yi t̄alib-durur 327

Balık ol ilm-i muqayyeddür *ki* aqlımız azıq 352

Ur günāhum zahmına merhem *ki* bimar ağlaram 2838

-24. Kim

Çırç hamīde vaşfı gerek *kim* min-ledün hāşıl ola 1003

Evvelā evşāf-ı Mūsā *kim* mürīddür anı bil 1009

Bir marāzdur *kim* kopar yürekden a'zāya gelir 1396

-25. Lākin

İşbu işlerde *lākin* 'ārif olan ańlamış 396

Lākin ehl-i Hağ olanlar naħsi qor sa'dı görer 1502

Höş mücellā āyine halkında *lākin* mūmı yok1966

-26. Meger

Didi yā şeyh Hağ unuttuñ sen *meger* sır gicesin 602

Bilimezsın anı sen var *meger* kendü kıla çäre 2552

-27. Ne ... ne ...

Gel bizi gör *ne* 'ilm var *ne* 'amel iħlāşıla 387

Ne taħkik bilinür anda *ne* tevħīdden haber şormağ 2565

Kağ-ı menzil itmedin *ne* bir qarış *ne* bir kulaç 2605

-28. Nite

Bunı qoyup bir sebep dağı *nite* kılam ben taleb 434

-29. Nitekim

Nitekim didi habīb kim çün şehīdlere Hüdā 451

Yūşā' vü Mūsā *nitekim* qamusın terk itdiler 1012

Nitekim yılduzlaruñ biribirine beñzemez 1425

-30. Pes

Pes zübān-ı hāl-ile bunlar bize kılar kelām 990

Pes anı mağhūr idüp itmek zebūn vācib-durur 1620

Pes emīn oldı ğāzabdan eyleyüp bunı esās 2655

-31. Şanki

Şol Süleymān tahtı gibi *şanki* yil üzre turur 466

-32. Şöyle kim

Şöyle kim oldı helāl anlara hep olan harām 645

Topтолudur *şöyle kim* ağırlandı andan felek 853

-33. Tā ki

Sāyesinde *tā ki* cālem diñlene tuta nizām 47

Ol gemiden *tā ki* bunlar dağı kazana yiye 489

Ḥazret-i Ḥızruñ katında *tā ki* buldı dilberi 1329

-34. Tā kim

Kıldılar andan sefer *tā kim* katı acıkdılar 644

İstediler balı *tā kim* sepedinden şağalar 648

Göñlüni *tā kim* mücellā ide zengden hayy u kâf 974

-35. U/Ü

Lā-cerem baş u recā luṭf *u* kerem aña hüner 1775

Bu zemīn içindekiler her mekân *u* her zamān 2010

Zāhir *ü* zāt mazhar-ı ber-tevāzu^c *u* bī-ķarār 2100

Kim anuñ maḥkūmıdur bu göz *ü* kulaķ dest *ü* pāy 2825

-36. Ve/Vü

Ḥācet dilemenüñ edebi *ve* şerāyiti şalātdur *ve* ābdest almakdur *ve* kıbleye yönelmek *ve* niyyet eylemekdür. 3^b/10

Ṭalları kılmış rükū^c *ve* kökleri sācid tamām 845

Kendüyi ḥasta bile *vü* şeyḥini bile ṭabīb 1101

Ḥulle *vü* tāc u burāķdan bizi maḥrūm eyleme 2724

-37. Ve hem

Ve bunlar bu zamānda yokdur dimek ḥaṭādur *ve hem* cāķla muḥālifdür 4^b/4-5

Allāh teāla bunları gizledüğine hikmet oldur kim isteyenler zahmet çekdükte bulıcağ kıadrin eyü bilürler *ve hem* cemīc ramazān giceleri kim vardur ol bir gice sebebine ihyā ideler ... 4^a/14-15

-38. Velākin

Ben Süleymānam *velākin* diyü çıkıdı tahtuma 136
Şuçumuz çoğdur *velākin* rahmetüñ biñ ancadur 2623

-39. Velevi

Şāhib-i hamd ü *velevi* şāhib-i hulle vü tāt 33

-40. Yā

Kendünün aḥmāline *yā* kendü ḥilmine kıala 515
Bundan olur *yā* cehennem ehli *yā* ehl-i cinān 1464
Ya cehennem gösterürse hışm idüben hüküm anuñ 1870

-41. Yāhū

Yāhū yil üzre sarāy u köşk yapmağ-durur 118
Yāhu nān biryān dimekle aç kışiler toya-mı 1284
Şimdi geldük ālem-i halkā kıafeş tut *yāhū* dām 2088

-42. Yāhūd

Yāhūd çig yumurta ola kendüler bişüreler 649
Ayrılığdan hastayam mūnis kıanı *yāhūd* tabīb 1215
Kim vücūda geldi ālem hem ḥAcem *yāhūd* ḥArab 1943

-43. Yaḥnī

Yaḥnī Allāhuñ dōstları gizlüdür. 4^a/11
Yaḥnī kim ḥilm-i řerāyiḥ çün irişe muḥlaqā 415
Pes hayrludur bunuñ iden didügi *yaḥnī* nice 937
İki leşkerdür birinün şāhı rūhdur *yaḥnī* hān 1629

-44. Yoḥsa/Yoḫsa

Bilmemekden hikmetin *yoḥsa* şayavuz sa‘dı biz 1508

Yoḥsa ol sâni cehennem içre uş aşip durur 1620

Yoḫsa çıkmaz cān u dilden tā ebed guşsa melāl 264

Ḥiffetinden bir hecez *yoḫsa* ki rūḥ olup güz̄er 2148

-45. Zīrā

Zīrā Ḥaḫdan özge maḫşūd kişiyē lāt u menāt 2323

-46. Zīrā kim

Gözi andan daḫı yüce ḫıldı *zīrā kim* görür 1431

1.3.2.5.2. Gösterme Edatları

Gösterme edatları sıfat ve zamirlerden farklı olarak, isimleri, şahısları veya eşyayı değil, hareketleri işaret suretiyle gösteren sözlerdir. Onun için, tek başlarına hiç bir mana ifade etmezler.⁵⁰ Gösterme edatlarının metinde geçen şekilleri azdır.

-1. Uş

Bu ḫabīb [ü] ‘aşilerle geldüñ *uş* dest-i tehī 41

Müşterī ola mürīd tiz yitişe *uş* hāmi‘em 1100

-2. Uşda

Bu ‘urūcı ḫāşıl iden beñzer *uşda* ādeme 2157

Ol du‘ālu bu Ḥabībī *uşda* destāvīz alup 2522

Uşda bu ‘ömri tüketdi gice gündüz sāl u māh 2800

1.3.2.5.3. Ünlemler

Köken ve yapı bakımından ya tabiat seslerini takip ederek ya da hislerin yorumlanarak “ses” şeklinde ifadesi sonucunda meydana gelen⁵¹ seslenme edatlarının metindeki kullanımı aşağıda örnekleriyle birlikte verilmiştir.

⁵⁰ Hacıeminoğlu, s. 306.

-1. Āh

Ayırmağıl dermānumı **āh** ol cāh-ı rūmhānum 672
Āh ne ırak düşmişem ben yalıñuz cān-ı ğarīb 1215
Āh bu kalbi yaqmadan āh bu kalb-i selīm 1590

-2. Āh u vāh

Bu zemīme vaşflarından hāşıl olur **āh u vāh** 2660
 Giceler tā şubha dek zāri vü efgān **āh u vāh** 2797

-3. Ey

Ey muşibet irişenler aqlamañ meyyitlere 86
Ey cihān iklīmine şāh olan artsun devletüñ 127
 Ağaç eydür utanuram katı senden **ey** cidār 611

-4. İ

Ol sarāyuñ adı İslām oldu hem ĩmān **i** yār 723
 Şavm-ı hāşü'l-havāş ol-durur bir mişāl-i şer' **i** yār 900

-5. İy

İy gözlerüme nūr olan firdevs içinde hūr olan 666
 Fi'l-i Hāḳḳuñ naḥsi yoḳdur cümle sa'ddur **iy** 'azīz 1508
 Sālik eydür **iy** gönül derde sınamışsın mekān 2403

-6. Kāşki

Kāşki ben gözgü olsam yā şuyı yā toprağı 1564
Kāşki benüm dağı şınıḳ misāyı didürür 2396

-7. Vey

İy 'atā-baş u nihān u **vey** haḫā-pūş-ı cihān 2672

-8. Yā

Çağırurlar bend içinden **yā** Kerīm ü **yā** Vedūd 176

---

⁵¹ Hacıeminoğlu, s. 293.

Ne fakīrem ne haķīrem ne zelīlem *yā* laṭīf 600
Virdi īmān gevherin nefsi ucından *yā* hafīz 2705

1.3.2.5.4. Cevap Edatı

Belī

Bir ganī olur kim aña aġniyā kıılır *belī* 871
Hep melā'ikler anı işüdüben diye *belī* 1273

1.3.2.5.5. Olumsuzluk Edatı

degil/degül

Olumsuzluk edatı olan “degil/degül”, isim türünden kelime veya kelime gruplarından sonra gelerek onların anlamını olumsuzlaştırır.

Cigerüm toptolu kıandur şaġ *degül* cānum tenüm 301
Çünkü ėilmi yok teraķķī itmege kıābil *degül* 1419
Derdi hāşıl eylemezseñ *degilem* ben saña yār 2380
ėĀşık-ı şādık *degil*dür beni dermāndan seçen 2393

1.3.2.5.6. Kuvvetlendirme Edatları

Türkçede bağlama, seslenme, cevap, karşılaştırma vb. çeşitli edatlar cümle içinde asli vazifelerine ilave olarak kuvvetlendirme vazifesi de görürler. Bunlar arasında mutlaka sona gelen da/ de, daġı/ daķı/ taķı, bile, ma/ me, oķ/ ök, ki/ kim vb. kelimeler asli olarak kuvvetlendirme edatlarıdır. Diġerleri ise cümle içinde deġişik durumlarda ve bazen kuvvetlendirme vazifesi görürler.⁵²

-1. ėAceb

Göre kim toldı gönül aėmāl-i ġayrla *ėaceb* 510
Münezzehdür bu keşretten *ėaceb* keşret-ki vaġdetdür 2559

⁵² Hacıeminoġlu, s. 218.

-2. Daḥı

Tā bulasın bu ḥayātdan **daḥı** yigrek hem ḥayāt 1340

Şordı Ādem **daḥı** var mı hıç sizüñ etbā‘uñuz 1660

-3. Elbette

Sizde ḳomışdur Ḥüdā **elbette** bir ḥāşıyyeti 102

Ol heves bir mektebe iltür seni **elbette** pes 1015

Bī-edeblik eyleyen **elbette** te‘dīb olısar 1084

-4. Hergiz

Çünkü rūḥ diye ki **hergiz** itimādum yoḳ-durur 511

Anlaruñ **hergiz** kemāli sende göstermez cemāl 1325

Ḥaḳ ‘alīmdür ḥazretinden **hergiz** itmezsin ḥayā 2442

-5. Hiç

Mu‘cizātı görmek-ile **hiç** hidāyet bulmadı 78

Hiç tecelliden toya mı ‘aşıḳ-ı dīzār olan 457

Ol ḥamīde vaşfları göñlüñe **hiç** başmaz ḳadem 1332

-6. Ḥōd

Şükr **ḥōd** ni‘met-durur aña da şükr itmek gerek 16

Ḳarañulık şehr içinde ne güneş var ne **ḥōd** ay 703

Ne aña göñül ḥicāb olur ne **ḥōd** kürsī vü ‘arş 1734

-7. İllā

İllā şeyḥüz yā mürīdüz diyü da‘vā eyledük 1007

Ḥaḳḳı anuñ yirine **illā** ile dikmek gerek 1262

Göremezsın bir şalāt içinde sen **illā** ki ḥāk 2174

Göz işitdi gör cevābın ne didi **illā** ki ol 2422

1.3.2.5.7. Soru Edatları

-1. *‘Aceb*

Göñül içinden geçdi kim baña yok der mi *‘aceb* 274

‘Aceb[ā] ol-demi bilsem bu Ḥabībī bula-mı 1113

‘Aceb insān degül-midür zehī insān zehī insān 2555

-2. *mī*

Bundan az *mī* fikr idersin bu sülūk içre işi 1182

Hem vefā *mī* bī-vefā *mī* olduĝuñ tanıyasın 1210

Sen şikāyet-*mī* idersin diyü yire çalmaya 2411

1.3.2.5.8. Çekim Edatları

İsimlerden sonra gelerek, baĝlı olduĝu isimle cümlelerin diĝer unsurları arasında zaman, mekan, cihet, tarz, benzerlik, başkalık vb. gibi bakımlardan çeşitli ilgiler kuran çekim edatları⁵³ metinde sıkça kullanılmıştır.

-1. *Artuĝ*

Ehl-i derdüñ dü cihānda Ḥaĝdan *artuĝ* derdi yok 2323

-2. *Ayru*

Kim göñülden bir demin a‘zā diri *ayru* degül 979

Gülden *ayru* bülbül olmaz çünki ‘ışkı güledür 2460

‘Aşka dertden *ayru* olmaz bu iki řanıĝları 2478

-3. *Ayruĝ*

Bedr olıcaĝ dimez ol kim ol dem *ayruĝ* hilāl 449

Yitmese tiryāk-i vuşlat olmaz *ayruĝ* zinde-dīl 996

řāh eline şonmayınca eylemez *ayruĝ* řarār 1703

⁵³ Haceminoĝlu, s. 1.

-4. Berü

Didi aña gel **berü** imdi ölüm yolda refîk 324
 Rûh dağı cisme doğar dördünci gönülden **berü** 1424
 Gel **berü** iy sâlik-i Hâk çekmegil çok zağmeti 2271

-5. Bigi

Dösta boyun virmeyen hayvân **bigi** bağır-durur 794
 Bir elinde incüler ʿağdi **bigi** emşâli var 2085

-6. Bile

İşbu rahmet çeşmesini Hâkka **bile** ağıdur 1818
 Size bu derd **bile** irişse ol-dem ağlaram 2444

-7. Birle

Kendüyi bûy-ı leţâfet **birle** eyler âşikâr 2467

-8. Çü

Çü Mûsâ sözleri hep şiʿre geldi 682
 Buldı **çü** gözgüye mûm [u] pes sefer oldı harâm 2121

-9. Çün

Çün buları gayrıda şarf ide kim olur günâh 802
 Kim kalan evşâfı üzre bu üçi **çün** rûh u cân 1790
Çün güneş kıla nazar zerreñ dağı ola güneş 2275

-10. Dağı

Diye kim var mı **dağı** gönlüñüz içinde dilek 452
 Sencileyin **dağı** kimse gözlemez yoldaşını 2365

-11. Degin

İctinâb itmek harâmdan irteye **degin** kıyâm 1391
 Buña **degin** ʿâlem-i emr idi ol oldı tamâm 2088

-12. Dek

‘Aklı buña **dek** gelür bundan añaru geçimez 354

Giceler tā şubha **dek** yimekten oluruz marîz 908

Giceler tā şubha **dek** bî-ḥvâb-ı bîzâr olasın 1216

-13. Diyü

Vuşlat-ı Hâk ḥâşıl ola, ol sebebden bu kitâba Vuşlatnâme **diyü** ad virildi. 5^a/2-3

Lâ-cerem yu **diyü** emr itdi bize ol pâdişâh 802

Ne vesîle tutunup geldüñ **diyü** şorar ḥaber 832

-14. Gayrı

Ugrayıcaḳ bir selâmdan **gayrı** bâzaruñı kes 1883

-15. Gibi

Mevt yigdür olmasından işbunuñ **gibi** firâḳ 73

İki yılduz eydügini tutdılar gündüz **gibi** 704

Her tamar içinde ḳan aḳar **gibi** olur revân 1615

İşbunuñ **gibi** şalâtuñ yig vücüdından ‘adem 2173

-16. Girü

Olmayıcaḳ aldamaḳdan **girü** durmañ yigirek 203

Hîç nazardan toymayan **girü** ‘aşık olduḡuñ 1212

Kim baḳarsa gözgiye şimden **girü** ‘aksini um 1974

-17. Göre

Her maḳâmuñ tevbesi dâruña **göre** tevbe ḳıl 1028

Vaşfa **göre** vireyim süreti daḡı iy yâr 1365

Birimizsiz fi‘limüze **göre** bize derd-i dâ 2518

-18. İçerü

Bu büyük ‘âlemden **içerü**dür ammâ cism-i ḥâk 2201

-19. İçre

Fürkât içre zevkîni [vü] vuşlat *içre* zevkîni 1580

Vuşlata senden yitişür ʿâlem *içre* şad hezâr 2292

-20. İçün

Ol habîb didi anîñ-*çün* ʿâdil olan pâdişâh 42

Anîñ-*içün* didi ol hayrî'l-beşer kim açlığı 898

Mü'minüñ kanı dökülse Haq-*içün* oldı şehîd 1503

Gerekmez saña ol sevdâ çekesin gayr *içün* gavgâ 2132

-21. İle

ʿİlim-*ile* cümle müşkil olanı hâll eyledi 53

Ol kulübler ʿâlemi bu nür *ile* maʿmûr ola 951

Âşikâre eyleye tafşîl *ile* kıla ʿayân 2007

-22. İleri

Bulmaz dermân beni koyup *ileriye* geçen 2393

-23. İlerü

İlerü geldi biri eydür Âdem ʿaql-ı maʿâş 1649

Geldi *ilerü* biri eydür nefis-i emmâre Âdem 1651

Bir dağı geldi *ilerü* didi zulm âdem-durur 1657

-24. Kadar

Ne-*kadar* mâh olurısa bedr olur soñra hilâl 157

Ne-*kadar* uzun yol olsa soñı dönümdür dönüm 166

Ne *kadar* seyrân iderse bedr olup bulmaz maḥâl 1420

-25. Karşu

Güneşe *karşu* tırıcak sâyesi olur ʿadem 920

Āfitâb-ı ʿışka *karşu* zerre-i gerdânıdı 1205

Ḥalka *karşu* şüretiñi bizerdüñ tonlarılan 2160

-26. Nitekim

Nitekim aşhâb-ı cümle hem halîfe-^جi râşidîn 58

Nitekim yağmur yağar gökden yire ni‘met olur 221

İkisi birlik iderler *nitekim* cevher ‘araz1456

-27. Öñdin

Âdem eydür sizden *öñdin* geldi ol ‘aql-ı ma‘ad 1650

Bundan *öñdin* altı biñ yıl buldı ‘âlem vücüd 2211

-28. Şoñra

Ne-ķadar mâh olurısa bedr olur *şoñra* hilâl 157

Şoñra gör kim çarhı kılmış yâ siyâh yâ kebüd 171

Vasıtasuz rahmete *şoñra* ola min min habîr 1806

-29. Tâ

Başlaya girdügi yola *tâ* murâda irevüz 122

Benligüñ hōdbinligüñ *tâ* gitmeyince ortadan 320

Kendüzüm maħv iderem *tâ* göre özin bî-niķâb 1570

-30. Üzre/Üzere

Ni‘met-i Hâķ bunlaruñla oldı halk *üzre* tamâm 51

Ol hamîde vaşflar *üzre* tıtdılar hep şafların 1600

Yil şu *üzere* yapıldı çün binâsı âdemüñ 148

-31. Veş

Hızr-*veř* ićenlere irmez hergiz memât 238

-32. Yaña

Ol teveccüh kim kıılır Hâķdan *yaña* berk eyleye 1187

Bu münâcâtlar ķabül olsa ol du‘â yirine oķusalar ol ricâl-i ğayblardan *yaña*

teveccüh ideler. 91^a/9-10

-33. Yuḡaru

Baş aşağa yüz *yuḡaru* olur ol sözi yalan 576

Göz göğe kıılır nazār gökden *yuḡaru* bu gönül 1436

1.3.2.6. Fiiller ve Fiil Üzerine Gelen Çekim Ekleri**1.3.2.6.1. Şahıs Ekleri**

Eylemin bildirdiği olma veya yapmayı gerçekleştiren kişi veya varlık, cümleinin öznesidir. Kişi ekleri, cümleinin özne göstergeleridir.⁵⁴ Eski Türkçeden bugüne kadar incelenen süreçte şahıs ekleri, şahıs zamiri ile iyelik eki olmak üzere iki kaynaktan ortaya çıkmışlardır.⁵⁵

1.3.2.6.1.1. Şahıs Zamiri Kaynaklı Şahıs Ekleri

Anlatılan geçmiş zaman, gelecek zaman, geniş zaman, rivayet ve istek birleşik zamanlarında şahıs zamiri kaynaklı şahıs ekleri kullanılmaktadır. Bu eklerin metinde geçen biçimleri ve kullanılış örnekleri aşağıda verilmiştir.

-1. 1. Teklik Şahıs Eki: +(y)Am, +(y)In, +(y)ım, +(y)um (bir yerde)

isteyem 293, öğrenem 371, ideyüm 433, virem 452, eyleyem 544, görem 595, görmeyem 605, yanaram 922, unutmayam 1220, ęalam 1337, bilirem 2249, n'idem 2377, yağayum 2384, azduram 2598, harc itmişem 504

-2. 2. Teklik Şahıs Eki: +sIn

virmesin 67, ęapılırsın 165, bilemezsin 224, ayırırısın 610, terk idesin 902, ęazz alasın 1180, almazsın 1282, muhtāc olırsarsın 1374, geçesin 1880, gelipsin 2280, gideceksin 165, itmişsin 2462

⁵⁴ Karaağaç, *Türkçenin Dil Bilgisi*, s. 355.

⁵⁵ Özkan, s. 135.

-3. 3. Teklik Şahıs Eki: +Ø

olur 65, ola 375, koyar 584, varımaz 1455, tutarmış 2363, çıkabile 1057, duyabilmez 526, cebr idemez 2408, yitecek 357, şoragelür 2408, gidiser 706, hâşıl olmış 1371, itmiş 1164

-4. 1. Çokluk Şahıs Eki: +vUz, +(y)Uz

olavuz 87, varavuz 627, olmazuz 121, çıkmazuz 2173, varayuz 454, umaruz 1783, ekmezüz 745, düşmişüz 115, virsevüz 1562

-5. 2. Çokluk Şahıs Eki: +sIz

olasız 200, nazır kılasız 2488, şorarsız 993, ‘adl idesiz 129, göresiz 5^a/3

-6. 3. Çokluk Şahıs Eki: +lAr

vesīle olalar 90, dermān bulalar 1770, şayarlar 607, umarlar 805, emezler 2783, eler 113, mişler 854

1.3.2.6.1.2. İyelik Eki Kaynaklı Şahıs Ekleri

Görülen geçmiş zaman, şart kipi, hikaye ve şart birleşik zamanlarında iyelik eki kaynaklı şahıs ekleri kullanılır. Bu eklerin şahıslara göre biçimleri ve örnekleri aşağıda verilmiştir.

-1. 1. Teklik Şahıs Eki: +m

oğudum 137, keşte kıldum 567, bildüm 1580, nazır itdüm 2416, olsam 1590, bilsem 1113

-2. 2. Teklik Şahıs Eki: +ñ

idersin 595, anarısñ 1211, meşhūr eyledüñ 670, pāk eyledüñise 2161, hüküm eyledüñse 2426, götürdüñ 37, kılduñ 669, muttaşif olırısñ 1356, alursñ 621, bilürseñ 696, şuvarsñ 1706, i‘tirāz eyleseñ 564, unuttuñ 602

-3. 3. Teklik Şahıs Eki: +Ø

çalardı 1569, koyardı 477, yağarısa 191, gördü 2045, eşref oldı 50, pinhān oldısa 1999, didi 188, çekdise 1470, işitdiyise 2496, toğmadı 1318, kıalmaz 188

-4. 1. Çokluk Şahıs Eki: +k

daʿvā eyledük 1007, n'itdük 1561, kıaldık 17, şıgındık 80, itmedük 2718

-5. 2. Çokluk Şahıs Eki: +ñUz

işitdünüz 126, öldürdünüz 2445, arıdınuz 771, ʿināyet buldınuz 1000, mırāş aldınuz 194, bildinüz 1778, yursañuz 770, eylerseñüz 1777, kıabül eyleseñüz 101

-6. 3. Çokluk Şahıs Eki: +lAr

gördüler 606, didiler 1635, seyrān itdiler 1900, bahtiyār olmadılar 630, olsalar 188, virseler 1064

1.3.2.6.2. Fiillerde Kip

1.3.2.6.2.1. Basit Kipler

1.3.2.6.2.1.1. Emir Kipi

Emir kipinin kip eki yoktur ancak kendine has şahıs ekleri vardır. Standart Türkiye Türkçesinde emir kipinin 1. şahıslara çekimi olmamasına karşın, Eski Anadolu Türkçesi döneminde Eski Türkçenin devamı olarak çekimin varlığını metinlerde görebiliriz. Bu kipe ait metinde geçen örnekler aşağıda verilmiştir.

-1. 1. Teklik Şahıs -(y)AyIm, -(y)AyUm

Bu şahısta kullanılan şahıs eki Eski Türkçe döneminde -(y)AyIn biçimindedir. Metinde son ünsüz yerini “m”ye bırakmıştır. Buradan metnin geçiş dönemi eseri olduğunu söyleyebiliriz.

Nice bīmār *olayım* fūrkatüñden 309

Nicesi terk *ideyüm* utanmadın ol hıdmeti 433

Didi saña *getüreyim* Belkısı tahtıyile 634
 Sen baña āyine ol sende *göreyim* özümi 1588
Vereyim nūr-ı Allāhı ʿaṭā itdüm saña şāhi 2134
 Şemʿiñe pervānenüñ küllī vücūdum *yaḳayum* 2384

-2. 2. Teklik Şahıs -Ø, -gII

-gII eki genel olarak ikinci teklik kişi emir eki olarak değerlendirilirken bu ekin üçüncü kişi için de kullanıldığını gösteren O. Fikri Sertkaya aslında -gII ekinin ikinci teklik kişi emir eki değil eksiz emir biçimini pekiştirmeye yarayan bir edat olduğunu ortaya koymuştur.⁵⁶

Ehl-i işāretten daḫı tıy *algıl* özüñ hişşesin 480
 Baʿdezān ḫazretde özüñ ol namāz içre *koğıl* 782
 Nūra baḳması bu ṭavruñ bu durur fehm *eylegil* 1511
 İkisinden-de naşibi *bil* nedendür iy ḫabīb 1714
 Qıl teferrüç ʿālem-i envāri *koğıl* zulmeti 1886
 Kim ḫuzūr-ı ḳalb-ile olmayana *dime* şalāt 2170
Gel saña yol göstereyim *tut* anı var ḫazrete 2295

-3. 3. Teklik Şahıs -sIn, -sUn

Bu kişide kullanılan şahıs ekinin yuvarlak ünlülü biçiminin yanında düz ünlüyle de kullanıldığı tespit edilmiştir.

Qālıbı bī-cāna beñzer pīr *olsun* ya cüvān 109
 Hızr rūḫuñ *inneke len testetiʿuñ baltasın* 540
 Baḫruñ üstine *çıkarsın* ḫükmile tutar ḳıyām 755
 Emr ḳıl bu ḫaznedāra cennete *açsun* ḳapu 2282
 Fazluñ *irsün* ḳoyıcaḳ *ve 'l-teffeti 's-sāḳ* 2723

-4. 1. Çokluk Şahıs -(y)AlUm, -elim

Bu şahısta kullanılan ek de 3. teklik şahısta olduğu gibi hem yuvarlak hem düz ünlülüdür.

⁵⁶ Şahin, s. 62-63.

Fürkate düşmemeg-içün dōstlara *yalvaralum* 89

Burada тұrsun bu қышса evveline *dōnelüm* 325

N'idelim kim evliyāya i'tirāzlar eylerüz 637

Gel yine Mūsā-yı ʿāşık kışşasına *varalum* 643

Gözümüz aç kendü kendü ʿaybumuzı *gōrelim* 2633

Olmayalum bātını baқırdan zāhir rişāş2682

-5. 2. Çokluk Şahıs -ñ, -(y)Un, -(y)In

Emir kipinde kullanılan şahıs ekleri içinde hem düz hem yuvarlak ünlülü eke sahip kişi eklerinden birisi de 2. çokluk şahıs ekidir. Bu ikili kullanımlar nedeniyle metnimizin geçiş dönemi eseri olduğunu söyleyebiliriz.

Ağlañ anın-kim naşīb oldı firākdan ağlamak85

Yokısa ʿayıb olur *iletmeñ* armağan hāşā 153

Ol maқām[-ı] evveli unutmāñuz yine *dōnūñ* 1226

Yitişūñ dermān bulanlar işbu derdūñ reddūñüz 1784

Pes Süleymān diyü şaldı tizcegin *getürüñüz* 2264

Yorıym bir üstine kim hep behā'im andadur 2338

Anlara öldi *dimeñüz* didi Rabbe'l-ʿālemīn 2399

Allāh te'ālānuñ muқarreb қullarını şefīʿ *tutuñ* 4^a/2

Hikmet oldur kim cemā'ati vesīle *tutuñuz* kim ol cemā'atūñ içinde benüm hāşū'l - havāş ullarum vardur 4^a/4

-6. 3. Çokluk Şahıs -sUnlAr

Nice hizmet *itmesünler* oldı Beytu'llāh dil 1445

Azmasunlar sen ʿināyet eyle ol olsun hābīs 2598

Ehl-i renc it ehl-i hūsran *olmasunlar* ehl-i rāh 2801

1.3.2.6.2.1.2. İstek Kipi -(y)A+Şahıs Eki

-1. 1. Teklik Şahıs

Didi ʿafv eyle bu kerre dağı *şormayam* ğaraż 565

Anı çeküp *çıkarım* gurbet içinde *komayam* 1217
 Hâcetin *idem* revâ *virem* günâhına berât 2320
 Kimden *eyleyem* şikâyet kim yaşamı almaya 2411

-2. 2. Teklik Şahıs

Ne-kaçar kim şâh *olasın* âhîrinde ʿazli var 156
 Bir de hişşüñ evliyâyâ *kılmayasın* iʿtirâz 629
 Gaybetinde dağı şöyle *göresin* kıla taleb 1077
 Gayrı yoldaş *itmeyesin* kulluğunda Hakk-ıla 1866

-3. 3. Teklik Şahıs

Ol taşarruf kim gönüller ʿâlemin pāk *eyleye* 112
 Ay güneş çünki burçlarda *kıla* seyrin temâm 446
 Çünki yapıdı geldi Mūsâ katına tizcek *gide* 655
 Tâ bahâdur cân u başdan *giçmeye* pervâne-vâr 1331

-4. 1. Çokluk Şahıs

ʿÂlem ü âfâkda virdi Hakk taşarruf *idevüz* 111
 Bizden aʿlem *isteyevüz idevüz* andan suʿâl 340
 Qaldı bir murâd ancak girü anda *varayuz* 454
 Tizcegin *innâ zalemnâ* baltasıyla *vuravuz* 495
 Bilmemekden hikmetin yoğsa *şayavuz* saʿdı biz 1508

-5. 2. Çokluk Şahıs

Hızır *olasız* ola kim tâ korğudan *kurtarasız* 200
Diyersiz bâr-i Hüdâya *neccinâ mimmâ nehâf* 132
Çekersiz çok zahmeti andan añaru geçmeden 278

Vuşlat-ı Hakk hâşıl ola, ol sebebden bu kitâba Vuşlatnâme diyü ad virildi.

İnşâʿallâhu teʿâlâ gele *göresiz* 5^a/3

-6. 3. Çokluk Şahıs

vardur ol bir gice sebebine ihyā *ideler* ve cemī-i Qur'ān ol ism-i 'azam sebebine hāşıl *ideler* ve cemī' gönülleri gāfil *olmayalar*. Şankim ecel günidür ve cemī'-i mü'minler birbirine muhabbet *ideler* ve cemī'si i'tikād-ıla nazār *ideler* 4b/1-2-3

Tā bunuñ gibi gıdālar *isteyeler* ola zād 717

Dilediler *gideler itmeyeler* bunda kıyām 650

Yıkmaya gönlin bu halkuñ *kılmayalar* tā nüfūr 1141

Yanalar ço şem'üñüñ pervānesin men' eyleme 2802

Otuza yitürildi tā ki ol du'āyı (9) ve anuñ ma'nāsın *añlayalar* 91^a/9

Metinde istek kipinin bir deyimde de geçtiği tespit edilmiştir:

Diñlegil bunuñ cevābın *cān kulağın açasın* 1204

1.3.2.6.2.1.3. Şart Kipi -sA+Şahıs Eki

-1. 1. Teklik Şahıs

Kāşki ben gözğü *olsam* yā şuyı yā toprağı 1564

Ol beqādan *bulmasam* hālüm n'ola nirde kalam 1337

'Aceb[ā] ol-demi *bilsem* bu Ḥabībī bula-mı 1113

Anı ben *öldürmesem* bulsa cihānda 'ākıbet 568

-2. 2. Teklik Şahıs

İtirāzdan pāk *kılsañ* n'ola sen cān u dili 318

Ger *suvarsañ* kim beqā bu nefsi insāna neden 1706

Rāh-ı şer'i *tutmasañ* senden olar penhān olur 236

İtirāz *eyleseñ* göreydüñ anca dürlü hāl 564

Hāşıl *itseñ* işbu dördi varı bil-ki sendedür 1677

Virmeseñ maşşüdını vuşlatda gör seni revān 2196

-3. 3. Teklik Şahıs

Hem koyuban gideceksin her ne *varsa* kim kamu 165

Olmazdı hilkat-ı eflāk *olmasa* yakīn 26

Olmasa bu iki hādīm ʿālem olmazdı tamām 1488

Göz önünde nice *görse* eyle ardını görür 1585

Yitmese tiryāk-i vuslat olmaz ayruķ zinde-dīl 996

-4. 1. Çokluk Şahıs

Yoķsa kendü cürmümüze *baķsavuz* yoķ ilticā 2516

Hāzret-i Mūsā gibi biz daķı taʿlīm *alsavuz* 639

Bu işile eydürüz kim Hızrı bizde *görsevüz* 639

Eylemez bir kez naķar yüz *virsevüz* cān u cihān 1562

-5. 2. Çokluk Şahıs

Ger kabūl *eyleseñüz* halk-ı cihān hep ķul olur 101

-6. 3. Çokluk Şahıs

Otuza yitürildi tā ki ol duʿāyı ve anuñ maʿnāsın *añlayalar* 91^a/9

Yā elinden *alsalar* hergiz melāmet gelmeye 1064

Kaķan ķullarum ellerin *ķaldursa*, benüm hāzretümden hācet *dileseler* anlaruñ ellerin boş döndermege utanuram 3^b/4

Ṭuymasalar bundaķı hāşiyyeti şeyķ-i mürīd 1200

1.3.2.6.2.1.4. Gereklilik Kipi

Vuslatnāme’de gereklilik kipini karşılamak üzere -mAlI eki kullanılmamıştır. Gerekliliķi ifade etmek üzere sadece “-mAk gerek” yapısı tespit edilmiştir.

-1. -mAk gerek(dür)

Bir nefesde iki niʿmet iki *şükr itmek gerek* 15

Bir nefesde dört şükürüñ vācibin *bilmek gerek* 16

Pes *taleb ķılmak gerek* bunlar vesīle olmasın 67

Cāna *ķalmamak gerek* ʿālemde cānān isteyen 404

Maʿnāsın *bilmek gerek-mi* niķe maʿnasız iy yār 1234

Lutf-ı ihsān pādīshāh *itmek gerekdür* kula 514

Beg gelicek kethüdā *turmağ gerek* el bağlayup 716

1.3.2.6.2.1.5. Geniş Zaman

-1. 1. Teklik Şahıs

Cebrā'il eydür *yanaram* görünür benümile 922

Öyile olmayıcağ tenhā ben iş *başarmazam* 2373

Hācetlerin kabūl eylerem ve du'āların redd *eylemezem* 3^b/5

Koğarın burında kodı tatlusın ağızda hu 2193

Bilirem cümle 'ulūm bende-dur[ur] vaşf-ı kemāl 2249

Dilerisem hafz *iderem* dilerisem kim def 425

Bu biri alsa öbiri *gitmezin* dir ölmedin 1611

İşüdürem sālīke ben itmedüğim söyledüñ 2423

Kağan kullarum ellerin kaldursa, benüm hāzretümden hācet dileseler anlaruñ
ellerin boş döndermege *utanuram* 3^b/4

-2. 2. Teklik Şahıs

Ya'ni nite terk *idersin* bu süker varlığın 595

İtikād itmez[i]señ kal'adan *almazsın* diye 1282

Eylemezsin reng ü pāsdan gözğünü şāfī vü pāk 1593

Birbirinden *ayırırısın* taşumı toprağumı 610

Yaradursın tende cān kulağda sem' ü gözde nūr 2719

Mīr ü mevlālar *görürsın* çarhı kılmışdur zebün 172

-3. 3. Teklik Şahıs

Şer'īñ-ile tonanur *toyar* kamu 'uryān u 'āc 34

Arusızlığdan *erişir* kişi her dem hōrlığa 765

Gerçi aşılı siyāh olan aña şābün *nider* 79

Gizliyemez kimse sırrın hāzretüñden iy Semī' 2636

Meyyit olur cümlesi *kalmaz* bugünden yarına 1414

Ol Kelīm yirde ʿaşā-yıla **klur** bahrı felak 27
 Ol ḥabībe bu kemāli ittibāʿ iden **bilür** 2020
 İşine s̄abit kadem kim yiynicek **bulmaz** necāt 1151
Bilmez kim nireden irer ziyān ve baña sūd 305

-4. 1. Çokluk Şahıs

Umaruz sizden vesīle olısar ulaşmağa 105
 İsterüz çün destigīri **olmazuz** dest-i gīr 121
 Giceler tā şubḥa dek yimekten **oluruz** marīz 908
Çıkmazuz bu ʿālemüñ endīşesinden bir kadem 2173
Gözedürüz çarḥ ayınuñ saʿdını vü naḥsını 116
 Ḥavf **iderüz** saḫvetinden ḳahrıñuñ yā Rabbenā 2654
 Bunlaruñ sözinden özge daḫı nesne **bilmezüz** 125

-5. 2. Çokluk Şahıs

Hem **şorarsız** nireden varsa yüregi yanmışları 993
 Şordı Ādem nireden **gelürsiñüz** nedür kelām 1646
Yitişürsüz ḳanda olursa ḳatı buñalmışları 993

-6. 3. Çokluk Şahıs

Çağırurlar bend içinden yā Kerīm ü yā Vedūd 176
 Kizb-durur şirk-i ḥafī **şayarlar** ehl-i dil 607
 Yoluñuzda ḥānümān terkin **iderler** cān [u] baş 99
 Taḫsīrlık ve eksiklik ḳullardandur ki ol ḥācet dilemenüñ şerāyitini ve edebini
 yirine **getürmezler** 3^b/9
 Kim **komazlar** ḫalka ire birbirinden ḫayf [u] zulm 43
 Ḳalanına ad **virürler** ehl-i Ḥaḳ ʿilm-i fuzül 210

1.3.2.6.2.1.6. Şimdiki Zaman

Şimdiki zamanlı fiillerin metinde pek az geçtiği tespit edilmiştir.

Ol vefādār dōstlaruñdur her ne diseñ **kladur** 2476

Çünkü *tolayur* vücūduñ nūr-ı Qur'ān cümlesi 948

1.3.2.6.2.1.7. Görülen Geçmiş Zaman -dI+Şahıs Eki

-1. 1. Teklik Şahıs

Hidmet-ile çünkü *buldum* hāzrete kurbıyyeti 433
 Seni ben ihtār itdüm [ü] dū 'ālem içre yār *itdüm* 2133
 Cān u gönül kim varısa tapuña *getürdüm* uş 2676
 Hızr eydür *dimedüm* mi yok-durur şabruñ senüñ 562
 Ancağ ol kim birledüm *getürmedüm* şirk-i kabīh601

-2. 2. Teklik Şahıs

Zulmetin küfrüñ götürdüñ 'āleme *olduñ* sirāc 37
 Aña kim *kılduñ* 'ināyet [ü] benliginden oldı pāk2572
 Varup andan evliyāya maṭlūb *eyledüñ* 640
 'Ālem-i esfelde çünkim bī-vefālık *itmedüñ* 1219
 Kim vefā *eylemedüñ* 'ahdümüze itdüñ ḥaṭā 1221

-3. 3. Teklik Şahıs

Ol nebāt hem *aldı* andan bitdi bu ḥayvānlar 1342
 Ağlamakdan uşşı *girdi* yüregine bir şu saç 38
 Andan irdi nefsi külle *gördü* kim bir ḥōş nigār 2045
 Çünkü şeytān fitnesinden *bulmadı* kalbi necāt 2170
 Dağı fer' olanı 'ālemde kıoya. [silik] nesli 'ālemde *tükenmedi* 4^b/10
 Olmasa bu ṭavr-ı dil 'ālem *dutar mıydı* nizām 1488

-4. 1. Çokluk Şahıs

Yoksa *kalduğ* nefsi emmāre dağı 'aql-ı ma'āş 750
 İllā şeyḥüz yā mürīdüz diyü da'vā *eyledük* 1007
 Kendünüñ maṭlūbını tā *şormaduğ* kimse kıomaz 1576
 Raḥmetüñden *itmedük* üstümüze mālā yuṭāk2718

-5. 2. Çokluk Şahıs

Enbiyâlar vârişisiz ʿilmi mîrâs *aldıñuz* 194

Üç şıfât-ıla cihân içinde şöhret *buldıñuz* 1771

İy tabîbler *bildiñüz* derdiniñ [ol] dermânını 1778

İy ricâl-i gayb-kim Hâqdan ʿinâyet *bulduñuz* 1000

-6. 3. Çokluk Şahıs

Bu havâs-ı hamse mellâh *oldılar* bu gemiye 489

Birbir-ile şöhet idüp turdılar *oturdılar* 2480

Anlara münkir olanlar *olmadılar* bahtiyâr 630

Biribirin yoqlamayup iftirâka *düşdiler* 62

Hep müsebbibden *gördüler* ʿâlem içre her ne var 606

Bilmediler lâcerem esmâ virenden bir isim 1515

1.3.2.6.2.1.8. Duyulan Geçmiş Zaman

Metinde duyulan geçmiş zamanı karşılamak üzere -mİş eki ve -(y)UpdUr ekinin çeşitli şekilleri kullanılmıştır. -(y)UpdUr ekinin geçtiği yerler çok az sayıdadır ve bu ekin sadece iki şahısla çekimi tespit edilmiştir. Beyitlerden örnekler aşağıda dikkatlere sunulmuştur.

-1. -mİş+Şahıs Eki

-1.1. 1. Teklik Şahıs

Sâcid-i şâh *olmuşam* baña dağı kim irişür 828

Ƙalmışam fûrkat içinde vuşlata irmez elüm 2227

Çün kapuña *gelmişem* gönderme beni bî-murâd 302

-1.2. 2. Teklik Şahıs

Sâlik eydür iy gönül derde *sinamışsin* mekân 2403

Ƙılmışsin anuñ-içün aduñı Ƙalb itdi Hâq2440

Dürlü dürlü niʿmeti kim halka *itmişsin* ʿatâ 2686

-1.3. 3. Teklik Şahıs

Bu *imiş* ağaçları virür bize nişmetleri 580

Vaşf-ı gül-rü vü vaşf-ı meymün kendüde *kılmış* karar 1370

Yâ nice yola gidevüz *bişmemiş* azığıla 388

Hem emîn havf u hatardan *olmamış-dur* ma'rifet 1695

Yaşşı adlarından özge *kalmamış* hergiz eşer 143

Sizde *komuşdur* Hüdâ elbette bir hâşiyeti 102

Ammâ nakle muhâlif olduğu budur kim hadîs-i şerîfede *gelmişdür* ki [silik] bu hadîs tamâm aşağıda zikr olına ammâ 'aqla (7) muhâlif olduğu oldur kim Hâk te'âlâ bu 'âlemi bunların için yarattı 4^b/6

Kiminün saķı turur dîvârı *olmuş* nâ-bedîd 728

-1.4. 1. Çokluk Şahıs

Olmuşuz bî-çâre dertden bu derdiñ çâresin 1606

Çapuñuzda *kalmuşuz* ma'lûbumuz dergâhumuz 1785

Düşmüşüz şugl-ı cihâna gâh hayr u gâh şer 115

-1.5. 3. Çokluk Şahıs

Dü cihânuñ halkı dâyim saña *tutmuşlar* ümîd 2228

Tecrîbe çok *eylemişler* eyleme hergiz gümân 1233

Kim *dimişlerdür* nücüm ehli Zühâ şâkiridür 1550

-2. -(y)UpdUr+Şahıs Eki/ -IpUr+Şahıs Eki/ -ip+Şahıs Eki (bir yerde geçmektedir)

-2.1. 2. Teklik Şahıs

Mürşid-i Hâksın *gelipsin* 'âleme irşâd için 2280

-2.2. 3. Teklik Şahıs

Zîra hâşiyet *koyupdur* sözüñüzde Hâk sizün 108

Cümlesi hâmûş *olupdur* muntazır nefh ola şür 849

Kim bu yedi ihtîşâş *tokıyupdur* cânına 1737

Sa'adet cānlara cānān *gelüpdür* 1994
 Varı aq tonlar *geyüpdür* bizi gelüp bulısar 1642
 Hayret içinde *kalıpdur* cümle ervāh-ı şürür 2694
 Kim anlara Hāq *virıpdür* her bir işe ihtiyār 630
 Cümle kara ton *geyipdür* bizi gelüp bulısar 1661

1.3.2.6.2.1.9. Gelecek Zaman

Vuslatnāme'de gelecek zaman eki olarak; Eski Anadolu Türkçesi döneminde kullanılan -(y)IsAr ve o dönemden sonra ortaya çıkıp günümüzde de gelecek zaman eki olarak kullanılan -(y)AcAk kullanılmıştır. Bu zamanın metnimizdeki kullanımı sınırlıdır.

-1. -(y)IsAr+Şahıs Eki

-1.1. 2. Teklik Şahıs

Halka muhtāc *olıarsın* tañla kim şaklar seni 1374

-1.2. 3. Teklik Şahıs

Kaçan o bīmāra tīmār *eyleyiser* iy habīb 1155

Oluram dise yaqīn bil halkları *aldayısar* 1004

Haşr olıncaq hasretinden *bulısar* şayqal [u] şaç 40

Çün bular bular turalar *gidiser* cümle habīs 706

Haşr olıcaq ırte vaşfa *olıardur* itibār 1365

-2. -(y)AcAk+Şahıs Eki

-2.1. 2. Teklik Şahıs

Hem koyuban *gideceksin* her ne varsa kim kamu 165

1.3.2.6.2.2. Birleşik Kipler

1.3.2.6.2.2.1. Hikāye Birleşik Zaman

1.3.2.6.2.2.1.1. İstek Kipinin Hikāyesi -(y)A+(y)(I)-dI+Şahıs Eki

-1. 1. Teklik Şahıs

Kim göreydüm yüzüñi *bulayıdum* bir dem vişāl 1993

Kim *göreydüm* yüzüñi bulayıdum bir dem vişāl 1993

-2. 2. Teklik Şahıs

İtirāz eyleseñ *göreydüñ* anca dürlü hāl 564

-3. 3. Teklik Şahıs

Kim gemisi gönlinüñ *toptolaydı* ĩlmile 537

Ḥalk-ı ĩlem bunlara secde idüp *öpeydi* tāc 35

Ger emi olsa kelüñ başına *ideydi* emi 1158

-4. 3. Çokluk Şahıs

Bulmayaydılar marāzlar ƣalblerine hiĉ ĩlāc 36

Bilmeyediler Ḥüdānuñ birligin u ƣulluğın 36

1.3.2.6.2.2.1.2. Şart Kipinin Hikāyesi -sA+(y)(I)-dI+Şahıs Eki

-1. 2. Teklik Şahıs

Giĉse idüñ açılurdu saña çok keşf-i mübīn 563

-2. 3. Teklik Şahıs

Ger cihāna *başmasaydı* luṭf inĕāmuñ ƣadem 35

1.3.2.6.2.2.1.3. Anlatılan Geçmiş Zamanın Hikāyesi

-1. -mIş+(I)-dI+Şahıs Eki

-1.1. 3. Teklik Şahıs

Bu umūr-ı şer'îye şöyle ki *kılmışdı* temām 331
 Zira nefse 'ucb *gelmişdi* ki çok kıldum 'amel 502
 Anı bünyād *eylemişdi* bir 'azīz zāt-ı şerīf 720
 Her ne kim ādāb-ı şer'ī andan *öğrenmişidi* 330
 Her ne-kim vaz' *itmışidi* 'ālem içinde 'ayān 2015

-1.2. 1. Çokluk Şahıs

ĶalmışıduĶ bī-ḥaber tevḥīd-i ḤaĶdan bī-ziyā 2510
 Zulmet-i ketm-i 'ademden *ĶalmışıduĶ* luṭf idüp 2597

-2. -üp idi+Şahıs Eki (bir yerde)

Her ki bu şer'ūñ bināsın muḥkem *idüp idi* 736

1.3.2.6.2.2.1.4. Geniş Zamanın Hikāyesi -(A/U)r/z+(I)-dI+Şahıs Eki

-1. 1. Teklik Şahıs

Ķanı ol şevĶ-i muḥabbet-kim *diridüm* cümle dōst 1214

-2. 2. Teklik Şahıs

ḤaĶa Ķarşu şūretiñi *bizerdüñ* tonlarılan 2160

-3. 3. Teklik Şahıs

Ṭaşa *Ķalardı* ol-Ķadem ü baĶmazıdı yüzine 1569

Vālideynüñ üstine şerri *irerdi* 'āĶıbet 568

Leşkerin *Ķoyardı* tā mü'minlere Ķārāt ide 477

Sürteridi kendünüñ başına evvel merhemi 1158

ĶorĶardı beni āḥir ṭamuya mı şalalar 2330

AĶırdı dillerinden çeşme-i ḥikmetlerin 1178

Yok olurdu cümlesi *Ķalmazdı* biri yarına 1410

Olmazdı ḥilĶat-ı eflāk olmasa yaĶın 26

HīĶbiri *Ķetürmezidi* bunda ḤaĶ sa'y-ı mezīd 1200

Ağlardı korkıdan kim bunlara hışm irişe 2329
 Hâzret-i Dāvudı gör kim *eyleridi* nâleler 2330
 Giçse idüñ *açılurdu* saña çok keşf-i mübîn 563
 Şâh-ı kâfir *alurdu* her bir gemiye gâşbıla 477
 Ol gemiden *dirülürdi* niçe miskîn ü fakîr 476
 Kibriyâsın kendünüñ kendü *bilüridi* hemîn 1948

-4. 3. Çokluk Şahıs

Nühı gör kim gice gündüz nice *dökerleridi* 2328
 Anlaruñ her yimegin *yimezleridi* çün bular 648

1.3.2.6.2.2.2. Rivayet Birleşik Zaman

1.3.2.6.2.2.2.1. Geniş Zamanın Rivayeti -(A/U)r+Şahıs Eki+-mİş

-1. 3. Teklik Şahıs

Hâzret-i fahr-ı cihân dahı *tutarmış* hürmetüñ 2363
 Bitdiği yirde ağaçlar otlar *eylermiş* kıyâm 845
 Bunıñ-ıla *bulurmuş* vuşlatı cānān olan 2351
 Hîç inanmağ *olmazmış* devletüme bahtuma 136
 Bunıñ-ıla *bulurmuş* vuşlatı cānān olan 2351
 Çünkü bir cān virmege *olurmuş* bunca kemâl 455

-2. 3. Çokluk Şahıs

Nice şabr *iderlermiş* diyü katı tañladum 1578

1.3.2.6.2.2.3. Şart Birleşik Zaman

1.3.2.6.2.2.3.1. Görülen Geçmiş Zamanın Şartı -dI+Şahıs Eki+(I)-sA

-1. 2. Teklik Şahıs

Nefse uyup hâzreti-mi yoksa *unutduñise* 2162

Anı pāk *eyledüñise* olmasun hıç saña bāk 2161
 Niçmetümi yiyiben ğayra gönül *virdüñise* 2162
 Her neden nehy *eyledüñise* oradan kaçduķ serī 2426

-2. 3. Teklik Şahıs

Eger şiır *itmedise* anlar iy cān 684
 Ger ne ki hā *çekdise* ıışķ-ı mecāzından ıinā 1470
 Her ne kim *işitdiyise* gözyaşından ğayr u şer 2496

1.3.2.6.2.2.3.2. Geniş Zamanın Şartı -(U/A)r+(I)-sA+Şahıs Eki

-1. 1. Teklik Şahıs

Yaıni bir barmaķ eger yakın *varursam* ben saña 923
 Ben egerçi *kılursam* oduñ üstinde nişin 471
 Gül durur dilimdeki ne *söylerisem* söyleyen 2465
 İtirāz *eylersem* ola firāķ aña ıivāz 565

-2. 2. Teklik Şahıs

Ger vefā ehli olıban *añarisañ* vuşlatı 1211
Şorarsañ gitmezem bāğıñdan iy cān 678
 Eger ğadrini *bilürseñ* ıatādur bu ıatādur bu 696
 Aşşın oldur kışşalardan ne *alursañ* ğışşeden 621
 İşleri sen *bitürürsen* şuçı ğayra yapıduğın 2439
 Baña çāre *eylemezseñ* ben bu dertden ölürem 307
 Şad hezārān bu şuyılan *yurisan* arınmaz gönül 774
Dileriseñ bilesin bu ıavr-ı dil miķdārı ne 1516
 Fıkr *iderseñ* ki nedür alduğın bu kışşadan 621
 Len terānıñın ğıçābın bilmek *isterseñ* velī 318
 Bu ıilmün aşlı ol-durur rivāyet çok *okumazsañ* 2561
 Sen eger ğışm *ideriseñ* *keyfe yerğam men sivāk* 2735
 Ger ğanı *olmazisañ* yavı ola görgil faķır 876

Ger behāyīm vaşflar-ıla *olırısañ* muttaşif 1356

-3. 3. Teklik Şahıs

Her ne yire *yağarısa* kıılır ol yiri diri 191

Kim *bakarsa* gözgiye şimden girtü ‘aksini um 1974

Her ne kim işlerisem gerçi *görürse* harāb 470

Ol namāz ehli degüldür yüz *kılurise* namāz 2169

Ger biri eksük *olursa* ‘adl olmaz ber-tamām 59

Ne-ķadar māh *olırısā* bedr olur şoñra hilāl 157

Bunlaruñla *ölmezise* bī-ğıdā ķalıp öle 738

Cennetine *iletürse* luţf idüben raķm anuñ 1870

Ĥazretinden nicesi *şaklarısa* şeyhüñ edeb 1077

Her ne-kim şeyhi *dirise* tuta aña i‘tikād 1089

Şem‘idān yağı fetil *olmazsa* yanmaz anda şem‘1985

Kim benüm ĥaznemden alsun her ne *sever ise* ol 437

-4. 2. Çokluk Şahıs

Şuyıla *yursañuz* sen oda hıĥ ĥācet degül 770

Kim imāmet ka‘bede *eylerseñüz* her şubĥ u şām 1777

Yedi ŗamudan *giçerseñiz* cinān olmaz ĥicāb 1705

-5. 3. Çokluk Şahıs

Biñ ĥaŗā *iderlerise* çüñkim eyledüñ ‘aŗā 2533

1.3.2.6.2.2.3.3. Anlatılan Geçmiş Zamanın Şartı -mİş+(I)-sA+Şahıs Eki

2. Teklik Şahıs

Eger *olmuşısañ* ĥasta ŗabīb-i cān u dil iste 694

1.3.2.6.3. Fiil Çekiminde Soru Şekli

Metinde fiil çekiminde soru çekli “mI” soru ekiyle yapılmıştır.

Diyeler *mi* ki ‘ilm-i bāṭın ḥāşıl eyleyem kelām 364

Göñül içinden geçdi kim baña yok der *mi* ‘aceb 274

Olmasa bu tavr-ı dil ‘ālem dutar *mydı* nizām 1488

Bilen-ile bilmeyenler Hāḫ anı bir göre *mi* 186

Ciger pāre yürek pāre gerekmez *mi* o dīzārı 2140

Ebedī ḥasret-ile āh-ile günü geçe-*mi* 1110

Pes bunlar aşldur, girü kalanı fer‘dür. Hīç şıgar *mi* kim aşl olanı Hāḫ te‘ālā gidere
4^b/9

Āhirin fikr eyler *mi* nefs-i emmāre ‘aceb 531

Andan içen kişiden sizer *misin* sen sağluğı 382

Fikr ider *misin* selāmet işbu yolda gidevüz 377

Şu ile yil üzre kimse ide *mi* bünyādlar 119

İtmeye *mi* beni yoldaş çünki ben rüḥa uyam 370

Hīç tecelliden toya *mi* ‘āşık-ı dīzār olan 457

Ḳurtula *mi* bu yüregim böyle zaḫm-ı yaradan 2472

1.3.2.7. Fiilimsiler

1.3.2.7.1. İsim-fiiller

-1. -mAk

Pīşe bundan başladı *şavaşmağa* kanat urur 2265

‘İlm-i sırrı *bilmeg*-içün niçe derhemler kıılır 403

Fürkate *düşmemeg*-içün dōstlara yalvaralum 89

Nefs aña mūm *olmağından* āyine oldı murād 1979

Şeyḫ telḳin *itmek* ol-dur⁵⁷ ol maḫāmı añdurur 1225

Ol seferde niyyetün gözgüye mūm *yulmağadur* 2158

⁵⁷ Metinde “ol-durur” biçimindedir.

Bu-durur Allāhü ekber *dimegüñ* bil ma'nisin 781

Maḥdümlar, ma'dümlar ola ḥāṣā ve kellā ḥikmet'ullāhdan kim bu iş'aqıldan muḥāldür. Pes dā'ī olan kimesne daḥı ol ḥāṣ kulları vesīle *tutmağ*-içün birkaç beyt nazm getürdi 4^b/12

Görmegüñden gāyib olmaz var [u] ḥāzır iy Baṣīr 2636

Düşmanuñ gönli *yıkılmağdan* irer dōstlara ṣād 1501

Bilmemekdür bilmegümüz faqr-ı faḥrı kıl ḥayāl 23

Fürkate *düşmekden* özge yok 'azāb-ender-'azāb 70

Māddesidür nesh-i şüret *olmağüñ* bu bed şıfat 1385

Ḥācet dilemenüñ edebi ve şerāyiti şalātdur ve ābdest almağdur ve kıbleye yönelmek ve niyyet *eylemekdür* 4^a/1

Ol cenābet benligüñ 'ucb *itmegüñdür* yun arın 784

Ḥācet dilemenüñ edebi ve şerāyiti şalātdur ve ābdest *almağdur* 3^b/10

Seni baña gösteriver *dimegi* ḳo iy Kelīm 2243

Çünki külliye ire cüz'īye ister *varmağı* 450

Cūd u infāk *itmeg-ile* buḥlsa irgüre ḥalel 1373

Kim kemāl *yanmağ-durur* kılduğça şem'üne negāh 2802

Bil kim Allāhuñ gizlü velīsi bu ola diyessin. Bunu *sevmemekden* baña ziyān gele diyü 4^b/4

Çün *bilürmegim* işüñ ḥağdur n'içün söyleyim 321

Ne bilür kişi murāda *irmege* 'ömr ire mi 1111

Yimeginde *ıçmeginde* kendü bilüsin ata 1302

Ġarre oldı yimegine *ıçmegine* mālına 2128

Nefs eydür ben benüm *bilmegümi* çünkim ḳoyam 370

Bilmemekdür *bilmegümüz* faqr-ı faḥrı kıl ḥayāl 23

-2. -mAkllk/ -meklük (yalnızca bir yerde)

Pāk-i dāmen olıban özüni *tutmağlık* gerek 1053

Bilme *gülmeklik* çarḥdan ya felekden ağlamak 86

Ağlamaklık bize daḥı farz oldı vācibāt 2343

Dört sağlık birbirine *eylemeklik* merhamet 1810

Çünkü bedr ola hilâl *olmaklığı* kıılır taleb 448

Nitekim fâtiha tefsirinde eydür: [silik] *dimekligi* cem^c lafzıla kıullarına ta^clîm eyledi 4^a/3

Hzazne-i Hzakdan virüp *almaklığı* kıodı habîb 875

Fürkatinden ^câşık ola yüzini *görmeklige* 1105

Āyine *olmaklığa* ben seni kıabil eyledüm 2164

Kim haber *virmeklügüm* derdümi girü yigler 2409

-3. -mA

... *hâcet dilemenüñ* şerâyitini ve edebini yirine getürmezler. İhyâ-yı ^cUlüm'da eydür: *Hâcet dilemenüñ* edebi ve şerâyiti şalâtdur ve âbdest almakdur ve kıbleye yönelmek ve niyyet eylemekdür. 3^b/9-10

Olmayıcağ aldamağdan girü *durmañ* yigirek 203

Sırları sen *bilmemeñdür* len terâniye sebeb 390

-4. -Iş

Tâ kıyâmet secdeye *dönüş* nekim hâk-i küluğ 847

Virüp rahmet *görüşin* hiç kıomasun kıarañulık 2626

1.3.2.7.2. Sıfat-fiiller

Çekimsiz fiillerin ikinci türünü oluşturan sıfat-fiiller, adından da anlaşılacağı üzere, sıfat gibi kullanılan fiil şekilleridir.⁵⁸

1.3.2.7.2.1. Geniş Zaman Sıfat-fiilleri

-1. -(y)An

Vuşlata *irenlerüñ* pâyına yüzler sürevüz 88

Uyanık gerek-durur kim *uyuyanı* uyara 123

Zeng ü pâsdan *pâk olaña* ola müstağak 799

⁵⁸ Korkmaz, *Türkiye Türkçesi Grameri (Şekil Bilgisi)*, s. 909.

Severem eksiklüyem **diyen** kişileri müdām 524

Maḥdūmlar, maḥdūmlar ola ḥāṣā ve kellā ḥikmet'ullāhdan kim bu iş ʿaḳıldan muḥāldür. Pes dāʿī **olan** kimesne daḥı ol ḥāṣ kulları vesīle ṭutmağ-ıçün birkaç beyt nazm getürdi 4^b/12

Şüret-i ādem **olandan** daḥı çoḳdur bī-gümān 1048

Reh-nümā-yı ḥalḳ **olandur** bu kemāle müstaḥaḳ1801

Eşref oldı bir güzīde **ḳalanı** bundan giçi 50

Ḳalanına ad virürler ehl-i Ḥaḳ ʿilm-i fuṣūl 210

Olanını daḥı ḳılmıṣ nefsi emmāre terāş 545

Gitsün fānī **olanlar** geldi çün bāḳī ḳadīm 1244

Len-terānī işidüben derd-mend **olanlarum** 2231

Ehl-i cennet **olanuñdur** ḥāşşa bu raḥmet hemīn 1821

Ḥüküm-ile cümle ḥalḳı şerʿe maḥkūm **eyleyen** 52

Söyleyene diñleyene yalanı şeyṭān laʿīn 590

Allāh teʿāla bunları gizledüğine ḥikmet oldur kim **isteyenler** zaḥmet çekdükte bulıcaḳ ḳadriñ eyü bilürler 4^a/14

İşbu maḥnilerde fikr **eyleyenüñ** söyleye 1253

Oḳıyanı yazanı diñleyeni 2837

Kim güli **ḳokulıyanlar** itibārı büyadur 966

Anlaruñ remzini her dem **tanıyanlardur** kişi 753

Ol-durur ḥaḳḳı ḳoyup esbāba **indüren** gözin 625

Bilmediler lācerem esmā **virenden** bir isim 1515

Buḥl u imsāk **idenüñ** mālına yitişdür helāk 1377

-2. -(U/A)r

Hem de uyḥu **getürür** yiyesileri yimeye 1303

Meşāyiḥ ol çü taḥḳiḳin aña bilmek **diler** olsañ 2561

Nice **uyur uyuru** ḳaçan uyarmağa vara 123

Ya **işidürle** işitmez yāḥūd zulmet nūrta 187

-3. -z

Ya işidürle *işitmez* yāhūd zulmet nūrla 187
 Müşkili āsān kıilup *bitmezleri* hāmīl kılan 300
 Tanıdalar nefsinī *bilmezlere* ola ġanī 868
 Hātırına *gelmez* oldu şoġbeti vü †işreti 227

-5. -(y)UcI/ -(y)IcI

Bu-dur[ur] †āvus-ı kıudsī *şayd idici* şāhbāz 1555

1.3.2.7.2.2. Geçmiş Zaman Sıfat-fiilleri**-1. -dIk/ -dUk**

Virme benden şoñralara çün baña *virdükleri* 135
 Cānımızuñ *yittigüni* bize giri bildürür 1225
Didigüñ dem var murādlardan gerekmez sende zād 1268
 İttibāc u iktidāsı *oldıġ-ıçün* ber-kemāl 253
 İşüdürem sālīke ben *itmedüğim* söyledüñ 2423
 Mürdeyiken zinde olur vuşlat *olduġı* zamān 412
Bitdigi yirde ağaçlar otlar eylermiş kıyām 845
Bilmedügüñ ġikmeti Mūsā gibi var Hızra şor 982
 Didi Mūsā *yapduġuñuñ* ücretine kim ne var 656
Görmedügüñ göresin her işleri tañlayasın 335
Döndügi dem didi yā bār-i Hüdā-yı zü-l-kerem 804
Yidügince sirkeyi etmege kıatık eyleye 1304

-2. -mİş

Ol †atālar itmeye gözler anı *görmüş* ola 555
 Yā kıula kılar işüdüp göñülden ol *geçmiş* ola 555
 Kıayalar taşlar yüzi üstine *düşmüş* dil yanuġ 847
 Yitişürsüz kıanda olursa kıatı *buñalmışları* 993
 Fürkıate *düşmüşleri* maķşüdına vākıf kılan 300

Bir elinde t ze yaprağı *açılmış*  alı var 2085

Y  nice yola gidev z *bişmemiş* azığıla 388

1.3.2.7.2.3. Gelecek Zaman Sıfat-fiilleri

-1. -acak

Yok-durur kapuñdan  zge *varacak* melc  ma  z 2796

1.3.2.7.3. Zarf-fiiller

1.3.2.7.3.1. Durum Zarf-fiilleri

-1. M stakil Eklerle Yapılanlar

-1.1. Aslında zarf-fiil Eki Olanlar

-1.1.1. -(y)U

Metinde ge en bu zarf-fiil ekinin ikilemelerde de kullanıldığı tespit edilmiştir.

 y cel li  izzet ne *yaklaşu* ehl-i ş h 2619

D  cih nı selb *kılu* All h  ekberd r diy p 813

Bir  atınuñ safları durmuş ni eme el *bağlayu* 855

Vuşlat-ı H k h şil ola, ol sebebden bu kit ba Vuşlatn me *diy * ad virildi.

 nş all hu te  l  gele g resiz 5^a/3

řoñradan h k eyled m *diy * cih nı s yledi 1949

Ki derm n *istey * b - are geld m 313

-1.1.2. -arak

Mağzen-i H kdan *bularak*  stine şa dı g her 428

-1.1.3. -mAdIn

Bu tesels l v cibe *varmadın* olmaz k lli h l 620

Pes peşim n *olmadın* dut h dmet-ile  lfeti 1895

Şa -ı menzil *itmedin* ne bir  arış ne bir  ula  2605

Şeyhi destür *virmedin* cāyız degüldür söylemek 888
 Çekişürler dört mekānda gice gündüz *turmadın* 1611
 Kim melāyik kaldı maḥrūm ism-i varın *bilmedin* 1514

-1.1.4. -A

Bu zarf-fiil eki Eski Türkçe döneminden beri varlığını sürdürmekte olup, genellikle ikileme oluşturmada kullanılır.

Ḳayulara *vara vara* gelmişem uş ḳapuña 2225
 Ḳapulara *vara vara* geldi bu ḳapuñuza 2487
 Nāgehān irişdiler *gide gide* bir türbeye 646
Keſe keſe tükedür ol köḳlerüñ ilerini 1506
 Bu yolu tüt *gide gide* var yitürdüg[üñ]i bul 1231
Gide gide ḳaldı ʿācizlerüñ lāʿaz tüt ki ʿāc 2606

-1.2. Sıfat-fiil Eklerinden Türeyenler

-1.2.1. -dUkça

-dUk sıfat-fiil eki ile +CA eşitlik ekinin birleşmesinden oluşmuş bu zarf-fiil ekinin metindeki kullanımını azdır.

Anı taḥmīr *eyledükçe* gāh gāh itdi naḳar 1717

-1.2.2. -dügince

Yidügince sirkeyi etmege ḳatıḳ eyleye 1304

-1.3. İsim-fiil Eklerinden Türeyenler

-mağıla

Göñül zāta *mazhar olmağıla* buldı kemāl 945
 Şimdi nefsüñ vaşfı vaşf oldu beyit *ḳılmağıla* 1681

1.3.2.7.3.2. Zaman Zarf-fiilleri

-1. Müstakil Eklerle Yapılanlar

-1.1. Aslında zarf-fiil Eki Olanlar

-1.1.1. -(y)IcAk

Ğaşıbāndan *şavaşıcağ* şınığın berkitdiler 479

Anuñ āvāzı *geliceğ* yanıban gitmek gerek 2268

Güneşe karşı *turcağ* sāyesi olur ʿadem 920

Sen baña münkir olursın *göstericeğ* münkeri 295

Cānuña ire ferahlık *ducağ işleyiceğ* 1939

Siz *geliceğ* leşker-i bātil helāk olur laʿīn 1317

Yoksa kāfir yurdı olur *bilmeyiceğ* bu beden 226

Muṭṭaşıf *olmaycağ* ḥasta olur olmaz ṭabīb 1155

-1.1.2. -ıncağaz/ -uncağaz

Eklendiği fiile “-dığı zaman”, “-ınca”, “-dığında” anlamlarını katar. Böylece yüklemi zaman bakımından niteler. “-ICAK” ekinden türediği anlaşılmaktadır.⁵⁹ Eski Anadolu Türkçesinde sık kullanımı olmayan ekin -ıncağaz/ -inceğaz biçimleri tespit edilmiştir.⁶⁰ Buna karşın bu zarf-fiil ekinin metinde -uncağaz şekline de rastlanmıştır. Bu ekin olumsuz kullanımları da mevcuttur.

Mağz *olmayıncağaz* kapuğda hergiz fāyide yok 1257

Evliyālar yüzi ağ *oluncağaz* bizüm siyāh 2167

-1.1.3. -ken/ -(y)iken

Benden aʿlem var mı *dirken* kıldı şākirdlik kabül 329

Mürdeyiken zinde olur vuşlat olduğı zamān 412

Şor ağı bir gün *geçerken* secdede tesbīhlerin 850

Bir oldur kim *yogiken* var ola hem bula beğā 1709

⁵⁹ Nesrin Bayraktar, *Türkçede Fiilimsiler*, TDK Yay., Ankara 2004, s. 213.

⁶⁰ Bayraktar, s. 189.

-1.1.4. -eliden/ -elden

Esas fiilin hareket başlangıcını bildirmektedir. “-dığından beri” anlamını vermektedir. Bazen ayrılma hali eki (-dan) ve berü edatıyla da kullanılmaktadır.⁶¹ Metinde geçen bu zarf-fiil ekinin bazı yerlerde vezin endişesiyle “-elden” biçiminde kullanıldığı görülmüştür.

Len terānī *dineliden* yüregümde yā Vedūd 305

İşidelden kelām-ı len terānī 312

Len-terānī *işidelden* cān u dil mecrūh-durur 998

-1.1.5. -(y)IncA

Kim yürekden derd *olınca* kopar o gözüñ yaşı 2312

Her ne zahmet kim çeker beni *bulncadur* hemīn 2392

Şahrāya *varıncaya* dek cümlesi telvīndür 353

Pes Kerem bin Lūtfi Hudāvendigār güneş bende gerde est u şermesār⁶² görince,
luṭf issidür ol pādişāh 3^b/6

Benligüñ hōdbinligüñ tā *gitmeyince* ortadan 320

Ḥubb-ı ihvān *olmayınca* mişl-i ḥubb-ı nefsiñüz 1842

-1.2. Sıfat-fiil Eklerinden Türeyenler

-1.2.1. -dukça

Kim kemāl yanmağ-durur *kıldukça* şem‘üne negāh 2802

Ugradukça her mağāma oradan aldı nişān 2175

Her bir a‘zā’yı *yudukça* her günāhdan pāk olur 766

-1.2.2. -digince/ -dügince/ -dügünce

Her rükū‘da her sücūdda *eyledügince* kıyām 2152

Vas‘ u tākāt *yitdügince* destmāzsuz olmaya 1042

⁶¹ Özkan, s. 152

⁶² “Bu yüzden Allah’ın lütfunun keremi, beni utandırmak için reddetti.” anlamında Farsça bir cümledir.

Gördüğüñce nite dip yenüden eylerseñ supāl 564

Kendü hüsnin *gördügince* fahr ider görür kemāl 2123

-1.2.3. -dükde

Allāh teāla bunları gizlediğine hikmet oldur kim isteyenler zaḥmet *çekdükde* bulıcaḳ ḳadrin eyü bilürler ve hem cemīc ramazān giceleri kim vardur ol bir gice sebebine iḥyā ideler... (4^a/14-15)

Ger *tecellī eyledükde* taḡ ḳatlanımaz baña 2242

Ādem ü Havvā *günāh itdükde* ḳaçdı ḥilati 2656

Tevbenüñ bir ḳatresi *irdükde* kir ḳalmaz gönül 774

-1.2.4. -düginde

Nefy ü işbāt *itdüginde* gönlinüñ fikri budur 1240/1247

-1.2.5. -duḡumca

Ol ḳapuda *turduḡumca* sen-de bile ḫurasın 2362

-2. Cümlelerin İçindeki Diğer Unsurlarla Birlikte Fiillerin Zarflaştığı Kullanışlar

-2.1. Kaçan/ kaçan ki(m) ... Yüklem Fiili-Kip+Şahıs

Ki ḡanī olur *kaçan kim tanıya* ol Rabbini 865

Ol *kaçan şalāḥ bulursa* cümle ten şāliḥ olur 1403

Ya *kaçan ola berāber* gözlüler gözsüz ile 187

-2.2. Tā ki(m) ... Yüklem Fiili-Kip+Şahıs

Tā ki Hızr olup olara olısar vuşla sebep 265

Tā ki bunlardan saña rāh-ı sülük *ola ayān* 269

Tā ki andan *alasin* kendü özüñüñ ḥişşesin 272

Tā kim anuñ ḥaḳḳını yimeyem ḳılam edā 441

Ol gemiden *tā ki* bunlar daḫı ḳazana yiye 489

1.3.2.7.3.3. Bağlama Zarf-fiilleri

-1 -(y)IbAn/ -(y)UbAn/ -IbAnI

- Anuñ āvāzı gelicek *yanıban* gitmek gerek 2268
 Baħr-ı keşif üzre ħalice *şalıban* tutmuş nizām 356
 Tābi°-i rūḥ *oluban* vaşf-ı ħamīde kıldılar 1761
 Kim bunu tekrār *idiben* vird ider dervīşler 1203
Dönüben eyler rükū° döker sücūda şuları 843
 Kābe kavseyñ ni°metile *okuyuban* toyladı 422
 Anda müstağrıķ *olıban* cüz°üsin yitürmeye 358
 Qalanı añā mürīd *olıbanı* kıılır kıyām 1307
 Bī-zamāñ seyrāñ *idiben* bī-mekāñ cevlāñ ider 1701
 Dū cihāndan *geçiben* ol ħāzrete dutdı yüzün 2500
 Hem *koyuban* gideceksin her ne varsa kim kıamu 165
 Pādīşāha ħavf *idüben* saşvetinde ħışmuñuñ 2583
 Cennetine iletürse luţf *idüben* raĥm anuñ 1870
 Kābe kavseyñ ni°metile *okuyuban* toyladı 422
Qadreāyet qadreāyet diyüben itdi cevāb 30
 Bir yire cem° *eyleyüben* muĥtaşar bir ādemi 2018

-2. -(y)Ip/ -(y)Up

- Ol-dem ol sā°at kıaşırğa *gürleyüp kıopup* gelür 2265
 Yā kıulaķlar *işüdüp* göñülden ol geçmiş ola 555
 Yāĥu *kıorkup* istemez hergiz cehennemden necāt 1871
 Biribirin *yoklamayup* iftirāķa düşdiler 62
 Baħr üzre kıaliçe *şalıp* kıılır hep şalavāt 291
 Zenbül için *yoklayup* yine turup gitdiler 283
 Tā ki deryāya *kıarışıp* ideler secde meger 848
 Bilmezüz ħarķ *eyleyüp* kıanca döke raĥtumuzu 117
 Bu büyük °ālem içinde °āleme şoñra *gelip* 2210

Cān u başa *kalmayup* maṭlūbına ider şitāb 1698

Umaruz *esirgeyüp* sen-de diyesin hāy hāy 2822

Vāy aña kim şerʿüñe *yidilmeyüp* kıldı fuzül 40

Nān u māhī *tuzlayup* zād *eyleyüp* yola gir 279

1.3.2.7.3.4. Sebep Zarf-fiilleri

-1. Müstakil Eklerle Yapılanlar

-1.1. Sıfat-fiil Eklerinden Türeyenler

-1.1.1. -dUk+(iyelik eki)+dan

Nūḥa yoldaş *olduğınđan* buldı düşmenden necāt 2367

Saña yoldaş *olduğınđan* irdi Yaʿqūba şafā 2370

Her ki Eyyübüñ belāsın *sevdüğinden* çekmedi 430

-1.1.2. dügi-çün

Baña *dinildügi-çün* ʿāre geldüm 314

İttibāʿ *eyledügi-çün* Ḥaḫ didi kim rābiʿi 954

-1.2. İsim-fiil Eklerinden Türeyenler

-1.2.1. -mAkdan

Olmayıcaḫ *aldamaḫdan* girü durmañ yigirek 203

Gel supāl *toḫmaḫdan* eyle kim toḫunur başuma 612

Dōst irāḫ olsun *dimekden* yoḫ ʿitāb-ender-ʿitāb 70

Şu *dimekden* kimse ḫanmaz od dimekden hīç yanuḫ1283

Oldılar şöyle zaʿīf kim *yürümekden* ḫaldılar 644

-1.2.2. -mAkIIA

Şimdi nefsüñ vaşfı vaşf oldu beyit *ḫılmağıla* 1681

Göñül zāta mazḫar *olmağıla* buldı kemāl 945

-2. Cümlelerin İçindeki Diğer Unsurlarla Birlikte Fiillerin Zarflaştığı Kullanışlar

-2.1. Kaçan ... Yüklem Fiili-Kip+Şahıs Eki

Kaçan kıllarum ellerin kaldursa, benim hazretümden *hâcet dileseler* anlaruñ ellerin boş döndermege utanuram. 3^b/3-4

-2.2. Çü/ Çün/ Çünkü ... Yüklem Fiili-Kip+Şahıs Eki

Yiñülür mi *çünkü cüş itdi* cigerden ağlamak 81

Çünkü Haq evşafını *kılmađuñ evşaf-ı pāk* 2174

Çünkü bülbül *gördi* gülüñ hem-nişini hârdur 84

Hemân-dem cân fidâ kıldı *çü fânî buldı* ʿabdini 2564

Çün gazabdan *sebkat itdi* rahmetüm didüñ bize 2655

Çün giriftâruz bu çarha bize gerek destigîr 120

İtirâz itmek diler *çünkim yetişmez* kudreti 1092

-2.3. Zîrâ kim ... Yüklem Fiili-Kip+Şahıs Eki

Gözi andan dağı yüce kıldı *zîrâ kim görür* 1431

1.3.2.8. İsimlerde Bildirme

Dilimizde zaman ve şahıs eklerini yalnızca fiiller alabilir. İsimlerin yüklem gibi zaman ve şahıs eki alabilmesi yani yüklem gibi kullanılabilmesi için üzerine “i-” ek fiili veya dur- fiili gelir. Böylece isimler yüklemleşir. Metinde geçen isim-yüklemlere örnekler aşağıda verilmiştir.

1.3.2.8.1. Geniş Zaman

-1. 1. Teklik Şahıs +(y)Am/ +deg(ü/i)lem

Şuçluyam bî-çāreyem Haq kapusınıñ *kuliyam* 2450

Kalbem anuñ *kalbiyem* ya *pūlam* anuñ *pūliyam* 2450

Ben *Süleymānam* velākin diyü çıkdı tahtuma 136

Ne *fakîrem* ne *hakîrem* ne *zelîlem* yâ laţîf 600

Şeyhi dellāl gibi bile çağırur men *bāyi'em* 1100

Müşteri ola mürid tiz yitişe uş *hāmî'em* 1100

Derdi hāşıl eylemezseñ *degilem* ben saña yār 2380
 Bülbül eydür ben *degülem* zār u efgān eyleyen 2465

-2. 2. Teklik Şahıs +(I)sIn/ +degülsin

Gözümüñ *nürısın* gönüm sürürü 676
 Gülistān *bülbülsin* gel teferrüc eyle gülzārı 2136
Penceresin sen aña beni yabana şalmağıl 2463
Degülsin müş ile mūrlar yapasın hākden evleri 2135

-3. 3. Teklik Şahıs +Ø, +dUr, +dUrUr/ +deg(ü/i)ldür/ +degül midür

‘Āşık-ı şādık *degıldür* beni dermāndan seçen 2393
 Zūr-ı *bāzūdur* iden andan durur cümle raqam 615
 Tavr-ı şābi‘ olanuñ bil mi‘cetü’l-ıkalb *adıdur* 1526
 Şeyhi destür virmedin cāyız *degıldür* söylemek 888
 Hem ‘Ömer *tahtı-durur* gerek ola ‘adl-i nizām 140
 Ehl-i ‘ālem ni‘meti baħrında *müstağrıķ-durur* 6

Bu münācātlar kabül olsa ol du‘ā yirine oqusalar ol ricāl-i gayblardan yaña teveccüh ideler. *Ümıddür* ki bu münācāt içindeki hācetler kabül ola ve ol vaķtde bu dā‘ı kimesneyi daħı hayr u du‘āyile yād ideler^{91 a/10}

‘Aceb insān *degül-midür* zehı insān zehı insān 2555
 Bu gemi içindeki cevher *degül* boncuķ durur 499

-4. 1. Çokluk Şahıs +(I)yUz, +Uz/ +degülüz

Hāk taşarrufı aña virdi anuñ *maħkūmıyuz* 1928
Ķāşıruz hem ni‘metlerini ‘add idüp bilmeklige 19
 Çün *giriftāruz* bu çarħa bize gerek destigır 120
 İllā şeyhüz yā *mürıdüz* diyü da‘vā eyledük 1007
 Gözlerinden anlaruñ gayıb *degülüz* iy gözüm 241
Şuçluyuz қаpuña geldük yalvaruruz iy Kerım 2536
 Cümlemüz *cismāniyüz* cismüñ-durur bize emır 1663

-5. 2. Çokluk Şahıs +(I)sİz

Yedi ismüñ *mazharısız* cümle esmā anda cem^c 1315

Enbiyālar *vārişısız* ilmi mīrāş aldıñuz 194

Dört kitābuñ *hāfızısız* fehm idersiz ma^cnisin 1604

-6. 3. Çokluk Şahıs +lArdUr/ +degüllerdür

Anları dañı siz du^cañuzda bile katuñ anlarıñ du^cası sebeble du^cañuz kabül olur, aşlā redd olunmaz ve hem peygamberler ve evliyālar bu cemā^catden hāric *degüllerdür* 4^a/7

Kim *bulardur* cālem içre enbiyālar vārişi 185

Müntehī sözi degüldür *mübtedīlerdür* diyen 444

Şaç u şağal mişe *agaçlar-dur[ur]* tolar kiyān 2186

Pes münācāt dañı çün du^calar tarīki üzerinedür *hācetlerdür* 91^a/7

1.3.2.8.2. Görülen Geçmiş Zaman

-1. 1. Teklik Şahıs +(y)I-dU+m

Ben senüñle *vardum* içerüde gizlenürem 2428

Ben *şnuqluyıdum* dañı tiz şındurduñuz 2445

Didi saña *munzarıdum* gice gündüz mäh u sāl 1993

-2. 3. Teklik Şahıs +(y)I-dI

Rabbenā zalemnā dise *yigdi* ol zamān 517

Dilde zikri *hūyıdı* ma^cbüdü hū maṭlūbı hū 1207

Görmesi işitmesi vü bilmesi hep *hūyıdı* 1208

Bu cālamet Tañrıdan çün bunlara *mevcūdıdı* 290

Şahıdı meşhūdıdı yok gözine zerre niķāb 1206

Ālim idi olmadın bu cümle ma^clūmātını 1947

Kim celāl-i *āşıkıdı* öz cemālin görmege 1956

Hızr-ıla Mūsāda vaşfuñ kırkı da mevcüd *idi* 1008

Valideyni pes *velīlerdendi* ol kāfir yaķın 567

1.3.2.8.3. Anlatılan Geçmiş Zaman

-1. 3. Teklik Şahıs +I-mİş

Yoğımış çarh-ı felek işine çün hiç sebāt 1111

Bu imiş ağaçları virtür bize ni'metleri 580

1.3.2.8.4. Şart

2. Teklik Şahıs +(y)I-sA+ñ

Sen olara dōst *iseñ* anlar saña düşmān olur 236

Tālibiseñ kıl nazar virenlere alanlara 874

‘*Āşıkısañ* leyletü’l-ķadre irişmege ‘ayān 910

Tālib-i esrār iseñ fevt itme cehd kıl fırsatı 1893

3. Teklik Şahıs +(y)I-sA

İctibār itme ki kopar tañla vaşfı *neyise* 1364

Ḥalk-ı ‘ālem üzerine *ne ise* tedbiriñüz 98

Yokısa ‘ayıb olur iletmeñ armağan hāşā 153

Yogısa şeyhe vire tā şarf ide yārenlere 1036

‘Ālem-i şūretde gerçi şūreti *insān ise* 1364

Ger Ḥabībiniñ hiçābı *çokısa* luṭfuñ-da çok2793

Raḫmetüme *ķanda ise* gözyaşı olur sebep 523

1.4. SÖZ DİZİMİ

1.4.1. Kelime Grupları

Kelime grubu; bir varlığı, bir kavramı, bir niteliği, bir durumu veya bir hareketi karşılamak üzere, belirli kurallar içinde yan yana gelen kelimeler topluluğudur.⁶³

⁶³ Leyla Karahan, *Türkçede Söz Dizimi*, Akçağ Yay., Ankara 1999, s. 11.

1.4.1.1. İsim Tamlamaları

Birden fazla ismin iyelik (aitlik), tahsis, tür, cins ve özellik ifade üzere bir araya gelmesinden hasıl olan birleşik sözlere, isim tamlaması denir.⁶⁴

Vuslatnâme manzum bir eser olduğu için metinde geçen isim tamlamalarından bir kısmının tamlayan ve tamlanan öğeleri arasına başka sözcüklerin girdiği görülmüştür. Bazı yerlerde ise tamlayan ve tamlanan unsurun yer değiştirdiği tespit edilmiştir.

-1. Belirtisiz İsim Tamlaması

Allāh te‘āla bunları gizlediğine hikmet oldur kim isteyenler zahmet çekdikde bulıcağ kıadrin eyü bilürler ve hem cemīc *ramazān giceleri* kim vardur ol bir gice sebebine ihyā ideler... (4^a/14-15)

Tā ki *vuslat kıadrini* hem bilesin hem añlayasın 1210

Ol şehīdler kim *Hūdā yolında* dökdiler kanın 2399

Döndi Mūsā didi kim iy *cān içinde* cān olan 298

Bu *göñül iklimini* zulmet-i nefis itdi gece 2626

Hızr eydür sende gālibdür şerī‘at kuvveti 294

Göz öñinde nice görse eyle ardını görür 1585

Bir çekirdek *yir içine* çün emānet koyasın 2026

Anlara eyle naşīhat *Hak kitabın* söylegil 296

Ma‘nā rūhdur *lafz u şavt üstinde* bir kālīb hased 1258

Gözümüñ nūrısın *göñlüm sürürü* 676

İy *göñüller ‘ālemine* her zamān seyrān iden 256

İy *vilāyet isleri* üç yüz-ile meşhūr olan 257

Dōst cemālin görmeyen ‘āşık niçe kıla karar 263

-2. Belirtili İsim Tamlaması

Çün *ağacuñ budağı dalı* kemāle irişe 1983

Balıguñ yiri açuğ kalduğı bil ne ma‘nidür 414

Bu *‘ilmüñ aşlı* ol-durur rivāyet çok oğumazsañ 2561

⁶⁴ Bilgegil, s. 116.

Ehl-i zāhirden işitdün *bu geminüñ kışşasın* 480
 İçemedük *vuşlatuñ āb-ı hayātından* hayāt 1914
Göñlümüñ tahtında ıışkuñ dem-be-dem sulṭān olan 298
 Ehl-i işāretten daḡı ŋuy alḡıl *özüñ hişşesin* 480
 Tā niḡābuñ ref^e ola *dōstuñ yüzini* göresin 392
 Didi Mūsā *yapduḡuñuñ ücretine* kim ne var 656
Malınuñ virmek *zekātın* bir faḡıri izlemek 1044
 Aldum anı dōkdüm *anuñ köklerine şaḡḡına* 440
Gülmek ü oynamaḡuñ soñrası çok çok aḡlamak 159
 Gündüzüñ vardur gicesi her *şabāḡuñ aḡşamı* 160
 Baḡma *ṭonuñ aḡlıḡına* var durur kīr olmaḡı 161
 İy niḡe *atalaruñ bilini* bükmişdür bu çarḡ 177
 İy niḡe *analaruñ yüregi* içre yanar od 177

-3. Zincirleme İsim Tamlaması

... *ḡacet dilemenüñ şerāyitini ve edebini* yirine getürmezler. İḡyā-yı ‘Ulüm’da eydür: *Ḥācet dilemenüñ edebi ve şerāyiti* şalātudur ve ābdest almakdur ve kıbleye yönelmek ve niyyet eylemekdür.

1.4.1.2. Sıfat Tamlamaları

Metinde gerek niteleme sıfatlarıyla gerek belirtme sıfatlarıyla oluşturulmuş birçok sıfat tamlaması mevcuttur. Bu tamlamalar içinde Farsça tamlama yapısına uygun sıfat tamlamaları da vardır.

Ehl-i zāhirden işitdün *bu geminüñ* kışşasın 480
Bir çekirdek yir içine çün emānet ḡoyasın 2026
Az zamāndan/ bir ḡaba aḡaç çıkarmış göresin 2026
Bir eline āyine almış aña ḡarşu baḡar 2072
 Ḥāşşa kim *āḡır zamānda* ḡalmamış bir ehl-i dil 179
 Ḥaḡ te^eālā daḡı *kırḡ günde* yoḡurdı balçıḡın 1173
 Bir elinde bir *kesük baş* birinüñ şimşīr var 2070

Bu burundan *her nefes* ‘ömrüñ keser köklerini 1506
Yigirmi sekiz harfuñ üzerine lām-elifi ve hemzeyi dağı zam eyledük. 91^a/7/8
 ‘Ömür oldur kim anuñ bir demi *yüz biñ yıl* ola 1113
Şol sebebden artuğ oldı bu recāmuz kırkıdan 2700
 Kim nazardan *kara yüze* bir kılasın iltifāt 2585
 Ya‘ni kim *kiçik yalan* olmasını yād eyledi 578
 Kim ‘ibādet eylemekden za‘fları *nāzik beden* 426
 Girü dönüp kaçreyi *deryā-yı pinhān* eylemek 2019
 Gide gide *şarp yirde* çekdiler çok zaħmeti 288
 Çünkü emmāre şehī görđi-ki bir *şınık gemi* 496
Şühelü yimek yimek nā-maħreme kılamak nazar 1766
 Ne-kaçar *uzun yol* olsa soñı dönümdür dönüm 166
Yaħşı ad kaçanıgör kim añılasın her zamān 145
 Ya‘ni kim *kiçik yalan* olmasını yād eyledi 578

1.4.1.3. Tekrar Grupları

İkileme bir sözcüğün ya da yansımali bir birimin ya da yansımali bir kısmının yinelenmesi; ya da sözcüğün anlam özellikleri açısından eşanlamli, zıtanlamli, anlam açısından ilişkili olabileceği başka bir sözcikle birlikte kullanılmasıyla oluşturulan anlambirimidir.⁶⁵

Tekrar grupları, anlatım gücünü artırmak, anlamı pekiştirmek, kavramı zenginleştirmek amacıyla, aynı sözcüğün tekrar edilmesi veya anlamları birbirine yakın yahut karşıt olan ya da sesleri birbirini andıran iki sözcüğün yan yana kullanılmasıyla oluşturulur.⁶⁶ Metinde geçen tekrar grupları daha ziyade aynı kelimenin tekrarlanmasıyla oluşturulmuştur. Bunun yanında yakın anlamlı kelimeler veya karşıt anlamlı kelimelerle kurulan tekrar grupları da tespit edilmiştir.

⁶⁵ Yeşim Aksan, “Türkçede Zaman Anlatımı ve Kimi İkileme Yapıları”, *XV. Dilbilim Kurultayı*, İstanbul 2001, s. 115.

⁶⁶ Vecihe Hatiboğlu, *İkileme*, TDK Yay., Ankara 1971, s. 9.

Cennetiñ hür u kuşürü *nev^cnev^c* ni‘metleri 1820
 Menba‘-ı cüd u sehâvet mahzeni *şad şad* ni‘am 1468
Pāre pāre eyleyince tağ gibi zūr benliği 393
 Kapulara *vara vara* geldi bu kapuñuza 2487
Pāre pāre eylemezseñ sende benlik tağını 394
Dürlü dürlü perdelerden gösterür dāyim yüzün 2455
 Gözümüz aç *kendü kendü* ‘aybumuzı görelim 2633
 Gördi bunlar *şaf şaf* olmuş *nev^cnev^c* ü *çok çok* 2118
Ola ola yağmuru gör buldı insānda kemāl 1343
 Birisi az uyumağdur birisi *az az* yimek 1764
 Vāsītālu rahmet öñdin diyelüm *bir bir* 1806
 Vāsītasuz rahmete soñra ola *min min* hab̄ir 1806
 Kim Hüdā eydür baña secde kı lup hep *az u çok* 837
 Luftuñuñ cüyendesı ‘ālemde her *yoğsul u bay* 2817
Gice gündüz dōst u düşmān gözlemek oldı hüner 115

1.4.1.4. Bağlama Grupları

Bağlama edatlarıyla birbirine bağlanmış iki veya daha fazla cümleden küçük biçimbirimsel birleşenin oluşturduğu kelime öbeğidir.⁶⁷

Metinde “u, ü, vu, vü, ve” bağlama edatlarıyla kurulan bağlama grupları sayıca çoktur. Bunlardan birkaç örnek aşağıda dikkatlere sunulmuştur.

Sensin gül ü men ‘andelīb gel dimegil hāzā firāk 673

Hayy *u* Kayyūm ol-durur kim hākim-i muṭlağ-durur 6

Hācet dilemenüñ edebi *ve* şerāyiti şalātdur *ve* ābdest almağdur *ve* kıbleye yönelmek *ve* niyyet eylemekdür 3^b/10

‘Arş *u* kürsī vü kalem hem ‘aql *u* küllī iy pezer 1712

Yine vardur guşşamuz ‘ilm *ü* ‘amel azığını 384

⁶⁷ H. İbrahim Delice, *Türkçede Sözdizimi*, Kitabevi Yay., İstanbul 2007, s. 20.

Ümīddür ki bu münācāt içindeki hācetler kabūl ola ve ol vaqtde bu dā'ī kimesneyi daḥı ḥayr **u** du'āyile yād ideler 91^a/11

Ol yedi a'zāya ad olanuñ ḥāki **vü** teni 1530

Zıkr **ü** tesbīḥ **ü** tilāvet toptolu şıdḳ u şafā 483

Düşmişüz şugl-ı cihāna gāḥ ḥayr **u** gāḥ şer 115

Zāhir **ü** bāḥın senüñ hem evvel āḥir **ü** vasat 2696

Qalanı kürsī **vü** eflāk maşrıḳa seyrān ider 2055

Berr ü baḥr **u** 'arş **u** kürsī ay **u** gün ü ḥayr **u** vuḥuş 2670

Bir nefesde iki ni'emet görmesi **ve** bilmesi 14

Ehl-i fūrḳat vuşlata irdi **vü** keşret vaḥdete 2828

Qabz **u** başt **u** yay **u** güz **u** ğam **u** şād **u** kış **u** yaz 2646

1.4.1.5. Edat Grupları

Bir isim unsuru ile bir çekim edatından kurulan kelime grubu⁶⁸ demek olan edat gruplarının metinde geçen örnekleri aşağıdaki gibidir.

Bunca vakıtden berü andan nişe virmez nişān 2403

'İşka daḥı **senden ayru** yokdur[ur] hergiz ḥarīḳ 2461

Terkiye-i nefis için dört nesneyi vird itdiler 1763

'Aşka **dertden ayru** olmaz bu iki ḥanıkları 2478

Ehl-i dīn olanlar-içün dü cihāna ḳalmaya 1138

Varmazam **senüñle bile** ḳanda varsañ yüri var 2380

Rūḥ daḥı cisme doğar **dördünci göñülden berü** 1424

Uğrayıcaḳ **bir selāmdan ğayrı** bāzāruñı kes 1883

Ol sebebden **erba'ın ad ile** bunlar adlanur 1305

Bir elinde **incüler aḳdi bigi** emşāli var 2085

Kendüyi **büy-ı leḫāfet birle** eyler āşikār 2467

Şol Süleymān taḫtı gibi şanki yil üzre ḥurur 466

İctināb itmek ḥarāmdan **irteye değin** ḳıyām 1391

⁶⁸ Karahan, s. 28.

Güneşe karşı turıcağ sāyesi olur ʿadem 920
Buña degin ʿālem-i emr idi ol oldı tamām 2088
Güneş-ile ay gibi şehri münevver kıldılar 708
 Uyğu görmez gözi yumaz *giceler tā şubha dek* 2319
Şahrāya varıncaya dek cümlesi telvīndür 353
Ne vesīle tutunup geldün diyü şorar haber 832
Her tamar içinde kan akar gibi olur revān 1615
 Gösterür *şimden girü* nāzırlara ʿaks-i cemāl 1977
 Ādem eydür *sizden öñdin* geldi ol ʿaql-ı maʿād 1650
Her maḳāmuñ tevbesi dāruña göre tevbe kı 1028
Ümmehātdan soñra olur her mevlūd olan 1984
Ol hamīde vaşflar üzre tutdılar hep şafların 1600
Bu büyük ʿalemden içerüdür ammā cism-i ḥāk 2201

Bu münācātlar ḳabül olsa ol duʿā yirine oḳusalar *ol ricāl-i ḡayblardan yaña* teveccüh ideler. 91^a/9-10

Göz göge kılar nazār *gökden yukaru* bu gönül 1436

1.4.1.6. Sayı Grupları

Basamak sistemine göre sıralanmış sayı isimleri topluluğu⁶⁹ olan sayı gruplarının örnekleri metinde sayıca fazla değildir.

ʿÖmür oldur kim anuñ bir demi *yüz biñ* yıl ola 1113

Ḳırk biñ yıl ḳudret el-ile yoḡırılısar 1967

Rūḡ ḥöd *beş yüz* yıl evvel yaradıldı ḳamudan 1986

Yigirmi sekiz ḡarfuñ üzerine lām-elifi ve hemzeyi daḡı zam eyledük. 91^a/7-8

Geydiler ʿİsā gibi tonların *üç-yüz* pāreden 987

On sekiz biñ ʿālem oldı cümlesi taḳdīr-ile 2009

Üç yüz altmış kez nazar olmışdur topraḡına 1737

On iki tefsīr-ilen Tevrīt ḡaḡā itmişidi 332

⁶⁹ Karahan, s. 35.

Kim şalâtda bunlar *üç yüz* âyeti vird eylenür 985

1.4.1.7. Ünlem Grupları

Bir ünlem ile ad ögesinin birleşerek oluşturduğu ünlem grubunda her iki öge de eksiz olarak birleşir.⁷⁰ Metinde geçen ünlem grubu örnekleri aşağıda verilmiştir.

- Ey Hüdâ* saña şıgınduk eyleme ehl-i firāk 80
Ey muşibet irişenler ağlamañ meyyitlere 86
 Ne gelür gönül elinden cān-ı men *ey nūr-ı ayn* 618
 El ayak göz kulak olmasa şâyim *i yār* 897
 Ehl-i zāhir giceye dir leyletü'l-ķadr *iy refik* 913
 Kaçan o bīmāra tīmār eyleyiser *iy habīb* 1155
 Len-terānī yarasına çāre kıl *yā Rabbenā* 2684
 Kullaruñ *yā hū* didiler sen didiñ *yā eyyühā* 2786
 Çağırur yir ehli kim *yā Rabbi yā Haķ yā İlāh* 2798
 Beşāret saña *ey Mūsā* firāk-ı cān fezādur bu 685

1.4.1.8. İsim-fiil Grupları

-mAk; -mA ve -ş isim-fiil eklerinden birini almış bir fiil ile ona bağı isim unsurlarından oluşan kelime öbeğı olan⁷¹ isim-fiil gruplarından metinde -mAk, -mAķlık ve -mA ile yapılanları tespit edilebilmiştir.

- Ėarre olma kim cüvānum var durur *pīr olmağı* 161
 Baķma tonuñ aķlığına var durur *kīr olmağı* 161
Şalţanat bağışlamak katında bir şey-i haķīr 872
 Gicelerde *üç-yüz esmā oķumakđur* yolları 988
 Dū cihānda *dōstlaruñ gönli yapılmakđur* murād 1501
Yolña biñ cān fidā itmeklik az yā zü'l-celāl 455
 Olmayıcaķ *aldamakđan giri durmañ* yigirek 203

⁷⁰ Korkmaz, *Türkiye Türkçesi Grameri*, s. 1143.

⁷¹ Delice, s. 45.

Sırları sen bilmemeñdür len terānīye sebep 390

1.4.1.9. Sıfat-fiil Grupları

Bir sıfat-fiil ile bu sıfat-fiile bağlı unsur veya unsurlardan kurulan kelime grubudur.⁷²

Balıęuñ yiri auk alduğı bil ne ma‘nidür 414

Aşlı a olan tonuñ şābūnı kederi gider 79

Ana dönmez *bişik ire ağlamayan* oğlana 2347

Ey *cihān ięlīmine şāh olan* artsun devletüñ 127

Yağşı adı alan ammā diridür hi ölmedi 144

Dōsta arşu olmayan yüz yüz degül aręa-durur 793

Başına sevdā-yı yār irißen ol āvārenüñ 2361

Anlaruñ altına düşen girü varmaz yolına 2436

Bu-dur[ur] tāvus-ı udsī *şayd idici* şāhbāz 1555

Bir elinde *tāze yaprağı aılmış* talı var 2085

Tā *kemāndan ıķmış* oğı girü yoldan getirür 632

ayalar taşlar yüzi üstine düşmiş dil yanuğ 847

Yoğ-durur *apuñdan özge varacaķ* melcā ma‘āz 2796

Allāh te‘āla bunları gizledüğine hikmet oldur kim *isteyenler zağmet çekdükte bulcaķ* adrin eyü bilürler ve hem cemī^c ramazān giceleri kim vardur ol bir gice sebebine ihyā ideler... (4^a/14-15)

Hem de *uyęu getirür* yiyesileri yimeye 1303

1.4.1.10. Zarf-fiil Grupları

Metinde geen zarf-fiil grupları sayıca oldukça çoktur.

Pāk-i dāmen olıban özüni tutmaķlık gerek 1053

Ben gedāya *luţf idiben* eylesin bir kez nazār 2470

⁷² Karahan, s. 21.

- Āh u zārī işidüben* gözlerüñ pür-yaş olur 2404
Āh u zārī eyleyüben yüregümi tağlaram 2421
Nān u māhī tuzlayup zād eyleyüp yola gir 279
Dū cihānı selb kılu Allāhü ekberdür diyüp 813
Elüme cān alup bāzāre geldüm 311
 Ki *dermān isteyü* bī-çāre geldüm 313
Maḥzen-i Hāḫdan bularak üstine saçdı güher 428
İşbu mādde artmadın itsün ʿilāc olsun şaḫīḥ 1382
Ḳapulara vara vara geldi bu ḳapuñuza 2487
Cān u dil ḳavuşduruban gidelüm bile ḫarīḳ 324
Dünyānuñ aḫvāllerinden söyleyüben şormaya 1042
Güneşe ḳarşu ḫurıcaḳ sāyesi olur ʿadem 920
Benden aʿlem var mı dirken kıldı şākirdlik kabül 329
Len-terāni işidelden cān u dil mecrūḫ-durur 998
Sende zāhir olmayınca olamazsın pāk-zāt 1347
Her bir aʿzāʾyı yudukça her günāhdan pāk olur 766
Kendü ḫüsnin gördigince faḫr ider görür kemāl 2123
Tevbenüñ bir ḳaḫresi irdükde kir ḳalmaz göñül 774

1.4.1.11. Birleşik Fiil

Birleşik fiil bir kelime grubudur. Kelime gruplarında esas, manaca bir bütünlük teşkil etmek ve cümle içinde tek kelime muamelesi görmektir. Kelime gruplarına iştirak eden asıl manalarından az veya çok farklı, yeni ve tek bir mana ifade etmek üzere bir araya gelirler. Birleşik fiilde de bu böyledir. İster bir tarafı isim bir tarafı fiil olsun her birleşik fiil, bir tek kavramı karşılar. Hareket, oluş ifade eden bir kavramı karşılamak için basit ve türemiş fiillerden nasıl istifade ediyorsak, birleşik fiillerden de aynı şekilde faydalanırız.⁷³

⁷³ Ahmet B. Ercilasun, *Kutadgu Bilig Grameri-Fiil*, Gazi Üniversitesi Yayınları, Ankara 1984, s. 48.

1.4.1.11.1. İsim+Yardımcı Fiil Yapısında Olanlar

- al-** ele alsun 2491, ābdest almağdur 3^b/10, dest-āviz alup 2522, selām alur 832, şatun almak 1757
- bul-** hürmet bulur 1259, necāt bulmaduğ 1914, hayāt bulur 352, devā bulmaduğ 1913, cilā bulsa 1582, vuşul buldı 911
- dut-** efđal dutarlar 1776, nişān dutdı 2101
- et-** selām etdiler 1646
- eyle-** şād eyledi 2350, feryād eylerüz 2630, efkār eyleyen 419, fehm eylegil 1511, du^{cā} eylerler 2521, nigāh eyler 1561, tamām eyler 840, hāl eyledi 53
- gel-** şafā gelmeye 322, hōş gelür 436
- ir-** fenā irmez 2808, eşer ire 1725
- irgür-** halel irgüre 1373
- işle-** günāh işler 3^b/6, şālihāt işler 751
- it-** ʿaşıq itdüñ 2791, müsāfir itdüñ 2802, edā ide 2441, evrād itdiler 1760, fehm itmek 1235, fāyide itmez 1895, hāmd idelüm 12, hārc itmişem 504, bī-vefālik itmedüñ 1219, cevāb itdi 30
- kal-** ırāğ kalur 2397, maħrūm kaldı 1514, mīrās kalmış 652, yād kalmadı 1416
- kıl-** edā kılabilür 17, fānī kılmaya 1032, heves kıılır 1496, mücellā kıl 2640, münevver kııldılar 708, vācib kılduñ 2690, şınuqlu kııldı 536, pāk kılsañ 318, taleb kııla 1077, ziyāde kılasın 2523, ırāğ kıılma 2726
- ko-** cünüb koma 2697
- koy-** emānet koyasın 2026, diri koyan 581
- ol-** cābir olduğ 459, şālih olavuz 459, selāmet oluban 1073, eşref oldı 50, fānī olanlar 1244, fehm olur 1444, hārāb olmuş 1451, hāsta olur 695, ad olanuñ 2530, himmetlü ola 1137, sebab ola 1607, tamām oldı 51
- üt-** karar ütmiş 2103, oruç ütmağ 894, hōr ütma 2192, şavağ ütar 1610, vesīle ütuñ 2345
- vir-** sermāye viriüp 2802, emānet virdi 2255, ad virdiler 1673, cevāb virip 2438, destür virdi 1957

1.4.1.11.2. Fiil+Zarf-fiil+Fiil Yapısında Olanlar

1.4.1.11.2.1. Yeterlik Bildirenler

Yeterlik fiilinin olumsuz çekiminde iki şekillilik söz konusudur. -(y)eme-/(y)ime- hem de -(y)ebilme- kullanılmıştır.

idebilesin 294, terk eyleyimez 2125, içemedük 1914, göremezsın 384, getürebilmedi 2689, gizliyemez 2636, kazanamaduk 2519, şaklayımadum 138, yuyımaz 2652, varıamaz 1455, edā kılabılır 17, çıkabile 1057, duyabilmez 526, bulamaz 2132, kılamazlar 2783, olamazsın 1347, göremez 431, idemezler 2783, bilemezsın 224, bulımaduk 1782, katlanıamaz 2781, bilimezsın 2552

1.4.1.11.2.2. Tezlik Bildirenler

kırtarıvir 2615, gösteriver 2240, arz idivir 2371, bitürivirün 2365

1.4.1.11.2.3. Sürerlik Bildirenler

Metinde geçen sürerlik fiilleri sadece gel- ve gör- yardımcı fiilleri ile yapılmıştır.

gör- kazanıgör 145, alagör 883, koyagörgil 152, añlayıgör 1285, işleyigör 1285, içegör 1335, kaşd idegördi 2545, kayırugör 1379

gel- şorageldügi 2402,yetişigeldi 1634, şoragelür 2394

1.4.1.11.3. Anlamca Kaynaşmış Birleşik Fiiller

baş kıldurup 840, yüz urasın 2362, gönüller ala 1143, ibret al 481, yol bulur 506, vücüd buldı 2211, ırağa düşe 2329, sevdālarına düşiben 2417, elden çıka 1894, el bağlayu 855, bende düşüp 104, elimüzi alalar 90, elün irmez 2258, elinden alsalar 1064, dile getüre 2473, haber getürdiler 2129, uyhu getürür 1303, kaleme geldi 5^a/2, vücūda gelirse 2180, dile gelsün 2491, halvet çeke 1169, hiddeti çekesin 1894, isim virilmez 234, cāna cān oldu 2044, el ayak tutmaz olur 1396, etegin tutdı 2830, gün giçürüp 1563, şınuklı düşdüm 2446

1.4.1.12. Kısaltma Grupları

Kelime grupları ve cümlelerden yıpranma ve kalıplaşma yoluyla ortaya çıkan gruplar olan⁷⁴ kısaltma gruplarının bazı çeşitlerine metinde rastlanmaktadır.

1.4.1.12.1. İsnat Grubu

Var mı *gözi yaşlu* kim kapuma gelmiş gözi yaş 2322

1.4.1.12.2. Ayrılma Grubu

Az zamāndan bir kaba ağaç çıkarmış göresin 2026

Dürlü dürlü ırmağında bir içim şu içmez 2336

Şad hezār ni'metlerinden birisidür bu nefes 13

Kendü nefsüñ bilmege çün kopa *senden bir heves* 1015

1.4.1.12.3. Bulunma Grubu

Dağı seyrān itdiler *her günde üç kez* ʿālemi 1900

Ya hayāle *biñde birin* fikr idüp kim getirür 18

---

⁷⁴ Karahan, s. 39.

SONUÇ

1. “Vuslatnāme” adlı eser Azeri sahası şairlerinden olan Habībī tarafından yazılmıştır. Eserin yazım tarihi tam olarak bilinmemekle birlikte, metnin dil özelliklerinden ve Habībī’nin yaşadığı dönemden yola çıkarak 16. yy. başlarında yazıldığını ifade edebiliriz.
2. Vuslatnāme, tasavvufi içerikli bir eser olup 2838 beyitten müteşekkil manzum bir eserdir. Mesnevi türünde yazılmış olan bu eserin baş kısmında ve son yapraklara doğru, az yer kaplayan ve açıklama niteliği taşıyan mensur kısımları bulunmaktadır. Metinde hurufilik özelliklerine de rastlanmıştır. Zaten kaynaklarda Habībī’nin hurufi olduğuna dair bilgiler de mevcuttur. Eserin belkemiğini tasavvufi esaslar oluşturur. Bu esaslar işlenirken; bazı ayet ve hadis alıntılarının, birtakım kıssaların da metinde yer aldığı görülür.
3. Gerek elektronik ortamdaki aramalara gerekse yazma eser koleksiyonu bulunan kütüphanelerde yapılan araştırmalara rağmen, Vuslatnāme’nin ikinci bir nüshasına ulaşabilmek mümkün olmadı. Türk Dil Kurumu Kütüphanesi’nde bulunan tek nüsha, kütüphanede A.372 numara ile kayıtlı bulunmaktadır. Ulaşılabilen nüsha, müellif hattı olmayıp müstensih tarafından yazılmıştır. Eserin mevcut bu nüshası, oldukça hasarsız bir durumda olduğundan dil çalışması için yeterli görülmüştür.
4. Eser kelime varlığıyla dil çalışması için önemli bilgiler içerir. Metinde geçen bazı deyim ve atasözleri Türk dilinin tarihine ışık tutması açısından önemlidir. Metinde geçen deyimlerden bazılarını şu şekilde sıralayabiliriz: Ad al-, ulağı uzun, baş oyna-, boyun dut-, birine biñ yitiş-, cān vir-, cān fidā it-, cān ulağın aç-, cigeri biş-, sözi giçmez ol-, göz aldur-, göñli yapı-, göñli yıkıl-, bir pūla degme-, gözi ağzı bulan-, şınuqlu düş-, suāl o-, aşın için bir eyle-, yahşı ad azan-, yol bul-, yola gir-, yoldaşlık eyle-, yoluña urbān it-, aşşıñ oldur ışşalardan ne alursañ hişşeden (kıssadan hisse al- deyimini andırıyor), yazuğa bat-.

Günümüzde kullanılan bazı atasözlerinin de o dönemde kullanıldığına metnimiz tanıklık ediyor:

Ger emi olsa kelüñ başına ideydi emi

Sürteridi kendünüñ başına evvel merhemi (1158)

Soñ peşimānlık kim itmez her işde fāyide

Pes peşimān olmadın dut hıdmet-ile ülfeti (1895)

5. Yeni Tarama Sözlüğü'nde olmayan kelimeler metnimizin söz varlığında yerini almıştır. Bu sözcükler; şaykal, yapısuz, yiynicek, alış- (bölüşmek anlamında), birine biñ yitiş-, karañulan-, karañulandur-, ögid-, şağış-, şamurk-, yiñül-, yitüril-yoldaşlık eyle-'tir. Bazı kelimeler ise şekil olarak Tarama Sözlüğü'nde olup anlam itibariyle değişime uğramıştır. Metinde geçen "yigle-" fiili Yeni Tarama Sözlüğü'nde vardır ama orada verilen anlam beyte uymamaktadır. Bu ve benzeri sözcükler, metne uygun olarak anlamlandırılmıştır.
6. Metinde kullanılan kelimelerin kökenlerine göre dağılımını incelediğimiz zaman Arapça kelimelerin metnin kelime hazinesinde büyük bir yer kapladığı görülür. Arapça kökenli ve Arapça+Türkçe yapımında olan kelimelerin çokluğunu metnin yazıldığı dönem ve metnin içeriğiyle açıklayabiliriz. Arapçadan sonra metinde en çok Türkçe kökenli kelime kullanılmıştır. Üçüncü sırada ise Farsça kelimeler yer alır. Metinde geçen kelimelerin kökenlerine göre sayıları ve metnin söz varlığındaki yüzdelik dilimleri şöyledir:

Arapça: 1940	% 46
Arapça+Türkçe: 825	% 19
Türkçe: 658	% 15
Farsça: 505	% 12
Farsça+Türkçe: 196	% 5
Farsça+Arapça: 78	% 2
Arapça+Farsça: 48	% 1
Far.+Ar.+T.: 7	% 0

Ar.+Far.+T.: 2	% 0
Soğdakça: 1	% 0
Grekçe: 1	% 0

7. Eserin imla özellikleri farklılık göstermektedir. Öyle ki metin içinde aynı kelime farklı şekillerde yazılmıştır. Metnin imlasında tutarlılık söz konusu değildir.
8. Metinde az da olsa Azeri dil özelliği görülür. “Yağşı, yoğsa, ağşam, tonuğ, yanuğ” kelimelerinde “ğ” sesi tercih edilmiştir. Ancak bazı kelimelerin kullanımında kararsızlık söz konusudur. Örnek olarak; “yağşı” kelimesinin yanında “yağsı” biçimi de kullanılır. Metinde kullanılan dönüşlülük zamirlerinden “kendüz”ün “öz kendüzümü” biçiminde kullanılması da dikkat çekicidir. Ayrıca 1. teklik şahıs zamiri olarak “ben”in yanında “men” sözcüğünün metinde on kez geçtiği görülmüştür.
9. Metinde Eski Türkçe döneminden kalma bir dil özelliği olarak çift ünsüz kullanımını görüyoruz. Metinde çift ünsüzle yazılan tek sözcük Tanğrı’dır.
10. Habībī’nin kelime hazinesi oldukça geniştir. Metinde görüldüğü gibi kelime çeşitliliği fazladır. Şair aynı beyitte veya farklı beyitlerde aynı anlama gelen bir sözcüğü farklı dillerden seçerek kullanmıştır. Bu durum metinde kullanılan dilde tek düzelikten kaçınıldığını gösterir.
11. Metinde kalın sıradan ünlülerin bulunduğu kelimelerde “t” harfi, bazen te ile (ت) bazen tı ile (ط) yazılmıştır: تَائِشُورُ tanışur 1728, تَائِدَالَرُ tanıdalar 868, تَائِيدَلَرُ tanıdılar 225.
12. Vuslatnâme harekeli bir metin olmasına karşın, bazı yerlerde kelimelerin harekesiz olarak yazıldığı tespit edilmiştir: تَتَكْرِنُوكُ Tanğrınıñ 1416, مَعَشُوكُ ma‘şuk 1754/1758, بُو جَان بِي بَدَن bu cān bī-beden 1344.
13. Metinde kalınlık-incelik uyumu Eski Anadolu Türkçesi metinlerde olduğu gibi sağlamdır. Standart Türkiye Türkçesinde uyuma girmeyen “+ki” aitlik eki kalın

ünlülü kelimelerden sonra “+ğı” kullanımıyla uyuma girmektedir: katındağı 940, yakındağı 1524, boynumdağı 1524.

14. “ile” ve “içün” edatları çoğu yerde kendinden önceki kelimeye birleşik yazılmıştır: hıdmet-ile 1895, nefs-ile 1977, āyet-le 30, özü-le 1186, irmek-içün 1340, nefs-içün-1393, dinildiği-çün 314.
15. Metinde ünsüz uyumu yoktur. Metinde ünsüz uyumuna girmeyen ekler şunlardır: Bulunma hāli eki (+dA), ayrılma hāli eki (+dAn), görülen geçmiş zaman eki (+dI), bildirme eki (+dUr, +durur) ve fiilden fiil yapım eki (-dUr).
16. Metinde 1. ve 3. teklik ile 1. ve 3. çokluk şahıs iyelik eklerinin hem düz hem de yuvarlak ünlülü kullanımları vardır: kendüzimi 1575, kendüzümi 1566, gözünde 2318, gözi 2319, açlıgumuzdan 656, cānimuzuñ 1225, gözlerüñden 1888, uryānlarına 2656.
17. Yükleme hāli, eksiz olarak çok az yerde geçer. Çoğunlukla +(y/n)I ve +n eki yükleme hālinin ekleridir.
18. Yönelme hāli eki olarak kullanılan +(y/n)A ekinin yanında sadece bir yerde +ge ekinin kullanıldığı görülür: içrege 1014.
19. Bulunma hāli ekinin sadece bir yerde eksiz olarak geçtiği tespit edilmiştir: Tevbenüñ bir kaçresi irdükde kir kalmaz *göñül* 774
20. Emir kipi 1. teklik şahıs çekiminde ekin yuvarlaklaştığı tek bir örnek vardır: yaqayum 2384
21. Vuslatnāme’de geçen birleşik fiiller; bir isim ve bir fiilden meydana gelenler, fiil+zarf fiil+fiil yapısında olanlar ve anlamca kaynaşmış birleşik fiiller olmak üzere üç alt başlık altında toplanabilir. Bunlardan bir isim ve bir yardımcı fiille oluşan birleşik fiil grubunda yardımcı fiil olarak; al-, bul-, dut-, et-, eyle-, gel-, ir-, ırgür-, işle-, it-, kal-, kıl-, ko-, koy-, ol-, tut-, vir- kullanılmıştır.

Metinde anlamca kaynaşmış birleşik fiiller de vardır: baş kaldırup 840, yüz urasın 2362, gönüller ala 1143, ğibret al 481, yol bulur 506, vücüd buldı 2211, ırağa düşe 2329, sevdâlarına düşiben 2417, elden çıka 1894, el bağlayı 855, bende düşüp 104, elimüzi alalar 90, elüñ irmez 2258, elinden alsalar 1064, dile getüre 2473, haber getürdiler 2129, uyhu getürür 1303, kaleme geldi 5^a/2, vücūda gelirse 2180, dile gelsün 2491, ğalvet çeke 1169, hiddeti çekesin 1894, isim virilmez 234, cāna cān oldı 2044, el ayak tutmaz olur 1396, etegin tutdı 2830, gün giçürüp 1563, şınuqlu düşdüm 2446.

KİTÂBU VUŞLATNÂME

[3^b] (1) *Ba‘de hamdî zü’l-celâl ve’l-cemâl zî’l-‘ulâ ve’s-şalâtu ve’s-selâmu ‘ale’n-nebîyyi’l (2) Muştafâ. Kâle resûl-ullâhi şallallâhu ‘aleyhi vesellem: ‘An ‘azze ve celle izâ refe‘a ‘abdî (3) ileyye tâliben minni hâceten fe estehyi minhu en eradde hâliyeten ‘an hâcetihi.*⁷⁵ Kaçan kullarum ellerin (4) kaldursa, benim hâzretümden hâcet dileseler anlaruñ ellerin boş döndermege utanuram. (5) Hâcetlerin qabûl eylerem ve du‘âların redd eylemezem. *Pes Kerem bin Lütfî Hudâvendigâr (6) güneh bende gerde est u şermesâr*⁷⁶ görince, luft issidür ol pâdişâh. Kullar günâh (7) işler kendü utanur. Hâk sübhânehü ve te‘âlâ kendünüñ kemâl-i luftından kullarınıñ (8) du‘âlarını qabûl ve hâcetlerin revâ eyler. Takşîrlîk ve eksiklik kullardandır ki ol (9) hâcet dilemenüñ şerâyitini ve edebini yirine getürmezler. İhyâ-yı ‘Ulüm’da eydür: Hâcet (10) dilemenüñ edebi ve şerâyiti şalâtdur ve âbdest almaqdur ve kıbleye yönelmek ve niyyet [4^a] (1) eylemekdür. [silik] şerâyiti vesîle tutunmaqdur. *Liķavlihi te‘âla innellâhe* ya‘nî Allâh (2) te‘âlâ hâzretine vesîle taleb eyleñüz. Allâh te‘âlânuñ muķarreb kullarını şefî‘ tutuñ. Nitekim fâtiha (3) tefsîrinde eydür: [silik] dimekligi cem‘ lafzıla kullarına ta‘lîm eyledi. (4) Hikmet oldur kim cemâ‘ati vesîle tutuñuz kim ol cemâ‘atüñ içinde benim hâşşü’l (5) -havâş kullarum vardır. Anlaruñ dilegi benim qatumda redd olunmaz. Anları dañı siz du‘â(6)ñuzda bile qatuñ anlaruñ du‘âsı sebeble du‘âñuz qabûl olur, aşlâ redd olunmaz ve hem (7) peygamberler ve evliyâlar bu cemâ‘atden hâric degüllerdür. Pes vesîle tutunmaq bunları (8) şart-ı vâcibdür. İmdi ol hâşşü’l-hâş kulları kim vesîle tutunmaq lâyıkdı. Anlar (9) bu ‘avâm hâlkınıñ içinde gizlüdür. *‘An rabbihi ‘azze ve celle evliyâ’i tahte kabâbî (10) [lâ]-ya‘rifühüm gayri*⁷⁷ dōstlarum vardır cesed qubbesinde anları benden gayrı (11) bilmez *inne evliyâ‘ellahi ehfiya‘ün.*⁷⁸ Ya‘nî Allâhuñ dōstları gizlüdür. (12) *Ahfa’llahu hamseten fî hamsetin. Ahfa leylete’l-ķadri fî ramadâni ve ahfa (13)*

⁷⁵ “Celal ve cemal sahibi Yüce Allah’a hamdettikten sonra ve onun nebisi Muhammed Mustafa’ya salat ve selam getirdikten sonra, Allah’ın selamı ve övgüsü ona gelsin. Allah şöyle buyurmuştur: ‘Ne zaman ki benim kulum bir ihtiyacını talep ederek ellerini bana uzatırsa, ben onun ihtiyacını gidermeden onu geri çevirmekten utanırım.’” anlamındadır.

⁷⁶ “Bu yüzden Allah’ın lütfunun keremi, beni utandırmak için reddetti.” anlamında Farsça bir cümledir.

⁷⁷ “Büyük ve yüce Allah’ın adıyla; benim arkadaşlarım cübbemin altında ve benden başka hiç kimse onları tanımıyor.” anlamındadır.

⁷⁸ “Allah’ın veli kulları gizlidirler.” anlamındadır.

*isme'l azami fi'l-Ḳur'ān ve ehfe evliyā'e fi'l avām ve ehfe yevme'l eceli fi'l eyyām ve ehfe (14) yevme'l kıyāmeti fi'l avāmillahi te'ālā.*⁷⁹ Allāh te'āla bunları gizlediğine hikmet oldur kim isteyenler (15) zaḥmet çekdükte bulıcaḳ ḳadrin eyü bilürler ve hem cemī'c ramazān giceleri kim [4^b] (1) vardur ol bir gice sebebine ihyā ideler ve cemī'c-i Ḳur'ān ol ism-i azam sebebine (2) ḥāşıl ideler ve cemī'c günleri gāfil olmayalar. Şankim ecel gündür ve cemī'c-i mü'minler (3) birbirine muḥabbet ideler ve cemī'csi i'tiḳād-ıla nazār ideler. Bil kim Allāhuñ gizlü velīsi (4) bu ola diyesin. Bunı sevmemekden baña ziyān gele diyü. Şevḳ-ile muḥabbet ide. Ve bunlar bu zamānda (5) yokdur dimeḳ ḥaḫādur ve hem aḳla muḥālifdür. Ammā naḳle muḥālif olduḡı budur kim ḥadīş-i (6) şerīfede gelmişdür ki [silik] bu ḥadīş tamām aşaḡada zıkr olına ammā aḳla (7) muḥālif olduḡı oldur kim Ḥaḳ te'ālā bu 'ālemi bunlaruñ için yarattı ve bunları (8) kendü ḥidmeti-çün yarattı. Nitekim buyurur [silik] 'Ārif-i (9) ḥaḳ bunlardur. Pes bunlar aşldur, girü ḳalanı fer'dür. Hīç şıḡar mı kim aşl olanı Ḥaḳ (10) te'ālā gidere. Daḡı fer' olanı 'ālemde ḳoya. [silik] nesli 'ālemde tükenmedi. Evliyālar cümlesi tükene. 'Ālemi 'ārifler-i için ḥidmetkār eyledi. Ḥādimler mevcūd ola, (11) ḥidmet eyleyeler. Maḥdūmlar, ma'dūmlar ola ḥāşā ve kellā ḥikmet'ullāhdan kim bu iş (12) aḳıldan muḥāldür. Pes dā'ī olan kimesne daḡı ol ḥāş ḳulları vesīle tutmaḡ-i için (13) birḳaç beyt nazm getürdi. Cevāmi'ü'l-'ulūm adlu kitābda beyān itdüḡi üzre bu ricāl-ı (14) ḡayb altı bölükdür. Üçi 'āşıḳān şıfatıdur 'āmm, ḥāşü'l-ḡavāş. Ve üçi [5^a] (1) ma'şūḳān şıfatdur 'āmm ḥāşşü'l-ḡavāş her birinüñ ḡālī ve evşāfı beyān itdüḡi üzre (2) ḳaleme geldi. Ola kim bu ricāl-i ḡaybları vesīle ideler. Vuşlat-ı Ḥaḳ ḥāşıl ola, ol sebebden (3) bu kitāba **Vuşlatnāme** diyü ad virildi. İnşā'allāhu te'ālā gele göresiz.

⁷⁹ “Beş şey içinde beş şey gizlidir. Ramazanın içinde kadir gecesı gizlidir. Kur'an'ın içinde ism-i azam gizlidir. Halkın içinde evliyalar gizlidir. Günlerin içinde ölüm günü gizlidir. Kıyamet gününü yılların içine gizlemiştir.” anlamındadır.

[VUŞLAT-NÂME]

Vezin: *Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün*

1 Pâdişâh-ı lem-yezel kim hükmine yokdur zevâl
Mâlike'l-mülk-i ezel kim milkinge yok intikâl

Zü'l-celâldür kim anuñ irmez celâline celâl
Zü'l-kemâldür kim anuñ irmez kemâline kemâl

Her cemâl ehli anuñ baħr-ı cemâli atresi
Her kemâl ehli anuñ Şems-i kemâli zerresi

Evvelinüñ evveli yok âħirinüñ âħiri
Bî-bidâyet bî-nihâyet bātını vü zâhiri

5 udret ü kuvvet anuñdur heybet ü hem kibriyâ
izzet ü Şevket ü vaşf-ı adem ü vaşf-ı beâ

ayy u ayyüm ol-durur kim hâkim-i mula-durur
Ehl-i âlem nimeti baħrında müstara-durur

Ol Raħîm[dür] ki anuñ merħümüdür her hâş u âmm
Ol Kerîm kim kerem ehli aña bende her ulâm

İsm-i Raħmânına tutdı hep günâh ehli recâ
Raħmetinden almadı kimesne maħrüm câ-be-câ

Hem yaıŐmaz ol cenâba cüz' ü küllî hem arâz
Hem yetişmez vaşf-ı naŐ [u] vaşf-ı am hâcet arâz

- 10 Külli kavli bî-ğaraẓdur külli fi'li bî-'ilel
 Yoğ kemāline zevāl [ü] milkine yoğdur ħalel
- Ol Qadīm evşāfını ħādiş kaçan kıur tamām
 Kim anuñ vaşfında cümle 'āciz ü qāşır kelām
- [5^b] Ħamd idelüm virdügi ni'metlerine şad hezār
 Şükr idelüm dem-be-dem ħikmetlerine bî-şümār
- Şad hezār ni'metlerinden birisidür bu nefes
 Virmesinden def' olur guşşa gelür gönle sürür
- Bir nefesde aña ni'met virmesi vü alması
 Bir nefesde iki ni'met görmesi ve bilmesi
- 15 Ni'metüñ her birine vācib-durur şükr eylemek
 Bir nefesde iki ni'met iki şükr itmek gerek
- Şükr ħöd ni'met-durur aña da şükr itmek gerek
 Bir nefesde dört şükürüñ vācibin bilmek gerek
- Her nefesde dört şükürü kim kılabılır edā
 Bir nefes şükürinde qalduğ 'āciz-i qāşır gedā
- Şad hezārān ni'metüñüñ şükürini kim yitürür
 Ya ħayāle biñde birin fikr idüp kim getürür
- 'Ācizüz biz ni'metüñ hem şükürin eylemeklige
 Qāşırız hem ni'metlerini 'add idüp bilmeklige

20 Anuñ için didi Hâk [metin eksik]
Hâk te[‘]âlâ eydüğine fikr iden zâkir kulum

‘Aczimüzi bilmek bize ancak şükürümüz
İtirâf itmek kuşurlu hâlimüze zikrimüz

Hîç bitürmez ‘aczimüzden özge gül bostânumuz
Bülbül efğânından özge dağı yok destânumuz

‘Aczimüzdür kudretümüz naqşımız oldu kemâl
Bilmemekdür bilmegümüz faqr fahrî kıl hayâl

Ravzasına hazret-i peygâmberiñ olsun selâm
Enbiyâlar serveri fahr-ı cihân hayrî’l-enâm

25 Ol çerâğ-ı âsumân ol şadr-ı bedr-i kâyinât
Ol meh-i rüy-ı zemîn ol şâh-ı ehl-i mu‘cizât

Ol-ki levlâke⁸⁰ anuñ hakkında eydildi hemîn
Olmazıdı hilqat-ı eflâk olmasa yaqtîn

[6^a] Ol-ki elin göge işâret itdi mâh oldu dü şakk
Ol Kelîm yirde ‘aşâ-yıla kıılır bahrı felâk

Ol-ki kııldı cism-ile Kâbe kavseyne ‘urûc
Ol Kelîm mi‘râc idicek göreçura dir fûrûc

⁸⁰ Bir kudsi hadisten alınmış olup, “Sen olmasaydın” anlamında Hz. Muhammed’e hitaptır.

Buña çağrıldı habīb [ü] aña çağrıldı halīl
Aña rācī diyicek buña ʿalā hūlqın ʿazīm⁸¹

30 Çün *elem tere*⁸² āyet-le Hāḡ buña kıldı hıṭāb
Ḳadreāyet Ḳadreāyet diyüben itdi cevāb

*Mā rameyte iz rameyte*⁸³ didi Hāḡ buña ʿayān
Mezerānī Ḳadraye'l Hāḡ didigine nişān

Ey habīb ü şāhib ü hūlḡ-ı ʿazīm ü hōş-mizāc
Menşe-i her iftirāḡ u mebdē-i her imtizāc

Menba^c-ı luṭf u seḡā vü maḡrem-i esrār-ı rāz
Şāhib-i ḡamd u velevi şāhib-i ḡulle vü tāc

ʿAdliñ-ile zūlm elinden bu cihān buldı emān
Şerīñ-ile ṭonanur ṭoyar ḡamu ʿuryān u ʿāc

35 Ger cihāna başmasaydı luṭf inʿāmuñ ḡadem
Hāḡ-ı ʿālem bunlara secde idüp öpeydi tāc

Bilmeydiler Hūdānuñ birligin u ḡulluḡın
Bulmayaydılar marāzlar ḡalblerine hiç ʿilāc

Şükr ü minnet bu Hūdā kim virdi bize reh-nümā
Zulmetin küfrüñ götürdüñ ʿāleme olduñ sirāc

⁸¹ “Çok büyük bir ahlāk üzeresin” anlamındadır. Kur’an-ı Kerim, Kalem Suresi, 4. ayet.

⁸² “Görmedin mi” anlamındadır. Kur’an-ı Kerim, Fil Suresi, 1. ayet.

⁸³ “Attığın zaman da sen atmadın.” anlamındadır. Kur’an-ı Kerim, Enfāl Suresi, 17. ayet.

Çün ṭabīb-i cān [u] dilsin çāre kıl dertlülere
Ağlamağdan uşşı gitdi yüregine bir şu şaç

Cān [u] dilden ḳapuña ḳul oldılar ‘āşıklarūñ
Ḳalmadı aḳçe virüp ḳul olmağa hıç ihtiyāc

40 Vāy añā kim şer‘üñe yidilmeyüp ḳıldı fuzūl
Ḥaşr olıncaḳ ḥasretinden bulısar şayḳal [u] şaç

Bu ḥabīb [ü] ‘āşilerle geldüñ uş dest-i tehī
Bu şefā‘at işigine yüz sürtürler ḳapu aç

[6^b] Ol ḥabīb didi anıñ-çün ‘ādil olan pādişāh
Zıll-ı Ḥaḳdur yiryüzinde ḥalkā olmışdur penāh

Kim ḳomazlar ḥalkā ire birbirinden ḥayf [u] zıll-ı
Ḳılmayana şer‘e-itā‘at gösterürler sehm-i seyf

Bunlar olmasa cihān ṭutmazdı hergiz nizām
Bunlarūñla zindegānī irişür ḥalkā tamām

45 Hem buyurdı pādişāhlar sā‘ate ‘adl eylemek
İns ü cinnüñ ḳulluğundan yig-durur ḥaḳ söylemek

Yidi bölük ḥalkā yarın luṭf-ı şefḳat olısar
Ġāyet ıssı olıcaḳ ol zıll-ı ‘arşda ṭurısar

Pes ol ‘ādil [ü] imāmdur ‘adl ide ḥalkā tamām
Sāyesinde tā ki ‘ālem diñlene ṭuta nizām

Hem bize vācib-durur her dem duʿālar idevüz
Hem bulardan istiʿānet dem-be-dem isteyevüz

Hāzret-i peygāmbere üç kıldı vaşf-ı Hāḡ ʿaṭā
Biri ḡilm [ü] biri ʿilm ü biri vaşf-ı ıştıfā

50 Cümle evşāf-ı ḡamīde ortasında bu üçü
Eşref oldı bir güzīde ḡalanı bundan ḡiçi

Bu üç-ile tutdılar bu ʿālemüñ ḡalkı nızām
Niʿmet-i Hāḡ bunlaruñla oldı ḡalk üzre tamām

Hüküm-ile cümle ḡalkı şerʿe maḡküm eyleyen
Tutmayanı seyf-ile maḡtül u maḡrüm eyleyen

ʿİlim-ile cümle müşkil olanı ḡall eyledi
Her mesāʿilde niçe vech-i delāʿil söyledi

ıştıfā vaşf-ıla ḡalkuñ ḡöñline oldı ṭabīb
ḡastaya virdi şifā şıḡhat yolını ḡösterüp

55 Vāriş oldılar ḡamu ʿālimler anuñ ʿilmine
Pādişāḡlar seyfi tutdı vāriş oldı ḡükmine

[7^a] Evliyālar ıştıfā vaşfını mīrāş aldılar
Lā-cerem şāḡib-velāyet hem kerāmet oldılar

Bir kişide olsa üçü olur ol şāḡib-kemāl
Vāriş-i faḡr-ı cihān üç vech-ile olur lā-maḡāl

Nitekim aşhāb-ı cümle hem halīfe-^ı rāşidīn
Bu üçine vāriş olup şāh-ı dünyā şāh-ı dīn

Ger biri eksük olursa ʿadl olmaz ber-tamām
İrişür halka hilāl bu ʿāleme olmaz nizām

60 Nitekim şimdi zamānda üçi oldı üç bölük
Her birisi kendü kendü işine oldı dümük

ʿİlme meşgūl oldı ʿālimler hükümden bī-^haber
Hükme meşgūl oldı hākimler ʿilimden bī-^haber

Pes velīler zühde meşgūl ehl-i ʿuzlet oldılar
Biribirin yoqlamayup iftirāka düşdiler

Lā-cerem halkuñ içinde zulüm artdı ʿadl yoq
Zālīm ü fāsıq münāfıq ehl-i şehvet artdı çok

ʿĀlem içre üç bölük üç [metin eksik] dağı üç sirāc
İşbu ʿālem halkınuñ üçinde vardur ihtiyāc

65 Bir vilāyetde kim üç devletlü ola lā-cerem
Dū cihān maʿmūr olur anda bulunmaz bir kem

Kim bular ol vaşf-ıla çün Hāqqa vāşıl oldılar
ʿAdl vü ʿilm-i iştifā vaşf-ıla kāmīl oldılar

Pes taleb kılmak gerek bunlar vesīle olmasın
Bunlara virileni bilmek gerek Hāq virmesin

Ol kemālden bize daħı ideler inᶜām-ı ᶜāmm
İrişevüz devlete noķşānumuz ola tamām

Fürķat içre ķalmışı yetişdürürler vuşlata
Kim olar gibi bular da yitişeler devlete

70 Fürķate düşmekden özge yok ᶜazāb-ender-ᶜazāb
Dōst ırak olsun dimekden yok ᶜitāb-ender-ᶜitāb

[7^b] Hāķdan ırak düşdügidür laᶜnet-i İblīs hemīn
Lā-ᶜazāb seme aᶜlā ᶜāřık⁸⁴ olana yaķın

Hāzret-i Hāķdan muķarreb olmişiken muķtedā
Oldı melᶜūn-ı ebed merdūd-ı maᶜrūd-ı Hūdā

Hāķ teᶜālā dōstlarından tā ebed düşdi ırak
Mevt yigdür olmasından iřbunuñ gibi firāk

Evliyālar enbiyālar řohbetinden oldı dūr
Ol melāyikler muķarreb ķatlarında oldı hūr

75 Dōst ķurbından ırak düşen adı rüz-ı cüzām
Evliyā vü enbiyā ol kişiden kaçar müdām

Bir tekebbürlük ucından hūr u ol oldı zelīl
Bir tevāzuᶜdan ᶜināyet buldı Hāķdan ol hālīl

Ol hālīline yanar nārı aña nūr eyledi

Ol birine laᶜnet idüp nūrdan dūr eyledi

⁸⁴ “Aşıklara azap yoktur.” anlamındadır.

Vāy aña kim zerrece Hāqdan ʿināyet olmadı
Muʿcizātı görmek-ile hīç hidāyet bulmadı

Aşlı aq olan ʿtonuñ şābūnı kederi gider
Gerçi aşlı siyāh olan aña şābūn nider

80 Ey Hüdā saña şıgınduk eyleme ehl-i firāk
Eyleme aşl-ı siyāhdan yüzümüzi eyle aq

Fürqat elinden yine geldi gözümnden ağlamak
Yiñülür mi çünki cüş itdi cigerden ağlamak

Fürqat ucından zemīn çeşminden aqdı çeşmeler
Āsumāndan qara bulut tañ-mı andan ağlamak

Ol hazān yapraqları gibi şarardı cān [u] dil
Ditremekdür bād-ı fürqat qorqusından ağlamak

Çünki bülbül gördi gülüñ hem-nişini hārdur
Bu qazādan tutdı zārı bu qaderden ağlamak

[8^a] 85 Ey muşībet irişenler ağlamañ meyyitlere
Ağlañ anın-kim naşīb oldı firākdan ağlamak

Ey Hābībī Hāqdan olur fürqat [u] vuşlat naşīb
Bilme gülmeklik çarhdan ya felekden ağlamak

Çün yetişmez kudretümüz olavuz dōsta yaqın
Pes vesīle dutmaq oldı bizüm işümüz hemīn

Vācib oldı kim vesīle olanı isteyevüz
Vuşlata irenleriñ pāyına yüzler sürevüz

Vuşlatı bulmağ-ıçün şıdқа bulara varalum
Fürqate düşmemeg-ıçün dōstlara yalvaralum

90 Dōst qatına varmağa bize vesīle olalar
Fürqate düşmeñ diyüben elimüzi alalar

Kim şırāte'l-müstaqīm in'ām olanlar rāhıdur
Anlarıñ qapusını bil-kim Haqıñ dergāhıdur

Pes ulü'l-emriñ qapusın evvel idelüm tavāf
Kim bular hakīm⁸⁵ taşarruf mażharıdur bī-ḫilāf

Haq bulara 'ālemüñ ḫalkını maḫkūm eyledi
Bunlara luṭf itdügin var ḫalka ma'lūm eyledi

Ey vilāyet pādişāhı devletiñ olsun müdām
Ḥükmiñ olsun ber-devām u 'ömrüñ olsun müstedām

95 Haq te'ālā çün size virdi vilāyet mertebet
Ḥalk içinde 'izzet ü devlet kerāmet maqderet

Qarşuñuzda cümle 'ālem ḫalkı olmış bendeñüz
Luṭf u şefkat tapuñuzdan her biri cüyendeñüz

'Ām u ḫaşlar her cenābdan qapuñuz muḫtācdur
Ni'metiñüzle diler kim toya her kim acdur

⁸⁵ Metinde "hakīm u taşarruf" şeklindedir.

Bu kerāmet pes durur kim oldı hep teşhīrūñüz
 Halk-ı ʿālem üzerine ne ise tedbīriñüz

[8^b] Yolñuzda hānümān terkin iderler cān [u] baş
 Kancaru buyruğ olursa hīç dimezler tağ [u] taş

100 Halk içinde Hāk sizi çok eylemişdür ihtiyār
 Saltanat hük-m-i hümāyūn virmek-ile bahtiyār

Halk içinde iki olmaz sūduñuz maqbūl olur
 Ger kabūl eyleseñüz halk-ı cihān hep kul olur

Sizde kōmışdur Hūdā elbette bir hāşiyyeti
 Kim kılur her kişinūñ hem sizde⁸⁶ rūhāniyyeti

Himmet eyleñ fūrkat-ile geçdi bizüm ʿömrümüz
 Vuşlat-ıla yitişe başat bād-ı āhīr emrimüz

Hākka gurbet bulmağ-ıçün geldi bunda cānımız
 Nefs ucından bende düşüp bulmaduğ cānānumuz

105 Umaruz sizden vesīle olısar ulaşmağa
 Fūrkat içinde kalanlar vuşlata kavuşmağa

Len terānī derdine ola bulavuz çāreler
 Di-ki gözlerūñ yaşı nite yürekde yaralar

Devletūñüz kapusından budur ey cānum recā
 Diyesiz ihlāş-ıla maqşūda irgürsin Hūdā

⁸⁶ Metinde “sizde hem” biçimindedir.

Zīra hāşiyet koyupdur sözüñüzde Hāḡ sizüñ
Her nefes kim siz idersiz hāli vardur ol sizüñ

Cānı olmayan sözüñ teşiri olmaz key gümān
Ḳālībı bī-cāna beñzer pīr olsun ya cüvān

- 110 Ey vesīle isteyen bizi cenāb-ı hāzrete
Biz de isterüz vesīle ol kemāl-i devlete

‘Ālem ü āfāḡda virdi Hāḡ taşarruf idevüz
Virdügi yirde taşarruf idübeni gidevüz

Ol taşarruf kim gönüller ‘ālemin pāk eyleye
‘Ālem-i hāk ḡoya [vü] pervāz-ı eflāk eyleye

Len terānī derdine irişe andan çāreler
Göreler dīdār-ı dōstı oñıla hep yareler

- [9^a] Anı bize virmedi Hāḡ niçe tedbīr idelüm
Bilmezüz anuñ tarīḡın ḡancaruya gidelüm

- 115 Düşmişüz şuḡl-ı cihāna gāh ḡayr u gāh şer
Gice gündüz dōst u düşmān gözlemek oldı hüner

Gözedürüz çarḡ ayınuñ sa‘dını vü naḡsını
Çoḡ getirür çarḡ-ı ḡaddār oñadından ‘aksini

Ṭalḡası çoḡ baḡr içine şalmışuz geştümüzi
Bilmezüz ḡarḡ eyleyüp ḡanca dōke raḡtumuzu

İctikād itmek bu çarha şuya tayanmağ-durur
Yāhū yil üzre sarāy u köşk yapmağ-durur

İşbu işde cem^c olursa ger hezār üstādlar
Şu ile yil üzre kimse ide mi bünyādlar

120 Çün giriftāruz bu çarha bize gerek destigīr
İsterüz bir destigīr kim diyevüz dest-i kebīr

İsterüz çün destigīri olmazuz dest-i gīr
Dünyā işin iste bizden kim olavuz anda şīr

Hağğa gerek āşinā kim halka ola kulavuz
Başlaya girdügi yola tā murāda irevüz

Uyanığ gerek-durur⁸⁷ kim uyuyanı uyara
Nice uyur uyuru kaçan uyarmağa vara

Ehl-i ʿirfān luğ idüben oldılar bize naşūh
Şad hezārān ol naşāyihden gönül buldı fütūh

125 Bunlaruñ sözinden özge dağı nesne bilmezüz
Bildügümüz size dağı diyelüm gizlemezüz

Sözleri bize naşīhat eyleyüp yandadılar
Siz dağı işitdünüz kim ne didiler gitdiler

[9^b] Ey cihān iklīmine şāh olan artsun devletüñ
Hağ ziyāde eylesün bu halka her dem şefkatüñ

⁸⁷ Metinde “gerekdür” biçimindedir.

Pādişāhlık vaşfı-yıla sizi mevşūf kıldı Hāķ
Şad hezārān ni‘mete hem sizi kıldı müstaḥāķ

Tā ki siz de ni‘metine şükr idüp ‘adl idesiz
Hāķ yolında cān [u] baş mālīñuz[ı] bezl idesiz

130 Her zamānda gösteresiz ḥalkā şefķat merḥamet
Pīrlere i‘zāz ü ḥürmet nev-cüvāna terbiyet

Gösteresiz ḥalk içinde def‘-i zulm u ma‘delet
Hem emānet hem diyānet luṭf u iḥsān merḥamet

Kim Süleymān taḥtı-dur[ur] şanmasın güzāf
Diyesiz bār-i Ḥüdāya *neccinā mimma neḥāl*⁸⁸

Ki bahādırlık gerekdür bu işi başarmağa
Pehlevān olmaķ gerek tā Hāķ yirine varmağa

Bir iş-ile yüzi ağ u cenneti’l-mevā yeri
Bir sebebden qaradur ehl-i cehennemden biri

135 Pes Süleymān anuñ-içün oķudı *lā yenbeġi*⁸⁹
Virme benden şoñralara çün baña virdükleri

Ben Süleymānam velākin diyü çıķdı taḥtuma
Hīç inanmaķ olmazımış devletüme baḥtuma

⁸⁸ “Bizi korkularımızdan kurtar” anlamında bir duadır.

⁸⁹ “Ulaşmasın” anlamında ayet alıntısıdır.

Kaşd-ı şehvet ʿazm-i şehvet okudum ben kırılı lāf
Kendü kesbümünden yiyüben zenbül-i yāf

Şoñ ucı şaklayımadum diyü altundan tahtımı
Bir nefesde yile virdi bahtımı vü rahtımı

Bu Süleymān tahtıdur buña çıkan gerek kerīm
Bu Muhammed bahtıdur bunda gerek hulk-ı ʿazīm

140 Taht-ı şiddīk̄dur gerek bunda ola şıdk-ı tamām
Hem ʿÖmer tahtı-durur gerek ola ʿadl-i nizām

Taht-ı ʿOsmān-durur⁹⁰ anda ola hilm ü hayā
Ol ʿAlī tahtı-durur gerek kerem luṭf-ı şehā

[10^a] Çün fenādur yok beḳāsı kimseye ḳalmaz ʿayān
Bāri birkaç gün içinde olmaya ehl-i ziyān

Çarḫ elinden bunlaruñ aḫvāllerine ḳıl nazār
Yaḫşı adlarından özge ḳalmamış hergiz eṣer

Yaḫşı adı ḳalan ammā diridür hiç ölmedi
Kim cihānda yaḫşı addan özge maḫsūd olmadı

145 Yaḫşı ad ḳazanıgör kim añılasın her zamān
Sen gidicek ḳala aduñ diyeler devletlü cān

Yaḫşı addan niçeler gör raḫmet-ullāh oldılar
Yaramazdan niçeler kim ṭūr-ı raḫmet oldılar

⁹⁰ Metinde “ʿOsmāndur” biçimindedir.

Ey gönül viren cihāna eyleme çok çok heves
Kim fenādur yok beķāsı tükenür bir gün nefes

Yıl şu üzere yapıldı çün bināsı ādemün
Pāyidār ola mı hergiz bu cihānda hiç kes

Bağlusın şaff-ı kıtālde aç gözün cellād ecel
Seyf-i kâf ile vurur boynunu halkuñ pîş ü pes

150 Kibri terk it-kim kefendür geydügün āhir tonuñ
Ol cenāzeñ merkebidür bindügün āhir feres

Tevbe eyle kıl yarağun hāzır olgıl vaķtüne
Bir gün añsuz çağırılar çeker ya tās u ceres

Bu vücūduñ şehrine nefis uğrısı girmiş nihān
Gevher-i imāna kaşd ider koyagörgil ‘abes

Zevķ u şevķ-ile ‘amel kıl hāzrete lāyık ola
Yokısa ‘ayıb olur iletmeñ armağan hāşā

Ey Hābībī nefis-i şeytān düşmeninden kaç cefā
Şad hezārān düşmene bir zerre andan ‘avn pes

[10^b] 155 Bizden iy pend isteyen tutulma bend-i ‘āleme
Kim vefāsı yok-durur kılur cefā her ādeme

Ne-ķadar kim şāh olasın āhirinde ‘azli var
Ağniyānuñ faķrı var u ‘izzetinün zıllı var

Ne-adar kim ŗāh kemāl olsa ŗoñrası zevāl
Ne-adar māh olurısa⁹¹ bedr olur ŗoñra hilāl

Ne-adar⁹² tāze kılursa bāğları bād-ı ŗabā
İriŗür bād-ı ħazān bī-revna eyler bī-ŗafā

Ne-adar olsa viŗāl anuñ ŗoñı olur firāk
Gülmek ü oynamağuñ ŗoñrası o o ağlamak

160 Gündüzüñ vardur gicesi her ŗabāħuñ aħŗamı
ŗıħħatuñ var ŗayrulıđı ŗādılığüñ bir ėamı

Ėarre olma kim cüvānum var durur pīr olmağı
Bağma tonuñ aklığına var durur kīr olmağı

arħ-ı ėaddāruñ ħekīmi ŗerbetin ŗanma ŗeker
İdüğüñ dem zehr-i mār bađruñ ezer taŗra döker

Tütüyāsıdur türāb u gözüñe virmez cilā
ŗehd ü zehr ü ŗekeri ağu durur balı belā

Ne-adar dünyāñ o olsa bir kefundür geydüğüñ
Ėabr içidür menzilüñ hem taŗ u toprağ yaŗdığüñ

165 Ne ėapılırsın bunuñ gibi cihāna iy ‘amū
Hem ėoyuban gideceksin her ne varsa kim ėamu

⁹¹ Metinde “olsa” biçimindedir.

⁹² Metinde “ne-adar kim” biçimindedir.

Ne-ķadar uzun yol olsa Őonı dönümdür dönüm
Ne-ķadar uzun gç olsa Őonı ķonumdur ķonum

Ne-ķadar uzun mrn olsa ħiri olur trb
Ķahķaha idenleri gr ħiri ķeŐm-i pr-b

lem-i taĝyre tebdle eyleme hiĉ ictihd
Ķn fendur yok beķsı bulmaz kimse⁹³ murd

Pes bu dnynn Őonı ħiret-durur ħiret
Anı mamr it ann sermyesin kim gr gözet

[11^a] 170 Dimegil ĉarķ-ı felekde tliħm ola Őud

Naħsi sağda sadı naħse döndürür bu ĉarķ zd

y niĉe Ődılıĝından tnları giyen sepd
Soħra gr kim ĉarķı ķılmıŐ y siyh y kebd

Mr  mevllar grrsin ĉarķı ķılmıŐdur zebn
Nkerine bu rkc eyler ķulına ol scd

Ķarķ elinden niĉelern yüreginde yanar od
h idicek aĝz iĉinden gge ĉıķar ķara dd

Niĉeler ķılmıŐ heves kim bunda ber-ħrdr ola
ħiri baş oynamıŐ kll ziyn itmiş ne sd

175 y niĉe Őehzdeler virmıŐ saryın klħane
y niĉe aķlas giyenler iħtiyr itmiş lebd

⁹³ Metinde "kimesne" biĉimindedir.

Ey niçe sultānları bende giriftār eylemiş
Çağırurlar bend içinden yā Kerīm ü yā Vedūd

İy niçe atalaruñ bilini bükmişdür bu çarḥ
İy niçe analaruñ yüregi içre yanar od

Çarḥ elinden āh ider ʿālemde her yoḥsül [u] bay
Şāh [u] bende mūʾmin ü kāfir naşārī vü cehūd

Hāşşa kim āḥir zamānda qalmamış bir ehl-i dil
ʿĀlemi tütmiş münāfık münkir ü ehl-i Yehūd

180 Ehl-i diller ʿuzlet itmiş qalmamış merdāneler
Dīv tütmiş ʿālemi hep ādemī olmuş ḥasūd

Halk içinde qalmamış raġbet-i ehl-i hüner
Bī-hünerler server göricek söyleme yud

İy Ḥabībī Tañrıdan dār-ı muḥalled istegil
Bu fenādur yoġ beġası şanmaġıl dār-ı ḥulūd

Çünkü ʿālimler bize didi bu nefsüñ bendlerin
Bendlere tütulmañuz diyü didiler bendlerin

[11^b] Hem didi ḥayrū'l-beşer kim ehl-i ʿilmi kııl refīk
Anları vesīle eyle öġren anlardan tarīk

185 Kim bulardur ʿālem içre enbiyālar vārişi
Evliyādur aşfiyādur maʿşiyetden arısı

Ḥaḫ teʿālā didi kim hergiz berāber ola mı
Bilen-ile bilmeyenler Ḥaḫ anı bir göre mi

Ya kaçan ola berāber gözlüler gözsüz ile
Ya işidürle işitmez yāhūd zulmet nūr-ile

Bunlara ḥayrū'l-beşer didi sirāc-ı ümmeti
Her ne evde olsalar qalmaz ol evüñ zulmeti

Ümmetümüñ ehl-i ʿilmidür iʿmād-ı ʿālemüñ
Enbiyāsı gibidür bunlar Benī-İsrāʾilüñ

190 Bunlar ol deryā gibidür şāhib-i luṭf-ı seḥā
Bunlar ol şems-i ḫamūdur şāhib-i nūr-ı ziyā

ʿĀlem içre bunlaruñ yağmur gibi dur[ur] yiri
Her ne yire yağarısa kıllur ol yiri diri

Pes vesīle eyledük bunları anı işidüp
Siz daḫı eyleñ vesīle nirede varsa bilüp

İy kemāl-i ʿilmilen mevşūf olan ehl-i ʿulüm
Kim sizüñ maʿlūmuñuz arz u semāvāt nücüm

Enbiyālar vārişisiz ʿilmi mīrāş alduñuz
Anlaruñ esrārına siz daḫı hem-rāz olduñuz

195 Sizde de ʿilm-i belāḡat hem feşāḫat bī-gümān
ʿİlm ü ḫikmet maʿrifet sizden zuhūr olur ʿayān

[12^a] Háll idersiz müşkilâtı dū cihānda her ne var
 ʿİlmiñüz yetişdügi yerde kılı iki yarar

Háll idersiz kapuñuzda ʿarz olan mesʿeleyi
 ʔatuñuzdan sevinüp gider kaçan ide kileyi

Luţfuñuzdan háll idüñüz göñlümüzüñ müşkilin
 Şād kıluñ tizcegin gamgīnlerüñ cān u dilin

Cānlarımız fūrķat-i dōstdan ķatı müşkildedür
 Nār-ı fūrķat şevķ-i vuşlat derd-i cān u dildedür

200 Hāzret-i Mūsā gibi Hızrı vesīle isterüz
 Hızr olasız ola kim tā ķorķudan ķurtarasız

Len terānī işidelden cān u dil ider figān
 Bildürüñ bu derde dermān iy tabīb-i hastegān

Didiler ʿālimler iy bizi vesīle isteyen
 Vuşlata irmek-içün göñlini bize yastayan

Hāķķa vāşıl eylemege min ledün ʿilmi gerek
 Olmayıcaķ aldamaķdan girü durmañ yigirek

Min ledünne yitmeyen kaçan vesīle olısar
 Ol maķām-ı Hızr-ıla Mūsāyı kaçan bulısar

205 *Men ʿarefe nefse⁹⁴ olıcağ fağd ʿaref Rabbe⁹⁵ olur*
Rabbini bilen-durur kim min ledün ʿilmin bilür

Dime ʿālim aña kim çok çok mesāʿiller bile
ʿĀlim oldur kendü nefsin bile vü Hāğğı bile

Hem şıfāt ü zātı Hāğğā maʿrifet hāşıl kıla
Benligin fānī kıla vü bākīye vāşıl ola

Dime ʿālim aña kim bile yecüz u lā-yecüz
Hāğğ katında bilmeye kendü yecüz ʿacüz

Cümle ʿilmüñ cānı oldur⁹⁶ kim bile kendü özin
Kimlerüñle haşr olısar yevm-i maşşerde yağın

210 Kendüzünü tanımağdur şöyle bil ʿilm-i uşul
Kalanına ad virürler ehl-i Hāğğ ʿilm-i fuzül

[12^b] Ehl-i inşāf olalum kim bizde yoğ bu maʿniler
Ehl-i inşāf olmayandur bil ki mālāyaʿniler

Ol hağğat genci-durur ʿilm-i Hızr ʿilm-i ledün
Bu şerīʿatle aña irer durişen dün ü gün

Hāzret-i Hāğğdan şerīʿat rağmetüñ bārānidur
Kim biter dürlü çiçek kim dertlerüñ dermānidur

⁹⁴ “Nefsini bilen” anlamına gelip hadis alıntısıdır.

⁹⁵ “Rabbini bilir” anlamında olup aynı mısradaki hadisin devamıdır.

⁹⁶ Metinde “ol-durur” biçimindedir.

Çünkü gökden yağa yağmur yirleri kılar diri
Cennetü'l-me>vâ ider her dem irişdügi yiri

215 Çün naşihât 'ilm-i hikmet yağmurı ire dillere
Nice biter kılar nazar şavm u şalâtdan güllere

Dürlü dürlü ma'rifet biter gönülden merhamet
Hem biter tenden 'ibâdet zıkr ü tesbîh menfaat

Bu 'ibâdet yağmurı gör kim yağar yirden göge
Şöyle tâze cenneti kılar ki hiç gelmez öge

'İlm-i yağmurla dile a'zâda biter şâlihât
Şâlihât yağmurlarından cennet olur hâlidât

Pes gönül a'mâleri 'arşa yağar cennet olur
Dilümüzden zıkr ü tesbîh yağmurı olsa revân

220 Nitekim ol 'arş muhîf oldu yidi kat gökleri
Mü'minüñ gönli muhîfdür gökleri vü 'arşları

Pes gönül a'mâleri 'arşa yağar cennet olur
Nitekim yağmur yağar gökden yire ni'met olur

Cennetüñ 'arşıdır 'arş-ı habîbüñ iy refîk
Pes şerî'at yağmurı cennetlere tutar şarîk

İy vesîle tâlîbi var evliyâ kapusına
İste istimdâd olardan iricek şapusına

Evliyāya varmayınca bilemezsin nefsüñi
Nefsini tanımayanlar tanımaz hem Rabbini

225 Evliyā anlar durur kim tanıdılar nefslerin
Nefsine ʿārif olanlar Rabbini de bildiler

[13^a] Evliyādur nefsüñi bildürüp ĩmān öğreden
Yoksa kāfir yurdu olur bilmeyicek bu beden

Evliyā şunlar durur kim hük-m-i şerʿi dutdılar
Tutmağ-ıla ol haķıķat ʿilmine yol buldılar

Ĥaznesine min-ledün ʿilminüñ irdi elleri
ʿİlm-i Ĥızra irdi Mūsā gibi anuñ yolları

Tanıdılar nefslerin ü bildiler hem Rablerin
Māsivādan kesdiler hep umıları ĥubların

230 Şeş cihetden çıkdılar şahrā-yı ʿışķa irdiler
Kāyinātdan fāñ olup bī-nişāna vardılar

Oldılar üç kez fenā vü pes beķāyı buldılar
ʿİlm-i bāķī-yile Ĥaķķı tanıdılar bildiler

Bu kemāle irişenler rāh-ı şerʿile irer
Ĥazret-i peygāmbertüñ nūrı-ile nūrın görer

Olmasa nūrı anuñ yola gidilmez bir ķadem
Gözi görmez gitdügi-dem yolları olur ʿadem

Ol cihetden bu şerīcat ʿilmine didi tılsım
Kim haḳīkat ʿilmine bu söz virilmez hīç isim

235 Evliyāyı bulmazsañ rāh-ı şerʿi bulagör
Bunı sen bulıcağaz anlar seni ister bulur

Rāh-ı şerʿi tıtmasañ senden olar penhān olur
Sen olara dōst iseñ anlar saña dūşmān olur

Haḳ-ıçündür anlaruñ dūşmānlığı vü dōstlığı
Katlarında dūnyenüñ bir yoklığı vü varlığı

Anlaruñ ağızlarından çeşme-i āb-ı hayāt
Hızr-veş içenlere irmez hergiz memāt

Pes buları isteyelüm derd ile vü ʿaşḳ-ile
Cān u dilden varalum ḳapularına şevḳ-ile

[13^b] 240 Çün ricālūñ gayblarına şaldı ʿālimler bizi
Tā vesīle tıtunavuz açıla vuşlat yüzi

Ol erenler gayıb-ise bu gözümüzden bizüm
Gözlerinden anlaruñ gayıb degülüz iy gözüm

Ol erenler çün merātib üzerinedür varı
Mertebede her birinüñ fevḳ-i baʿz-dur[ur] yeri

Ol Cevāmiʿ içre ḳılmış bunlaruñ hālin beyān
İki yoldur biri maʿşūk biridür ʿāşıḳān

‘Āmm u hāş hāşü’l-havāş oldu ol ikiniñ biri
Altı bölük olduolan bu ikisinüñ her biri

245 Çünkü halk içinde penhān eyledi Hağ bunları
Fürkat-ile istemege düşdi halkuñ bunları

[14^a] Kōkısı-la tanıdılar müşgleri vü gülleri
Kōkısı-la tanıdılar acıdan tatlıları

Şüretinden tanımazlar bir hüner ehlini hıç
Ol hünerden söylese tā bilinür ol ammā genc

İşlese anuñ kōkısı ‘āleme meşhūr olur
O gider halk anı adı-yıla ister bulur

Şüretinde lālenüñ gerçi letāfet var hezār
Kōkısı olmadug-ıçün itmediler ‘itibār

250 Misk gerçi şüretinde kem durur hindū-şifat
Kōkısı hūb olduğ-ıçün ‘itibārını gözet

İttibā^c u iktidāsı yig olan peygambere
Kōkısı gül gibi oldu beñzedi ol ‘anbere

İttibā^cından bilürler kişi[yi] ehl-i şinās
‘Āmm u hāş hāşü’l-havāş andan iderler⁹⁷ kıyās

Efdalü’n-nās ekmelü’n-nās oldılar aşhāb u āl
İttibā^c u iktidāsı olduğ-ıçün ber-kemāl

⁹⁷ Metinde “eylerler” biçimindedir.

Çünkü ʿaşıklar ʿavām oldu üç yüzler yakīn
Evvel istimdād olardan eyleyelüm biz hemīn

255 Tā olar ola vesīle hāşlara ulaşdura
Hāşlar ol hāşü'l-havāşa ilede kavuşdura

İy gönüller ʿālemine her zamān seyrān iden
Bahşış-i envār diyiben cānları hayrān iden

İy vilāyet isleri üç yüz-ile meşhūr olan
Her zamān elţāf u feyz-i Hakk-ıla mesrūr olan

Vākıf-ı esrār-ı Haksız maţlaʿ-ı hikmetlere
Hālīkuñ şunʿı içinde bī-girān şanʿatlara

İy ki halkı terbiyetle Hālīka ulaşdıran
Aşinā kılan Haka bīgāneler bilişdüren

[14^b] 260 Şevkiñüz bād-ı şabāsı cān içindedür revān
Zevküñüz büy-ı şafāsı dil dimāğında revān

Cān u gönli ateş-i fūrkat hemīşe yandırur
Ancağ anı āb-ı vaşl-ı yār irüp söyündürür

Hāzret-i Mūsāya döndi len-terāni āh āh
Bir günāhkāra kaçan olısar ol dīzār-ı şāh

İşidelden len-terānī cān u dil giryān olur
Dōst cemālin görmeyen ʿaşığ niçe kıla karar

Len-terānī derdine bir çāre eyleñ iy ricāl
Yoksa çıkmaz cān u dilden tā ebed guşşa melāl

265 Yūşāc Mūsā gibi cānlar sizi kıılır taleb
Tā ki Hızır olup olara olısar vaşla sebeb

Cānumuza gösteresiz hāzretüñ hikmetlerin
Fürkatümüz ola bulavuz vuşlat-ı ni'metlerin

İy vesīle tālibi sen olagör Mūsā-şifat
Ba'ce-zān iste anı kim ola ol Hızırī-şifat

Olmadın Mūsā-şifat Hızra ide mi terbiyet
Kābiliyyet olmaduğda terbiyet bī-menfa'at

Hızırıla Mūsānuñ ol hālın idelüm biz beyān
Tā ki bunlardan saña rāh-ı sülük ola 'ayān

270 Kim esāsı hep sülük idenlerüñ bunlar durur
Bunlaruñ aḥvālleri saña sülūki bildürür

Yola giden kendüden sābıqları şormak gerek
Anlara mesbūk olup ol yolıla varmak gerek

İşid imdi anlaruñ sen zāhir olan kışşasın
Tā ki andan alasın kendü özüñüñ hişşesin

Çünkü ol Mūsā-yı 'āşık Hızırı terbiyet eyledi
On iki tefsīr-ilen taḥkīk idiben söyledi

Göñül içinden geçdi kim baña yoğ der mi ʿaceb
 ʿĀlem içre benden aʿlem kim anı kılam taleb

[15^a] 275 ʿİlm-i tervīt baña itdi benden aʿlem kim ola

Dilegim Hāğdan budur baña virüben bildüre

Vağy kıldı Hāğ teʿālā mecmaʿül-bahreyne var

Senden aʿlem olanı tā bilesin kim nice var

Göresin anuñ katında çeşme-i āb-ı hayāt

Katresi iren dirilür kıalmaz ol ehl-i memāt

Ol ʿalāmet ola size geçmeyesiz oradan

Çekesiz çok zağmeti andan añaru geçmeden

Çünkü emr oldı Hüdādan Yūşaʿı yoldağ olur

Nān u māhī tuzlayup zād eyleyüp yola gir

280 Yuşaʿ anı götürür zenbilüñ içine koyup

Gitdiler bir niçe gün ol āʿlemüñ ʿazmin kırup

Girdiler ʿışkıla yola yürüdiler bir zamān

İrdiler şahrā katında gördiler bir hōş mekān

Ortalıkda çeşmesi var çevresi çayır çemen

Sāyeʿi hūb u lağıf vü buyı reyhān ü semen

Dest-nemāz alup namāz idüp oturup yetdiler

Zenbül için yoğlayup yine turup gitdiler

Dest-nemāz şuyından ol balığa irer kıatre āb
Dirilür deryāya gider variken Mūsāda ħāb

285 Görđi Yūşa^c balığı kim dirilür bahre girür
Baħr içine girdügi yir bir delük olur kıalür

Anda Mūsā uyurıdı Yūşa^c eyledi edeb
Uyanup vire ħaber kim bu işi gördüm ^caceb

Didi soñra uyanıcaķ gördüğüm virem ħaber
Virmedi virdi şeytān Yūşa^c nisyān meger

Gide gide şarp yirde çekdiler çok zaħmeti
Yūşa^cuñ düşdi öñine didi hep ol ħikmeti

Gördiler zenbül içinde māħ gitmiş nān turur
Nānı yiyüp döndiler ol yire kim balıķ kıalür

[15^b] 290 Bu ^calāmet Tanğrıdan çün bunlara mevcüdüdü
Geldiler pes buldılar ol kimse kim maķşüdüdü

Baħr üzre kıaliçe şalıp kıılır hep şalavāt
Pes selām virdi aña ol buña kııldı iltifāt

Pes ^caleyk alup didi kim iy Kelīm duyuban
Nite geldüñ ol Benī İsrāili sen kıoyuban

Didi vaħy oldı baña kim seni isteyem bulam
Sen baña ta^clīm idesin bilmedüğümü bilem

Hızr eydür sende gālibdür şerī'at kuvveti
Benüm-ile nice idebilesin sen şöhetü

295 Şöhetüm müşkil durur kim şer'e şıgmaz ekşeri
Sen baña münkir olursın göstericek münkeri

Gel Benī İsrāile var emr-i ma'rūf eylegil
Anlara eyle naşihat Hāk kitābın söylegil

Hāk te'ālā hazretinde saña irişe sevāb
Da'vetüünde bulasın ecri cezīl-i bī-hisāb

Döndi Mūsā didi kim iy cān içinde cān olan
Gönlümüñ tahtında ıřkuñ dem-be-dem sultān olan

Her zamānda sensiz ol 'ālemlere seyrān iden
Nirede bir dertlü varsa derdine dermān iden

300 Fürkate düşmişleri maqşūdına vākıf kılan
Müşkili āsān kırup bitmezleri hāmil kılan

Yüregüme len terānī okı doқundı benüm
Cigerüm toptolu қandur şağ degül cānum tenüm

Çün қаpuña gelmişem gönderme beni bī-murād
Sürme қаpuñdan meni gamgīn dilümi eyle şād

Hākı da'vet eylerem ben kendüzümden bī-haber
Kendüzüm bildür baña bī-çāreye eyle nazār

Ümmetümüñ da‘vetinden gönle irer hicāb
Luṭf kıl tā karşıusunda gözümüñ gide niḳāb

[16^a] 305 Len terānī dineliden yüregümde yā Vedūd
Bilmez kim nireden irer ziyān ve baña sūd

Bilmezem nedür hicābum len-terānī dinile
Daḫı şuḡlı nice itsün gönül ḫüzn-ile

Baña çāre eylemezseñ ben bu dertden ölürem
İşbu derdüñ yarasına çāre senden buluram

Mefāilün / Mefāilün / Feülün

Ḳulaḡum ‘āşıḳuñdı gözden öñdin
Biḫamdi-lillāh⁹⁸ bugün dīzāre geldüm

Nice bīmār olayım fürḳatüñden
Vişālüñden bugün tīmāre geldüm

310 Niçe bir şoḫbet idem ḡayrılarla
Uşanup şoḫbet-i dildāre geldüm

Cemālüñ Yūsufına müşteriyem
Elüme cān alup bāzāre geldüm

İşidelden kelām-ı len terānī
Murādlardan ḳamu bīzāre geldüm

⁹⁸ “Allah’a şükür olsun” anlamında Arapça bir zarftır.

Ḥabībī derdine sen çāre eyle
Ki dermān isteyü bī-çāre geldüm

Nebīler ortasında len terānī
Baña dinildügi-çün çāre geldüm

315 Beni koma bu derd-ile kim ölem
Çapuña ölmedin zinhāre geldüm

Fāilātün fāilātün fāilātün fāilün

Çünkü Mūsādan işitdi bu irādet sözlerin
Çekdi Mūsāyı beri öpdü iki gözlerin

Eydür iy Mūsā-yı çāşık iy Kelīm Ḥaḫ te‘ālā
N’eyleyim kim himmetüñ azdur şabruña yoḫdur mecāl

Len terānīnünñ hicābın bilmek isterseñ velī
İtirāzdan pāk kılsañ n’ola sen cān u dili

[16^b] Len terānīsine sebep sālīkdeki benlik-durur
İtirāz itmek hemīn nefis içre ḥōdbinlik-durur

320 Benligüñ ḥōdbinligüñ tā gitmeyince ortadan
Len terānī işüdürsin biñ pāk olımañ cān u ten

Didi Mūsā kim Ḥüdā yārī kıla şabr eyleyim
Çün bilürmegim işüñ ḥaḫdur n’içün söyleyim

Çün ola derdüme dermān haste gönlüme şifā
Her işüнден neyiçün gönlüme gelmeye şafā

Çünkü gördi girçekin tālib-durur şādık-durur
İşbu yolda mest ü şeydā vālih ü ʿāşık durur

Didi aña gel berü imdi olalum yolda refīk
Cān u dil kavuşduruban gidelüm bile tarīk

325 Burada tursun bu kışşa evveline dönelim
Zıkr olanda bize hişşe nedür anı bilelüm

Hağ didi kim kışşalarda ʿibret ü hikmet keşīr
Var durur ʿaql islerine olalar andan habīr

Zıkr olandan tuy ki Mūsā nebī-yi tālib-durur
Ol irādet vaşfı anda nicesi gālib durur

Çopar andan bir irādet tālib oldı şöhet
Gözüme gözümedi bunca nübüvvet şöhreti

Benden aʿlem var mı dirken kıldı şākirdlik kabül
Ol dağı şākirdlige itmez kabül ider melül

330 Evvelā Mūsā Şuʿaybuñ mektebin görmişidi
Her ne kim ādāb-ı şerʿī andan öğrenmişidi

Bu umūr-ı şerʿiye şöyle ki kılmışdı temām
Kim aña bir zerre taʿne itmezidi hāş u ʿām

On iki tefsîr-ilen Tevrît haṭā itmişidi
Mu'cizāt-ı tis'atı aña Tanğrı virmişidi

[17^a] Eline aldı 'aşā Fir'avna gösterdi hüner
Mü'min olmayanları hep eyledi zîr ü zeber

Bu kadar şāhib-kemāli Hızra gönderdi Hüdā
Var te'allim eyle andan niçe gün olma cüdā

335 Göresin şāhib-kemāli sen seni añlayasın
Görmedüğüñ göresin her işleri tañlayasın

Mektebinden terbiyet al yi ṭabāḥāsın anuñ
Gör anuñ 'ilmi ḳatında ne ḳadar 'ilmüñ senüñ

Bu kemāller varını hiç kendüye şaymaz kemāl
Len terānī dertlüsidür 'āşık-ı rü'yet vişāl

Dū cihān gözine girmez 'āşık-ı dīzārdur
Gündüzin hidmetde ḳā'im giceler bīzārdur

Hişşemüz bu mekteb-i şer'ī temāmet bilevüz
Buña mağrūr olmayup dīzāre 'āşık olavuz

340 Bilmeyevüz bizde hiç 'ilm ü 'amelden bir kemāl
Bizden a'lem isteyevüz idevüz andan su'āl

Kendümüzi aña teslīm idevüz şākird-vār
İtmeyevüz i'tirāzlar kim muḥālif iş var

Ne yaramaz nefsumüz var bizüm inşâf itmezüz
Ol kemâlden baʿzı bizde olsa Hızr istemezüz

Gel bil imdi nân u mâhî kim bular zâr itdiler
Zenbil içinde koyup Hızruñ katına girdiler

Nicesi zenbil durur yâ nice mâhî nice nân
Kim azıq ola bulara bula kuvvet cism ü cân

345 Her ne kim afâkda vardur çünkim ol nefsinde var
ʿÂlem-i enfüsde bunlar bilelüm nedür iy yâr

Kim durur enfüsde Mūsâ yaʿni nefs-i nâtıka
Tâlibedür Hızr rûhı ʿâşıka vü şadıka

[17^b] ʿAql-ı Yūşaʿdur kim itdi Hızra Mūsâ refîk
Götürüp ʿilm ü ʿamel azığı tutdı tarîk

Ehl-i işâret didiler kim cismümüz zenbül bil
Nân u mâhî yirine ʿilm-i ʿamel sen anda kııl

Bunlaruñ tuzı nedür ihlâşıla olmağ-durur
Tuzsuz olan niʿmetüñ bil lezzeti hiç yok-durur

350 Nân u mâhî bişmek ol tebdîl itdi evşâfını
Hep hamîde vaşf ide cümle zemîme ahlâkını

Bunları yimek nedür ʿilm ü ʿamelden intifâc
Tutuban bulmağ-durur hikmetlerine ittılâc

Balık ol ʿilm-i muḳayyeddür ki ʿaḳlımuz azıḳ
Baḫrı keşfe iricek bulur ḫayāt olur ğarīḳ

Şaḫra ḳatına irişmek sālike temkīndür
Şaḫrāya varıncaya dek cümlesi telvīndür

ʿAḳlı buña dek gelür bundan añaru geçimez
Giçmek itse anca kim zaḫmet çeker yol bulmaz

355 Girü döner ol-ki temkīn yeridür aña gelür
Ḥızr-ı rūḫ u çeşme-i ʿışḳ andadır anı bilür

Bundadır ol baḫr-ı keşif vü rūḫ-ı Ḥızırına maḳām
Baḫr-ı keşif üzre ḫalice şaliban tıtmış nizām

Baḫr-ı keşif üzre şalavāt itmek nedür bil maʿnīsin
Yaʿni *kullehu*⁹⁹ yitecek yitürmemekdür cüzʿüsin

Ehl-i ʿirfān menzilidür kim yitişe külliye
Anda müstaḡriḳ olıban cüzʿüsin yitürmeye

Mübtedīlerdür kim anda cüzʿüsin yitürür
Ḥayret içinde ḳalur kendüye mestlik getirür

360 Müntehīler anda varsa bundaḡı bulmaz nihān
Bunda gelse andaḡı kendüye hem yine ʿayān

Vaḫdet ü keşret biribirine hīç ḳılmaz ḫicāb
İkisinden daḡı zevḳ eyleyiben iḫer şarāb

⁹⁹ “Onun hepsi” anlamındadır.

[18^a] Rūḥ Hızra çün selām itdi bu nefs-i nāṭıka
Didi ol kim ne selām dirsın sañadı lāyıkā

Kim selām virmek selāmetlikden itmekdür ḥaber
Ālem-i nefsd̄en gelenden pes selāmetlik mi var

Nāṭıka dir ḳor mı ki ĩlm-i zāhirde ḳalam
Diyeler mi ki ĩlm-i bāṭın ḥāşıl eyleyem kelām

365 Tābiċ olam gösteresın baña aḥlāḳ-ı kemāl
ĩlm-i bāṭın vaşflarından ṭutam evşāf-ı cemāl

Eydür ol ḳaçan olar kim ĩlm-i cüz'ile kişi
Ḳatlana göricegez her ĩlm-i külliden işi

Ālem-i nefse taċalluḳ¹⁰⁰ ĩlm-i zulmānīdür
Ālem-i rūḥa taċalluḳ¹⁰¹ ĩlm-i nūrānīdür

Ālem-i nefse taċalluḳ işbu itmez çün ḳabūl
Ālem-i rūḥa taċalluḳ işden ol olur melūl

Nefs-i siflī rūḥ-ı ĩlvī nicesi hem-rāḥ ola
Ḥallerinden birbirinüñ nicesi āgāḥ ola

370 Nefs eydür ben benüm bilmegümi çünkim ḳoyam
İtmeye mi beni yoldaş çünki ben rūḥa uyam

¹⁰⁰ Metinde “taċallıḳ” biçiminde yazılmıştır.

¹⁰¹ Metinde “taċallıḳ” biçiminde yazılmıştır.

‘İlm-i nefsi terk idüben ‘ilm-i rûhı öğrenem
Azacuk ‘ilmi koyam çok ‘ilm içinde diñlenem

Rûh eydür eyle olsa ikilik olur ‘adem
Birlik içre her ne hâcet dileriseñ ben idem

Gel bil imdi bunda yine hişsemüz nedür ‘ayân
Cân kulağın aç vü diñle idelim bir bir beyân

‘İlmile yahşısı ‘amel azuk ider yiyüp toya
Çünkü Mūsā ‘aklı yoldaş itdi ol dem kendüye

375 ‘Akl-ı rehber ol durur kim āhıret derdi ola
Dünye derdi olana reh-zendür ol rehber dile¹⁰²

Nefs-i serkeş nice yoldaşdur ki reh-zenlik ider
Toğru yoldan çıkarur her demde ben benlik ider

[18^b] Çünkü biz yoldaşumuzu nefs-i reh-zen idevüz
Fikr ider misin selâmet işbu yolda gidevüz

Nefs-i reh-zen azığı çün cehl ola vü bed ‘amel
Yoldaşına yidüre mi sükkeri ve helvâ ‘asel

‘Ah kanı bu zamānda āhıret dertlü kişi
Kim rehber idevüz anı göstere bize işi

380 Yoldaşumuz ola Yūşa‘ götüre ‘ilm ü ‘amel
Yidüre ‘ilm ü ‘amelden şekkeri ve helvâ ‘asel

¹⁰² Metinde “dime” şeklinde geçmektedir.

Şöyle gelün cismümüz zenbîl bizüm pāk ola
İçine қо termikler ağuya tiryāk ola

Cismümüz zenbîl ola bizüm ağı bardağı
Andan içen kişiden sizer misin sen sağluğı

Pāk gerek kavş-i günāhdan el ayak göz ü kulağ
Tā ola ʿilm ü ʿamel Hāk hazretine müsteħak

Maʿşiyet murdārıla zenbîl cism olsa ħabīs
Hākka lāyık olmaz anda zıkr ü tesbīh ü ħadīs

385 Yine vardur guşşamuz ʿilm ü ʿamel azıgını
Hāk katında ħalk katında artmış anuñ ʿizzeti¹⁰³

Her biri iĥlāş tuzıla tatlulaşdı lezzeti
Bu vücūd içinde koyup oldılar yolda ganī

Gel bizi gör ne ʿilm var ne ʿamel iĥlāşıla
Yola nice gidevüz tuzsuz yimekle aşıla

Yā nice yola gidevüz bişmemiş azıgıla
Olmamış tebdîl-i evşāf bu zemīme ħūyıla

Yimek ol azıgı oldur tuta on intifāʿ
Bula ol ʿilm ü ʿamel aralarına ıtılāʿ

¹⁰³ Beyitte kafiye uyumu yoktur.

390 Sırları sen bilmemeñdür len terāñiye sebeb
Len terāñi dinmemek isterseñ it sırrı taleb

Nitekim Mūsā Hızırđan oldı sırrı muṭṭaliᶜ
İṭṭilāᶜ ucından oldı mertebesi mürtefiᶜ

[19^a] Sır oldur ki benligi ḥōd-binligi terk idesin
Tā niḳābuñ refᶜ ola dōstuñ yüzini göresin

Len terāñi nidür cevābuñ terk olunca benligi
Pāre pāre eyleyince ṭağ gibi zūr benligi

Pāre pāre eylemezseñ sende benlik ṭağını
Göremezsın ḥüsn-i dōstuñ nice nefsuñ bāğını

395 Hızır daḥı ol Kelīme ḥikmet irṣād eyledi
Yaᶜni ḥikmet niᶜmetile üç kez anı ṭoyladı

Ḥikmet ol sırlar durur kim Ḥaḳ teᶜālā gizlemiş
İṣbu işlerde lākin ᶜārif olan añlamış

Zāhirüñ her birisinde ṣad hezārān sırrı var
Sır içinde sırrı var sırrıla ḳalma āṣikār

Sır içinde sırrı ṣol ṭālibe olur fetḥ-i bāb
Ḥidmet-i ᶜārifde ola gözyaşı bağr-ı kebāb

Gözleri ḳan ağlaya derdile biṣe cigeri
Böyle olmayınca bil kimsene bulmaz dilberi

400 Hâzret-i Mûsâ dahı¹⁰⁴ nübüvvet mu^ccizâtıla gelür
Evvel aña Hızır gör kim terbiyet hikmet kıılır

Sırları tuymağ-ıçün gör kim nice zaḥmet çeker
Üç tabābḥa yimeyince tuymaz andan bir ḥaber

*İnne-ke len testetīā*¹⁰⁵ didi aña ol gözin
Kuvvetüñ yitmez ki yokdur şabruñ iy yār-ı güzīn

İlm-i sırrı bilmeg-ıçün niçe derhemler kıılır
Ol-dahı derhemlerin derdine derhemler kıılır

Cāna kalmamaḡ gerek ʿālemde cānān isteyen
Dertleri çekmek gerek her derde dermān isteyen

405 İlm öğrenem diyen kııl darb-ı üstādı kabūl
Dögdigine şādılık it sögme olma melūl

Genci bulmaḡ isteyen rencine çok zaḥmet çeker
On kez elden giçmeyince olmaz nefis khand u şeker

[19^b] Nişe katanan kişidür içen ol nūş-ı ʿamel
*Küllī men yercūlikāen*¹⁰⁶ eylesün şālih ʿamel

Bāliḡ ol ʿilm-i muḳayyeddür ki ʿaḳladur azuḡ
Baḥr-ı keşfe iricek bulur ḥayāt olur ḡarīḡ¹⁰⁷

¹⁰⁴ Bu sözcük fazladır, vezni bozmaktadır.

¹⁰⁵ "Muhakkak sen asla güç yetiremezsin" anlamındadır. Kur'an-ı Kerim, Kehf Suresi, 67. ayet.

¹⁰⁶ "Her kim Allah'a kavuşmayı umarsa" anlamındadır. Kur'an-ı Kerim, Ankebut Suresi, 5. ayet.

¹⁰⁷ Bu mısra 352. beyitte de yer almaktadır.

İrişür *‘ilm-i yakīn*¹⁰⁸ *‘ayne’l-yakīnūn*¹⁰⁹ bahırına
 Ğarğ olur deryāda kaçre girür anuñ hükmine

410 *‘ilm-i ‘ayne*¹¹⁰ yitişecek dirilür cānlu olur
 Ğuruda turmaz dağı balıĝ gibi bahri olur

Keşf olur müşkilleri hep şek şüphe maḥv olur
*Lev keşefe’l ‘izāu*¹¹¹ ma‘nisi anda hūb olur

Ayrılıkları zindeleri mürde kıılır bī-gümān
 Mürdeyiken zinde olur vuşlat olduğı zamān

Fürkat-i Yūsufdan irdi çeşm-i Ya‘kūba ‘amā
 Būy-ı vuşlat iricek açıldı çün nūr-ı semā

Balıĝuñ yiri açuĝ kalduğı bil ne ma‘nidür
 Tutmayan bu ma‘niyi bil ki o mālaya‘nidür

415 Ya‘ni kim ‘ilm-i şerāyi‘ çün irişe muṭlaķā
 Bu muķayyed ‘ilm-i ‘izz ola ire ‘ilm-i Ḥaĝķa

Yiri açuĝ kalmaĝ oldur anı terk eylemeye
 Çün irişdüm n’iderem adab-ı şer‘i dimeye

Çün huķūķ-ı şer‘e istiḥķākıla eyle nazar
 Ol kemāl-i ‘ilm-i muṭlaĝ maḥv olur andan gider

¹⁰⁸ Bilgiye ve delile dayanan kesin bilgidir. Keşf halinde hakikat nurunun tecelli etmesi demektir. Yani Allahu Teala`ya bir ilim ile (Kur’an ile) ulaşmaktır.

¹⁰⁹ “Gözle ve görerek hasıl olan yakınlık” demektir. İlme’l- yakīn, ayne’l-yakīn ve hakke’l-yakīn adı verilen üç yakīn mertebesinden ikincisidir. Kalbin, müşahede yoluyla hakikati yani vahdeti görmesidir.

¹¹⁰ “Ayne’l-yakīn” demektir. Vahdete gözle ve görerek hasıl olan yakınlık ilmidir.

¹¹¹ “Eğer örtü açılırsa” anlamına gelmektedir.

Bu muḳayyed ʿilmi yormaz ʿilm-i muṭlak şāhibi
Kim sever maṭlūb olanlar ḳanda bulsa ṭālibi

Ṭālib-i maṭlūb olanlardur ṭaleb-kār eyleyen
ʿĀşık-ı maʿşūḳ olanlardur efkār eyleyen

420 Çün anuñla ḥāşıl oldı sālike işbu kemāl
Ḳādrin anuñ bilmek oldur ṭuta anı külli ḥāl

[20^a] Görđi aşḥāb kim çeker faḥr-ı cihān çok zaḥmeti
Didiler kim saña Ḥaḳḳuñ oldı çok çok raḥmeti

*Mā-teḳaddem mā-teaḥḥar*¹¹² zenbüñi ʿafv eyledi
Ḳābe ḳavseyn niʿmetile oḳuyuban ṭoyladı

Didi *tā hā*¹¹³ yaʿni direm saña iy zāhir vücūd
Olmadı saña meşakḳat çekmeg-içün luṭf-ı cūd

Kim benüm cümle işüm varı ʿileldür bī-ḡaraż
Dirdüğüm şıḥḥat degül aña yetişdürem maraż

425 Ben ḡanıyem dü cihāndan ummazam bir zerre nef
Dilerisem ḥafż iderem dilerisem kim def

Bilsevüz kim çekdüğüñ bunca meşakḳatler neden
Kim ʿibādet eylemekden zaʿfları nāzik beden

¹¹² “Geçmişte olmuş ve gelecekte olacak olan” anlamındadır. Kur’an-ı Kerim, Fetih Suresi, 2. ayet.

¹¹³ Kur’an-ı Kerim’in Tā-Hā Suresi’nin ilk ayeti olup, bazı alimlerce “Ey insan” şeklinde meal edilmiştir. Beytin ikinci mısrası da Tā-Hā Suresi’nin ikinci ayetiyle anlam ilişkisi içindedir.

Evvelīn ü āhirīnler itmemiş sen itdüğüñ
Din yolında enbiyālar çekmedi sen çekdüğüñ

Ḥazret-i faḥr-ı cihān eyledi aşḥāba nazār
Maḥzen-i Ḥaḳdan bularak üstine saçdı güher

Didi āḥir olam-mı ben-daḥı ʿabd-i şekūr
Kim baña ʿizzetler eyledi ol Ḥaḳḳ-ı gāfūr

430 Her ki Eyyübüñ belāsın sevdüğinden çekmedi
Dōst elinden ḥilʿat-i ʿabden şekūrı geymedi

Dōst yolında çekmeyen cevr ü cefā miḥnetleri
Dōstdan āḥir göremez luḫf u kerem şefḳatleri

Ḥidmetinde nicesi çekmeyeyin zaḥmetleri
Kim birine biñ yitişür dem-be-dem raḥmetleri

Ḥidmet-ile çünki buldum ḥazrete ḳurbiyyeti
Nicesi terk ideyüm utanmadın ol ḥidmeti

Çünki dōst didi budur ḳurbiyyete budur sebeb
Bunu ḳoyup bir sebeb daḥı nite ḳılam ben ḫaleb

435 Ger ḫaleb ḳılam ḳabül itmeye elden ne gelür
Bende oldur ne ḳabül iderse şāḥ anı ḳılur

[20^b] Bāḡbān tervende alup pādīşāḥ getürür
Şāḥa ḥōş gelür anı çün ḥazīneye gönderür

Kim benim haznemden alsun her ne sever ise ol
Virũn aña ne alur ise haznem içinden kabũl

Bāgbān bir ŧiŧe gül ŧuyı alur ol hazneden
Pādiŧāh eydür getirũn n'ider ol ŧuyı beden

Gördiler ol ağacuñ dibine dökdi ol ŧuyı
Pādiŧāh eydür getirũn göreyim nedür sözi

440 Ol ŧudan yeg bulmadı qurbuñda ağaç haqqına
Aldum anı döküm anuñ köklerine ŧaqqına

Tā kim anuñ haqqını yimeyem kılam edā
Kim yitiŧdüm ol sebebden izzete ben bu gedā

Pādiŧāh ol bāgbānı eyledi ol-dem ğanī
Didi bilür çün yitürmez yaqqılığuñ haqqını

Çün bu ŧer-i ādāb-ıla buldı ʿaŧıqlar kemāl
Terk idicek çün bilürler ol kemāl olmaz zevāl

Müntehī sözi degüldür mübtedīlerdür diyen
Çünki maqqũda yite yol zaqqmetin çekmek neden

445 Yine deryā olıcak çeqmeler seyrān ider
İŧbu iŧler ʿāqıl ü ʿarifleri hayrān ider

Ay güneŧ çünki burçlarda kıla seyrin temām
Ebsem olmaz giri devrān itmege tutar kıyām

Ya'ni güneş çün ğurūb itse kıılır yine şürū
İrteye dek tā şabāhın eyleye girü tülū

Ay dağı olsa hilāl bedr olmağa ister sebab
Çünkü bedr ola hilāl olmağlığı kıılır taleb

Bedr olıcağ dimez ol kim ol dem ayruğ hilāl
Zīra vardur her birinde şad menāfi şad kemāl

450 Ālem-i cüz'ide kıomış Hağ ziyāde olmağı
Çünkü külliye ire cüz'īye ister varmağı

[21^a] Nitekim didi habīb kim çün şehīdlere Hūdā
Enbiyālardan ziyāde ol-ğadar kıla 'atā

Diye kim var mı dağı göñlüñüz içinde dilek
İsteñüz virem size bu demde her ne kim gerek

İdeler yā Rabbenā hīç kıalmadı ğayrı murād
Var murādlar hāşıl oldu cān u dil luţfuñda şād

Kaldı bir murād ancağ girü anda varayuz
Bize biñ cān viresin yoluña kıurbān idevüz

455 Çünkü bir cān virmege olurmış bunca kemāl
Yoluña biñ cān fidā itmeklik az yā zü'l-celāl

Çün tecellī oldu Hağdan 'ālem-i cüz'de nazār
N'içün itmeye hezārān 'āleme seyr ü sefer

Hiç tecelliden toya mı ʿāşık-ı dīzār olan
Düşdekile bir ola mı görmegi bizār olan

Nitekim bu ʿālemi ehl-i saʿādet ārzūlar
Bunda gelmeklik hem ehl-i şaķāvet ārzılar

Fāsık olduğusa yā Rab soñra şālih olavuz
Çünkü cābir olduk evvel soñra şālih olavuz

460 Kibriyāsında anuñ hep müntehīler mübtedā
Ol ķadem vaşfında anuñ muķtedālar muķtedā

Ne ķadar aʿlā maķām olsa bu şerʿ andan yüce
Buradan geçdüm diyen yolu ķarañudur gice

Gel yine Mūsā-yı ʿāşık kışşasına varalum
Neylediler Hızrıla zākir ķatında görelüm

Niçesi taʿlīm ider Mūsāya o şāhib-kemāl
Kendümüzüñ hişşesini andan idelüm hayāl

Bir niçe gün bile olup orada çevrendiler
Baķdılar deryā ķatında bir gemiyi gördiler

[21^b] 465 Kim cihānda yoğıdı anuñ gibi büyük gemi
Şehre beñzer giñligi büyükligi vü görkemi

Yücelikte mişli yoķ yöreşide bī-nażīr
Şol Süleymān taħtı gibi şanki yil üzre тұrur

Nāgehān Hızr ol gemiden yaña seyrān eyledi
Balta ile vardı anı deldi virān eyledi

Didi Mūsā işbu işüñ ‘aqlıla şer‘e hilāf
Kim Müsilmanlar gemisin eyledüñ helāk güzāf

Hızr eydür dimedim mi yok-durur şabruñ senüñ
Kim benüm işlerüme katlana canuñ senüñ

470 Her ne kim işlerisem gerçi görürse hārāb
Ol işüñ altında vardur nice dürlü hem şavāb

Ben egerçi kılurısam oduñ üstinde nişīn
Virürem ol od içinde gül ü reyhān yāsemīn

Mürde içinden çıkaram hem bir nefesde zindeler
Girye içinden gösterürem gül şiküfte hāndeler

‘Arşdaki İblīsi ferşe indürürem kahrıla
Ferşdeki İdrīsi ‘arşa çıkaruram luţfıla

Didi Mūsā kim haţā itdüm baña ‘afv eylegil
Sehv ü nisyānıla didüm kaçd-ı sözden bilmegil

475 Luţf idüp bildürdi Mūsā hāzretine hikmeti
Kim bu hikmetden bulursın istedüğüñ vuşlatı

Ol gemiden dirülürdi niçe miskīn ü faķīr
İşledürdi bunlaruñ-çün niçe mellāh ücir

Şāh-ı kâfir alurıdı her bir gemiye ğaşbıla
Leşkerin koyarıdı tā mü'minlere ğārāt ide

Hak baña bildürdi anı pes gemiyi ben şıdum
Düşmedi kimse ziyāna bil bu sırrı kim didüm

Ğaşbāndan şavaşıcağ şınığın berkitdiler
Ol faķırān ve hayrān yine fāyda buldılar

[22^a] 480 Ehl-i zāhirden işitdüñ bu geminüñ kışşasın
Ehl-i işāretten dağı tıy algıl özüñ hişşesin

Her ne kim āfākda vardur çüñkim enfüsde var
Her birinden ʿibret al vü her birinden itibār

Bir gemidür bu gönül laʿl ü cevāhir toptolu
Ol cevāhir deñizünde *lā ilāhe ğayruhu*¹¹⁴

Zıkr ü tesbīh ü tilāvet toptolu şıdğ u şafā
Zevğ u şevğ ihlāşıla niyyet dağı ʿahde vefā

Didi ol faħr-ı cihān kim yirile gök ortasın
Toldurur *el-ħamdülillāh*¹¹⁵ çüñki cāndan diyessin

485 İki deryā ortasında bu gemi bil cārdur
Şağa baħr içindeki ğavf u ğaţardan ʿārdur

¹¹⁴ “Ondan başka ilah yoktur.” anlamındadır.

¹¹⁵ “Allah’a hamd olsun” anlamındadır.

İki deryâdur biri hüdâdur biri hevâ
Birisi hubb-ı beğâdur birisi hubb-ı fenâ

Ger hüdâ yili eserse hâzrete ٲođru gider
Ger hevâ yili eserse bu gemiyi ğarğ ider

Milkidür ol nefslerüñ kim cümlesi miskînedür
Melhamedür muٲmainne birisi levvâmedür

Bu havâs-ı hamse mellâh oldılar bu gemiye
Ol gemiden tâ ki bunlar dağı kazana yiye

490 Ol gemiye ٲoldururlar zıkr olan cevherleri
Kıymetini Hâğ bilür cânlar değer geğerleri

İletürler bu fenâdan ol beğâ iğlîmine
Tâ ticâret ideler cevherleri ağğâğına

Bu cihânda kimse bilmez anlaruñ kıymetlerin
Birisine hep virürler bu cihân niçmetlerin

Nefs-i emmâre şehî diler ki bunu ğaşb ide
Virmeye miskînlere itbâcına virüp gide

Zira düşmendür şehî emmâre ol miskînlere
Tâ helâk itmek diler alup gemisin anlara

[22^b] 495 Tizcegin *innâ zalemnâ*¹¹⁶ baltasıyla vuravuz

Ol göñül gemüsini bütüniken şıyavuz

¹¹⁶ “Nefsimize zulmeyledik.” anlamındadır.

Çünkü emmāre şehī gördi-ki bir şınık gemi
Ol bütünler görüriken şınığın hīç ala mı

Tevbe istiğfār anuñ-içün ola maqbül-ı Hüdā
Kim gönül emmāreden bunuñla olur hem cüdā

Bu gemiyi kesr iden balta durur derd ile āh
Kim diye gözyaşıla yā Rabbenā kıldum günāh

Bu gemi içindeki cevher degül boncuğ durur
Hep riyādur bu ʿamel ihlāşıla yoğdur keder

500 İçi tolar gözyaşıla āh ider ol zār u zār
Hızr-ı rūhuñ sözile gönle ider inkisār

İşbu sözi zıkr idendür Hızr rūh bilme ʿaceb
ʿUcb-ıla emmāreden kırtulmağa budur sebab

Zīra nefse ʿucb gelmişdi ki çok kıldum ʿamel
Zıkr ü tesbīh ü tilāvet hacc beyt bī-bedel

Qalmamış bunca ʿulüm cemʿ itmiş bunca kitāb
Bunca mescidler medāris varını kıla hisāb

Bunca mālār cemʿ idüp harc itmişem Hāq yolına
ʿĀlem içre bir dahı cānum gibi az bulına

505 Dünyede işledügi aʿmāleri kıla hisāb
Fazl-ı Hāqqı evinde gözine bu ola hisāb

Nefs-i emmāre buradan yol bulur ğaṣb itmege
 ‘Ucbı şalar orta yire gemi alup gitmege

‘Ucb daḥı emmārenün bir pehlevānidur ulu
 Bunı şalar çün gönül a‘mālilleh olsa tolu

Cehd kıılır kim gönile hıç ‘amel itdürmeye
 Oradan çün bozmaya bār-i feemmāir diye

Niyet-i ihlāş daḥı gelüp anı itdürmeye
 Hakkā lāyık işlerüñ hıç çevresine varmaya

[23^a] 510 Göre kim tıoldı gönül a‘māl-i ḥayrla ‘aceb
 Göndürür ‘ucbı ki kıılır maḥv a‘māl-i taleb

Çünki rūḥ diye ki hergiz i‘timādum yoḡ-durur
 Kim riyādur vārişi tezvīr ü zūrı çoḡ-durur

Ne ‘ilm var ne ‘amel var Hakkā lāyık ne ḥvāh
 Nice ḥazrete varam ehl-i günāh rüz-ı siyāh

Fazl-ı Hakkā göz tutaram ol-durur baña ümīz
 Kim anuñ çoḡ raḥmetinde her ümīz nā-ümīz

Fazl-ı Haḡ tevfiḡ-i Haḡ olmazısa ḥālüm n’ola
 Luṭf-ı iḥsān pādişāh itmek gerekdür kııla

515 Vāy olur ol kııla kim ol kendü nefsine kıala
 Kendünüñ a‘māline yā kendü ‘ilmine kıala

Çünkü ol iblīs özinüñ¹¹⁷ ʿilmine dutdı ümīz
Ol ümīzden āhīri gör nice oldı nā-ümīz

*Rabbenā zalemnā*¹¹⁸ dise yigdi ol zamān
Ol ana hayr diyüp melʿün olmağdan ʿayān

Kendünüñ ʿilmine baqup gördi oduñ rifʿati[n]¹¹⁹
Gördi Ādem aşlınuñ toprağınunıñ hem zulumetin

*Rabbenā zalemnā*¹²⁰ didi Ādem ol demde lā-cerem
Bildi kim emmāreden kırtulmağa bu-durur em

520 Çok-durur benüm günāhum yok-durur bende ʿamel
Dimek-ile irişür emmāreye ʿucba hālel

Anuñ-içün didi Hāq şınıqlular kıatındayam
Kanda bir dertlü varısa beni isteñ andayam¹²¹

Dertlülere yetişür dermān-ı rahmetden vefā
Hastalara yetişür dārü'ş-şifādan hem şifā

ʿÖzr ü tevbe kanda ise rahmetimi kıılır taleb
Rahmetüme kanda ise gözyaşı olur sebeb

Severem eksiklüyem diyen kişileri müdām
Kim virem eksügini noqşānını kılam tamām

¹¹⁷ Metinde “özinüñg” biçimindedir.

¹¹⁸ “Ey Rabbimiz, zulmeyledik” anlamındadır. Kur’an-ı Kerim, A’raf Suresi, 23. ayet.

¹¹⁹ Metinde “rifʿati” biçimindedir.

¹²⁰ “Ey Rabbimiz, zulmeyledik” anlamındadır. Kur’an-ı Kerim, A’raf Suresi, 23. ayet.

¹²¹ Metinde “andayım” biçimindedir.

[23^b] 525 Sevmezem şol kimseyi kim bile kendüyi ğanī
 Hāzretüme gelüben yalvarmaya ki yā ğanī

Ben faķīrem sen ğanīsin ben za‘īfem sen kavī
 Duyabilmez cism-i huffāş irse güneş pertevi

Rūh eydür kōrkum ol ğāşib-ı emmāreden
 ‘Ucb-ıla ğaşb eyleye kıla anı āvāreden

Niçeler gemüsini toptolu gevher eylemiş
 Şad hezār şālīh ‘amelden taşın için bir eylemiş

Şoñ ucı kırtarmamış ‘ucb-ıla emmāreden
 Ol zālīm fettāndan ol ğāşib mekkāreden

530 ‘Aķl eydür ğaşb iderse o da yanar ‘āķıbet
 Kendü daķı ol gemiden olısar bī-menfa‘at

Kim irişür ğaşb idene Hāķ te‘ālādan ğāzab
 Āķirin fikr eyler mi nefis-i emmāre ‘aceb

‘Āķıbet-endīş degül düşer harāma işbu dem
 Yanarısa yansun oda şerāyişe başar kadem

Āķirin gözler bugün hayvān gözetmez āķire
 Göre kim şınuķ-durur ğāşib alıban getmeye

Kesr olanda yoķ-durur emmārenüñ hergiz işi
 ‘Ucbı şol yire şalar kim anda yoķdur gözyaşı

535 Şunda kim şınuqlık ola ʿucb-ı kibr andan kaçar
Nefs-i emmāre bütün olan yire leşker şaçar

Hışşeñi bu kışşadan ey cān-ı men fehm eylegil
Kim şınuqlu kıldı Mūsā göñlini ol ehl-i dil

Kim gemisi göñlinüñ toptolayıdı ʿilmile
Cevher-i iymānıla şıdķ u şafā-yı ħilmile

Zıkr ü tesbīħ ü tilāvet niyyet-i şavm u şalāt
Maʿden-i nūr-ı nübüvvet luḡf u iħsān ü zekāt

Vaşf-ı ʿucbuñ şāhı anı dileridi ğaşb ide
Bunları şuya ata vü gemüyi ala gide

[24^a] 540 Hızır rūħuñ *inneke len testetiʿuñ*¹²² baltasın
Aldı eline eyledi delük delük ne disin

Virmedi göñül gemisin ne gemi içinde var
Düşmān-ı emmāreye kim delinüp oldu emīn

Haķ ķatuñda olıcaķ kār eylemez emmāre pek
Haķ aña eydür yüri git begligüñ ğiçmez iy beg

Çüñkim ola derd ü gözyaşı bī-çārelik
Şığmaz anda vaşf-ı ʿucb vaşf-ı kibr emmārelik

Gelmişem bütün kılam tā eyleyem derdine em
Āhına virem ʿaḡālar gözleri yaşın silem

¹²² “Muhakkak sen asla ğüç yetiremezsin” anlamındadır. Kur’an-ı Kerim, Kehf Suresi, 67. ayet.

545 Bu bizüm gemümüziñ içinde yoǵdur ol ıumās
Olanını dağı ıılmış neſs-i emmāre terāř

Gemümüz ğaşb eylemiş ıomış metā^cın içine
Fitne vü hıǵd u had zılm u ıama^c kibr ü kine

Hubb-ı dñnyā toptolu vü hubb-ı cāh u hubb-ı māl
Hubb-ı ebnā^c-ı benāt u zevce vü hālāt u hāl

ıanı ^caşık ıanı řādık kim buları ıağıda
Gemi ala elinden bunları ata oda

Toğdurur gemü içine ^cilm ü hikmet ma^crifet
Zıkr ü tesbıh ü tilāvet luşf u ihsān mevhibet

550 şığk u ihlāř u řafādan kıymeti cevherleri
İlete Hızruñ ıatına diye şaıla bunları

Ol dağı řikeſtelik altında nihān eyleye
Virmeye dñřmen eline ıurtaruban şaılaya

Dñřmen andan şavuşıcak şınığın berkideler
Toptolu içindekile şatmağa alup gideler

Bu fenādan ol beķā iķlīmine iylediler
Müřterisi anuñ Allāh anı Allāha şatalar

[24^b] Kimine vire hezār u kimine şad şad hezār
 Kimin[i]¹²³ kıla ganī kim bī-şümār u bī-ħisāb

555 Ol ʿaṭālar itmeye gözler anı görmiş ola
 Yā kulaqlar işüdüp gönülden ol geçmiş ola

Gel yine Mūsā-yı ʿāşık kışşasına varalum
 Hızrıla şohbetlerinden hişşemüzi tıyalum

Gitdiler gemü katından bunlara açıldı yol
 Gide gide bir cezire içre kıldılar nüzül

Gördiler bir oğlanı kim hūb yüzlü çün kamer
 Kıldılar hūsninde hayrān sözleri dürr çün şeker

Hızr anı tağ ardına ırmağ katına iletür
 Başını kesüp atar gevdesi ortada yatur

560 Çünkü Mūsā anı gördi eyledi bir nice hāy
 İşbu işüñ nice işdür gör anı hāzır Hüdā

Nite keşte eyledüñ bir nefes itmedin günāh
 Ne diyevüz şorıcağ anı Yaradan pādişāh

Hızr eydür dimedüm mi yok-durur şabruñ senüñ
 Kim benüm işlerüme katlana bu cān u tenüñ

Didüm giçemezsin sen bu zāhirden yaķın
 Giçse idüñ açılurdu saña çok keşf-i mübīn

¹²³ Metinde “kimin” biçimindedir.

Gördüğüñce nite dip yenüden eylerseñ su³āl
İtirāz eyleseñ göreydüñ anca dürlü hāl

565 Didi ‘afv eyle bu kerre dağı şormayam ğaraž
İtirāz eylersem ola firāk aña ‘ivāž

Hızr eydür diyeyüm bunda hālüñ şan‘atların
Kalmasin müşkil içre tıyasın hikmetlerin

Ol ğulam kim keşte kıldum ben anuñ fikrüm katın
Vālideyni pes velīlerdendi ol kāfir yaqın

[25^a] Anı ben öldürmesem bulsa cihānda ‘ākıbet
Vālideynüñ üstine şerri irerdi ‘ākıbet

Keşte kıldum tā ki şirkden kendüzi ola berī
Vālideyni kıla şerri irmesinden hem arı

570 Ehl-i zāhirden işitdüñ bunlaruñ sen kışşasın
Ehl-i işāretten dağı tıy algıl özüñ hişşesin

Her ne kim afağda vardur çüñkim enfüsde var¹²⁴
Ol birinden hikmet al ol birinden ‘itibār

Ol katıl Hızr kim Hāk aña dimişdür ğulām
Söylemekdür kişi kizb ü dağı şirkile kelām

Ol kelāma atadur hem anadur ‘aqlıla rüh
Bu oğuldur ‘ağ oldı nitekim ferzendi Nüh

¹²⁴ Mükerrer mısradır. 481. beytin ilk mısrasında da geçmektedir.

Ḳavl ü fi'li kişinüñ şulb-ı oğlıdur şulb-ı kız
Ata ana bunlaruñla yā zelīl ü yā 'azīz

575 Ḳavl-ı şıdk oğlı ucından çok ata ehl-i ta'lim
Ḳul güzer oğlı ucından çok ana ehl-i caḥim

Sözi girçek kişilerüñ yüzi ağ ḥükm-i revān
Baş aşığa yüz yukaru olur ol sözi yalan

Bu yalanuñ var celīsi hem ḥafīsi ey cüvān
Her kişi bilür celīsin sen ḥafīsin kıl beyān

Ḥaḳ te'ālā ol ḥafī kizbe gulām ad eyledi
Ya'ni kim küçük yalan olmasını yād eyledi

Bu ḥafīsi ol-durur kim kıla esbāba nazar
Ḥaḳқа isnād itmeye esbāba ide her ne var

580 Diye yağmurlar bitürür yirdeki bu odları
Bu imiş ağaçları virür bize ni'metleri

Yimek içmekdür bizi gündend güne diri koyan
Kesbimüzdendür bize ni'met degüldür gayrdan

Ger ḥaḳīḳat dise mü'min kizb olur kizb-i celī
Ger mecāzī dise kizb olmaz celī olur ḥafī

[25^b] Şunlaruñ kim muḥma'inne ola nefsi her ne var
Ḥaḳқа isnād eyler ol 'ālemde külli ḥayr u şer

Küllü fi'li Hâk ider dirgürmez esbâbını
Rabbü'l-erbâba nazar kıılır koyar erbâbını

585 Hâkka isnâd eylemez esbâba ider her ne var
Şâhib-i emmâreliğin kıılır esbâba nazar

Küllü fi'li Hâkka isnâd eyledi ol ehl-i dil
Halka isnâd itmeyen terk anı kıatli bil

Kim terk itmeyen anı kıati-le ta'bîr eyledi
Ol hafî kızb-i gülâm adına ta'ÿîr eyledi

Nefsi öldürmek oldur kim terk ide sevdâsını
Terk ide evşâfını işitmeye vesvâsını

Gerçi ol kızbüñ gülâmı halka hûb şüret gelür
Söylese şîrîn zebân kim işiden taña kıalur

590 Söyleyene diñleyene yalanı şeytân la'îñ
Tatlu gösterür hemîşe söylesün diyü yakîñ

‘Akl-ı Mûsâ i'tirâz idüp didi kim iy zekî
Terk idüp işbu kelâmı gönle bıraķduñ gamı

Halka isnâd itmegi terk eyledüñ sen iy refîķ
N'ola isnâd-ı mecâzı eyleseñ yok mı tarîķ

Kim ‘avâmlar her zamân esbâba eylerler nazar
Hâşlar ol kim müsebbibden tuta anı meger

Halkda müstaʿmel olan sözlere kıılır iʿtibār
 Hızır rūḥa pes didi kim işbu terküñde ne var

595 Yaʿni nite terk idersin bu süker varlığın
 Rūḥ eydür görem varında Hāḫ fiʿallığın

Hālik esbāba zāhir ola görmege sebep
 Bilmegil fiʿli sebebden kııl müsebbebden taleb

Bu sebebler varını terk eyle katl itmiş gibi
 Diri kılsa ḫarr-vār şol küfr söylemiş gibi

[26^a] Birgün ol şeyḫ-i kebīr ol Bāyezīd ḫalvet çeküp
 Eyledi Hāḫḫa münācāt ağlayup ḫan yaş döküp

Didi Hāḫ kim ne getürdüñ yā Beyāzīd armağan
 Eydür iy bār-ı Hūdā yā ʿālim-i sırr u ʿayān

600 Ne faḫīrem ne ḫaḫīrem ne zelīlem yā laḫīf
 Armağan yaraşduram sen pādişāha ben zaʿīf

Sañā lāyık ne ʿamel var ne ḫū ʿilm var şariḫ
 Ancaḫ ol kim birledüm getürmedüm şirk-i ḫabīḫ

Didi yā şeyḫ Hāḫ unuttuñ sen meger sır gicesin
 Şordılar çün yüregüñ ağrısından nicesin

Sen didüñ süd içdügim kıldı ziyāde ağrumı
 Yüregümi pāre pāre eyledi hem bağrumı

Şirk degül mi süde yapduñ benden olan ağruñı
Süd elinden ne gelür kim päre kıla bağruñı

605 Didi kim estağfirullāh görmeyem ayruķ sebeb
Ba^ʿdezān her ne ola kılam müsebbibden taleb

Eylemezler ehl-i ʿirfān hergiz esbāba nazār
Hep müsebbibden gördüler ʿālem içre her ne var

Eylemeñ esbāba isnād anlaruñ katında bil
Kızb-durur şirk-i hafī şayarlar ehl-i dil

Hāl dilile söyleşürdi bir ağaç dīvārıla
Añladı bir ʿārif anı göñlinüñ envārıla

Çün ağacı kaçdılar dīvāra eyledi su^ʿāl
İy ağaç nite kılırsın ittişālum infişāl

610 Birbirinden ayırırsın taşımı toprağımı
Güşte diben hasta idersin nerde varsa şağımı

Ağaç eydür utanuram katı senden ey cidār
N'eyleyem ma^ʿzūr tut kim yok elümde ihtiyār

[26^b] Gel su^ʿāl toķmağdan eyle kim toķunur başuma
Geñsüz eyler bī-terahħum işüme yoldaşuma

Kāğıd eydür iy kalem ağ yüzümi kılama siyāh
Nice dürtersin yüzüme qarayı nedür günāh

Pes kalem eydür bu işde sen beni efdür kıl
İhtiyārum yok benüm barmaqları mesʿul kıl

615 Barmağ eydür ne gelür benüm elümden iy kalem
Zūr-ı bāzūdur iden andan durur cümle raqam

Bāzū eydür ne gelür benüm elümden iy refīk
Kātibem tā dirse aña dir andandur tarīk

Kātib eydür ebsem ey bāzū beni söyletmegil
Kim başaran kamu işi dil-durur bu tende dil

Göñül eydür kalb-i mü'min hārdur beyne işba'ayn
Ne gelür göñül elinden cān-ı men ey nūr-ı 'ayn

Ya'ni rahmin barmağınun ortasındadır göñül
Göñülü ol döndürür göñül kalemdur kātib ol

620 Bu teselsül vācibe varmadın olmaz külli hāl
Ol cihetden vācib eydür didiler ehl-i kemāl

Fıkr iderseñ ki nedür alduğun bu kışşadan
Aşşın oldur kışşalardan ne alursañ hişşeden

Haşşal ol emmārenün kılma gulāmına nazār
Merhamet göstermegil tatlu diline çün şeker

Ol gulāmdur şāhib-i hıkd u hased gāşib-ı şaķī
Ol gulāmdur söyleyen kizb ü celī kizb ü hafī

Ol-durur gönül gemisi bu ten olsa gaşb iden
Ol-durur kendü metâ'ın tıldurup alup giden

625 Ol-durur haqqı koyup esbāba indüren gözün
Yüzünü hūb gösterüben tatlu gösteren sözün

N'idelim kim biz anı terk eyleyüp öldürmedük
Düşmenümüz öldürüben dōstumuz güldürmedük

[27^a] Ol bizi kul eylemişdür bize dirse varavuz
Lā-cerem Haq kullıgında aña uyup kalavuz

Bunu gösterdi Kelīme ol hekīm ü zāt-ı pāk
Biz anı öldürmeyince ol bizi kıllur helāk

Bir de hişşüñ evliyāya kılmayasın i'tirāz
Ebyazı esved kıllursa esvedı kılsa beyāz

630 Kim anlara Haq viribdür her bir işe ihtiyār
Anlara münkir olanlar olmadılar bahtiyār

Haqdur anlarda taşarruf eyleyen anlar degül
Cān-durur tende taşarruf eyleyen tenler degül

Evliyānuñ kudretidür kim Hüdādan getirür
Tā kemāndan çıkmış oqı girü yoldan getirür

Ol Süleymān yoldaşı kim *indehu*¹²⁵ 'ilmü'l-kitāb
Evliyādandır ki kıldı ol Süleymāna hitāb

¹²⁵ "Onun katında, huzurunda" anlamındadır.

Didi saña getüreyim Belkısı tahtıyile
Göz açup yumıncaya dek dükeli rahtıyıla

635 Ol ʿilim ʿilm-i ledünîdür ki¹²⁶ Hızra virdi Hâk
Ol ʿilimden evliyâlar vârı aldılar sebağ

Hâzret-i Mūsâ dağı bu ʿilm-içün kıldı taleb
Yürü var bu ʿilmi öğren diyü vağy eyledi Rab

Nʼidelim kim evliyâya iʿtirâzlar eylerüz
Ger kerâmet gösterürse cādū diyü söylerüz

Olmışuz esbāba nāzır bilmezüz Hâkdan işi
Hâkdan olan işleri dirüz kim itdi ol kişi

Bu işile eydürüz kim Hızrı bizde görsevüz
Hâzret-i Mūsâ gibi biz dağı taʿlîm alsavuz

640 Hâzret-i Mūsâya taʿlîm eyledügin nʼeyledüñ
Varup andan evliyâya maṭlûb eyledüñ

[27^b] Kâbiliyyet hâşıl ide gör özüñ pāk eylegil
Varup andan evliyâya yüzüñi hâk eylegil

Kâbiliyyet olıcağ Hâk saña Hızrı gönderür
Kâbiliyyet olmayıcağ Hızrı girü dönderür

Gel yine Mūsâ-yı ʿaşığ kışşasına varalum
Âhırinde kışşasınuñ hişşemüzi alalum

¹²⁶ Metinde “kim” biçimindedir.

ıldılar andan sefer t kim atı acıdılar
Oldılar yle zaf kim yrmekden aldılar

645 yle kim oldu ell anlara hep olan arm
Ne atı var ne hd itmek ıldılar ml-kelm

Ngehn iridiler gide gide bir türbeye
Gördiler anda cemat umdılar onuklaya

Didiler bunda onuuz var mıdur bize am
Anlar eydür yok am bizden size budur kelm

Anlaruñ her yimegin yimezleridi n bular
İstediler balı t kim sepedinden aalar

Yhd ig yumurta ola kendüler bireler
Y yimi ola aadan silkeler divreler

650 n bulunmadı bular istedii anda am
Dilediler gideler itmeyeler bunda ıym

Gördiler anda sary-ı hb vafın kim diye
Anı bnyd eylemi hib-kerem anda ura

Ol kermden oñra almı nie tıfln-ı yetm
Anlara mir almıteinden zer  sim

Sengh-yı ıymeti andu-yı pr-güher
Ol sary altında pinhn eylemi anı peder

Ol sarāyuñ bir divārı egri olmuş duta
 Hızr anı toğrulta virdi ki hayra yite

[28^a] 655 Toğru kıldı ol yetimler cümlesi sevündiler
 Çünkü yaptı geldi Mūsā katına tizcek gide

Didi Mūsā yapduğunuñ ücretine kim ne var
 Anlara nite dimedüñ açlıgumuzdan haber

Kim irişdi cismümüze uş bizüm za‘f-ı zarar
 Çünkü Hızruñ ol divārda işledügin gördiler

Pes Hızr didi kim bu üçüncide olsun firāk
*Yelzemü’l-vaşlu firāk fe‘ālemin ve’l Haqqı bak*¹²⁷

Aramuzda yok-durur fūrkatden özge dağı kār
 İy Kelīm Haq beni hazret-i perverd-i kār

660 Kıldı Mūsā nāleler gözyaşların itdi revān
 Fūrkat odı şağa şola eyledi anı revān

Kelīmden işbu şı‘rūñ sözleri kıldı zuhūr
 Fūrkat odıla gözyaşıla dertlü gör ne kılmur

Müstef’ilün / müstef’ilün / müstef’ilün / müstef’ilün

İy cān içinde cān olan gel dimegil hāzā firāk
 İy derdüme dermān olan gel dimegil hāzā firāk

¹²⁷ “Bilirsın ki kavuşma ayrılıktır, Hak ise baki olandır.” anlamındadır.

İy cānuma cānān olan cānān içinde cān olan
İy gönllüme sultān olan gel dimegil hāzā firāk

İy dilber-i dildār olan buñaldugum dem yār olan
Bīmāruma tīmār olan gel dimegil hāzā firāk

665 İy gönllüme merğüb olan iy gözüme merğüb olan
İy cānuma maħbüb olan gel dimegil hāzā firāk

İy gözlerüme nūr olan firdevs içinde hūr olan
İy vuşlatı derde devā gel dimegil hāzā firāk

İy cānuma sensin şafā ‘āşıklara kılan vefā
İtme bize dāimā cevr ü cefā gel dimegil hāzā firāk

İy göreni ‘uşşāk iden işideni müştāk iden
İy cinnīleri ħalk iden gel dimegil hāzā firāk

[28^b] Aşduñ beni ‘ışk dārına kılduñ selāmet varına
Yandurma hicrūñ nārına gel dimegil hāzā firāk

670 ‘Ālemde meşhūr eyledüñ vaşluña mesrūr eyledüñ
Hicrile maħhūr eyledüñ gel dimegil hāzā firāk

Ķanı bizüm ol ‘ahdumuz ol gice gündüz ceħdimüz
Zehr eyleme ol şehrimüz gel dimegil hāzā firāk

Ayıрмаğıl dermānumı āh ol cāh-ı rümhānum
Yandurma oda cānumı gel dimegil hāzā firāk

Sensin ab be  n ab b Őehr ne gelmişem ęar b
Sensin g l   men  andel b gel dimegil h z  fir k

Mef l n / Mef l n / Fe l n

Őeh   Őku n g n lden ayrulur m 
Cem l n Őavk  c ndan ayrulur m 

675 ViŐ l nd r v c duma ay tum
Ge ez c n h k bedenden ayrulur m 

G z m n n r s n g nl m s r r 
G z m n r  g z mden ayrulur m 

Fir ku ndan bu g nl m itmez  r m
Dil- r m itd ginden ayrulur m 

Őorarsa n gitmezem b g n dan iy c n
Ki b lb l b y-1 g lden iy c n ayrulur m 

Bu derd n  resin H k sende  om Ő
Sen olmaduğda benden ayrulur m 

680 ViŐ l n  adrini her kim ki bilmez
Hem Őe ol fir kdan ayrulur m 

ay l ni Şu c n kim Őandı vuşlat
Hem Őe ol viŐ lden ayrulur m 

Çü Mūsā sözleri hep şi'ire geldi
Fırāk ma'ınileri hep zikre geldi

İşit Hızruñ dahı aña cevābın
Ki şi'r olup k̄amusı fikre gelmedi

[29^a] Eger şi'r itmedise anlar iy cān
N'ola sözleri şimdi şi'ire geldi

Mefā'lün / Mefā'lün / Mefā'lün / Mefā'lün

685 Beşāret saña ey Mūsā fırāk-ı cān-fezādur bu
Vişāli vaḥdet-i Ḥaḳdur fırāk-ı māsivādur bu

Fırāk-ı beyneke vü beynī şığışmaz bunda benvīt (?)
İkilikden cüdā olmaḳ fırāk dime liḳādur bu

Dime firḳat ki vuşlatdur dime zillet ki izzetdür
Dime bid'at ki sünnetdür hezārān merḥabādur bu

Vişāl-i lā-mekāndur bu ki her gönle şafādur bu
Beşāretdür beşāretdür saña Ḥaḳdan işāretdür bu

Göz ḳulaḳ zebān olmaḳ ya aşşı ya ziyān olmaḳ
Bene senden nişān olmaḳ ki sālilde belādur bu

690 Şu kimse kim mekānidur yāḥūd devr-i zamānidur
Cevābı len-terānidür ki rü>yetden cüdālık bu

Bu h̄öd-bīnlik hicābuñdur gözüñdeki niķābuñdur
Unutmaķ anı bābuñdur ki bu derde devādur bu

Çü bülbüller figān eyler gözüñ yaşın revān eyler
Şağa şola revān eyler ki gamuña revān eyler

Eger İsa eger Mūsā komağıl nāmı nāmūsı
Ne ditrer bunuñ üzreye arzı yā semādur bu

Eger olmuşısañ hasta řabīb-i cān u dil iste
Şikeste dil zebān peste rāh-ı rāst-nümādur bu

695 H̄abībī ism-i maħmūdı dil ü cāndan mükerrer kıł
Ki her hasta olur cāna şafādur bu şifādur bu

Kelāmın kodı řalbüñde lisānuña zuhūr eyler
Eger şadrini bilürseñ ‘ařādur bu ‘ařādur bu

Fāilātün / fāilātün / fāilātün / fāilün

Ehl-i zāhirden işitdün řārīnūñ sen kışşasın
Ehl-i işāretten daħı alğıl özüñüñ hişşesin

[29^b] Geldi olardan cevābı kim nefsi emmāre emīr
Yılduz ışığıla kıala şoğmaya hiç māh-ı tāb

Bu gāzālar olmağa İslām adı kıā'im gerek
Bu vücūd içinde ĩmān güneşi dā'im gerek

700 Bu vücūduñ kıaryedür yaķın ki bir Őehre Őađır
Yatmış olar Şehr iinde oķ ğanī vü oķ faķır

Her biri ʿuzuvuñ bir [silik]larıdır Őāhibi
Küük aʿzālar nüker büyük aʿzā nāyibi

Nefs-i emmāre emir olmuş velī aķl-ı maʿāř
Hōř müdebbir Şehr iinde hem vezir dādına bāř

Ķarañuluk Şehr iinde ne ğüneş var ne hōd ay
Şöyle ser-gerdān kıılır her ne kim yoķsul bay

Nefs-i emmāre dağı ʿaķl-ı maʿāř yılduz gibi
İki yılduz eydüĝini tutdılar ğündüz gibi

705 Nāĝehān uĝradı bu Şehre iki Őāhib-kemāl
Birisi ʿaķl-ı maʿād u birisi ʿıřķ-ı celāl

ʿıřķ Ķurān hāfızı ʿaķl-ı maʿād Őāhib-ħadīs
ün bular bular turalar ĝidiser cümle ĝabīs

Key ulu řālilü Şehre bu iki olur naşib
Anca var Şehr ve ʿazim ĝalmıř bulardan bī-naşib

İkisi de bu vücūduñ Őehrine ün girdiler
ĝüneř-ile ay gibi Şehri münevver kııldılar

Nefs-i emmāre ĝörüp ʿıřķı ĝamařdı nʿeylesün
Őözi ĝimez oldu bu evlerde kime Őöylesün

710 Göricek ʿaql-ı maʿāş ʿaql-ı maʿād oldı süst
Döstlîğın görüp anuñ ʿaql-ı maʿād oldı key süst

Bu vücūd şehri içinde çünki mihmān oldılar
Kendülere ol gıdā olur taʿāmdan şordılar

Yoğıdı aʿzā varında bunlara lâyıķ taʿām
Lā-cerem konuqlamaķda oldılar ķāşır müdām

[30^a] Bunlar eydür işbu evler niʿmeti olmış ħarāb
Kim bulunmaz hiç bularda ne taʿām u ne şarāb

Olalıdandur ħarāb ʿaql-ı maʿāş aña vezīr
Nice niʿmet bulasın bu şehre toğmaya āfitāb

715 ʿİşķıla ʿaqla nedür olan taʿām olan gıdā
ʿİlm ü ħikmet maʿrifet Ƙurān aĥādīs kelām

Ay güneş toğdı dem yılduzuñ ħaķķı ğurūb
Beg gelicek kethüdā turmaķ gerek el bağlayup

Ol ħaķīķī ʿışķ gerekdür girçegin ʿaql-ı maʿād
Tā bunuñ gibi gıdālar isteyeler ola zād

ʿAķlıla ʿışķ olmayınca bu taʿām nirden gelür
Yāĥūd kim eyler gıdā bunuñla yā kim eglenür

Çünki bunlar dilediler ideler bunda ķarār
ʿİşķ yaptı yapısuz olmış sarāya bir divār

720 Bu vücūd şehrine virdi bir sarāy hōş u laṭīf
Anı bünyād eylemişdi bir ʿazīz zāt-ı şerīf

Yaʿni Ādem atamız kim yaptı ol dīn ü Hūdā
Öz vücūduñ hem içinde dīn-i İslām hōş sadā

Ādemüñ oğlanlarından ol sarāyı şakladı
Enbiyālar gitmege andan yaña hīç kıomadı

Ol sarāyuñ adı İslām oldu hem ĩmān i yār
ʿİlm-i hikmet maʿrifet aʿzālara andan tolar

Cümle aʿzālar münevver olur ĩmān olıcağ
Her bacadan güneş iner ʿāleme gün toğıcağ

725 Ol sarāyuñ dört divārı vardur şakfıla penc
Ol cihetden didi *el-İslāmu hamsün şadı genc*¹²⁸

Şakfı anuñ dū şehādet oldu bir rükn-i şalāt
Rükninüñ birisi şavm birisi hac biri zekāt

[30^b] Ehl-i ĩmān olanuñ aʿzālarında var varı
Hep yıķılmış ehl-i şirk olanda yokdur hīç biri

Kiminüñ şakfı tırur dīvārı olmuş nā-bedīd
Kimisi dīvārınuñ yirine tıtmışdur ümīd

Melik kıldı nefsile gönül gulāmına Hūdā
Ellerine yaptılar olmayalar Hāğdan cüdā

¹²⁸ “İslam’ın hazinesi beştir.” anlamında hadis alıntısıdır.

730 Kim bunuñ her rükniniñ altında var genc-i ‘aẓīm
Her ki genci dir bulam tutsun sarāyı pes selīm

Kim sarāy altında ҡomıř Hāķ ҡamu ni‘metlerin¹²⁹
Bunu ma‘mūr eyleyen bulur ҡamu ni‘metlerin

Ger egilse bu sarāyuñ bir dīvārı iy refīķ
Hızr olan kişi anı toğrultmağa tutar ıarīķ

Ya‘ni kim ‘ıřķ-ı haķıķī hem dağı ‘aķl-ı ma‘ād
Kim ҡomazlar yıķıla ola ĥarāb vü cāy-ı bād

Nitekim küfr ehlinüñ şhrinde yoķdur bu sarāy
Anda yoķ ‘ıřķ-ı ma‘ād vü hem güneş dağı ay

735 Cennetüñ dört ırmağı ķopar bu dört erkāndan
Nitekim altun gümüş yaķar demür dört kāndan

Her ki bu şer‘üñ bināsın muĥkem idüp idi
Cennetüñ yolın tıutup ıamu yolından ııķdı

Bu zamān ĥalkında azdı bir iki řāĥib-kemāl
Kim bular ıurduğı şehr olmaķ gerek cennet-miřāl

Pes gerek a‘zālarımız bunlaruñla dirile
Bunlaruñla ölmezise¹³⁰ bī-ğıdā ķalıp öle

¹²⁹ Metinde “ni‘metlerinden” biçimindedir.

¹³⁰ Metinde “ölmese” biçimindedir.

Tā ki aʿzā evlerinde ol iki şāhib-kemāl
Bulalar kendülere lāyık gıdālar külli hāl

740 Bu bizüm aʿzālarumuza dirligi nefsanīle
Lezzet almaz yok şafāsı ol gıdā-yı rūhile

Pes bulunur anlara bu evler içinden gıdā
Bī-gıdā kaçan tırısar lā-cerem olur cüdā

[31^a] Ol-durur ʿışk-ı hāqīkī ola maʿşūka maḳām
Dime sen ʿışk-ı hāqīkī olsa maʿşūka fenā

Ol-durur ʿaql-ı maʿād kim āhıret derdi ola
Dünya tebdīrin kılan ʿaql-ı maʿāşdur dime

Sūd görmez bu fenādur fikrimüz dāʿīm maʿāş
Olmışuz dünyā-perest ve tālib ü māl-ı kumāş

745 Ol ʿibādet zıkr ü tesbīh būsītānın ekmezüz
Mezraʿ tāʿāt Hāḳḳuñ hizmetin götürmezüz

Bunlaruñ kut olduğı nefsanīyedür ya şehvet
ʿİşk dizer ārzūyı niʿmete yā ʿavrete

ʿİşkumuz yok ʿaqlımız yok Hāḳḳa lāyık İy refīk
Nefs murādı yolları şanuruz Hāḳḳa tarīk

Gel sarāyı yapdurdı gür şehriñi maʿmūr kıl
ʿİlm-i hikmet maʿrifetle ʿuzvlaruñ mesrūr kıl

Tā kim anda ʿaqlıla ʿışk eglene bula taʿām
 ʿışk-ı şāh ʿaqluñ vezīr ola tuta şehriñ nizām

750 Yoksa kalduķ neḡs-i emmāre dağı ʿaql-ı maʿāş
 Yılduzıla ķarañuda ne toğar ay ne güneş

Ol zamān kim gördi Mūsā Hızrı kim ķılır şalāt
 Bağr üzere ķaliķe şalıban işler şālihāt

İşbu heybet üzere zāhir olmayanı tañladı
 Ehl-i dilden kendüzine anı taʿlīm eyledi

Ehl-i diller remzile taʿlīm iderler her işi
 Anlaruñ remzini her dem tanıyanlardur ķişi

Yaʿni dimekdür ki Mūsā bundadır bilgil kemāl
 Kim şalāt erkānlarında Haķ ķomuş yüz biñ nevāl

755 Çün şalatuñ şartların erkānlarınsañ tamām
 Bađruñ üstine çıkarsın hükmile tutar ķıyām

[31^b] Tıy şalāt erkānlarından gizlenen hikmetleri
 Hasta cānlar gör nice andan tutar şıhhatleri

Kim bunuñ rükninüñ tahtında gizlü şad hezār
 Hikmet-i esrār-ı envār-ı maʿānī bī-şümār

Çün birin işleyesin açıla biñ hikmet saña
 Zāhir ola maʿnālar kim ķalasın anda taña

İsteñ İy kullar benüm çün rahmetüm esbak-durur
Şuyıla yuyanlara niçmetlerüm elyağ-durur

[32^a] 770 Şuyıla yursañuz sen oda hiç hâcet degül
Tâhir olmağdur murâd oddan dağı miñnet degül

Dünyâda arıduñuz a'zâları şularıla
Şuyılan arılmayıncağ arınur otlarıla

Hâş tahâret ol-durur kim tevbe idesin şıdķıla
Kıomayasın göñlüñi kibr ü hasedle hıkdıla

Bu şuyıla nitekim a'zâlaruñ olur arı
Tevbeyile göñlüñ olur bu şıfatlardan beri

Şad hezârân bu şuyılan yurısan arınmaz göñül
Tevbenüñ bir kaçresi irdükde kir kalmaz göñül

775 Tevbe şâbünü şuyılan bu vücüduñ hil'atin
Ma'şiyetden kıomağıl bir zerre kirin küdretin

Tevbe istiğfâr anıñ-çün oldu mağbül-ı Hüdâ
Kim kıomaz şuçluları Hâğdan ırağ ola cüdâ

Bu şıfatlar göñlini kaçkara kılmışdur pelîd
Tevbe şuyı yetmiyince pâk olup olmaz sepîd

Ol-durur hâşşü'l-hâş olan tahâret-i halîl
Mâsivâ hubbıla göñlüñ olmaya hõr u zelîl

Ḥubb-ı Ḥaḫdan özge sende muḥabbet olmaya
Mālī milki ibni benāt sende sevgi olmaya

780 Dū cihānı arduña at iki elüñ ḫaldurup
Diyicek Allāhü ekber ḫazreti ḫāzır görüp

Bu-durur Allāhü ekber dimegüñ bil maʿninin
Yok-durur maḫşūd-ı maḫlūb senden özge diyesin

Yüzüñ elüñ tevbeyile iki ʿālemden yuğıl
Baʿdezān ḫazretde özüñ ol namāz içre ḫoğıl

Ḡusl oldur benligüñden yunasın arınasın
Şeş cihetden ḫaşra ne kim lāyık olup gidesin

Ol cenābet benligüñ ʿucb itmegüñdür yun arın
Bu necāsetden öziñi pāk idüp arıdasın

[32^b] 785 Bu vücūd içinde gönli pādişāh eyledi Ḥaḫ
Cümle aʿzā ḫükmine fermān u muḫīʿ u müstaḫaḫ

Didi İy gönül saña aʿzaları ḫıldum muḫīʿ
Tā gelesin ḫizmetüme bunlar vekīle sarīʿ

Cümle ʿazāyı yaratdum ḫizmete müştāḫ ola
ḫutmasına emrūmi vü nehyūmi ʿuşşāḫ ola

Yana virdüm vücūd kim döne tā Hāḫḫa gide
El yaratdum ger¹³¹ ḥācetin dileyüben Hāḫḫa el¹³² uzada

Dil yaratdum ki tā zıkr eyleye dōst adını
Ḳulağı ḳıldum işide emrümi duta dīni

790 Göz yaratdum ki her dem baḫa dōstuñ yüzine
Göñli āyīne ḳıla tūş ola dōstuñ gözine

Bu vücūd anıñ-içündür dōst-içün ḳurbān ola
Cān u dil maḫv eyleye tā küllisi cānān ola

Ol ayak kim admaya dōstdan yaña olsun zemīn
Kim ḫayātından anuñ olması yig zīr-i zemīn

Dōstı zıkr eylemeyen dil başa bir gavgādur
Dōsta ḳarşu olmayan yüz yüz degül arḫa-durur

Dōst sözün diñlemeyen ḳulaḫ degül şağır-durur
Dōsta boyun virmeyen ḫayvān bigi bağır-durur

795 Dōsta el uzadmayan dīmeye kim dut elümi
Tā ebed üftādedür derdine bulmaz ol emi

Niçe göñül diyesin vesvās-ı şeyṭān olana
Dōst emrin ḳoyıban şeyṭāna fermān olana

¹³¹ Bu sözcük fazladır, vezin düzenini bozmaktadır.

¹³² Bu sözcük fazladır, vezin dışı kalmaktadır.

Dōst evi onların dime gönül dīv evidür
Dīv evine dōst gele mi dōst andan yavidur

Gönül ol durur kim nazar-gāhı cemāl-i dōst-durur
Dōsta menzūr olmayan gönül degüldür pōst-durur

[33^a] Gönül ol āyīnedür kim aña nāzır ola Hāḡ
Zeng ü pāsdan pāk olaña ola müstahāḡ

800 Olmaya ġayra muḡabbet ancaḡ ola hep Hāḡ
Hāḡ ola aña mu'allim Hāḡdan ala ol sebaḡ

Dōst cemāline baḡa ġayrıya nāzır olmaya
Dōst adı zıkr olmayan yirde ḡāzır olmaya

Çün buları ġayrıda şarf ide kim olur günāh
Lā-cerem yu diyü emr itdi bize ol pādīşāh

Gel bil imdi bu şalātuñ aşlını vü faşlını
Enbiyā vü evliyānuñ bunda şevḡ u zevḡını

Ol zamān kim kıldı mi'rāc ol ḡabīb-i muḡterem
Döndügi dem didi yā bār-i Hūdā-yı zü-l-kerem

805 Çün müsāfirler seferler çeküp göre şehr-i 'azīm
Armağan umarlar andan cümle aşḡāb-ı ḡadīm

Hāḡ te'alā didi virdüm armağan saña şalāt
Ümmetüñe tuḡfe ilet tuḡfe-i āb-ı ḡayāt

Cāmi^c ola bu iki mi^crācuñi ol armağan
Birisi rūhānī mi^crāc biri rūhānī iy cān

Cismile cismānī mi^crāc ideler ef^cālile
Rūhile rūhānī mi^crāc ideler ez^ckārile

İki rek^cat çün şalāta niyyet idüp duralar
Hāşıl olur iki mi^crāc anda şöyle bileler

810 Niyyet-i mi^crāc idicek pāk gerek bu zāhirüñ
Bed şıfatlardan dağı tahir gerek hem bātinüñ

Çün muşāhibdür saña şeytān melek dünyā dīn
Hayrıla şer kizbile şıdķ u şafā ħilmile kīn

Ol ki tabībdür bulardan kıl muşāhib özüñe
Ol ki bunlardan ħabīşdür terk kıl at özüñe

[33^b] Dū cihānı selb kılı Allāhü ekberdür diyüp
Rūḥ u sırruñ ^caķl-ı fehmüñ zıkr ü fikrüñ cem^c idüp

Oķı sübhāneke ^cömrüñ keşf ola nūr-ı celāl
Di tebāreke ismüñ tā görine nūr-ı cemāl

815 *Lā-ilāhe ğayruke*¹³³ di keşf ola tevḥīd-i zāt
Di *te^cālā ceddüke*¹³⁴ kıl keşf-i envār-ı şıfāt

¹³³ “Senden başka ilah yoktur” anlamındadır. Sübhaneke duasından alıntıdır.

¹³⁴ “Varlığın her şeyden üstündür” anlamında olup, Sübhaneke duasından alıntıdır.

Ba^çdezān bir bir keşf olur karşıña sekiz kapu
Cennetüñ kapularıdur şükr idüp eyle tapu

Çün ta^çavvüz idesin açıla bāb-ı ma^çrifet
Tesmiyeden bāb-ı zıkr ola görüñe mükşefet

Hamdeleden karşıusına bāb-ı şükr ide zühür
Kālbeye Raḥmanu'r-raḥīm bāb-ı recā vire sürür

Mālik-i yevm ātīyile bāb-ı ḥavf ola ^çayān
Āyet-i iyyāke na^çbüdü¹³⁵ bāb-ı ihlāş-ı beyān

820 İhdinā¹³⁶ didükde saña açıla bāb-ı du^çā
Diseñ en^çamte ^çaleyhim¹³⁷ keşf ola bāb-ı iktidā

Cennetüñ her kapusu açılduğınca iy Kerīm
Yapılır ol dem seniñ-çün bir bir ābū āb-ı caḥīm

Çünkü bildüñ bu durur ol mi^çrāc rūḥānī tamām
Nice tutar bil şalāt içinde cismānī nizām

Çün kıyāma turasın ehl-i kıyāmet bil seni
Kim turlar Ḥaḳ öñinde nicesi şora beni

Dünyā begleri öñinde bunca dehşet der-ḥaṭar
Pādişāhlar pādişāhı andan olmaz mı teber

¹³⁵ “Yalnız sana kul oluruz” anlamındadır. Kur’an-ı Kerim, Fātiha Suresi, 5. ayet.

¹³⁶ “Ulaştı” anlamındadır. Kur’an-ı Kerim, Fātiha Suresi, 6. ayet.

¹³⁷ “Üzerlerine nimet verdiklerinin yoludur” anlamındadır. Kur’an-ı Kerim, Fātiha Suresi, 7. ayet.

825 Çünkü havfuñ olmadı ve gelmedi saña huşū°
Eş-şalāt mi°rāc mü°min güneşi itmez tülū°

Ol rükū°da tut seni od üzre yaş çıbuķ İy yār
Nicesi gāh egilür gāh toğrılır itmez karar

Secde idicek seniñle beraber oldu hāk
Hep günāhdan seni ol hāk gibi Hāk ide pāk

[34^a] Başıñı yire koyıcaķ göñlüñe °ucb irişür
Sācid-i şāh olmuşam baña dağı kim irişür

Başıñı kaldırıcaķ °ucbuñı def° eyle iy cān
Dön girü düş secdeye hiç koma °ucbuñdan nişān

830 Rek°at-i sāniyi dağı çünkü böyle idesin
Kābe kavseynüñ °urūcın anda hāzır göresin

Hāzret-i hayrū°l-beşer gibi tađıyyāt eylegil
Rūh ol-dem hāzır olur tiz kelāmın söylegil

Pes °aleynā diyiben alur selām hayrū°l-beşer
Ne vesīle tutunup geldüñ diyü şorar haber

Sen degil ki eşhedü kavlin vesīle eyledüm
Yā Hūdā *şalli° aleyh*¹³⁸ aña hediye eyledüm

¹³⁸ “Selamlar onun üzerine olsun.” anlamındadır.

Gördüñ anda toptolu olmuş melekler sağ u şol
Anlara virgil selāmın andan eylegil nüzül

835 Eyleseñ bu vechilen beş vaqt namāzuñı ‘ayān
Eş-şalāt mi‘rāc mü’minden bilürsin bir nişān

Gözüñ aç kim sen degülsin bu şalāt üzre hemīn
Cümle eşyayı şalāt içinde kıldı Hāḡ yaḡīn

Kim Hūdā eydür baña secde kılup hep az u çok
Yirde gökde baña tesbīḡ eylemez hīç kimse yok

İşid imdi bunlaruñ nice şalātda olduḡın
Her birisi Hāzrete el bağlayup turduḡın

Bu şalāt erkānların eyle bularda sen şühūd
Kimisi turmuş kıyāma kimi eylemiş sücūd

840 Güneşi gör her şabāḡ baş kaldurup eyler kıyām
İstivāya irişüp eyler kıyāmını tamām

İkindü vaqtinde rükū‘ eyler velī aḡşam sücūd
Ayıla yılduzları bu vechile eyle şühūd

‘Arş u kürsī yedi ḡat gökler daḡı eyler kıyām
Gāhi rākī‘ gāhi sācid oluban tutmuş niḡām

[34^b] Tut ki bir dollābdur dolar kıyām bardaḡları
Dönüben eyler rükū‘ döker sücūda şuları

Ṭağlaruñ başı kıyām içindedür dibi sücūd
Ortası eyler rükū^c yazıları itmiş qu^cūd

845 Bitdigi yirde ağaçlar otlar eylermiş kıyām
Ṭalları kılmış rükū^c ve kökleri sācid tamām

Bulara çıkıp şular itmişdür kıyām ender hevā
Oradan iner rükū^ca secdeye ive ive

Tā kıyāmet secdeye döniş nekim hāk-i küluḡ
Ḳayalar taşlar yüzi üstine düşmiş dil yanuḡ

Şuları gör yüzi sürüp nice eylerler sefer
Tā ki deryāya qarışıp ideler secde meger

Gör nice secde içine yatur ol ehl-i ḡubūr
Cümlesi hāmūş olupdur muntazır nefḡ ola şūr

850 Şor aḡı bir gün geçerken secdede tesbīḡlerin
Yā bedel kııl yā mübeddel dirler añla dillerin

Bunlaruñ daḡı şalātı kendüler mi^crācıdur
Anda maḡşūda irerler Ka^cbe gören hācıdur

Ol şalāt ʿālimleri itdi ervāḡlar nüzül
Bu şalāt insile kıılır ʿurūc Ḥaḡḡa yol

Eydür ol ḡayrū'l-beşer kim yidi ḡat gökde melek
Ṭoḡtoludur şöyle kim aḡırlanur andan felek

Her atınuñ afları bir güni itmişler abl
Bu şalt erknlarından eylemiş ol Ha yol

855 Bir atınuñ afları durmuş nieme el balayu
Eylemiş şuql-ı tilvet hdmete bil balayu

Bir atınuñ rk olmuş dir ki *sbhne 'l-azm*¹³⁹
Bir atınuñ scid¹⁴⁰ olmuş dir ki *sbhne 'l-alm*¹⁴¹

Bir atı our teşehhd şaf ttup itmiş umd
Oıyup anda taıyyt y Ram [] y Vedd

[35^a] Pes bularuñ kllisinden hşıl olur bir namz
H teal hazretine her dem eylerler niyz

İki rekat n şaltı iden insn b-gmn
Bunlaruñ hep hzmetini olar avlar ol zamn

860 Cümle alem nerdbnn kendüde bulmuş olar
aşr-ı şha bir yaınca yoldan ol varmuş olar

Hlik-ı Sbhnı kim sn insna keml
şad hezrn yllı işe sate virür vişl

Gz aup yumncaya dek Belısı tatıyla
Ol Sleymn hazretine irgrr ratıyla

¹³⁹ “Büyük olanı (Rabbimi) tesbih ve tenzih ederim.” anlamındadır.

¹⁴⁰ Metinde “sced” biimindedir.

¹⁴¹ “Herşeyden haberdar olanı (Rabbimi) tesbih ederim.” anlamındadır.

Ehl-i zāhirden işitdün sen zekātuñ hālını
Ehl-i hikmetden dağı işit anuñ aḥvālını

Mālik olanlar nişāba aḡniyā maḥsūb olur
Pes zekāt için mesākin anlara maḥlūb olur

865 Ehl-i ʿirfānuñ katında tanıyanlar nefsini
Ki ḡanī olur kaçan kim tanıya ol Rabbini

Nefsini tanımayanlar kaldı miskīn [ü] faḡīr
Bī-nişāb ibn-i sebīl [ü] bī-naşīb olmuş ḡaḡīr

Ol ḡanī olanlara vācib-durur virmek zekāt
Bu faḡīr olanlara tā olmayalar bī-ḡayāt

Tanıdalar nefsini bilmezlere ola ḡanī
Nefsini tanıtmayından tanıyalar Rabbini

ʿĀlim oldur¹⁴² tūtalar ʿilminden anuñ menfaʿat
ʿĀrif oldur kim alalar şıḡhatinden maʿrifet

870 İşbu mālı bil kim ol el-faḡr u faḡrī māludur
Bu faḡīrlik dū cihānuñ serveridür ḡalidür

Bir kişinüñ bu kemāle faḡre irişe eli
Bir ḡanī olur kim aña aḡniyā kıılır belī

Ne faḡīr kim aḡniyālar ḡapusındadır faḡīr
Şalḡanat bağışlamak katında bir şey-i ḡaḡīr

¹⁴² Metinde “ol-durur” biçimindedir.

[35^b] Kendülügün terk idendür işbu mālā irişen
Eli irer hazne-i Hakkā bu işe dūrişen irişen

Hazne-i Hakkdan alur virür faķır olanlara
Tālibiseñ kıl nazār virenlere alanlara

875 Sen dağı alup viregör qalma bundan bī-naşīb
Hazne-i Hakkdan virüp almaķlığı ķodı habīb

Ger ğanī olmazısañ yavı ola görgil faķır
Kim ğanīlerden faķır olan naşīb alur keşir

Nefsini bilen odur kim kendüden ola faķır
Kim ğanīlerden faķır olan naşīb alur keşir¹⁴³

‘Aql u fehm ü cān u dil küllī şifāt semc ü başār
Bu benüm didükleri qalmaya kendüde bu bir

Şāhibine tabşurıcaķ kendüde yoķlıķ qalur
Yoķlığın bilicegez nefsinı ol bilmiş olur

880 Kendünüñ faķrın bilen bilür ğanī kim-durur
Yoķlığın bilen bilür darlıķ dağı kimüñ-durur

Cūd-ı Hakkdan irişür yoķluğına varlıķ hayāt
Kim ğanīler her faķırüñ gözleyüp virür zekāt

Hazne-i Hakkdan zekāt irişen olur key ğanī
Ol dağı gözler faķiri kıl bulardan sen seni

¹⁴³ Bu mısra 876. beyitte de tekrar edilmiştir.

Bunlaruñ meclislerinden kılma müstağnī seni
Alagör muğnīlerinden iy faķır olğıl ganī

Ağnīyā şeyhler-durur t̄alibleri oğlanları
Pes mevālī anlaruñ şavķı dili ġalibleri

885 Çün mürīde yetiše şeyhi elinden bir naşīb
Tā nişāba mālīk ola her faķır ola raķīb

Ol mürīde yoķ-durur kim şeyhüñ oğlanlarına
Vire mālın [u] zekātın yāhū der kullarına

[36^a] Maʿrifet yā terbiyet virmek bulara dem-be-dem
Bī-edeblikden bilā başmaya bu yola ķadem

Vāķıʿa ħall eylemek yā tevbe telķin eylemek
Şeyhi destūr virmedin cāyız degüldür söylemek

Şeyhi destūr viricek kendüzini ķıla vekīl
Virmek anuñ māl anuñdur kendüzin şaya zelīl

890 Şeyhi oğlanlarına virdügi degüldür zekāt
Niʿmeti hep bunlaruñdur küllī baķşışdür şalāt

Ger vilāyet gösterüp ķılsa ʿavāmlardan mürīd
Ol zekāt mālī-durur kim açdı gönünden kilīd

Evliyāya hem muķib ol hem mürīd ol saʿy ķıl
Tā murāduñ ħāşıl ola olalar saña delīl

Olasın ehl-i naşīb hem olasın ehl-i nişāb
 Hāḡ vire saña ʿaṭālar bī-nihāyet bī-ḡisāb

Pes oruḡ ṡutmaḡ daḡı üḡ nevʿdir ehl-i šinās
 Biri ʿāmm u biri ḡāᡡ u biri ḡāᡡ u ḡavāᡡ

895 ʿĀmm-ı imsāk eylemekdür gözin üḡ nesneden
 ʿAvrata yaḡınlıḡından yimeden hem içmeden

Hāᡡı oldur külli aʿzā varını šavm idesin
 Her birinden bir murādı terkine ʿazm idesin

El ayak göz ḡulaḡ olmasa šāyim i yār
 Bir yaluñuz boḡazuñ šavmında olmaḡda ne var

Anıñ-iḡün didi ol ḡayriʿl-beᡡer kim aḡlıḡı
 Çoḡ kišinüñ kendüye ḡalur hemīn šusuzlıḡı

Kim virür nefsiñ murādın ḡalanı aʿzālara
 Ad virür oruḡ diyü šusuz ḡalup acılara

900 šavm-ı ḡāᡡıʿl-ḡavāᡡ ol-durur bir miᡡāl-i šerʿ i yār
 Terkine üḡ nesnenüñ eyleyesin hem iʿtibār

[36^b] Dū cihāndur yimeḡ içmek ʿavret ol ḡōdbinliḡin
 šavm-ı ḡāᡡıʿl-ḡāᡡdur sen bunları terk itmegüñ

Ol ki Hāḡ šavmuñı didi nedür bil maʿnisin
 Benüm-iḡün terk idesin māsiḡānuñ varısın

Benüm-içün terk idesin anda beni bulasın
Māsivānuñ küllisin senüñ tufeylüñ bilesin

Her ki dünyāyı sever fevt olur anuñ ʿuqbāsı
Her ki ʿuqbāyı sever fevt olur anuñ dünyāsı

905 Her ki Mevlāyı sever hem dū cihānı terk ider
Dünyā vü ʿuqbā vü Mevlā cümlesin hāşıl ider

Māsivāya hıdmet iden kişiye k̄āyīm dime
Hakdan özgeye muhabbet idene şāyīm dime

Āh kim biz tutmaduk ehl-i diller şavmını
Kendümüzde bulmaduk zevklerini vü şevkini

Giceler tā şubha dek yimekten oluruz mariz̄
Yaturuz aḡşama-dek gāhī tavīl gāhī ʿariz̄

Şanuruz kim zāhid olduk yaş kadem ʿābidin
Adını Hakka ʿibādet virürüz utanmadın

910 ʿĀşıkısañ leyletü'l-ḳadre irişmege ʿayān
Leyl-ile bilgil nehārı bulasın andan nişān

Leyletü'l-ḳadr ol gicedür eyledi Qurʾān nüzül
Pes nüzülindan şeref ʿizzet buña buldı vuşül

Hem-nişānden hem zamān hem mekān tutar şeref
Kıymet-i dürdānedən kıymet bulur gör kim şedef

Ehl-i zāhir giceye dir leyletü'l-ḳadr iy refīḳ
Ehl-i işāret ol ḥabībūñ cismine tatar tarīḳ

[37^a] Çünki Ḳurān ol ḥabībūñ şahşına ḳıldı nüzūl
Leyletü'l-ḳadr oldu şahşī ḳadri anda iste bul

915 ʿİzzeti hürmeti şeref anuñ nüzūlından irer
Cismine vü ḳalbine nūr-ı güneş gibi toğar

Leyletü'l-ḳadr oḳudu Ḳurān ḥabībūñ cismine
*Veḍ duḥā*¹⁴⁴ vechine vü ve'l-leyli anuñ zūlfine

Şüretine şād geldi ḳāf ḳalbine ḳasem
Şüre-i *ḥā mīm*¹⁴⁵ yaʿnī iy ḥabīb-i muḥterem

İrdi şahşına şeref çün oldu Ḳurāna ḳarīn
Ḥāke būy-ı ḥōş irişür olsa güle hem-nişīn

Lā-cerem cismile miʿrāc eyledi fevḳa'l-ʿulā
Enbiyālar göñlile ḳıldı miʿrāc-ı semā

920 Cismi anlar göñli gibi oldığı-çün lā-cerem
Güneşe ḳarşu tırıcak sāyesi olur ʿadem

Ol maḳām-ı Cebrā'ilden geçdi çün cism-i ḥabīb
Cebrā'il anda ḳalur gel dir aña ol ʿandelīb

¹⁴⁴ “Kuşluk vaktine andolsun.” anlamında ayet alıntısıdır. Kur'an-ı Kerim, Duha Suresi, 1. ayet.

¹⁴⁵ Kur'an-ı Kerim'in 44. Suresi olan Duhan Suresinin ilk ayetidir.

Cebrā'il eydür yanaram görünür benümile
Oradan geçdi ḥabīb ḳavseyne irdi cismile

Ya'ni bir barmaq eger yakın varursam ben saña
Yanaram kül oluram gel diyü çağırma baña

Ol maḳāmdan yuḳaru geçdi hezārān baḫr-ı nūr
İrdi evednā maḳāma 'arş-ı kürsi ḳaldı tūr

925 Çün *tahıyyāt*¹⁴⁶ oḳudı işitdi Ḥaḳdan es-selām
Ḥayr-ı maḳdem yā ḥabīb yā nebiyyü ḫayrū'l-enām

Çün ḥabīb maḫbūba irdi şıḡmaz anda Cebrā'il
Lī ma'allāh vaḳtidür ne mürselāt ü ne delīl

Ol-dem aña luḫf baḡışladı üç ḫulḳımı
Bir selām virmekligi bir raḫmeti bir bereketi

Pes 'aleynā diyiben cevmerdliḳ eyler ol saḫī
Enbiyā vü evliyāya ḫil'atüñ üçün daḫı

[37^b] İkisiniñ ortasında şad hezār esrār-ı ḫāş
Söylenildi kim anı bilmez melek ḫāşü'l-ḫavāş

930 Añdı anda ümmetinüñ 'alīllerin ol ḥabīb
Şad hezārān ḫastaya tīmār idüp oldı ḫabīb

Yetmişer biñ yetmişer biñ eyledi aña 'aḫā
Ol-kadar eyledigim yetmiş buña yitdi bu da

¹⁴⁶ Tahiyat duasının adıdır. Kelime anlamı olarak; “selamlar” manasını verir.

Âhir eydür çünki sen susuz olasın sâķī men
Dükene şusuzlığıñ deryâ-yı rahmet bâķī men

*Eşhedü*¹⁴⁷ kavlım okıdı müntehâdan Cebrâil
Pes şalât içre taḥıyyât okumaķ oldu sebīl

Dōst dōsta iricek olur taḥıyyât selām
Yevm-i cīd ol-dem durur hem leyletū'l-ķadr-i berāt

935 Dōst dōsta iricek ḥācetler olur hep ķabūl
Dertlüler dermān bulurlar fetḥ olur her nesne yol

Gel yine ol āyetüñ tefsīrine başlayalum
Kim ḥayrludur bunuñ iden didügin añlayalum

Çün ḥabībüñ cismi ol Ķurān nüzūlına gice
Pes ḥayrludur bunuñ iden didügi ya'ni nice

İşbu ma'nice ķamu aḥbāba gice di iy yār
Pes günüñ ayuñ gicelerin eyle göñüldeñ şümār

Gice gündüz Ḥaķ ķatında gicesidür gündüzi
Biñ yıla bir gün dinür fehm eyle yaķīn bu sözi

940 Ḥaķ ķatındağı bunuñ iki gicelerin ķıl şümār
Her giceyi bir kişi tut bil ḥisābını iy yār

¹⁴⁷ Kelime-i şehadet söylerken cümlelerin başına getirilen “eşhedü” kelimesi anlam olarak; tanık olmak ve yemin etmek manalarını verir.

Ol kişiler daħı şunlarda ola maķbūl-ı Hāķ
Hāķ ķatında olalar kişi dimege müstaħaķ

Enbiyā vü evliyādan ola [silik] her biri
Olmayan maķbūl-ı Hāķ ol ölüdür şayma diri

[38^a] Pes dimekdür biñ yıl içre şağışınca gicenüñ
Ādemīden yig-durur ķadr-i cesīm cisminüñ

Dimek olur kāinātuñ cümlesinden yig-durur
Vaşfa mazħardur ķamusı ilkin ol zātıñ-durur

945 Göñül zāta mazħar olmağıla buldı kemāl
Vaşfa mazħar oldu cismi gösterüp Ķur’ān cemāl

Her kimüñ ki cānı göñli tıldı bu Ķur’ān-ile
Leyletü’l-ķadr oldu cismi zıkr olan bürhān-ile

Leyletü’l-ķadra irişmek isteseñ ķıl ittibā^c
Ĥazret-i peygāmbere tā ĥaşıl ola irtifā^c

İttibā^c-ile leyletü’l-ķadr ola cismüñ küllisi
Çünki tılayur vücūduñ nūr-ı Ķur’ān cümlesi

Bu vücūduñ içine çün eyleye Ķur’ān nüzül
Leyletü’l-vaşl ola küllüñ bulasın bir leyle yol

950 Bu vücūduñ maţla^c olur nūr-ı Ķur’ān tığmağa
Şad hezārān müstemi^cler ķalbin aydın olmağa

Ol ul bler  alemi bu n r ile ma m r ola
Zulmet-i am uŐŐa gider mesr r olur kim bile

İttib c iden a na  nkim olur ma b b-ı H k
Leylet 'l-adra irer ma b b-ı H k ma l b-ı H k

  seg-i aŐ b-ı kehfe irişdi Şeref
İttib c ide g r H k eylemez anı telef

İttib c eyled gi- n H k didi kim r bi'i
Ol velilerden budur y  s disi y  s mini

955 İttib c itmek ılır  n kelb-i ins n iy c v n
Sen ılırsa n ittib c dimegil eyleyem ziy n

Enbiy ya evliy ya her ki ılır ittib c
Anlaru la adre irer anlaru la irtif c

[38^b] Anları her kim ılır gice g nd z hem-demi
Leylet 'l-adr olur anu n anlaru la her demi

Leylet 'l-adr ol zam ndur h Őil ola vaşl-ı y r
Vaşl-ı y r olmağıla bir s c t olur Şad hez r

Ehl-i z hirden iŐitd n  nki h cc evşafını
Ehl-i iŐ retten dağı t y h kmet-i esr rını

960 Her ne-kim enf sde var  f kda vardur Őureti
Her ne-kim  f kda vardur enf sde var Őireti

alb-i mümin beyt-i Ramn ol abbn gnlidr
 Ar ann büyükligi atında zerre deldr

T ki farz oldu ideler ehl-i arz anı avf
 ıble ola anlara t utalar aflar maf

Beyt-i mamr oldu gökde reti o gönlün
 D'im anı avf ider sem ehli bilün

retine bunların mescidler itdiler bin
 Tarı evi didiler anda olur amd u en

965 Be vatde cümle müminler anı ılır avf
 Niceler d'im ibdet idüp eylerler itikf

Her avf-kim retedr ol hemn manyadur
 Kim güli okulıyanlar itibrı büyadur

Her zamn ider avf gönül ehli olan
 Kim keml anı avf eyleyicek bulur bulan

Yedi at gök ar-ı krs ay gne mh-ı sl
 Hep avf itmekden anı oldılar hib-keml

Evliylar gönli d'im eylerler gönli avf
 ıkmaz ol gönlün iinden her-dem eyler itikf

970 Bu gönülden lcerem anlar da buldılar keml
 Lyık oldılar ann-n göreler bk ceml

Anıñ-çün halk-ı ʿālem bunları cūyān olur
Bunlaruñ sevdāsına düşen kişi büryān olur

[39^a] Tā kim anlar dağı andan tutdılar dürlü şeref
Nitekim dürdāneden kıymet tutunur her şadef

Bağıra iksīr irişse ol-dem ol altun olur
Büy-ı hōş dutar kaçan-kim hāke gül maqrūn olur

Turmadın sen evliyāyı her zamān eyle tavāf
Gönlüñi tā kim mücellā ide zengden hayy u kāf

975 Kim gönülden gönüle Hāq fetḥ ider bir rūzane
Kim senüñ gönlüñe toğar toğan anlar göñline

Zī saña devlet ki toğa ol gönle toğan
Zulmeti taşra süre nūr ola küllī hāndān

Nitekim aʿzālaruñ gönlüñe her dem çekzinür
Her ne kim göñlüñ buyursa anı dutar diñlenür

Evliyāyı gönül eyle seni aʿzā kııl aña
Her ne kim bunlar buyursa anı iş eyle saña

Kim gönülden bir demin aʿzā diri ayru degül
Bunlara kıılır ʿaṭā eline her ne görse ol

980 Her neden şād olsa ol bunlar dağı şādān olur
Her neden gamgīn ola bunlar dağı bī-cān olur

Didi Hâk hikmet virilen virülür haber getir
Muṭṭalîler hikmete ʿilm-i ledün olur habîr

Külli ʿâlem toptoludur hikmetile aña gör
Bilmedüğüñ hikmeti Mūsā gibi var Hızra şor

Kim kalem olsa ağaçlar yedi deryâlar midād
Hikmet özlemeye bunlar dükene qalmaya zād

Terbiyet hikmet-durur ṭāliblere üç yüzleriñ
Hızr daḥı birisidür terbiyetde bunlarıñ

985 Kim şalâtda bunlar üç yüz âyeti vird eylenür
Ol sebebden bunlar üç-yüz ad-ıla adlanur

Her gice tesbîḥ şalâtına bular eyler kıyām
Dört rekʿat içre şalâtda tesbîḥ üç-yüzdür tamām

[39^b] Geydiler ʿİsā gibi ṭonların üç-yüz pâreden
Bunları kılmış muraqqāʿ-pūş her dem bâdeden

Günde üç-yüz hikmetedür muṭṭalî ʿ gönülleri
Gicelerde üç-yüz esmā oqumaqdur yolları

Böyle şerḥ itmiş Cevāmiʿ içre ḥālin bunlarıñ
Böyle kılsun ḥāllerini Hâk kamu müʾminleriñ

990 Pes zübān-ı ḥāl-ile bunlar bize kıılır kelām
Göstere her kim ki bu evrād u evşāfa kıiyām

İy ricāl-i ğayb-kim Hākdan ʿināyet bulduñuz
Halk içinde erbaʿīn ad-ıla meşhūr olduñuz

Berr ü bahrı sāiri siz ehl-i diller zāiri
Derd-mendler merhemi vü ʿālem-i ğayb t̄airi

Hem şorarsız nirede varsa yüregi yanmışları
Yitişürsüz kıanda olursa katı buñalmışları

Biriñüzde kırkıñuzdur kırkıñuzda biriñüz
Çağırana yitişürsüz her gönülde biriñüz

995 Cān u dilde seyr idersiz iy cevālisü'l-ķulüb
Göñlüñüzde āşikāre min ledün ʿilme'l-guyüb

Fırķatüñ aġusın içüp cānlar oldı mürde-dīl
Yitmese tiryāk-i vuşlat olmaz ayruķ zinde-dīl

Bize yardım olmazısa ķalduķ uş şahrāda biz
Ķalmışuz hayret içinde ğarķa yüz deryāda biz

Len-terāni işidelden cān u dil mecrūh-durur
Çāresi āvāzesine ğuşları meftūh-durur

Kim yetişür dū cihānuñ halkına sizden naşīb
İrişür maṭlūba t̄alib hem-de maḥbūba ḥabīb

1000 İy ricāl-i gayb-kim Hāḫdan ʿināyet bulduñuz
Hāḫ içinde erbaʿīn ad-ıla meşhūr olduñuz¹⁴⁸

[40^a] Bunlar eydür iy bizi gelüp vesīle isteyen
Göñlüni vuşlat işinde bir cenāba yelteyen

Hızr u Mūsā vaşfını bul anuñla ol muttaşf
Olasın maḫşūdīler ḫāşılığına muʿterif

Ḫırḫ ḫamīde vaşfı gerek kim min-ledün ḫāşıl ola
Min-ledün ʿilmine maʿlūm itmege ḫāʿīl ola

Min-ledüne yetmeyen ḫaçan vesīle olısar
Oluram dise yaḫīn bil ḫalkları aldayısar

1005 İşbu ḫırḫ şartuñ birisi eksük olursa hemīn
Ḫāşıl olmaz ol vesīle olmaḫ ortada yaḫīn

Ḫırḫ vaşfuñ yarısı şeyḫ ʿĀmil ḫaḫḫındadır
Yarısı aña mürīd olan kişi bābındadır

Nʿidelüm ger bu şıfatlar bizde ḫāşıl ḫılmadıḫ
İllā şeyḫüz yā mürīdüz diyü daʿvā eyledük

Hızr-ıla Mūsāda vaşfuñ ḫırḫı da mevcūd idi
Ḫāşıl oldı lā-cerem ol nesne kim maḫşūd idi

Sen-daḫı anlar gibi evşāfuñı maḫmūd ḫıl
Evvelā evşāf-ı Mūsā kim mürīddür anı bil

¹⁴⁸ Mükerrer beyit olup 991. beyitte de geçmektedir.

1010 İşid-imdi ol mürīdüñ sen yigirmi vaşını
Tā ki Őeyħ aña vesīle ola göre kaydını

Evvelā şopmaş gerekdür ol mürīde bir heves
Kim heves kişide şut kim bize ol yügrük feres

Yūřāc vü Mūsā nitekim řamusın terk itdiler
şoşbet-i Hızra heves eyleyibenüñ gitdiler

Kim hevessiz kişi hergiz olmaz ol ehl-i kemāl
Her kemāle şoş gerek heves ki göstere cemāl

Bī-heves kişi cihānda olmadı ehl-i hüner
Bī-hünerden yeg-durur cālem içrege dü ģār

1015 Kendü nefsüñ bilmege çün řopa senden bir heves
Ol heves bir mektebe iltür seni elbette pes

[40^b] Ol irādet řuālesin elüñe alup varasın
Ĥazret-i Őeyħüñ kemālin öz şuşurın bilesin

Vaş-ı Ĥařdur Ĥař cīnāyet eyleyüp kıldı cāřā
Cehd kıł yitürme anı olmağıl ehl-i ģařā

Her kimesne kılsa cīnāyet işbu vaşfı göndürür
Ol kiřinüñ yönini kendü şatına döndürür

Çün saña virdi bu vařfı cehd kıł řadrini bil
Zāyi c itme kim sivünür üfürirse mürde dil

1020 Mürde diller şöhetünün yilidür sevindüren
Şem'üni al kaç oradan saña gelmesün gören

Bir kıgılcım dir ki Hakkdan düşdi gönülün kavına
Tutagör kibritile kaçmaya kendü evüne

Çünkü gaybdan geldi giri gaybadur meyli anuñ
Degmeye dutulmaz ol pes devleti vardur tenün

Tutmağ oldur tizcek anı tapşurasın kāmile
Tā ki mışbāh gibi yağa terbiyetler mūm-ile

Zāyi' olmaz ol irādet dem-be-dem olur mezīd
Tā murāda yitişür girçeklik-ile ol mürīd

1025 Şāniye tevbe gerekdür tevbe-i şıdķ u naşūh
Zīra bundan açılır her gevdeye fetħ u fütūh

Tevbe kıla terk ide şer'e taħallūf işleri
Çıķara gönli içinden cümle yok teşvişleri

Kim sülūkuñ bir şeri'atdür esāsı hūkmi
Bunı muħkem itmeyince derde bulmazlar emi

Her maķāmuñ tevbesi dāruña göre tevbe kıl
Yuķaruya gözüñ aldur āşināsın yirde bil

Bir şeri'atdür kim anuñ tevbesi an münkirāt
Bir tariķatdur kim anuñ tevbesi an yed şifāt

1030 Tевbe-i dil māsivāya hīç miḥnet itmeye
Tevbe-i başar gözünü Hāq ḥazretinden ırmaya

[41^a] Ol ḥaḳīḳat tevbesi kim anı ‘āḳiller ḳılır
Kendülikden tevbedür kim benligin her bitürür

Fıli vaşfı zātı küllī çünki fānī ḳılmaya
Bir günāhdur kim buña yiter günāh hīç olmaya

Tā’ib ol-demde olur kim bunları Hāḳḳuñ bile
Kendüye ḳalmaya nesne ancağın yoḳlık ḳala

Anıñ-çün didi ol ḥayrū’l-beřer kim günde ben
Tevbe iderem yüze dek tā pāk ola bu cān u ten

1035 Birisi zühddür ki gönli dünyeden i‘rāz ide
Ehl-i dünyādan añaru bir adım ḳadem gide

Varısa vāriřleri ḳısmet ide vire anlara
Yoğısa řeyḥe vire tā şarf ide yārenlere

Biri tecrīd eylemekdür ya‘ni ‘uryān cümleden
Zevce ibn ü nebātdan cümle ḥāl ü ḥāleden

Biri olmaḳ i‘tiḳādı ehl-i sünnet [eksik]
[eksik]

Terk ide teřbīh ü ta‘ṫīl i‘tizālī mezḫebi
Yā refāzī olmağı yāḥūd mubāḥīler gibi

1040 Birisi taqvā-durur gerek ki perçīn eyleye
Gündüzün oruç tuta gicesi şeb hayr eyleye

Yimeye her loğmayı vü libāsı giymeye
İştihā itdüğini nefsine hergiz virmeye

Vas^c u tākāt yitdüğince destmāzsuz olmaya
Dünyānuñ aḥvāllerinden söyleyüben şormaya

Birisi şabr eylemekdür her meşakḳat varına
Şer^c içinde ḳatlana her nesnenüñ düşvārına

Ġusül itmek destmāz almaḳ namāzın gözlemek
Malnuñ virmek zekātın bir faḳīri izlemek

1045 İctināb itmek ḥarāmdan görmemek nā-maḥremi
Nefse bunlar ki ḳatıdur şabrdur bunuñ emi

[41^b] Birisi olmaḳ mücāhid nefsini ḳahr eylemek
Gice gündüz nefsinüñ hergiz murādın virmemek

Birisi merdāne-vār olmak bahādur nefsile
Sen anı başmazısañ ol seni başar mekr-ile

Ne ḳadar kim cinnīlerden var şeyāḫīn iy cüvān
Şüret-i ādem olandan daḫı çoḳdur bī-gümān

Bunlaruñ çün leşkeri var ki bahādur er gerek
Nefsi başmaḳ düşmanı zāhirden oldu yigrek

1050 Ejdehādur yidi başlu nefsi mekkāre ʿazīm
Olmaz ol tā olmayınca başları varın dū-nīm

Aña qarşu varmağa kārūñ-durur şīr-i Hūdā
Zülfikārın eline alup kıla başın cüdā

Birisi bezl eylemekdür Hāq yolında kāmısn
Cān ve başu mālı mülk olan hicābuñ varısın

Biri oldur kim fütüvvet yaʿni cevmerdlik gerek
Pāk-i dāmen olıban özüni tutmaqlık gerek¹⁴⁹

Kendüye gereklüyiken vire itmeye tamā¹⁵⁰
Şerʿ-ile ola müzeyyen olmaya ehl-i bidaʿ

1055 Birisi şıdķ u şafādur işi ola bī-riyā
Hāq-içün ihlāşı ola kıla kulluķ Tañrıya

Tañrı-y-ıla eyleye bāzārını halkdan kese
Medhine sevinmeye düşmeye farhından yeʿse

Birisi ʿilim gerek kādri ferāʿiz tā kim ol
ʿUhdesinde çıkabile tā ola ehl-i kabül

Birisi ehl-i niyāz olmaķ gerek ehl-i sülük
Ol kapu muhtācidur cümle ʿabīd ü her mülük

¹⁴⁹ Metinde bu mısra 1054. beytin ilk mısrasında yer almaktadır.

¹⁵⁰ Metinde bu mısra 1053. beytin ikinci mısrasında bulunmaktadır.

Ol apuda dāimā sālīk gerek-durur faır
İhtiyācın gōsterūp gōzyaılan olma aır

1060 Birisi ayyārī-vār olma gerek sālīk olan
Bī-tekellūflūk gerek yol-vari her fikri olan

[42^a] ok fikir bunda gerekmez lāubālīlik gerek
Aıbet-endīe ıgmaz ibu ālīlik gerek

Birisi olma melāmet yanī yeksānī ıfat
Med-i alk u zemm-i alk ola atında yek cihet

Redd-ile alku abūli dōstlıı dūmānlıı
Nāmī bī-nāmī atında hep berāber varlıı

Alemlū sultānlıın ūn virseler sevinmeye
Yā elinden alsalar hergiz melāmet gelmeye

1065 ūn fenādur yo ebātī geldūg-ile gitdūgi
Bir ola atında anu bitdūg-ile yitdūgi

Ol melāmet menzili sālīklere budur yaın
Ol mūbāīler sōzin iitmeye andan aın

Kim olur dirler melāmet bī-erīat anlara
er terk eyleyiben nefse uyan kiilere

Ol eyāın yolına gidūp elālet ehline
Anlaru dirler melāmet kolına vū filine

Ḥaṣālillāh ola bu sālīkleriñ bir menzili
Bu melāmet ehliniñ ola ṭarīkatda yolu

1070 Ḥaṣālillahi kim sülük ehli ola nefse uyan
Nefsinüñ vire murādın şehveti mirşadı kalan

Bu degül ʿāşık melāmet ehlidür didükleri
ʿĀşık adın bu melāmet ehline dirdükleri

ʿĀşık oldur dū cihānda virmeye hergiz gönül
Bülbül olan müşk-i ʿanber istemez illā ki gül

Dū cihāna kalmayana halk melāmet virür ad
Halk dilinden ol selāmet oluban bulur murād

Biri-de ʿaql-ı dürüst olmağ gerek-dür ṭālibüñ
Kim ṭuta her ne ki dirse sözlerini şeyhinüñ

1075 Her ki dendi bilmedi sözden işāret ṭuymadı
Ḥücce degüldür ol işāretten isnād eyledi

[42^b] Birisi vaşfuñ edeb ehli gerek her dem mürīd
Ḥāzret-i şeyhden müʿeddeb olmayınca [olmaz] mürīd

Ḥāzretinden nicesi şaklarısa şeyhüñ edeb
Ġaybetinde daḥı şöyle göresin kıla ṭaleb

Muntazır ola ki şeyhüñ feyzine vağt irişe
Dem-be-dem gözleye anı gice gündüz durişe

Bî-edeb kişi kaçan irişicekdür devlete
Bî-edeblik eyleyen elbette irer zillete

1080 Hem edebsizlikden İblîs oldu lâıyık la'nete
Düşdi âdem hürmetinden izzetinden zillete

Cennet içinden çıkıp oldu giriftâr-ı fenâ
Bî-edeblikden cehennem içre niceler yana

Hağ te'âlâ hâzır u nâzır-durur her zamân
Rûhına peygâmbertüñ yoğdur hicâb ez-cism ü cân

Hem kirâmen kâtibini Hağ bize çomiş rağîb
Ol ricâl-i gayblaruñ ervâhları hazır turup

Bunları bilen kişi kaçan edebsüz turısar
Bî-edeblik eyleyen elbette te'dîb olısar

1085 Nice mü'min diyesin bunlara inanmayana
Hiç mürid adın dime şeyhi rağîb bilmeyene

Birisi hüsn-i huluğdur kimseyi incitmeye
Şâhib-i luğ u kerem ola vü bed hüy olmaya

Birisi teslîm ola her ne ki şeyh emr eyleye
Kendüzinden hep taşarruf varını mağv eyleye

Mürde ğassâlüñ elinde nice kim teslîmise
Şeyh elinde şöyle ola kendü bilüben kese

Her ne-kim şeyhi dirise tuta aña itikād
Dise vardur işbu işde hikmet ü Haqdan murād

1090 Ger hilāf-ı şer'i görse itikādı gitmeye
Hızr-ıla Mūsāyı fikr ide yazuğa batmaya

[43^a] Böyle vardur bunda hikmet itirāzlar itmeye
Gözleye anı beyān idince tizcek evmeye

Bilmeyen ʿilm-i ledünni ne bilür bu hikmeti
İtirāz itmek diler çünkim yetişmez kudreti

Birisi tevfiʿi emr itmek-durur yaʿnī Haqa
Tapşura her işi Haqqa nice kılursa kıla

Birisi ol-durur ki müştāk ola şeyhe mürīd
İştiyākı şeyhine her dem-be-dem ola mezīd

1095 Ol zamān ider taşarruf şeyh mürīdüñ gönline
Kim bıraqa gönlin anuñ ʿışkına vü şevkine

Tā murādı olmayınca şeyh mürīdüñ her zamān
Ol vilāyet bositānı koqusın almaz bu cān

Ger mürīd pīr-ise şeyhi özene Yūsuf bile
Şevk-i Yaʿkūbı kıla ol vaqte degin kim bula

Dāyimā Yūsuf cemāli gönñ içinden çıkmaya
Aña şaklaya gözün kim dağı yüze bakmaya

Ger mürīd olsa yigit kendüzini Yūsuf tuta
Şeyhi kendü özine Ya'qūb-vār ide ata

1100 Şeyhi dellāl gibi bile çağırur men bāyi'em
Müşteri' ola mürīd tiz yitişe uş hāmi'em

Kendüyi hasta bile vü şeyhini bile tabīb
Kendüyi şusuz bile vü şeyhini sākī bilip

Şeyhini Leylā bile vü kendüzin Mecnūn ola
Görmese didārını maħrūm ola maħzūn ola

‘Āşık-ı didār ola vü ortada yoķ intifā‘
Görmeyicek cānını kıla nidā nedür metā‘

Pes mürīdüñ şeyh-ile böyle bāzārı olmaķ gerek
Görmeg-içün fūrkatinden āh u zār itmek gerek

1105 Fūrkatinden ‘āşık ola yüzini görmeklige
Kulağı bir kez dağı āvāzın¹⁵¹ işitmeklige

[43^b] ‘Acabā ṭālī‘ oñup Haķ baña yārī kıla-mı
Dil ü cān u baht bulup devlet-i yāre ire mi

Giçe mi devr-i firāķuñ ğamı cāndan gide mi
Yine vaşlında gönül bir dağı devrān süre mi

Kademinde yine cān bir de müşerref ola-mı
Kereminde yine dil dürlü ‘aṭālar bula-mı

¹⁵¹ Metinde “āvāzını” biçimindedir.

Yā beşāret haberin vire mi Yaʿkūba beşīr
Yā saʿādet irişüp Yūsufı gözi göre mi

1110 Yağud bu fūrkat içinde qala-mı teşne ciger
Ebedī hasret-ile āh-ile günü geçe-mi

Yogımış çarğ-ı felek işine çün hiç şebāt
Ne bilür kişi murāda irmege ʿömr ire mi

Ne qadar giçe ʿömür bu firāq-ile İy Ḥabībī
Sen anı şayma ʿömürden ʿömür öyle ola-mı

ʿÖmür oldur kim anuñ bir demi yüz biñ yıl ola
ʿAceb[ā] ol-demi bilsem bu Ḥabībī bula-mı

Yine cān iklimine toğdı beşāretten ziyā
Yine gönül zulmetinden qurtulup buldı şafā

1115 Yine teşne cānlara şundı Hızır āb-ı hayāt
Yine hasta dillere irişdi ʿİsādan şifā

Büy-ı gül cān bağış itdi yine bu bülbüllere
Bāğ u bostān içi toldı nağmeler sözü nevā

Esdı cān iklimine bād-ı şabā irdi bahār
Gitdi kış taze çiçekler gözlere virdi cilā

Yaralular yarasına buldı dürlü çāreler
Cān tabībi derd-mendler cānına kıldı devā

Bendesine gör ne in‘ām eyledi şāh-ı kerem
Hep gani̇ oldu göreler çünki irişdi ‘atā

[44^a] 1120 Gitdi guşşa cān içinden gönle irişdi feraḥ
Kaçdılar diyü perī gözükdü ol hūr-ı ŝifā

Göze nūr irdi sözinden dem-be-dem gönle sürür
İy Habībī şad hezārān eylegil şükr-i Hüdā

İşid-imdi ḥazret-i ŝeyḥüñ yigirmi evŝāfını
Kim anuñla Hızır Mūsānuñ kıllur ta‘līmini

Evvelā ‘ilmi gerekdür ḳadr-i ḥācet tā kim ol
Bile gitdügi [vü] hem göstere ol ḥalkā yol¹⁵²

Sünnet ü farz teṭavvu‘c bile her biri nedür
Her birinüñ vaḳtleri erkānı vü tertībi nedür

1125 ‘İlm ü tefsīr ü ḥadīŝ ü zühd taḳvā-yı ṭarīḳ
Bile yā ‘ilm ü ‘amel kendüzine ola refīḳ

Bunlaruñla irişür ol min ledün ‘ilmine el
Min ledünne irmeyen ḥalkā dimez ta‘līme gel

‘İlm ü şi‘r ü reml ü cefr ü ḥendese ‘ilm-i nücüm
Naḥv u şarf u mantıḳ u ‘ilm-i ḥisāb ‘ilm-i ruḳüm

Ṭālib-i Ḥaḳḳuñ bularda zenleridür bī-gümān
ŝeyḫlere bu olmasa ḥācet degül olmaz ziyān

¹⁵² Metinde “yolu” biçimindedir.

Sāniyā şeyhüñ gerekdür i'tikādı pāk ola
Bī-şerī'at mübtedi'ler göricek ğamnāk ola

1130 Ehl-i sünnet i'tikādı üstine muhkem gerek
Bu ʿaķīdet üzerine olana hem-dem gerek

Yā refāzī yā mübāhī olanı hīç sevmeye
İ'tizālī yāhū cebri yā kader hīç ʃutmaya

Vaşf-ı çārem ki sehī olmak gerek eli açuķ
Cān-ı merdānī virtür ʃatında dünyā azıcuķ

Vaşf-ı necmī key bahādurdan gerekdür şeyh olan
Beglere sultānlara Hāķ sözini diye revān

[44^b] Ol-durur altıncı vaşf-ı nefsi ola ki ʿanīf
Baķmaya nā-maħreme her ne kadar olsa laṭīf

1135 Tā mürīdi mübtedī gönline düşmeye fesād
Gitmeye andan irādet olmaya bī-i'tikād

Nefs-i şehvet çoķları Hāķ hāzretinden itdi yad
Nefsine meftūn olanlar bulmadı Hāķdan murād

Pes yedinci vaşfı oldur ʿālī himmetlü ola
Ne-kadar a'lā maķāma irse ednādan bile

Ehl-i dünyā olana hīç i'tibārı olmaya
Ehl-i dīn olanlar-içün dū cihāna ʃalmaya

Sekizinci vaşfi oldur halka ola şefkati
Bir za'îfi göricek irişe aña himmeti

1140 Töküzüncü hilm ola ya'nî kim ola ol halîm
Götüre kat kat sözi halka ola kalb-i selîm

Kaķımaya tîzcegin her nesneden ola şabûr
Yıkımaya gönlin bu halkuñ kılmayalar tâ nüfûr

Pes onuncı ol-durur kim suçlulardan 'afv ide
Ger yañılup şeyh işinde nâgehânî sehv ide

On birinci hüsn-i hulqdur ya'nî kim hōş hū ola
Eyü hūlu oluban halk-ıla gönüller ala

On ikinci ol-durur kim şāhib-i āşār ola
Kendüye gereklüsin vire kaçan umar ola

1145 On üçüncü şāhib-i luţf u kerem ola kerîm
Ehl-i bahşîş ehl-i infāk ola olmaya le'îm

Vaşf-ı çārda ol-durur kıla tevekkül ber-devām
Göñline gam gelmeye hiç rızķ-ıçün der-şubh u şām

On beşinci ğayba teslîm ola Hāķdan ne gele
Bilmeye halkdan ne gelse küllisin Hāķdan bile

[45^a] Vaşf-ı şānda ol-durur kim gelse kader yā każā
Cān u dilden göstere Hāķdan gelen işe rızā

On yedinci hem vaqār u hem sükūnetler gerek
Şabr-ıla kıla teennī ivmemekdür hem yigrek

1150 Hecdi hem oldur mürīde eyleye şeyh hürmeti
Her yañadan ortalıqda şaқınalar izzeti

On toқuzuncı ol ki şeyhde hem gerekdür sebāt
İşine şābit қadem kim yiynicek bulmaz necāt

Vaşf-ı bitem ol ki şeyhde ola heybet ber-kemāl
Tā mürīdüñ қorқusı gitmeye şeyhden külli māl

Heybetinden şeyhüñ ola bu mü'eddib her zamān
Kim mü'eddib olmayan bulmaz naşibi bī-gümān

Pes bu evşāf-ı hamīde olıcaқ olur tabīb
Ne қadar ҳasta gele gider қatından şaғalup

1155 Muṭṭaşif olmayıcaқ ҳasta olur olmaz tabīb
Қaçan o bīmāra tīmār eyleyiser iy ҳabīb

Özini aғlamayan ğayrısın[ı] hıç aғlamaz
Hastanuñ fikri de ҳasta şerbeti baғlayımaz

Hasta қаçan ҳastaya tīmār idüp şaғaldısar
Ger şaғaldum dise anı aldayup yañıldısar

Ger emi olsa kelüñ başına ideydi emi
Sürteridi kendünüñ başına evvel merhemi

Çünkü bu vaşf-ıla evşâf ola şeyh-i mürîd
Lâ-cerem olur vesîle işleri olur mezîd

1160 İrişür maflûba t̄alib h̄aşıl olur her murād
Dū cihānda cān u dil olur Hūdā kurbında şād

Lākin iy yār-ı muvāfık ki şaķın kendüzüñi
Taşra dil bāzārına bırakmayasın özüñi

[45^b] Uğrılar vardur uğurlar ehl-i ‘irfān sözini
Gösterür kendüyi ‘ārif öz-le anuñ izini

Sözine aldanmağıl her kim degüldür kendüden
Kendünüñ h̄aķķı degüldür ancaķ odur mürd-i zen

Çok-durur İblīs ādem şüretinde itmiş libās
Taşrası şāhib-ķabül içerisi vesvās-ı nās

1165 Şüret ü rengine bakup lālenüñ aldanmağıl
Çünkü içi karadur gül diyü ķoķulamağıl

Bülbül ol tā tanıyasın ķoķusıla gülleri
Gül degüldür her çiçek gerçi bir-ise renkleri

Çünkü bu evşâf-ıla mevşūf ola şeyh-i mürîd
Şeyh mürîde erba‘inler çekdürüp kıılır mezîd

Hāzret-i hayrū’l-beşer sözine kıilup imtisāl
Erba‘in h̄alvet çeken kişi olur şāhib-kemāl

Kim buyurur her ki ʿuzlet eyleyüp h̄alvet ʿeke
 ʒırk̄ ḡün ide iʿtikāf gözleri ʒan yaş d̄öke

1170 Aḳar anuñ göñli içinden h̄ikmetüñ ırmaḳları
 Dillerin h̄alk̄a k̄ılurlar maʿrifet seflraḳları

Tā habīb k̄ūh-ı Hırāda k̄ıldı h̄alk̄dan ʿuzleti
 Anda geldi Cebrāʿīl kim ol ʿekerdi h̄alveti

H̄azret-i Mūsā daḳı ʒırk̄ güne vaʿde eyledi
 Baʿdezān Tūra ʒıḳup bī-vāsıta söz söyledi

H̄aḳ teʿālā daḳı ʒırk̄ günde yogurdu balçıḳın
 Ādemüñ taʿzīm-içün ʒırk̄ günde şuyın topraḳın

Nuṭfe-i ʿalḳa¹⁵³ k̄ılur ʒırk̄ günde raḳme varıcaḳ
 ʿAlḳa-i mużḳa k̄ılur ʒırk̄da tamāmet olıcaḳ

1175 ʒün tamāmet oldu mużḳa ʒırk̄da biter üstühʿān
 ʒırk̄da biter laḳm u şaḳm h̄alk̄ āḳer baʿdezān

ʒünki ʒırk̄da H̄aḳ ḳodı envāʿ-ıla h̄aşıyyeti
 Niçe kim ʒırḳlar giçer tebdīl ola māhiyyeti

[46^a] Ol sebebden bu sülük ehli daḳı h̄alvet ʿeker
 Bu beşerlik vaşflarını erbaʿīnlerde döker

Nitekim aşḳāb-ı şuffe ʿeker yidi erbaʿīn
 Aḳıdırdı dillerinden ʒeşme-i h̄ikmetlerin

¹⁵³ Beyitte geçen “alḳa” sözcüğü vezin gereği “alḳ” biçiminde kullanılmıştır.

Pes meşâyihler kamu tutdı tarîkin bunlaruñ
Erbaʿinler giderür benligin hõdbinleruñ

1180 Ger dilerseñ hazz alasin bu sülük içinde sen
Şeyh katında erbaʿin çek tā olasin zinde sen

Aka gönlüñ içinde āb-ı hayāt çeşmelerüñ
Gözüsi pāk ola zengden gide hep küdretlerüñ

Erbaʿin günde çıkarur kuş yumurtadan kuşu
Bundan az mı fikr idersin bu sülük içre işi

Halvetüñ şartı ādābı çok-durur ammā ulusu
Ona dekdür birisi gusl ide havzuñ tolusu

Niyyet-i halvet ide tenhā otura kıble-vār
Gasl-ı gusl-ı mevt şaya halvetin kabrin iy yār

1185 Halvetinde bakmaya illā şerʿat fiʿline
Yā tabiʿat muktezāsın ide döne hāline

Özü-le halkdan be-küllī Haḳḳa tuta yüzünü
Māsivāyı terk ide tapşura Haḳḳa özünü

Bu havās-ı hamsenüñ lezzetini terk eyleye
Ol teveccüh kim kıılır Haḳḳdan yaña berk eyleye

Şart-ı sānī ol-durur kim dest-namāzsuz olmaya
Niçe kim düşman gele bunu silāhsuz bulmaya

Dest-namāzuñ Zülfiķārın göricek şeytān kaçar
Kaçmayıcağ ol silāh issi anı iki biçer

1190 Şarḫ-ı sālīs ol-durur kim zıkr-i tevḫīd eyleye
Lāyı şoldan söyleyüp illāyı sağda söyleye

[46^b] Zıkr-i cehrī gice gündüz derd idine ber-devām
Zıkr-i ihfā eyleye yaturiken yā der-ķıyām

Ḥağ buyurdı zıkr-i eyle her zamān zıkr-i keşīr
Aña māni^c olmasun dünyā işinden hiç ne bir

Aña māni^c olmasun ḥayz u nifās u yā ḥabeş
Aña māni^c olmasun hergiz ḥabā^ḫış yā ḥadeş

Nitekim şular arıdur her necāset emrini
Zıkr-i Ḥağ pāk ider ol-dem ma^cşiyet murdārını

1195 Zākır-i Ḥağ ol dilerseñ gide zengi göñlüñüñ
‘Ālem envārı ‘aksi düşe içine gözgüñüñ

Lākin ol zıkrüñ gerek telķīnile ide mürīd
Ḥazret-i şeyḫden kim ola zıkrüñ envār-ı mezīd

Kim anuñ telķīni zıkr içinde bir sermāyedür
Süd içinde şol şamızlık gibi nesne māyedür

Çoğ-durur telķīn ile zıkr itmegüñ ḥāşiyeti
Pādişāh mektübünüñ hem nitekim māhiyyeti

Pādişāh oq-ıla bir olmaz yabandan dağı oq
Pādişāhdan ğayrınıñ mektübınıñ te'siri yoq

1200 Tuymasalar bundağı ħāşiyeti şeyh-i mürīd
Hīçbiri getürmezidi bunda Hāq sa'y-ı mezīd

Her ne-kim ħātırda biter gönle ol şāğil durur
Hāne-i Hāqdan nuķūş-ı māsivā bāıl durur

Nefy ü işbāt ile telķin itmege ħikmet nedür
Cümle esmā ortasından bunda ħāşiyet nedür

Kim bunu tekrār idiben vird ider dervīşler
Bunda nedür qaşdlar tā dise ħayr-endīşler

Diñlegil bunuñ cevābın cān kulağın açasın
Tā ki ola rāhat cānuñ ma'nāsın añlayasın

1205 Ālem-i ervāħda cānlar toptolu envār idi
Āfitāb-ı ışka qarşu zerre-i gerdānıdı

[47^a] Nāzır-ı manzūr[ı]dı hīç yoğıdı yirde ħicāb
Şāhıdı meşhūdıdı yoq gözine zerre niķāb

Dilde zikri hūyıdı ma'būdı hū ma'ľubı hū
Cānda fikri hūyıdı maķşūdı hū maħbūbı hū

Hūdan özge gönül içinde dađı ferd yođıdı
Görmesi işitmesi vü bilmesi hep hūyıdı

Nāgehān kıldı işāret Hāzret-i Hāq yūri var
 ʿĀlem-i ğurbete fūrkat çekiben eyle qarār

1210 Tā ki vuşlat kıadrini hem bilesin hem añlayasın
 Hem vefā mı bī-vefā mı olduğuñ tanıyasın

Ger vefā ehli olıban añarısāñ vuşlatı
 Bundağı gördüklerüñ niʿmetler[i] vü ʿizzeti

Āyineñ pāk olıban dīzāra lāyık olduğuñ
 Hīç nazardan toymayan ğirü ʿāşık olduğuñ

Diriseñ kim kıanı ol ʿömr-i beķā zevķ ü¹⁵⁴ şafā
 Kıanı ol nūr-ı liķā vü kıanı ol ʿahd-i vefā

Kıanı ol cānuñ ğidāsı kıanı ol bāzār-ı dōst
 Kıanı ol şevķ-i muħabbet-kim diridüm cümle dōst

1215 Āh ne ırak düşmişem ben yalıñuz cān-ı ğarīb
 Ayırılıķdan ğastayam mūnis kıanı yāħūd řabīb

Çünkü dertlü olasın müştāk-ı dīzār olasın
 Giceler tā şubħa dek bī-ħvāb-ı bīzār olasın

Anı çeküp çıkaram ğurbet içinde kıomayam
 Vuşlat-ıla toplayam fūrkat odına yakmayam

Zerre ki ğüneş kılam u kıatre ki deryā-yı nūr
 Hem kılam seni muķarreb itmeyem hem daħı dūr

¹⁵⁴ Metinde zevķ-ı biçiminde yazılmıştır.

‘Ālem-i esfelde çünkim bī-vefālık itmedüñ
 ‘Ālem-i a‘lā dağı ‘işretleri unutmaduñ

1220 Ben-dağı unutmayam saña virem a‘lā maqām
 Ol nizām-ı evveliñden dağı evlārek nizām

[47^b] Ol vefā eylemeyenler hayret ideler aña
 Kim vefā eylemediñ ‘ahdümüze itdün¹⁵⁵ haḡā

Çünkü geldi cānlarımız oldu bu ḡalka celīs
 Ata ana oğul u kız kavm-ile oldu enīs

Ni‘metine dünyenüñ ziynetlerine oldu tūş
 Bir-iki üç gün nefis murādın virmek-ile oldu ḡōş

Hep unuttı ol beḡānuñ zevḡını vü şevḡını
 Bu maqāmuñ tahtını ol beḡānuñ fevḡını

1225 Şeyḡ telḡin itmek ol-dur¹⁵⁶ ol maqāmı añdurur
 Cānımızuñ yittigüni bize girü bildürür

İşbu siflīden çıkup ‘ulvīye var-dur[ur] bilüñ
 Ol maqām[-ı] evveli unutmañuz yine dönüñ

Ol maqāma irmege budur sebep kim diyiser
*Lā-ilāhe ḡayruhū*¹⁵⁷ dimek-ile yol bulısar

¹⁵⁵ Metinde “idün” biçimindedir.

¹⁵⁶ Metinde “ol-durur” biçimindedir.

¹⁵⁷ “Allah’tan başka ilah yoktur” anlamında Arapça bir cümle olup zikirlerde geçmektedir.

Bunu tekrār itmek-ile açıla size tamām
Ol maḳām-ı evvelüñüzden daḫı ā'lā maḳām

*Fāzükürüllāh keşīran*¹⁵⁸ pes işāretdür buña
Zī-beşāret kim bunuñla girü yetişe añā

1230 El ayaḳ göz ḳulaḳ her birinüñ zıkrı var
Bu lisān ḫāline ḫaşr eyleme sen anı iy yār

Zıkrı tekrār eylemeklik yol-durur kim ulu yol
Bu yolu tıt gide gide var yitürdüg[üñ]i bul

Şad hezārān böyleyle isteyenler buldılar
Ol maḳām-ı evvelī bu yola girtüp gördiler

Bu sebebden telḳīn itmek şeyḫ mürīde iy cüvān
Tecribe çoḳ eylemişler eyleme hergiz gümān

Şor aḫı kim bu kelāmuñ çünki bu teşīr-vār
Ma'nāsın bilmek gerek-mi niçe ma'nasız iy yār

1235 Ma'nāsın bilüp itmek şart-durur İy cān-ı men
Ma'nāsın fehm itmek-ile buldılar bunu bulan

[48^a] Ma'nāsıdur göñle yol açan degüldür lafz-ı şavt
Lafz-ı şavtda ḳalanuñ 'ömri olur ḫiç yire fevt

İmdi bunuñ ma'nāsı üç vech-iledür İy 'azīz
Bizden öñdin ululardan böyledür bu yola iz

¹⁵⁸ "Allah'ı çok anın" anlamında Arapça bir cümledir.

Böyle gidenlere üç kez fenā olmak gerek
Pes münāsib her fenāya zikrini itmek gerek

Biri ef'alde fenā vü biri evşāfda fenā
Bu ikisin idicek hāşıl olur zātda fenā

1240 Ol fenā-yı evvele t̄alib olan zikri budur

Nefy ü işbāt itdüğünde gönlinüñ fikri budur

Pādişāhdan özge yoқdur dağı gayrı pādişāh
Hālik oldur rāzıq oldur andan özge lā-ilāh

Fā'il oldur yirde gökde andan özge lā-ilāh
Melce' vü maḥfūz milād ol gayrısıdur lā-penāh

Gayrısı ma'bud degüldür ol-durur ma'bud hemīn
Gayrısı maḥşūd degüldür ol-durur maḥşūd hemīn

Gitsün fānī olanlar geldi çün bākī kadīm
Gitsün ol bāḫıl naḫışlar geldi naḫḫāş-ı muḫīm

1245 Her ne ef'al işlenürse cümle ḫalkdan ol kişi

Tanğırdan bile ḫamusın bile Ḥaḫdan her işi

Çünkü ef'al varımı ol bile Ḥaḫdan her zamān
Cümle ef'ali Ḥaḫa isnād ider ol bī-gümān

Ol fenā-yı vaşfa t̄alib olanuñ z̄ikri budur
Nefy ü işbāt itdüğinde gönlinüñ fikri budur¹⁵⁹

Ḳudret anuñ kuvvet anuñ ʿilm anuñdur ḥilm anuñ
Heybet ü ḳudret anuñdur emr anuñdur ḥükm anuñ

Sem^c anuñ ebşār anuñdur z̄ikr anuñ mezkūr ol
Ḥikmet anuñ ʿibret anuñ şükr anuñ meşkūr ol

1250 Ğayrısı maṭlūb degüldür ol-durur maṭlūb olan
Ğayrısı maḥbūb degüldür ol-durur maḥbūb olan

[48^b] Dōst Ḥaḳdur Ḥaḳdan özge yoḳdur[ur] bir daḥı dōst
Menba^c-ı luṭf kerem cūd u seḫā cümle-i dōst

Ol fenā-yı zāt olan her dem anuñ fikrindedür
Küllü şey^v hālīku illā veche-hu¹⁶⁰ z̄ikrindedür

Lā-ilāhe lafzı illā-lluhu ki vaşl eyleye
İşbu ma^cnīlerde fikr eyleyenüñ söyleye

Bu fenālar ḥāşıl olur ol kişiye nāgehān
İrişür ma^cbūdına maḳşūdına ol bī-gümān

1255 Çün dilinde z̄ikr ola gönlinde ḥiç fikr olmaya
Gitmeye gönlüñ kilīdi ḥiç ḳapu açılmaya

¹⁵⁹ Bu mısra mükerrerdür. 1240. beyitte de geçmektedir.

¹⁶⁰ “O’nun zatından başka her şey yok olacaktır.” anlamında olup ayet alıntısıdır. Kur’an-ı Kerim, Kasas Suresi, 88. ayet.

Hem-lisān alup u azā cümlesinden ittifā
Olmayınca zāhir olmaz zev ü neve itiyā

Zīra manī mazıdur bu lafz u avt aa apuk
Maz olmayıncaaz apukda hergiz fāyide yok

Manā cevher lafz [u] avt aa edefdür tā ebed
Manā rūhdur lafz u avt üstinde bir alīb ased

Cevher ucından edef her andasa ıymet bulur
Hem cesed de rūh ucından izzet ü hürmet bulur

1260 ünkü ul dūnyāya geldi ayrıya virdi gōñül
a teālāyı unuttı ayrıya dutdı sebīl

ayrıyı nefy itmek oldu ibu derdüñ āresi
ayrıyı gōñül iinden lā-ilāhe ıarası

Lā kılıc-ıla o ayruñ başların kesmek gerek
aı anuñ yirine illā ile dikmek gerek

Nefy ü ibāt ile tevīd anuñ-iün itdiler
Fāniyi ıardılar u bāīyi berkitdiler

Bā u bostān eylemezler a-u diken ımadın
Gümi altun zāhir olmaz baır andan gitmedin

1265 ara bulut gitmeyince eylemez güne eer
Ne sitāre zāhir olur gōkde ne nūr-ı amer

[49^a] K̄ara bulutdan biterdür gön̄lün̄ içine t̄olan
 H̄ubb-ı H̄aḡdan özge her ne varısa maḡb̄ub olan

Lā ile anı ‘adem kı̄l bāḡı̄ ḡala ḡubb-ı H̄aḡ
 Tā ki 𐤀olasın luṡf-ı H̄aḡḡa n̄ur-ı H̄aḡḡa müstaḡaḡ

Yok murādlar senden özge sensin ancaḡın murād
 Didigün̄ dem var murādlardan gerekmez sende zād

Tā ki ṡādıḡ olasın ḡavlün̄de olmaya yalan
 Olmayasın müstaḡaḡ-ı kizb ‘abīd-i fülān

1270 Çün bilür gön̄lün̄dekin dilün̄dekin[i] her ne var
 Aña gizlü nesne yokdur herkes aña āṡikār

Lā-ilāhe lafz-ı illā-llāhu çün sen diyesin
*Lā-uḡıbbu’l āfilīn*¹⁶¹ demek-durur añlayasın

Sevmezem fānī olanı demek olur ma‘nāsı
 Gön̄lün̄ içinde olıcaḡ fānīlerin sevgisi

*ḡad kezeb ‘abdi*¹⁶² diyü ḡudret dilinden ḡaḡrıla
 Hep melā’ikler anı işüdüben diye belī

Adı yalancı ola bu kiṡinün̄ yüzi siyāh
 Yā İlāhī sen esirge saña eyledük penāh

¹⁶¹ “Ben batanları sevmem.” anlamındadır. Kur’an-ı Kerim, En’am Suresi, 6. ayet.

¹⁶² “Kulum yalan söyledi.” anlamında hadis alıntısıdır.

1275 Yoğ eger girçek olursa *kad şadak*¹⁶³ gelür hitāb
Dir melā'ikler şadīḡdur yazılır yüz biñ şevāb

Şādīḡu'l-ḡavl ad virürler elin açuḡ yüzi aḡ
Çün gönül oldu muvāfiḡ diline ol kişi şaḡ

Bu benüm ḡal'am durur didi Ḥüdā bil kim neden
Şirk ü şekküñ düşmanından ḡurtulur bunu diyen

Enbiyā vü evliyālar girdiler bu hışna hep
Nefs-i şeytān leşkeri bozmaḡa ḡılurlar taleb

Vesves idüp niceleri ḡal'adan ḡıḡardılar
Niceleri ḡal'a içinde şāha 'āşī itdiler

1280 Ḥal'a ḡinden taşraya ḡaçdı ḡıḡup İblīs la'īn
Aña tābi' olmayanlar ḡaldı ḡal'ada hemīn

[49^b] Ḥal'ayı berkitmek oldur diyeler zikr ü keşīr
Ḥal'a muḡkem olıcaḡ düşmanlar olur key ḡaḡīr

Ma'nāsına itikād itseñ girersin ḡal'aya
İtikād itmez[i]señ ḡal'adan almazsın diye

Ma'nası olmayıcaḡ lafzında bil kim ḡal'a yok
Şu dimekden kimse ḡanmaz od dimekden hiç yanuḡ

¹⁶³ “Andolsun ki doğruladı.” anlamında olup ayet alıntısıdır. Kur'an-ı Kerim, Fetih Suresi, 27. ayet.

Hîç kılıç demek kılıç işlerini işleye-mi
Yāhu nān biryān dimekle aç kişiler toya-mı

1285 Lafz u şavt-ıla iş olmaz ma'nāsın añlayıgör
Añlayıcağ ma'nasın turma işi işleyigör

Şart-ı rābi' ol-durur nefyi havātır eyleye
Hātırından her ne giçse lā ile anı yuya

Her havātır kim huṭūr ider gönülden Hakk-ıçün
Ekseri teşbîh ü ta'ṭıldür şor ki n'ıçün

Zīra lā bir ejdehādur yutmağ ister her ne var
Dū cihāna açmış ağzın öñine katmış kıovar

Kimse kıomaz yutmaduğ tā hāzret-i şāha irer
Görür illā boz toğanın tizcegin ağzın yumar

1290 Māsivānuñ sevgisinden gönlüñ olmayınca boş
Ḥubb-ı Hakk itmez nüzül olmaz gözüñe yüzi tüş

Olmayınca cān u dil ağyār naqşından cüdā
Zāhir olmaz kibriyā-ı hāzret-i nūr-ı Ḥüdā

Tā muşaffā olmayınca māsivādan bu gönül
Ālem-i gayba açılmaz kapular yokdur sebīl

Tā havās-ı zāhiriñden bulmayınca sen ferāğ
Ol havās-ı bāṭnuñdan nūr irüp yanmaz çerāğ

Gitmeyince gönlüñüñ içindeki cümle hicāb
Dime keşf ola guyüb [u] gide gözümdeñ niķāb

1295 Şarṭ-1 ḥāmis ol-durur göñlini ḥalvet eyleye
Ḳomaya göñlinde ğayrı ki muḥabbet eyleye

[50^a] Dū cihānda Ḥaḳdan özge olmaya maḳşūd-1 dil
Cān u dil Ḥaḳ ola ancak hemīn ma'bud-1 dil

Şarṭ-1 sādis ol-durur şāyim gerekdür ḥalveti
Tā behāyim vaşflarınun ḳalmaya ḥāşiyyeti

Şarṭ-1 sābi^c ol-durur dünyā sözün söylemeye
Sīm ü zerden bey^c-i māldan hiç kelām eylemeye

Şarṭ-1 sāmin ol-durur şeyḥe murāķıb ola ol
Göñli içinden şeyḥinüñ göñline tā açıla yol

1300 Dāyimā şeyḥden tevaḳḳu^c ide ol göñül yolın
İrişe dest-i vilāyet nāgehān ṭuta elin

Çün müridüñ göñli şeyḥinüñ göñline meftūḥ ola
Aña rūḥ gelse buña-da ol rūḥ ola¹⁶⁴

Şarṭ-1 tāsi^c ol-durur kim şeyḥinüñ sözün ṭuta
Yimeginde içmeginde kendü bilüsin ata

Şarṭ-1 āşir ol-durur ḥalvetde çok uyumaya
Hem de uyḥu getürür yiyesileri yimeye

¹⁶⁴ Buradaki mısra eksiktir bu yüzden vezne uymamaktadır.

Yidügince sirkeyi etmege katık eyleye
 uru üzüm encir oz içi dāyim fındık yiye

1305 Ol sebebden erbaın ad ile bunlar adlanur
 Kim bular ır kerre ır gün alveti vird eyleneür

Vird iderler her alāt-ı farzda ırar āyeti
 Ol cehil nām-ı Hüdādur virdlerinüñ ğāyeti

Hem bularuñ birisi şeyhlik ılır ır gün tamām
 alanı aña mürīd olıbanı ılır ıyām

Badezān biri daı şeyh olur ğayrı mürīd
 Bu nizām-ıla hemīše evleri olur mezīd

Hem o ır evāf-kim şeyh ü mürīde var durur
 Kendüler vafı durur kim alka daı bildürür

[50^b] 1310 Bōyle erh itmi Cevāmi ire ālin bunlaruñ
 Bōyle ılsun āllerini Hā amu müminlerüñ

Pes zebān-ı āl-ile bunlar bize ılır kelām
 Göstere her kim ki bu evāfi orada ıyām

Olalar aña vesīle yedileri bulalar
 Meclisinde anlaruñ maūda vāıl olalar

İy ricāl-i ğayb-kim yedi-y-ile udūd oldılar
 Ehl-i diller ğōñlinüñ iinde mehūd oldılar

Seyr idersin yedi günde yedi iklimi tamām
Yedi kat gök yedi deryā seyriñüzdedür qalem

1315 Yedi ismüñ mazharısız cümle esmā anda cem^ç
Yedi yıldız meclisüñ pervānesin siz anda şem^ç

Yedi peygāberlerüñ qalbi üstinedür qalbüñüz
Ehl-i ʿirfān cümlesi etbā^çñuz aḥbābuñuz

Leşker-i Haq siz olup siz leşker-i Haqqa mu^çin
Siz gelicek leşker-i bāṭıl helāk olur la^çin

Zulmet oldı ʿālem-i dil toğmadı hıç āfitāb
Buluduñ altında qaldı nūr-ı mäh-ı mähitāb

Hācetümüz bu ki gönül ola bir pāk āyine
Gözine esrār-ı ʿaynī keşf ola her kāyināt

1320 Nāgehān ire saʿādet baqa bir şāhib-cemāl
Göstere anuñ cemālin kendüzine bir kemāl

Tā ki maqbül nazār ola budur maqşūdumuz
Yüzini şāhib-cemāl görmek-durur maṭlūbumuz

Len-terānī derdinüñ derdini eyleñ iy ṭabīb
Yoksa qalduq derd ile her dū cihānda bī-naşīb

Yūşa^ç vü Mūsā gibi cānlar sizi eyler ṭaleb
Bu murād ḥaşılığına Hızr-vār oluñ sebeb

İy vesīle isteyen evşāfuñ it vaşf-ı hamīd
Tā ki Mūsā Hızır gibi gide gönülünden kilīd

[51^a] 1325 Kılmayınca vaşflaruñ vaşf-ı aşhāb-ı kemāl
Anlaruñ hergiz kemāli sende göstermez cemāl

Tā silüp süpürmeyince ğıll u ğışş u iletī
Hāne-i dilde nüzül itmez şehen-şeh hazreti

Kıymayınca cānına ğavvāş olan merdānlar
Baħr içinde çıkarımaz kıymetī dördāneler

Len-terānī derdine sen bulmayınca çāreler
İtmeyince benligüñ tağını pāre pāreler

Gör ki Mūsā kamulardan nice kıldı dilberi
Hazret-i Hızruñ katında tā ki buldı dilberi

1330 Pāre pāre eyledi benlik tağını len-terān
Ba^cdezān Haḳdan irişdi sem^cine sevfe terān¹⁶⁵

Tā bahādur cān u başdan ğıçmeye pervāne-vār
Şāh öninde zıkr olup olmaz kabül merdāne-vār

Bu zemīme vaşfları kılmayınca sen ʿadem
Ol hamīde vaşfları gönülüne hıç başmaz kadem

İtmeyince terk sen ʿādāt-ı halk-ı bī-riyā
Hāşıl olmaz sende ol hālāş-ı vaşf-ı evliyā

¹⁶⁵ “Sen beni göreceksin” anlamındadır. Kur’an-ı Kerim, A’rāf Suresi, 143. ayet.

Terk kıl zevk-i fenāyı açıla zevk-i beķā
Terk kıl dīv ü perī tā açıla hūr-liķā

1335 Kim beķā ʿayn-ı hayātdur bu fenā ʿayn-ı memāt
Bul hayāt-ı cāvidānı içegör āb-ı hayāt

Bu şifāt-ı fānīyi sen senden eylegil cüdā
Ol beķādan tā irişe saña evşāf-ı Hüdā

Bu fenāyı terk idicek dime kim fānī olam
Ol beķādan bulmasam hālüm n'ola nirde ķalam

Hem seni evvel ʿademden yaradup viren vücūd
Yirde gökde hep melekler varın itdüren sücūd

Ķor mı seni kim fenā olup gidesin tā ebed
Ķayr u şerrüñ şormayalar her ne itdüñ nīk ü bed

[51^b] 1340 Pes kemāle irmek-içün saña olur bu memāt
Tā bulasın bu hayātdan daħı yigrek hem hayāt

Yağmurı gör olmayınca olmadı yire hayāt
Bitdi andan şad hezārān daħı ezhār u nebāt

Ol nebāt hem aldı andan bitdi bu hayvānlar
Aldı hayvān anı yiyüp geldi bu insānlar

Ola ola yağmurı gör buldı insānda kemāl
Yine ola ķorķmağıl kim bu kemāl ola zevāl

Yağmuru ot eyleyüp hayvân iden insân iden
 K̄or mı insânı-kim öle kıala bu cān bī-beden

1345 Şöyle bil-kim ölse insân anı cānı cān ider¹⁶⁶

Zinde kıılır tā ebed bende-y-iken sultān ider

Leyk şartı ol-durur kim vaşfların pāk eyleye
 Vaşf-ı zehrin gidere şīrīn tiryāk eyleye

Ĥazret-i peygāmbereüñ evşāfıdur yağşısı şıfāt
 Sende zāhir olmayınca olamazsın pāk-zāt

Ĥazret-i peygāmbere Ĥaķ medĤ ider Ĥulķ-ı ‘azīm
 İtdi çün aĤlāķımı aĤlāķ-ı Ĥaķ gibi selīm

Ümmetine emr ider aĤlāķ-ı Ĥaķķ-la Ĥulķlanuñ
 Kıalmasun evşāf-ı şeytān-ıla bu cān-u tenüñ

1350 Bu şerī‘at ol sebedden bize oldı zād-ı rāh

Kim bunuñla Ĥāşıl olur bize kıurb-ı pādīşāh

Bu şerī‘at yaĤşısı Ĥalkuñ yaĤşısı vaşfuñ adıdur
 Farzlaruñ sünnetlerüñ vāciblerüñ bünyādıdur

Kim ki mevşūf oldı Ĥaķķ evşāf-ıla iy cüvān
 Kāmīl oldı vaşfları Ĥaķķ vaşfları gibi bī-gümān

Ĥaķresı deryā olur u zerresi güneş iy yār
 Keşf olur göñline her dem yırde gökde her ne var

¹⁶⁶ Metinde “iden” biçimindedir.

[52^a] Kim ki evşāfın behāyīm vaşflar-ıla kıldı şeyn
Anlaruñla buldı kırbet anlaruñla hem-nişin

1355 Yā şıfāt-ı Hakkı eyle kendü özüñde hem muķīm
Ehl-i zevķ u ehl-i şevķ ol ehl-i cennāt-ı naīm

Ger behāyīm vaşflar-ıla olırısañ muttaşif
Olğıl anlardan birisi olduğıña muķterif

Bed şıfatlar varını cem eyleyüp eyle hisāb
Kıl mübeddel hep hamīde vaşflara olsun şavāb

Buğl hırş [u] zulm u kibr ü hem tama ķıkd u ħased
Bed şıfatlardur bulardan boş olur külli cesed

İlm ü ħilm ü ĳıffet ü luķf u kerem cūd u seħā
Himmet ü alī tevāzu hep hamīdedür şafā

1360 Ol behāyīm vaşfları budur şıfāt-zü'l-alā
Anları tebdīl idenler buña ulu evliyā

Bu hamīde vaşflarına dinmeyince hep şıfāt
Göñlüñüñ āyinesine ne nazar kıl ne göz at

Göñlüñüñ āyinesi pāk olmayınca iy mürīd
Şeyħ saña olmaz vesīle ĳapudan gitmez kilīd

Çünkü ħayvān vaşflar-ıla ola insān muttaşif
Şüreti ol vaşfa döner buña olğıl muķterif

‘Ālem-i şüretde gerçi şüreti insān ise
İtibār itme ki kopar tañla vaşfı ne-y-ise

1365 Haşır olıcağ ırte vaşfa olııardur i‘tibār
Vaşfa göre vireyim sūreti dağı iy yār

Anuñ-içün kaçısardur atadan oğul u kız
İki kartaş birbirinden kopıcağ olursa h̄iz

Kim göriser birbirinden yırtıcı hayvān¹⁶⁷ gibi
İsteyiser kavmini kardaşını insān gibi

Kim şifātuñ ‘ālīdür bil ki tañla āh̄iret
‘Ālem-i şüret bugündür ancağ aḥşamın gözet

[52^b] Anı tebdīl eylemekden özge yoğ-durur ‘ilāc
Tebdīl eyle kim marazdan bula şıḥhat bu mizāc

1370 Çünkü tālib göre kim kendüde vaşf-ı buḥl olur
Vaşf-ı gül-rū vü vaşf-ı meymün kendüde kılmış qarār

Bir marazdur kendüde ḥaşıl olmuş nāgehān
Ger ‘ilāc itmez ise kıılır helāk anı ‘ayān

Māddedür kim neş-i şüret eyler āh̄ir bu maraz
Māddesin kes madde-i şıḥhat koğıl aña ‘ivāz

Pes ‘ilāc ol-durur kııla anuñ zıddın ‘amel
Cūd u infāk itmeg-ile buḥlsa irgüre ḥalel

¹⁶⁷ Metinde “hayvānlar” biçimindedir.

Cüd u infāk itmesinden k rkudur Şeyt n seni
Halka muht c olırsarsın ta la kim Őaqlar seni

1375 K rkmasun kim H k olupdur rızkına anu  kefil
H kka eylesun tevekk l olsun ol Şeyt n hacil

H k te al  bir melek naşb eylemiş kılur nid 
Cüd u infāk idene her r z-ı Şeb eyler du a

Her dem infāk idene y  Rabbi biri bir Şad halef
Buhl u ims k iden n m lına yitiŐd r hel k

V riŐ-ile muştula m lın buhlı n  aqlıbet
Y  hel k-i g ret olur  utmaz issi menfa at

V riŐi kayırma kim vir r anu  hem manŐıbın
Kend  c nu  kayırug r kend  s likle hemin

1380  unki¹⁶⁸ s lik g re kim kend de vaşf-ı hırş var
Vaşf-ı m Ő u vaşf-ı m r eylemiş  zinde kar r

M ddesid r neş-i Ő ret olmaɡu n işbu Şıfat
Bundan ulu yok mara  kim d ne hayv na Ő ret

İŞbu m dde artmadın itsun  il c olsun Őahil
Kim  il cın itmemekden  ok hel k olur Őarih

¹⁶⁸ Metinde “ unkim” Şeklinde yazılmıştır.

[53^a] Kırd gibi çünkü vaşf-ı zulm-ile mevşuf ola
 Halk andan ürkmek-ile her zamān ma'rif ola

Cümle hayvānātı insān tutar andan nefreti
 Şefkati olmayanuñ yüregi demirden katı

1385 Māddesidür nesh-i Őuret olmađuñ bu bed Şıfat
 Bundan ulu yok maraz kim döne hayvāna Őuret¹⁶⁹

Bed Şıfatdan Şehvet olsa gālib olur kişiye
 Kulağı uzun gibi māyil olur her dişiye

Gice gündüz ol olur gönlindeki endişiyesi
 Őehvetin sürmek olur anuñ hemişe pişiyesi

Gözine görüñmez anuñ dünyā dağı āhiret
 Hāsir ü her dū cihānda kiři olur¹⁷⁰ ākıbet

Māddesidür bu Őıfatda nesh-i Őuret olmađuñ
 Vaıt-ile kılsun ilācın fāydesi yok turmađuñ

1390 Bir marazdur bu dağı emrāz olandan mühlikāt
 Tiz helāk ider anı yitişimez-ise münciyāt

Pes ilācı az yimekdür dāyimā tutmağ Őıyām
 İctināb itmek harāmdan irteye degin kıyām

¹⁶⁹ Bu mısra 1381. beyitte de tekrarlanmıştır.

¹⁷⁰ Metinde "olur kişi" biçimindedir.

Görmemek nā-maḥremi hem āvāzını ũşıtmemek
Şūkaḫ içre şatılan başmağını gözetmemek

Bunlaruñla bulmasa ol şehvet elinden necāḥ
Vācib olur aña kesr-i nefis-içün itmek nikāḥ

Bed şıfatdan ger ğazab ğālib olursa zālime
‘Aḳl gider tĩzcegin kendüye gelmez ğāliyā

1395 Çün ğazab yili irişe ‘aḳlı şem‘i sevinür

Bu vücūduñ ḥānesinüñ içi karañulandurur

‘Aḳl gider göz kararur el ayak tutmaz olur

Bir marāzdur kim ḳopar yürekden a‘zāya gelür

[53^b] Bu şıfāt arşlarda var [u] ayuda vü ḳurtda var

‘Aḳlı yoḳlarda ‘aceb tutma ‘aceb insānda var

Ger ‘ilāc itmez-iseñ ḳılur seni tĩzcek helāk

İtmemek bīmāra tīmār eyler āḫir anı ḥāk

Pes ‘ilāc oldur şabır ide çeke özünü

Oduñ söyündüre hem divşüre kendüzünü

1400 Bed şıfātuñ cümlesinden çünki göñlüñ ola pāk

Görinür ‘arşdan berü göñlüñ içinde tā-be-ḥāk

Nitekim bu ‘ālemi oldı muḫĩt ‘arş-ı ‘azĩm

Bu vücūduñ ‘ālemin oldı muḫĩt ḳalb-i selĩm

Anuñ-içün didi ol hayrî'l-beşer kim bir tamar
Bu cesed içinde vardur baĝlu aña hayr u şer

Ol kaçan şalâh bulursa cümle ten şâlih olur
Ol kaçan fâsid olur cümle[-i] ten şâlih olur

Ol gönülde ten içinde hüküm ider a'zâlara
Varı kuldur karşusunda beñzer ol mevlâlara

1405 Bu vücuduñ küllisi ol gönüle nâzır durur
Her ne dirse emrine kâyim-durur hâzır durur

‘Arşa beñzer bu vücüd içinde gönül bil yakīn
Her ne kim ‘arşdan gele ‘âlim anı kıılır hemīn

Nitekim ‘arş oldı rahmāniyyeti vaşfa maḥal
Oldı gönül tende rūḥāniyyeti vaşfa maḥal

Çünkü ‘arşuñ bir yüzi melekūta nâzırdur yakīn
‘Ālem-i milke nazār kıılır birisi tā zemīn

Hâzret-i Hâkdan ne kim feyz ü meded ol yüze var
Bu yüzi feyz tā ḥalka irişdürür nice var

1410 Ger meded yitişmese ‘arşdan cihānuñ varına
Yok olurdı cümlesi kalmazdı biri yarına

Pes bunuñ gibi gönül ‘arşdan iki yüzlüdür
Biri rūḥdan yaña nâzır birisi cismi görür

[54^a] Her ne kim feyz ü meded ervāhdan ol yüze irer
Göñülñ bu yüz anı ecsāma irşürince_urur

Yañi göñlñ ol yüzine her ne yüzden irişür
İşbu yüzden cümle a'zā anı bir bir üleşür

Ger meded irişmez olsa tā bularuñ varına
Meyyit olur cümlesi qalmaz bugünden yarına

1415 'Arş-ı rahmāniyyete çün mazhar oldu gör nice
Raḥmet-i 'ām-ile toylar 'ālemi ucdan uca

Mü'min ü kāfir ü ḥōş hem tıyūr u hem cemād
Hıç birisi raḥmetinden Tañgrınuñ qalmaz yād

Bil-ki göñlñ 'arşdan artuqdur kemāl-i şüretten
Ma'rifet vardur göñülde kim bilür nedür beden

'Arşda bilmez kendü mazhar oldu rahmāniyyete
Uş bilür göñül ki mazhar düşdi rahmāniyyete

Çünkü 'ilmi yok teraqqı itmege kabil degül
Bu göñül dāyim teraqqı itmedin zāyil degül

1420 Āfitāba tā muqābil olmayınca her hilāl
Ne kadar seyrān iderse bedr olup bulmaz maḥāl

Şeyḥ Gazzālī buyurdu göklere beñzer göñül
Her ki gök-ile bulur yol ol göñüllerde buldı yol

Çün güneş toğa cihānuñ külli yiri nūr olur
Çünkü cisme toğa rūh aʿzā-varı mesrūr olur

Nitekim gök yedi k̄atdur yedi ikl̄imdir zemīn
Pes gönülde yedi k̄atdur ten yedi aʿzā yaq̄īn

Nitekim güneş toğar dördünci k̄at gökden berü
Rūh dağı cisme doğar dördünci gönülden berü

1425 Nitekim yılduzlaruñ biribirine beñzemez
Birisi birisinüñ işini hergiz işlemez

Göz k̄ulağ el ayak [u] dil ü ağız burun k̄amu
Hīç biri hāşiyeti degül birinde iy ʿamū

[54^b] El hünerlüdür ayakdan lā-cerem oldı bağā
Lākin ağız yücedür elden hünerden bil nice

Hiss ider el illā seçmez tatlı ile acıyı
Ağız-ıla kişi seçer şekker ile ağıyı

Bu ağızdan burını yüce yaratdı şor neden
İçerüyü tıyar ol b̄ȳȳı tıyar taşradan

1430 K̄ulağūñ andan dağı yücede eyledi yirin
Kim ırakdan işidür āvāzı seçer her birin

Gözi andan dağı yüce kıldı zīrā kim görür
Gözede mi yirdekin k̄amudan artuğ bu hüner

Böyledür yılduzlaruñ terbiyyeti daħı cüvān
Her biri hāşiyyeti miqđarı tutmışdur mekān

Pes gönül eřvārıngda böyle bil tertıbini
Fevke baʒdur her birinde bir hüner terkini

Nitekim aʒāda oldı göz derinden ber-kemāl
Bu gönülün şür-ı sāyiʒ oldı şür-ı bī-miřāl

1435 İbtidāsı gönlüñüñ pes intihāsıdur gözüñ
Maʿnisini yaħşı fehm it cān u dilden bu sözüñ

Göz göge kılar nazār gökden yuşaru bu gönül
Gök nedür ʿarřdan yuşaru gönle var durur sebıl

Pes gönül eřvārını işit nedür her şavrını
Bilesin her birinüñ hāşiyyetini ğavrını

şavr-ı evvel şadırıdur kim mevziʒi İslāmdur
Bī-nihāyet vüsʿati var menbaʒ-ı enʿāmdur

Pōst dildir dil gönül vesvās-ı řeyřān andadur
İstiʿāze eylemek müʾmin anuñ yanındadur

1440 İstiʿāze eyleyicek řeyřān o yerden kaçar
Kim řehāb-ı istiʿāze řāğıdır başar kaçar

[55^a] Dileriseñ nʿeylesin bu řavr-ı dil miqđarı ne
Kim hünerden nicedür nefʒi nedür envārı ne

Bu vücūduñda anuñ kim vaşf-ı baţşadur maħal
Aya mazħardur ayuñ teşīrin eyler saña ħal

Ālem-i āfākda ay enfüsde el gör nicedür
Menfaatde bu gönül ol ikisinden yücedür

Fehm olur maħsūs-lar-ıla cümle mefhümāt olan
Bilinür melfūz-lar-ıla kamu maķülāt ola[n]

1445 Birisi āfākda ħādīm birisi enfüsde bil

Nice ħizmet itmesünler oldı Beytu'llāh dil

Nitekim ay nūrını güneşden alur dem-be-dem
Ortalıkda ħāyil olsa tiz olur nūr-ı Ādem

Gönülün bu tavrı daħı ma'rifet nūrın alur
Dem-be-dem nuţkı lisāndan almasa bī-nūr olur

Nicesi bedir olursa ay güneş nūrıyla
Bu daħı sürer şafālar bu lisānı nuţk-ıla

Nuţk-ı güneş mazħarıdur nuţk-ıla biter ulūm
Bunca ta'lim ta'allüm hep kitābı hep rüsüm

1450 Nuţk-ıla ehl-i hüner ta'lim ider şākirdlere

Lā-cerem ta'limünün nūrı irer gönüllere

Cümle ālem elile olmış imāret hem ħarāb

Her zayıf [vü] her nuķuş her ħaţ u verā her kitāb

İy dağı bu el gibi  alem-de bu c nbişded r
 H diminden fehm kıl ma d mını nice işded r

Ş ni -i  alem ki virdi  alb-i ins na kem l
  Alem-i  f k u enf s itdi h kmin imtiş l

Pes ikinci  avra dirler  alb  m n ma deni
  ilm-i hikmet ma rifet issi v   ul m ma zeni

1455  alb-i m min ol-durur kim anda şeyt n varılmaz
 Kim şih b-ıla melekler atar anları  omaz

[55^b] Şadr i inde k fr oluca  bu a da ider mara 
 İki birlik iderler nitekim cevher  ara 

Vaşfları olsa zem me hasteligin arturur
 Ger ham de olur-ısa hastelikden  urtarur

Dilerise  bilesin bu  avr-ı dil mi d rı ne
 Kim h nerde niced r nef i ned r  ş arı ne

Diyel m ma s s olan h dimlerini bilesin
 Oradan ma  ul olan ma d mını a layasın

1460 Ol  U arid yıldızu-kim vaşfı lemsed r bedel
 Bu v c du   zre p st olmuşdur a a ma al

  n  U arid m mtezicd r bu sit re varına
 Lemsi hiss dağı bu p stu  vezirinde bulına

Göñülüñ bu tavrı dağı buldı hep eṭvāra yol
Lā-cerem ḳalb ism-ile oldı müsem mā Ḥaḳdan ol

Lākin olmasun kemāli iki yirden ki ʿayān
Birisi endām-ı ferecede biri ağızda beyān

Lā-cerem bu iki yirden aşşılar çok hem ziyān
Bundan olur yā cehennem ehli yā ehl-i cinān

1465 Lems ḥiss ide özüñde işbu şāhuñ bendesi
Bil bular ḥāşiyetinden ol göñül ḥāşiyeti

Şāniʿ-i ʿālem ki virdi ḳalb-i insāna kemāl
ʿĀlem-i āfāḳda enfüs itdi ḥükmin imtişāl

Pes üçünci tavrına ad virilür göñlüñ şifāf
Maʿden-i ʿışḳ u muḥabbet kaʿbesin eyler tavāf

Merḥamet şefḳat maḥalli maʿden-i luṭf u kerem
Menbaʿ-ı cūd u seḫāvet maḥzeni şad şad niʿam

Bu şifāf-ı tavr olan göñül virildi Yūsufa
Dil mecāzı ʿışḳlaruñ şemʿini ol dutar buña

1470 Variken maʿşūḳ-ı bāḳī istemez ʿışḳ-ı fenā
Ger ne ki ḥā çekdise ʿışḳ-ı mecāzından ʿinā

[56^a] Dileriseñ bilesin bu tavr-ı dil miḳdārı ne
Bu vücūduñda nedür aña hüner āşārı ne

Pes bunuñ maḥsūs olan ḥādīmlerinden kıl kıyās
Bunlaruñ maḥkūl olan maḥdūmını eyle şinās

Bu vücūduñda boğaz kim vaşf-ı şavtadır maḥal
Maḥzarıdır Zührenüñ āşārın eyler saña ḥal

Zemzeme vü nağmeler taḥrīr-i hāyı her maḥām
Sāzlaruñ üzeler hep buradan tutar nizām

1475 Zühredür āfākda ḥādīm bu boğan nefsiñde bil
Ḥidmet-i insān iderler yaʿni kim bu ṭavr-ı dil

İkisi de gönülün bu ṭavrınuñ cüyendesesi
Pādişāhdur ol vücūda bu ikisi bendesi

Bu gönüldür nağmeleri işidüben zevk iden
Her maḥāma varduğınca dürlü dürlü şevk iden

Şāniʿ-i ʿālem ki kıldı nefsi insāna kemāl
ʿĀlem ü āfāk u enfüs ḥükmine hem imtişāl

Pes cemād hem ṭavrınuñ adı fevāʿid ehl-i dil
Kim maḥall-i rüʿyet ü keşf ü şühūd [u] ʿayn bil

1480 İşbu ṭavrından irişür āvama keşf-i guyüb
Ol ʿulūm-ı min ledünnī ıṭṭılaʿ iden kulüb

İşbu ṭavruñ görmesi vü bilmesi degül gümān
Bu durur cām-ı cihān āyinesi keşf-i ʿayān

Dileriseñ bilesin bu ıavr-1 dil miığarı ne
Kim h nerde niced r nefci ned r  sarı ne

Bil v c dunda ağız kim vaşf-1 nuığadur mağal
Mazharıdur  fitabuñ nefin saña đal

Nuığ-1 ağır maşrığından  nkim eyleye ıul c
Hep g n ller  alemi germ olmağa eyler şur c

1485 Dil zem ninden biter env c g l g lz r-1 h 
şad hez r n karşusunda b lb l eyler z r-1 h 

[56^b] şad hez r n ma nilerden đadrav t-1 m veler
Đalk-1  alem ıatlusından yimesine iveler

 fit b-1 ufukdan eyler đidmetin bu g n ller ñ
Naıřsuñ enf s đadimid r s yled ginde dil ñ

Olmasa bu iki đadim  alem olmazdı tam m
Olmasa bu ıavr-1 dil  alem dutar mıydı niğ m

 kisi-de g n ller ñ bu ıavrına đadim-durur
Đuřsasın gideriben şadı itmeğe  azim-durur

1490 Ehl-i diller g ñline d r -yı kevn ñ đidmeti
Mařifet env rına z yir bularuñ ıalati

Bu g ñl ñ n rını sen đadiminden ııl kıy s
Đadimindi kim yiter mağd mları ehl-i şin s

Şāni^c-i ʿālem ki kıldı ʿālb-i insāna nāzar
 ʿĀlem-i āfāk-ı enfüs itdi hükmine vezir¹⁷¹

Ṭavr-ı pencim¹⁷² ḥabbetü'l-ḳalb adı-yıla adlanur
 Ol başiretdür kim añā cism-i maʿnī-de dinür

Bu durur gönüllerüñ gözi içindeki bebek
 Bu hemīn envāra nāzar itmez ecsāma evvek

1495 Ol ʿālan gönül beḳā envārı ʿarañulanur
 Bu ʿaçan ecsāma baḳsa gözi ağızı bulanur

Nūra baḳar her zamān hīç zūlmete ʿılmaz nāzar
 Ḥayr işe ʿılır heves hīç gelmez andan fīʿl ü şer

Dileriseñ bilesin bu ṭavr-ı dil miḳdārı ne
 Kim hūnerde nicedür nefʿi ne āsārı ne

Şüretüñde vaşf-ı şemmedür [metin eksik] maḥal
 Kim düşer Merrīḥe mazhar ider anı saña ḥal

Bu burun ḥāşiyetidür Merrīḥüñ ḥāşiyeti
 Bilünür bunlardan ol ṭavr-ı dilüñ māhiyyeti

1500 İşbu gönlüñ ḥidmetindedür burun Merrīḥ-ile
 Birisi āfākda ḥādım birisi nefsüñ-ile

¹⁷¹ Metinde “vezir” biçimindedir.

¹⁷² metinde “pencim” biçimindedir.

[57^a] Dū cihānda dōstlaruñ göñli yapıлмақdur murād
Düşmanuñ göñli yıқılмақdan irer dōstlara şād

Bil nücūm ehli bunuñ naḥsine eylerler nazār
Lākin ehl-i Ḥaқ olanlar naḥsi қor sa‘dı görer

Kāfirūñ қanı dökülse ġāziler ḥayrı mezīd
Müminūñ қanı dökülse Ḥaқ-içün oldı şehīd

Bu göñülden nefis-i emmār ehline irer ḥurūc
Қavm-i Nūḥ üzre nitekim қopdı ol tūfān-ı Nūḥ

1505 Bu göñülden leşker-i Fir‘avn farқ oldı helāk
Bu göñülden қavm-i ‘Ād u қavm-i Nemrūd oldı ḥāk

Bu burundan her nefes ‘ömrüñ keser köklerini
Kese kese tükedür ol köқlerüñ ilerini

İledür dār-ı fenādan ol beқānuñ dārına
İşbu vech-ile nazār қıl sen cihānuñ varına

Fı‘l-i Ḥaққuñ naḥsi yoқdur cümle sa‘ddur iy ‘azīz
Bilmemekden ḥikmetin yoḥsa şayavuz sa‘dı biz

Şemm-i gülden ḥōş şafā olur dimāğ bülbüle sen
Şemm-i cīfe levş-i segdür levş-i gürg ü gürg-sān

1510 Her birine virdi Hâk kendüye lâyıķ ni‘meti
Gerçi biri ni‘meti birine virür zâhmeti

Nûra bakması bu tavrũ bu durur fehm eylegil
Şerrini terk eylegil her demde hayrın söylegil

Şāni‘-i ‘ālem ki kıldı ķalb-i insāna kemāl
‘Ālem-i āfāk u enfüs itdi hūkmine imtişāl¹⁷³

Ṭavr-ı sādīs ol süveydā-yı gönüldür iy cüvān
Maḥzen-i esrār-ı Hâkdur ma‘den-i keşf-i ‘ayān

‘Allemü’l-esmā’-ı ādem hāşıl itdi buradan
Kim melāyik ķaldı maḥrūm ism-i varın bilmedin

1515 Kim melekden yoĝıdı eṭvār-ı dilden işbu kısm
Bilmediler lācerem esmā virenden bir isim

[57^b] Dileriseñ bilesin bu ṭavr-ı dil miķdārı ne
Kim hünerde nicedür nef‘i nedür āşārı ne¹⁷⁴

Bil ķulaķ kim şüretüñde vaşf-ı sem‘edür maḥal
Müşterīye mazḥar oldu ma‘nīsın eyledi ḥal

Sem‘i-durur düşürür her yirde var ḥikmetleri
Ḥazne ķılur bu gönülde göz ‘aceb şıfatları

¹⁷³ Bu beyit mükerrerdır, 1478. beyitte de geçmektedir.

¹⁷⁴ Bu beyit mükerrerdır, 1458, 1482, 1497 ve 1516. beyitlerde de geçmektedir.

Bu vücūduñda adı hıç biri sem' iddügin
 Bu zamān baḥşīş ider ol ḥaznede cem' iddügin

1520 İki-de sa'd-ı ekber ḥādimidür gönülün
 Birisi āfākda ḥādīm biri nefsiñde seniñ

Bu gönül işitmesini kulağa itme kıyās
 Kim gönül maşrıķda mağrib nuḥkını eyler şinās

Ḳulaḳ u göz ol-durur kim ayruḳ olmaya ḥicāb
 Mağrib ü maşrıkdakin işide göre bī-niḳāb

Nitekim didi ḥabīb kim erdemi ne ben görürem
 Nice görsem öñüme ger ḳarañuda tırarım

Hem işidürem ırāḳdan ol yaḳındağı gibi
 Ḳoḳularım ol yemenden boynumdağı gibi

1525 Şāni'-i 'ālem ki viridi ḳalb-i insāna kemāl
 'Ālem-i āfāk u enfüs itdi ḥükmin imtişāl¹⁷⁵

Ṭavr-ı şābi' olanuñ bil mi'cetü'l-ḳalb adıdur
 Ki tecellī-yi şifāt envārınuñ bünyādıdur

Ol-ki Ḥaḳ kerremnā didi Ḥaḳ ḥaḳḳıdur bu gönülün
 Tā kerāmet hem vilāyet yoldaşuñ oldı seniñ

Budur ol Ḥaḳ ṭalibi kim ḡayrıya ḳılmaz naḳar
 Budur ol memdūḥ-ı Ḥaḳ-kim didi māzāğa'l-başar

¹⁷⁵ Bu beyit mükerrerdur, 1478. ve 1512. beyitlerde de geçmektedir.

Ol yedi göge dirler lā-mekān ebed illeri
Bu yedi yılduza dirler āsmān ebed illeri

1530 Ol yedi aʿzāya ad olanuñ ḥāki vü teni
Bu yediler böligine evliyā-yı Rūṣeni

[58^a] Daḥı ol yediye dinür evliyā-yı lā-mekān
Bu yediye daḥı dinür evliyā-yı āsımān

Yedi aʿzaya dinür evliyā-yı ḥākiyān
Ol yedi bölige dinür evliyā-yı nūriyān

Āsmān hefteminden ol Zühāl teʿşiri var
Nitekim yedi ṭabaḳdan göz daḥı ṭaşra bakar

Yedi yıldan hemi vardur yedi iḳlīme ʿayān
Ol Zühāl iḳlīmidür küllī Ḥabeş Hindüstān

1535 ʿĀlem içre hep siyāh olan Zühāl iḳlīmidür
Tā gözüñ içindeki bebek anuñ taʿlīmidür

Göz anuñ-içün yaradıldı baḳa muşḥaf yüzine
Ṭoḡa ḥikmet ḥarflerinden maʿnisinden özine

Pes gözüñ iḳlīminüñ ḥalkı daḥı oldu siyāh
Şād olur iḳlīmine her dem-ki eyleye nigāh

Şüret-i insān daḥı çün gözlerüñ iḳlīmidür
Bu ḥurūflar anda naḳş olmaḳ Ḥaḳuñ tekrīmidür

Lācerem birbirine hem nāzır u manzūr olur
Bağduğınca bu hurūfa şād olur mesrūr olur

1540 Bu hurūfa bakmasından niceler meftūn olur
Şüretinden Leylanuñ hayrān olur Mecnūn olur

Göz nice şād olmasun iklīmine kıldı nazar
Ġurbet ilinden çıkup çün şehrine irdi sefer

Çün Zühāl seyri katı giç giç olur devrān ider
Lācerem Hindūstān halkında¹⁷⁶ tavīl ‘ömr olur

Pes meşāhifler kitāblar harfleri de eyle bil
Çünkü oldu ol Zühāl bu kalb-i insān bendesi

Bendeler manzūrunuñ çünkim ola ‘ömri dırāz
Pādişāh itse nazar dime ki ol ‘ömr ola az

1545 Yediler kökli-durur sulṭān-ı heft iklīm iy cān
Heft-i eflāk-i sitāre heft-i deryā-yı cihān

[58^b] Pes nazar itdüklerine virilür ‘ömr-i dırāz
Dağı görmez dū cihānda zaḥmeti rūḥ u cesed

Ne ulu devletlüdür şol kim kıla bunlara nazar
Kim hayāt-ı cāvidānı irişür görmez zarar

İy refīk bu gönle nāgeh yañılup toḫunmağıl
Kim tavīl itdūñ gibi vir қаşırine sebīl

¹⁷⁶ Metinde “halkından” biçimindedir.

Ehl-i diller gönli nāzük olur ańsuz incinür
 Şem'lerine üfürenüñ kendü şem'ci diñlenür

1550 Kim dimişlerdür nücüm ehli Zühal şākirdidür
 Mālik-i mevtüñ katında muhterem yigit-durur

Kime kim göz aldurursa nāgehān kıya baķar
 Göz Zühal şākirdidür bundan da eylegil hazer

Nitekim verdi haber ol hazret-i hayrü'l-beşer
 Bendeler çün böyle olsa şāhlar nice olur

Devlet anuñ evliyādan kim hazer her dem kıılır
 Evliyā gönli-dur[ur] bu tavr-ı sābi' şöyle bil

Budur ol şāhib-kemāl ü dū cihān şāhib-cemāl
 Budur āyīne-i ma'şūk [u] olan 'aşık mişāl

1555 Bu-dur[ur] tāvus-ı kudsi şayd idici şāhbāz
 Ol cenāb-ı Haķdan özge yire pervāz eylemez

Çün gönül āyīnesin göre muşaffā ber-kemāl
 'Aşık olur her cemāl issi aña Yūsuf mişāl

Anda-dur[ur] gözğü kemāl kim cemāle karşıdur
 Ol cemāl-i zü'l-celāl bī-mişāle karşıdur

Gözüye şordum-ki iy gözğü neden merğübsın
 Ol cemāl issi katında sen neden maţlûbsın

Ḳanda gitse seni yoḳlar istemez olmaḳ cüdü
Yüzüñe bakıcaḳ ider bârek-Allah¹⁷⁷ iy Ḥüdâ

1560 Her nede görse zer ü la' ü cevâhirler semîn
Hîç birine iltifât [itmez]¹⁷⁸ seni gözler hemîn

[59^a] Dâyimâ tutar elinde yüzüñe eyler nigâh
‘Ömr içinde bir kezin bakmaz bize n’itdük günâh

Yüzüñe bakmaḳlığı her demde kılmış râyigân
Eylemez bir kez nazâr yüz virsevüz cân u cihân

Anuñ-içün didiler bu ma‘nide ‘uşşâḳlar
Fürḳat-ile gün giçürüp¹⁷⁹ vuşlata müştâḳlar

Kâşki ben gözgü olsam yâ şuyı yâ toprağı
Yâhu mûm olsam ya mûmuñ ağacınıñ yaprağı

1565 Pes cevâb ider anuñ-çün olmuşam mergüb-ı şâh
Dâyimâ ḳomaz elinden yüzüme eyler nigâh

Kim ben öz kendüzümü ortada penhân itmişem
Kendünüñ ḥüsn ü cemâlin kendüye göstermişem

Kendü kendü ‘âşıkıdur kendüyi görmek diler
Kendüden ‘âşık nice zevḳ itdügin bilmek diler

¹⁷⁷ “Allah mübarek etsin.” anlamında Arapça bir seslenmedir.

¹⁷⁸ Bu sözcük metinde yoktur. Ancak vezin ve anlam gereğı eklenmiştir.

¹⁷⁹ Metinde “giçüp” biçimindedir.

Ol cemālin görmesiniñ zevkini benden alır
Beni görmez ortalıkda kendüyi ol hūb görür

Ger beni ortada görse kim hicābum özine
Taşa çalardı ol-ka-dem ü bakmazıdı yüzine

1570 Pes benim mergūbluğum olmadıgum aña hicāb
Kendüzüm maḥv iderem tā göre özin bī-niḳāb

Süre ʿāşık zevkini hem süre maʿşūk zevkini
Bile bunuñ nāzını bile anuñ şevkini

Şordı sālīk gözgiye çünki bile yarasın
Bir zamān geçmez ki anuñ sen ıatında varasın

Billāh iy gözgü añar mı gāh gāh ʿāşıkların
Hīç añar mı girçegin cān terk iden şadıkların

Hīç bilür mi bunlaruñ fūrkatde ne çekdiklerin
Fūrkat odı bunlaruñ cānlarına n'itdiklerin

1575 Gözgi eydür gāh gāh ben kendüzimi gizlerem
Kendüzimi gizledüğü yirden anı gözlerem

[59^b] Ol kadar ister beni kim hīç taleb kār eylemez
Kendünüñ maḥlūbını tā şormadıķ kimse ıomaz

Āh ider kim görmedim hīç ben bugün maḥbūbımı
Fūrkatē düşürdüm ol-dem añsızun maḥlūbımı

Fürkate düşenleriñ hālinden imdi añladum
Nice şabr iderlermiş diyü kıatı tañladum

Çünkü beni bula baķa göñli kıatı şād olur
Dū cihāndan fāriğ olur guşşadan āzād olur

1580 Ol-dem eydür şimdi bildüm ‘āşıkun ben hālini
Fürkat içre şevķini [vü] vuşlat içre zevķini

Devlet iy sālīk seniñ kim gözgü daķı sende var
Bu göñül gözgüsine beñzer cihānda kıanda var

Kim bunuñ ol yedi tavrı daķı olsa pür-şafā
Reng ü pāsdan her biri gözgü gibi bulsa cilā

Anlara güneş tokunsa pertevi cisme varur
Bu cisim göñül gibi nūr u ‘alīm nūr olur

Göz baķar ‘arşı görür kıulaķ işidür ‘arşdakiñ
Seyr ider bir dem içinde her ne varsa ferşdekiñ

1585 Göz öñinde nice görse eyle ardını görür
Kıulaķa yaķın nice irse ıraķa şöyle irer

Küllī seyri göñül olur küllī yiri göz olur
Küllisi kıulaķ olur [u] dil olur [u] söz olur

Dū cihānda anda görinen lakın ol şultān-ı ‘ışķ
Virmez anı kimseye dir aña kim İy cān-ı ‘ışķ

Sen baña āyīne ol sende göreyim özümi
İdeyim sende teferrüc yüzümi vü gözümü

Buncalayın gözgü iy sâlik saña çün viridi Hâk
Seni manzûr-ı nazar kılmğa kıldı müstahâk

1590 Niceler ârzü kıılır kim gözgü olsam yâhu mûm
Âh bu kalbi yakmadan âh bu kalb-i selīm

[60^a] Sende var gözgü dağı mûmı dağı hem toprağı
Ağacı-da çiçeği-de çiçeginüñ yaprağı

N'eyleyim aşık degülsin bilmedüñ sen kıadrüñi
Kendü maşûkundan özge yire dersin derdüñi

Eylemezsin reng ü pâsdan gözgüñü şâfî vü pâk
Kim aña aşık ola az arş-ı kürsî tâ-be-ğâk

Sev anı sultân-ı ışık özine kıla āyine
Bir nazar ola mı âhîr bir dağı ħâk-âbına

1595 Ol sebebden yidiler adın bulara didiler
Kim bular göñlüñ yedi tavırını ħâşıl kıldılar

Yedi tavırñ her birisi yedi ismüñ mazharı
Kim aña dirler ei'mme seb'a esmâ serveri

Yedi günde yedi şuhfi vird idindiler tamâm
Gündüzün şâyim oluban gice itdiler kıyâm

Ol yedi esmāyı tesbīh eyleyüp vird itdiler
Fātiḥānuñ süresin hem ol yediye katdılar

Yedi peygāberlerüñ hem tutdılar ḥāşiyetin
Anlaruñ gönline vāşıl itdiler māhiyyetin

1600 Kōmadılar kendülerde hīç zemāyim vaşfların
Ol ḥamīde vaşflar üzre tutdılar hep şafların

Böyle şerḥ itmiş Cevāmi^c içre ḥālin bunlaruñ
Böyle kılsun ḥāllerin[i] Ḥaḳ kamu mü'minlerüñ

İy ricāl-i ḡayb kim derd ile ma'ḍūd olduñuz
Cān içinde muḳteşid dillerde maḳşūd olduñuz

Dört ismüñ mazharısız cümle esmāya uşul
İşbu dörtten cümle esmā varına açıldı yol

Dört melek size maḡlūb dört şaḥābe hem-niştin
Dört kitābuñ ḥāfızısız fehm idersiz ma'nisin

[60^b] 1605 Len-terānī ma'nisi gönlümüze kār eyledi
Cānımızdı dū cihāndan külli bīzār eyledi

Olmuşuz bī-çāre dertden bu derdiñ çāresin
Merhem eyleñ iy ṭabībler cān u gönlüñ yāresin

Cānumuz Mūsā vü Yūşa^c olup eylerler ṭaleb
Ḥazretüñüz ḥazreti tā vuşlata ola sebeb

Leşker-i nefis dört mekâna gâlib ola iy cüvân
Len-terânî işidür Hâkdan kulağun bî-gümân

İmdi işit leşker-i nefsi [ki] kimlerdür ʿayân
Leşker-i rûhı dağı kimdür niredür dört mekân

1610 Bu vücûduñda iki leşker tutar her gün şavak
Birbirinüñ boynın urur fırsatın itmez maʿâk

Çekişürler dört mekânda gice gündüz turmadın
Bu biri alsa öbiri gitmezdir ölmedin

Leşker-i rûh gâlib olsa rüpyet-i vuşlat senüñ
Leşker-i nefis gâlib olsa miñnet-i fürkat senüñ

Didi ol hayrû'l-beşer kim düşmanuñdur nefis senüñ
Dü cihânda buña yiter dağı yok-durur düşmenüñ

Maʿden-i şer ü kabâyiğ menbaʿ-ı zulm-i fesâd
Şâhibin bî-gayret ider Hâk katında ehl-i kesâd

1615 Bu vücûd-ı iklîm içre peyk-vâr eyler devrân
Her tamar içinde kan akar gibi olur revân

Lakin ekşer zâhir olan iki yan ortasıdur
Beyne hasbüneke(?) diyen ol enbiyâlar hâsıdur

Yimek içmek hırş u şehvet çün kopar bu aradan
Buradan alur gıdâsın cümle aʿzâ [vü] beden

Lā-cerem bu menbaı ne anı isnād eyledi
Cümle a‘zānuñ içinden ortayı yād eyledi

Ya‘ni bir düşmen-dur[ur] kim fūrķate şalar seni
Ėurbet-i Ėaķdan ırağa bırağur cān u teni

[61^a] 1620 Pes anı maķhūr idüp itmek zebūn vācib-durur
Yoķsa ol sānī cehennem içre uş aşip durur

Anuñ-içün didi ol ĥayrū’l-beşer kim bu ģazā
Uludur ol kāfire varmaķ ģazāsından sezā

Döndüñ ol aşęar ģazādan ekberin eyleyelüm
Kim bu düşmen ĥarrını andan nihān eyleyelüm

Kim bu nefsiñ ĥarrı saña dü cihānda irişür
Ehl-i küfrüñ düşmeni cenk bunda bölüşür

Bunlaruñla çok kişi ‘ömri içinde ģitmez kıtāl
Nefs-ile her kişi her gün her nefes eyler cidāl

1625 Bu vücūd içinde her gün leşkerin alur gelür
Geh başar geh başılır [u] yine yarağın kıılır

Bu durur bize Ėüdādan len-terānī didiren
Bunı bildüren kişidür bize Ėaķķı bildüren

Gel bil imdi ol mekānlar adına aşĥābı kim
Bu yoluñ etbāı kimdür o yoluñ aĥbābı kim

Şāhlarınuñ adı ne aşhāblarınuñ adı ne
Ne zamāndan cenk iderler cenkleri ne bünyādı ne

İki leşkerdür birinüñ şāhı rūhdur ya'ni hān
Birinüñ emmāredür cān düşmenidür kana kan

1630 Cān vezīri oldı bākī göz durur 'aql-ı ma'ād
Cümle evşāf-ı hamīde leşkerine üstād

Nefs-i emmāre vezīri oldı ol 'aql-ı ma'ās
Bunı fānīden yaña leşker çeküp eyler şavaş

Ol zamān-kim Ādemüñ cismine cān nefh itdi Hāq
Zinde olup turdı oturdı 'aql u 'ilm-le müstahak

Hāzret-i hayrū'l-beşer andan bize virdi haber
Yaşşı diñle ma'nisin tā cānuña kıla eşer

[61^b] Tīz yetişigeldi Hāqdan dört melek şāhib-cemāl
Yoldaşı var her birinüñ hüsn içinde ber-kemāl

1635 Her biri virüp selāmın kodılar şükr didiler
Turacaq senden yaña gösterdi geldük didiler

Ādem eydür adıñuz ne evvel anı bildürüñ
Andan ol Hāq virdügi size mekānı gösterüñ

Biridür Ādem 'aıldur şerhile 'aql-ı ma'ād
Hilm yoldaş yirimüz taht-ı dimāgdur cāy-ı ad

Biri Ādem muṭmaʿinnedür refīķ ĩmān yaķĩn
Birimüz adı gönüldür yaʿni cāy-1 şāh-1 şın

Biri der Ādem tevāzuʿ ʿilm olur baña refīķ
Birimüz adı şadırdur ol yaña bize ʿarīķ

1640 Biri der Ādem ḥayādur bu ķanāʿat yoldaşum
Şüret-i insān mekānum ʿoĝar andan güneşüm

Şordı Ādem daĝı var mı hīç sizüñ etbāʿuñuz
Sevdi cānum göricek aĝlāķıñuz evşāfıñuz

Bunlar eydür biñ daĝı [var] leşkerümüz geliser
Varı aķ ʿonlar geyüpdür bizi gelüp bulısar

Yaʿni evşāf-1 ḥamīde hep bize leşker durur
Ḥayra saʿy ider hemīşe cümlesi bī-şerr durur

Cümlemüz rüḥānīyüz Ḥaķ rüḥuñ itdi bize şāh
Ḥükmüñüñ fermānidur sensin bize melcā-1 penāh

1645 Baʿdezān geldi yine dört kişi dīv şüretlüler
Her biri birinden aķbaĝ cümle bī-şefķatlüler

Ādemüñ ķarşusına geliben etdiler selām
Şordı Ādem nireden gelürsiñüz nedür kelām

Ḥaķ bize sende mekān gösterdi geldük didiler
Ol mekāna var mı destür diyüben şordılar

Ādem eydür adıñuz ne niredür size mekân
 Āh bize gösteriser dürlü şüretler zamân

[62^a] İlerü geldi biri eydür Ādem ʿaql-ı maʿāş
 Yirimüz taht-ı dimāğ yoldaş gāzab şāhib-şavaş

1650 Ādem eydür sizden öñdin geldi ol ʿaql-ı maʿād
 Yoldaşı hilm-ile varup ol mekānda oldı şād

Ol dimāğ tahtı bizümdür ellerinden aluruz
 Geldi ilerü biri eydür nefs-i emmāre Ādem

Ādem eydür sizden öñdin muṭmaʿinne ehлідür
 Yoldaşı ĩmān-ıla vardı tahta oldı şād

Bunlar eydür biz varıcağ anlar anda ṭurımaz
 Yolların penhān bulur bizi anlar görimez

Yine geldi biri eydür kibridür Ādem revān
 Yoldaşuma cehlī dirler şadı virildi mekân

1655 Ādem eydür sizden öñdin ol tevāzuʿ ʿilm-ile
 Ol mekāna vardı girdi Ḥağ teʿālā emr-ile

Bunlar eydür ol mekānuñ yolları vardur nihān
 Ol nihān yoldan varıcağ aluruz anı revān

Bir dağı geldi ilerü didi zūlm ādem-durur
 Yoldaşum adı ṭamaʿdur şüreti insān-durur

Ādem eydür sizden öñdin ol ƙanāʿatde Һayā
Ol mekānı virdiler anlar sizi ƙaçan ƙoya

Bunlar eydür göricek anlar bizi ƙıƙar ƙaçar
Ol Һayāyı bu ƙamaʿ ƙaçmayıcaƙ iki biçer

1660 Şordı Ādem daҺı var mı Һiç sizüñ etbāʿuñuz
Ƙorƙdı cānum göricek aҺlāƙıñuz evşāfiñuz

Bunlar eydür biñ daҺı var leşkerümüz geliser
Cümle ƙara ƙon geyipdür bizi gelüp bulisar

Yaʿni evşāf-ı zemīme hep bize leşker durur
Her birisi key bahādurdur işi hep şerr durur

Cümlemüz cismāniyüz cismüñ-durur bize emīr
Bendeyüz fermān senüñ olmışdur Һükmüñde Zīr

[62^b] Ol zamāndan berü bizde bu iki leşker şavaş
Eylemekdür şanʿatı elbette bunlar göz ü baş

1665 Bil[gil] imdi nefş-le gönül nicesi ƙardaş-durur
Vālideyni kim-durur bunlar nice yoldaş-durur

Od u şu ƙoprağ u yilden çünki terkīb oldı ten
RūҺa emr eyledi tenāvur özüñe eyle vaƙan

Çün[ki] sevmek oldı ĩmāndan¹⁸⁰ [u] rūҺ sevdi teni
Gördi taht-ı pādişāҺane ƙabül itdi anı

¹⁸⁰ Metinde "ĩmāndan oldı" biçimindedir.

Biri ʿulvī biri siflī oldılar bir yire cemʿ
 Birisi zeyt oldu aña [vü] biri[si] çü[nki] şemʿ

Rûh olmuş cümle evşâf-ı hamīde menbaʿı
 Ol beden-kim hâkidür cümle zemīme mecmaʿı

1670 Birbirine ʿâşık [u] maʿşūk olup sevüşdiler
 Zevc-i zevce ulaşuban çoçuşup güreşdiler

İşbu birlikden beden egsite oldu hāmīle
 Rûh ucından buldı ʿizzet buldı kuvvet kāmīle

Cümle bir gün ʿâlem-i enfüsde eyledi zuhūr
 Toğdı ikiz birisi kız gibi birisi zükūr

Virdiler gönül diyü toğduğı dem oğlana ad
 Ol kızını [hem] nefis ad-ıla itdiler her demde yād

Eyledi aña ata vü buña ana terbiyet
 Kendülerde her ne varsa hulk-ı nīgū bed-şifat

1675 Gönül öğrendi atadan cümle evşâf-ı kemāl
 Nefsi öğrendi anadan bed-şifatlar bed-fiʿāl

Lākin ol oğlandan añsuz zāhir oldu bed-şifāt
 Hem bu nefsdan gāh gāh gelür hamīde menfaʿat

Cümle evşâf-ı kemālâtı işbu dört içindedür
 Hâşıl itseñ işbu dördü varı bil-ki sendedür

[63^a] Ḥubb-ı bākī ‘ālī himmet şefkat u hıfz u edeb
Başıdur cümle hamīde vaşflarınuñ kıl taleb

Ḥubb-ı bākī māsivā-yı Ḥaḳḳa hergiz baḳmamak
‘Ālī himmet dū cihānuñ hiç birine ḳalmamak

1680 Şefkat ol-dur cümle ḥalkı kendüzinden yeg bile
Pes edep oldur ki Ḥaḳḳı nāzır u ḥāzır göre

Dört şıfat kim muttaşıfdı çār ‘anāşır evvelā
Şimdi nefsuñ vaşfı vaşf oldı beyit ḳılmağıla

O halile dört kuş kim Ḥaḳ didi kes başların
Bu zemīme vaşfların bir bir işit sen oların

Murğ-ı tāvus oldı ḥākī tīre dürr tizesin var
Çün gurāb oldı hevāyī her dem ol murdār yir

Kibr ü şehvet şāhibidür ol ḥorūs-ı āteşī
Ḳaz u ayı dūn-ı himmet sifle gitmekdür işi

1685 Nefse ten öğretti ki evşāf-ı tebdīl eyleye
Göñle rūḥ öğretti ki evşāf-ı tekmīl eyleye

Cümle evşāf-ı zemīme işbu dört içindedür
İşbu dört tende olıcaḳ var zemīme sendedür

Mertebede nefsi gör kim dörtten ol ḥākī degül
Birimüz mūm ucı memdūḥ oldı çün olma melül

Ol-ki mezmūm oldı adı nef̄s-i emmāre dinür
Şāhibini şerre emr ider hemīşe hayrı qor

Düşmen olan işbu nefsdür kendü cānıña yakın
Kim hicābı bu durur ol Hāqqa maḥcūbuñ hemīn

1690 Bu sebebden işüdürsin len-terānīden cevāb
Olmasa *seʿfe terānī*¹⁸¹ saña oldurdı hıṭāb

Rūḥ-ı hayvānī didiler oldı çün hayvān şıfat
Bu şıfatlar zāhir ider dem-be-dem bī-menfaʿat

Birisi levvāmedür kim hayra şerre emr ider
Bu nihān buña hevesdür bir zamān aña gider

[63^b] Mülhimedür birisi kim hayra emr ider hemīn
Bu daḥı ḥavf u ḥaṭardan olmış-durur emīn

Kim melekler gibi ḳalbe ḥayr işi ilhām ider
Raḥmetinden her ne-kim Hāq ḥazreti inʿām ider

1695 Birisidür muṭmaʿinne nef̄s-i ḥāḳkānī şıfat
Hem emīn ḥavf u ḥaṭardan olmamış-dur¹⁸² maʿrifet

Rāzı-yı marşıyye olan bu durur memdūḥ olan
*Ve ʿdhulī fī cenneti*¹⁸³ inʿāmına mazḥar olan

¹⁸¹ “O zaman olacak beni göreceksin.” anlamında ayet alıntısıdır. Kur’an-ı Kerim, A’raf Suresi, 143. ayet.

¹⁸² Metinde “olmamış-durur” biçimindedir.

¹⁸³ “Ve cennetime gir.” anlamında ayet alıntısıdır. Kur’an-ı Kerim, Fecr Suresi, 30. ayet.

İşbu nefsdür gönül-ile bir olan hem cān olan
Ol kabül-ı hâzret-i Hâk olıban insân olan

Budur ol şahbâz-ı Hâk kim *irci'*¹⁸⁴ geldi hitâb
Cān u başa kalmayup maflübına ider şitâb

Çünkü geldi şâh elinden şahbâz aldı şikâr
Şâh eline varmayınca eylemez ayruk karar

1700 Murğ-ı cān pervâzına cān u cihân olmaz hicâb
Lâ-mekân şahbâzına kevn ü mekân olmaz hicâb

Bî-zamân seyrân idiben bî-mekân cevlân ider
Bî-nişân şehrine varur hîç nişân olmaz hicâb

Çün şikârın ala şāhuñ işide āvâzını
Cāna kalmaz başa kalmaz baş u cān olmaz hicâb

Şâh eline konmayınca eylemez ayruk karar
Hîç kayukmaz yöresine āşiyân olmaz hicâb

Āşinā-yı şâh olanlar vâşiṭa hâcet degül
Öñine turmaz kapucu pāsıbân olmaz hicâb

1705 İy Hâbîbî t̄alib-i maḥbûb olanlar şöyle bil
Yedi tamudan giçerseñiz cinân olmaz hicâb

Ger şuvarsañ kim beḳā bu nefs-i insāna neden
Āḫiretde hem fenā ol nefs-i iḥyāya neden

¹⁸⁴ “Dön” demektir. Kur’an-ı Kerim, Fecr Suresi, 28. ayet.

Evvel anı bil-ki bākī iki dürlüdür yaqın
 Bir beqā Hāqkuñ-durur kim yoq hudūs-ı hādeşin

[64^a] Evvelinün evveli yoq āhirinün āhiri
 Bī-bidāyet bī-nihāyet bāṭinī vü zāhiri

Bir oldur kim yoğ-iken var ola hem bula beqā
 Çevresinden geçmeye anuñ dağı hergiz fenā

1710 Evveli hādīs ola vü soñrası bākī qala
 Gelmeye aña zevāl irmeye hergiz belā

Cennet-i hūrī vü kuşūr kevşer-i ğilmān u hūr
 Dūzah u bend ü selāsil ehl-i nār-ı ehl-i nūr

‘Arş u kürsī vü qalem hem ‘aql u küllī iy pezer
 Cümle ervāh-ı melā’ik cümle ervāh-ı beşer

Küllisinün evveli hādīs-durur yoqdur beqā
 Āhiri lākin bularuñ bākīdür olmaz fenā

Bu iki bākīden insāna ne¹⁸⁵ var durur naşīb
 İkisinden-de¹⁸⁶ naşībi bil nedendür iy habīb

1715 Hāq beqāsından naşībe bil nedendür müstaḥaq
 Kim hamīrin iki elümle yoğurdum didi Hāq

Cem‘ idüben yiryüzinün şulbısından toprağın
 Kim yoğurdum luṭf u qahr elile anuñ balçığın

¹⁸⁵ Metinde “nesne” biçimindedir.

¹⁸⁶ Metinde “ikisindenden” biçimindedir.

Anı taħmīr eyledükçe gāh gāh itdi nazār
Nefs-i insānuñ bekāsın ol nazarda mu‘teber

Üç yüz altmış kez nazardan olan ‘aceb bulur fenā
Bilmeye çünkim nazār kıadrin çeke oradan ‘inā

Çünki bildüñ Hāq beķāsından nedür nefside eṣer
Gel bil imdi rūḥ beķāsından daḥı yolda ne var

1720 Oğlı rūḥuñ gön̄lümüzdür kıızı oldı nefsumüz
Atasından lā-cerem dutdı beķā bunlara yüz

Çün bu nefsuñ iki bāķīden-de vardur ḥiṣṣesi
Lā-cerem olmaz fenā bāķī kıılır bu cüṣsesi

Şālīḥ olsun fāsık olsun buldılar ‘ömr-i beķā
Cennet ü düzaḥda anlar ḥālidin olmaz beķā

[64^b] *Sāķiyā ber ḥāk-i mā cur^a ez-ān mey riḥti*
Cur^a-i āb-ı ḥayāti kıatrei ez ḥamr-ı cān¹⁸⁷

Çünki ḥayvān balçığı yoğrulmadı iki el-ile
Üç yüz altmış kez nazardan biri yok ḥiç vech-ile

1725 Rūḥlarınıñ nefsleri kim kıız degül ire eṣer
Yok-durur gön̄ülleri tā rūḥ ola aña pazar

¹⁸⁷ “Ey saki, o şaraptan bizim toprağımıza bir yudum döktün. Hayat suyundan bir yudum, can şarabından bir damla.” anlamında Farsça bir beyittir.

Çār ʿanāşır oğlıdur anlar gibi olur fenā
Nefs-i insān gibi bunlar lā-cerem bulmaz fenā

Göñül-ile çünki nefis oldu ekiz kardaşları
Birbirine şöyle beñzer tanımaz yoldaşını

Birbirile vaşflarıla tanışur ancak bular
Birisi ʿulvī nazar kıılır biri sifle nazar

Çünkü nefis gālib ola tābiʿ kııla göñli ʿözine
Ol göñülde nefis olur gider o nefsiñ izine

1730 Hāḫ teʿālā yaradup virdügi şüret hemçü māh
Şüret-i nefse mübeddel olıban olur siyāh

*Yevme tesveddu vucūhu*¹⁸⁸ didigi hāḫkuñ budur
*Yevme tebyaḏdu vucūhu*¹⁸⁹ didigi bil kim nedür¹⁹⁰

Çün göñül gālib ola tābiʿ kııla nefis ʿözine
Nefs daḫı ʿulve gide dönmeğe siflī izine

Bir ola göñül-ile kııla teveccüh hāzrete
Tuta göñül vaşflarını kendü vaşfların ata

Ne aña göñül hicāb olur ne ḥōd kürsī vü ʿarş
Bir maḫāma yetişür kim görünür ʿarş aña ferş

¹⁸⁸ “O gün (bazı) yüzler karacak.” anlamında ayet alıntısıdır. Kur’an-ı Kerim, Āli İmrān Suresi, 106. ayet.

¹⁸⁹ “O gün (bazı) yüzler ağaracak.” anlamında ayet alıntısıdır. Kur’an-ı Kerim, Āli İmrān Suresi, 106. ayet.

¹⁹⁰ Metinde “ne-durur” biçimindedir.

1735 ʿĀlem-i ervāḥa varıp eylemez anda karar
 ʿĀkıbet şemʿe virür kendüzini pervâne-vār

Kim beḳā-yı rūḥdan özge nefse vardur[ur] maḳām
 Rūḥ-ıla durmaz anuñ-içün ḥazrete ister liḳā

Kim bu yedi ihtişāşı tokıyupdur cānına
 Üç yüz altmış kez nazar olmışdur topraḡına

[65^a] Ol nazardan kendüde ḳalmış-durur şevḳ-ı nihān
 Öñine düşdüḡi dem düşmez öñine dū cihān

Mefāʿlün / mefāʿlün / feʿlün

Ḥayāl-i dōstdur mihmān-ı ʿāşık
 Vişāl-i merhem-i dermān-ı ʿāşık

1740 Fenā ʿālem ḳafeşdür ehl-i ʿışḳa
 Beḳā ʿālem-durur eyvān-ı ʿāşık

Ḳılur şahbāz-ı cān pervāz-ı cānān
 Tutulmaz dū cihāna cān-ı ʿāşık

Geçer ʿarşdan yukaru lā-mekāna
 O şahrada ḳılur cevlān-ı ʿāşık

Dū ʿālem olmaz ʿāşıḳlara dām
 Ki dāmdan yücedür seyrān-ı ʿāşık

Budur bülbüllerüñ efgān u zārı
Ki hüsnüñ bāğıdur bostān-ı ʿāşık

1745 Nedür küfr ol-ki maʿşūk ola penhān
Cemālin gözlemek ĩmān-ı ʿāşık

Nazar kıлмақ-dur[ur] maʿşūka bir dem
Behişt ü hūr u bu Rıdvān-ı ʿāşık

Ne hōş sevdā durur sevdā-yı maʿşūk
Ne hōş gavgā durur gavgā-yı maʿşūk

Ne tatlu ʿārifüñ hū hū dimesi
Ne tatlu ʿāşıkā hāy hāy-ı maʿşūk

Göñüller ʿālemi nūr-ıla tolar
Şu demde ki toğa bed-rāy-ı maʿşūk

1750 Vücūd-ıla olur cümle cihānuñ
Kaçan-kim irişe illā-yı maʿşūk¹⁹¹

Ne tatlu ʿārifüñ ezkār-ı maʿşūk
Göñülde naqş olan ezkār-ı maʿşūk

Ne şirīn bülbülüñ efgān u zārı
Teferrüc itmege gülzār-ı maʿşūk

[65^b] ĩmāret itmege göñül harābın
Ne hōş ʿāşıklara miʿmār-ı maʿşūk

¹⁹¹ Metinde “ʿāşık maʿşūk” biçimindedir.

Ne hōş bīmār olan ʿāşıklar-ıçün
İrişmek dem-be-dem tīmār-ı maʿşūk

1755 Gerekse zāhide hūrī vü cennet

Yiter ʿāşıqlara dīzār-ı maʿşūk

Dū ʿālem dōst olup alkışlamağdan

Ki yigdür ʿāşıka izār-ı maʿşūk

Virüp cān şatun almağ vuşlatını

Ne hōş bāzār olur bāzār-ı maʿşūk

Ene'l-Ḥağ şerbeti şuña müyesser

Çıka Maşūr gibi berdār-ı maʿşūk

Ḥabībīnūñ işi pervānelikdür

Şu dem-kim yana şemʿ-i nār-ı maʿşūk

1760 Ol sebebden Dörtler ismin bunlara ad itdiler

Kim bular dört ismi dā'im kāmil evrād itdiler

Çār tebāyiʿden kōpan evşāf-ı zemmi kōdılar

Tābiʿ-i rūḥ oluban vaşf-ı ḥamīde kıldılar

ʿĀlemūñ dört köşesinde ḥalkā irşād itdiler

Dīn-i İslām nesyesine çünki evtād itdiler

Terkiye-i nefis içün dört nesneyi vird itdiler

Farz u vācib gibi ceħd idiben anı tıtdılar

Terk-i ğafletdür birisi birisi az söylemek
 Birisi az uyumağdur birisi az az yimek

1765 Dört nesneden dağı hem eylediler ihtirāz

Kim riyāyı çok velī aşşısını azdan dağı az

Şübhelü yimek yimek nā-maħreme kılmak nazār

Hubb-ı dünyā eylemeklik hem-niṣṣin-i bī-ħaber

[66^a] Böyle Şerh itmiş Cevāmi^c iħre hālin bunlaruñ

Böyle kılsun hāllerini Hāķ ķamu mü'minleruñ¹⁹²

Pes zebān-ı hāl-ile bunlar bize kıılır kelām

Göstere her kim ki bu evŐāf u evrāda kııyām

Bu vesīle olur aña üçleri tā bulalar

Meclisinden üçleruñ maķŐūda vāŐıl olalar

1770 Len-terānī derdine dermān bulalar bī-gümān

Fürķatinden kırtıla dil vuşlata irişe cān

İy ricāl-i ğayb-kim üçler adın adlandıñuz

Üç Őifāt-ıla cihān iħinde Şöhret buldıñuz

Mazhar-ı esmā-yı Hāķ siz cümle esmāya uşul

Baħr u  ummān gibi siz kim ķamu deryāya Şümül

Biriñüz olmiŐ yemīni biriñüz olmiŐ Őimāl

Orta yirde kıuťbuñuzdur  arif ü Őāħib-kemāl

¹⁹² Bu beyit mükerrerdur. 1310. beyitte de ğeħmektedir.

Ol yemīni ʿālem-i melkūta nāzırdur hemīn
Vālih ü hayrān ü hāşıʿ hāzır ü hāʿif ü yakīn

1775 Bu şimāl-i ʿālem-i milke kıılır dāʿim nazar
Lā-cerem baş u recā luḫ u kerem aña hüner

Bu şimāliden cihān halkına yitişür nevāl
Lā-cerem eḫdal dutarlar bunı her şāhib-kemāl

Bu ricāl-i ğayb-kim içre sizlere dirler ĩmām
Kim imāmet kaʿbede eylerseñüz her şubḫ u şām

Dertlü olduĝ işidelden len-terānı lafzını
İy tabıbler bildiñüz derdinüñ [ol] dermānını

Yūşaʿ Mūsā olupdur cānımız kıılır taleb
Ḥazretüñüz ḫazreti tā vaşlına ola naşıb

1780 Bu cemāʿatde zaʿıf olanlara kıluñ nazar
Kim zaʿıfler ḫāline kıılmaĝ imāma muʿteber

Nāşılısız halk içinde her kişiye tā ola
Getürür sizde nümālİK eyleyüp toĝru yola

[66^b] Toĝru yolu bulımaduĝ kıılmışuz serkeşte ḫāl
Ḥayret-i fürkat içinde vuşlata yoĝdur mecāl

Yanmışuz fürkat odına teşne-i āb-ı vişāl
İsterüz sizden naşıḫat umaruz ḫayr-ı maḫāl

Çäre nedür len-terānī derdine bildürüñüz
Yitişüñ dermān bulanlar işbu derdüñ reddüñüz

1785 Reh-nümāsız cümle halka eyleñüz irşadıñuz
Çapuñuzda qalmışuz maṭlūbumuz dergāhumuz

İy vesīle ṭālibi sen olagör Mūsā-şifat
Baḍezān iste anı-kim ola ol Hızrī-şifat

Çünkü Mūsā vaşf-ıla sen olasın hem muttaşif
Mekteb-i Hızra varagör oḳı levḥinden elif

Len-terānī derdine Mūsā gibi em bulasın
Mektebinden Hızruñ ol yaraña merhem bulasın

Lākin anda gör kim evvel var mı Hızruñ vaşfları
Gösterür mi min ledünnī ʿilminden ol ḥikmetleri

1790 Haḳ teʿālā Hızruñ üç vaşfını eyledi beyān
Kim qalan evşāfı üzre bu üçü çün rūḥ u cān

Bu üçüñ her birisidür şeref-i rükn-i muḳtedā
Birisi eksük olursa yoḳdur aña iḳtidā

Evvelā ʿabdiyet-ile eyledi Haḳ iḥtişāş
Kim şeref bunuñla ḥāşıl itdi her ḥāşü'l-ḥavāş

Ol zamān maḥşüş olur ʿabdiyet-ile bir kişi
Māsivā-yı Haḳdan āzād ola gide teşvişi

‘Abd Mevlāsından özge yire gözin iremez
Bir rızāsını anuñ her dū cihāna viremez

1795 Her ne-kim elinde varsa cümle Mevlānuñ bilür
Kendüzi kendüzine mālīk gönül anuñ bilür

[67^a] Hep vücūd-ı milk Mevlādur izinüñ milki yok
Kendünüñ yoklıqdan özge göre kim nesnesi yok

‘Abd-i Hāḡdur Hāḡdan özge kimseye dimez belī
Göz Hāḡda gönli Hāḡda Hāḡkı zıkr ider dili

‘Abd-i Hāḡ nice diyesin Hāḡḡa gönül virmedi
‘Abd-i ‘abddür ḡulluḡı Mevlāya ḡünkim olmadı

‘Abd oldur kim ‘ubūdiyyet ola aña naşīb
Zıkr ola ‘abdiyyet-ile nitekim ḡazret ḡabīb

1800 Dünyeye insān ḡulluḡ-ıçün yaradılmışdur yaḡīn
Dünyeye ḡulluḡ iden ḡulina ol oldı hemīn

*Raḡmeten min ‘indina*¹⁹³ yı Hızra maḡşuş itdi Hāḡ
Reh-nümā-yı ḡalḡ olandur bu kemāle müstaḡaḡ

İşbu taḡşīş işbu raḡmet degmelere tuş degül
Degme kişi işbu meyden içüben serḡōş degül

Ya‘ni raḡmet Tanḡrıdan ḡalḡa iki vechiledür
Kimisi bī-vāsıḡadur kimisi vāsıḡ-ladur

¹⁹³ “Tarafımızdan bir rahmet” anlamında ayet alıntısıdır. Kur’an-ı Kerim, Enbiya Suresi, 84. ayet.

Vāsıf-ıla olanuñ halk-ı ‘avāmdur yā havās
Vāsıtasuz olanuñ halkı durur hāşü’l-hāş

1805 *Raḥmeten min ‘indina*¹⁹⁴dur raḥmet-i bī-vāsıta
Hāşş-ı hāşlar hāşşasıdur olmaz ol her hāliṭa

Vāsıṭālu raḥmet öñdin diyelüm bir bir
Vāsıtasuz raḥmete soñra ola min min habīr

Evvelā bil vāsıf-ıla olanuñ aṣḥābını
Ortalıkda vāsıta nedür anuñ evşāfını

Dünyede kim raḥmet-i Ḥaqqı görür ehl-i cihān
Kāfir ü mü’min münāfık cān-verler ins ü cān

Raḥmet-i ‘āmdur Ḥüdādan cümle halka irişür
Kimse maḥrūm olmaz andan her birisi alışur

1810 Dört sağlık birbirine eylemeklik merḥamet
Birbirine ‘izzet itmek hürmet itmek mevhebet

[67^b] Cümlesi Ḥaqq raḥmetidür irişür kullarına
Vāsıf-ıla karşı gelür varanuñ yollarına

Yir ü gök ay u güneş od u şu u toprağ u yıl
Vāsıṭadur işbu raḥmet irmesine şöyle bil

¹⁹⁴ “Taraflımızdan bir rahmet” anlamında ayet alıntısıdır. Kur’an-ı Kerim, Enbiya Suresi, 84. ayet.
bk. 1801. beyit.

Kesb itmek cehd itmek tırmadın kılmak taleb
Vāsı̄tadur cümlesi bu rahmete olur sebab

Haq buyurdu kim gāzabdan rahmetüm sebkat ider
İşbu rahmetden kim ehl-i küfre dünyāda ider

1815 Bu cihetden Haqqa yā Raḥmān-ı dünyā didiler
Kim kamuya işbu rahmet ʿāmidüğün bildiler

İşbu isme mazhar olan kimse kıılır merḥamet
Ehl-i dünyā halkına kimseden ummaz menfaʿat

Kimseyi yermez cihānda şefkat ider varına
Merḥametde hep berāber dōstına ağıyārına

Gel bil imdi rahmet-i ḥāsı ki kimüñ haqqıdır
İşbu rahmet çeşmesini Haqqa bile aqıdır

Āhiretde rahmeti kim göriser ehl-i cinān
Rahmet-i ḥāşdur kim ol mü'minlere olur ʿayān

1820 Cennetüñ hür u kuşurı nevʿ nevʿ niʿmetleri
Vāsı̄ta ile ḥāşlara ider Haquñ rahmetleri

Ehl-i cennet olanuñdur ḥāşşa bu rahmet hemīn
Vāsı̄tāsı ya ʿameldür ya şefāʿatdür yaqīn

Enbiyāya tābiʿ olmaq vāsı̄ta ile bulur
Enbiyānuñ tābiʿi bu rahmete maḥşūş olur

Yā Raḥīme'l-āḥiret didükleri Ḥaḳḳa budur
 Āḥiretde işbu raḥmet ancaḳ ol ḥāşlaradur

İşbu ism-i mazhar olan āḥiret ḥalḳın sever
 Şāḥib-i āḥmāl ḥayra merḥamet kıılır nazār

1825 Şāḥib-i āḥmālī şer olanlara olur ʿadū
 Dōst olurlar her ki kııldı imtişāl-i fāʿbudū

[68^a] Gel bil imdi vāsıtasuz raḥmetüñ aşḥābını
 Nice raḥmetdür Ḥüdādan bil anuñ evşāfını

Vāsıtasuz raḥmeti ḥāşül-ḥavāşa virdi Ḥaḳ
 Ḥāş-ı ḥāşın eyledi bu raḥmetine müstaḥaḳ

Raḥmeten min ʿindinā¹⁹⁵ dur raḥmeti bī-vāsıta
 Kim virildi ḥazret-i Mūsā oldu rābiḥa

Cān u dilde maʿrifetdür bile kendü nefsini
 ʿAbd-i Ḥaḳdur her nefesde zıkr ider Mevlāsını

1830 Bile kendü nefsini kim milkidür Mevlāsınıñ
 Ḳaḫrede yoḳdur taşarruf mevc u deryā hep sentüñ

Kendüzin ʿāciz bile vü bile Mevlāyı ḳavī
 Kendüzin göre faḳīr ü göre Mevlāyı ganī

¹⁹⁵ “Taraşımızdan bir rahmet” anlamında ayet alıntısıdır. Kur’an-ı Kerim, Enbiya Suresi, 84. ayet. bk. 1801, 1805. beyitler.

Göre kim küllî anuñdur kendüzinüñ milki yok
Bu vücûda ğayrınıñ hiç iştirâki şirki yok

Mâlike'l-mülk âyeti kıılır tecellî ol zamân
Pes *veyebġā vechü Rabbüke*¹⁹⁶ zâhir olur bî-gümân

Zâhir olur *küllî şey'in hâlik illâ veche-hu*¹⁹⁷
*Leyse ma'bûde sivâhu lâilâhe ğayruhu*¹⁹⁸

1835 Raġmet-i bî-vâsıtadur olsa böyle ma'rifet
Bu ğöñülden her dü ėâlem ġalkına ġirer ma'rifet

Çün eli tevġîde irdi oldu ol şâhib-kemâl
ėâlemüñ ġalkını diler ola kendüzi şâl

ėâlemüñ ġalkını diler ola şâhib-ma'rifet
Dutdılar tevġîd içinde kendüzinden menfa'at

Fâ'il-i muṡlaġ olanı tanıyalar cümle ġalk
Kim ġaġîkatde şîfât u zâta kimdür müstaġaġ

İşbu raġmet baġrı ėummân gibi oldu bî-gümân
Raġmet-i ėâm raġmet-i ġâş bunuñ içinde nihân

¹⁹⁶ “Ancak Rabbinin zatı baki kalacaktır.” anlamında ayet alıntısıdır. Kur'an-ı Kerim, Rahman Suresi, 27. ayet.

¹⁹⁷ “O'nun zatından başka her şey yok olacaktır.” anlamında ayet alıntısıdır. Kur'an-ı Kerim, Kasas Suresi, 88. ayet.

¹⁹⁸ “Ondan başka tapınacak ilah yoktur.” anlamındadır.

1840 *Erḥamu 'r-rāḥīm*¹⁹⁹ anuñ-çün Ḥaḳḳa dinildi hem̄in
Kim bilünür anda bu Raḥmānlaruñ varı yaḳın

[68^b] İşbu isme mazḥar olan her ne sevse nefesine
Anı sever her nefesde her dū 'ālem ḥaḳına

Nitekim eydür ḥabīb olmaz bütün ĩmānıñuz
Ḥubb-ı ihvān olmayınca mişl-i ḥubb-ı nefsüñüz

Bil üçünci vaşf-ı Ḥızruñ Ḥaḳ didi virdük aña
Min ledün 'ilmini tā bil[i]meyen ḳala ṭaña

Ḥaḳ mu'allim ola buña bu aña ŝākird ola
Mekteb-i ta'lim ü te'dīb içre zeyrek merd ola

1845 Her ne-kim ta'lim iderse yaza anı levḥine
Her ne-kim levḥinde varsa anı levḥinde yuya

Tā ki ṭālib yuymayınca bu 'ulūm-ı cüz'iyi
Levḥ-i dilden Ḥaḳ te'ālā yazmaz aña küllisi

Levḥ-i dilde yazılanı oḳumaḳdur min ledün
Ki aña ta'lim ider Ḥaḳ her nefesde dūn i gün

Levḥ-i dilden oḳıyıcak ḥāzır olur her 'ulūm
Vāsıtasuz 'ilm-i Ḥaḳdur her dem irer ruḳūm

¹⁹⁹ “Merhamet edenlerin en merhametlisi” anlamına gelerek, Allah'ın merhametinin çok olduğunu ifade eder. Aynı zamanda bu ifade Kur'an-ı Kerim'in Enbiya Suresi 83. ayetinde geçer.

Aña kâğıd ya mürekkeb harf u şavt olmaz hicāb
Ya ağız ya dil boğaz maḥrec aña olmaz intiḳal

1850 Bir nefesde şad hezārān ʿilm aña ḥāzır gelür
Her neye kılsa teveccüh anı gönlinde bulur

Gerçi Mūsā ḥazret-i Ḥaḳdan teʿallüm eyledi
Levḫ-i zāhir vāsıta olmağa Ḥaḳdan diledi

Şoñradan diledi kim bī-rahmet-i tekrār-ı harf
Feth ola ʿilm-i ledün gönline anuñ bī-levḫ-i tarf

Şoḫbet-i Hızra ḥavāle kıldı kim kıla nüzül
Gönline ʿilm-i ledün tā oğumağa bula yol

Ruḫbe-i yābis derd ü elem ol gönül levḫindedür
Cümlesin bilür bedīhī ol gönül-kim zindedür

1855 Vāsıtasın gerçi taʿlīm itdi Dāvūda Ḥüdā
ʿİlm ü şanʿatdan zidehden min ledün diye aña

[69^a] ʿİlm-i zāt ya şıfāt-ı ʿilmī durur ʿilm-i ledün
Kendü nefsenden tanıcaḳ feth olur külli fünün

ʿİlm-i cüzīsın özinüñ külliye ulaşdurur
Ḥādışātın maḥv ider özin ḳadīme irişdürür

Anıñ-içün kendüye maʿlüm olur cümle gıyüb
Keşf olur ḳalbine ʿālem içre hep ʿilm-i ḳulüb

Ol ḥabībe vāsı̄tayla olduğı evvel yağın
Ortalıkda vāsı̄ta oldu aña rūḥu'l-emīn

1860 Mekteb-i Ḥađdan teʿeddüb²⁰⁰ ünkǖm oldu ber-kemāl
Vāsı̄tasız eyledi vaḥyi Ḥüdā-yı zü'l-celāl

Leyletü'l-miʿrāc içinde şad hezār²⁰¹ esrārılar
Vaḥy kıldı bī-ḥicāb lafz-ı ḥurūf envārılar

Ne risālet şığar anda ne muḥarreb ne melek
Muḥtaliʿ degül[dür] aña ehl-i sarāy nüh felek

ʿAllemü'l-Ḳurān dimekle kıldı taʿlīmın beyān
Vāsı̄tasız olmasını kıldı bu āyet ʿayān

Ol ḥabībe kim-ki tābiʿ olup ide iḳtidā
Vāsı̄tāsız min ledün ʿilmine bula ihtidā

1865 Vāsı̄tāsız ḳulluđ eyleriseñ olduñ tābiʿī
Ḥađ kelāmınuñ olursın vāsı̄tāsız sābiʿī

Vāsı̄tāsız ḳulluđ itmekdür ʿamel ihlāş-ıla
Ėayrı yoldaş itmeyesin ḳulluđuñda Ḥađđ-ıla

Olmasun kim ḳulluđuñda ola tā cennet vire
Ya savābın ya cehennemden beni ol kurtara

²⁰⁰ Metinde “teʿdīb” biçimindedir.

²⁰¹ Metinde “hezārān” biçimindedir.

Bunlarıñ-çün kim ‘ibādet eylemek şirkdür yaķın
Kim murāduñ bunlar olur vāsiṭa olur hemīn

Ƙula Ƙullıķ eylemek vācib-durur Mevlāsına
Baķmamaķ Mevlāsınuñ almasına virmesine

1870 Cennetine iletürse luṭf idüben raķm anuñ
Ya cehennem gösterürse hıřm idüben hūkm anuñ

[69^b] ‘Abd-i muḥliř olan itmez cennetine iltifāt
Yaķu Ƙorķup istemez hergiz cehennemden necāt

Eylemez dīdār-ı Hāķdan özge kendüye murād
Göñlini dīdārdan özge eylemez hiç nesne řād

Tālib-i Hāķ olana üç nesne vardur[ur] niřān
Biri eksük olur-ısa olur işinde yalan

Gözleye Hāķķuñ rızāsın zikrine meşgöl ola
Göñl içinden māsivānuñ sıķlini zā’il ķıla

1875 Māsivānuñ ḥubbi olsa řıĝmaz anda ḥubb-ı Hāķ
Bir göñil kaçan olısar iki ḥubba müstaḥaķ

Birisi ehl-i dili her ķandasa ķıla ṭaleb
Kim bularuñ řoḥbeti Hāķ řuĝlına olur sebeb

Tālib-i Hāķ olan-ıla řoḥbeti eyle güzīn
Anlaruñ fi‘lini işle anlaruñ işit sözin

Şoĥbetinden anlaruñ cānuñ ğıdāsın alasın
Şevķlerinden anlaruñ göñlüñ şafāsın bulasın

Cānuña meclislerinden irişe ıışk-ı lem şark
Mest ola göñlüñ gözüñ tolu ola pür şevķ u zevķ

1880 Biri oldur ehl-i dūnyā meclisinden kaçasın
Anlaruñla ĥāşıl olan menfa‘atden geçesin

Anlaruñ meclislerinüñ nef‘i degmez zarrına
Hem daĥı şoĥbetlerinüñ ĥayrı degmez şerrine

Ehl-i ğaflet şoĥbetine bir dem ola hem-nişīn
Bir nefesde pāk-i dīl olan pes ider hemīn

Cehd kıl-kim anlaruñla olmayasın bir nefes
Uğrayıcaķ bir selāmdan ğayrı bāzāruñı kes

Şöyle bil-kim bu üçüñ içindedür cümle maķām
Tutarısañ bu üçüni olasın merd-i tamām

[70^a] 1885 Gel gözetme ‘ālem-i şüretde olan lezzeti
‘Ālem-i ma‘nāya gir gör zevķ u şevķ u ıışreti

‘Ālem-i ecsāma tapdur ‘ālem-i ervāĥa baķ
Kıl teferrüc ‘ālem-i envārı koĝıl zulmeti

Nice bir zulmet içinde kalasın iy aşl-ı nūr
Gel berü ĥubb-ı vaţan kıl çekme bunda ğurbeti

Gözlerüñden ger niķābuñ ref^c iderseñ göresin
 Ğ̄Alem-i keşret içinde ol cihānı göresin

Ğ̄Alem-i ğayba teferrüc itmek isterseñ müdām
 Bu şafā şuyıla yuğıl gözgüsinden keşreti

1890 Cān u dilden ola görgil āb-ı ııřkuñ teşnesi
 Tā *saķāhüm rabbehüm*²⁰² sāk̄isi şuna şerbeti

Eylemez göñlüñ evine ııřķ u mihmānı nüzül
 Tā silüp süpürmeyince ğıll u ğıışş u ıilleti²⁰³

Ger kemāl isterseñ iste şoĥbet-i şāĥib-kemāl
 Yüzüñi ayağına sür dā'im eyle ĥidmeti

Ehl-i diller meclisinden keşf olur esrār-ı Hāķ
 Tālib-i esrār iseñ fevt itme cehd kıl furşatı

Çünkü furşat ğiçe elden çıķa bu ıömr-i ıazīz
 Yolasın saç u şaķalı çekesin çok zaĥmeti

1895 Soñ peşīmānlık kim itmez her işde fayide
 Pes peşīmān olmadın dut ĥidmet-ile ülfeti

Dertsiz yoldaş idinme ııřķsız olma ķarīn
 Kim bulardan göñle irer bürüdet zaĥmeti

²⁰² “Rableri onlara içecek sundu.” anlamında ayet alıntısıdır. Kur'an-ı Kerim, İnsan Suresi, 21. ayet.

²⁰³ Bu satır 1326. beyitte de geçmektedir.

Semm-i kâ'ildür Ḥabībī mürde diller meclisi
Zinde dil olmağ dilerseñ kıl olardan 'uzleti

Ol sebebden bunlara üçler dinildi iy cüvān
Kim bulardan vird iderler Ḥaḫḫuñ ismin her zamān

Ḳodılar ecsāmların ḫalvet içinde ma'bede
Nefslerin terkīde vü gönüllerin[i] teşfīde

[70^b] 1900 Dağı seyrān itdiler her günde üç kez 'ālemi
Terbiyetle Ḥaḫḫa vāşıl eylediler ādemi

Urdılar üç nerdübānı şeş cihetden çıqdılar
İrdiler şahrā-yı 'ışka ḫaşr-ı şāha baqdılar

Lā-cerem üç mescide bunları kıldılar imām
Bir Medīne biri Ḳudüsde birisi Beytü'l-ḫarām

Biş vaḫitde ḫāzır olur her biri mescidine
Hep ricāl-i ḡaybları-la şaf tutar ma'būdına

İy bugün 'ālemde ḫuṭb olan vilāyet menba'ı
Cümle aḫṭāb-ı cihānuñ meclisüñdür masra'ı

1905 İy gönüller 'āleminüñ maṭla'ında āfitāb
İy sülük idenlerüñ öñince şem'ı mäh-ı tāb

İy Muḫammed ḫalbini ḫalbine maḫrem eyleyen
Cānını cānān-la hem-nişin hem-dem eyleyen

Bu cihān insānı aşğardansın insān-ı kebīr
Her dū ʿālem sende gizlü sen cihān-ı bī-naẓīr

İsm-i aʿzam mazharıdur cümle esmā andadur
Hep sülük ehli olur pervāneler şemʿ andadur

ʿĀleme ādem ḫalīfe sen ḫalīfe ādeme
Tā kıyāmet kōdı Hāk seni ḫalīfe ʿāleme

1910 Ḥazretüñden irişür cümle cemāl ehli kemāl
Saña virildi taşarruf ʿālem içre külli ḫāl

Berr ü baḫr içinde cümle senden umarlar meded
İrişür ḫalka gördüler çok mededler bī-ʿaded

Anca ser-gerdān olıban kapular itdüñ tavāf
Anca didüñ *rabbenā neccinā mimmā neḫāf*²⁰⁴

Bulmaduḫ biz len-terānī derdine hergiz devā
İşbu zaḫmuñ ḫastasına virmedi kimse şifā

Bulmaduḫ hergiz biz bu nār-ı fürkatden necāt
İçemedük vuşlatuñ āb-ı ḫayātından ḫayāt

[71^a] 1915 Sen ṭabīb-i cān u dilsin çāre kıl dertlülere
Çāre kılmaz degmeler yürekde olan yaraya

Mürşid-i Hākşın cihānda eylegil irşād-ı rāh
Fürkat içinde kılanlar saña eylerler penāh

²⁰⁴ “Ey Allah’ım. Bizi korktuklarımızdan emin eyle.” anlamında bir duadır.

Gel berü iy fūrkat-ı dōstdan ŧikāyet eyleyen
İŧtiyākın apusına bī-nihāyet eyleyen

Len-terānī ma'nīsile gönliñ eyleyen arāb
İŧbu derde kim devā irgüre yā ŧāfī cevāb

Bir vesīle isteyen bu derd için ol azrete
azret-i Mūsā Hızırdan nice yitti devlete

1920 Āb-ı ayvān eŧmesinden Hızra dıgdi bir ade
Bir adeden ne-adar Mūsāya iriŧdi ferā

Bir adeden ne vire kim sen anuñla anasın
Ya anuñ sen cür'asına bāde-i nān banasın

Sen Hızırdan eŧmenüñ yolunu bilegör hemīn
ŧad hezār peymānlar tutsa adeler eŧmeler

Ol abībüñ eŧmesidür āb-ı ayvān eŧmesi
ŧad hezārān Hızr andandur içiben anması

Āb-ı ayvān²⁰⁵ eŧmesinden her adīŧi bir ade
Her bir āyet cān baıŧlar āb-ı kevŧerden ferā

1925 Evliyālar enbiyālar serveri hep ol-durur
Ol-durur hem ehl-i 'irfān ehl-i diller perveri

²⁰⁵ Metinde "āb-ı ayvāndan" biimindedir.

Ol-durur serkeşte olan kişilere destig̃ir
Ehl-i derdedür řabīb ehl-i hüznedür beş̃ir

Ol-durur şahib-taşarruf viren alan külli ol
Ol-durur müşkil-keşe feth eyleyen mařlūba yol

Hař taşarrufı aña virdi anuñ mařkūmıyuz
Pādişāh-ı dū cihān oldur biz anuñ řulıyuz

Bil muşabbetdür vesīle şonmağa cānān-ıla
Şevķuñı eyle vesīle şıl muşabbet cān-ıla

[71^b] 1930 Ol řabībūñ řubbını cānuñ içinde cān iden
İki  alemde anı dertlölere dermān iden

Cān u gönölüñ şoştolu olsun muşabbet varına²⁰⁶
Azıcuşdan hiç muşabbet şalmasun aġyārına

Cān u dilden dutagör anuñ řarīķ-i şerini
Virmegil her dū cihāna sūnneti vü farzını

Ol řabībūñ řul fiili eylesün sende zuhūr
Řalmasun zulmet vücūduñ içre²⁰⁷ řutsun cümle nūr

Cān u dil olsun řabībe şalmasun ġayrı řabīb
Sen řabīb ol derdüñe şacet degül ġayrı řabīb

²⁰⁶ Metinde “varıla” şeklindedir.

²⁰⁷ Metinde “içre vücūduñ” biçimindedir.

1935 Kavl-i fi'lüñ çünki tâbi^c ola aña bî-hilâf
Hâk seni maħbûb ider kılur melâ'ikler tavâf

Bir büyük 'âlem olursın ay u gün senden toğar
Ma'rifet yağmurları [hem] 'âleme senden yağar

Ol ħabîbi sevmegüñ olsun hemîn
Anuñ-içün sen Hâkuñ maħbûbı olursın yaķın

Sevmegüñ oldur 'alâmet işleyesin fi'lini
Eşidesin kavlini vü emrini vü nehyini

Göñlüñe gele sevinmek sözlerin işidecek
Cānuña ire ferahlık dutıcak işleyecek

1940 İttibâ^c eyle aña tâ olasın maħbûb-ı Hâk
Dū cihānda olasın merħûm-ı Hâk maħbûb-ı Hâk

İttibâ^cdan yig vesīle aña kıanda bulasın
İttibâ^c eyle ħabîbe daħı Hâkka iresin

Oķıgıl *yuhbibkumullāh*²⁰⁸ âyetin kııl ittibâ^c
Len-terānī derdinüñ dermānına kııl ittılâ^c

Hâk didi levlāke ya'nī 'âleme sensin sebab
Kim vücūda geldi 'âlem hem 'Acem yāħūd 'Arab

Len-terānī derdine daħı sebab olur 'ayān
Ĥubbını vü 'ışkını eyleyicek cān içre cān

²⁰⁸ "Allah sizi sever." anlamına gelen ayet alıntısıdır. Kur'an-ı Kerim, Āli İmrān Suresi, 31. ayet.

[72^a] 1945 Ol Hüdā-yı pāk için ol vācibü'z-zāt-ı kādīm
 Hāyy u kayyūm aḥad ol vāhid ü ferd ü 'alīm

Yoğudı hıç kimsene vü kendü zātı var idi
 Cümle esmā vü şifātı gizlü genc esrārıdı

'Alim idi olmadın bu cümle ma'lūmātını
 Hālik idi gelmedin bu külli maḥlūkātını

Kibriyāsın kendünüñ kendü bilüridi hemīn
 Pes celāl ü kudretin ü heybetin ü kuvvetin

*Küntü kenzen fi'l-ezel*²⁰⁹ diyü işāret eyledi
 Soñradan ḥalk eyledüm diyü cihānı söyledi

1950 Vaşflarıdur bī-nihāyet her biri baḥr-ı 'azīm
 Her biri deryā gibi cūş eyledüm cūş u kādīm

Her biri destūr ister zāhir ide mazḥarın
 Göstere pinhān olan kendüde olan dürrlerin

Cünbüş itdi baḥr-ı ḥubbı ola maḥbūb-ı ḥalk
 Zāt-ı ma'rūf ola ḥalka vaşfları maṭlūb-ı Ḥaḳ

'Aşıkıdı kendü zātı yine kendü zātına
 Halkı gözgü eyleyüp bakmaq diler mir'ātına

Diledi bir gözgü ola şāfilıḳda ber-kemāl
 Kim sever her ḳanda olsa gözgüyi şāhib-kemāl

²⁰⁹ "Ezelde ben bir hazineydim." anlamına gelen bir hadistir.

1955 Kim göre gözgü içinde kendü kendünüñ yüzün
İşide gözgü içinde yine kendünüñ sözün

Kim celāl-i ʿaşıkıdı öz cemālin görmege
Hem celāli ol cemālinden şafālar sürmege

Virdi destūr tā tecellī ide bāṭın zāhire
Cünbüş ide baḥr-ı evvel cūşı yite āḥire

Ḥaykıra şahrāda tuta ḥayme-i sultān-ı ʿışk
Zāhir ola nice bir pinhān ola eyvān-ı ʿışk

[72^b] Ḥubb-ı zātı ṭālib-i maḥbūb olup cevlan ider
Kendü için āyine maṭlūbına seyrān ider

1960 Zāhir itdi bir ḥaḳīḳat cevheri dürdāne-vār
Eyle maşrıḳdur münevver şehr aña pervāne-vār

Cevher-i aʿzam ki güneş zerredür karşıısına
Zehlesi yok ʿarş-ı aʿzam ki tura pehlūsına

Bir adıdur rûḥ-ı aʿzam birisidür ʿaql-ı küll
Ḥalk-ı evvel hem ḳalem aşl-ı cihān aşl-ı rusül

Budur ol aşl-ı ḥaḳāyık ʿilm ü ḥikmet mecmaı
İsm-i aʿzam mazharı bu ol seḥāvet menbaı

Ol ḥaḳīḳat kim nazar ḳılmağa oldı müstaḥaḳ
Budur ol maḥbūb u maṭlūb olan ol mirʿāt-ı Ḥaḳ

1965 Bu durur ol rûh-ı a'zam cümleden maḥmūd olan
Ḥilkatinden dū cihānuñ bu durur maḳşūd olan

Ḥōş mücellā āyine ḥalkında lākin mūmı yok
Gözgünüñ olmasa mūmı in'ikāse umı yok

Mūmı anuñ çār-ı 'anāşırdan mürekkeḳ olısar
Kırk biñ yıl ḳudret el-ile yoğırılısar

Lā-cerem ol mūm-içün bu cevhere ḳıldı nazār
Heybet-ile ol nazardan adıdı cevher meger

Oldı bir deryā-yı a'zam şāhib-i cūş u ḥurūş
'Işḳ odı oldı ḥavāle ḳaynayup eyledi cūş

1970 Zāhir oldı pes buḥārından anuñ bu nüh felek
Ḳaṭrelerinden nücūm u ay u gün cümle melek

Enbiyā vü evliyā ervāhı daḥı şad hezār
Ḳaṭresinüñ zerresinden her biri buldı eşer

Cümlesinden bir kezin āvāz irişdi yā Ḥüdā
Ol ḥabībüñ ümmetinden ḳıl bizi ḳılma cüdā

Ol deñizüñ köpüğinden çün yazıldı bu zemīn
Bu zemīnden ādemüñ yoğrıldı ḥāki oldı tıyn

[73^a] Tıyndan oldı çeşm-i ādem cismidür gözgiye mūm
Kim baḳarsa gözgiye şimden girü 'aksini um

1975 Cism ucından nefis hāşıl oldu nefse yoğdur fenā
Mūm-ı hālīş nefis-durur kim tā ebed buldı beğā

Nefs-i insān pāk olmayınca rūh olmaz āyine
Pāk olıcağ nefis-i insān gösterür her āyine

Çünkü geldi nefis-ile rūh bir yire buldı kemāl
Gösterür şimden girü nāzırlara ‘aks-i cemāl

Bu vücūd-ı ins ü cinden āyine oldu murād
Hilqati her dū cihāndan āyine oldu murād

Bu gönül āyine-i hüsn-i cemāl-i şāhdur
Nefs aña mūm olmağından āyine oldu murād

1980 Bu vücūdı dū cihāndan kaçd olan insāndur
Hem bu insāndan murād bir pāk-i nefis ü cāndur

Nefs ü cān pāk olmayıcağ adı insāndur hemīn
Ma‘nide hayvān-durur kim āyine yoğdur yağīn

İşbu ‘ālem bir ağaçdur ādem anuñ meyvesi
Meyveyi kılan heves ağacın evvel dikesi

Çün ağacuñ budağı dalı kemāle irişe
Ba‘dezān başlar o ağaç-kim dizile yemişe

Ümmehātdan soñra olur her mevlūd olan
Müfredātdan soñra dört terkībile mevcūd olan

1985 Çār ‘anāşır müfred oldı ādem andan oldı cem‘
Şem‘idān yağı fetil olmazsa yanmaz anda şem‘

Rūh hōd beş yüz yıl evvel yaradıldı kamudan
Şüretidür pes cihānda yaradılan soñradan

Emr oldı rūha tā kim bindi nefhüñ atına
Āyine bulmağ-içün seyr itdi nefsüñ katına

[73^b] ‘Aql-ı küllden ‘ālem-i hāke gelince işbu hāl
On sekiz biñ ‘ālemi kıldı teferrüc bī-gümān

‘Ālem-i emri vü halkı çünki seyrān eyledi
Şayd içün perin açup pervāz-ı cevlān eyledi

1990 Çün menāzil kaç‘ idüben indi esfel ‘āleme
Şüret-i insān tutup geldi nefes çün ādeme

Ādemüñ nefsi bulıcağ buldı derdine devā
İrdi ma‘şūkına ‘āşık aldı vaşlından şafā

Nefs anı karşıladı kendüzine cān eyledi
Kendünüñ iqlīmi içre anı sultān eyledi

Didi saña munzarıdum gice gündüz mäh u sāl
Kim göreydüm yüzüñi bulayıdum bir dem vişāl

Mefā'īlün / mefā'īlün / feülün

Beşāret tenlere kim cān gelüpdür

Sa'ādet cānlara cānān gelüpdür

1995 Vücūd ehli sevinsün 'işret itsün
Göñüller tahtına sulţān gelüpdür

Firāqdan dertlülere muştulañuz

Vişālden kim bugün dermān gelüpdür

Dağı zār itmesün bülbüller efgān

Ki bāğ içre gül ü reyhān gelüpdür

Bugün 'āşıklar olsun mest ü maħmūr

Ki sākī ħalveti miħmān gelüpdür

Şaçuñda n'ola küfr oldısa pinhān

Ki yüzüñ maţla'ı ĩmān gelüpdür

2000 Bugün 'āşıklarun bahtı uyandı
Ki vaşluñ 'ıydına kırbān gelüpdür

Yüri var ħāzır ol şāh işigine

Dağı luţf u dağı iħsān gelüpdür

[74^a] Çünkim ol faħr-ı cihānuñ oldı rüĥı mübtedā
Cümle mevcūdāt içinde anı kıldı muĥtedā

Gevheri kim zāhir itdi evvel anı baħr-ı cūd
Ol hüviyyet maħzeninden çıkarup virdi vücūd

Eyledi aña tecellī cümle esmā vü şifāt
Ol şifāt içinde itdi hem tecellī kendü zāt

2005 Gizledi anuñ içinde maʿnalar varın tamām
Haħdan özge anı bilmez kimse anda hāş u ʿām

Diledi-kim bunda her maʿna ki var icmāl-ile
Göstere bu halk içinde cümlesin tafşıl-ile

Ne-ħadar kim eyledi anda kemālāt-ı nihān
Aşıkāre eyleye tafşıl ile kıla ʿayān

Virdi destūr tā kim izhār itdi esmā vü şifāt
Andağı maʿnīleri gözükdü dürlü dürlü zāt

On sekiz biñ ʿālem oldı cümlesi taħdīr-ile
Ol nihān olan zuhūra geldi bu tafşıl-ile

2010 Ay u güneş ʿarş u kürs ü cümle bu heft āsmān
Bu zemīn²¹⁰ içindekiler her mekān u her zamān

Daħı cümle enbiyā vü aşfiyā vü evliyā
Evvelīn ü āħirīn hem yaradılmış neki_ola

Anda gizlü maʿnīlerdür bunda geldi şūrete
Tal bu baħr-ı ħikmete ve bu ʿacāyib kudrete

²¹⁰ Metinde “zemīnde” biçimindedir.

Çünkü ma'nî şürete geldi gözükdü bir cihân
Yoksa cümle var idi ol gevher içinde nihân

Diledi Hâk tanıya tafşîl ü icmâl eyleye
Bu mezâhirler varın bir yirde ikmâl eyleye

2015 Bu cihānuñ varını anda kıla yine nihān
Her ne-kim vaz' itmişidi 'ālem içinde 'ayān

Hâk yana faḥr-ı cihānuñ zāhir itdi şüretin
Hātem itdi enbiyāya gör Hüdānuñ kudretin

[74^b] Cümle esmā vü şifātın anda icmâl eyledi
Cümle 'ālemler varın bir yirde ikmâl eyledi

Hālik u Sübhān ki kıldı on sekiz biñ 'ālemi
Bir yire cem' eyleyüben muhtaşar bir ādemi

Aña geñez katre-i deryāyı 'ummān eylemek
Girü dönüp katreyi²¹¹ deryā-yı pinhān eylemek

2020 Ol ḥabībe bu kemāli ittibā' iden bilür
İttibā' itmek-ile insān-ı kāmilden olur

İttibā' itmeyicek ol daḥı a'mā gibidür
Dimegil insān aña gerçi ki insān gibidür

Şüret-i insān ise ma'nīde ya dīv ü ya perī
Ya ağaçdur yāḥū taşdur yāḥū ḥayvāndan biri

²¹¹ Metinde “katreyi de” biçimindedir.

Lākin ol insān-ı kāmīl ittibāc itmek-ile
Sünneti vü farzını tutmağ-ıla bilmek-ile

Hağ katında ol-dağı anuñ gibi maħbūb olur
Aña tābi^c olmasından kırbet-i devlet bulur

2025 Hağ te‘ālā bize bu icmāl ü tafşıl ü ‘ayān
Gösterür eşyā içinde her zamān şadr-ı nişān

Bir çekirdek yir içine çün emānet koyasın
Az zamāndan bir kaba ağaç çıkarmış göresin

Bitmiş anda tallar u budağlar u yaprağlar
Dürlü çiçek sürh u şaru vü gök ü kara ağlar

Şad hezārān yemişüñ var tohumı içinde ‘ayān
Ol tohum içinde yine ol kaba ağaç nihān

Evveli nice tohumsa āhiri hem yine ol
Kudretine şāni‘üñ şun^c içinde bula yol

2030 Gizlemiş bir katre şu içinde ādem ber-kemāl
Gizlemiş ādemde ‘ālem varını ol zü’l-celāl

‘Ālemüñ her cüzünü esmāya mazhar eylemiş
Dönmiş ol esmāları ādemde izhār eylemiş

[75^a] Gizlemiş ādemde ‘ālem varlığın esmā varın
İkisine mazhar itmiş bunu Rabbe’l-‘ālemin

Şanasın bir gün gözgüsi düşmüş içine her şuver
Ol şuver üstinde yazlu ismi Hâkdan her ne var

Şüret-i hâdiş velî esmâ-yı Hâk varı kadîm
Şüreti bir muhtaşar nüsha velî esmâ-yı ‘azîm

2035 Birisi baħr-ı fenâ vü birisi baħr-ı beķā
Birisi zūlmet küdüret birisi nūr u ziyā

Birisi ‘ayn-ı memāt u birisi ‘ayn-ı hayāt
Birisi teşne cigerdür birisi āb-ı firāt

Biri faķīr u muħtāc olmuş zekāta müstaħaķ
Birisi şāhib-ğınā şāhib-‘atā elṭāf-ı Hâk

Hālik-i Sübhān ki kılmış ikisin bir yire cem‘
Birisi toṭtolu zūlmet birisidür anda şem‘

Hâk te‘ālā çün yaratdı ol ḥabībün rūhını
Zāhir itdi pertevinden cümlenün ervāhını

2040 Āyine eyledi anı kendünün öz zātına
Bunları āyine kıldı şad hezār evşāfına

Çünkü mūmı olmasa āyine göstermez cemāl
Bezm-içün bu ‘āleme ervāhlar itdi irtihāl

Nefs-i insān mūm olısar lā-cerem kıldı sefer
‘Ālem-i ervāhdan bu ‘ālem-i cisme güzer

Emr kıldı tā ki nefhūñ yiline oldı süvār
Şol Süleymān tahtı gibi dem-be-dem konar göçer

‘Aql-ı külle uğrayup oldı anuñla cāna cān
Aldı andan ‘aql-ı cüzī uğraduğına nişān

2045 Andan irdi nefs-i külle gördü kim bir hōş nigār
‘Aql-ı küll ‘āşık buña vü bu aña ma‘şūk-vār

[75^b] Nefs-i cüzī bundan oldı gördi maḥbūb-ı zamān
Nefs-i küllüñ şüretidür levḥ-i maḥfūz-ı cihān

İki cüzī birbirine ‘āşık u ma‘şūk revān
Bundan oldı kut u ḥıfzı yola oldılar revān

Geldi ṭab‘-ı aşlī küllīde buña eyledi nüzül
Ortasında ma‘nīyile şüretüñ buña irdi yol

İkisindendür mürekkeḥ ṭab‘ bundan bir mişāl
Alup eyledi güzer ‘arş şüretin eyle ḥayāl

2050 ‘Arş-ı a‘zam kim muḥit-i ‘ālem-i ekber durur
Kürs-i vāsī‘ bunuñ ḫatında key aşğar durur

Çarḫa girmiş āfitāb-ı ‘ışka ḫarşu zerre-vār
Barḫ-ı ḫāṭıf gibi devr eyler hemīşe bī-ḫarār

Her ne-kim içinde varsa cümlesinüñ cānidur
Ger meded yetişmese küllinüñ ol dem fānidür

Pes dimāğı andan aldı oradan kıldı ʿudūl
Şād u hürrem geldi kürsī üstine kıldı nüzūl

Gördi anuñ heybetin ü gördi anuñ vüsʿatin
Çarha girmiş ʿaks-i devr-i ʿarş ider hareketin

2055 ʿArş u maşrıkdan yañadan mağrıba devrān ider
Kalanı kürsī vü eflāk maşrıka seyrān ider

ʿArş çün kuvvetlüdür aʿzam durur gör kim nidür
Günde bir kez bunları kendüyle alur gider

İllā bunlar dağı azın azın ol seyrin kıomaz
Ayda bir yirde varur gerek kış olsun yāhū²¹² yaz

Bu sarāydur kürsī kim toptoludur kandīl ü nūr
Pes revānī andan aldı rūhumuz kıldı ʿubūr

Ol Zühāl beytine girdi gördi kim bir şahş-ı pīr
Kürsī üstinde oturmuş dört eli var destigīr

2060 Bir elinde tāk dutar [u] bir eli āteş tutar
Bir elinde var kilīd ü bir elinde mūş tutar

[76^a] Bir kişiye eylerise tāk yañasından nażar
Anuñ işi lehv ü luʿb u hānesinde olur muʿteber

Od yañadan kim nażar eylerse hāk eyler anı
Od kilīdden yañadan ikinci_ıder hep göreni

²¹² Metinde “yāhūd” biçimindedir.

Ol saçın tutduğı elden yañadan kılsa nazār
Ol kişi lehv ü luḅ ortasında olur muḥteber

Ver ḥamīde vaşflarından hem şebāt [u] hem sükūn
Ver zemīme vaşflarından mekr ü ḥīle ḥazm-i dūn

2065 Vaşflar-ıla vaşflanup alup ṭalāk ḥāşiyetin
Şād u ḥurrem müşterī beyninde ṭıtdı ḥişretin

Görđi bir şahş-ı münevver şāhib-i ḥilm ü hüner
Kürsi üstinde oturmış jangezī geymiş meger

Şağ eli ṭıtmıř kitābı şol eli tesbīḥ ider
Hep řalāḥ [u] ḥayr işler şatına gelür gider

Zāhir elinde saḥādet hem ḥadālet sīreti
Ḥaḳ ḥaṭā kılmış aña ḥulḳ-ı ḥasen ḥōř devleti

Vaşflar-ıla vaşflanup aldı ciger ḥāşiyetin
Şād u ḥurrem beyt-i merriḥe ğirdi dutdı ḥürmetin

2070 Görđi bir at üzerinde bir yiğit merdāne var
Bir elinde bir kesük baş birinüñ řimşīr var

Vaşf-ı bī-pāk u reftine ḳoparup yimek ḥarām
Ṭāhir olduğın görürler buradan her ḥāř u ḥām

Vaşflar-ıla vaşflanup aldı ödüñ ḥāşiyetin
Oldı ḥurrem beyt-i şemse irdi ṭıtdı ḥürmetin

Gördi bir yigit laṭīf ü ḥüb-rūy başında tāc
Taḥt-ı nūr üstinde hem-çün pādişāh-ı ḥōş mizāc

Taḥtını götürmiş arşlan ʿālemi seyrān ider
Ḥalk-ıla dōstlık iden ʿadl eyleyüp iḥsān ider

2075 Vaşflar-ıla bunlaruñ-da yüregın aldı nişān
Şād u ḥurrem oradan Zühre evine hem revān

[76^b] Gördi bir zen şüretinde bŷy-ı ḥüb u ḥüb-rūy
Kürsi üstinde oturmuş virür alur rŷ-be-rŷy

Bir elinde saçınuñ bölüklerin almış dutar
Bir eline āyine almış aña karşı baḡar

Elinde sāzları ʿışk-bāzılık işi
Karşusunda ṭurmuş anuñ ḥüb şüretlü bir kişi

Vaşflar-ıla bu gönül ḥāşiyetin aldı zamān
Şād u ḥurrem pes ʿUṭārid evine geldi ʿayān

2080 Gördi bir ṭāvus kuşınuñ üstine kılmış kuʿūd
Tāc urunmuş aḡ geymiş şāhib-elṭāf u vücūd

Bir elinde levḡ dutmuş aña nāzır dem-be-dem
Bir eline bir yılan dutmuş anuñ aḡzında sem

Şāhib-[i] ʿilm ü feşāḡat hendese ʿilm-[i] nŷcŷm
Māyil-i cŷmle ṭabāīf zeyrek ü şāhib-rukŷm

Vaşflar-ıla ol dimāğ hāşiyetin aldı revān
Şād u hurrem beyt-i māha tıtdı yüzünü ‘ayān

Gördi bunuñ evini kim egrice çevkānı var
Kendüzidür top gibi sür‘at-i bī-misli var

2085 Bir elinde tāze yaprağı açılmış ıtalı var
Bir elinde incüler ‘ağdı bigi emşāli var

‘İlm-i baħr u kimiyā vü ‘ilm-i miqdār u hisāb
Buña mensüb oldı her zemīn ü kār u āb

Vaşflar-ıla öñinüñ hāşiyetin aldı nişān
Şād u hurrem ol hubüle ‘āleme oldı revān

Buña degin ‘ālem-i emr idi ol oldı tamām
Şimdi geldük ‘ālem-i halka kafeş tut yāhū dām

‘Ālem-i emr-ile halkuñ ortasında bī-ħicāb
Bu hubül-dur[ur] ki bundan şüretedür feth-i bāb

2090 Hāğ te‘ālā bunda kodı iki ‘ālemden eşer
Uyhuda düş görmegi aldı nişān itdi güzer

[77^a] Geldi rükn-i āteşe görđi-ki bir hādīm dilīr
Tiz şab‘ u kahr u hışm ıssı velī halka münīr

Mebde‘īnüñ ĥidmetinde kāyim olmuşdur niyāz
Şevķinüñ gālibleğında her neye irse yaşar

Ehl-i küfrüñ kâhîridür âhîretde düşmeni
Sevinür anları görse nitekim od odını

Yumşadur katıları vü buhte kıllur hâdimleri
Taş u demür ortasında gizlüdür anuñ biri

2095 Vaşfların tutdı harâret vaşfını aldı nişân
Şâd u hurrem ol hevânuñ beytine oldu revân

Gördi bir hâdim laţîf her yire ol kıllur sefer
Kim rükûc içindedür kıncaru eylerse güzer

Rahmet-i Haqdur irişür kamuya bundan hayvât
Perveriş olur cihânda cümle hayvân u nebât

Vaşflar-ıla kıanlaruñ hâşiyetin aldı nişân
Şâd u hurrem rükni-i âba irişüp oldu revân

Gördi bir hâdim ki müştâk ma^cbedinüñ sâcidi
Zindegânî mazharı vü hâlîkınuñ hâmidî

2100 Hîlm ü şerm ü düvn-i himmet kâhili tab^cında var
Zâhir ü zât mazhar-ı ber-tevâzu^c u bî-karâr

Hîlelendi vaşflarıla balgamı dutdı nişân
Şâd u hurrem rükni-i hâke irişüp oldu revân

Gördi bir hâdim-ki altı yüz var tab^c u temîl
Oturup ider teşehhüd içre tesbîh ü halîl

Rükn-i sītārı şıfat şāhib-tevāzu^c ber-diyār
Ayağı altında ehl-i ʿālemüñ tutmuş qarār

Žāyi^c itmez her emānet kim içinde koyalar
Tohm olursa hōd ʿıvazı yirine şad dāneler

2105 Şad hezārān buradan halka menāfi^c irişür
Zindegānī bunsuz olmaz cümle buña dürişür

[77^b] Ol menāfi^c yüzine bak zulmetine bakmağıl
Maʿnīsine bak²¹³ neler var şüretine kalmağıl

Budur ol āyineye mūm olmağa kâbil olan
Rūhumuzı ğurbete bu mūm-içün şaldı şalan

Ol mehābet ʿālemi kim esfel-i sāfil-durur
İşbu hāküñ ʿālemdir bilmeyen ğāfil-durur

Hāk içinde bilmedi İblīs çok maʿnīleri
Zulmetin görüp didi hakkında lā-yaʿnīleri

2110 Vaşfları-la hīlelendi aldı sevdāyı nişān
Ol mevāsīl şülüşüñ beytine oldu revān

Yaʿni kim ol cemādın cismine kıldı güzer
Gördi kim halk içre dutmuş ol-dağı olur hüner

Halk içinde rağbeti vü ʿizzeti vü hürmeti
Cān u dil maṭlūb olmuş içlerinde kıymeti

²¹³ Metinde “bak-kim” biçimindedir.

Aldı andan zāhirin cismüñ ya'ni üstühān
 Şaç şaķal [u] tırnaķ u et u deri cümle nişān

Şāniyā kıldı kaŗar cümle benānuñ cismine
 Her birinüñ dürlü dürlü nef'ine vü zarrına

2115 Kışda ħalvet eylemişler şūfiyāne ihtiyār
 Yaz güninde ħalvetinde başı kıldurup çıkār

Dürlü dürlü ton giyürür bunlara bād-ı şabā
 Her çiçekden ħōş koķular burına virür şafā

Vaşflar-ıla vaşfların aldı andan uzamaķ
 Şālišā ħayvānlara kıldı nazār aldı sebaķ

Gördi bunlar şaf şaf olmuş nev' nev' ü çok çok
 Her birisi kendünüñ cins-ile tutmuş zevķ u şevķ

Her birinde şad menāfi' şad meĥāsin şad kemāl
 Her birin insān-içün kılmış Ħaķ te'āl

2120 Ħilelendi cümlesinüñ vaşflar-ıla nef' ü zar
 Aldı bunlardan teĥarrik işler iş ü ħayr u şer

[78^a] Çekdi ħurbet çekdi fūrķat çün sefer oldı tamām
 Buldı çü²¹⁴ gözgüye mūm [u] pes sefer oldı ħarām

Ger tolu olsa ħazīne sīm ü zerden yig gelür
 Kim teferrüc ħüsninüñ gülzārına bundan kıllur

²¹⁴ Metinde “çü buldı” biçimindedir.

Hĩç birine iltifāt itmez anuñ şāhib-cemāl
Kendü hüsünin gördigince fahr ider görür kemāl

Hāşıl itdi mūmı lākin gözgüsi oldu gubār
Her maķāmdan aldı çüñkim bed şıfatlar bī-şümār

2125 Kendüzine vaşf idindi şimdi anı koyımaz
Gördüğinden üns tutdı daħı terk eyleyimez

Bu maķām-ı ğurbeti kendüzine tutdı vaţan
Kendü şehrın añmaz oldu añmaduđı şor neden

Çıķdı öñdin ol maķāmuñ ni‘meti vü lezzeti
Hātırına gelmez oldu şöħbeti vü ‘işreti

Bu cihānı göriben aldandı bunuñ alına
Ğarre oldu yimegine içmegine mālına

Enbiyālar u evliyālar çün haber getürdiler
Rūhumuz şehrın görüp evşāfını yitürdiler

2130 Hāķ te‘ālā ğazretinden bize getürüp kitāb
Didiler rūhlara Hāķ kim size eyledi ğıţāb

Mefāilün / mefāilün / mefāilün / mefāilün

Hiṭāb-ı Haḡ budur cāna ki iy cān-ı vefādārī
Gerekse özge cānān ḡoḡıl sevdā-yı aḡyārī

Gerekmez saña ol sevdā ḡekesin ḡayr için ḡavḡā
Düşen sevdā-yı aḡyāra bulamaz ʿāḡıbet yārı

Seni ben ihtār itdüm [ü] dū ʿālem içre yār itdüm
Seniñ-ḡün yoḡı var itdüm ḡılalar ḡidmetüñ varı

Vereyim nūr-ı Allāhı ʿaṭā itdüm saña şāhi
Seniñ-içün şems-ile māhı ḡılayım meşʿale-dārı

[78^b] 2135 Degülsin mūş ile mūrlar yapasın ḡākden evleri
Degülsin cıfe ḡūr ḡuşlar göresin ḡanda murdārı

Ki sensin ṭāvus-ı ḡudsī refiḡ-i ʿİsā vü Mūsā
ḡülistān bülbülsin gel teferrüc eyle ḡülzārı

Gözüñ aç sen beni gözle ḡulaḡuñ aç sözüm diñle
Gönül içre beni gözle benümle eyle bāzārı

Buları ḡayra viresin gönülde ḡayrı ḡoyasın
Beni vü ḡayrı bilesin göresin dil ü izārı

Benüm dergāhuma ḡāşıl gelür gelmez baña ʿāmil
Bu ḡalvetḡāh-ı mestāndur şıḡışmaz bunda ḡüşyārı

2140 H̄abībī ire min yāre gerekmez iltifāt cevre
Ciger pāre yürek pāre gerekmez mi ̇o dīzārī

Çün haber işitdi ervāḥ ol yaña itdi rücūᶜ
Kendü iḳlīmine gitmeklige eyledi şürūᶜ

Bilmedi ne yol-ıla vara yine ol şehrīne
Ne iş-ile irişe ol zevḳine ol şevḳine

Pes haber virdi anıñ-çün ḥazret-i faḥr-ı cihān
Kim şalāt miᶜrāc-ı müᶜmindür bilüñ bellü beyān

İdüñ ol āᶜlā-yı ᶜilleyine bunı nerdübān
Ayak ayak kaᶜ idüñ menzillerini pāy-ı cān

2145 Ol nüzül eyledügi gibi degüldür bu ᶜurūc
Anda tarlığa duḥūldur bunda tarlıḳdan ḥurūc

Anda zulmet ᶜālemine eylemişdi bu sefer
Bunda zulmet āleminden eyler envāra güzer

Bunda bu cism şıḳletini eylemek gerek ḥafīf
Şartların idüp riᶜāyet tā ola cismi laṭīf

Nitekim bağla didi yan cismine ̇ol ḥayrūᶛl-beşer
Ḥiffetinden bir hecez yoksa ki rūḥ olup güzer

El-vuḍu nūrun ᶜalā nūr²¹⁵ didi faḥr-ı cihān
Yaᶜni āᶜzā varını nūr eyler ol āb-ı revān

²¹⁵ “Üst üste abdest almak nur üstüne nurdur.” anlamına gelen bir hadistir.

[79^a] 2150 Nūr ider zulmetlerini şıkletin ider hafif

Dökülür cümle günāhı hep keşif olur laṭif

Pes huzūr-ı kalb-ile ihlāsı elde eyleye

Niyyet-i mi'rāc ide fevka'l-ṣulā yol eyleye

Rūhumuz kaç eyleye menzillerüñ varın tamām

Her rükū^cda her sücūdda eyledügince kıyām

Pes rükū^c-ı farzlarıñ beş vaḳtde yigirmi ^caded

Rek^cat-ı sünnetlere dahı o miḳdārı _ıoldı ḥad

Beş vaḳitde iki menzil varını hep kaç ider

Farzlar içinde birin sünnetde birin cem^c ider

2155 Vardüginca her maḳāma vaşfların anda koyar

Levh-i dilden naḳşlarını āb-ı ^cışık-ıla yuyar

Her nuḳūşdan şāf olup ol ḥazrete lāyık olur

Vaşflarını dikdigince yolda ol sābık urur

Pes rükū^cuñ her birinde irişür bir ^cāleme

Bu ^curūcı ḥāşıl iden beñzer uşda ādeme

Ol seferde niyyetüñ gözgüye mūm yulmağadur

Bir seferde niyyetüñ ḥazretde _ıanı koymağadur

Āh eger kim āyine pāk olmaya iy bī-hüner

Ne gettirdüñ armağan çün eyledüñ uzak sefer

2160 İy kulum halk manzarın pāk eyledüñ yıllarılan
Halka karşı şüretiñi bizerdüñ tonlarılan

Baňa manzargāh olanı eyledüñ-mi hīç pāk
Anı pāk eyledüñise olmasun hīç saňa bāk

Nefse uyup hāzreti-mi yoksa unutduñise
Ni‘metümi yiyiben gayra gönül virdüñise

‘Ālem-i esfelde qalduñ bil cehennemdür yirüñ
Cennete lāyık degülsin döndi benden çün yönüñ

Āyine olmaqlığa ben seni qābil eyledüm
Cümle ‘ālem ortasında seni ‘āqil eyledüm

[79^b] 2165 Nefse uyup çün yitürdüñ ol yaňa qābilliği
‘Aklı koduñ çün qabül eyledüñ ol cāhilliği

Zulmi kılduñ sen sentüñ nefsüñe benden bilmegil
Ben didüm ki ehil ol sen tīz olduñ ehl-i gil

Āh idelüm gözgümüz pāk olmayınca āh āh
Evliyālar yüzi aq oluncağaz bizüm siyāh

Bu şalāta nerdübān anuñ-içün didi resül
Kim huzūr-ı kalbi ola açıla Hāqdan aña yol

Ol kişi-kim gönlini hāzretde hāzır koyımaz
Ol namāz ehli degüldür yüz kılurise namāz

2170 Kim huzūr-ı kalb-ile olmayana dime şalāt
Çünkü şeytān fitnesinden bulmadı kalbi necāt

Ehl-i diller bu şalātdan hālî olmaz bir demin
Ömrümüzde lā-mekāndan yaña seyrān kılmadın

Bu şalāt mi'rācına çün ayağumuz irevüz
Ayak ayak nerdübāndan aşagaya gidevüz

Çıkmazuz bu ʿālemüñ endişesinden bir kadem
İşbunuñ gibi şalātuñ yig vücūdından ʿadem

Çünkü Hāḫ evşāfını kılmaduñ evşāf-ı pāk
Göremezsin bir şalāt içinde sen illā ki hāk

2175 Çünkü rūhuñ seyr ider bu ʿāleme oldu revān
Ugraduḫça her maḫāma oradan aldı nişān

On sekiz biñ ʿāleme seyrān idüp aldı nişān
Pes ʿacep görme kılursa uğraduğından beyān

Her ne-kim ʿālemde var sende nişānı var durur
Hāḫ teʿālā kudretinde bu ḫatı āsān-durur

Ḳudret-i Hāḫda berāber zerreyile āfitāb
Ḳudret-i Hāḫda berāber baḫr ile bir ḫatre āb

[80^a] Ḳudret-i Hāḫda berāber kūh-ile bir dāne gāh
Ḳudret-i Hāḫda berāber bendesiyle pādīşāh

2180 Kim vücūda nice gelürse ‘ademden bu alīl
Ol keşīri daı anuñ eyler evvel ol celīl

Nitekim buña gerekdür arf-i nūn u arf-ı kāf
Ol birine daı anca ol gerek iy zū-fünūn

Her ne-kim āfāda var enfüsde andan var eşer
Ba‘zısın işidicek ba‘zısı gönüle oar

Bu vücūduñda başuñ göklere beñzer yidi at
Yidi yılduz yidi uvvet gibi oldu seyzerāt

ayledür vāhimedür fākihedür hem āfiže
Müşterek hiss ü müdebbir sābi‘ oldu zākire

2185 Dört melekdür dört asen başıñda çün sem‘ ü başar
Biri şemm ü biri zev u ten mişāl bir meger

Şa u şaal mişe aalar-dur[ur] tolar kiyān
Gündüzindür rūy-ı şen gicedür zūlf-i siyān

Darelerdür hep amarlar anda an ab-ı revān
Gögüz ara düz yirdür yüce ālar seyħūn

Dört fi‘lin ‘ālemūñ bu dört ab‘a ıl iyās
Balgam u şafrā vü sevdā ħūn cild aña libās

Dört ‘uzvuñ dört yili var her biri bir işdedür
Dört uvvet bu vücūduñ içinde cünbüşdedür

2190 Cāzibedür hāzimedür māsikedür dāfi‘a
Eksük olsa birisi mevt olur ol-dem vāqı‘a

Nitekim ol dört fazluñ eksük olsa birisi
Hep harāb olur cihān ma‘mūre irişmez yolu

‘Ālem içre dört şı vardır biri acı biri şör
Biri tatlu biri қоқar birisin sen tutma hōr

Āb-ı şōrı gözde қодı bu қулақда acı şı
Қоқарın burında қодı tatlusın ağızda hu

[80^b] Қудretinden her birinde hikmeti var bī-hisāb
Fikr iderseñ hikmetinde şad hezārān açıla bāb

2195 Bu nefesler yil-durur eser bu uyanıklıқ hayāt
Ağlamak yağmur durur her gice uyhudur memāt

Pes bu nefsüñdür seni fürkatde қoyan her zamān
Virmeseñ maқşūdını vuşlatda gör seni revān

Bu vücūduñ ‘āleminde bu büyük ‘ālem nihān
Eylemişdür Hāқ te‘ālā cümleden vardur nişān

Ol nişānuñ küllisini sen-de çün hıfz idesin
Bu büyük ‘ālem içinde her ne varsa bilesin

Anıñ-içün küçük oldı ol cihāndan bu cihān
Kim hezārān ma‘niler hāk içre oldı hep nihān

2200 Yidi at gk ar-1 krs ay [u] gne hep nihn
Cism-i hk bunlarun tarasına ddi ayn

Bu byk alemden ierdr amm cism-i hk
Tara ddi ar-1 krs ay u gn eflk-i pk

retini zhir itdi manalar var ayn
Cism-i hk orta yirde oldu bir nota hemn

Bir ev iinde hezrn meale olur nihn
unki tara karasn nr-ıla olar cihn

Pes bu alem da bir insn-1 ekberdr hemn
Manisi tarasınadur ortada cism-i zemn

2205 Pes bu byk alemn gzi-durur insnlar
alan az durur cmid eger hayvnlar

Gz iinde ol bebeddr hzret-i far-1 cihn
Ol bebek iinde da var durur nr-1 nihn

Nitekim gz-ile iler cmle insnlar ii
Ol bebeddr gideren gzler iinden tevi

Hzret-i far-1 cihnsuz hla yoıdı kıym
Kim erat olmasa utmazıdı alem nizm

[81^a] Gci yeten yitmeyeni ol-dem eylerdi helk
Zulm-ile v atlı-ile biri birin eylerdi hk

2210 Ger şorarsañ nice gözüñ bebegidür ol hab̄b
Bu büyük ʿālem içinde ʿāleme şoñra gelip

Bundan öñdin altı biñ yıl buldı ʿālem vücūd
Nicesi bu ʿāleme kıldı seħāvet kıldı cūd

Diñle imdi Haq teʿālā kıldı *levlāk*²¹⁶ ħiṭāb
*Mā ħalaqtu 'l-ħalk*²¹⁷ diyü bize bildürdi kitāb

Ḥalkına bu cihānuñ çünkim ol oldı sebeb
Pes gözüñ içinde nūr olduđını kıлма ʿaceb

Kim budur ol ism-i evvel ism-i āħir mazħarı
Enbiyā vü evliyānuñ perveri vü serveri

2215 Enbiyālar varı bunuñ sırrıdur kim geldiler
Muʿcizātlar gösterüben emr-i maʿrūf itdiler

ʿĀleme kendü gelince sırrı kıldı terbiyet
Kendüden şoñra yirinde diñdi şāħib-maʿrifet

Enbiyālar varınuñ ervāħı bunuñ cüzvidür
Pes fazīletde olur süflī düşer bu ʿulvīdür

Ḥātemīdür enbiyānuñ mebdāıdur ʿālemüñ
Muʿcizātlar hep hüneler enbiyālarda bunuñ

²¹⁶ “Sen olmasaydın” anlamında hadis alıntısıdır.

²¹⁷ “Yaratılanları yaratmazdım.” anlamındadır.

Hâtemî mühr-i Süleymân buña virildi hemîn
 Kâlanı bunuñ öñinde kıldılar bu sırrı zemîn

2220 ‘Āleme oldur mu‘allim cümle şākirdi anuñ
 Hall ider müşkillerin her dū cihānuñ hālīnūñ

Hak-dur[ur] aña mu‘allim mekteb-i Hak mektebi
 Mektebinden ‘ilm ü hikmet ma‘rifetdür mektebi

Evvelinūñ āhirinūñ başına bu vurdı tāk
 Enbiyālar ümmeti olsam diyü kıldı ihtiyāc

Sen tabīb-i cān u dilsin çāre kıl dertlülere
 Şerbetūñ içen marīza şek degül irer şifā

[81^b] Dōstlaruñ haqqında nāzil oldu lā hafvun ‘aleyh²¹⁸
 Düşmanuñ haqqındadır fī-cidihā hāblün min mesed²¹⁹

2225 Kāyulara vara vara gelmişem uş kapuña
 Hālūmi ‘arz eyleyem maşşūdum oldur tapuña

Len-terānī ma‘nīsinden hasta oldu cān u dil
 Sen tabīb-i cān u dilsin hōş ‘ilācın eylegil

Kalmışam fūrkat içinde vuşlata irmez elüm
 Reh-nümāsın ‘āleme göster baña togru yolum

²¹⁸ “Onlara korku yoktur.” anlamındadır. Kur’an-ı Kerim, Yunus Suresi, 62. ayet.

²¹⁹ “Onun boynunda bükülmüş liften bir ip vardır.” anlamındadır. Kur’an-ı Kerim, Tebbet Suresi, 5. ayet.

Dū cihānuñ halkı dāyim saña tutmuşlar ümīd
Vir ümīdden kim kapuña geldi cümle nā-ümīd

Muştafā sāliklerin görüp teraḥḥum gösterür
Şevḳlerine bunlaruñ bakup tebessüm gösterür

2230 Dir ki iy sāliklerüm iy ırışḳ-ıla ḫāliblerüm
İy benüm şādıklarum iy şevḳ ü hem ḡāliblerüm

Len-terānī işidüben derd-mend olanlarum
Ḳapuma gelüp anuñ dermānını şoranlarum

Fürḳat ü hicrān elinden cigeri biryānlarum
Vuşlata müştāk olup fürḳatden uşananlarum

Şāh-içün gözin şikāra aldıran şāhbāzlarum
Ḥatlu cānın dōst için terk eyleyen cān-bāzlarum

Dirseñüz kim len terānī derdine nedür devā
Ḥastası bunuñ nice şerbet içe bula şifā

2235 Gözümüze nūr-ı vaḫdet görmege nedür niḳāb
Gönlümüzde zevḳ-i vuşlat sürmege nedür ḫicāb

Dil ḫicābı göz ḫicābı vaşḫ-ı kibriñ zaḫmıdur
Hep maraž esbāblarınuñ bu ḫatı mazmūmıdur

Kibriyā Ḥaḳ vaşḫıdur bunuñla mevşūf olmañuz
Siz daḫı İblisleyin bunuñla maʿrūf olmañuz

Hāşşesidür hazret-i Hakkuñ bu vaşfa oluñ ırak
İşbu vaşfı ucından olur ʿaşıka hem iftirāk

[82^a] Bu şıfatdan len-terānī geldi Mūsāya cevāb
İtdügi dem Hakkā *erini*²²⁰ lafz-ı emr-ile hitāb

2240 Seni baña gösteriver tā kılam saña nazar
Ben-dağı bir kişiyem bu halk içinde muʿteber

Hak didi-kim senligüñle göremezsın sen beni
Senligüñ maḥv eylegil hiç komağıl sende seni

Ger tecellī eyledükde tağ katlanımaz baña
Ger tecellī saña itsem kala-mı senlik saña

Seni baña gösteriver dimegi ko iy Kelīm
İstegüñ bul senligüñden benligüñden ol selīm

Yılduzuñ haqqı gurūbdur güneş eylese tülūʿ
Zulmete destür olur bedr itse toğmağa şürūʿ

2245 Dileriseñ olasıñ dīdārum-ıla sen lezīz
Senligiñi benligiñi maḥv eyle iy ʿazīz

Benligüñ maḥv olmayınca itmeyince üç fenā
Len-terānī işidürsin isteme vaşl-ı bekā

İy Habībī cān u dil varı saña olsun fidā
Çok-durur müşkillerümüz hallini eyle ʿaṭā

²²⁰ “Bana göster.” anlamında ayet alıntısıdır. Kur’an-ı Kerim, A’raf Suresi, 143. ayet.

Bu şıfat aşl-ı kemāl daᶜv̄isin itmekden kopar
Diye-kim kāmīl benüm kāmillerüñ benüm başı

Bilirem cümle ʿulūm bende-dur[ur] vaşf-ı kemāl
Yok-durur benüm gibi şāhib-cemāl şāhib-kemāl

2250 Bu havās-ı hamseden kopar kamu vaşf-ı kemāl
Daᶜvāsını eylemek İbl̄isleyin bulmağ dālāl

Göñlini dünyāya meşğül işbu kuvvetler ider
Ne kadar şıgl eylese artuğ muḥabbetler koyar

Ne-çadar kılsa muḥabbet artar²²¹ anuñ benligi
ʿUcb u kibri daḫı hırşı şöhreti ḥōdbinligi

Pes ʿilāc kim ol-durur zıddını kıla ʿamel²²²
Pes tevāzuᶜ meskenetle gire irgüre ḥalel

[82^b] Bu havās-ı hamse-i dünyāya meşğül itmeye
Āḫiret ḥubbını kıla ḥubb-ı dünyā olmaya

2255 Bu kemāller varını bile emānet viridi Ḥağ
Kendünüñ milki degüldür kendü fağra müstaḫağ

Ṭapşurasın şāhibine bu emānetler varın
Cism ü cān u ʿağl u ʿilm ü zāt-ı vaşfuñ her birin

²²¹ Metinde “arturur” biçimindedir.

²²² Metinde “Pes ʿilāc ol-durur kim kıla zıddını ʿamel” biçimindedir.

Bendesin çün bende hōd kendüzine mālîk degül
Bunı böyle bilmeyen dervîş degül sālîk degül

Vuşlata elüñ irişmez olmayınca sen faķîr
Fürkat içinde kalursın tâ ebed hōr u haķîr

Pes kemāl anda durur kim benligi defîdesin
Hem kemāl evşâfını Haķ hazretinüñ bilesin

2260 Maĥv olur hādîş çü kaķre taşıcak baĥr-ı kaĥdem
Kaķre baĥra iricek kaķreliĝı olur ʿadem

Bir gün ol şâh-ı Süleymân taht üzre oturur
Baĝlayup el ʿâm u ĥaşlar karşıusunda hep turur

Bād-ı marazdan şikâyet eyledi hep pîşeler
Kim bizi tefriķ ider cemʿiyyetümüzü bozar

Kimimizi maĝribe şalar kimimiz maşrıķa
Yirimüzden şoyumuzdan bizi kılar tefriķa

Pes Süleymân diyü şaldı tizcegin getürünüz
Kimsenüñ seyirine komañ sürünüz yiriünüz

2265 Ol-dem ol sâʿat kaşırĝa gürleyüp kopup gelür
Pîşe bundan başladı şavaşmaĝa kanat urur

Pes Süleymân eydür iy pîşe tüzâĥı görelüm
Bād-ı şarşardan şikâyet itdüğünü şoralum

Kim muḳābil olmayınca şerᶜ işi olmaz tamām
Pīşe eydür ol gelicek biz yanaruz ne kıyām

Anuñ āvāzı gelicek yanıban gitmek gerek
Biz zaᶜīfüz ol ḳavīdür gitmedin n'itmek gerek

[83^a] Ol vücūd bulduğı yirde biz oluruz tiz ᶜadem
Ol gidicek virülür bize ḫilᶜatlara ḳadem

2270 Pes Süleymān didi hep Tanğrı virür ḫilᶜatleri
Kimine zaᶜfī virür ol kimine ḳuvvetleri

Gel berü iy sālīk-i Ḥaḳ çekmegil çok zaḫmeti
Benligüñ terk eyle ancak bul yakında vaḫdeti

Bir ḳademde ḳaᶜ idersin şad hezārān menzili
Bir nefesde ḫāşıl olur biñ teferrüc lezzeti

Pes ḫicāb-ı aᶜzam ol benlikdedür²²³ geç oradan
Açıla gönlüñe Ḥaḳḳuñ ḫikmeti vü ḳudreti

Lem yezelden toğa güneş lā-yezālī bitmeye
Ḳarşusunda zerre var olup ḳılasın ḫareketi

2275 Çün güneş kıla nazar zerreñ daḫı ola güneş
İtmeye zerreñ gören ay-ile güne ragbeti

Pes gönüller ᶜālemine toğasın güneş gibi
Bite anda dürlü çiçek şolmaya ḫiç ḫalᶜati

²²³ Metinde “benlikdedür” biçimindedir.

Baħr u ʿummān ola ҡatreñ eyleye cūş u ħurūş
Taşra dōke dürr ü mercān gevher-i bā-ķıymeti

Cümle aħkām oldı mensūħ iricek ħükmüñ revān
Zulmet-i küfri giderdi nūr-ı İslāmuñ ʿayān

Ĥükmüñ oldı naşş-ı ķātıʿ idemez kimse ħilāf
Kim ħilāf iderse ol-dem vācibü'l-ķatli güzāf

2280 Mürşid-i Ĥaķsın gelipsin ʿāleme irşād için
ʿAdl idersin saña gelür pādişāhlar dād için

Umaruz senden şefāʿat ķapuñı ķıldıķ penāh
Sen bize ol destigīr iy destgīr-i ehl-i günāh

Ĥükm ķıl ol ħaznedāra dūzaħa yapsun ķapu
Emr ķıl bu ħaznedāra cennete açsun ķapu

Süre süre āyet āyet ʿaşr u cüzʿiñden meded
İstiʿānet isterüz senden ħurūfuñdan meded

[83^b] Ĥaķ teʿālā ismüñi ʿālemde Ĥurān eyledi
Ĥaķ bāṭıl seçmege fārūķ-ı Ĥurān eyledi

2285 Her ħurūfuñ cānlara Ĥaķ ħazretinden bir ķadeħ
Her bir āyet cān bağışlar āb-ı kevşerden ferāħ

Şad hezārān genc-i maʿnī her ħurūfuñda nihān
ʿİlm ü ħikmet maʿrifet deryāsı maʿnīñde ʿayān

Ehl-i ʿışka her ħurūfuñda irer şad zevk u şevk
Ehl-i zevke bî-ħurūf irer meʿnî çok çok

Leyletü'l-ķadr ola ol şeb ki ʿeyledüñ anda nüzül
İsm-i aʿzam sende gizlü ķamu esmāya uşul

Sende gizlüdür kitāb şad şuhf-ı levhü'l-mübîn
Sende cemʿ oldı ʿulüm-ı evvelîn ü āħirîn

2290 Sen vesîle ol bize tâ bulavuz Ħaķ rahmetin
Kim seni ķıldı vesîle ol Ħüdā-yı ʿālemîn

Bundan uludur ola mı len terānî dinile
ʿĀşıkā maʿşūkından aña nice dinile

Vuşlata senden yitişür ʿālem içre şad hezār
Nice bir fūrķat içinde ʿeyleye lev m ü āħ u zār

Dū cihānda irişür maĥbūbına maĥlūbına
Kime itseñ sen şefāʿat irer ol maķşūdına

Len terānî derdine dermān gerek diyen ķişi
Buradandur cigerümüñ ķanı baĥrumuñ başı

2295 Gel saña yol göstereyim tüt anı var ĥazrete
Len terānî dimeyeler irişesin vuşlata

Lā-yime āyetin okı bilegör sen ma'nāsın
 Tayyibātu li't-tayib²²⁴ üñ ma'nīsın añlayasın

Sen muṭahhar olmayıcaḡ baña yımıṣaḡ neden
 Len-terānī işidürsin olmasa adı cān u ten

Zāhirem ben her nefesde ṭāhir berāyim hem-niṣṭin
 Eteḡime yapışur benüm muṭahhirler hemin

[84^a] Nūr-ı Haḡḡum zulumet-ile yoḡ-durur benüm işim
 Zulmeti def eylem kim götürendür yoldaşum

2300 Ālem-i āfāḡda güneş ālem-i enfüsde ben
 Olduḡumuz yirde şıḡmaz zulumet-i bā-ḡuşşadan

Beni yoldaş isteyende hiç gerekmez der-ḡabes
 Zāhirinde bāṭınında olmamaḡ gerek ḡades

Her kimün ki dest-namāzı yoḡ-durur tutmaz beni
 ḡayz olanlar hem cünübler aḡzına almaz beni

Her ḡadesden nitekim ṭāhir gerekdür her cesed
 Bāṭınında olmamaḡ gerek-dur[ur] evşāf-ı bed

Nitekim şu-yıla olur ṭāhir ol zāhir cesed
 Tevbe-yile ṭāhir olur dilden ol evşāf-ı bed

2305 Bed şıfatlar olanuñ yoḡ bāṭınında destimāz
 Destemāzsuz kişiye yoḡdur namāz u niyāz²²⁵

²²⁴ “Temiz kadınlar temiz erkekler için” anlamında ayet alıntısıdır. Kur'an-ı Kerim, Nur Suresi, 26. ayet.

Kibr u hōdbinlik zemīme vaşflarınuñ başıdur
Bunları terk itmeyen İblīsleriñ yoldaşıdur

Ehl-i ʿirfān ol tehebbür kişiyedirler ḥabīs
Gider ol şeytān katına ḥazret-i Ḥaḳdan dönüp

Her kimüñle ki yitişdi bu ḥadesden bir ḥabes
Yedi deryā t̄ahir itmez şuları olur ʿabes

Anı t̄ahir itmege gözyaş-ıla yumaḳ gerek
Anı maḥv eylemege gözyaşın aḳıtmaḳ gerek

2310 Yedi deryā idemez bir ḳatre gözyaş itdügin
Yur arıdur şad hezārān bed şıfat hōdbinligin

Gözyaşıdur cān u göñli bed şıfatdan pāk iden
T̄ahir olur nitekim hem şu-yıla zāhir beden

Gözyaşı ol-dem aḳar kim ehl-i derd ola kişi
Kim yürekden derd olunca ḳopar o gözüñ yaşı

Derd-ile gözyaşı gerek tā ki gide ol pelīd
Ögidicek bed şıfatlar vārisi olur ḥamīd

[84^b] Derd iste Ḥızr-veş kim derd durur āb-ı ḥayāt
Kim içen bu çeşmeden görmez daḳı rüy-ı memāt

²²⁵ Metinde “niyāt” biçimindedir.

2315 Ehl-i derd ol tã tutasın ehl-i derd lezzetini
 Tur otur derdlüler-ile bulasın kıanda nebãt

Derd-i Hãkdur didürür kim Hãkka vire gönlnüni
 Dimegil her nefsine uyanlara dertlü 'ayãn

Dertlünüñ odur nişãnı hãlvet ide ihtiyãr
 Zıkr ü tesbîh ide ah u zãr ile şavm u şalãt

Hãk-ıla bãzãrı ola ğayrılardan kesile
 Zinet-i dünyã gözünde çün fülüs-ı kesidãd

Uyhu görmez gözi yumaz giceler tã şubha dek
 Çağırur Hãkdan melekler kıanı tã'ib tã'ibãt

2320 Var mı istiğfãr iden yã var mı bir hãcetlü kim
 Hãcetin idem revã virem günãhına berãt

Var mı zãkir zãkirãt u var mı hãşic' hãşic'ãt
 Var mı sãcid sãcidãt u var mı hãzic' hãzic'ãt

Var mı gözi yaşlu kim kıapuma gelmiş gözi yaş
 Gözinüñ yaşını silem diyem ne hãcãt pãkiyãt

Ehl-i derdüñ dũ cihãnda Hãkdan artuķ derdi yok
 Zirã Hãkdan özge maķşud kişiyeye lãt u menãt

Bu Hãbîbiden cüdã kıılma Hüdãyã derdüñi
 Derd olıcaķ ola ki dermãnuñ ide iltifãt

2325 Gözle kim peygāberī²²⁶-kim Hāq yolında n'itdiler
 Ābret al kışşalarından nice gelüp gitdiler

Anlaruñ derdlerini gözyaşın dökdüklerin
 Āh u zār eyleyüben çok kōrkular çekdüklerin

Ādemī gör bu günāhdan nice yıllar ağladı
 Tevbesi maqbūl olunca yaş gözinden çağladı

[85^a] Nūhı gör kim gice gündüz nice dökerleridi
 Dönmezidi emr-i Hāqdan Hāq sözi söyleridi

Ağlarıdı kōrkıdan kim bunlara hışm irişe
 Ol sebebden kendü dağı Hāqdan ırağa düşe

2330 Hāzret-i Dāvudı gör kim eyleridi nāleler
 Kōrkardı beni āhır tamuya mı şalalar

Göñl içinden geçdüg-içün hayf-ı zulmüñ niyyeti
 Kāçdı göñlinden o²²⁷-kadem ĩlm ü hikmet hil'ati

Çıkdı göñlinden Zebūr gitdi ol āvāz-ı hūb
 Dimezidi hālını kimseye Hāqdan utanup

Almaz oldu kimseler āvāzı zevkünden anuñ
 Turmaz oldu çok kuşlar başı üstünde anuñ

²²⁶ Metinde “peygāberleri” biçimindedir.

²²⁷ Metinde “ol” biçimindedir.

Çünkü kıldı Ādem u Havvā cinānda maʿsiyyet
Ağ-iken cismi qarardı şūret oldı rev şıfat

2335 Kaçdı hilʿatler özinden kaldı ʿuryān u faşih
Yüceye kalkdı ağaçlar işledüğinden kabih

Cennetiñ yimeklerinden loğmasını yimez
Dürlü dürlü ırmağından bir içim şu içmez

Hzret-i Hağdan irişdi ol-dem emr-i *ihbitü*²²⁸
Yaʿni-kim cennet içinde aşagaya in diyü

Yoriyn bir üstine kim hep behāʾim andadur
ʿĀşiler anda yaraşur ʿāk-ı nāʾim andadur

Ulu dergāh ulu heybet vāy aña kim kırkmaya
Dürlü dürlü suç idüp ağlayuban şamurkmaya

2340 Bir günāhdan İblīs oldı tā ebed merdūd-ı Hağ
Laʿnete Hağdan melekden ħaldan oldı müstaħağ

Ağlamakdan enbiyālar oldı mağbūl-ı aħad
Çünkim İblīs ağlamadı kaldı merdūd-ı ebed

Enbiyā gör nice kırkar eylemekden bir günāh
Şad günāh eylerüz [ü] bir kez dimezüz āh u vāh

²²⁸ Metinde “ihbitva” biçimindedir. “İhbitü” kelimesi, “inin” anlamına gelen ayet alıntısıdır. Kur’an-ı Kerim, Bakara Suresi, 61. ayet.

[85^b] Çünkü buldı enbiyâlar ağlamağ-ıla necât
Ağlamaklık bize dağı farz oldu vâcibât

Anuñ-içün didi *ve li yebkū kesirān*²²⁹ ol H̄abīr
Gülmeği az eyleñüz ağlamağı eyleñ keşīr

2345 H̄azretüme gözyaşın tutuñ vesīle n'ideler
Kalmadı kapumda mahrūm ağlayan cüyindeler

Kim bulutlar ne-ķadar kim yağdurursa yağmurı
Ni'met ü rahmet çok olur yirleri kıllur diri

Ana dönmez bişik içre ağlamayan oğlana
Ağlayıcağ virür iki gögsini tā avuna

*Fezkurūnī*²³⁰ tā ki *ezkurkum*²³¹ dimegüñ ma'nīsın
Eylemiş tefsīr idenler işbu vech-ile

*Fezkurūnī bi'l-ḥuzū'ı ve'l-bükāi'd-dāmi'a*²³²
Tā ki *ezkurkum kiteyrā bi'l-ulūmu'n-nāfi'a*²³³

2350 Çünkü Kur'an gözyaşıyla bizi irşād eyledi
Bu murāda irgürür diyü bizi şād eyledi

²²⁹ “Ve çok ağlasınlar.” anlamındadır. Kur'an-ı Kerim, Tevbe Suresi, 82. ayet.

²³⁰ “Öyleyse beni anın.” anlamında ayet alıntısıdır. Kur'an-ı Kerim, Bakara Suresi, 152. ayet.

²³¹ “Ben de sizi anayım.” anlamındadır. Kur'an-ı Kerim, Bakara Suresi, 152. ayet.

²³² Başlangıç kısmı “Öyleyse beni anın.” anlamında ayet alıntısıdır. Kur'an-ı Kerim, Bakara Suresi, 152. ayet.

²³³ Başlangıç kısmı “Ben de sizi anayım.” anlamında ayet alıntısıdır. Kur'an-ı Kerim, Bakara Suresi, 152. ayet.

Len-terānī derdine gözyaşındur dermān olan
Buniñ-ıla bulurımış vuşlatı cānān olan

Vācib oldı gözyaşına kim hitāb eyleyevüz
Bize yoldaş ol diyü yaqaravuz yalvaravuz

N'ola iy āb-ı hayātuñ çeşmesi iy gözyaşı
Enbiyālar sīreti vü evliyālar yoldaşı

Ehl-i vuşlat işreti oldısa gülmek oynamak
Ehl-i fūrkat işreti āh şafāsı gözyaşı

2355 Her muşībet ehlinüñ gelüp ʿazāsın idene
Şerbet-i evvel kadem hūnı ğıdāsı gözyaşı

Derd-mendān birbirinüñ hālını şorduğı dem
Birbirine ʿarz-ı hāli merhabāsı gözyaşı

[86^a] Her ğarībüñ halvetinde hem-demi vü mūnisi
Kānķı şehre vardısa āşınāsı [vü] gözyaşı

Çāresüzler çāresi derd-i devāsuz merhemi
Hasta olanuñ firkat-i dōstdan gözyaşı

Aĝniyā yarı yolında mālların kılsa fidā
Ehl-i fakrūñ cān ile olur fidāsı gözyaşı

2360 İy Hābībī boş elüñ yok armağanuñ hāzrete
Eli boşlar ağlaması armağanı gözyaşı

Gel berü iy yoldaş-ı zār-ıla yāre varanuñ
Başına sevdā-yı yār irişen ol āvārenüñ

Umaram senden gelesin hāzrete yüz urasın
Ol kapuda tırdugumca sen-de bile tırasın

Kim işitdüñ Hāķ katında var durur çok izzetüñ
Hāzret-i fahr-ı cihān daħı tutarmış hürmetüñ

Olasın baña şeff̄c öñüme düşüp varasın
Hācetüm Hāķ hāzretinden arz idüp yalvarasın

2365 Ol kapuda çoklarıñ bitürivirüñ işini
Sencileyin daħı kimse gözlemez yoldaşını

Ādeme yoldaşlık itdüñ tevbesi oldu kabül
Hāzret-i Hāķķa senüñle vardug-ıçün buldı yol

Nūha yoldaş olduğından buldı düşmenden²³⁴ necāt
Ālem-i tūfān tıtıcaķ gemisi oldu aña at

Senden ol Eyyübüñ irdi cismine āb-ı hayāt
Ġusl idüp sağladı ol-dem çıķdı ayağ-la fūrāt

Hāzret-i Dāvud kırķ yıl saña oldu hem-niş̄n
Tā kabül-ı hāzret olup oldu kōrkudan em̄n

2370 Saña yoldaş olduğundan irdi Yaķūba şafā
Yūsufa kıldı nazār irişdi gözine şifā

²³⁴ Metinde “düşmeninden” biçimindedir.

Luṭf kıl yoldaşlık eyle gör benüm-de işimi
 ‘Arz idivir ḥazret-i Ḥaḳḳa benüm endīsemi

[86^b] Eşk-i çeşm ider cevāb-kim ḥōş ola hem-rāh olam
 Cān u baş üstine her ne dirseñ āgāh olam

Leyki benüm yoldaşum var ansuzın ben varmazam
 Öyile olmayıcaḳ tenhā ben iş başarmazam

Derd durur ol derd-mendler cānınuñ dermānidur
 Ehl-i derdüñ cānı içinde cānidur cānānidur

2375 Ḥaḳ ḳatında yeg-durur benden-de anuñ ḥürmeti
 Ḥazret-i faḥr-ı cihān aña kıılır çok ‘izzeti

Ben bile varmaḳ dilerseñ anı ḥāşıl idesin
 Bir nefes ayrılmazam anuñlayam her demde ben

Zīra bī-derdler ḳatında kevşerüm olur ‘adem
 Ḥaḳ beni eyle yaratmış ihtiyārum yoḳ n’idem

Ol kişi-kim derdlü ola yüreginde ḳaynaram
 Şıgmazam yürek içinde taşrañuza oynaram

Derd ucındandur benüm şü olduḡum ḳan olduḡum
 Çeşme gibi aḳduḡum derdlere dermān olduḡum

2380 Derdi ḥāşıl eylemezseñ degilem ben saña yār
 Varmazam senüñle bile ḳanda varsañ yüri var

Çünkü dertsüz gözyaşı benümle varmadı bile
Varalum derde dağı yalvaralum gele bile

Vuşlat-ı yār isteyen çün sensizün irmez yārına
Gel anı yārına irgür yakma kırkut nārına

Olma pinhān ‘āşıkūñdan kıandasın ol āşikār
Cān u dil müştākūñ oldu anları kılduñ şikār

Zāhir ol göster cemālīñ yüzüñe bir bakayım
Şem‘iñe pervānenüñ küllī vücūdum yakayım

2385 Çünkü dermān saña bağı saña bağı oldu bu cān
Sen ele girmeyicek hiç ele girmez cān u cān

Sensüzün gözyaşı varmaz bir adum elüm bile
‘Ahdı budur sen gelicek ol-dağı bile gele

[87^a] Kıandasın yirüñ turağıñ kıandadır eyle haber
Bu vücūdum maıv olınca isteyüp kılam sefer

Derd-i dīl dirler mekānuñ bilmezem gönildedür
Derd-i cān didükleyin eyle şanuram cāndadır

Derd-i cānān diyicek cānāna gider bu gönül
Kalmışam bu ortalıkda bulmazam hiç saña yol

2390 Derd-mendler gönül içinden derdi bir āh eyledi
Kendüzine ‘ālemüñ halkın[1] āgāh eyledi

Beni iste şol gönül içinde kim çıka düttün
Beni bulur ehl-i firqat ehl-i her şikeste dil

Beni bulan ol hemān dermānı bulmuşdur yaq̄ın
Her ne zahmet kim çeker beni bulıncadur hemīn

Āşık-ı şādık degildür beni dermāndan seçen
Bulmaz dermān beni koyup ileriye geçen

Ƙanda olsam hazret-i HāƘ ol yiri şoragelür
Ol yire dāyim melekler merhamet u şefƘat Ƙılır

2395 Ben şınıƘlular Ƙatında ol-dem didi Hüdā
Kim devā isteriseñ olma bu yirden cüdā

HāƘ şoragelür ki şınıƘ bütünden yig-durur
Ƙāşki benüm dağı şınıƘ misāyı didürür

Ol devletlü şınıƘdur HāƘ anı şoragelür
Ol ne devletsüz bütündür Tanğrıdan ıraƘ Ƙalır

Hey bütin oldur ki HāƘ luƒ eyleyüp şoragelür
Hey şınıƘdur ol bütin-kim Tanğrıdan ıraƘ Ƙalır

Ol şehīdler kim Hüdā yolında dökdiler Ƙanın
Anlara öldi dimeñüz didi Rabbe'l-ālemīn

2400 Diridür anlar virilür HāƘ Ƙatında rızƘları
Cennet-ilen anlara birbir Hüdā niçmetleri

Ol diriler kim Hüdā yolında yok ihlāşları
Oldı diñüz bulmadı çünkü hāşe'l-hāşları

[87^b] Çün şınuqlu gönli Hāķ hazreti şorar yaķın
Hāķ şorageldügi yirden bil ki²³⁵ gitmez hemīn

Sālik eydür iy gönül derde sınamışsın mekān
Bunca vaķitden berü andan nişe virmez nişān

Sen neden şınuqlusın kim derd saña yoldaş olur
Āh u zārı işidüben gözlerün pür-yaş olur

2405 Hāķ seni şormağa gelür hep melāyikler ile
Merhamet şefkat kıllurlar kim ki ķatuña döñe

Ne ķatı şınuqlusın kim bulımazsın bir tabīb
Hāķdan özge şınuğuñ şormağa iy merd-i ‘arīb

Kim-durur yaralayan yüregüñi yara kılan
Seni mecrūh eyleyüp işüñden āvāre kılan

Tā ki Hāķ şoragelür şınuğuñı ol cebr ider
Andan özge cebr idemez niceler gelür gider

Gönül eydür sālikle var şorma hālimden haber
Kim haber virmeklögüm derdümi girü yigler

2410 Şāmit olsam tüter odum söylesem yalıñlanur
Dāyimā yanar içimde şanma bir dem diñlenür

²³⁵ Metinde “kim” biçimindedir.

Kimden eyleyem şikāyet kim yaşamı almaya
Sen şikāyet-mi idersin diyü yire çalmaya

Çok günāhlardan şınuqlu oldum ben bilmiş ol
İşbu ʿazālardan olur ol günāh işlere yol

Birisi bir göz durur kim her kezin çekmez hıatar
Nirede hüsni-i melāhat görse tiz kıılır nazār

İletür şāhidlerüñ katına baqar ol yaña
Baña eydür sen-dahı baq-kim kıomaz beni baña

2415 Uyaram sözine gözüñ aldanuram n'eyleyim
N'eyleyim bu göz elinden kime gile eyleyem

Sözine uyup anuñ çün itdüm anlara nazār
Uş şınuqlu oluram mecrüh oluram mu'teber

[88^a] Bir nazarda bu gönül iklimi hep yaqalanur
Cān u dil sevdālarına düşiben sevdālanur

Anlaruñ hüsniinde bilmez ne tılsım eyledi Hāq
Kim şınuqlu olmağa bu dem çün oldu müstahāq

Hānçer ü tır ü gümān gözgümüz illā şad hezār
Her birinüñ cānı dilde göresin zaħmı var

2420 Göz ucından hāzret-i Hāqdan şınuqlu oluram
Kim bu sevdādan anuñ kıulaqlarından kıaluram

Yüzüm olur hazretinden kara döner ağlaram
 Āh u zārī eyleyüben yüregümi tağlaram

Sālike çünkim şikāyet eyledi gözden gönül
 Göz işitdi gör cevābın ne didi illā ki ol

Pes göz eydür iy gönül benden şikāyet eyledüñ
 İşüdürem sālike ben itmedüğim söyledüñ

Bu vücūda Hađ seni şāh-ı muẓaffer eyledi
 Bu kamu aʿzāları saña musahhar eyledi

2425 Seni şāh eyleyüben ʿađlı saña kıldı vezīr
 Bu havās-ı hamse-i hükümüñe fermān itdi zīr

Her ne-kim hüküm eyledüñse orada olduğ muṭīʿ
 Her neden nehy eyledüñse oradan kaçduğ serīʿ

Sen baña didüñ kim iy gözümüñ nūrı gözüm
 Gel berü şāhidlere var diñlegil işbu sözüm

Ben seniñle varıdum içerüde gizlenürem
 Pençere ol saña baña anlara senden bakaram

Sözüñe kıldum iṭāʿat pençere oldum saña
 Tā nazar kılduñ olara suç[ı] yıgmağıl baña

2430 Pençereden taşra bakduđuñı ol-dem tıydılar
 Atdılar yiti gümāndan gözleyüben urdılar

Pençerenüñ ne şuçı var günāhuñdan bil işi
Kendüzine suç getürmiş suçlu durur kişi

[88^b] Vardı kulağ diñledi şāhidlerüñ sözlerini
Beni ʿāşık eyledi hīç görmedin yüzlerini

Anlaruñ adlarını tekrār ider her demde dil
Güle karşı şanasın bülbül-durur gūyende dil

Aldılar iletdiler bende giriftār itdiler
Ol müselsel zülf içinde beni ber-dār itdiler

2435 Eyleyünce kulavuzlık eyleyüp yañultdılar
Anlaruñ katına iltüp fikrümü tağıtdılar

Uşda düşdüm anlaruñ ben fitnessine alına
Anlaruñ alına düşen girü varmaz yolına

Uş şınuğlu olduğum bunlara uğraşdı yolum
Zıkr-i Hāğdan girü kıldı bu kulağum bu dilüm

Kulağ u dil çün işitdi sözlerin ol gönülün
Pes cevāb virüp didiler iy gönül kesgil dilün

Sen cevābuñ gözden alduñ ne durur söyledüğüñ
İşleri sen bitürürsen şuçı gayra yapıduñ

2440 Kılmışsın anuñ-içün aduñı kalb itdi Hāğ
Bu vücūduñ hayr u şerr işlere sensin müstağ

Bu vücūda cümle aʿzā hükümüne oldı muṭīʿ
 Ḥayr u şerre sen bizi şalduñ biz esledük sarīʿ

Ḥaḳ ʿalīmdür ḥazretinden hergiz itmezsın ḥayā
 Ne gelür aʿzā elinden sensüz iş ide edā

Göñül āh idüben eydür iy benüm yoldaşlarum
 Sizüñ-içün kanı yanam yüregümden başlarum

Size bu derd bile irişse ol-dem ağlaram
 Sizüñ-içün yüregümi oda vurup tağlaram

2445 Bizi bugün yir yirden depeleyüp öldürdüñüz
 Ben şınuḳluyıdum daḫı tiz şındurduñuz

Çünkü aʿzā suçlarını külli baña yaptılar
 Ben şınuḳlu düşdüm anlar kaygudan kırtuldılar

[89^a] Rabbenā zalemnā²³⁶ diyüben çok yalvardum Ḥaḳa
 Bende çok vaşf-ı fenā vü sende çok vaşf-ı beḳā

Bende çok taşīr ü cürm ü sehv ü nisyān-ı ḥaṭā
 Sende çok deryā-yı rahmet luṭf u iḥsān-ı ʿaṭā

El ü ayak göz ü kulaḳ baña oldılar ʿadū
 Beni suçlu eylediler adım urdılar delü

2450 Şuḳluyam bī-çāreyem Ḥaḳ kapusınuñ ḳulıyam
 Ḳalbem anuñ ḳalbiyem ya pūlam anuñ pūlıyam

²³⁶ “Rabbimiz zulmettik.” anlamındadır. Kur’an-ı Kerim, A’raf Suresi, 23. ayet.

Pes gönül şımıklığı üstine bu şifri oқи
Her yañadan tā nişān eyleyüp atdılar oқи

Derd ider sālİK benİ ben ʿaşksuz anda varmazam
ʿİşk bile olmayıcaķ tenhā ben iş başarmazam

ʿAşk benüm cānum-durur ʿİşksuz baña olmaz hayāt
Beni ʿİşksuz göricek adumı oқuğıl memāt

Tende ol cānum-durur cānumda cānānum-durur
Bendesiyem ķapusunda şāh u sulţānum-durur

2455 Dürlü dürlü perdelerden gösterür dāyim yüzün
Ol cihetden degmelere āşinā kılmaz özin

Ĥazret-i Ĥaķ ķapusunda yüzümüziñ şuyı ol
Ol bile olmayıcaķ virmez ķapucı bize yol

Çünkü sālİK seyr ü dertden şāh-ı ʿİşkı ayru degül
Eşk-i çeşmī gibi derdüñ ķapusına şaldı ol

Didi iy derd-i belā gel yabana atma benİ
ʿİşkı buldum çün gönül içinde uş buldum seni

Sen didüñ kim ʿİşk benüm cānum-durur tā ki hayāt
Beni ʿİşksuz göricek adumı oқuğıl memāt

2460 Cismü cāndan cānu tenden seçmezem çün böyledür
Gül den ayru bülbül olmaz çünki ʿİşkı güledür

[89^b] Seni buldum ben hemîn ol ırışk buldum iy refîk
 ırışka dağı senden ayru yokdur[ur] hergiz ırarîk

Sen-dağı iy derd-i ırışk itmişsin işin
 ırışk-durur kim itdürür āh āđır gözüñ yaşın

Güle gönül gibisin ırışk-ıla iy derd-i dil
 Penceresin sen aña beni yabana şalmağıl

Bülbüle uğradı bir ārif didi ĥālũñ nedür
 Bāğ u bostān içre bunca zār u efgānuñ nedür

2465 Bülbül eydür ben degülem zār u efgān eyleyen
 Gül durur dilimdeki ne söylerisem söyleyen

Cān dimāđı ıoldı andan göz [ü] kulağ toptolu
 Bu vücūdum külli oldı ġayrına varı ölü

Kendüyi büy-ı leťāfet birle eyler āşikār
 Şad hezārān bülbüli kıllur dimāđından şikār

Luťf-ıla şođar kođusun her dimāđ-ı bülbüle
 İhtiyārsuz delü kıllur getirür hep ġulgule

Büy-ı ġülden kendü mestedür mest ider bülbülleri
 Mest olur eline alup koğulayan ġülleri

2470 Kıll kerem iy derd-i dil vir şāh-ı ırışka bir ĥaber
 Ben ġedāya luťf idiben eylesin bir kez nazār

İsterem Hakkā vesīle saña didüm derdümi
 Şuçumu-mı dileyelüm derde bulam-mı emi

Len-terānī derdine ola-mı hergiz çāreden
 Kırtula mı bu yüregim böyle zaḥm-ı yaradan

Derd olur āh-ile gözyaşını göndürgile
 Hācetiñ ʿarz ide ol demde getüre dile

Biz daḥı anlaruñ-ıla hācetin ʿarz idevüz
 Her ne buyruğ olurısa şāh-ı ʿışkdan alavuz

[90^a] 2475 Şāh-ı ʿışk derdi görüp aña teraḥḥum eyledi
 Āh u zārı gözyaşın görüp tebessüm eyledi

Didi iy derd ü belā bunlar sentiñle biledür
 Ol vefādār dōstlaruñdur her ne diseñ kıladur

Oynamak gülmek gerekmez kim bulardur zāhidīn
 Derd-ile ʿışka ikisi daḥı oldu şāhidīn

ʿAşka dertden ayru olmaz bu iki tanıqları
 Āteşüñ tanıqlarıdur gönlinüñ yanıqları

Derd daḥı ehl-i şöḥbet birbir-ile hem-nişīn
 Kıatlarından gitmedi hem zār-ıla nāle hemīn

2480 Birbir-ile şöḥbet idüp tırdılar oturdılar
 Her ki bī-derd oldu andan kıodılar yitirdiler

Bunda şıgmaz bî-edebler ahahāsı glmeği
Bunda şıgmaz ehl-i ğaflet urması oturması

Bülbül aşı-ı şıfat atında şıgmaz argalar
Ol gül  glzāra lāyık zārlardan nağmeler

By-ı glden yok şafāsı cıfe hr olanlaruñ
Cıfeden yokdur ğıdāsı hem yana blblleruñ

Bir yire cemc oldu nkim ış u derd  āh u zār
Eş-i eşm ider azızān bundadır bir ğam-ğısār

2485 Hāceti var apuñuzda kim anuñla varasın
Hāzret-i Hādan gnāhın isteyüp yalvarasın

Arz-ı hācāt eylesiz anuñ-ın hāzrete
Siziñ-ile ola kim ol dağı ire urbete

apulara vara vara geldi bu apuñuza
Cümlesi gönderdiler anı sizüñ apuñuza

Kim mağall-i merđametdr tā kılasız bir nağar
Bir nağar sizden hezārān cehd  cidden muteber

ış eydür varalum bunda osun ben benliği
Bilesince itmesün ol hāzrete hd-binliği

[90^b] 2490 Kim omazlar varmağa ol hāzrete hd-binleri
ırularlar anuñ-ıla hep yile varanları

Her kim anda varmaq ister yoqluğın alsun ele
 ‘Özr ü tevbe eyleyüp taqşırılığı gelsün dile

Bir pūla degmez eger kim kılasın cümle ‘ulūm
 Terk-i ‘ilm-i ma‘rifet mergūb-durur terk-i rūsūm

Şığmaz anda şad hezārān nev‘ eylerseñ ‘amel
 Çünkü ihlāş olmaya kim içidür anuñ zağal

Bir şeye degmez anda biñ feşāhat biñ hüner
 Anda ancak şamt u ‘acz añmaq kuşūrın mu‘teber

2495 Gözyaşı bu pendleri ol şāh-ı ‘ıřđdan çün alur
 Yitişür ol ğam-güsāruñ kulağı içinde қor

Қulaқ anı tızcegin yitişdürür göñle haber
 Her ne kim işitdiyise gözyaşından hayr u şer

Çün işitdi ğālib-i Hāq hāzrete oldı revān
 Tıutuban ‘ıřđkuñ öğüdin hāke yüz sürdi revān

Anda қodı her ne-kim kendüde var benliklerin
 N’eylesün çünkü şığışmaz anda hōd-binlikleri

Қaldı şūret қaldı nefes қaldı göñül қaldı cān
 ‘Aқl u fehm ü vehm қoyup hāzrete oldı revān

2500 Dū cihāndan geçiben ol hāzrete dutdı yüzin
 Māsivādan geçdi çünkü Hāqқа ildürdi gözün

Kendünüñ ʿacz u kuşūrın armağan aldı bile
Saña lāyık nesne tem yok sözleri geldi dile

Çünkü ʿālib yokluk alup ʿazrete oldu revān
Bağdı gördi ʿışk-dur[ur] gözyaşı öñince revān

Dileyüp ʿağdan ʿināyet tutıban aña ümīd
Didi feth it göñlümüzüñ ʿapısından sen kilīd

ʿağğ-ıla kıldı münācātın ʿurūfuñ üstine
ʿazrete tutup recā kim ola mağbūl dōstına

[91^a] (1) Ol sebebden münācāt otuz ʿarfıñ üstine oldu-kim Cāmiʿu'l-ʿUlūm adlu kitābda (2) ricāl-i ʿayblarıñ seyrānları otuz gün üzerine beyān eylemiş: Bir ayuñ her güninde (3) ne ʿarafa seyrān itdüklerini bilmek için bir cedvel ve bir dāyire vazʿ eylemiş ve andan-soñra (4) bir duʿā dağı zıkr iki rekʿat namāz kılip ol ricāl-i ʿaybları cānibine teveccüh olunup ol (5) duʿā oğunsa dağı ʿacāt dilese ol ʿacet ʿabūl ola. Ol cedvel ve ol dāyire (6) ve ol duʿā bu kitābuñ ağırinde zıkr ola. Pes münācāt dağı çün duʿālar ʿarīki (7) üzerinedür ʿacetlerdür. Her gün için bir münācāt zıkr olundu. Yigirmi sekiz (8) ʿarfıñ üzerine lām-elifi ve hemzeyi dağı zam eyledük. Otuza yitürildi tā ki ol duʿāyı (9) ve anuñ maʿnāsın añlayalar. Bu münācātlar ʿabūl olsa ol duʿā yirine oğusalar ol ricāl-i (10) ʿayblardan yaña teveccüh ideler. Ümīddür ki bu münācāt içindeki ʿacetler ʿabūl ola (11) ve ol vağtde bu dāʿī kimesneyi dağı ʿayr u duʿāyile yād ideler. Āmīn.

2505 ʿağ teʿālā adıyla eyleyelüm ibtidā

Kim anuñ tevfiğiyile her iş olur intihā

Anuñ adı-la vücūda geldi hep mevcūd olan
Merdler buldı ʿayāt hem ʿastalar buldı şifā

Anuñ adı olmayıcağ ebter olur cümle iş
 Kıyğulular şād olmaz dertlüler bulmaz devā

Hamd idelüm kim bize virdi vücūdı yoğiken
 Şükr idelüm ni‘metine kim bize virdi ‘atā

[91^b] Hamd u şükr olsun hezārān biridi hem resül
 Dīn-i İslāmı beyān eyleyüp oldı muğtedā

2510 Varmasa zülmet-i şiriküñ içinde tā ebed
 Kalmışıduğ bī-ḥaber tevḥīd-i Ḥaḳdan bī-ziyā

Bize irşād eyleyüp bildürdi Ḥaḳkuñ kulluğın
 Māl-ıla vü cism-ile vü gön̄l-ile hem bī-riyā

İktidā idenler aña oldılar şāhib-kemāl
 Enbiyālar oldı kimi kimi oldı evliyā

İktidā itdük ḥabībün şer‘ine yā Rabbenā
 Tābi‘inden kıl bizi eylemegil ehl-i hevā

İktidādan çün senüñ Aşḥāb-ı Kehfırdi şerbet
 İtdi çün birkaç kadem ol dōstlaruña iktidā

2515 Dōstlaruñdan eyledük sādīs ya şāmin men anı
 Nice gün tābi‘ olup olduğı-çün ehl-i vefā

Āyet-i *lā-taknetū*²³⁷ āgāh idüp nazār kılduğ recā
 Yoksa kendü cürmümüze baqsavuz yok ilticā

²³⁷ “Ümidinizi kesmeyin” anlamında ayet alıntısıdır. Kur’an-ı Kerim, Zümer Suresi 53. ayet.

Fi'lümüze fitnemüze baqsavuz *yā veyletā*²³⁸
 Raḥmetüñe baqsavuz *cā'e 's-sürūr ve 'l-ġinā*²³⁹

Kendü luṭfuñdan virürsin şöḥbeti vü ni'emeti
 Birimizsiz fi'limüze göre bize derd-i dā'

Žāyi' itdüñ bu fenāda 'ömrümüz sermāyesin
 Ḥayf kim kazanamaduk bunda bir 'ömr-i beḳā

2520 Çok mesā'iller okuduk kim yecüz lā-yecüz
 Kendümüzi bilmezüz kim ya revā ya nā-revā

Ol muḳarrebler ki dāyim işigüñdedür muḳīm
 Dem-be-dem ehl-i günāh añup eylerler du'ā

Ol du'ālu bu Ḥabībī uşda destāvīz alup
 Eli boş oldıĝ-ıçün 'afv-ı günāh ider recā

Cürmümüze baqmayup virdüñ hezārān ni'emeti
 Pes recā oldı ziyāde kılasın ehl-i liḳā

[92^a] Cürmümüzden gözi yaşlu olduk uşda dünyāda
 Āḫiretde bāri güldür eyleme ehl-i bükā

2525 Bendeyüz *müznib-i muĝaşşir ente Mevlānā kerīm*
*Vā'fu 'ennā vāĝfirlenā yā men lehū rūḫı fida*²⁴⁰

²³⁸ “Yazıklar olsun!” anlamında ayet alıntısıdır. Kur'an-ı Kerim, Furkan Suresi, 28. ayet.

²³⁹ “Mutluluk ve zenginlik geldi.” anlamında Arapça bir cümledir.

Kendü zātuñdur Hüdāyā ‘aql u fehm ehl-i ‘aṭā
Zātı-çün gide ider añıla söz ‘ayn-ı ‘aṭā

Müntehiler bilmesinde kibriyāñı mübtedī
‘Aciz olan mübtedī şāhib-kemāl-i müntehā

Şad hezārān ehl-i ‘irfān itseler zātuñda baḥş
‘Aczine pes mu‘terif olur şamısı āḥirā

Zātuñı çıkınca yine kendü zātuñdur bilen
Muşt-ı ḥāk-i tīre şandan ma‘rifetden dem ura

2530 Kibriyāñuñ dehşetinden enbiyā vü evliyā
Ḥayret içinde fenā olup umar senden beḳā

Bī-nihāyet şudretüñden heft deryā şatredür
Bī-girāna şevketüñden şemmedür ‘arz-ı semā

Raḥmetüñ bī-ḥaşr u bī-‘ad ni‘metüñden bī-‘aded
Toldı ‘ālem her birinden zāhir ü bāṭına

Kesmege şaşd eylemezsın şullaruñdan ni‘meti
Biñ ḥaṭā iderlerise çüñkim eyledüñ ‘aṭā

Raḥmetüñ şapusını açuḳ şoduñ mücrimlere
Şad hezārān cürmi şılan eylemez şat‘-ı recā

²⁴⁰ “Biz günahkar ve ihmalkarız. Sen ise cömert Mevlasın. Ey ruhum kendine feda olan; bizi bağışla, bizi affet.” anlamında Arapça duadır.

2535 Raĥmetüñden ħomadüñ ħapuñda hergiz ħapucu
Tā ki her dem her ħiři gelüp diye ki yā Ĥüdā

Şuĥluyuz ħapuña geldük yalvaruruz iy Kerīm
Şuĥluya budur revā sen eylegil saña revā

Bu Ĥabībī cürmini ‘afv eylegil yā Rabbenā
Kim günāha ħıl sezā ‘afv itmege sultān sezā

İy cenāb-ı kibriyā ki kimse bulmaz fetĥ-i bāb
İy celāli ‘izzetüñe iremez fehm ü lübāb

[92^b] Kühn-i zātuñ bilmesinde zeyregān kendü oldılar
Zātu için gide cümle ehl-i keşf ehl-i ĥicāb

2540 Ehl-i ‘irfān i‘tirāfı *mā-‘abednāk*²⁴¹ itdiler
Bildiler ‘acz u ħuşūrın oldılar ehl-i şavāb

Lā-cerem ol ‘ārif-i şır-i Ĥüdā buyurdu-kim
*İn maĥlūķu ‘l-türāb in ĥalāķu ‘l-türāb*²⁴²

Ādemī ĥākī kemālin bilmek itdün ‘acziñi
*Mā rameyte iz rameyte*²⁴³ diyü eyledün ĥiĥāb

Göñül ‘ışķuñ deñizinde vücūdın külli maĥv itmiş
Fenā-ender-fenādan uş göñül cānını maĥv itmiş

²⁴¹ “Sana hakkıyla kulluk edemedik” anlamında olup, bir duanın parçasıdır.

²⁴² “Bu topraktan olan mahluk değersiz tozdur.” anlamında Arapça bir cümledir.

²⁴³ “Attığın zaman da sen atmadın” anlamındadır. Kur’an-ı Kerim, Enfal Suresi 17. ayet.

Vücūdın her ki şarf itdi Hâkûn ʿilm-i ledüninde
Derûn-ı zevk-ile taldı hayât buldı memâtında

2545 Hicâb-ı süflî hem ʿulvî aña menʿ olmağa çâre
Nitekim kaçd idegördi bulunmadı aña yare

Geçüp süflî vü ʿulvîden nazâr irgürdi çün levhe
İrişdi semʿine yâ hû yazıldı haţâ olup levhe

Şifâtın tevhidüñ bildi geçüp taḥkîkîni buldı
Hicâbsuz maʿşûka irdi firâkuñ vaşlını buldı

Mezâhir düşdi ol rûḥa kim [ol] rûḥ-ı muşaffâdur
Vilâyet tahtına geçdi çün ol şâh-ı vilâyetdür

Taşarruf kıldı ol demde bu dört ʿunşura kim zâhir
Görürsin ʿâlem içinde kimi bâtın kimi zâhir²⁴⁴

2550 Velînüñ kudreti ḥaḳdur virilmişdür degül ʿindî
Ezelde naşb Allâh velîye çün virdi andı

Hicâb olmaz aña hergiz yedi kat yir yidi kat gök
İrişür şarḳ-ıla ğarba muʿayyen yok aña bir iş

Eger biñ yıl sentüñ-ile velî yoldaş ola yare
Bilimezsın anı sen var meger kendü kıla çâre

²⁴⁴ Metinde “kimi zâhir kimi bâtın” biçimindedir.

Bu dört terkîbi Hâk inşâ n'îçün düzetdi gör a'zâ
Tecellî itmege Hâkka libâş oldu çü bu lahẓâ

[93^a] Mezâhir buldı kendüye sürer zevk ü şafâsından
Bu hikmet kudrete lâyıķ gelüp insân libâsından

2555 'Aceb insân degül-midür zehî insân zehî insân
Bu levhüñ naķşı taķdîrin nazâr kıllur oķur insân

Kemâl-i kudretin Hâkkuñ görür insân kıllur zâhir
Yedi baṭn eylemiş Allâh bu âdem şüretin zâhir

Ne-kim âlemde var naķşın ķomış âdemde naķş itmiş
Cemâl levhîni ķâdir bu levh üzre zekî naķâş

O naķşuñ naķşını naķķâş muşavver kıllmadı hergiz
Ḥayâl-i 'ilmine aşlâ taşavvur irmedi hergiz

Münezzehdür bu keşretten 'aceb keşret-ki vaḥdetdür
Mişâl-i şems-i tâbândur ki zerre 'ayn-ı vaḥdetdür

2560 Güneş nûrına mazḥardur bu zerre kemterîn bende
Belî insânlayın ol da düşer mazḥar Hâka bende

Meşâyih ol çü taḥķîķin aña bilmek diler olsañ
Bu 'ilmüñ aşlı ol-durur rivâyet çok oķumazsañ

Çü tevḥîd vaşf-ıla olmaz bilür anı ķamu 'âlem
Bunuñ aşlı meşâhiddür zehî 'ilm ü zehî 'âlim

Eger tevḥīd eger taḥkīk ikilikde durur bunlar
 Çü bilür var u bilinür nice āḥād olur benler

İkilikte geçen buldı çü vaḥdet vaşl-ı ʿabdini
 Hemān-dem cān fidā kıldı çü fānī buldı ʿabdini

2565 Ne taḥkīk bilinür anda ne tevḥīdden ḥaber şormak
 Olur vaḥdet gider keşret kıılır anda ḥaber şormak

Ḳamu kendü olur kendü bilürseñ kendüziñ iste
 Libāsı sendedür sende gider senligi anı iste

Sen añlama bu tevḥīdi ki taḥkīk dil-durur söyler
 Mezāhir düşdi çün Ḥaḳka ḥaḳīkat dil-durur söyler

Ḥaḳuñ ʿilmine insāndur boyun dutup olan ḥammāl
 ʿUlūm u maʿrifet oldı yüki çünkim çeker ḥammāl

[93^b] Gehī tevḥīd-ile taḥkīk gehī keşf-i ʿayān söyler
 Gehī baḥr-ı ledünden ḥōş cevāhir nazm-ı cān söyler

2570 Gehī levḥe nazār eyle o ḥaḫtuñ sözlerin ʿarz it
 Gehī nazmı gehī neşri ḥaḫāyık ʿālime ʿarz it

Muḥammed ʿilm-i deryādur sen anı vaşf-ıla şanma
 Beyāna getirüp taḫrīr idem dirseñ anı şanma

Aña kim kılduñ ʿināyet [ü] benliginden oldı pāk²⁴⁵
 ʿĀrif itdüñ nefsinı defʿ oldı gözinden niḳāb

²⁴⁵ Metinde “oldı ol pāk” biçimindedir.

Bildi kim ma'rûf-ı 'ârif kendü zâtuñdur yaqın
Ma'rifetden dem mi urur yil ü kaçre hâk u âb

Hağ beğâsın öz beğâsın tanıyup kıldı müstecab
Oldı mescûd-ı melâ'ik olmadı ehl-i 'itâb

2575 Yâ İlâhî gönümüz hûd-binliginden eyle pâk
Cânımız gafletde koyup kılma bizi ehl-i h'âb

Ol enâniyet şifâtın gönümüzden eyle dūr
Her zemâ'imden himâyet vaşfına vir inqılâb

Gönümüz kaçusın aç esrâruña vurma kilîd
Gözümüz perdesin aç dîdâruña virme niğâb

Zulmet-i pendârâ mağv it bu Hâbîbîde koma
Rağmetüñ ki mala' eyle luğfuñ olsun âfitâb

İy 'azîm ü zü'l-celâl ve iy Hüdâ pâk-i zât
Zâtuñ idrâk eylemekde 'aql u fehm ü vehm ü mât

2580 Her taşavvur kim 'aql ider cenâb-ı zâtuña
'Âlîdür andan celâlüñ iremez hem hâdişât

'Aql-ı cüz'î 'ilm-i hâdiş zât-ı pâkuñdur kadîm
Saña lâyıq kanı zâtı saña lâyıq bâ-şifât

Saña lâyıq kanı gönül ola anda ma'rifet
Olmaya ışkuñdan özge ışk-ı 'izzî ışk-ı lât

Pādişāha havf idüben saṭvetinde hışmuñuñ
Raḥmetüñ ḳapusına cem^c olıban geldük ‘uşāt

[94^a] Zü’l-celāli ḥazretüñe gelmişüz dest-i tehī
Defterümüz tolu ‘işyān yoḳ şalāt u yoḳ zekāt

2585 Zü’l-cemāli saña lāyık ḳanı bir pāk āyine
Kim nazardan ḳara yüze bir ḳılasın iltifāt

Dilümüzde *lā-taḳnaṭūr*²⁴⁶ dan özge daḥı nesne yoḳ
Elümüzde āyet-i *lā-yetāsavūr*²⁴⁷ mihr berāt

*Yaḳbelu ’t-tevbe*²⁴⁸ kelāmuñ armağān itdük saña
Āyet-i *ya’fūke*²⁴⁹ ḳılduḳ çāre-i her seyyāt

Sen esirge bu Ḥabībī ḳulıñı yā Rabbenā
Kimseye hiç olmamışdur baña olan vāḳı’āt

Ḳullaruñuñ şānihāt u seyyi’ātı defteri
Bu hemīn bir seyyi’ātdur hiç bulunmaz şālihāt

2590 Derdümüze çāre ḳıl iy çāre-i bī-çāre-gān
Vāşıl eyle vuşlatuña firḳatüñden vir necāt

Len-terānī dimegil ‘aşıḳlaruña luṭf ḳıl
Ḳıl tecellī ṭağa diyüp küllī eşyā hālikāt

²⁴⁶ “Ümidinizi kesmeyin” anlamında ayet alıntısıdır. Kur’an-ı Kerim, Zümer Suresi 53. ayet.

²⁴⁷ “Denk değil” anlamında olup, Zümer Suresi, 9. ayete telmihte bulunulmuştur.

²⁴⁸ “(Allah) tevbeleri kabul edendir.” anlamında ayet alıntısıdır. Kur’an-ı Kerim, Tevbe Suresi, 104. ayet.

²⁴⁹ “Seni affediyor.” anlamındadır.

İsterüz senden ‘ināyet yā mü‘minü’l-müsteğās
İsterüz senden mededler yā ğıyāsü’l-müsteğās

Senden özge kimsemüz yok [senden özge] destigīr
Senden özge yok mu‘īn ü senden özge yok muğīs

Saňa lāyık ‘ilmümüz yok ya ‘amel işe gelür
Saňa lāyık kanı zıkr ü kanı tesbīh ü hadīs

2595 Saňa lāyık kanı gönül ki olaanda ıışk-ı Hāk
Dīv adıdur dime tayyib olicağ vaşf-ı habīs

Ol ki merdāndur yoluñda dū cihānda kalmadı
Anlaruñ kıl hāk-i pāyı kılma nā-merde enīs

Zulmet-i ketm-i ‘ademden kalmışıduğ luṭf idüp
Bā‘ış olduñ bu vücūd iklīmine geldüñ ba‘īs

İblīs and içdi ki ādem varını hep azduram
Azmasunlar sen ‘ināyet eyle ol olsun habīs

[94^b] Ferd koma vir bize evlād-ı vü aḥbāb-ı celīs
Ente ḥayru’l-vārişin²⁵⁰ yā men hüve ḥayru’l vāriş²⁵¹

2600 Şāhib-i sehv ü ḥaṭā bizüz velī sensin ğafūr
Vāhid ü ferd ü aḥadsın yok saňa şānī şülüs

²⁵⁰ “Sen varislerin en hayırlısısn.” anlamına gelen ayet alıntısıdır. Kur’an-ı Kerim, Enbiya Suresi, 89. ayet.

²⁵¹ “Ey varis(ler)in en hayırlısı olan” anlamında Arapça bir kelime grubudur.

Nefs ü şeytān bu cihāna kandurur vāsvās ider
Enbiyāya ol cihāna eyledüñ hās u haşīs

Cennet ü vaşluñ içinde eyle bizi hālidīn
Fūrkatüñ tamusu içre komagıl mākiş mekiş

Bu Habībīnūñ şuçı çokdur velī ʿafvuñ umar
Hürmet-i Mūsā vü ʿİsā hürmet-i İdris ü²⁵² Şīt

Zātıña olmaz Hüdāyā ittişāl ü imtizāc
Kim celālünden münezzeh ez-ṭabāyi^c ez-mizāc

2605 Biñ yıl uça gine zātuñdan yaña murğ-ı ʿuqūl
Kaṭ-ı menzil itmedin ne bir qarış ne bir kulaç

Kibr-i pāk iqliminüñ yolında fehm ü tiz-rū
Gide gide kaldı ʿācizlerüñ lāʿaz tut ki ʿāc

ʿİzzetüñ milkinde çünkim biñ vehim olsa revān
Hayretinden yorılır kendüye diyü girü kaç

Her ki ʿaql-ı cüz²-ile zātuñı ol kıılır taleb
Āfitāb ister gibidür eline almış sirāc

Niʿmetüñ baħrına ğarķ olmuş kamu halk-ı cihān
Bilmeyen eydür şayalum sende kaç u bende kaç

2610 Niʿmetüñdür kim ʿademden çıkarup virdüñ vücūd
Birlik-ile sāni bildüñ itmedüñ şirk-ile hāc

²⁵² Metinde “i” biçiminde yazılmıştır.

Ümmetinden hazret-i peygamberüñ kılduñ bizi
Olmadıq putlara sâcid olmaduq ehl-i harâc

Rahmetüñe ni'metüñe her ganî vü her faqîr
Ehl-i tã'at ehl-i 'işıyân gösterüpdür ihtiyâc

Ma'şiyetden hastadır iy rahmetüñ dârü's-şifâ
Gönlümüz derdine dermân zaħm u cāna kıl 'ilâc

[95^a] Ni'metüñ eclâdur u rahmetüñ mücrimlere
İkisine müstaħikdur hem günâhkâr hem ucâc

2615 Kıl 'inâyet nefis elinden gönlümüz kırtarıvir
Ejdehâdur yutmaq ister 'âlemi gūyâ 'ucâc

Cümle evşâf-ı habâ'is varımı luṭfuñla red
Eyle evşâf-ı hamâyid rahmetüñ ḳapusın aç

Saña geñez seyyi'âtı külli ḥasenât eylemek
Ḳorḳudan lâ-ya'ḳıl olduḳ rahmet şuyımı saç

Bu Ḥabîbî ḥabîbüñ maḥfilinden ḳılma dūr
Rūzi ḳıl zıll-ı livāsın rūz-i ḥulle rūz-i tãc

İy cenâb-ı kibriyâ ki irmez ehl-i rüsūḥ
İy celâli 'izzetüñe yaḳlaşu ehl-i şūḥ

2620 Hikmetüñle çarḥa girmiş 'arş u kürsî ay u gün
Ḳudretüñle çarḥa girmiş 'arş u kürsî hem külūḥ

Raḥmetüñden heşt cennet virdüñ uş mü'minlere
Heybetüñden heft düzaḥ kâfire şurḥ

Çün bizi ketm-i 'ademden çıkarup virdüñ vücūd
Dürlü dürlü ni'emetüñle besledüñ hiç ḥaddi yok

Ƙıl 'ināyet od içinde ḳomaḡıl kim yanaruz
Şuçumuz çoḳdur velākin raḥmetüñ biñ ancadur

Raḥmetüñ deryāsınuñ bir ḳatresi yüz arıdur
Ma'şiyet murdārını biñ biñ cihān ḳılsa leruḥ (?)

2625 Bu zemīme pās ḳıldı göñlümüz āyinesin
Şayḳal u luḫfuñ-ıla pāk eyleyüp ḳoma ḫonuḥ

Bu göñül iḳlīmını zulmet-i nefis itdi gece
Virüp raḥmet görişin hiç ḳomasun ḳarañulıḳ

Ƙudretüñden āb-1 şīrīn eyledüñ aḡız şuyın
Āb-1 şīrīn gözde ḳoduñ gūş içinde sürḫ-1 şād

Ḥikmetüñde eyledüñ ḳulaḳda sem' ü gözde nūr
Ma'rifet ḳoduñ göñülde hem dimāḡda iltifāt

[95^b] Gözümüzden düşmeni şeyḫānı gizlü eyledüñ
Eylerüz şerrinden anuñ ḫazretüñe isti'ād

2630 Saña feryād eylerüz düşmen elinden el-ḡiyās
Hem şıḡınup luḫfuña ḳahruñdan itdüñ el-'iyāz

Yedi başlu ejdehâ-yı nefis bize kaçd ider
Çün didüñ *fe firru ilâllâh*²⁵³ saña şığınduğ yâ ma‘âz

Nefsümüze ma‘rifet vir bile kendü özini
Tutma maḥbûb fânî kıla kendü özini

Gözümüz aç kendü kendü ‘aybumuzı görelim
Gayrı ‘aybın gözlemekden şaklağıl yâ müste‘âr

Pâdişâh-ı lem-yezâlsin mâlike’l-mülk-i ezel
Kibriyânuñ işiğinde bende sulṭân-ı emîr

2635 Milküñe yoğdur müzâḥim ḥükmüñe yoğdur senî‘
Zātuña yoğdur müşâbih vaşfuña yoğdur nazîr

Gizliyemez kimse sırrın ḥazretüñden iy Semî‘
Görmegüñden gâyib olmaz var [u] ḥâzır iy Başîr

Her kime-ki luṭf idesin dū cihānda olur ‘azîz
Her kime kim ḳahruñ ire ol zelîl olur ḥaḳḳı

Yâ İlâhî raḥmetüñle kııl bizi ehl-i behişt
Ḥişmuñ-ıla eyleme ehl-i caḥîm ehl-i sa‘îr

Ni‘met ü faḫluñ öküşdür zādumuz olsa ḳalîl
Raḥmetüñ deryâsı ekşer şuçumuz olsa keşîr

2640 Gönlümüz âyinesin kııldı zemîme vaşf-ı pās
Şayḳal-ı ‘ışḳuñ virüp kııl sen mücellâ yâ Ḥabîr

²⁵³ “Öyleyse Allah’a kaçın (sığın).” anlamında ayet alıntısıdır. Kur’an-ı Kerim, Zâriyât Suresi, 50. ayet.

Len-terānī derdine dermān rūzī eylegil
Bizi lāyık itmege sensin adır sensin cedİR

Bu Hābībī gönline ihlāş vir sen ıl alāş
Her riyā-yıla amelden yā muayyin yā naşİR

İy cemālīñ baħrına ğavvāş aklı alamaz
Teşne diller cān viriben bir içim şu alamaz

[96^a] Yirde gökde gizlü yodur cümlesi saña ayān
Ālem-i ġayb u şehādet sensin ol allām-ı zāz

2645 Cān u dil şayyād ıldı evliyālar gönline
Kimisi āvus-ı udsī kimisi şāhbāz-ı bāz

Bunlaruñ gönline odı ālemüñ dörd fazlını
abz u baş u yay u güz u ğam u şād u ış u yaz

Vāridātıñ abzına bu dördini ılduñ sebab
Kim sebebdür nimete gündüz gice bulut ayaz

oma zāhirde bizi bildür aāyık sırrını
ıl bizi ehl-i aāyık itmegil ehl-i mecāz

Gönlümüz āyinesini ıl münevver şev-ile
Pās-ı nefsdan pāk ıl tā zengden ola imtiyāz

2650 ıl müşerref aks-i envār-ı cemāl u lu-ıla
Vir beā ömri o olsun kim fenāda olur az

Virüp ʿıŝkuñ ŝerbetin mest eyle andan cānumuz
Mey gerekmez ney gerekmez ħarfine çenk ħācet niyāz

Bu Ĥabībī göñlini bir kaçre āb-ı ʿıŝk-ıla
Cehd ü ciddi baħr olur giden anuñ yuyımaz

İy Ĥüdā ħallāk-ı ħālīk u cinn ü enās
Ĥazretüñden eylerüz her demde raħmet iltimās

Ĥavf iderüz saşvetinden kaçırñuñ yā Rabbenā
Kim recāmuz luřfñuñ olduğına var mı kıyās

2655 Çün ġazabdan sebķat itdi raħmetüm didüñ bize
Pes emīn oldı ġazabdan eyleyüp bunı esās

Ādem ü Ĥavvā ġünāħ itdükte kaçdı ħilʿati
Maʿŝiyet ʿuryānlarına raħmetüñ eyle libās

Yā İläĥī gözümüzden sen gidergil perdeyi
Göñlümüz āyinesinden pāk eyle zeng ü pās

Enbiyālar evliyālar cemʿ olup ʿıd idicek
Anlaruñla ŝādi kıl kılma maʿŝiyet yevm-i pās

[96^b] Len-terānī dertliyüz eyle dermānın ʿařā
Ger devāsın eylemezseñ boğazından ilet es

2660 Bu zemīme vaşflarından ħāŝıl olur āħ u vāħ
Gözümüze iħticāb u göñlümüze iħtibās

ıl ināyet gnlmz āyinesi tā olsa pāk
Tā cemāln nr vire anda bir kez inikās

azretnnden nicesi dnyā v ubāy diler
Snds  istebra ister ya arr  ya palās

Bu abbnn recās her d ālemde hemn
Ehl-i irfān ortasında almaya ol nās- nās

y cemāl-i zāt- bununda bhş oldu hş
y kemāl-i udretnde vāl ervā- srş

2665 Āfitāb- kibriyā gk arşusunda zerre-vār
ara girmiş ay u gneş cmle eflāk u urş

Rametnnden heşt  cennet tld nmet b-isāb
ikmetnnden heft deryā tşup eyler mevc  cş

udretnnden yir  ggi eyledk şun- acb
Birine ıldu melāik birine insān- tş

Eyledn ggi mzeyyen drl drl şem-ile
Her biri hāşiyet-i teşir ile maşş- hş

Eyledn yiri mzeyyen drl iekler ile
Her birinde şad menāfi her birinde şad nuş

2670 Her ne-kim ālemde var insānda an şakladur
Berr  bar u arş u krs ay u gn  tyr u vuş

Ādemī ki her biri bir ʿālem itdi ʿudretüñ
Hālik u Sübhān ki kıldı biri yüz biñe boş

İy ʿaṭā-baş u nihān u vey ḥaṭā-pūş-ı cihān
Gönlümüzi ḥikmetüñle tolu eyle kıлма boş

[97^a] Bu ṭabīʿat ʿāleminde ʿomağıl ḥayvān şıfat
ʿĀlem-i envāra irgür ki iren insāna ṭuş

Ger ḥaḳıḳat ādem oldur dū cihānuñ şāhıdur
Bu mecāzī ādemiler aña itbāʿ-ı cuyuş

2675 Ol mecāziler şeyāṭın gibidür dīv ü perī
Şüret-i insāna beñzer maʿnide dürgür mūş

Virgil ihlāş-ı ʿamel sen kıl riyā işden ḥalāş
Cān u gönül kim varısa ṭapuña getürdüm uş

Vir Ḥabībīye ʿanat gül-zāra pervāz eylesün
Eylegil ṭuṭı vü bülbül kıлма cıfeye ḥurūş

İy Ḥüdā-yı ḥallāḳ-ı ʿālem rāzık her ḥāş u ʿām
Ādem-i ḥāki[yi] kılduñ bā-ḥilāfet ihtişāş

Gerçi tesbīḥ eyleyüp taḳdīs iḍer cümle melek
Bu günāhkār ādemī itdüñ ʿazīz ü ez-ḥavāş

2680 ʿAvn u eltāfuñ öküşdür ādemī ḥāki-sere
Kim kılırsın tevbe ile şad günāhdan ḥalāş

Hikmetüñi bilmeyüp baḥş eyledi İblīs tiz
Müstaḥaḳ-ı la'net oldu ḳā'ile hem-çün ḳıṣās

Göñülümüz ḳomağıl vaşf-ı riyā vaşf-ı nifāḳ
Olmayalum bāḫını baḳırdan zāhir rişās

Bu vücūduñ ḥāteminde göñlümüzi luḫḫ kıl
Mühr-i bī-ḳıymet itme eyle her gevherden fuşūs

Len-terānī yarasına çāre ḳıl yā Rabbenā
Ḥazretüñe ḳaldurup el gözümüz oldu şühūs

2685 İy Ḥüdā ḥalāḳ-ı 'ālem ḥāllıḳ-ı cevher ü 'arāz
Fā'il-i muḫlaḳdur işinde ḥōd bī-'alel hem bī-'arāz

Dürlü dürlü ni'emeti kim ḥalḳa itmişsin 'aḫā
Ne-ḳadar ḥarc itseler ḳorsın yirine şad 'arāz

Cānumuza vuşlatuñdan vir ḥayātı şıḫḫati
Göñlümüze firḳatüñden virmegil mevt ü marāz

[97^b] Bu za'ıf insānı gör kim nicesi oldu ḥamūl
Ol emānet gevherinüñ şıḳletini itdükde 'arāz

Çünkü ḳuvvetüñe baḳup getürürem bu yükü
Kim getürebilmedi bu āsmān u kūh u 'arāz

2690 Sehvümüz taķşirimüz ʿafv eylegil yā Rabbenā
Her ʿibādetde ki²⁵⁴ kılduñ bize vācib yāḫu farz

Nʼidelüm sermāyemüz varı fülüs oldı züyūf
Sende kıaldı-kim kıabül idüp alasın anı kıarz

Bu Ḥabībīyi İlähī kıılma mağzūb-ı ʿaleyh
*Vehdinā vāğfirlenā ve ceʿal min ehli'l-ʿuşūz*²⁵⁵

İy celālūñ baħrına fülk-i ʿuķūl olmaz nemaṭ
Fehm ü vehm içreler andan kıudretiñ minķār-ı baṭ

Ḥayret içinde kıalıpdur cümle ervāḫ-ı şürūr
Maʿrifetden dem mi urur yek dū se kıaṭar saķat

2695 ʿAczimüz bilmek kemāl itdüñ bize yā zü'l-kemāl
Kendü zātuñ ʿārifi hem yine zātuñdur faķaṭ

ʿİlm ü ḫikmet kıudret ü semʿ ü başar küllī seniñ
Zāḫir ü bāṭın seniñ hem evvel āḫir ü vasat

Çeşmümüz cāhı içinde kıalbümüz kıoma cünüb
Vaşf-ı kibr-ile ḫasedle kim kıutar ḫük-m-i ḫacaṭ

Şuķluyuz ehl-i keremsin ʿafvuñı eyle ʿaṭā
Fiʿlümüz ḫabṭ u ḫaṭādur kıavlümüz sehv ü ğalaṭ

²⁵⁴ Metinde “kim” biçimindedir.

²⁵⁵ “Bize yol göster, bizi affet ve bizi onlardan (af dileyenlerden) eyle.” anlamına gelen Arapça bir duadır.

Levş-i cürme gözyaşınıñ kaçresin kılduñ tuhūr
Yumaziken zerresin cem^c olsa şad ceyhūn şaṭ

2700 Şol sebebden artuḫ oldı bu recāmuz ḳorḳudan
Kim diduñ sen raḫmetümi sibḳat itmedi seḫaṭ

*Rabbi zidni*²⁵⁶ mektebinden noḳta ta^clīm it bize
Ki ulūm-ı aşl ḫurūfuñ aşlı ḫarf-durur nuḳaṭ

Ḳıl Ḥabībīyi sa^cid ḳılma şaḳī luṭf eyleyüp
Kim yed-i ḳudretde insān maḫv-ı ḫaṭ işbāt-ı ḫaṭ

[98^a] Tutmaya tā gön̄lümüz āyinesi jeng-i ḡalīz
Şaḳla bizi ictimā^c-ı bed-şıfatdan yā ḫafīz

Bed-şıfat İblīsi merdūd eyledi maḳbūl-iken
Şaḳla gön̄li fitne-i kibr ü ḫasedden yā ḫafīz

2705 Balḡamı ya ^cūrı ḳıldı fitnesi nefsuñ helāk
Viridi İmān gevherin nefsi ucından yā ḫafīz

Nefs ü şeyṭāndur ḫarāmī rehzen-i iḳlīm-i dil
Şaḳla İmān ḫaznesini fitnesinden yā ḫafīz

Rūzi ḳıl heşt-i şıfātı kim odur bāb-ı cinān
Dūr ider aşḫābını heft ü caḫīmden yā ḫafīz

^cAfvet ü luṭf u kerem ^cadl u emīn olmaḳ saḫī
Ḳıl ḳanā^cat hem tevāzu^c şāhibinden yā ḫafīz

²⁵⁶ “Rabbim, bana arttır” anlamına gelen ayet alıntısıdır. Kur’an-ı Kerim, Taha Suresi, 114. ayet.

Heft şıfatdan kıl halāş kim olur ebvāb-ı caḥīm
Dür ider aşḥābını heşt ü cināndan yā ḥafīz

2710 Şehvet ü hırş u ḥased buḥl u ṭama^c zulm-ile kibr
Şaḳla bizi her birinden hem varından yā ḥafīz

Ḳalb-i mü'min beyt-i Raḥmān diyü buyurdı ḥabīb
Gönlümüz şirk-i ḥafīden şaḳla ḳoma şın kāf²⁵⁷

Gönlümüzde şevḳüñi ḳo gönlümüzde zevḳüñi
Sen müyesser eylegil tā idevüz beytüñ ṭavāf²⁵⁸

‘Ömrümüz sezāya virdüñ bir nefes ‘ālem deger
Her kemāle çün sebeddür zevḳ-i ‘ayn u şın kāf²⁵⁹

Saña lāyık ne ‘amel ne ḥu ‘ilm ü ma‘rifet
Zāyic itdüñ hıç yire çıkdı elümüzden güzāf²⁶⁰

2715 Len-terānī diyü ḳılma bizi maḡbūn u zelīl
Cānumuzda vir liyāḳat gönlümüzü eyle şāf

Zātuña olmaz Ḥüdāyā ittişāl u iftirāk
Kim münezzehdür celālüñ keyf ü kemden ittifaḳ

Pādişāh-ı lem-yezelsin zātuña yokdur zevāl
Senden özge külli fānī sensin ol Sübhān-ı bāḳ

²⁵⁷ Metinde mısraların sıralaması farklıdır.

²⁵⁸ Metinde mısraların sıralaması farklıdır.

²⁵⁹ Metinde mısraların sıralaması farklıdır.

²⁶⁰ Metinde mısraların sıralaması farklıdır.

[98^b] Hikmetüñden eyledük bu şer'î teklîf ü yutâk
Raĥmetüñden itmedük üstümüze mālā yutâk

Yaradursın tende cān kulaĥda sem' ü gözde nūr
Burın içinde dimāġ u aġız içinde mezāk

2720 Şusuz itdüñ ü şusızdan eyledüñ yanmış ciger
Otda iĥrākı ĥoduñ odında ĥoduñ iĥtirāk

‘Ārifüñ cānında ĥoduñ ‘ilm ü ĥikmet ma‘rifet
‘Āşıkuñ göñlinde ĥoduñ zevĥ u şevĥ u iştıyāk

Çün visālüñ ‘āşıĥa cennet firāĥuñdur caĥīm
Kıl bizi ehl-i vişāl ü eyleme ehl-i firāk

Kıl ĥanā‘at ol zamān-kim fūrĥat ide cān u ten
Fazluñ irsün ĥoyıcaĥ *ve ‘l-teffeti ‘s-sāk*²⁶¹

Ĥulle vü tāk u burākdan bizi maĥrüm eyleme
Ehl-i maĥşer ĥopıcaĥ ‘uryān u biryān u yayaĥ

2725 Gelicek senden aña tāk u ‘alem ĥulle burāk
Len-terānī dimek-ile yüzümüz ĥılma siyāh

Lāyık it dīdāruña def' it ĥicābı ola aĥ
Ol ĥabībüñ ĥāk-i pāyinden bizi ĥılma irāk

Yā İläĥī bu Ĥabībī gözinüñ perdesin aĥ
Ehl-i infāk eyle anı eyleme ehl-i nifāk

²⁶¹ “Ve ayakları birbirine dolaşır.” anlamında ayet alıntısıdır. Kur’an-ı Kerim, Kıyamet Suresi, 29. ayet.

Pādişāh-ı lem-yezelsin hükümüne yok iştirāk
Mālike'l mülk-i ebedsin mülküne yokdur helāk

‘Aql-ı ma‘zül-ı ‘aleyke fehmi ü vehmi oldı kilid
Küh-i zātuñ bilmesine olduğı dem ‘azm-nāk

2730 Evvelüñe yok bidāyet āhirüñe intiḥā

Yā recā-yı bī-recā yā men lehu rūḥī fidāk²⁶²

Gözümüzden kulağumuz ğafletüñ perdesin aç
Cānumuz ehl-i yakīn it gönümüzü kılma şāk

Tā ki düşe āfitāb-ı vaḥdetüñ ‘aksi añā
Gör ne ḥikmetleriñden ez-simek tā-bā-simāk

[99^a] Şağır itme sem‘ümümüzi tesbīḥ ü eşyā ide

Gözümüz kör eyleme kim göre ‘arş-ı tā bā ḥāk

Şuçluyuz kapuña geldük eydürüz bī-çāreler

Ente Mevlānā İlāhī ‘abdūke ‘l-‘āşī etāk²⁶³

2735 Sen eger raḥmet iderseñ saña lāyık merḥamet

Sen eger ḥışm ideriseñ *keyfe yerḥam men sivāk²⁶⁴*

Len-terānī derdinüñ dermānıñ eylegil hemīn

‘Āşık-ı dīdār olana ğayrı olmasa çibāk

²⁶² “Ey çaresizlerin çaresi, ey ruhum kendisine feda olan” anlamında Arapça kelime grubudur.

²⁶³ “Sen bizim Mevlamızsın. Ey Allah’ım senin asi kulun sana verdi.” anlamında Arapça bir cümledir.

²⁶⁴ “Senden başka kim merhamet eder.” anlamında Arapça bir cümledir.

*Ente evlā bi't-tecāvüzi ente Mevlā bi'l-ʿibād
Bi'l-bükā hāzā'l-ḥabībi ve't-teḍarruḥ kad deʿāk²⁶⁵*

İy Hüdā-yı lem-yezel hem pādişāh-ı bī-zevāl
Hükümüne yoḡdur mezāḥim mülküne yoḡdur zevāl

İy cenāb-ı kibriyā ki uçamaz murḡ-ı uḡūl
İy celāl-i ʿizzetüne varımaz ʿaḡl u ḡayāl

2740 Zāt-ı bī-ḡūnuḡda zihin zeyregān oldı kelīl
Küh-i zātuḡda ḡayāl tiz rev buldı kemāl

Şevketinden şemmedür bu görinen arz u semā
Ḳudretüḡden ḡatredür baḡr-ı ücāc āb-ı zülāl

Ḳudretüḡle güneş eyler geh ḡulūḥ geh ḡurūb
Ḳikmetüḡ-ile i ḡālīḥ ḡāh bedr ü ḡāh hilāl

Ḳār ʿunşūr niʿmetüḡdür ya senüḡ bir ḡatresi
Her birinde bir menāfiḥ her birinde biḡ nevāl

Raḡmetüḡden enbiyā bu ḡalkā irsāl eyledüḡ
Tā hidāyet bula cümle ḡalmaya ehl-i ḡalāl

2745 Gönlümüz āyinesine şayḡal ur pāsın gider
Tā görine anda aḡsen şüret ü şāḡib-cemāl

²⁶⁵ “Kul sana bu sevgi ve huşu ile ağlayarak dua ettiğinde, sen o duayı kabul etmeye (onaylamaya) en layık olansın. Sen kulların mevlasısın.” anlamında Arapça bir beyittir.

Cānumuz şahbāzına virgil haķıķat şaydını
Şāh elinden kim anuñ-çün anda pervāz ecd-i bāl

[99^b] Dū cihānda fūrķat-ile itmegil hōr u zelīl
Raķmetüñe vāşıl idüp eylegil ehl-i kemāl

Lāyık it didāruña götür gözümüzden hicāb
Eyleme ehl-i firāk [u] kıl bizi ehl-i vişal

Vir bize şol sem^c kim tesbīh-i eşyā işide
Parmagın cehlüñ gider gel ğafletüñ panbuğın al

2750 ʿİlm ü hikmet maʿrifet mālından eylegil ğanī
Faķr-ı hāl itmek harāmdur faķr u faķr ider hılāl

Çün kanāʿat kenz-i lā-yefnādur anı vir bize
Rāhatı degmez ğamına bākī olmaduķda māl

Dū cihānda ol ğabībiñden bizi kılma cüdā
Kim ümīd-i ehl-i ʿālim ol-durur aşķāb u āl

Çün *huva 'llāhu 'l-ğaniy ve entüm fuķarā*²⁶⁶ didüñ bize
Vir zekātı bu faķīr olanlara fī-küllü hāl

Benligümüz kūhını kılup tecellī pāre kıl
Len-terānīnūñ *le'in ğazf*²⁶⁷ eylegil Mūsā gibi

²⁶⁶ “Ve Allah gani, zengindir; sizler ise fakirsiniz.” anlamında ayet alıntısıdır. Kur'an-ı Kerim, Muhammed Suresi, 38. ayet.

²⁶⁷ “Len'ini çıkar” anlamına gelerek, “len terānī” sözündeki “len” kelimesinin çıkarılmasını kasteder.

2755 Luṭf u ahruñdan Ḥabībī hem recā hem ḥavf ider
Raḥmet it ılma azāb şād ıl u ılma melāl

udretüñle zāhir itdüñ kāf u nūndan ālemi
Al-ı kāmıl aldı āciz fehmi-ı şāmil kāf u mim

Raḥmetüñ[üñ] vüs‘atinden buldı kürsī vüs‘ati
Azametüñ heybetinden ditredi arş-ı azīm

Āfitāb-ı kibriyā gök arşusunda zerre-vār
arḥa girmiş ay u güneş gerdiş içinde muım

Luṭf u ahruñ oların ılduñ müheyyā ullara
Mü‘mine nāz u na‘ım u kāfire nār u caḥīm

2760 Yir gögüñ içindekiler vaḥdetüñ şāhidleri
Bu şehādetde berāber yaradılmış her ne-kim

Āfitāb-ı zerre şāhid atreye deryā delīl
Kim gerek mevcūda mūcid muḥdişāta bir adīm

[100^a] Saḷānat küllī senüñdür memleket küllī senüñ
Virme almak küllī senüñdür şerīkūñ²⁶⁸ yok ḥakīm

Raḥmetüñden heşt cennet oldı ni‘met bī-ḥisāb
Heybetüñden amu kükreer ehlinüñ cānında līm

ıl ināyet olmayalum ehl-i mağzūb-ı aleyh
Vir hidāyet tā gidelüm ber-şirāṭ-ı müstaım

²⁶⁸ Metinde “kim şerīkūñ” biçimindedir.

2765 Cān-ı tayyib nefis-i tayyib vir bize virme habîs
Şadrımız eyle şahîh ü kalbimiz itme saķım

Şirk ü şekden hālī eyle eyleme Haķdan irak
Eyleme kalb-i saķım ü eylegil kalb-i selīm

ķıl tecellī pāre ķıl hōd-binligümüz tağını
Lāyık it dīdāruña [kim] nitekim olmuş Kelīm

Bu Habībī cānına virgil ‘atā-yı ehl-i dil
Olmaya ehl-i caķım tā ki ola ehl-i na‘īm

İy celālūñ vaşf idemez ehl-i şerh ehl-i beyān
Kūnh-i zātuñ güneşinden zerre itmezler ‘ayān

2770 Kibriyāñuñ baħrına talarsa gavvāş-ı ‘uķūl
Ėarķ olur gevherlerinden çıkarılmaz bir nişān

‘İlmi-kim ketm-i ‘ademden çıkarup virdūñ vücūd
Ėudretūñle hikmetūñle zāhir oldu her zamān

‘Arş u kürsī ay u güneş Ėudretūñedür delīl
Hikmetūñe şāhid oldu bu zemīn ü āsumān

Ni‘metūñedür işāret gice gündüz māh u sāl
Raħmetūñedür beşāret bu cihān u ol cihān

Her zamānuñ her mekānuñ hālīķısın bu ‘aceb
Zātuña yokdur zamān u vaşfuña yokdur mekān

2775 Heybetüñden düzah itdüñ hün-ı havfuñ hanısı
Raḥmetüñden cennet-i dārü's-selām dārü'l-emān

Cānumuzı gön̄lümüze itmegil ehl-i hicāb
Ehl-i keşf it etmegil yā Rab bizi ehl-i ziyān

[100^b] Sāliküñ ḥod-bīnligidür ol hicāb-ı aʿzāmı
Def kıl ḥod-bīnligin tā açıla dū çeşm-i cān

Tā ki bile ʿilm ü kudret maʿrifet küllī senüñ
İşidüp görmek senüñmiş ol benim dimek yalan

Ḥazret-i Mevlā senüñ²⁶⁹ ḥod-bīnliginüñ taḡını
Pāreleyüp len terānī eyledüñ sevfe terān

2780 Luṭf kıl ḥōd-binligimüz pāre pāre eylegil
Di bize *sevfe terānī*²⁷⁰ *yā muʿīn ü müsteʿān*²⁷¹

Ḳatlanımaz len-terānī derdine ʿāşıkıların
Dertlerinüñ çāresini luṭf idüp eyle revān

Bu Ḥabībīnüñ ḥaṭāsın aç gözinden yā Kerīm
Ḳıl ʿaṭā bir göz ki göre dōst cemālini ʿayān

İy celālünde idemezler ehl-i ʿirfān güft ü gū
Kūnh-i zātuñda ḳılamazlar sālikān cüst ü cū

²⁶⁹ Metinde “senüñ ol” biçimindedir.

²⁷⁰ “Sen de beni göreceksin” anlamında ayet alıntısıdır. Kur’an-ı Kerim, A’raf Suresi, 143. ayet.

²⁷¹ “Ey yardım eden, yardımcı; ey kendisinden yardım istenen” anlamında Allah’ın sıfatlarından olup, bu kelimeler esmā-i hüсна içinde yer alır.

Zerre zerre küllī ʿālem zākiridür şākirüñ
Her biri tehlīlūñ eyler lā-ilāhe ğayruhū

2785 Ƙullaruñ yād eyleyüp ƙılduñ müşerref emrilen
Luţf idüp itdükte *yā eyyuhen nāsuʿbudū*²⁷²

Ƙullaruñ yā hū didiler sen didüñ yā eyyühā
Orta yirde ʿāşıkāne ƙopdı bir hōş hāy u hū

Ĥazretüñ eyler nidā kim *yā ʿibādī feʿtteķūñ*²⁷³
Ƙullaruñ eyler duʿa kim *leyse minke irĥamū*²⁷⁴

Ĥazretüñden yā ʿibādī raĥmetüme gel dimek
Ƙullaruñ yā Rabbisi yaʿnī ki raĥmet ƙıl diyü

Baĥr-ı raĥmetden vücūda geldi hep mevcūd olan
Lā-cerem deryāyı ister ƙanda olsa āb-ı cū

2790 Orta yirde raĥmetüñden özge maţlūb olmadı
Raĥmetüñ maţlūbumuzdur *lā-sivāĥā maţlabū*²⁷⁵

[101^a] Raĥmetüñe ʿāşık itdüñ ʿālem içre her ne var
Ehl-i küfr ü ehl-i ĩmān her şadīķ ü her ʿadū

Odı şuyı arısuza çün muţahhir eyledüñ
Oda yaķma nefşümüzi raĥmetüñ şu-yıla yu

²⁷² “Ey insanlar kul olun.” anlamında ayet alıntısıdır. Kur’an-ı Kerim, Bakara Suresi, 21. ayet.

²⁷³ “Ey kullarım! Öyleyse bana karşı takva sahibi olun.” anlamında ayet alıntısıdır. Kur’an-ı Kerim, Zümer Suresi, 16. ayet.

²⁷⁴ “Sen bizi bağışla” anlamında Arapça bir ifadedir.

²⁷⁵ “Ondan (Allah’tan) başka istek makamı yoktur.” anlamında Arapça bir cümledir.

Ger Ḥabībīnūñ hicābı çokısa luṭfuñ-da çok
Pāre kılar şad hicābı yā ğafūr u yā ‘afüv

İy selāṭinler kapuñda bendegān-ı ‘özü-i ḥ’āh
Yüzlerin toprağa koyup çağrışurlar pādişāh

2795 Luṭf kılar ehl-i keremsin raḥmetüñ kapusın aç
Gelmişüz dergāhıña kıilup penāh ehl-i günāh

Yok-durur kapuñdan özge varacaḳ melcā ma‘āz
Şuçlular dergāhıñı koyup kime kıla penāh

İşigüñde gözyaşımı ehl-i derd olmuş revān
Giceler tā şubḫa dek zāri vü efgān āh u vāh

Çağırur gök ehli kim sübhāne ‘allāmu’l-ğuyüb
Çağırur yir ehli kim yā Rabbi yā Ḥaḳ yā İlah

*Ḳāḍıye’l ḥācāt*²⁷⁶ sensin kılar revā ḥācātumuz
Kılar ‘ināyet rü-sepīd olsun olanlar rü-siyāh

2800 Bu fenā ‘ömrüñ içinde vir bize ‘ömr-i beḳā
Uşda bu ‘ömri tüketdi gice gündüz sāl u māh

Cānımız itdüñ müsāfir ‘ömre sermāye virüp
Ehl-i renc it ehl-i ḥüsrān olmasunlar ehl-i rāh

²⁷⁶ “İstekleri yerine getiren” anlamında Arapça bir ifade olup, genellikle duaların başında geçer.

Yanalar o Şem'ũũũ pervānesin men' eyleme
Kim kemāl yanma-durur ıldı Şem'ũne negāh

Len-terānīdür cevābuñ diyene *enzur ileyk*²⁷⁷
ıl 'ināyet olmayalum ehl-i gāh ehl-i giyāh

Bunda hōd-binlik ŐııŐmaz gerek ancak lā-sivāh
Hikmetũñ helvālarından vir Hābībīye gıdā

[101^b] 2805 İy kemāl issi olanlar 'ilm-ile vü 'al-ile
Zāt-ı bīũnuñda mevŐũf oldu āhir 'acz-ile

Yok-durur miŐāl-i zerre 'ilmũn olmamıŐ muħıť
Her ne-kim cüzvī ü küllī der-ħalād der-salā

Rifātũñden bu zemīn siflīde Őāhibdür ħuzũ'
udretũñden āsumān tutmuş makām ender 'alā

PādiŐāh-ı lem-yezel sensin ezelden tā ebed
Hükümüñe irmez fenā vü milküñe irmez belā

Dũ cihānda ħükümüñe māni' ya dāfi' kimse yok
udret ü kuvvet senũñdür diyelũm lā-ħavalā²⁷⁸

2810 Virũp tevfiũñ refi olsun bize tā ılavuz
Ol ħābībũñ ittibā'ın avl-ile vü fi'lā

²⁷⁷ "Sana bakayım." anlamında ayet alıntısıdır. Kur'an-ı Kerim, A'raf Suresi, 143. ayet.

²⁷⁸ "Güç yoktur" anlamına gelip "lā havle velā kuvvete illā billāh" sözüne telmih yapılır.

Cānumuza rūzi kıl insān-ı kāmīl vāşfların²⁷⁹
Her behāyim vaşflar-ıla kılma bizi mübtelā

İlm ü hikmet maʿrifet zevkından it cān kuşını
Dū cihānda hem-nişīn it bizi ehl-i ʿışk-ıla

Dū cihānda ehl-i ʿirfān meclisinden kılma dūr
Ehl-i cehil ehl-i belādan kılma kıl ehl-i ūlā

Bedr-i rahmet muṭṭalīʿ ʿafvuñdan eylesün tūlūʿ
Şems-i cān itse gurūb gelse nidā-yı e'ş-şalā

2815 Ol zamān-kim cismile el-vedāʿ eyleye cān
Yoldaş eyle luṭfuñı ĩmān-ıla ihsān-ıla

Cism ü cānuñ fūrkatünden bu Ḥabībī ğam yimez
Dū cihānda rahmetüñüñ vuşlatı olsa bilā

İy kapuñuñ bendesi cümle selāṭīn ü emīr
Luṭfuñuñ cūyendesi ʿālemde her yoḥsul u bay

İy şevāhid hikmetüñe güneş [ü] yıldız u ay
İy delāyil kudretüñe hilḳati her dū sarāy

[102^a] Tā kıyāmet çarḫa girmiş kibriyā gök şavḳına
Gice vü gündüz ü māh u sāl u kış u yaz u yay

²⁷⁹ Metinde “vāşfların” biçimindedir.

2820 Her kime ki fazluñ olsa cenk içinden kırtulur
Kār kılamaz hañcer aña ne kılıc ne oğ ne yay

Şuña senden ger ʿināyet irmese irer қаzā
Tutar-ısa şad hezārān burc-ı muhkem içre cāy

İşigüñde suçlular ağlaşı hā hū diyicek
Umaruz esirgeyüp sen-de diyesin hāy hāy

Dū cihānda göñlümüz bir tarlığa düşdügi dem
Sen meded yitiş bize buñalsa döndürme vāy

Çün muħalled eylemezsın od içinde müḡmini
Müḡminüz ʿafv it suçumuz nice gün hem nice ay

2825 Kıl ʿināyet maʿşiyetden tāhir olsun göñlümüz
Kim anuñ maħkūmıdır bu göz ü kulağ dest ü pāy

Bu Ḥabībīye ḥabībūñ sāyesin eyle naşīb
Dū cihānuñ raḥmetidür sāye-i luḡf-ı Ḥüdā

Ḥamd idelüm kim murādlar ḥāşıl oldu cānlara
Ehl-i derdler vāşıl oldu bī-ʿaded dermānlara

Ehl-i fūrkat vuşlata irdi vü keşret vaḥdete
Ehl-i vaḥdet irdiler Ḥağdan hezārān devlete

Şükr-i Ḥağğa virdi çün niʿmet tamām virdi tamām
Li'n-nebiyyi'l-Muştafā olsun şalavāt ve's-selām

2830 Her kişiye Hâk te‘âlâ virdi bir nev‘-i yaķın
Bu kemîne evliyâlar etegin tıtdı hemîn

Pâdiŝâhuñ devletin Hâk hâzreti itsün mezîd
Her gicesi leyletü’l-ķadr u günü yevm-i ‘îd

Yâ ilahi şâbit eyle ber-ŝirâte’l-müstakîm
Ol ŝirâte üzre kim aña gitdi ehl-i na‘îm

[102^b] Kıl bizi ehl-i hidâyet kıl bizi ehl-i cinân
Kılma mağzûb-ı ‘aleyh u ehl-i zâl ehl-i ziyân

Gözümüzde ehl-i ‘irfân kuhlını eyle naŝîb
*Kuhl-ı mâzâğa’l-başar*²⁸⁰ vir *ķurretü’l-ayn-ı habîb*²⁸¹

2835 Bu du‘âyı müstecâb it yâ İlâhe’l-âlemîn
*Yâ mu‘îne’l-musteĝîŝîn*²⁸² *yâ ğafûre’l-muznibîn*²⁸³

Yâ İlâhî bu Hâbîbî gözinüñ perdesin aç
Ehl-i infâķ eyle anı eyleme ehl-i nifâķ²⁸⁴

Oķıyanı yazanı diñleyeni
Raķmetüñle yarlıĝaĝıl yâ ĝanî

Ol hâbîbüñ Muŝafâ yüzi şuyı hürmeti
Ur günâhum zaķmına merhem ki bîmar aĝlaram

Maħmûd Efendi-yi Üsküdârî

²⁸⁰ “Göz dertlerinin dermanı” anlamındadır.

²⁸¹ “Sevgilinin, dostun gözünün nuru” anlamındadır.

²⁸² “Ey yardım dileyenlerin yardımcıısı” anlamına gelip Allahu Teala’yı işaret etmektedir.

²⁸³ “Ey suçluları baĝıŝlayan” anlamında olup Allahu Teala’yı tanımlamaktadır.

²⁸⁴ Mütekerrir beyittir, 2727. beyitte de geçmektedir.

GENEL (GRAMATİKAL) DİZİN

A, Ā, ʿA, ʿĀ

āb (Far.): Su.

ā.+Ø 261, 284, 821, 1783, 1890,
2036, 2086, 2149, 2155, 2178,
2187, 2193, 2573

ā.+a 2098

āb-1 cū (Far.): Irmak suyu.

āb-1 c.+Ø 2789

āb-1 ḥayāt (Far.+Ar.): Nerede olduğu
bilinmeyen bir kaynağın, içen
kimseye ebedi hayat veren
efsanevi suyu, bengi su.

āb-1 ḥ.+Ø 238, 277, 806, 1115, 1181,
1335, 1914, 2314, 2353, 2368,
2652

āb-1 ḥayvān (Far.+Ar.): bk. āb-1
ḥayāt.

āb-1 ḥ.+Ø 1920, 1923, 1924

āb-1 kevşer (Far.+Ar.): Cennetteki
sulardan biri, kevser ırmağının
suyu.

āb-1 k.+den 1924, 2285

āb-1 şīrīn (Far.): Tatlı su, şerbet.

āb-1 ş.+Ø 2627, 2627

āb-1 zülāl (Far.+Ar.): Berrak su.

āb-1 z.+Ø 2741

ʿabd (Ar.): Kul.

ʿa.+Ø 429, 1794, 1797, 1798, 1798,
1799, 1829, 1871

ʿa.+dür 1798

ʿa.+ini 2564, 2564

ābdest (Far.): Abdest.

ābdest al- (Far.+T.): İslam dinine
göre namaz kılmak için suyla
vücudun belli uzuvlarını yıkamak.
ābdest a.-mağdur 3^b/10

ʿabdiyyet (Ar.): Kulluk.

ʿa.+ile 1792, 1793

ʿabdiyyet (<Ar. ʿabdiyyet): bk. ʿabdiyyet.

ʿa.+ile 1799

ʿabes (Ar.): Boş, saçma.

ʿa.+Ø 152, 2308

ʿabīd (Ar.): İbadet eden, itaat eden
kullar.

ʿa.+Ø 1058, 1269

ʿābidīn (Ar.): İbadet eden kullar.

ʿā.+Ø 909

ābū (Far.): Nilüfer çiçeği.

ā.+Ø 821

ʿāc (Ar.): Fildişi.

ʿā.+Ø 34, 2606

ʿā.+dur 97

ʿacabā (Ar.): Merak, tereddüt,
kararsızlık ve şüphe ifade eden
soru edatı.

ʿa.+Ø 1106

°acāyib (Ar.): Çok tuhaf, garip, şaşılacak (şey).

°a.+Ø 2012

°aceb (Ar.): 1. Garip, tuhaf, şaşılacak (şey).

°a.+Ø 286, 501, 510, 1397, 1397, 1518, 1718, 2176, 2213, 2559, 2774

2. Acaba, merak ifadesi.

°a.+Ø 274, 531, 1113, 2555

acı : Tatlının zıddı.

a.+Ø 2192, 2193

a.+dan 246

a.+yı 1428

acıq-: Yemek yeme gereksinimi duymak.

a.-dılar 644

°acīb (Ar.): Tuhaf.

°a.+Ø 2667

°āciz (Ar.): Gücü bir işe yetmez olanın durumu, güçsüz.

°ā.+Ø 11, 17, 1831, 2527, 2756

°ā.+lerün 2606

°a.+üz 19

°acūz (Ar.): Kötü huylu, kötü görünüşlü kimse.

°a.+Ø 208

°acz (Ar.): Beceriksizlik.

°a.+Ø 2494, 2501, 2540

°a.+ile 2805

°a.+imüz 2695

°a.+imüzden 22

°a.+imüzdür 23

°a.+imüzi 21

°a.+ine 2528

°a.+ini 2542

aç: Yemek yemesi gereken kişi.

a.+Ø 1284

aç-, -ar: 1. Bir şeyi kapalı durumdan açık duruma getirmek.

a.-Ø 41, 2616, 2795

a.-dı 891

a.-miş 1288

a.-sun 2282

a.-up 634, 862, 1989

2. Engeli ortadan kaldırmak.

a.-Ø 2782

3. Deyim anlamı taşıyan birleşik fiiller oluşturur.

bk. cān kulağın aç-, göñül kapusun

aç-, göz aç-, göz perdesin aç-,

kulağın aç-, yol aç-.

açıl-: 1. Kapı, yol vb. geçit vermek.

a.-dı 557

a.-duğınca 821

a.-maya 1255

a.-maz 1292

2. Görünür duruma gelmek.

a.-a 240, 817, 820, 1299, 1334, 1334,

2168, 2194, 2777

- a.-dı 413
3. Gizli olmamak, bilinmeye açık olmak.
- a.-a 758, 759, 820, 1228, 2273
- a.-dı 1603
- a.-ur 1025
- a.-urdu 563
4. Çiçek için şekil değiştirmek, büyümek.
- a.-miş 2085
- açlık, -ğı:** Aç olma durumu.
- a.+ı (yük.) 898
- a.+umuzdan 656
- açuk:** 1. Açılmış, kapalı olmayan.
- a.+Ø 2534
2. Boş
- a.+Ø 414, 416
3. Cömert, bol.
- a.+Ø 1276
4. Deyim yapar.
- bk. **eli açuk.**
- ad:** İsim.
- a.+Ø 145, 210, 899, 1073, 1276, 1305, 1467, 1505, 1637, 1760, 5^a/3
- a.+dan 144, 146
- a.+ı (iye.) 75, 144, 699, 723, 801, 1274, 1479, 1519, 1628, 1628, 1638, 1639, 1657, 1688, 1981, 2297, 2507
- a.+ıdı 1968
- a.+ıdur 1351, 1526, 1962, 2595
- a.+ıla 985, 991, 1000, 2506
- a.+ıla (iye.) 1673
- a.+ım 2449
- a.+ın 1071, 1085, 1595, 1771
- a.+ına 587, 1627
- a.+ını 789, 909
- a.+ıñuz 1636, 1648
- a.+ıyıla 248, 1493, 2505
- a.+larından 143
- a.+larını 2433
- a.+umı 2453, 2459
- a.+uñ 145
- a.+uñı 2440
- ad eyle-:** Adlandırmak.
- ad e.-di 578
- ad ol-:** Adlandırılmak.
- ad o.-anuñ 1530
- ad vir-:** Birine isim koymak.
- ad v.-diler 1673
- ādāb (Ar.):** Usuller, yollar, kurallar.
- ā.+Ø 330, 416
- ā.+ı (iye.) 1183
- ā.+ıla 443
- ◌ādālet (Ar.): Hak tanırlık, doğruluk.
- ◌a.+Ø 2068
- ◌ādāt (Ar.): Usuller, alışkanlıklar.
- ◌ā.+Ø 1333
- ◌add (Ar.): Sayma.

- ʿadd it-, -der (Ar.+T.): Saymak.
 ʿadd i.-üp 19
- ʿaded (Ar.): Tane.
 ʿa.+Ø 2153
- ʿadem (Ar.): Yokluk.
 ʿa.+Ø 233, 372, 920, 1048, 1267,
 1332, 1446, 2173, 2260, 2269,
 2377
 ʿa.+den 1338, 2180, 2597, 2610,
 2622, 2771
- ādem (Ar.): İnsan, insanoğlu.
 ā.+Ø 1080, 1164, 1514, 1909, 1974,
 1982, 1985, 2030, 2556, 2598,
 2674, 2678
 ā.+de 2030, 2031, 2032, 2557
 ā.+durur 1657
 ā.+e 155, 1909, 1990, 2157
 ā.+i (yük.) 1900, 2018
 ā.+üñ 148, 722, 1973, 1991
- ādemī (Ar.): İnsanoğlu.
 ā.+Ø 180, 2327, 2542, 2671, 2679,
 2680
 ā.+den 943
 ā.+ler 2674
- adım: Bir adımda alınan, bir adım boyu
 mesafe.
 a.+Ø 1035
- ʿādil (Ar.): Adaletli, doğru.
 ʿā.+Ø 42, 47
- ʿadl (Ar.): Doğruluk, adalet.
 ʿa.+Ø 45, 47, 59, 63, 66, 140, 2074,
 2708
 ʿa.+iñ 34
- ʿadl it-, -der (Ar.+T.): Adaletli, eşit
 bir biçimde davranmak.
 ʿadl i.-ersin 2280
 ʿadl i.-esiz 129
- adlan-: Kendisine ad verilmek.
 a.-duñuz 1771
 a.-ur 985, 1305, 1493
- adlu: Adı olan.
 a.+Ø 4^b/13, 91^a/1
- ʿadū (Ar.): Düşman.
 ʿa.+Ø 1825, 2449, 2791
- adum: Adım.
 a.+Ø 2386
- āfāk (Ar.): 1. Ufuklar, gökle yerin
 birleşir gibi görünen yerler.
 ā.+Ø 1453, 1478, 1492, 1512, 1525
 ā.+da 111, 1443, 1475, 1500, 1520,
 2182, 2300
2. Görüş sınırları, “enfüs”ün
 zıddı.(bk. enfüs)
 ā.+Ø 1453, 1478, 1492, 1512, 1525
 ā.+da 345, 481, 571, 960, 960, 1445,
 1466
- āfitāb (Far.): Güneş.
 ā.+Ø 714, 1205, 1318, 1487, 1905,
 2051, 2178, 2578, 2608, 2665,
 2732, 2758, 2761

- ā.+a 1420
 ā.+uñ 1483
ʿafüv (Ar.): Merhametli, daima affeden,
 suç bağışlayan [Allah].
 ʿa.+Ø 2793
ʿafv (Ar.): Suçunu bağışlama.
 ʿa.+Ø 2522
 ʿa.+uñ 2603
 ʿa.+uñdan 2814
 ʿa.+uñı 2698
ʿafv eyle- (Ar.+T.): Suçunu
 bağışlamak, affetmek.
 ʿafv e.-Ø 565
 ʿafv e.-di 422
 ʿafv e.-gil 474, 2537, 2690
ʿafv it-, -der (Ar.+T.): Affetmek,
 bağışlamak.
 ʿafv i.-Ø 2708, 2824
 ʿafv i.-e 1142
 ʿafv i.-mege 2537
ağ: Beyaz, ak.
 a.+Ø 134, 576, 613, 1276, 2080
 a.+iken 2334
ağaç, -cı: Ağaç.
 a.+Ø 440, 608, 609, 611, 1983, 2026,
 2028
 a.+dan 649
 a.+dur 1982, 2022
 a.+ı (yükl.) 609
 a.+ı (iye.) 1591
 a.+ın 1982
 a.+ınuñ 1564
 a.+lar 845, 983, 2335
 a.+lardur 2186
 a.+ları 580
 a.+uñ 439, 1983
āgāh (Far.): Haberli, bilgili.
āgāh eyle- (Far.+T.): Haber vermek.
 āgāh e.-di 2390
āgāh it-, -der (Far.+T.): Haber
 vermek, bilgi sahibi etmek.
 āgāh i.-üp 2516
āgāh ol- (Far.+T.): Birinin birşeyden
 haberi olması.
 āgāh o.-a 369
 āgāh o.-am 2372
ağır: Değerli, kıymetli.
 a.+Ø 1484
ağırlan-: İtibar görmek, değerli olmak.
 a.-ur 853
ağız, -ğzı: Ağız. Konuşmaya, ses
 çıkarmaya, yemek yemeye, su
 içmeye, nefes almaya yarayan
 organ.
 a.+Ø 173, 1426, 1427, 1483, 1849,
 2627, 2719
 a.+da 1463, 2193
 a.+dan 1429
 a.+ı (iye.) 1495
 a.+ıla 1428

- a.+ın 1288, 1289
a.+ında 2081
a.+larından 238
ağzına al-: Birinin hakkında konuşmak.
ağzına a.-maz 2302
ağla-: Çeşitli sebeplerle sesli veya sessiz gözyaşı dökmek.
a.-dı 2327
a.-madı 2341
a.-mağı 2344
a.-mağıla 2343
a.-mağ 81, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 159, 2195
a.-mağdan 38, 2341
a.-mağlık 2343
a.-mañ 85
a.-ması 2360
a.-mayan 1156, 2347
a.-maz 1156
a.-ñ 85
a.-ram 2421, 2444, 2838
a.-rıdı 2329
a.-ya 399
a.-yan 2345
a.-yıcağ 2347
a.-yuban 2339
a.-yup 598
ağlaş-: Başkalarıyla birlikte ağlamak.
a.-ı 2822
- ağniyā (Ar.):** Zenginler.
a.+Ø 864, 871, 884, 2359
a.+lar 872
a.+nuñ 156
ağrı: Ağrı. Vücudun herhangi bir yerinde şiddetlice duyulan acı.
a.+sından 602
ağru: bk. ağrı.
a.+mı 603
a.+ñı 604
ağu: Zehir.
a.+Ø 163, 382
a.+sın 996
a.+sına 766
a.+ya 381
a.+yı 1428
ağyār (Ar.): Yakın olmayanlar, yabancılar, başkaları.
a.+Ø 1291
a.+a 2132
a.+ına 1817, 1931
ağyārī (Ar.): Başkalarına ait olan.
a.+Ø 2131
āh: 1. Sesin tonuna göre acı, pişmanlık, öfke, üzüntü, hasret, beğenme, sevgi gibi duyguları anlatan bir ünlemdir.
ā.+Ø 262, 262, 379, 672, 907, 1215, 1590, 1590, 1648, 2159, 2167, 2354,

- 2390, 2404, 2421, 2443, 2462, 2475, 2484
- 2. Feryat, üzüntü, keder, dert.**
- ā.+Ø 498
- ā.+ına 544
- ā.+ile 1110, 2473
- āh it-, -der:** Feryat etmek, ağlayıp inlemek.
- āh i.-elüm 2167
- āh i.-er 178, 500, 1577
- āh i.-icek 173
- āh u vāh (T.+Ar.):** İnleyip sızlanma.
- āh u v.+Ø 2660, 2797
- āh u vāh di- (T.+Ar.):** Ağlayıp feryat etmek.
- āh u vāh d.-mezüz 2342
- āh u zār eyle- (T.+Far.):** Ağlayıp inlemek.
- āh u zār e.-ye 2292, 2317
- āh u zār e.-yüben 2326
- āh u zār it- (T.+Far.):** Ağlayıp inlemek.
- āh u zār i.-mek 1104
- āh u zārī eyle- (T.+Far.):** Ağlayıp inlemek.
- āh u zārī e.-yüben 2421
- aḥad (Ar.):** Kişi, kimse.
- a.+Ø 764, 1945, 2341
- a.+sın 2600
- āḥād (Ar.):** Kişiler, kimseler.
- ā.+Ø 2563
- aḥādīs (Ar.):** Peygamberimizin sözleri, hadisler.
- a.+Ø 715
- aḥbāb (Ar.):** Dost, tanıdık.
- a.+Ø 2599
- a.+a 938
- a.+ı (iye.) 1627
- a.+uñuz 1316
- ʿahd (Ar.):** Söz verme, yemin.
- ʿa.+Ø 1213
- ʿa.+e 483
- ʿa.+ı (iye.) 2386
- ʿa.+umuz 671
- ʿa.+ümüze 1221
- āḥer (Ar.):** Başka, diğer.
- ā.+Ø 1175
- aḥı:** Bir kimsenin sevdiği, en yakını.
- a.+Ø 1234
- āḥir (Ar.):** Nihayet, son, son olarak.
- ā.+Ø 103, 150, 150, 179, 429, 431, 932, 1372, 1398, 1594, 2214, 2330, 2462, 2696, 2805
- ā.+e 533, 1957
- ā.+ı (yük.) 516
- ā.+ı (iye.) 4, 167, 167, 174, 1708, 1713, 2029
- ā.+ın 531, 533
- ā.+inde 156, 643, 91^a/6
- ā.+inüñ 4, 1708, 2222

- ā.+üñe 2730
- āḫirā (Ar.):** Ey son, ey nihayet.
- ā.+Ø 2528
- āḫiret (Ar.):** Öbür dünya, öteki dünya.
- ā.+Ø 169, 169, 375, 379, 743, 1368,
1388, 1824, 2254
- ā.+de 1706, 1819, 1823, 2093, 2524
- āḫirīn (Ar.):** Sonrakiler, sonlar.
- ā.+Ø 2011, 2289
- ā.+ler 427
- aḫkām (Ar.):** Emirler, hükümler.
- a.+Ø 2278
- aḫlāk (Ar.):** Yaradılış, huy.
- a.+Ø 365, 1348, 1349
- a.+ımı 350, 1348
- a.+ıñuz 1641, 1660
- aḫsen (Ar.):** En güzel.
- a.+Ø 2745
- aḫşam:** Akşam
- a.+Ø 841
- a.+a 908
- a.+ı (iye.) 160
- a.+ın 1368
- aḫvāl (Ar.):** Durumlar, hāller,
vaziyetler.
- a.+ini 761, 863
- a.+leri 270
- a.+lerinden 1042
- a.+lerine 143
- aḫ:** Beyaz.
- a.+Ø 79, 80, 573, 1642, 2167, 2338,
2726
- a.+lar 2027
- aḫ-:** Sıvı maddelerin bir yerden başka
bir yere doğru gitmesi.
- a.-a 1181
- a.-ar 1170, 1615, 2312
- a.-dı 82
- a.-duğum 2379
- aḫbah (Ar.):** En yakışsız, pek çirkin.
- a.+Ø 1645
- aḫçe:** Küçük gümüş para.
- a.+Ø 39
- ʿaḫd (Ar.):** Bağ, dizi.
- ʿa.+i (iye.) 2085
- ʿaḫıbet (Ar.):** Nihayet, son.
- ʿā.+Ø 530, 532, 568, 568, 1378,
1388, 1735, 2132
- ʿaḫıbet-endīş (Ar.+Far.):** Sonunu
düşünen.
- ʿā.+Ø 532
- ʿā.+e 1061
- ʿaḫıl (Ar.):** Düşünme, kavrama ve
anlama gücü, us.
- ʿa.+Ø 2580
- ʿa.+dan 4^b/12
- ʿa.+dur 1637
- aḫıt-, -da:** Akmasını sağlamak, dökmek.
- a.-ırdı 1178
- a.-maḫ 2309

- a.-ur 1818
- ʿaḳīdet (Ar.):** İman, inanç.
 ʿa.+Ø 1130
- ʿāḳil (Ar.):** Akıllı.
 ʿā.+Ø 445, 2164
 ʿā.+ler 1031
- ʿaḳl (Ar.):** Düşünme, anlama, karar verme ve tedbir alma kabiliyeti.
 ʿa.+Ø 326, 347, 375, 530, 591, 702, 704, 714, 743, 750, 813, 878, 1074, 1394, 1396, 1631, 1632, 1649, 1712, 1962, 1988, 2044, 2044, 2256, 2499, 2526, 2579, 2581, 2608, 2729, 2739, 2756
 ʿa.+a 715, 4^b/5, 4^b/6
 ʿa.+adur 408
 ʿa.+ı (yük.) 374, 2165, 2425
 ʿa.+ı (iye.) 354, 1395, 1397, 2643
 ʿa.+ıla 468, 573, 718, 749
 ʿa.+ımız 352, 747
 ʿa.+ile 2805
 ʿa.+uñ 749
- ʿaḳl-ı küll (Ar.):** Tabiatıta görülen uyum.
 ʿaḳl-ı k.+Ø 2045
- ʿaḳl-ı maʿād (Ar.):** Geleceği, bundan sonraki hayatı kavrama.
 ʿaḳl-ı m.+Ø 705, 706, 710, 710, 717, 733, 743, 1630, 1637, 1650
- ʿaḳl-ı maʿāş (Ar.):** Geçim, kazanç düşüncesi.
 ʿaḳl-ı m.+Ø 702, 704, 710, 714, 744, 750, 1631, 1649
 ʿaḳl-ı m.+dur 743
- aḳlık, -ğı:** Beyaz olma durumu.
 a.+ına 161
- ʿaks (Ar.):** Yansıma, bir cismin parlak bir yüzeyde görünmesi.
 ʿa.+Ø 1977, 2054, 2650
 ʿa.+i (iye.) 1195, 2732
 ʿa.+ini 1974
- ʿaksi (Ar.):** Ters, zıt.
 ʿaksini getir- (Ar.+T.): Tersini yapmak.
 ʿaksini g.-ür 116
- aḳtāb (Ar.):** Efendiler, azizler.
 a.+Ø 1904
- al:** Aldatma, hile, tuzak, düzen.
 a.+ına 2128, 2436, 2436
- āl (Ar.):** Aile.
 ā.+Ø 253, 2752
- al-:** 1. Bir şeyi eline almak.
 a.-Ø 1020, 2749
 a.-dı 333
 a.-dum 440
 a.-miş 2077, 2077, 2608
 a.-up 311, 436, 1016, 1051, 2469
2. Beraberinde götürmek.
 a.-a 496

a.-a (z.f.) 539
a.-dılar 2434
a.-up 494, 506, 552, 624, 2049, 2522
a.-ur 1625, 2056
3. Bir mala el koymak.
a.-a 548, 1702
a.-dı 1699
a.-ıban 533
a.-sa 1611
a.-urıdı 477
a.-uruz 1651, 1656
4. Başkalarının malından kendine verileni edinmek.
a.-agör 883
a.-anlara 874
a.-up 875
a.-ur 437, 438, 874, 876, 877
5. Pay, hisse çıkarmak.
a.-alar 869
a.-duğuñ 621
a.-duñ 2439
a.-ursañ 621
6. Sahip olmak, edinmek.
a.-amaz 2643
a.-asın 1878
a.-avuz 2474
a.-dı 540, 1342, 1342, 2044, 2053, 2058, 2069, 2079, 2113, 2117, 2120, 2124, 2501
a.-masa 1447

a.-maz 2333
a.-mazsın 1282
a.-savuz 639
a.-up 2065, 2502
a.-ur 1446, 1447, 1568, 1617, 2495
7. Önceden verdiği geri almak.
a.-an 1927
a.-mağ 2762
a.-mağlığı 875
a.-ması 14
a.-masına 1869
a.-ur 2076
8. Hissetmek, varlığını anlamak.
a.-maz 1096
9. Birleşik fiiller yapar.
bk. ābdest al-, ağızına al-, †aleyk al-, destmāz al-, destnemāz al-, ele al-, elimūzi al-, elinden al-, gönüller al-, hazz al-, hikmet al-, hişsemūzi al-, hişşesin al-, †ibret al-, karz al-, lezzet al-, mīrās al-, nişān al-, revān al-, şafā al-, şatun al-, sebak al-, selām al-, terbiyet al-, yaqamı al-.
aflā (Ar.): Daha yüksek, en yüce.
a.+Ø 461, 1137, 1219, 1220, 1228, 2144, 2807
†alak (Ar.): Pihtılaşmış kan.
†a.+Ø 1174, 1174
†alāmet (Ar.): Belirti, işaret, iz.

‡a.+Ø 278, 290, 1938	2133, 2163, 2164, 2192, 2197,
alda-: Aldatmak, kandırmak.	2198, 2204, 2208, 2210, 2211,
a.-mağdan 203	2292, 2300, 2300, 2367, 2532,
a.-yısar 1004	2549, 2562, 2644, 2671, 2673,
a.-yup 1157	2678, 2685, 2713, 2784, 2791
aldan-: Bir hileye, bir yalana kanmak.	‡ā.+de 178, 404, 583, 670, 1452,
a.-dı 2128	1904, 1930, 2177, 2284, 2557,
a.-mağıl 1163, 1165	2663, 2670, 2817, 4 ^b /10, 4 ^b /10
a.-uram 2415	‡ā.+den 782, 2090, 2201
aldır-: Başkasına kaptırmak.	‡ā.+e 37, 59, 155, 248, 456, 724,
a.-an 2233	1909, 1909, 1936, 1943, 1990,
aldur-: Kaptırmak.	2041, 2087, 2157, 2175, 2176,
a.-Ø 1028	2210, 2211, 2216, 2220, 2227,
a.-ursa 1551	2280
‡ālem (Ar.): 1. Dünya, cihan.	‡ā.+i (yük.) 179, 180, 458, 1401,
‡ā.+Ø 6, 35, 47, 64, 64, 96, 98, 111,	1415, 1900, 1988, 2018, 2074,
112, 185, 191, 274, 345, 504, 606,	2615, 2756, 4 ^b /7, 4 ^b /10
860, 971, 982, 1014, 1195, 1205,	‡ā.+i (iye.) 951, 1484, 1749, 2108
1209, 1219, 1219, 1292, 1318,	‡ā.+idür 2108
1364, 1368, 1408, 1443, 1451,	‡ā.+in 112, 1401
1453, 1453, 1466, 1466, 1478,	‡ā.+inde 2197, 2673
1478, 1486, 1488, 1488, 1492,	‡ā.+inden 2146
1492, 1512, 1512, 1525, 1525,	‡ā.+ine 2146, 2276
1535, 1672, 1735, 1740, 1740,	‡ā.+inüñ 1905
1743, 1756, 1774, 1775, 1835,	‡ā.+ler 2017
1841, 1858, 1885, 1885, 1886,	‡ā.+lere 299
1886, 1886, 1888, 1889, 1907,	‡ā.+üñ 51, 93, 189, 280, 1064, 1762,
1910, 1936, 1943, 1982, 1988,	1836, 1837, 2031, 2103, 2173,
1989, 2009, 2015, 2030, 2032,	2188, 2205, 2218, 2390, 2646
2042, 2050, 2088, 2088, 2089,	2. Aynı konu ile ilgili şeylerin tümü.

- ‘ā.+Ø 168, 363, 367, 367, 368, 368,
450, 456, 992, 2042
3. Aynı konu ile ilgili kimseler ve bu
kimselerin meşguliyet alanları.
- ‘ā.+ine 256
- ‘ālem (Ar.):** (mec.) Unvan, sıfat olarak
kullanılır. En iyi bilen, daha iyi.
a.+Ø 274, 275, 276, 329, 340
- ‘ālem (Ar.):** Nişan, alamet.
‘a.+Ø 2725
- ‘ālemīn (Ar.):** Dünyalar, âlemler.
‘ā.+Ø 2290
- ‘āleyh (Ar.):** Karşı, karşıt.
‘a.+Ø 2692, 2764, 2833
- ‘āleyk (Ar.):** “Selam” anlamında
kullanılmıştır.
‘āleyk al- (Ar.+T.): Selam almak.
‘a.-up 292
- ‘āleyke (Ar.):** Senin üzerine.
‘a.+Ø 2729
- ‘āleynā (Ar.):** Bizim üzerimize olsun.
‘a.+Ø 832, 928
- alış-:** Bir şeyden herkesin eşit miktarda
alması, onu eşit bir şekilde pay
etmesi.
a.-ur 1809
- ‘ālī (Ar.):** Yüce, ulu.
‘ā.+Ø 1137, 1359, 1678, 1679
‘ā.+dür 1368, 2580
- ‘ālīl (Ar.):** Hasta.
- ‘a.+lerin 930
- ‘ālim (Ar.):** Çok bilen, bilgin.
‘ā.+Ø 206, 206, 208, 599, 869, 1406,
1583, 1945, 1947, 2562, 2752
‘ā.+dür 2442
‘ā.+e 2570
‘ā.+ler 55, 61, 183, 202, 240
‘ā.+leri 852
- alkışla-:** Beğenmek, takdir etmek.
a.-mağdan 1756
- ‘allām (Ar.):** Çok bilen anlamında olup,
Allah’ın sıfatlarından.
‘a.+Ø 1863, 2644, 2798
- alt:** Alt.
a.+ında 470, 551, 653, 730, 731,
1318, 2103
- altı:** Altı.
a.+Ø 244, 2102, 2211, 4b/14
- altıncı:** Altıncı.
a.+Ø 1134
- altmış:** Altmış.
a.+Ø 1718, 1724, 1737
- altun:** Altın.
a.+Ø 735, 973, 1264
a.+dan 138
- ‘ām (<Ar. ‘āmm):** Herkes.
‘ā.+Ø 331, 1415, 1839, 2005, 2071,
2261, 2678
‘ā.+dur 1809
‘ā.+idügin 1815

aʿmā (Ar.): Kör.

a.+Ø 2021

ʿamā (Ar.): Körlük.

ʿa.+Ø 413

aʿmāl (Ar.): İşler.

a.+Ø 510, 510, 1824

a.+i (iye.) 1825

a.+ine 515

a.+leri 219, 221, 505

ʿamel (Ar.): Bir kimsenin dinin buyuklarını yerine getirmek için yaptıkları.

ʿa.+Ø 153, 347, 348, 374, 378, 380, 383, 385, 387, 389, 407, 407, 499, 502, 508, 512, 520, 601, 1125, 1373, 1866, 2253, 2493, 2594, 2676, 2714

ʿa.+den 340, 351, 380, 528, 2642

ʿa.+dür 1821

ʿāmil (Ar.): Sebep.

ʿā.+Ø 2139

āmīn (Ar.): “Öyle olsun, Allah kabul etsin” anlamlarında, duaların arasında ve sonunda kullanılan bir söz.

ā.+Ø 91^a/11

ʿāmm (Ar.): 1. bk. ʿām.

ʿā.+Ø 7, 97, 244, 252

2. Genel.

ʿā.+Ø 68, 763, 764, 894, 895, 4^b/14, 5^a/1

ammā (Ar.): 1. Ama, fakat, ancak.

a.+Ø 1183, 2201, 4^b/5, 4^b/6

2. Yanına getirildiği kelimenin anlamına aşırılık katarak şaşma veya hayranlık anlatan bir söz.

a.+Ø 144, 247

ʿamū (<Ar. ʿāmmī): Amca.

ʿa.+Ø 165, 1426

añ-: Birini veya bir şeyi akla getirerek sözünü etmek veya onu düşünmek, zikretmek, hatırlamak.

a.-ar 1573, 1573

a.-arisañ 1211

a.-dı 930

a.-maduğı 2126

a.-mak 2494

a.-maz 2126

a.-up 2521

ana: Anne.

a.+Ø 574, 1222, 1674, 2347,

a.+dan 1675

a.+dur 573

a.+laruñ 177

añaru: Öte, ileriye doğru.

a.+Ø 278, 354, 1035

ʿanāşır (Ar.): Elemanlar, öğeler.

ʿa.+Ø 1681, 1726, 1985

ʿa.+dan 1967

- ʿanber (Ar.):** Güzel kokulu bazı maddelerin ortak adı.
 ʿa.+Ø 1072
 ʿa.+e 251
- anca:** O kadar, öyle.
 a.+Ø 354, 564, 707, 1912, 1912
 a.+dur 2623
- ancak, -ğı:** Sadece, yalnız, ancak.
 a.+Ø 21, 261, 454, 601, 800, 1163, 1296, 1368, 1728, 1823, 2181, 2271, 2494, 2804
 a.+ın 1033, 1268
- and:** Yemin.
 a.+ı (yük.) 2550
and iç-: Yemin etmek.
 and i.-di 2598
- ʿandelīb (Ar.):** Bülbül.
 ʿa.+Ø 673, 921
- añdur-:** Hatırlatmak.
 a.-ur 1225
- añıl-:** Sözü edilmek, anılmak.
 a.-a 2526
 a.-asın 145
- ʿanīf (Ar.):** Sert, sağlam.
 ʿa.+Ø 1134
- añla-:** Bir şeyin ne demek olduğunu, neye işaret ettiğini kavramak.
 a.-Ø 850, 982
 a.-dı 608
 a.-dum 1578
- a.-ma 2567
 a.-miş 396
 a.-yalar 91^a/9
 a.-yalum 936
 a.-yasın 335, 1204, 1210, 1271, 1459, 2296
 a.-yıcağ 1285
 a.-yığör 1285
- añsızun:** Ansızın, birdenbire.
 a.+Ø 1577
- añsuz:** bk. añsızun
 a.+Ø 151, 1549, 1676
- añsuzın:** bk. añsızın.
 a.+Ø 2373
- ʿār (Ar.):** Utanma.
 ʿā.+dur 485
 ʿā.+e 314
- ara:** 1. Açıklık, aralık, boşluk, mesafe.
 a.+dan 1617
 2. Kişilerin birbirlerine karşı olan tutumu, ilgisi.
 a.+larına 389
 a.+muzda 659
- ārām (Far.):** Yerleşme, karar kılma.
ārām it- (Far.+T.): Yerleşmek, karar kılmak.
 ārām i.-mez 677
 ārām i.-düginden 677

- ‘araz (Ar.):** Kendi kendine vücut bulamayıp, başka bir cevherle oluşan durum.
 ‘a.+Ø 9, 1456, 2685, 2686
- arĥa:** Arka, sırt.
 a.+Ø 793, 2187
- arı: 1.** Temiz.
 a.+Ø 760, 768, 773
2. Saf, halis.
 a.+Ø 569
 a.+sı 185
- arı-:** Temizlemek.
 a.-duñuz 771
- arıl-:** Temizlenmek.
 a.-mayıncaĥ 771
- arın-:** Temizlenmek.
 a.-Ø 784
 a.-asın 783
 a.-maz 774
 a.-ur 771
- arısız:** Temiz olmayan, pis.
 a.+ı (yük.) 768
- arısuz:** bk. arısız
 a.+a 2792
- arıt-, -da:** Temizlemek, paklamak.
 a.-asın 784
 a.-ur 1194, 2310, 2624
- ‘arif (Ar.):** Bilen, bilgili.
 ‘ā.+Ø 225, 396, 608, 869, 1162, 1773, 2464, 2541, 2572, 2573, 4^b/8
 ‘ā.+de 398
 ‘ā.+i (iye.) 2695
 ‘ā.+ler 4^b/10
 ‘ā.+leri 445
 ‘ā.+üñ 1748, 1751, 2721
- ‘arīz (Ar.):** Geniş, enli.
 ‘a.+Ø 908
- armaĥan:** Hediye.
 a.+Ø 153, 599, 600, 805, 806, 807, 2159, 2501
 a.+ı (yük.) 2360
 a.+uñ 2360
- armaĥan it-:** Hediye etmek, birşeyi hediye olarak vermek.
 armaĥan i.-dük 2587
- arşlan:** Aslan.
 a.+Ø 2074
 a.+da 1397
- ‘arş (Ar.):** Göğün en yüksek katı, dokuzuncu gök.
 ‘a.+Ø 220, 222, 842, 924, 961, 968, 1401, 1407, 1415, 1593, 1712, 1734, 1734, 1961, 2010, 2049, 2050, 2054, 2055, 2056, 2200, 2201, 2620, 2620, 2670, 2733, 2757, 2772
 ‘a.+a 219, 221, 473, 1406

- ʕa.+da 46, 1418
 ʕa.+daki 473
 ʕa.+dakin 1584
 ʕa.+dan 1400, 1406, 1410, 1411,
 1417, 1436, 1742
 ʕa.+ı (yük.) 1584
 ʕa.+ıdur 222
 ʕa.+ları 220
 ʕa.+uñ 1408
- art, -dı:** Art, arka.
 a.+ına 559
 a.+ımı 1585
 a.+uña 780
- art-:** Çoğalmak, fazlalaşmak.
 a.-ar 2252
 a.-dı 63, 63
 a.-madın 1382
 a.-miş 385
 a.-sun 127
- artuğ:** 1. Başka, gayri.
 a.+Ø 2323
 2. Fazla, ziyade.
 a.+Ø 1431, 2251
 a.+dur 1417
- artuğ ol-:** Artmak, fazlalaşmak.
 artuğ o.-dı 2700
- artur-:** Artırmak, fazlalaştırmak.
 a.-ur 1457
- arusuzluk:** Temiz olmama hâli, kirlilik.
 a.+dan 765
- arż (Ar.):** Dünya.
 a.+Ø 193, 962, 2689, 2741
 a.+ı (yük.) 693
- ʕarż (Ar.):** Yüksek bir makama anlatma,
 bildirme.
 ʕa.+Ø 2356, 2486, 2531
- ʕarż eyle-:** Bildirmek, duyurmak.
 ʕarż e.-yem 2225
- ʕarż it-, -de:** 1. Bildirmek, duyurmak,
 sunmak.
 ʕarż i.-Ø 2570, 2570
 ʕarż i.-dükde 2688
 ʕarż i.-e 2473
 ʕarż i.-evüz 2474
2. İstemek.
 ʕarż i.-üp 2364
- ʕarż ol-:** Sunulmak.
 ʕarż o.-an 197
- ārżıla- (Far.+T.):** Arzulamak, istemek.
 ā.-r 458
- ārżū (Far.):** İstek, heves.
 ā.+yı 746
- ārżū kııl-(Far.+T.):** İstemek.
 ārzū kı.-ur 1590
- ārżūla- (Far.+T.):** İstemek.
 ā.-r 458
- aş-:** 1. Bir şeyi aşağıya sarkacak bir
 biçimde bir yere iliştip
 sarkıtmak.
 a.-ıp 1620

2. Bir kimseyi boğazından ip vb. geçirip sallandırarak öldürmek, idam etmek.
a.-duñ 669
- ʿaşā (Ar.):** Değnek, sopa. Hz. Musa'nın asası.
a.+Ø 333
a.+yıla 27
- āsān (Far.):** Kolay.
ā.+Ø 861
ā.+durur 2177
āsān kı-l-(Far.+T.): Kolaylaştırmak.
āsān kı.-up 300
- āşār (Ar.):** İzler, alametler.
ā.+Ø 1144
ā.+ı (iye.) 1458, 1471, 1482, 1497, 1516
ā.+ın 1473
- ʿasel (Ar.):** Bal.
ʿa.+Ø 378, 380
- aşfiyā (Ar.):** Samimi dostlar, azizler, erenler.
a.+Ø 2011
a.+dur 185
- aşğar (Ar.):** Daha küçük, çok küçük.
a.+Ø 1622, 2050
a.+dansın 1907
- aşhāb (Ar.):** 1. Sahipler.
a.+Ø 58
a.+ı (iye.) 1627
- a.+ını 1807, 1826, 2707, 2709
2. Sahabeler. Hz. Muhammed'i görmüş ve onun sohbetinde bulunmuş Müslümanlar.
a.+Ø 253, 421, 805, 1178, 1325, 2752
a.+a 428
a.+larınuñ 1628
- aşl (Ar.):** Asıl, temel, kök.
a.+Ø 80, 1887, 1962, 1962, 1963, 2248, 2701, 4^b/9
a.+dur 4^b/9
a.+ı (iye.) 79, 2561, 2562, 2701
a.+ını 803
a.+ınıñ 518
- aşlā (Ar.):** Hiç bir vakit.
a.+Ø 2558, 4^a/6
- aşlī (Ar.):** Asla ait, hususi, seçkin.
a.+Ø 2048
- āsmān (Far.):** Gökyüzü.
ā.+Ø 1529, 1533, 2010, 2689
- aşşı:** Fayda, kazanç.
a.+Ø 689
a.+lar 1464
a.+ñ 621
a.+sını 1765
- āsumān (<Far. āsmān):** bk. āsmān.
ā.+Ø 25, 2772, 2807
ā.+dan 82
- aş:** Yemek.

- a.+ıla 387
- aşağa:** Aşağıya, yere doğru.
- a.+Ø 576
- a.+ya 2172, 2337
- ‘āşık (Ar.):** Bir kimseye veya bir şeye karşı aşırı sevgi ve bağlılık duyan, vurgun, tutkun kimse.
- ‘ā.+Ø 263, 273, 317, 323, 337, 338, 339, 419, 457, 462, 548, 556, 643, 1071, 1071, 1072, 1103, 1105, 1212, 1554, 1556, 1567, 1571, 1592, 1593, 1739, 1739, 1740, 1741, 1742, 1743, 1744, 1745, 1746, 1991, 2045, 2047, 2393, 2432, 2482, 2736, 2791
- ‘ā.+a 346, 1748, 1756, 2238, 2291, 2722
- ‘ā.+ıdı 1953, 1956
- ‘ā.+ıdur 1567
- ‘ā.+ısan 910
- ‘ā.+lar 254, 443, 1754, 1998
- ‘ā.+lara 667, 1743, 1753, 1755
- ‘ā.+ların 1573
- ‘ā.+larıñ 39, 2000, 2781
- ‘ā.+larıña 2591
- ‘ā.+uñ 1580, 2721
- ‘ā.+uñdan 2383
- ‘ā.+uñdı 308
- ‘āşık ol- (Ar.+T.):** Aşırı sevmek.
- ‘āşık o.-up 1670
- ‘āşıkān (Ar.+Far.):** Āşıklar.
- ‘ā.+Ø 243, 4^b/14
- ‘āşıkāne (Ar.+Far.):** Aşıkça, āşığa yakışır durumda.
- ‘ā.+Ø 2786
- āşikār (Far.):** Açık, belli, meydanda.
- ā.+Ø 397, 1270, 2383, 2467
- āşikāre (Far.):** bk. āşikāre
- ā.+Ø 995, 2007
- āşinā (Far.):** Tanıdık, bildik.
- ā.+Ø 122, 259, 1704, 2455
- ā.+sı 2357
- ā.+sın 1028
- ‘āşir (Ar.):** Onuncu.
- ‘ā.+Ø 1303
- āşiyān (Far.):** Ev.
- ā.+Ø 1703
- ‘aşk (<Ar. ‘aşk):** Aşk, sevgi.
- ‘a.+Ø 239, 2453
- ‘a.+a 2478
- ‘aşksuz (Ar.+T.):** Bir şeye karşı aşkı, sevgisi olmayan.
- ‘a.+Ø 2452
- ‘aşr (Ar.):** Kur’an-ı Kerim’den on ayet miktarı okunan kısım.
- ‘a.+Ø 2283
- at:** Binek hayvan, at.
- a.+Ø 2070, 2367
- a.+ına 1987

- at-:** 1. Bir cismi bir yöne doğru fırlatmak.
 a.-a 539, 548, 1302
 2. Koymak.
 a.-Ø 780, 812
 a.-ar 559
 a.-ma 2458
 3. Kovmak, uzaklaştırmak.
 a.-ar 1455
 4. Ok atmak.
 a.-dılar 2430, 2451
 5. Adım atmak.
 a.-maya 792
 6. Birleşik fiil yapar.
 bk. göz at-.
- ata:** Baba.
 a.+Ø 574, 575, 1099, 1222, 1674, 1733
 a.+dan 1366, 1675
 a.+dur 573
 a.+laruñ 177
 a.+muz 721
 a.+sından 1720
- ʿaṭā (Ar.):** Bağışlama, bahşış.
 ʿa.+Ø 49, 451, 979, 1017, 1119, 2037, 2068, 2448, 2508, 2526, 2526, 2672, 2768
 ʿa.+dur 696, 696
 ʿa.+lar 544, 555, 893, 1108
 ʿaṭā eyle- (Ar.+T.): Bağışlamak.
- ʿaṭā e.-Ø 2247, 2659, 2698
 ʿaṭā e.-di 931
 ʿaṭā e.-dün 2533
ʿaṭā it- (Ar.+T.): Bağışta, iyilikte bulunmak.
 ʿaṭā i.-düm 2134
 ʿaṭā i.-mişsin 2686
ʿaṭā kı- (Ar.+T.): Bağış, iyilik yapmak.
 ʿaṭā kı.-Ø 2782
āteş (Far.): Ateş, alev.
 ā.+Ø 261, 2060
 ā.+e 2091
 ā.+inden 652
 ā.+üñ 2478
āteşī (Far.): Ateşli, hararetili.
 ā.+Ø 1684
āṭī (Ar.): Gelecek.
 ā.+yile 819
aṭlas (Ar.): Üstü ipek, altı pamuk kumaş.
 a.+Ø 175
ʿavām (Ar.): Halk.
 ʿa.+Ø 254, 4^a/9
 ʿa.+a 1480
 ʿa.+dur 1804
 ʿa.+lar 593
 ʿa.+lardan 891
āvāre (Far.): Boş gezen, işsiz güçsüz.
 ā.+Ø 2407

- ā.+den 527
 ā.+nüñ 2361
āvāz (Far.): Ses.
 a.+Ø 1972, 2332
 a.+ı (yük.) 1430, 2333
 a.+ı (iye.) 2268
 a.+ın 1105
 a.+ımı 1392, 1702
āvāze (Far.): Yüksek ses.
 ā.+sine 998
avla-: Ele geçirmek, yakalamak.
 a.-r 859
ʿavn (Ar.): Yardım, iyilik.
 ʿa.+Ø 154, 2680
ʿavrat (<Ar. ʿavret): Kadın.
 ʿa.+a 895
ʿavret (Ar.): bk. ʿavrat.
 ʿa.+Ø 901
 ʿa.+e 746
avun-: Teselli bulmak.
 a.-a 2347
ay: 1. Ay, Dünya'nın uydusu.
 a.+Ø 446, 448, 703, 708, 716, 734,
 750, 968, 1443, 1446, 1448, 1812,
 1936, 1970, 2010, 2200, 2201,
 2275, 2620, 2665, 2670, 2758,
 2772, 2824
 a.+a 1442
 a.+ıla 841
 2. Yılın on iki bölümünden her biri.
 a.+da 2057
 a.+ınuñ 116
 a.+uñ 938, 1442, 91^a/2
ayağ: bk. ayak
 a.+la 2368
ayağ, -ğı: Ayak.
 a.+Ø 383, 792, 897, 1230, 1396,
 1426, 2144, 2144, 2172, 2172,
 2449
 a.+dan 1427
 a.+ı (iye.) 2103
 a.+ına 1892
 a.+umuz 2172
ʿayān (Ar.): Belli, açık.
 ʿa.+Ø 31, 142, 195, 360, 373, 517,
 599, 910, 1371, 1463, 1481, 1513,
 1534, 1609, 1819, 1863, 1944,
 2007, 2015, 2025, 2028, 2079,
 2083, 2200, 2202, 2278, 2286,
 2316, 2569, 2644, 2769, 2782
ʿayān eyle- (Ar.+T.): Belli etmek.
 ʿayān e.-señ 835
ʿayān ol- (Ar.+T.): Belli olmak,
 görünür duruma gelmek.
 ʿayān o.-a 269, 819
ayaz: Çok soğuk hava.
 a.+Ø 2647
ʿayb (Ar.): Kusur, ayıp.
 ʿa.+ın 2633
 ʿa.+umuzu 2633

aydın: Işıklı, aydınlık.

a.+Ø 950

āyet (Ar.): Kur'an surelerini oluşturan

kısımlardan her biri

ā.+Ø 819, 1863, 1924, 2283, 2283,
2285, 2516, 2586, 2587

ā.+i (yük.) 985, 1306

ā.+i (iye.) 1833

ā.+in 1942, 2296

ā.+le 30

ā.+üñ 936

ʿayīb (<Ar. ʿayb): bk. ʿayb.

ʿa.+Ø 153

ayır-: 1. Gruplara ayırmak, ikiye

bölmek.

a.-ırsın 610

2. Uzaklaştırmak.

a.-mağıl 672

āyīne , āyine (Far.): Ayna.

ā.+Ø 790, 1319, 1554, 1588, 1594,
1959, 1966, 1976, 1976, 1978,
1978, 1979, 1979, 1981, 1987,
2040, 2040, 2041, 2077, 2159,
2164, 2585

ā.+dür 799

ā.+ñ 1212

ā.+si 1362, 1481, 2661, 2703

ā.+sin 1556, 2625, 2640

ā.+sinden 2657

ā.+sine 1361, 2745

ā.+sini 2649

ā.+ye 2107

ʿayn (Ar.): 1. Göz.

ʿa.+Ø 618

2. Aslı, kendisi.

ʿa.+Ø 1479

ʿa.+Ø (ʿayn-ı hayātdür) 1335, 2036

ʿa.+Ø (ʿayn-ı memāt) 1335, 2036

3. Kaynak.

ʿa.+Ø (ʿayn-ı ʿaṭā) 2526

4. Bir şeyin eşi, tıpkısı.

ʿa.+Ø (ʿayn-ı vaḥdetdür) 2559

5. Arap alfabesinin on sekizinci harfi.

ʿa.+Ø 2713

ʿaynī (Ar.): Gözle ilgili.

ʿa.+Ø 1319

ayrıl-: Bir kimseden, bir şeyden uzaklaşmak.

a.-mazam 2376

ayrılığ: Birinden uzak düşme.

a.+dan 1215

a.+ları 412

ayru: Ayrı, başka.

a.+Ø 979, 2457, 2460, 2461, 2478

ayruk: Başka.

a.+Ø 449, 605, 996, 1522, 1699,
1703

ayrul-: bk. ayrıl-.

- a.-ur 674, 674, 675, 676, 677, 678,
679, 680, 681
- ayu:** Ayı.
a.+da 1397
- ʿayyārī (Ar.+Far.):** Dolandırıcılık.
ʿa.+Ø 1060
- az:** Az, çok karşıtı.
a.+Ø 455, 504, 837, 1182, 1391,
1544, 1593, 1764, 1764, 1764,
1764, 1765, 2026, 2344, 2650
a.+dan 1765
a.+dı 737
a.+dur 317
- az-:** Kötü işler yapmak, yoldan çıkmak.
a.-masunlar 2598
- aʿzā (Ar.):** Organ, vücut parçası.
a.+Ø 701, 712, 739, 768, 785, 896,
978, 979, 1256, 1413, 1423, 1617,
2149, 2205, 2441, 2442, 2446,
2553
a.+da 218, 1434
a.+lar 701, 724
a.+lara 723, 899, 1404
a.+lardan 2412
a.+ları 771, 786, 2424
a.+larında 727
a.+larumuz 738
a.+larumuza 740
a.+laruñ 773, 977
a.+nuñ 1618
- a.+ya 1396, 1530, 1532
a.+yı 766, 787
- ʿazā (Ar.):** Sabır.
ʿa.+sın 2355
- ʿazāb (Ar.):** Keder.
ʿa.+Ø 2755
- ʿazāb-ender-ʿazāb (Ar.+Far.+Ar.):**
İşkence içinde işkence, çok fazla
azap, keder.
ʿa.+Ø 70
- azacuk:** Çok az, biraz.
a.+Ø 371
- āzād (Far.):** Serbest, kurtulmuş, özgür.
āzād ol- (Far.+T.): Kurtulmuş olmak.
āzād o.-ur 1579
āzād o.-a 1793
- aʿzam (Ar.):** En büyük, çok büyük.
a.+Ø 1908, 1961, 1961, 1962, 1963,
1965, 1969, 2050, 2273, 2288,
4^b/1
a.+ı (iye.) 2777
- ʿazamet (Ar.):** Büyüklük, ululuk.
ʿa.+üñ 2757
- aʿzā-var (Ar.+T.):** Var olan organlar.
a.+ı (iye.) 1422
- azdur-:** Kötü davranış veya
alışkanlıklara sürüklemek, yoldan
çıkarmak.
a.-am 2598
- azıcuk:** bk. azacuk

- a.+Ø 1132
- a.+dan 1931
- azık, ğı:** Yiyecek.
- a.+Ø 344, 352
- a.+ı (iye.) 347, 378
- a.+ı (yük.) 389
- a.+ıla 388
- a.+ımı 385
- azın:** Biraz, hafifçe.
- a.+Ø 2057, 2057
- ʿazīm (Ar.):** Büyük, ulu, iri.
- ʿa.+Ø 32, 139, 707, 730, 805, 1050,
1348, 1401, 1489, 1950, 2034,
2579, 2757
- ʿazīz (Ar.):** Ermiş, eren.
- ʿa.+Ø 574, 720, 1237, 1508, 1894,
2245, 2637, 2679
- ʿazizān (Ar.+Far.):** Ermişler, erenler.
- ʿa.+Ø 2484
- ʿazl:** İşinden çıkarma.
- ʿa.+ı (iye.) 156
- ʿazm (Ar.):** Karar, niyet.
- ʿa.+Ø 137, 2056, 2064
- ʿa.+in 280
- ʿazm it-, -der (Ar.+T.):** Kararlı
olmak.
- ʿazm i.-esin 896
- azuk:** bk. azık.
- a.+Ø 374, 408
- B**
- bā (Far.):** İle.
- b.+Ø 2733
- bāb (Ar.):** 1. Kapı.
- b.+Ø 398, 817, 817, 818, 818, 819,
819, 820, 820, 2089, 2194, 2538,
2538, 2707
2. İlgili olmak, hakkında.
- b.+ındadır 1006
- bāb (Far.):** Hayırlı, uğurlu.
- b.+uñdur 691
- baça (<Far. bāceng):** Küçük pencere,
tepe penceresi.
- b.+dan 724
- bād (Far.):** 1. Rüzgār.
- b.+Ø 83, 158, 158, 260, 733, 1117,
2116, 2262, 2266
2. Nefes, soluk.
- b.+Ø 103
- bāde (Far.):** Şarap, içki.
- b.+Ø 1921
- b.+den 987
- baʿdezān (Ar.):** Daha sonra.
- b.+Ø 267, 605, 782, 816, 1172, 1175,
1308, 1330, 1645, 1786, 1983
- bāġ (Far.):** Baġ, bahçe.
- b.+Ø 1116, 1264, 1997, 2464
- b.+ıdur 1744
- b.+ıñdan 678

- b.+ını 394
b.+ları 158
bāgbān (Far.): Bahçıvan, bağcı.
b.+Ø 436, 438
b.+ı (yük.) 442
bağır, -ğrı: Bağır, göğüs.
b.+Ø 398, 794
b.+umu 603
b.+umuñ 2294
b.+uñ 162
b.+uñı 604
bağışla-: 1. Bir hakkı karşılık beklemeden birine vermek, bağışta bulunmak.
b.-dı 927
b.-mağ 872
b.-r 1924
2. Birleşik fiil yapar.
bk. **cān bağışla-**.
bağla-: 1. Bir şeyi bir yere veya bir şeye tutturmak, bağlamak.
b.-Ø 2148
2. Yapmak, bir araya getirmek.
b.-yımaz 1156
3. Birleşik fiiller yapar.
bk. **bil bağla-, el bağla-**.
bağlu: 1. Bir bağ ile bir yere tutturulmuş, bağlı.
b.+sın 149
2. İlgisi olan, ilgili.
b.+Ø 1402
bağlu ol-: Varlığının başka bir varlığa dayanması.
bağlu o.-dı 2385, 2385
bā-ğuşşa (Far.+Ar.): Kaygılı, tasalı.
b.+dan 2300
bahā (Far.): Kıymetli, değerli.
b.+Ø 1427
b.+dur 1331
bahādırlık (Far.+T.): Yiğitlik.
b.+Ø 133
bahādur (Far.): Cesur, yiğit.
b.+Ø 1047, 1049
b.+dan 1133
b.+dur 1662
bahār (Far.): Kışla yaz arasındaki mevsim, ilkyaz.
b.+Ø 1117
bā-ḥilāfet (Far.+Ar.): Halifelikle.
b.+Ø 2678
baḥr (Ar.): Deniz.
b.+Ø 3, 117, 285, 291, 356, 356, 357, 408, 485, 751, 924, 1327, 1772, 1911, 1950, 1952, 1957, 2003, 2012, 2035, 2035, 2086, 2178, 2260, 2277, 2569, 2652, 2670, 2741, 2789
b.+a 2260
b.+e 285
b.+ı (yük.) 27, 352, 992

- b.+ı (iye.) 1839
b.+ına 409, 2609, 2643, 2693, 2770
b.+ında 6
b.+uñ 755
baħrī (Ar.): Denize ait.
b.+Ø 410
baħş (<Ar. baħiş): Konuşulan şey, söz.
baħş it- (Ar.+T.): Bir konu hakkında konuşmak.
baħş i.-seler 2528
baħş eyle- (Ar.+T.): İddialaşmak.
baħş e.-di 2681
baħşış (Far.): Bahşış, bağış olarak verilen mal vb.
b.+Ø 256, 1145
b.+dür 890
baħşış it- (Far.+T.): Bağışlamak.
baħşış i.-di 1116
baħşış i.-er 1519
baħt (Far.): Talih, kader, kısmet.
b.+Ø 1106
b.+ı (iye.) 2000
b.+ıdur 139
b.+uma 136
b.+umı 138
baħtiyār (Far.): Mutlu, kutlu.
b.+Ø 100
baħtiyār ol- (Far.+T.): Mutlu olmak, neşelenmek.
baħtiyār o.-madılar 630
bāʾiṣ (Ar.): Sebep olan.
bāʾiṣ ol- (Ar.+T.): Sebep olmak.
bāʾiṣ o.-duñ 2597
bāk (Far.): Korku.
b.+Ø 2161
baķ-: 1. Bakışı bir şey üzerine çevirmek, bakmak.
b.-Ø 658, 2106, 2414
b.-a 790, 800, 1320, 1536, 1579
b.-ar 1440, 1496, 2414, 1533, 1551, 1584, 2077
b.-aram 2428
b.-arsa 1974
b.-ayım 2384
b.-dı 2502
b.-dılar 464, 1901
b.-duğınca 1539
b.-duğunı 2430
b.-ıcaķ 1559
b.-ma 161
b.-mağıl 2106
b.-maķ 1953
b.-mamaķ 1679, 1869
b.-ması 1511
b.-masından 1540
b.-maya 1098, 1134, 1185
b.-maz 1561
b.-mazıdı 1569
b.-sa 1495
b.-savuz 2516, 2517, 2517

- b.-up 1165, 2229
2. İlgilenmek.
- b.-Ø 2106
3. İncelemek, yoklamak, ölçmek.
- b.-mayup 2523
- b.-up 518, 2689
- bakır:** Kızıl renkli olan bakır elementi.
- b.+Ø 1264
- b.+a 973
- b.+dan 2682
- bā-kıymet (Far.+Ar.):** Kıymetli, değerli.
- b.+i (yük.) 2277
- bākī (<Ar. bekā):** 1. Allah.
- b.+ye 207
2. Daimi, kalıcı.
- b.+Ø 231, 932, 970, 1244, 1267, 1470, 1630, 1678, 1679, 1707, 1710, 2751
- b.+den 1714, 1721
- b.+dür 1713
- b.+yi 1263
- bākī kıl- (Ar.+T.):** Kalıcı olmak.
- bākī k.-ur 1721
- bakmaklık, -ğı:** Bakmak.
- b.+ı (yük.) 1562
- bal:** Bal.
- b.+ı (iye.) 163
- b.+ı (yük.) 648
- bāl (Far.):** Kanat.
- b.+Ø 2746
- balçık, -ğı:** Toprak, insanoğlunun yaratıldığı madde.
- b.+ı (iye.) 1724
- b.+ın 1173, 1716
- balgam (Ar.):** Vücutta farzolunan dört unsurdan biri.
- b.+Ø 2188
- b.+ı (yük.) 2101, 2705
- balık, -ğı:** Balık.
- b.+Ø 289, 352, 410
- b.+a 284
- b.+ı (yük.) 285
- b.+uñ 414
- bāliğ (Ar.):** Erişmiş, yetişmiş.
- b.+Ø 408
- balta:** Ağacı kesme, yarma, yontma vb. işlerde kullanılan ağaç saplı, demir araç, balta.
- b.+Ø 467, 498
- b.+sın 540
- b.+sıyla 495
- bār (Far.):** Allah.
- b.+Ø 132, 508, 599, 804
- bārān (Far.):** Yağmur.
- b.+ıdur 213
- bardağ, -ğı:** Bardak.
- b.+ı (iye.) 382
- b.+ları 843
- bāri (<Far. bārī):** Hiç olmazsa, bir kere.
- b.+Ø 142, 2524

bark: Ev, mesken.

b.+Ø 2051

barmak, -ğı: Parmak.

b.+Ø 615, 923

b.+ınuñ 619

b.+ları 614

baş-: 1. Üstün gelmek, yenmek.

b.-ar 1047

b.-mağ 1049

b.-mazısan 1047

2. Baskın yapmak.

b.-ar 1625

3. Deyim anlamı taşıyan birleşik fiiller oluşturur.

bk. **kağem baş-**.

başar (Ar.): Göz.

b.+Ø 878, 1030, 1528, 2185, 2696

bā-şifāt (Far.+Ar.): Vasıfları olan.

b.+Ø 2581

başıl-: Baskına uğramak.

b.-ur 1625

başiret (Ar.): Gerçekleri yanılmadan

görebilme yeteneği, seziş, anlayış, kavrayış.

b.+dür 1493

başt (Ar.): Yayma, açma.

b.+Ø 1775, 2646

baş: 1. Kafa, baş.

b.+Ø 99, 129, 576, 702, 1664, 1702, 2070, 2372

b.+a 793, 1698, 1702

b.+dan 1331

b.+ı (yük.) 2115

b.+ı (iye.) 2294, 2333

b.+ın 1051

b.+ına 1158, 1158, 2222, 2361

b.+ıñda 2073, 2185

b.+ını 559

b.+ları 1050

b.+ların 1262, 1682

b.+u 1052

b.+uma 612

b.+uñ 2183

b.+uñı 828, 829

2. Arazide en yüksek nokta, tepe.

b.+ı (iye.) 844

3. Temel, esas.

b.+ıdur 1678, 2306

4. Lider, önder.

b.+ı (iye.) 2248

baş oyna-: Hayatını tehlikeye atmak.

baş o.-mış 174

baş kağdur-: Doğrılmak, güneş için doğmak.

baş k.-up 840

başar-: Bir işi istenilen biçimde bitirmek.

b.-an 617

b.-mağa 133

b.-mazam 2373, 2452

başat: Baskın.

b.+Ø 103

başla-: Başlamak, bir işe girişmek.

b.-dı 2265

b.-r 1983

b.-rum 2443

b.-ya 122

b.-yalum 936

başlu: Başlı.

b.+Ø 1050, 2631

başmak, -ğı: Ayakkabı.

b.+ını 1392

baṭ (<Ar. baṭṭ): Kaz.

b.+Ø 2693

bat-: Bir şeyin içine gömülmek.

b.-maya 1090

bāṭil (Ar.): Boş, yalan.

b.+Ø 1201, 1244, 1317, 2284

bāṭın (Ar.): Gizli, görünmeyen.

b.+Ø 364, 365, 1957, 2549, 2696

b.+a 2532

b.+ı (yük.) 2682

b.+ı (iye.) 4

b.+ında 2301, 2303, 2305

b.+uñ 810

b.+uñdan 1293

bāṭnī (Ar.): Sır ve hakikatle ilgili.

b.+Ø 1708

baṭn (Ar.): İç yüz.

b.+Ø 2556

baṭṣ (Ar.): Zor ve şiddetli yakalayış.

b.+adur 1442

bay: Zengin.

b.+Ø 178, 703, 2817

bāyīc (Ar.): Satıcı.

b.+em 1100

bāz (Far.): Doğan, şahin kuşu.

b.+Ø 2645

baʿz (Ar.): Bir kısım, bir parça.

b.+dur 242, 1433

bāzār (Far.): Alışveriş, pazar yeri.

b.+Ø 1214, 1757, 1757

b.+e 311

b.+ı (yük.) 2137

b.+ı (iye.) 1104, 2318

b.+ına 1161

b.+ını 1056

b.+uñı 1883

baʿzī (Ar.): Birazı, bir kısmı.

b.+Ø 342

b.+sı 2182

b.+sın 2182

bāzū (Far.): Pazı, kolun omuz ile dirsek

arasındaki kısmı.

b.+Ø 616, 617

b.+dur 615

bebek, -gi: Göz bebeği.

b.+Ø 1494, 1535, 2206

b.+dür 2206, 2207

b.+idür 2210

bed (Far.): Kötü, fena, yaramaz.

b.+Ø 378, 810, 1086, 1339, 1357,
1358, 1385, 1386, 1394, 1400,
1674, 1675, 1675, 1676, 1749,
2124, 2303, 2304, 2305, 2310,
2311, 2313, 2703, 2704

bedel (Ar.): Karşılık.

b.+Ø 850, 1460

beden (Ar.): Gövde, vücut, beden.

b.+Ø 226, 426, 438, 1417, 1617,
1669, 1671, 2311

b.+den 675

bedihî (Ar.): Delilsiz, açık olan,
besbelli.

b.+Ø 1854

bedir (<Ar. bedr): bk. bedr

b.+Ø 1448

bedr (Ar.): Dolunay.

b.+Ø 25, 157, 448, 448, 449, 1420,
2244, 2742, 2814

beg: Bey.

b.+Ø 716

b.+lere 1133

b.+leri 824

behâ'im (<Ar. behîme): Dört ayaklı
hayvan.

b.+Ø 2338

behâyim (<Ar. behîme): bk. behâ'im

b.+Ø 1297, 1354, 1356, 1360, 2811

behişt (Far.): Cennet.

b.+Ø 1746, 2638

beķā (Ar.): Süreklilik, kalıcılık.

b.+Ø 5, 491, 553, 1213, 1334, 1335,
1495, 1706, 1707, 1709, 1713,
1720, 1722, 1722, 1736, 1740,
1975, 2035, 2246, 2447, 2519,
2530, 2650, 2800

b.+dan 1336, 1337

b.+dur 486

b.+nuñ 1224, 1224, 1507

b.+sı 142, 147, 168, 182

b.+sın 1717, 2574, 2574

b.+sından 1715, 1719, 1719

b.+yı 231

be-küllî (Far.+Ar.): Tamamen,
bütünüyle.

b.+Ø 1186

belā (Ar.): Sıkıntı, bela, keder.

b.+Ø 163, 1710, 2458, 2476, 2808

b.+dan 2813

b.+dur 689

b.+sın 430

belāġat (Ar.): Güzel söz söyleme.

b.+Ø 195

belî (Far.): Evet.

b.+Ø 871, 1273, 1797, 2560

bellü: Besbelli, apaçık, belli.

b.+Ø 2143

ben: 1. teklik şahıs zamiri.

b.+Ø 136, 137, 303, 307, 370, 370,
372, 376, 425, 429, 434, 441, 471,
478, 526, 526, 567, 568, 600, 762,
923, 1034, 1215, 1220, 1523,
1564, 1566, 1575, 1577, 1580,
2133, 2164, 2166, 2240, 2298,
2300, 2373, 2373, 2376, 2376,
2380, 2395, 2412, 2423, 2428,
2436, 2445, 2446, 2452, 2452,
2461, 2465, 2470, 2489

baña

b.+Ø 135, 274, 275, 275, 293, 293,
295, 303, 305, 307, 314, 365, 429,
474, 478, 513, 828, 837, 837, 923,
1106, 1588, 1639, 2139, 2161,
2227, 2240, 2242, 2243, 2297,
2364, 2414, 2414, 2427, 2428,
2429, 2446, 2449, 2453, 2588,
4^b/4

bene

b.+Ø 689

b.+de 520, 2447, 2448, 2609

b.+den 135, 274, 275, 329, 604, 679,
1568, 2163, 2166, 2375, 2423,
4^a/10

b.+i (yük.) 302, 315, 370, 521, 614,
617, 659, 669, 823, 903, 1568,
1569, 1576, 1579, 1867, 2137,
2137, 2138, 2241, 2301, 2302,
2302, 2330, 2377, 2391, 2391,

2392, 2392, 2393, 2393, 2414,
2432, 2434, 2449, 2452, 2453,
2458, 2459, 2463

b.+im 2778

b.+ler 2563

b.+üm 294, 301, 370, 424, 437, 469,
520, 562, 614, 615, 616, 769, 878,
902, 903, 1277, 1570, 2139, 2230,
2248, 2248, 2249, 2298, 2299,
2371, 2371, 2373, 2379, 2396,
2443, 2453, 2459, 3^b/4, 4^a/4, 4^a/5

b.+ümle 922, 2137, 2381

benān (Ar.): Canlı.

b.+uñ 2114

benāt (Ar.): Kızlar.

b.+Ø 547, 779

bend (Far.): Bağ, yular.

b.+Ø 155, 155, 176, 1711

b.+e 176, 2434, 2560, 2560

b.+lere 183

b.+lerin 183, 183

bende (Far.): Kul, köle.

b.+Ø 7, 178, 435, 2257, 2634

b.+dur 2249

b.+ler 1544, 1552

b.+si 1465, 1476, 1543, 2817

b.+sin 2257

b.+sine 1119

b.+siyem 2454

b.+siyle 2179

- b.+yiken 1345
- b.+yüz 1663, 2525
- bende düş-** (Far.+T.): Köle olmak.
bende d.-üp 104
- bendeñüz ol-** (Far.+T.): Birine kul,
köle gibi büyük bir itaatle
bağlanmak.
bendeñüz o.-miş 96
- bendegān** (Far.): Köleler.
b.+Ø 2794
- benlik, -gi:** Benlik, kendilik.
b.+Ø 376, 394, 1330
b.+dedür 2273
b.+durur 319
b.+i (yük.) 392, 393, 393, 2489, 2259
b.+i (iye.) 2252
b.+in 207, 1031, 1179
b.+inden 2572
b.+iñi 2245
b.+leri 2498
b.+ümüz 2754
b.+üñ 320, 542, 784, 1328, 2246,
2271
b.+üñden 783, 2243
- beñize-**: Benzemek, andırmak.
b.-di 251
b.-mez 1425
b.-r 109, 1727, 2157, 2183
- beñzer:** Bir başkasına benzeyen veya
ona eş olan, benzeri.
- b.+Ø 465, 1404, 1406, 1421, 1581,
2675
- beraber** (Far.): Birlikte, beraber.
b.+Ø 186, 187, 827, 1063, 1817,
2178, 2178, 2179, 2179, 2760
- berāt** (Ar.): Buyruk.
b.+Ø 934, 2320, 2586
- ber-dār** (Far.): Asılmış insan.
b.+Ø 1758, 2434
- ber-devām** (Far.+Ar.): Devamlı.
b.+Ø 1146, 1191
- ber-devām ol-** (Far.+Ar.+T.): Kalıcı,
daimi olmak.
ber-devām o.-sun 94
- ber-diyār** (Far.+Ar.): Ülke ile.
b.+Ø 2103
- bereket** (Ar.): Bolluk.
b.+i (yük.) 927
- ber-ḥürdār** (Far.): Mutlu, mesut olan.
b.+Ø 174
- beri:** Yakın.
b.+Ø 316, 569, 773
- berk:** Sağlam.
b.+Ø 1187
- ber-kemāl** (Far.+Ar.): Mükemmel.
b.+Ø 253, 1152, 1434, 1556, 1634,
1860, 1954, 2030
- berkit-, -de:** Sağlamlaştırmak.
b.-diler 479, 1263
b.-eler 552

- b.-mek 1281
- berr (Ar.):** Toprak, kara.
b.+Ø 992, 1911, 2670
- ber-şirāt (Far.+Ar.):** Yol üzere.
- ber-şirāte'l-müstakīm (Far.+Ar.):**
Sırat köprüsünün üzeri, üstünden geçip Cennet'e gitmek için Cehennem'in üzerine kurulacak olan çok dar ve güç geçilir köprü üzeri.
ber-şirāte'l-m.+Ø 2832
- ber-şirāt-ı müstakīm (Far.+Ar.):** bk.
ber-şirāte'l-müstakīm
ber-şirāt-ı m.+Ø 2764
- ber-tamām (Far.+Ar.):** Tamam, eksiksiz olma.
b.+Ø 59
- ber-tevāzu^c (Far.+Ar.):** Alçak gönüllülük gösteren.
b.+Ø 2100
- berü:** Beri, bu yana.
b.+Ø 324, 1400, 1424, 1424, 1664, 1887, 1917, 2271, 2361, 2403, 2427
- besle-:** Beslemek, yiyecek ve içecek sağlamak.
b.-düñ 2622
- beş:** Sayı olarak beş.
b.+Ø 835, 965, 1986, 2153, 2154
- beşāret (Ar.):** Müjde, muştu.
b.+Ø 685, 1109, 1994, 2773
b.+den 1114
b.+dür 688, 688
- beşer (Ar.):** İnsan.
b.+Ø 1712
- beşerlik (Ar.+T.):** İnsanlık.
b.+Ø 1177
- beşīr (Ar.):** Müjde getiren, müjdeci.
b.+Ø 1109, 1926
- beti:** Varlıkların biçimi.
b.+Ø 1886
- bey^c (Ar.):** Satma, satın alma.
b.+Ø 1298
- beyān (Ar.):** 1. Açık bir şekilde.
b.+Ø 819, 2143, 2769
2. Anlatma, açıklama.
b.+Ø 1463
- beyān eyle- (Ar.+T.):** Açıklamak, bildirmek.
beyān e.-di 1790
beyān e.-miş 91^a/2
beyān e.-yüp 2509
- beyān it-, -de (Ar.+T.):** Anlatmak.
beyān i.-dügi 4^b/13, 5^a/1
beyān i.-elim 373
beyān i.-elüm 269
beyān i.-ince 1091
- beyān kı- (Ar.+T.):** Anlatmak.
beyān k.-Ø 577
beyān k.-dı 1863

- beyān k̄.-muş 243
 beyān k̄.-ursa 2176
beyāna getir- (Ar.+T.): Açıklamak.
 beyāna g.-üp 2571
beyāz (Ar.): Beyaz, ak.
 b.+Ø 629
beyit (<Ar. beyt): Anlam bakımından birbirine bağlı iki dizeden oluşmuş şiir parçası.
beyit kıl- (Ar.+T.): Şiir yazmak.
 beyit k.-mağıla 1681
beyn (Ar.): Arasında.
 b.+inde 2065
beyneke (Ar.): Aralarındaki.
 b.+Ø 686
beynī (Ar.): Arasındaki.
 b.+Ø 686
beyt (Ar.): 1. Mesken, ev.
 b.+Ø 502, 961, 963, 2069, 2072, 2083, 2711
 b.+ine 2059, 2095, 2110
 b.+üñ 2712
 2. Anlam bakımından birbirine bağlı iki dizeden oluşmuş şiir parçası.
 b.+Ø 4^b/13
bezl (Ar.): Bol bol verme, saçma.
bezl eyle- (Ar.+T.): Dağıtmak, saçmak.
 bezl e.-mekdür 1052
bezl it-, -de (Ar.+T.): Dağıtmak.
- bezl i.-esiz 129
bezm (Far.): Eğlenceli meclis.
 b.+içün 2041
bırak-, -ğa: 1. Kendine ait olanı başkasına emanet bırakmak.
 b.-a 1095
 b.-mayasın 1161
 2. Ayrılan birinden bir şeyler kalması.
 b.-duñ 591
 3. Koymak.
 b.-ur 1619
bī-^cad (Far.+Ar.): Sayısız.
 b.+Ø 2532
bī-^caded (Far.+Ar.): Hesapsız.
 b.+Ø 1911, 2532, 2827
bī-^caraz (Far.+Ar.): Tesadüfsüz.
 b.+Ø 2685
bī-bedel (Far.+Ar.): Karşılıksız.
 b.+Ø 502
bī-beden (Far.+Ar.): Bedensiz.
 b.+Ø 1344
bī-bidāyet (Far.+Ar.): Başlangıcı olmayan, başlangıçsız.
 b.+Ø 4, 1708
bī-cān (Far.): Cansız.
 b.+Ø 980
 b.+a 109
biç-: Bölmek, ayırmak.
 b.-er 1189, 1659

- bī-çāre (Far):** Çaresi olmayan, çaresiz.
 b.+Ø 313
 b.+ler 2734
 b.+ye 303
 b.+yem 2450
bī-çāre ol- (Far.+T.): Çaresiz kalmak.
 bī-çāre o.-mişuz 1606
- bī-çāre-gān (Far.):** Çaresizler.
 b.+Ø 2590
- bī-çārelik (Far.+T.):** Çaresizlik.
 b.+Ø 543
- bī-çūn (Far.):** Emsalsiz, eşsiz.
 b.+uñda 2664, 2740, 2805
- bida⁶ (Ar.):** Sonradan ortaya çıkan şeyler.
 b.+Ø 1054
- bid⁶at (Ar.):** Sonradan meydana çıkan şey.
 b.+Ø 687
- bidāyet (Ar.):** Başlangıç.
 b.+Ø 2730
- bī-derd (Far.+Ar.):** Dertsiz, kedersiz.
 b.+Ø 2480
 b.+ler 2377
- bī-edeb (Far.+Ar.):** Edepsiz.
 b.+Ø 1079
 b.+ler 2481
- bī-edeblik (Far.+Ar.+T.):** Edepsizlik.
 b.+Ø 1079, 1084
 b.+den 887, 1081
- bīgāne (Far.):** Yabancı, tanınmayan.
 b.+ler 259
- bī-garāz (Far.+Ar.):** Taraf tutmayan, tarafsız.
 b.+Ø 424
 b.+dur 10
- bī-gayret (Far.+Ar.):** Çalışmayan, gayretsiz.
 b.+Ø 1614
- bī-gidā (Far.+Ar.):** Gıdasız, yiyeceksiz.
 b.+Ø 738, 741
- bigi:** Gibi.
 b.+Ø 794, 2085
- bī-girān (Far.):** Nihayetsiz, sınırsız.
 b.+Ø 258
 b.+a 2531
- bī-gümān (Far.):** Şüphesiz.
 b.+Ø 195, 412, 859, 1048, 1128, 1153, 1246, 1254, 1352, 1608, 1770, 1833, 1839, 1988
- bī-ḥāb (Far.):** Uykusuz.
 b.+Ø 1216
- bī-ḥaber (Far.+Ar.):** Habersiz.
 b.+Ø 61, 61, 303, 1766, 2510
- bī-ḥaşr (Far.+Ar.):** Sınırsız.
 b.+Ø 2532
- bī-ḥayāt (Far.+Ar.):** Cansız.
 b.+Ø 867
- bī-heves (Far.+Ar.):** Hevesi, isteği olmayan.

- b.+Ø 1014
- bī-ḥicāb** (Far.+Ar.): Açıkça, gizlemeden.
- b.+Ø 1861, 2089
- bī-ḥilāf** (Far.+Ar.): Yalansız, dosdoğru.
- b.+Ø 92, 1935
- bī-ḥisāb** (Far.+Ar.): Hesapsız, sayısız.
- b.+Ø 297, 554, 893, 2194, 2666, 2763
- bī-ḥurūf** (Far.+Ar.): Harf olmadan, yazısız.
- b.+Ø 2287
- bī-hūṣ** (Far.): Akılsız, şuursuz.
- b.+Ø 2664
- bī-hüner** (Far.): Marifeti, hüneri olmayan.
- b.+Ø 2159
- b.+den 1014
- b.+ler 181
- bī-istikād** (Far.+Ar.): İnançsız.
- b.+Ø 1135
- bī-ḳarār** (Far.+Ar.): Kararsız.
- b.+Ø 2051, 2100
- bī-ḳıymet** (Far.+Ar.): Kıymeti, değeri olmayan.
- b.+Ø 2683
- bil:** Bel.
- b.+ini 177
- bil bağla-:** Önem vermek.
- bil b.-yu 855
- bil-:** 1. Anlamak, öğrenmek, idrak etmek, bilmek.
- b.-Ø 210, 211, 357, 373, 478, 485, 586, 607, 781, 803, 822, 823, 870, 902, 1004, 1009, 1019, 1277, 1283, 1345, 1368, 1406, 1417, 1427, 1433, 1445, 1465, 1475, 1479, 1483, 1502, 1517, 1526, 1543, 1553, 1627, 1665, 1677, 1705, 1707, 1714, 1715, 1719, 1731, 1807, 1812, 1818, 1826, 1826, 1843, 1884, 1929, 2163, 2402, 2431, 4^b/3
- b.-di 519, 2547, 2573
- b.-diler 1815, 2540
- b.-diñüz 1778
- b.-dügümüz 125
- b.-düm 1580
- b.-dün 822, 1719, 2610
- b.-e 206, 208, 324, 525, 951, 1097, 1123, 1124, 1125, 1571, 1571, 1680, 1829, 1830, 1831, 1831, 2255, 2632, 2778
- b.-egör 1922, 2296
- b.-eler 809
- b.-elüm 325, 345
- b.-em 293
- b.-en 186, 1084, 2529

- b.-esin 1437, 1458, 1459, 1471,
1482, 1497, 1516, 2138, 2198,
2259
- b.-esince 2489
- b.-evüz 339
- b.-gil 754, 910
- b.-imezsin 2552
- b.-irem 2249
- b.-me 86
- b.-medi 1075, 2109, 2142
- b.-mediler 1515
- b.-medin 1514
- b.-medügümi 293
- b.-medügüñ 982
- b.-meg 403
- b.-megil 474, 2166
- b.-megümi 370
- b.-megümüz 23
- b.-mek 16, 67, 318, 1234, 1567,
2023, 2542, 2561, 91^a/3
- b.-meklige 19
- b.-memekden 1508
- b.-memeñdür 390
- b.-mesi 14, 1208, 1481
- b.-mesinde 2527, 2539
- b.-mesine 2729
- b.-meye 1718
- b.-meyen 1092, 1843, 2108, 2257,
2609
- b.-meyene 1085
- b.-meyenler 186
- b.-meyevüz 340
- b.-meyeydiler 36
- b.-meyüp 2681
- b.-mez 680, 929, 1418, 2005, 2418,
4^a/11
- b.-mezem 306, 2388
- b.-mezüz 114, 117, 125, 2818
- b.-miş 2412
- b.-sevüz 426
- b.-üben 1088
- b.-üñ 963, 2143
- b.-üp 192, 1235
- b.-ür 205, 355, 577, 880, 880, 1270,
1417, 1854, 2020, 2562, 2563
- b.-üridi 1948
- b.-ürler 443
- b.-ürseñ 2566
- b.-ürsin 835
2. Tanımak, hatıra getirmek,
hatırlamak.
- b.+Ø 91, 348, 349
- b.-diler 225, 229, 231
- b.-e 206, 206, 209
- b.-emezsin 224
- b.-en 205, 877
- b.-mege 1015
- b.-meyicek 226
- b.-mezlere 868
- b.-miş 879

- b.-ürler 252
3. Farkında olmak, haberdar olmak.
- b.-Ø 343, 399, 414, 414, 940, 1028
- b.-e 1033, 1137, 1147, 1245, 1245, 1246, 1572
- b.-en 880, 880
- b.-esin 276
- b.-icegez 879
- b.-mek 21, 2695
- b.-memekdür 23
- b.-meye 1147
- b.-mez 305
- b.-mezüz 638, 2520
- b.-sem 1113
- b.-ün 1226
- b.-ür 442, 1092, 1111, 1418, 1574, 1795, 1795
4. Zannetmek, sanmak, düşünmek, farz etmek.
- b.-e 1100, 1101, 1101, 1101, 1102
- b.-esin 903, 1016
- b.-ip 1101
- b.-me 501
- b.-megil 596
- b.-meye 208
5. Deyim anlamı taşıyan birleşik fiiller yapar.
- bk. **қадрин бил-, қыметини бил-, қыметлерин бил-**
- bildür-: 1.** Haber vermek.
- b.-Ø 303, 2648
- b.-di 475, 478, 2212
- b.-e 275
- b.-en 1626, 1626
- b.-ün 201
- b.-ünüz 1784
- b.-üp 226
- b.-ür 270, 1225, 1309
2. Anlatmak, ifade etmek.
- b.-Ø 303
- b.-di 2511
3. Söylemek.
- b.-ün 1636
- bile: 1.** Bile, dahi.
- b.+Ø 1818, 2444
2. Beraber.
- b.+Ø 324, 464, 2362, 2376, 2380, 2381, 2381, 2386, 2386, 2452, 2456, 2501, 4^a/6
- b.+dür 2476
- bī-levḥ (Far.+Ar.):** Levhasız.
- b.+Ø 1852
- bilin-:** Bilinmek, tanınmak.
- b.-ür 247, 1444, 2563, 2565
- bişdür-:** Tanıtmak, bildirmek.
- b.-en 259
- billāh (Ar.):** Allah için.
- b.+Ø 1573
- bilmeklik, -ge:** Bilmiş, öğrenmiş olma hâli.

- b.+e 19
bilü: Bilgi, ilim.
 b.+sin 1302
bilün-: Bilinmek.
 b.-ür 1499, 1840
bilür-: Belirmek, meydana çıkmak.
 b.-megim 321
bīmār (Far.): Hasta.
 b.+Ø 1754, 2838
 b.+a 1155, 1398
 b.+uma 664
bīmār ol- (Far.+T.): Hastalanmak,
 hasta olmak.
 bīmār o.-ayım 309
bī-mekān (Far.+Ar.): Mekansız; yeri,
 yurdu belli olmayan.
 b.+Ø 1701
bī-menfaʿat (Far.+Ar.): Faydasız, kârsız.
 b.+Ø 268, 530, 1691
bī-miṣāl (Far.+Ar.): Benzersiz, eşsiz.
 b.+Ø 1434
 b.+e 1557
bī-misl (Far.+Ar.): Eşsiz.
 b.+i (iye.) 2084
bī-murād (Far.+Ar.): Dileği, isteği kabul
 olmamış kişi.
 b.+Ø 302
biñ: 1. Sayı olarak bin, 1000.
 b.+Ø 320, 454, 455, 754, 758, 931,
 931, 939, 943, 1113, 1275, 1642,
 1661, 1967, 1988, 2009, 2018,
 2176, 2211, 2272, 2494, 2494,
 2533, 2552, 2605, 2607, 2623,
 2624, 2624, 2743
 b.+de 18
 b.+e 2671
 2. İkileme şeklinde kullanılıp, adı
 geçen nesnenin sayısında çokluk
 bildirir.
 b.+Ø 2624
 3. Deyimler oluşturur.
 bk. **birine biñ yitiş-**
bin-: At vb. hayvanların üzerine
 binmek.
 b.-di 1987
 b.-dügüñ 150
binā (Ar.): Ev.
 b.+sı 148
 b.+sın 736
binā it- (Ar.+T.): Yapmak, kurmak.
 binā i.-diler 964
bī-nāmī (Far.): Ünü, şöhreti olmayan.
 b.+Ø 1063
bī-naşīb (Far.+Ar.): Payı, kısmeti
 olmayan, nasipsiz.
 b.+Ø 707, 866, 875, 1322
bī-naẓīr (Far.+Ar.): Eşi, benzeri
 olmayan.
 b.+Ø 466, 1907
bī-nihāyet (Far.+Ar.): Sonsuz.

b.+Ø 4, 893, 1438, 1708, 1917, 1950, 2531	1027, 1029, 1029, 1032, 1035, 1044, 1069, 1105, 1107, 1113,
bī-niḳāb (Far.+Ar.): Yüze çekilen örtü olmadan, peçesiz.	1139, 1197, 1251, 1258, 1288, 1319, 1320, 1320, 1371, 1376,
b.+Ø 1522, 1570	1377, 1396, 1402, 1408, 1413,
bī-niṣāb (Far.+Ar.): Malı, mülkü olmayan.	1413, 1433, 1515, 1561, 1562, 1619, 1668, 1682, 1682, 1707,
b.+Ø 866	1709, 1734, 1794, 1806, 1806,
bī-niṣān (Far.): İşaretsiz, belirtisiz.	1850, 1875, 1882, 1883, 1902,
b.+Ø 1701	1919, 1920, 1920, 1921, 1924,
b.+a 230	1924, 1936, 1954, 1962, 1969,
bī-nūr (Far.+Ar.): Nursuz, ışısız.	1972, 1980, 1982, 2013, 2014,
b.+Ø 1447	2017, 2018, 2018, 2026, 2026,
bī-pāk (Far.): Pis, kirli.	2030, 2038, 2045, 2049, 2056,
b.+Ø 2071	2057, 2059, 2060, 2060, 2060,
bir: 1. Sayı olarak bir.	2060, 2061, 2066, 2070, 2070,
b.+Ø 14, 14, 15, 16, 17, 57, 65, 76, 76, 102, 120, 134, 134, 138, 147, 154, 164, 179, 233, 237, 247, 264, 281, 285, 299, 328, 331, 340, 373, 373, 401, 425, 434, 438, 454, 455, 464, 472, 477, 482, 496, 507, 521, 558, 561, 608, 608, 646, 654, 700, 701, 719, 720, 720, 726, 732, 737, 766, 774, 775, 793, 816, 816, 821, 821, 835, 843, 854, 855, 856, 856, 857, 858, 860, 871, 871, 872, 878, 885, 896, 897, 900, 923, 927, 927, 927, 939, 940, 949, 958, 975, 979, 1001, 1011, 1015, 1015, 1021,	2070, 2070, 2073, 2076, 2077, 2077, 2078, 2080, 2081, 2081, 2081, 2085, 2085, 2091, 2096, 2099, 2102, 2148, 2157, 2158, 2173, 2174, 2178, 2179, 2202, 2204, 2240, 2272, 2272, 2285, 2285, 2308, 2310, 2320, 2336, 2340, 2342, 2342, 2376, 2386, 2390, 2406, 2410, 2413, 2417, 2470, 2484, 2484, 2488, 2488, 2492, 2494, 2519, 2585, 2589, 2605, 2605, 2624, 2652, 2661, 2671, 2713, 2743, 2743, 2761,

2770, 2782, 2786, 2830, 91^{a/2},
91^{a/3}, 91^{a/3}, 91^{a/4}, 91^{a/7}

b.+i (yük.) 2671

b.+idi 2509

2. Eş, aynı, tıpkı, denk.

b.+Ø 186, 457, 504, 528, 1065, 1166,
1199, 1697, 1733, 1883, 1977,
2585

3. Herhangi bir (belirsizlik ifadesi
olarak).

b.+Ø 50, 65, 151, 160, 262, 281, 310,
464, 557, 560, 598, 629, 850,
1108, 1192, 1223, 1390, 1572,
1584, 1594, 1594, 1657, 1672,
1692, 1746, 1793, 1882, 1960,
1993, 2033, 2034, 2171, 2185,
2189, 2203, 2261, 2338, 2384,
2464, 2470, 2551, 2643, 2823,
4^{b/1}

4. Sıfat veya zamir hâlinde, başına
geldiği sözcüğün anlamını
pekiştirir.

b.+Ø 38, 280, 1887, 1958, 2292

bī-rahmet (Far.+Ar.): Acımasız,
merhametsiz.

b.+Ø 1852

birbir: 1. Birer birer.

b.+Ø 2400

2. Birbiriyle, karşılıklı.

b.+ile 2479, 2480

birbiri: Karşılıklı olarak bir diğeri.

b.+le 1728

b.+nden 43, 610, 1366, 1367

b.+ne 1539, 1670, 1727, 1810, 1810,
2047, 2356, 4^{b/3}

b.+nüñ 369, 1610, 2356

bī-recā (Far.+Ar.): Ümitsiz.

b.+Ø 2730

bī-revnaq (Far.+Ar.): Çirkin, güzelliği
bozulmuş.

b.+Ø 158

bir: 1. Bir tanesi.

b.+Ø 49, 49, 49, 59, 96, 243, 244,
244, 386, 486, 486, 701, 726, 727,
760, 763, 763, 807, 894, 894, 894,
942, 1037, 1038, 1053, 1074,
1124, 1239, 1239, 1308, 1377,
1410, 1411, 1426, 1432, 1463,
1510, 1519, 1520, 1582, 1611,
1635, 1638, 1639, 1640, 1645,
1649, 1651, 1654, 1668, 1668,
1668, 1724, 1728, 1873, 1880,
1902, 1903, 1950, 1950, 1951,
1971, 2022, 2037, 2094, 2185,
2185, 2189, 2192, 2192, 2192,
2192, 2209, 2668, 2671, 2784

b.+dür 243, 1637

b.+müz 1638, 1639, 1687

b.+n 18, 758, 762, 1430, 2119, 2154,
2154, 2209, 2256

b.+nde 449, 1426, 1433, 2119, 2157,
2194, 2669, 2669, 2743, 2743

b.+nden 571, 571, 896, 1645, 2532,
2710

b.+ne 15, 1510, 1510, 1560, 1679,
2123, 2181, 2667, 2667

b.+nüñ 1124, 1230, 1437, 1629,
1629, 1634, 2070, 2114, 2419,
5^a/1

b.+ñüz 994, 994, 1773, 1773

b.+ñüzde 994

b.+si 60, 486, 486, 488, 705, 705,
726, 726, 763, 807, 1005, 1035,
1040, 1043, 1046, 1047, 1052,
1055, 1057, 1058, 1060, 1062,
1076, 1086, 1087, 1093, 1094,
1183, 1307, 1356, 1408, 1411,
1416, 1425, 1445, 1445, 1463,
1500, 1500, 1520, 1596, 1662,
1668, 1672, 1672, 1692, 1693,
1728, 1764, 1764, 1764, 1764,
1791, 1876, 1902, 2035, 2035,
2035, 2035, 2036, 2036, 2036,
2036, 2037, 2038, 2118, 2190,
2191, 2413

b.+sidür 13, 984, 1695, 1791, 1962,
2038

b.+sin 2192

b.+sinde 397

b.+sinüñ 1425

2. Bilinmeyen bir kimse, herhangi
biri.

b.+Ø 134

b.+mizsiz 2518

b.+ne 77

b.+nüñ 242

b.+si 1809

b.+sine 492

birine biñ yitiş-: Darda, sıkıntıda
kalmamak.

birine biñ y.-ür 432

biribiri: Birbiri.

b.+n 62

b.+ne 361, 1425

bī-riyā (Far.+Ar.): Yalansız, dosdoğru.

b.+Ø 1055, 1333, 2511

birkaç: Çok olmayan, az sayıda, birkaç.

b.+Ø 142, 2514, 4b/13

birle: İle.

b.+Ø 2467

birle-: Allah'ın varlığının tekliğini kabul
etmek.

b.-düm 601

birlik, -gi: Tek, bir olma durumu.

b.+Ø 372

b.+den 1671

b.+ile 2610

b.+in 36

birlik it-, -der: Belli bir amaç için bir
araya gelmek.

- birlik i.-erler 1456
- biryān (Far.):** Kebap.
b.+Ø 1284, 2724
b.+larum 2232
- bī-şafā (Far.+Ar.):** Neşesiz, kederli.
b.+Ø 158
- biş:** Beş.
b.+Ø 1903
- biş-:** 1. Pişmek, yemeğe hazır duruma gelmek.
b.-mek 350
b.-memiş 388
2. Deyim anlamlı birleşik fiil oluşturur.
bk. **cigeri biş-**.
- bī-şefkatlü (Far.+Ar.+T.):** Acımasız.
b.+ler 1645
- bī-şerīʿat (Far.+Ar.):** Şeriatısız.
b.+Ø 1067, 1129
- bī-şerr (Far.+Ar.):** Kötü olmayan, iyi.
b.+Ø 1643
- bişik:** Beşik.
b.+Ø 2347
- bī-şümār (Far.):** Sayısız, hesapsız.
b.+Ø 12, 554, 757, 2124
- bişür-:** Yiyecekleri pişirmek.
b.-eler 649
- bit-:** 1. Sona ermek, bitmek.
b.-meye 2274
b.-mezleri 300
2. Yetişmek, meydana gelmek.
b.-di 1341, 1342
b.-digi 845
b.-e 2276
b.-er 213, 215, 1485
b.-miş 2027
3. Beklenmedik zamanda ortaya çıkmak.
b.-düg 1065
b.-er 216, 216, 218, 1175, 1175, 1201, 1449
- bī-tekellüflük (Far.+Ar.+T.):**
Sıkıntısızlık.
b.+Ø 1060
- biter (<Far. bedter):** Daha kötü, daha fena.
b.+dür 1266
- bī-terahḥum (Far.+Ar.):** Acımasızlık, merhametsizlik.
bī-terahḥum eyle- (Far.+Ar.+T.):
Acımamak, merhamet göstermemek.
bī-terahḥum e.-r 612
- bitür-:** 1. Sona erdirmek, tamamlamak.
b.-ivirüñ 2365
b.-ür 580
b.-ürsen 2439
2. Çiçek vb. bitkileri yetiştirmek.
b.-mez 22
b.-ür 1031

- bī-vāsīṭa (Far.+Ar.):** Aracısız, aracı olmadan.
 b.+Ø 1172, 1805, 1828
 b.+dur 1803, 1835
- bī-vefā (Far.+Ar.):** Vefasız.
 b.+Ø 1210
- bī-vefālīk (Far.+Ar.+T.):** Vefasızlık.
bī-vefālīk it- (Far.+Ar.+T.):
 Vefasızlık göstermek.
 bī-vefālīk i.-medüñ 1219
- biz:** Biz, 1. çokluk şahıs zamiri.
 b.+Ø 19, 110, 254, 269, 377, 628, 639, 907, 997, 997, 1508, 1653, 1913, 1914, 1928, 2267, 2268, 2269, 2441, 2474
 b.+de 211, 340, 342, 639, 1007, 1664
 b.+den 121, 155, 340, 647, 1237
 b.+e 21, 37, 48, 68, 90, 114, 120, 124, 126, 183, 202, 325, 379, 454, 580, 581, 627, 647, 667, 802, 990, 997, 1011, 1083, 1225, 1311, 1350, 1350, 1561, 1626, 1626, 1633, 1639, 1643, 1644, 1644, 1647, 1648, 1662, 1663, 1768, 2025, 2130, 2212, 2269, 2281, 2290, 2343, 2352, 2456, 2508, 2508, 2511, 2518, 2599, 2631, 2655, 2690, 2695, 2701, 2749, 2751, 2753, 2765, 2780, 2800, 2810, 2823
- b.+i 110, 202, 240, 387, 581, 626, 627, 628, 1001, 1642, 1653, 1659, 1661, 1972, 2262, 2263, 2350, 2350, 2441, 2445, 2513, 2575, 2602, 2611, 2622, 2638, 2641, 2648, 2648, 2703, 2710, 2715, 2722, 2724, 2726, 2748, 2752, 2776, 2811, 2812, 2833, 2833
 b.+üm (ilgi) 87, 103, 241, 342, 381, 382, 545, 657, 671, 740, 2167
 b.+ümdür (iye.) 1651
 b.+üz 2600
- bī-zamān (Far.+Ar.):** Zamansız, zamanı belli olmadan.
 b.+Ø 1701
- bīzār (Far.):** Rahatsız, bıkmış, usanmış.
 b.+dur 338
 b.+e 312
- bīzār eyle- (Far.+T.):** Usanmış, bıkmış olmak.
 bīzār e.-di 1605
- bīzār ol- (Far.+T.):** Rahatsız olmak, kötü bir durumdan bıkmak.
 bīzār o.-an 457
 bīzār o.-asın 1216
- bize-:** Süslemek.
 b.-rdüñ 2160
- bī-zevāl (Far.+Ar.):** Sonu olmayan, sonsuz.
 b.+Ø 2738

bī-ziyā (Far.+Ar.): Işıksız, karanlık.

b.+Ø 2510

boğ-: Boğmak, silik bir duruma getirmek için bastırmak.

b.-an 1475

boğaz: Boyunun ön bölümü ve bu bölümü oluşturan organlar, imik, kursak.

b.+Ø 1473, 1849

b.+ından 2659

b.+uñ 897

boncuq: Boncuk, değersiz süs tanesi.

b.+Ø 499

bositān (<Far. būstān): Bahçe.

b.+ı (iye.) 1096

bostān (<Far.): Gül ve çiçek kokularının çok olduğu yer.

b.+Ø 1116, 1264, 1744, 2464

b.+umuz 22

boş: Boş, dolu karşıtı.

b.+Ø 1290, 1358, 2360, 2522, 2671,
3^b/4

b.+lar 2360

boş kııl-: Boşaltmak, boş hale getirmek.

boş kı.-ma 2672

boyun, -ynı: Boyun.

b.+Ø 794

b.+ın 1610

b.+umdağı 1524

b.+unu 149

boyun dut-: Bir yükün altına girmek, sorumluluk almak.

boyun d.-up 2568

boz: Kül rengi, gri.

b.+Ø 1289

boz-: Dağıtmak, bozmak, tarumar etmek.

b.-ar 2262

b.-mağa 1278

b.-maya 508

bölik, -gi: Bölük, grup.

b.+e 1532

b.+ine 1530

böliş-: Paylaşmak.

b.-ür 1623

bölük: 1. Bölük, kısım, parça.

b.+Ø 46, 60, 64, 244

b.+dür 4^b/14

2. Parça parça ayrılan saç örgüsü.

b.+lerin 2077

böyle: Böyle, bu şekilde.

b.+Ø 399, 830, 989, 989, 1091, 1104,
1238, 1310, 1310, 1433, 1552,
1601, 1601, 1767, 1767, 1835,
2257, 2472

b.+dür 1237, 1432, 2460

b.+yile 1232

bu (I): İşaret sıfatı.

b.+Ø 13, 34, 37, 41, 41, 50, 51, 51,
 58, 59, 84, 84, 98, 118, 120, 127,
 133, 148, 152, 169, 170, 177, 182,
 183, 201, 211, 212, 217, 226, 232,
 234, 234, 241, 244, 286, 290, 307,
 315, 316, 325, 331, 334, 337, 339,
 362, 379, 386, 388, 414, 415, 418,
 441, 443, 452, 458, 461, 475, 478,
 480, 482, 485, 487, 489, 489, 491,
 492, 492, 498, 499, 499, 536, 545,
 553, 562, 563, 565, 573, 577, 579,
 580, 595, 597, 614, 617, 620, 621,
 624, 636, 636, 639, 658, 677, 679,
 691, 691, 699, 699, 700, 705, 707,
 708, 709, 711, 714, 718, 720, 732,
 734, 735, 736, 737, 740, 741, 744,
 773, 773, 774, 775, 777, 784, 785,
 791, 803, 807, 810, 835, 836, 839,
 841, 852, 854, 867, 870, 871, 873,
 878, 878, 887, 939, 946, 949, 950,
 951, 970, 990, 1007, 1019, 1034,
 1069, 1069, 1071, 1092, 1096,
 1110, 1112, 1113, 1116, 1130,
 1141, 1154, 1159, 1167, 1177,
 1177, 1180, 1182, 1187, 1222,
 1224, 1230, 1231, 1232, 1233,
 1234, 1234, 1237, 1239, 1254,
 1257, 1274, 1277, 1278, 1292,
 1308, 1311, 1323, 1332, 1335,
 1336, 1337, 1340, 1340, 1342,
 1342, 1343, 1344, 1349, 1350,
 1351, 1361, 1369, 1372, 1385,
 1389, 1395, 1397, 1401, 1401,
 1402, 1405, 1406, 1409, 1412,
 1419, 1429, 1431, 1434, 1435,
 1436, 1441, 1442, 1443, 1447,
 1448, 1452, 1452, 1458, 1460,
 1461, 1461, 1462, 1464, 1469,
 1471, 1471, 1473, 1475, 1475,
 1476, 1476, 1477, 1482, 1487,
 1488, 1488, 1489, 1491, 1497,
 1504, 1505, 1505, 1506, 1511,
 1511, 1516, 1518, 1519, 1519,
 1521, 1527, 1529, 1530, 1531,
 1538, 1539, 1540, 1543, 1548,
 1553, 1563, 1581, 1583, 1590,
 1590, 1606, 1610, 1611, 1615,
 1617, 1618, 1621, 1622, 1623,
 1625, 1627, 1640, 1659, 1664,
 1676, 1682, 1690, 1691, 1692,
 1706, 1714, 1721, 1721, 1737,
 1746, 1768, 1775, 1776, 1777,
 1780, 1790, 1791, 1801, 1813,
 1815, 1821, 1822, 1827, 1832,
 1835, 1840, 1846, 1863, 1884,
 1884, 1889, 1894, 1907, 1914,
 1919, 1947, 1947, 1968, 1970,
 1973, 1973, 1978, 1979, 1980,
 1980, 2006, 2009, 2010, 2010,
 2012, 2012, 2014, 2015, 2020,

2025, 2041, 2042, 2058, 2079,	b.+Ø 139, 139, 172, 505, 580, 685,
2107, 2126, 2128, 2145, 2146,	685, 686, 687, 688, 688, 688, 689,
2147, 2157, 2168, 2171, 2172,	690, 691, 693, 694, 695, 695, 696,
2173, 2175, 2180, 2183, 2188,	696, 822, 931, 1071, 1128, 1153,
2189, 2193, 2195, 2195, 2196,	1319, 1390, 1448, 1481, 1494,
2197, 2197, 2198, 2199, 2201,	1494, 1495, 1499, 1626, 1689,
2204, 2205, 2210, 2211, 2213,	1693, 1696, 1769, 1844, 1963,
2219, 2236, 2238, 2239, 2240,	1965, 1965, 2045, 2089, 2139,
2248, 2250, 2254, 2255, 2256,	2177, 2217, 2222, 2487, 2589,
2282, 2308, 2314, 2324, 2327,	4 ^b /4
2350, 2385, 2387, 2389, 2389,	b.+dur 107, 275, 434, 434, 501, 647,
2395, 2415, 2417, 2418, 2420,	954, 1066, 1227, 1240, 1240,
2424, 2424, 2425, 2437, 2437,	1247, 1247, 1321, 1360, 1528,
2440, 2441, 2444, 2451, 2466,	1528, 1554, 1554, 1555, 1698,
2472, 2478, 2495, 2519, 2522,	1731, 1744, 1823, 1963, 1964,
2537, 2549, 2553, 2553, 2554,	2107, 2131, 2214, 2386, 2536,
2555, 2556, 2557, 2559, 2560,	4 ^b /5
2561, 2567, 2578, 2588, 2597,	b.+durur 519, 781
2601, 2603, 2618, 2625, 2626,	b.+lar 66, 69, 92, 343, 648, 650, 706,
2642, 2647, 2652, 2660, 2663,	706, 737, 986, 1305, 1465, 1595,
2673, 2674, 2679, 2683, 2688,	1728, 1760
2689, 2689, 2692, 2700, 2718,	b.+lara 89, 93, 344, 846, 887, 1595
2727, 2741, 2744, 2753, 2760,	b.+larda 713, 839, 1128
2768, 2772, 2773, 2774, 2782,	b.+lardan 48, 707, 812, 882, 1358,
2800, 2800, 2807, 2816, 2825,	1896, 1898
2826, 2830, 2835, 2836, 4 ^a /7,	b.+lardur 185, 2477
4 ^a /9, 4 ^b /11, 4 ^b /13, 4 ^b /4, 4 ^b /6, 4 ^b /7,	b.+ları 239, 548, 802, 2138
5 ^a /2, 5 ^a /3, 91 ^a /10, 91 ^a /11, 91 ^a /6,	b.+laruñ 858, 1307, 1414, 1490,
91 ^a /9	1713, 1876

bu (II): İşaret zamiri.

- b.+ña 29, 29, 30, 31, 139, 291, 339, 354, 911, 931, 1032, 1229, 1301, 1360, 1363, 1456, 1469, 1613, 1674, 1692, 1844, 2045, 2048, 2048, 2086, 2088, 2105, 2181, 2219
- b.+nca 328, 426, 455, 503, 503, 503, 504, 824, 1449, 2403, 2464
- b.+nda 104, 139, 140, 174, 360, 373, 458, 566, 647, 650, 686, 719, 803, 1061, 1091, 1200, 1202, 1203, 1623, 1887, 2006, 2012, 2090, 2139, 2145, 2146, 2147, 2481, 2481, 2489, 2519, 2804
- b.+ndadur 356, 754, 2484
- b.+ndağı 360, 1200, 1211
- b.+ndan 50, 354, 875, 1025, 1182, 1381, 1385, 1464, 1551, 2046, 2047, 2049, 2089, 2097, 2122, 2211, 2265, 2291
- b.+nı 235, 434, 493, 507, 628, 731, 1027, 1188, 1203, 1228, 1235, 1277, 1626, 1631, 1776, 2032, 2144, 2257, 2655, 4^b/4
- b.+niñ-ıla 2351
- b.+nlar 44, 67, 189, 190, 190, 270, 345, 489, 713, 719, 786, 978, 980, 980, 983, 985, 985, 990, 1001, 1045, 1305, 1311, 1642, 1653, 1656, 1659, 1661, 1664, 1665, 1726, 1768, 1868, 2057, 2118, 2476, 2563, 4^b/4, 4^b/9
- b.+nlara 35, 67, 93, 188, 290, 557, 712, 979, 1085, 1547, 1720, 1760, 1898, 2116, 2329, 2437
- b.+nlardan 269, 812, 1499, 2120
- b.+nlardur 4^b/9
- b.+nları 192, 245, 245, 351, 539, 548, 550, 901, 971, 987, 1033, 1084, 1902, 2040, 2056, 2306, 4^a/14, 4^a/7, 4^b/7
- b.+nlarıñ-çün 1868
- b.+nlarıñ 125, 143, 191, 243, 270, 349, 570, 746, 838, 851, 859, 883, 964, 971, 984, 989, 1049, 1179, 1310, 1472, 1574, 1574, 1601, 1767, 2075, 2200, 2229, 2646, 4b/7
- b.+nlarıñ-çün 476
- b.+nlarıñdur 890
- b.+nlarıñla 44, 51, 574, 738, 738, 1126, 1393, 1624
- b.+nsuz 2105
- b.+nuñ 165, 693, 717, 730, 757, 936, 937, 940, 1045, 1204, 1237, 1411, 1472, 1502, 1571, 1582, 1839, 2050, 2084, 2128, 2215, 2217, 2218, 2219, 2234, 2562
- b.+nuñla 497, 718, 1229, 1350, 1792, 2237, 2237

budağ, -ğı: Ağacın dal olacak sürgünü.

b.+ı (iye.) 1983

b.+lar 2027

bugün: Bugün.

b.+Ø 308, 309, 533, 1577, 1904,
1996, 1998, 2000, 2445

b.+den 1414

b.+dür 1368

buḡār (Ar.): Buhar.

b.+ından 1970

buḡl (Ar.): Cimrilik, el sıkılığı.

b.+Ø 1358, 1370, 1377, 2710

b.+ıñ 1378

b.+sa 1373

buḡte (Far.): Besili, semiz.

buḡte kıl- (Far.+T.): Besili hale
getirmek.

buḡte kıl-ur 2094

bul-: 1. Arayarak veya aramadan bir
şeyle veya bir kimseyle
karşılaşmak.

b.-Ø 914, 1231, 2271

b.-alar 739, 1312, 1769

b.-an 1235, 2392

b.-dı 1329

b.-dılar 1232, 1235

b.-ıcağ 1991

b.-ımazsın 2406

b.-ıncadur 2392

b.-ısar 1642, 1661

b.-maduğ 907

b.-maya 1188

b.-mazam 2389

b.-miş 860

2. Bir şeyi elde etmek.

b.-Ø 1335, 2243

b.-a 344, 389, 749, 1097, 1108, 1113,
1369, 1579, 1709, 1853, 1864,

2029, 2234

b.-an 967

b.-am 730, 2471

b.-amaz 2132

b.-arağ 428

b.-asın 297, 714, 759, 910, 949,
1340, 1788, 1788, 1878, 1941,
2315

b.-avuz 106

b.-dı 34, 1118

b.-dılar 1722

b.-dum 433

b.-ıcağ 4a/15

b.-ısar 40, 204

b.-madı 440

b.-mağ 351

b.-masa 1393

b.-masam 1337

b.-maz 1153

b.-mazlar 1027

b.-sa 418

b.-up 1106

b.-ur 352, 408, 731, 962, 967, 967,
1421, 1653, 1822, 2024, 2391

b.-uram 307

3. Varlığı bilinmeyen bir şeyi ortaya
çıkarmak, keşfetmek

b.-dı 2121

b.-ımaz 354, 2393

b.-mayaydılar 36

b.-mayınca 1293, 1328

b.-maz 795

b.-mazlar 1027

4. İstenilen şeye kavuşmak, nail
olmak.

b-Ø 1002

b.-agör 235

b.-am 293

b.-asın 719, 903

b.-avuz 266, 2290

b.-dı 2547, 2547

b.-dılar 227, 231, 290

b.-dum 2458, 2458, 2461, 2461

b.-ıcağaz 235

b.-ımaduk 1782

b.-ımazsañ 235

b.-madı 2401

b.-maduk 104

b.-mağ-içün 89, 104, 1987

b.-mağ 406

b.-maz 360, 399, 2538

b.-ur 235, 248, 1718, 1850

b.-urımış 2351

b.-ursın 475

5. Birleşik fiiller oluşturur.

bk. **ākıbet bul-**, **beķā bul-**, **cilā bul-**,
çāre bul-, **đalāl bul-**, **dermān bul-**,
devā bul-, **emān bul-**, **eşer bul-**,
fānī bul-, **fāyda bul-**, **fenā bul-**,
ferāğ bul-, **fütūh bul-**, **hayāt bul-**,
hidāyet bul-, **hürmet bul-**, **ināyet
bul-**, **izzet bul-**, **kemāl bul-**,
kıymet bul-, **ķurbet bul-**, **ķuvvet
bul-**, **maħāl bul-**, **mezāhir bul-**,
murād bul-, **necāt bul-**, **şafā bul-**,
şifā bul-, **şöhret bul-**, **vaħdet bul-**,
visāl bul-, **vuscat bul-**, **vuşul bul-**,
vücüd bul-, **yol bul-**.

bulan-: Karışmak.

b.-ur 1495

bulın-: Bir yerde var olmak.

b.-a 504, 1461

b.-maz 65, 713, 2589

b.-ur 741

bulun-: 1. Bir yerde olmak, mevcut
olmak.

b.-madı 650,

2. Bulmak.

b.-madı 2545

bulut, -du: Bulut.

b.+Ø 82, 1265, 2647

b.+dan 1266

- b.+lar 2346
- b.+uñ 1318
- buñal-:** Bunalmak, usanmak, daralmak.
- b.-duğum 664
- b.-mısları 993
- b.-sa 2823
- bura:** Bu yer.
- b.+da 325
- b.+dan 461, 506, 1474, 1514, 1617, 2071, 2105
- b.+dandur 2294
- burc (Ar.):** Kale.
- b.+Ø 2821
- burç (<Ar. burc):** Hareketsiz yıldızlar kümesi.
- b.+larda 446
- burın:** Burun.
- b.+Ø 2719
- b.+a 2116
- b.+da 2193
- b.+ı (yük.) 1429
- burun:** bk. burın.
- b.+Ø 1426, 1499, 1500
- b.+dan 1506
- būsītān (<Far. būstān):** Gül ve çiçek kokularının çok olduğu yer, bahçe. **krş. bosītān, bostān.**
- b.+ın 745
- būy (Far.):** Koku.
- b.+Ø 260, 413, 678, 918, 973, 1116, 2076, 2467, 2469, 2483
- b.+adur 966
- b.+ı (iye.) 282
- būyī (Far.):** Kokululuk.
- b.+yı 1429
- buyruğ:** Emir.
- b.+Ø 99, 2474
- buyur-:** Bir şeyin yapılmasını veya yapılmamasını kesin olarak söylemek, emretmek.
- b.-dı 45, 1192, 1421, 1814, 2541, 2711
- b.-sa 977, 978
- b.-ur 1169, 4b/8
- būk-:** Eğmek.
- b.-mişdür 177
- būkā (Ar.):** Ağlama, gözyaşı dökme.
- b.+Ø 2524
- būlbūl (Ar.):** Būlbūl, güzel ötüşüyle bilinen kuş.
- b.+Ø 22, 84, 678, 1072, 1166, 1485, 2460, 2465, 2482, 2677
- b.+durur 2433
- b.+e 1509, 2464, 2468
- b.+i (yük.) 2467
- b.+isin 2136
- b.+ler 692, 1997
- b.+lere 1116
- b.+leri 2469

- b.+lerüñ 1744, 2483
b.+üñ 1752
- bünyād (Far.):** 1. Asıl, esas, temel.
b.+ı+(iye.) 1628
b.+ıdur 1351, 1526
2. Bina, yapı.
b.+lar 119
3. Birleşik fiiller oluşturur.
- bünyād eyle- (Far.+T.):** Yapmak, oluşturmak.
bünyād e.-miş 651
bünyād e.-mişdi 720
- bürhān (Ar.):** Delil, ispat, tanık.
b.+Ø 946
- bürüdet (Ar.):** Soğukluk.
b.+Ø 1896
- büryān (<Far. biryān):** Kebap.
krş. biryān.
büryān ol- (Far.+T.): Kebap olmak, yani bir işle devamlı uğraşan kişinin o işte pişmesi, her zaman aklının ve gönlünün o işte olması.
büryān o.-ur 971
- bütün:** Eksiksiz, tam.
b.+Ø 535, 544, 1842, 2398, 2398
b.+den 2396
b.+dür 2397
b.+iken 495
b.+ler 496
- büyük:** Büyük, küçük karşıtı.
- b.+Ø 465, 701, 1936, 2197, 2198, 2201, 2205, 2210
- büyüklik, -gi:** Büyüklük, büyük olma durumu.
b.+i (iye.) 465, 961
- C**
- cā-be-cā (Far.):** Yer yer.
c.+Ø 8
- cābir (Ar.):** Cebreden, zorlayan.
cābir ol- (Ar.+T.): Zorlayıcı olmak.
cābir o.-duğ 459
- cādū (Far.):** Büyücü.
c.+Ø 637
- cāh (Ar.):** Makam, mevki.
c.+Ø 547, 672
c.+ı (iye.) 2697
- cāhillik, -gi (Ar.+T.):** Cahillik, belli bir konuda yeterli bilgisi olmama durumu.
c.+i (yük.) 2165
- caḥīm (Ar.):** Cehennem.
c.+Ø 575, 821, 2638, 2709, 2722, 2759, 2768
c.+den 2707
- cām (Far.):** Cam.
c.+Ø 1481
- cāmi^c (Ar.):** Derleyen, toplayan.

cāmi^c ol- (Ar.+T.): Derlenen, toplanan.	c.+a 404, 695, 1702, 2131, 2613
cāmi ^c o.-a 807	c.+da 1207
cāmid (Ar.): Cansız.	c.+dadur 2388
c.+Ø 2205	c.+dan 674, 695, 1107, 2460
cān (Far.): 1. Can, ruh.	c.+dur 1980
c.+Ø 38, 39, 83, 99, 129, 145, 198, 199, 201, 239, 260, 261, 263, 264, 298, 298, 311, 318, 320, 324, 344, 373, 453, 454, 455, 455, 536, 562, 618, 662, 662, 663, 675, 678, 678, 681, 684, 685, 694, 791, 807, 829, 878, 995, 998, 1034, 1052, 1082, 1096, 1106, 1108, 1114, 1116, 1117, 1118, 1120, 1132, 1148, 1160, 1215, 1235, 1291, 1296, 1344, 1345, 1349, 1435, 1545, 1562, 1573, 1587, 1602, 1606, 1619, 1629, 1630, 1632, 1697, 1698, 1700, 1700, 1702, 1741, 1741, 1757, 1770, 1790, 1808, 1829, 1890, 1915, 1924, 1931, 1932, 1934, 1944, 1944, 1981, 1992, 1994, 2112, 2131, 2144, 2223, 2226, 2226, 2247, 2256, 2297, 2311, 2359, 2372, 2383, 2385, 2385, 2385, 2388, 2417, 2466, 2499, 2564, 2569, 2643, 2645, 2676, 2719, 2723, 2765, 2777, 2812, 2814, 2815	c.+durur 631 c.+ı (yük.) 1345 c.+ı (iye.) 109, 209, 946, 2374, 2419 c.+ıdur 2052, 2374 c.+ıla 1929 c.+ımız 104, 1779, 2575, 2801 c.+ımızı 1605 c.+ımızun 1225 c.+ın 2233 c.+ına 1118, 1327, 1689, 1737 c.+ında 2763 c.+ını 1103, 2543, 2768 c.+ınıñ 2374 c.+lar 265, 490, 756, 996, 1205, 1323 c.+lara 1115, 1994, 2285, 2827 c.+larına 1574 c.+u 2460 c.+um 107, 301, 504, 1641, 1660 c.+umda 2454 c.+umdurur 2453, 2454, 2459 c.+umı 672 c.+umuz 1607, 2651, 2731, 2746 c.+umuza 266, 2687, 2811 c.+umuzda 2715

- c.+umuzu 2776
- c.+uñ 469, 1204, 1214, 1379, 1878, 1930, 2816
- c.+uña 1633, 1879, 1939
- 2. Gönül.**
- c.+dan 484
- c.+ında 2721
- c.+ımı 1906
- c.+ları 256
- c.+larumuz 199, 1222
- c.+uma 663, 665, 667
- cān bağışla-** (Far.+T.): Yaşama gücünü artırmak.
- cān b.-r 2285
- cān it-, -der** (Far.+T.): Birşeyi kendine hayat kaynağı yapmak.
- cān i.-en 1930
- cān kulağın aç-**(Far.+T.): Dikkatlice dinlemek.
- cān kulağın a.-Ø 373
- cān kulağın a.-asın 1204
- cān u başdan giç-** (Far.+T.): Ölmek istemek.
- cān u başdan g.-meye 1331
- cāna cān ol-** (Far.+T.): Arkadaş olmak.
- cāna cān o.-dı 2044
- cānān** (Far.): Sevgili, gönül verilmiş. Tasavvufi anlamda Allah.
- c.+Ø 404, 663, 663, 791, 1741, 1994, 2131, 2351, 2389
- c.+a 2389
- c.+ıdur 2374
- c.+ıla (iye.) 1929
- c.+la 1906
- c.+umdurur 2454
- c.+umuz 104
- cānbāz** (Far.): Canımı tehlikeye koyan, canbaz.
- c.+larum 2233
- cānib** (Ar.): Taraf, cihet, yan.
- c.+ine 91^a/4
- cānlu** (Far.+T.): Canlı.
- c.+Ø 410
- cān-ver** (Far.): Canlı, yaşayan.
- c.+ler 1808
- cār** (Ar.): Komşu.
- c.+dur 485
- cāvidān** (Far.): Sonu olmayan, ebedi, bengi.
- c.+ı (yük.) 1335, 1547
- cāy** (Far.): Yer.
- c.+Ø 733, 1637, 1638, 2821
- cāyız** (Ar.): Bir işin gerçekleştirilmesinin uygun olması.
- c.+Ø 888
- cāzibe** (Ar.): Cezbeden, çeken.
- c.+dür 2190

- cebr (Ar.):** Düzeltme, iyileştirme.
cebr it-, -de (Ar.+T.): İyileştirmek.
 cebr i.-emez 2408
 cebr i.-er 2408
- cebrī (Ar.):** Zorla, zor altında.
 c.+Ø 1131
- cedīr (Ar.):** Layık, uygun.
 c.+Ø 2641
- cedvel (Ar.):** Çizelge, liste.
 c.+Ø 91^a/3, 91^a/5
- cefā (Ar.):** Sıkıntı, eziyet.
 c.+Ø 154, 431, 667
- cefā kııl- (Ar.+T.):** Eziyet etmek,
 sıkıntı vermek.
 cefā kı.-ur 155
- cefr (Ar.):** Bilinmeyenden haber veren
 bir ilim.
 c.+Ø 1127
- cehd (Ar.):** Çalışma, çabalama.
 c.+Ø 2488, 2652
 c.+imüz 671
- cehd it-, -de (Ar.+T.):** Çabalamak.
 cehd i.-iben 1763
 cehd i.-mek 1813
- cehd kııl- (Ar.+T.):** Bir işin olması
 için çaba göstermek.
 cehd kı.-Ø 1017, 1019, 1883, 1893
 cehd kı.-ur 508
- cehennem (Ar.):** Cehennem, tamu.
 c.+Ø 1081, 1464, 1620, 1870
- c.+den 134, 1867, 1871
 c.+dür 2163
- cehil (<Ar. cehl):** bk. cehl.
 c.+Ø 1306, 2813
- cehl (Ar.):** Bilmezlik, cahillik.
 c.+Ø 378
 c.+üñ 2749
- cehlī (Ar.):** Bilmez, cahil.
 c.+Ø 1654
- cehrī (Ar.):** Yüksek sesle yapılan.
 c.+Ø 1191
- cehūd (Ar.):** Yahudi.
 c.+Ø 178
- celāl (Ar.):** Büyüklük, ululuk.
 c.+Ø 705, 814, 1948, 1956, 2739
 c.+i (iye.) 1956, 2538, 2619
 c.+ine 2
 c.+üñ 2580, 2693, 2716, 2769
 c.+üñde 2783
 c.+üñden 2604
- celī (Ar.):** Aşikār, meydanda, belli.
 c.+Ø 582, 582, 623
 c.+si 577
 c.+sin 577
- celīl (Ar.):** Büyük, ulu.
 c.+Ø 2180
- celīs (Ar.):** Arkadaş.
 c.+Ø 1222, 2599
- cellād (Ar.):** Cellat.
 c.+Ø 149

- cem (Ar.):** Toplama, yığma.
 c.+Ø 1315, 4^a/3
- cem^c eyle- (Ar.+T.):** Bir araya getirmek.
 cem^c e.-yüben 2018
 cem^c e.-yüp 1357
- cem^c it-, -de (Ar.++T.):** Toplamak, biriktirmek.
 cem^c i.-dügin 1519
 cem^c i.-er 2154
 cem^c i.-miş 503
 cem^c i.-üben 1716
 cem^c i.-üp 504, 813
- cem^c kıl- (Ar.+T.):** Bir araya getirmek.
 cem^c k.-miş 2038
- cem^c ol- (Ar.+T.):** Toplanmak.
 cem^c o.-dı 1985, 2289, 2484
 cem^c o.-dılar 1668
 cem^c o.-ıban 2583
 cem^c o.-sa 2699
 cem^c o.-up 2658
 cem^c o.-ursa 119
- cemā^cat (Ar.):** İnsan topluluğu, halk.
 c.+Ø 646
 c.+de 1780
 c.+den 4^a/7
 c.+i (yük.) 4^a/4
 c.+üñ 4^a/4
- cemād (Ar.):** Taş gibi cansız olan şey.
 c.+Ø 1416, 1479
 c.+ın 2111
- cemāl (Ar.):** Yüz güzelliği.
 c.+Ø 3, 365, 798, 814, 945, 970, 1013, 1320, 1321, 1325, 1554, 1556, 1557, 1558, 1634, 1910, 1977, 1979, 2041, 2123, 2249, 2557, 2650, 2664, 2745
 c.+e 1557
 c.+i (iye.) 3, 1098
 c.+in 263, 1320, 1566, 1568, 1745, 1956
 c.+iñ 2384, 2643, 311
 c.+inden 1956
 c.+ine 801
 c.+ini 2782
 c.+üñ 674, 2661
- cemī^c (Ar.):** Cümle, hep, bütün.
 c.+Ø 4^a/15, 4^b/1, 4^b/2, 4^b/2
 c.+si 4b/3
- cem^ciyyet (Ar.):** Topluluk.
 c.+ümüzi 2262
- cenāb (Ar.):** “Şeref, onur ve büyüklük” terimi olarak kullanılır, hazret.
 c.+Ø 110, 1555, 2538, 2580, 2619, 2739
 c.+a 9, 1001
 c.+dan 97
- cenābet (Ar.):** Guslü gerektiren durum.
 c.+Ø 784

cenāze (Ar.): İnsan ölüsü.

c.+ñ 150

cenk (<Far. ceng): Savaş.

c.+Ø 1623, 2820

c.+leri 1628

cenk it-, -de (Far.+T.): Savaşmak.

cenk i.-erler 1628

cennāt (Ar.): Cennetler.

c.+Ø 1355

cennet (Ar.): Cennet.

c.+Ø 737, 1081, 1711, 1722, 1755,
1821, 1867, 2337, 2602, 2621,
2666, 2722, 2763, 2775

c.+e 2163, 2282

c.+i (yük.) 217

c.+ilen 2400

c.+ine 1870, 1871

c.+lere 222

c.+üñ 222, 735, 736, 816, 821, 1820,
2336

cennet ol- (Ar.+T.): Cenneti

hatırlatmak, cennet gibi olmak.

cennet o.-ur 218, 219, 221

ceres (Ar.): Çingirak, zil.

c.+Ø 151

cesed (Ar.): Ölü vücut.

c.+Ø 764, 1259, 1358, 1402, 1546,
2303, 2304, 4^a/10

cesim (Ar.): İri, büyük.

c.+Ø 943

cevāb (Ar.): Bir soruya, bir isteğe, bir söz veya yazıya verilen karşılık, yanıt.

c.+Ø 1690, 1918, 2239

c.+ı (iye.) 690, 698

c.+ın 683, 1204, 2422

c.+uñ 393, 2439, 2803

cevāb it-, -der (Ar.+T.): Konuşmaya karşılık vermek.

cevāb i.-di 30

cevāb i.-er 1565, 2372

cevāb vir- (Ar.+T.): Karşılıklı konuşmada karşıdakine yanıt vermek.

cevāb v.-üp 2438

cevāhir (Ar.): Cevherler, kıymetli taşlar.

c.+Ø 482, 482, 2569

c.+ler 1560

cevher (Ar.): Elmas, değerli taş.

c.+Ø 499, 537, 1258, 1259, 1456,
1961, 1968, 2685

c.+e 1968

c.+i (iye.) 1960

c.+leri 490, 491, 550

cevlān (Ar.): Dolaşma, gezinme.

c.+Ø 1742

cevlān eyle- (Ar.+T.): Dolaşmak.

cevlān e.-di 1989

cevlān it-, -der (Ar.+T.): Gezinmek.

cevlān i.-er 1701, 1959

cevmerdlik (<Far. cüvān- merd)(Far.+T.): Cömertlik, eli açıklık. c.+Ø 1053	cife (Ar.): Leş. c.+Ø 1509, 2135, 2483 c.+den 2483 c.+ye 2677
cevmerdlik eyle- (Far.+T.): Cömert olmak, cömertlik göstermek. cevmerdlik e.-r 928	ciger (Far.): Ciğer, bağır. c.+Ø 1110, 2069, 2140, 2720 c.+den 81 c.+dür 2036 c.+i (iye.) 2232 c.+üm 301 c.+ümüñ 2294
cevr (Ar.): Sıkıntı, eziyet. c.+Ø 431, 667 c.+e 2140	cigeri biş- : Çok acı ve sıkıntı çekmek. cigeri b.-e 399
cevr it- (Ar.+T.): Sıkıntı vermek. cevr i.-me 677	cihān (Far.): Dünya, ālem. c.+Ø 24, 34, 44, 57, 65, 101, 127, 338, 421, 428, 484, 492, 1481, 1545, 1554, 1562, 1700, 1738, 1771, 1776, 1808, 1907, 1907, 1928, 1962, 2013, 2046, 2143, 2149, 2191, 2199, 2203, 2206, 2363, 2375, 2609, 2624, 2672, 2773, 2773
ceyhūn (İbr.): Tevrat'a göre cennetin dört nehrinden biri. c.+Ø 2699	cidār (Ar.): Duvar. c.+Ø 611
cezīl (Ar.): Çok, bol. c.+Ø 297	cidd (Ar.): Bir işi gerçekten isteyerek yapmak. c.+i (iye.) 2652
cezīre (Ar.): Ada. c.+Ø 557	cidden (Ar.): Gerçekten.
cīd (Ar.): Boyun. c.+Ø 934	
cidāl (Ar.): Savaş. cidāl eyle- (Ar.+T.): Savaşmak. cidāl e.-r 1624	

- 1613, 1623, 1817, 1916, 1940,
1986, 2097, 2293, 2323, 2596,
2637, 2747, 2752, 2809, 2812,
2813, 2816, 2823
- c.+dan 425, 1579, 1605, 1978, 1980,
2199, 2500
- c.+dur 901
- c.+ı+(yük.) 813, 905, 1888, 1949,
2128
- c.+ı+(iye.) 780
- c.+uñ 870, 999, 1410, 1422, 1507,
1679, 1750, 1904, 1965, 2002,
2015, 2016, 2213, 2220, 2228,
2674, 2826
- cihet (Ar.):** 1. Yön, taraf.
c.+den 230, 783, 1901
2. Sebep, neden.
c.+Ø 1062
c.+den 234, 620, 725, 1815, 2455
- cilā (Ar.):** Parlaklık.
cilā bul- (Ar.+T.): Parlak olmak.
cilā b.-sa 1582
cilā vir- (Ar.+T.): Parlatmak.
cilā v.-di 1117
cilā v.-mez 163
- cild (Ar.):** Deri.
c.+Ø 2188
- cin (<Ar. cinn):** Cin.
c.+den 1978
- cinān (Ar.):** Cennetler.
- c.+Ø 1464, 1705, 1819, 2707, 2833
c.+da 2334
c.+dan 2709
- cinn (Ar.):** bk. cin
c.+Ø 2653
c.+üñ 45
- cinnī (Ar.):** Cine ait.
c.+lerden 1048
c.+leri 668
- cins (Ar.):** Tür, çeşit.
c.+ile 2118
- cisim (<Ar. cism):** Beden, gövde.
c.+Ø 1583
- cism (Ar.):** bk. cisim
c.+Ø 344, 384, 526, 921, 1493, 1975,
2147, 2200, 2201, 2202, 2204,
2256, 2816
c.+e 1422, 1424, 1583, 2042
c.+i (yük.) 920, 945, 1411
c.+i (iye.) 937, 946, 2147, 2334
c.+idür 1974
c.+ile 28, 808, 919, 922, 2511, 2815
c.+ine 913, 915, 916, 1632, 2111,
2114, 2148, 2368
c.+inüñ 943
c.+ü 2460
c.+ümüz 348, 381, 382
c.+ümüze 657
c.+üñ 948, 1663, 2113
- cismānī (Ar.):** Bedenle ilgili.

- c.+Ø 808, 822
c.+yüz 1663
cū (Far.): 1. Arama, araştırma.
c.+Ø 2783
2. Akarsu, ırmak, çay.
c.+Ø 2789
cūd (Ar.): Cömertlik, el açıklığı.
c.+Ø 423, 881, 1251, 1359, 1373,
1374, 1376, 1468, 2003, 2211
cūş (Far.): Coşma, kaynama.
c.+Ø 1950, 1969
c.+ına 1957
cūş eyle- (Far.+T.): Coşkunluk
derecesinde bir şeyin miktarını
artırmak, coşmak.
cūş e.-di 1969
cūş e.-düm 1950
cūş e.-r 2666
cūş e.-ye 2277
cūş it- (Far.+T.): Coşmak,
kaynamak.
cūş i.-di 81
cūyān (Far.): Arayıcı, arayan.
cūyān ol- (Far.+T.): Aramak.
cūyān o.-ur 971
cūyende (Far.): Arayıcı.
c.+ñüz 96
c.+si 1476, 2817
cūyinde (<Far. cūyende): bk. cūyende.
c.+ler 2345
- cūdā (Far.):** Ayrı, ayrı düşmüş, ayrılmış.
c.+Ø 497
cūdā eyle- (Far.+T.): Ayrı koymak.
cūdā e.-gil 1336
cūdā kııl- (Far.+T.): Ayırmak.
cūdā kı.-a 1051
cūdā kı.-ma 1972, 2324, 2752
cūdā ol- (Far.+T.): Ayrı kalmak.
cūdā o.-a 776
cūdā o.-ma 334, 2395
cūdā o.-mağ 686, 1559
cūdā o.-mayalar 729
cūdā o.-mayınca 1291
cūdā o.-ur 741
cūdālīk (Far.+T.): Ayrılık.
c.+Ø 690
cümle (Ar.): 1. (sıfat olarak) Bütün, hep,
cümle.
c.+Ø 50, 52, 53, 58, 96, 209, 350,
424, 615, 706, 724, 760, 762, 785,
787, 805, 836, 860, 965, 1026,
1037, 1058, 1202, 1214, 1245,
1246, 1251, 1294, 1315, 1384,
1403, 1403, 1413, 1444, 1451,
1603, 1603, 1617, 1618, 1645,
1669, 1675, 1677, 1678, 1680,
1686, 1712, 1712, 1750, 1772,
1785, 1809, 1838, 1858, 1884,
1904, 1908, 1910, 1933, 1946,
1947, 1970, 2004, 2010, 2011,

- 2017, 2017, 2082, 2097, 2113, 2114, 2150, 2164, 2207, 2228, 2249, 2441, 2492, 2507, 2539, 2616, 2665, 2679, 2694, 2817
2. (zamir olarak) Herkes, bütünü, hepsi, tamamı.
- c.+Ø 11, 1508, 1630, 1661, 1669, 1672, 1795, 1911, 2002, 2013, 2105, 2220, 2278, 2744
- c.+den 1037, 1965, 2197
- c.+müz 1644, 1663
- c.+nüñ 2039
- c.+si 353, 488, 655, 849, 948, 1316, 1410, 1414, 1643, 1811, 1813, 2009, 2487, 2644, 4b/10
- c.+sin 905, 1854, 2006
- c.+sinden 944, 1256, 1400, 1972
- c.+sinüñ 2052, 2120
- cünbüş (<Far. cünbiş):** Hareket, kımıldanma.
- c.+dedür 1452, 2189
- cünbüş it-, -der (Far.+T.):** Hareket etmek.
- cünbüş i.-di 1952
- cünbüş i.-e 1957
- cünüb (Ar.):** Dinin buyurduğu biçimde henüz yıkanmadığı için temiz sayılmayan (kimse), cenabet.
- c.+ler 2302
- cünüb қо- (Ar.+T.):** Cünüb hale getirmek.
- cünüb қ.-ma 2697
- cür'a (Ar.):** Yudum, içim.
- c.+sına 1921
- cürm (Ar.):** Suç, günah.
- c.+Ø 2448
- c.+e 2699
- c.+ini 2537
- c.+ümüzden 2524
- c.+ümüze 2516, 2523
- cürmi қıl- (Ar.+T.):** Günahı işlemek.
- cürmi қ.-an 2534
- cüsse (Ar.):** Gövde, beden.
- c.+si 1721
- cüst (Far.):** Arama, araştırma.
- cüst ü cü қıl- (Far.+T.):** Arayıp sormak.
- cüst ü cü қ.-amazlar 2783
- cüvān (Far.):** Genç.
- c.+Ø 109, 577, 955, 1048, 1233, 1352, 1432, 1513, 1608, 1898
- c.+um 161
- cüyüş (Far.):** Askerler, ordular.
- c.+Ø 2674
- cüz' (Ar.):** Kısım, parça, bölüm.
- c.+Ø 9
- c.+de 456
- c.+ile 366, 2608
- c.+inden 2283

c.+üni 2031

c.+sin 357, 358, 359

cüzām (Ar.): Cüzzam hastalığı.

c.+Ø 75

cüzī (Ar.): Az, azıcık, pek az.

c.+Ø 2044, 2046, 2047, 2581

c.+de 450

c.+sin 1857

c.+ye 450

c.+yi 1846

cüzvī (Ar.): Parça, kısım.

c.+Ø 2806

c.+dür 2217

Ç

çağır- : Çağırarak, seslenmek.

ç.-alar 151

ç.-ana 994

ç.-ma 923

ç.-ur 1100, 2319, 2798, 2798

ç.-urlar 176

çağla-: Coşkun bir şekilde akmak.

ç.-dı 2327

çağrıl-: Çağrılmak, seslenilmek.

ç.-a 1273

ç.-dı 29, 29

çağrış-: Hep birden bağırarak.

ç.-urlar 2794

çal-: Vurmak.

ç.-ardı 1569

ç.-maya 2411

çār (Far.): Dört.

ç.+Ø 1681, 1726, 1761, 1967, 1985,
2743

ç.+da 1146

çāre (Far.): Çare, çözüm yolu, hastalık için ilaç.

ç.+Ø 1784, 2545, 2587, 2590

ç.+den 2472

ç.+ler 106, 113, 1118, 1328

ç.+m 1132

ç.+si 998, 1261, 2358

ç.+sin 679, 1606

ç.+sini 2781

çāre bul- (Far.+T.): Derde deva olmak.

çāre b.-uram 307

çāre eyle- (Far.+T.): Çözüm yolu bulmak, çare bulmak.

çāre e.-Ø 314

çāre e.-mezseñ 307

çāre e.-ñ 264

çāre kıl- (Far.+T.): Hastalığı iyileştirmek.

çāre k.-Ø 38, 1915, 1915, 2223,
2590, 2684

çāre k.-a 2552

çāresüz (Far.+T.): Çaresi, çözüm yolu olmayan.

- ç.+ler 2358
- çarḥ (Far.):** Felek, gök.
- ç.+Ø 116, 143, 173, 177, 178
- ç.+a 118, 120, 2051, 2054, 2620, 2620, 2665, 2758, 2819
- ç.+dan 86
- ç.+ı (yük.) 171, 172
- çarḥ-ı felek (Far.+Ar.):** Talih, şans.
- çarḥ-ı f.+de 170, 1111
- çarḥ-ı ğaddār (Far.+Ar.):** Kötü talih.
- çarḥ-ı ğ.+Ø 116, 162
- çayır:** Üzerinde güre ot biten düz ve nemli yer.
- ç.+Ø 282
- çek-:** 1. Bir şeyi tutup kendine veya başka bir yöne doğru yürütmek.
- ç.-di 316
- ç.-e 1718
- ç.-er 151
- ç.-üp 1217, 1631
2. Güç durumlara dayanmak, katlanmak.
- ç.-dise 1470
- ç.-dügüñ 426, 427
- ç.-düklerin 1574, 2326
- ç.-medi 427
- ç.-meyen 431
3. Bir amaçla ortadan kaldırmak.
- ç.-medi 430
4. Bir şeyi geri almak.
- ç.-e 1399
5. Birleşik fiiller yapar.
- bk. derd çek-, dertleri çek-, erba'ın çek-, fūrkat çek-, ğavġa çek-, ğurbet çek-, ğurbeti çek-, ḥalvet çek-, ḥaṭar çek-, hiddet çek-, meşakḳat çek-, seferler çek-, zaḥmet çek-, zaḥmeti çek-, zaḥmetin çek-, zaḥmetleri çek-.
- çekdür-:** Birini sıkıntılı bir duruma sokmak.
- ç.-üp 1167
- çekirdek:** Çekirdek, tohum.
- ç.+Ø 2026
- çekiş-:** Savaşmak.
- ç.-ürler 1611
- çekzin-:** Söz dinlemek, buyruġa uymak.
- ç.-ür 977
- çemen (Far.):** Çimen.
- ç.+Ø 282
- çenk (<Far. çeng):** Kanuna benzer, dik tutularak çalınan bir çeşit saz.
- ç.+Ø 2651
- çerāġ (Far.):** Mum.
- ç.+Ø 25, 1293
- çeşm (Far.):** Göz.
- ç.+Ø 167, 413, 1974, 2372, 2484, 2777
- ç.+inden 82
- ç.+ler 82

- ç.+ümüz 2697
- çeşme (Far.):** Pınar, su kaynağı.
- ç.+Ø 238, 277, 355, 1178, 2379
- ç.+den 2314
- ç.+ler 445, 1922
- ç.+lerüñ 1181
- ç.+nüñ 1922
- ç.+si 282, 1923, 2353
- ç.+sidür 1923
- ç.+sinden 1920, 1924
- ç.+sini 1818
- çeşmî (Far.):** Göze ait.
- ç.+Ø 2457
- çevkân (<Far. çevgān):** Ucu eğri değnek.
- ç.+ı (iye.) 2084
- çevre:** Bir şeyin yakını, dolayı etrafı.
- ç.+si 282
- ç.+sinden 1709
- ç.+sine 509
- çevren-:** Konaklamak.
- ç.-diler 464
- çibuk:** Çubuk, ince tahta.
- ç.+Ø 826
- çık-, -ar:** 1. İçeriden dışarıya varmak, gitmek, uzaklaşmak.
- ç.-abile 1057
- ç.-ar 1659
- ç.-dı 736, 2368
- ç.-ıp 1081
- ç.-maz 969
- ç.-up 1226, 1280, 1541
2. Gelmek, ortaya çıkmak, gözükmek.
- ç.-dı 2127
- ç.-dılar 230, 1901
3. Bir şeyin üstüne çıkmak.
- ç.-a 1758
- ç.-an 139
- ç.-arsın 755
- ç.-dı 136
- ç.-ıp 846
- ç.-up 1172
4. Elde edememek, yitirmek.
- ç.-dı 2714
5. Ayrılmak, unutmak.
- ç.-dı 2332
- ç.-maya 1098
- ç.-maz 264
- ç.-mazuz 2173
6. Meydana gelmek, hasıl olmak.
- ç.-a 2391
7. Bir şeyin kaynağından ayrılması.
- ç.-ınca 2529
- ç.-miş 632
8. Yükselmek, yukarı çıkmak, büyümek.
- ç.-ar 173, 2115
9. Temizlemek, gereksiz maddeleri uzaklaştırmak.

- ç.-madın 1264
10. Deyim anlamlı birleşik fiiller yapar.
- bk. **elden çık-**.
- çıkır-:** 1. Birinin veya bir şeyin çıkmasını sağlamak, çıkmasına sebep olmak.
- ç.-Ø 1659
- ç.-a 1026
- ç.-ası 1261
- ç.-asın 2203
- ç.-dılar 1263, 1279
- ç.-ur 376
2. Zor, istenmeyen bir durumdan kurtarmak.
- ç.-am 1217
- ç.-up 2610, 2622, 2771
3. Sağlamak, elde etmek.
- ç.-ımaz 1327
- ç.-up 2003
4. Ortaya koymak.
- ç.-am 472
- ç.-ımaz 2770
5. Yükselmek, yukarı çıkmak.
- ç.-uram 473
6. Yapmak, üretmek.
- ç.-miş 2026
- ç.-ur 1182
- çiçek, -gi:** Çiçek.
- ç.+Ø 213, 1166, 2027, 2276
- ç.+den 2116
- ç.+i (iye.) 1591
- ç.+inüñ 1591
- ç.+ler 1117, 2669
- çig:** Pişmemiş.
- ç.+Ø 649
- çok:** Çok, fazla, aşırı, bir çok.
- ç.+Ø 63, 100, 116, 117, 147, 147, 159, 159, 164, 206, 206, 278, 288, 371, 406, 421, 421, 421, 502, 513, 563, 575, 575, 700, 700, 837, 898, 1013, 1061, 1164, 1183, 1198, 1233, 1303, 1382, 1464, 1624, 1765, 1894, 1911, 2109, 2118, 2118, 2271, 2287, 2287, 2326, 2333, 2346, 2363, 2375, 2412, 2447, 2447, 2447, 2448, 2448, 2520, 2561, 2650, 2793
- ç.+dur 1048, 2603, 2623
- ç.+durur 511, 520, 2247
- ç.+ısa 2793
- ç.+ları 1136
- ç.+laruñ 2365
- çü (Far.):** Çünkü.
- ç.+Ø 682, 692, 953, 1668, 2121, 2260, 2553, 2561, 2562, 2563, 2564, 2564
- çün (Far.):** 1. İçin.
- ç.+Ø 42, 242, 314, 476, 776, 809, 821, 859, 920, 954, 970, 971,

1034, 1064, 1565, 1796, 1840,
1868, 2129, 2133, 2143, 2515,
2526, 2746.

2. Gibi.

ç.+Ø 558, 558, 622

3. Çünkü.

ç.+Ø 30, 38, 66, 87, 95, 120, 121,
135, 142, 148, 168, 215, 240, 290,
302, 321, 322, 362, 368, 378, 413,
415, 416, 417, 420, 436, 442, 443,
443, 447, 451, 456, 507, 508, 602,
609, 648, 650, 673, 706, 708, 755,
758, 768, 769, 802, 805, 811, 817,
823, 885, 918, 921, 925, 926, 937,
949, 955, 1015, 1019, 1049, 1065,
1111, 1175, 1244, 1255, 1270,
1271, 1276, 1301, 1348, 1395,
1415, 1422, 1461, 1538, 1541,
1542, 1552, 1556, 1589, 1617,
1667, 1683, 1687, 1691, 1702,
1721, 1732, 1790, 1836, 1973,
1983, 1990, 1990, 2026, 2039,
2056, 2121, 2141, 2159, 2163,
2165, 2165, 2172, 2185, 2198,
2257, 2275, 2318, 2382, 2402,
2416, 2418, 2438, 2458, 2460,
2495, 2497, 2514, 2514, 2546,
2548, 2550, 2567, 2622, 2631,
2655, 2713, 2722, 2751, 2753,
2792, 2824, 2829, 91^a/6

çünkü (<Far. çün+ki): Çünkü, şundan
dolayı ki.

ç.+Ø 81, 84, 183, 214, 245, 254, 273,
279, 316, 323, 370, 374, 377, 433,
434, 444, 446, 448, 450, 455, 459,
484, 496, 511, 516, 560, 655, 657,
711, 719, 822, 825, 830, 914, 932,
948, 959, 1022, 1032, 1119, 1159,
1167, 1176, 1216, 1222, 1234,
1246, 1260, 1363, 1370, 1380,
1383, 1400, 1408, 1419, 1422,
1543, 1572, 1579, 1666, 1699,
1719, 1724, 1727, 1729, 1762,
1787, 1894, 1935, 1977, 1989,
2013, 2041, 2170, 2174, 2175,
2203, 2334, 2343, 2350, 2381,
2385, 2401, 2446, 2457, 2460,
2502, 2689

çünkü (<Far. çün + T. kim): 1. Çünkü.

ç.+Ø 345, 370, 481, 543, 571, 952,
1165, 1219, 1484, 1544, 1718,
1798, 1860, 2002, 2124, 2213,
2341, 2422, 2484, 2493, 2498,
2500, 2533, 2568, 2607

2. -dığı için.

ç.+Ø 1092

D, D

da: Dahi, da.

- d.+Ø 16, 69, 530, 931, 970, 1008,
1301, 1456, 1551, 1591, 2075,
2518, 2560, 2793
- dād (Far.):** Adalet.
d.+Ø 2280
d.+ına 702
- dāfi^c (Ar.):** Savan, savuşturan,
uzaklaştıran.
d.+Ø 2809
- dāfi^a (Ar.):** bk. dāfi^c
d.+Ø 2190
- daḥı:** 1. Başka, ayrı, ayrıca.
d.+Ø 22, 125, 306, 434, 452, 572,
659, 828, 1098, 1199, 1208, 1219,
1251, 1613, 2314, 2365, 2586,
4^b/10
2. da, de, dahi, bile.
d.+Ø 68, 125, 126, 192, 194, 329,
361, 395, 400, 403, 429, 448, 480,
489, 507, 509, 530, 545, 551, 565,
570, 636, 639, 683, 697, 704,
733, 761, 762, 763, 768, 770, 810,
830, 842, 851, 863, 875, 880, 882,
894, 928, 941, 959, 972, 980, 980,
984, 1009, 1048, 1077, 1105,
1172, 1173, 1177, 1218, 1220,
1308, 1309, 1341, 1365, 1390,
1424, 1430, 1431, 1432, 1447,
1448, 1452, 1461, 1462, 1531,
1531, 1533, 1537, 1538, 1546,
1581, 1582, 1591, 1609, 1657,
1661, 1693, 1709, 1719, 1732,
1765, 1881, 1900, 1941, 1944,
1971, 1997, 2021, 2024, 2057,
2111, 2153, 2180, 2181, 2204,
2206, 2237, 2240, 2275, 2329,
2343, 2363, 2386, 2396, 2414,
2445, 2461, 2462, 2474, 2477,
2479, 2486, 4^a/5, 4^b/12, 91^a/11,
91^a/6, 91^a/8
3. Daha, daha çok.
d.+Ø 504, 1107, 1220, 1228, 1241,
1340, 1594, 1641, 1642, 1660,
1660, 1765, 2001, 2001
4. Ve, hem de.
d.+Ø 64, 410, 483, 734, 750, 1388,
1591, 2011, 2252, 2381, 91^a/4,
91^a/5
5. Artık, bundan sonra.
d.+Ø 1997, 2125
- dāī (Ar.):** Duacı.
d.+Ø 91^a/11
- dāī ol- (Ar.T.):** Dua edici olmak, dua
etmek.
dāī o.-an 4^b/12
- dāim (Ar.):** Devamlı, sürekli.
d.+Ø 699, 744, 965, 969, 1760, 1775
- dāim eyle- (Ar.+T.):** Bir işi her
zaman yapmak, devamlı hale
getirmek.

- dā'im e.-Ø 1892
- dā'imā (Ar.):** Her zaman.
d.+Ø 667, 963, 1059
- dal:** Ağacın gövdesinden ayrılan kollardan her biri, dal.
d.+1 (iye.) 1983
- ḍalāl (Ar.):** Doğru yoldan sapma.
d.+Ø 2250, 2744
- dām (Far.):** Tuzak.
d.+Ø 1743, 2088
d.+dan 1743
- dāmen (Far.):** Etek.
d.+Ø 1053
- dāne (Far.):** Tane.
d.+Ø 2179
d.+ler 2104
- dār (Ar.):** Yer, mesken, yurt.
d.+Ø 182, 182, 1507
d.+ına 1507
d.+uña 1028
- dār (Far.):** Darağacı.
d.+ına 669
- dārā (<Far. dāre):** Hükümdar.
d.+Ø 1490
- ḍarb (Ar.):** Söz, anlatılmış bilgiler.
d.+Ø 405
- dare:** Ağaç.
d.+lerdür 2187
- darlık:** İç sıkıntısı.
d.+Ø 880
- ḍarr (Ar.):** Zarar.
d.+1 (iye.) 1623
d.+ını 1622
- dārū'l-emān (Ar.):** Emin, güvenilir kapı.
d.+Ø 2775
- dārū's-selām (Ar.):** Cennet.
d.+Ø 2775
- dārū'ş-şifā (Ar.):** Şifa yurdu, sağlık evi.
d.+Ø 2613
d.+dan 522
- da'vā (Ar.):** Dava, şikayet.
d.+sını 2250
- da'vā eyle (Ar.+T.):** Şikayet etmek.
da'vā e.-dük 1007
- da'vet (Ar.):** Çağrı, çağırma, dua.
d.+inden 304
d.+üünde 297
- da'vet eyle- (Ar.+T.):** Çağırma.
da'vet e.-rem 303
- da'vī (Ar.):** Bir kimsenin hakkını araması.
d.+sin 2248
- dāyim (Ar.):** bk. dā'im.
d.+Ø 1304, 1419, 2228, 2394, 2455, 2521
- dāyimā (Ar.):** bk. dā'imā.
d.+Ø 1098, 1300, 1391, 1561, 1565, 2410
- dāyire (Ar.):** Çember, çember şeklinde çizilmiş bir şeklin içindeki yazılar.

- d.+Ø 91^a/3, 91^a/5
- de:** De, dahi anlamında bildirme bildirir.
d.+Ø 110, 129, 195, 225, 629, 708, 999, 1074, 1108, 1156, 1259, 1303, 1476, 1489, 1493, 1520, 1543, 1591, 1714, 1721, 2198, 2362, 2371, 2375, 2822
- de-:** Söylemek, demek.
d.-gil 833
d.-r 274, 886, 1639, 1640
d.-rsin 1592
- def^c (Ar.):** Öteye itme, savma, gitme.
d.+Ø 131, 425
- def^c eyle- (Ar.+T.):** Ortadan kaldırmak.
def^c e.-Ø 829
def^c e.-rem 2299
- def^c it-, -der (Ar.+T.):** Savmak, uzaklaştırmak.
def^c i.-Ø 2726
def^c i.-esin 2259
- def^c kıl- (Ar.+T.):** Yok etmek.
def^c k.-Ø 2777
- def^c ol- (Ar.+T.):** Ortadan kaldırma, çekip gitme.
def^c o.-dı 2572
def^c o.-ur 13
- defter (Grek.):** Defter.
d.+i (iye.) 2589
d.+ümüz 2584
- deg-:** 1. Değerinde olmak.
d.-er 490, 2713
d.-mez 2492, 2494, 2751
2. Değmek, ulaşmak.
d.-mez 1881, 1881
- degil:** Değil.
d.+dür 2393
d.+em 2380
- degin:** Kadar.
d.+Ø 1391, 2088
- degme:** Seçkin, üstün, en iyi.
d.+Ø 1802
d.+ler 1915
d.+lere 1802, 2455
d.+ye 1022
- degül:** bk. degil
d.+Ø 301, 424, 499, 532, 604, 631, 631, 770, 770, 793, 794, 979, 1071, 1128, 1419, 1419, 1426, 1481, 1687, 1704, 1725, 1802, 1802, 1862, 1934, 2223, 2257, 2257, 2257, 2457, 2550
d.+dür 444, 581, 798, 888, 890, 1075, 1163, 1163, 1166, 1236, 1243, 1243, 1250, 1250, 2145, 2169, 2255
d.+em 2465
d.+lerdür 4^a/7
d.+midür 2555
d.+sin 836, 1592, 2135, 2135, 2163

- d.+üz 241
- dehşet (Ar.):** Akla şaşkınlık verecek kadar korkma, korku.
- d.+Ø 824
- d.+inden 2530
- dek:** Kadar, değin.
- d.+Ø 353, 354, 447, 634, 862, 908, 908, 1034, 1216, 2319, 2797
- d.+dür 1183
- del-:** Delmek, sert bir cisimle delik açmak.
- d.-di 467
- delâ'il (Ar.):** İşaret eden şeyler.
- d.+Ø 53
- ḍelâlet (Ar.):** Yol gösterme, kılavuzluk.
- d.+Ø 1068
- delâ'yil (Ar.):** bk. delâ'il
- d.+Ø 2818
- delîl (Ar.):** 1. Yol gösteren, kılavuz.
- d.+Ø 926
2. Şahit, tanık.
- d.+Ø 2761, 2772
- delîl ol- (Ar.+T.):** Yol gösteren olmak.
- delîl o.-alar 892
- delin-:** Delinmek.
- d.-üp 541
- dellâl (Ar.):** Tellal.
- d.+Ø 1100
- delü:** Deli.
- d.+Ø 2449, 2468
- delük:** Delik.
- d.+Ø 285, 540, 540
- dem (Far.):** An, vakit, zaman.
- d.+Ø 48, 127, 162, 214, 233, 374, 442, 449, 532, 664, 716, 753, 765, 790, 804, 821, 831, 858, 927, 934, 969, 973, 977, 987, 1076, 1194, 1252, 1268, 1353, 1377, 1537, 1553, 1577, 1580, 1584, 1673, 1683, 1738, 1746, 1759, 1848, 1882, 1993, 2052, 2190, 2209, 2239, 2265, 2279, 2312, 2337, 2356, 2368, 2395, 2410, 2418, 2430, 2444, 2529, 2535, 2564, 2573, 2694, 2729, 2823
- d.+de 376, 452, 519, 1033, 1511, 1562, 1673, 1749, 2376, 2433, 2473, 2549, 2653
- d.+i (yük.) 957, 1113, 1113
- d.+in 979, 2171
- dem-be-dem (Far.):** Vakıt vakıt, daima.
- d.+Ø 12, 48, 298, 432, 887, 1024, 1078, 1094, 1121, 1446, 1447, 1691, 1754, 2043, 2081, 2521
- demir:** Demir.
- d.+den 1384
- demür:** bk.demir
- d.+Ø 735, 2094
- den-:** Söylenmek.

- d.-di 1075
- deñiz:** Deniz.
- d.+Ø 1097
- d.+inde 2543
- d.+ün 1973
- d.+ünde 482
- deñlü:** Kadar.
- d.+dür 961
- depele-:** Çiğnemek, ezmek, öldürmek.
- d.-yüp 2445
- derd (Far.):** Dert, gam, keder, tasa, üzüntü, hastalık.
- d.+Ø 199, 239, 315, 498, 543, 1322, 1602, 1854, 1919, 2312, 2312, 2314, 2315, 2315, 2316, 2324, 2358, 2374, 2379, 2388, 2388, 2389, 2404, 2444, 2452, 2458, 2462, 2463, 2470, 2473, 2476, 2479, 2484, 2518, 2797
- d.+durur 2314
- d.+e 201, 404, 666, 691, 1027, 1918, 2381, 2403, 2471
- d.+edür 1926
- d.+i (yük.) 2380, 2390
- d.+i (iye.) 375, 375, 743, 2323, 2475
- d.+ile 399, 2313, 2477
- d.+iñ 1606
- d.+ine 106, 113, 264, 299, 313, 403, 544, 795, 1328, 1770, 1784, 1788, 1913, 1944, 1991, 2234, 2294, 2351, 2472, 2613, 2641, 2781
- d.+ini 1322
- d.+inün 1322, 1778, 1942, 2736
- d.+ler 2827
- d.+lere 2379
- d.+lerini 2326
- d.+üme 322, 662
- d.+ümi 2409, 2471
- d.+ümüze 2590
- d.+ün 679, 1261, 1784, 2323, 2374, 2457
- d.+üne 1934
- d.+üni 1592, 2324
- derd idin- (Far.+T.):** Sürekli bir durumla kafasını meşgul etmek.
- derd i.-e 1191
- derdlü (Far.+T.):** Dertli, hasta.
- d.+Ø 2378
- d.+lerle 2315
- derd-mend (Far.):** Hastalık sahibi, kaygılı.
- d.+Ø 2231
- d.+ler 992, 1118, 2374, 2390
- derdmendān (Far.):** Dert sahipleri, kaygılılar.
- d.+Ø 2356
- dergāh (Far.):** Dergah, huzur.
- d.+Ø 2339
- d.+ıdur 91

- d.+iña 2795
d.+iñi 2796
d.+uma 2139
d.+umuz 1785
der-ḥabeş (Far.+Ar.): Kötülük içinde.
d.+Ø 2301
der-ḥaṭar (Far.+Ar.): Tehlikede, tehlike içinde.
d.+Ø 824
derhem (Far.): Sıkıntı, ızdırap.
d.+lerin 403
derhemler kıl- (Far.+T.): Sıkıntı etmek.
derhemler k.-ur 403, 403
deri: Deri, ten.
d.+Ø 2113
derin: Derin, sığ olmayan.
d.+den 1434
der-ḳiyām (Far.+Ar.): Ayakta, yatmaz halde.
d.+Ø 1191
dermān (Far.): İlaç, çare.
d.+Ø 201, 313, 322, 404, 522, 662, 935, 1739, 1770, 1784, 1996, 2294, 2351, 2379, 2385, 2393, 2613, 2641
d.+dan 2393
d.+ı (yük.) 2392
d.+ıdır 213, 2374
d.+iñ 2659, 2736
d.+ına 1942
d.+ını 1778, 2231
d.+lara 2827
d.+umı 672
d.+uñ 2324
dermān it-, -der (Far.+T.): Sıkıntılara çare bulmak.
dermān i.-en 299, 1930
der-şubḥ (Far.+Ar.): Sabahta, sabah vaktinde.
d.+Ø 1146
dert, -di: (<Far. derd): Dert, sıkıntı, kaygı.
d.+den 307, 1606, 2457, 2478
d.+lerinüñ 2781
d.+leriñ 213
d.+üñ 307
dertleri çek- (Far.+T.): Sıkıntılara katlanmak.
dertleri ç.-mek 404
dertli (Far.+T.): Derdi, sıkıntısı olan.
d.+yüz 2659
dertlü (Far.+T.): bk. dertli.
d.+Ø 299, 379, 521, 661, 1216, 1778, 2316
d.+ler 935, 2507
d.+lere 38, 522, 1915, 1930, 1996, 2223
d.+nüñ 2317
d.+sidür 337

- dertsiz (Far.+T.):** Derdi, sıkıntısı, endişesi olmayan.
d.+e 1896
- dertsüz (Far.+T.):** bk. dertsiz.
d.+Ø 2381
- derün (Far.):** İç, içeri.
d.+Ø 2544
- dervîş (Far.):** Bir tarikata girmiş, onun yasa ve törelerine bağlı kimse, derviş.
d.+Ø 2257
d.+ler 1203
- deryâ (Far.):** Deniz.
d.+Ø 190, 445, 464, 485, 1218, 1314, 1353, 1545, 1830, 1950, 1969, 2019, 2308, 2310, 2448, 2531, 2666, 2761
d.+da 409, 997
d.+dur 486, 2571
d.+lar 983
d.+sı 2286, 2639
d.+sinuñ 2624
d.+ya 284, 848, 1772
d.+yı 2019, 2789
- dest (Far.):** El.
d.+Ø 41, 120, 121, 1300, 2584, 2825
- destân (Far.):** Hikâye, kıssa.
d.+umuz 22
- dest-âvîz (Far.):** Ufak armağan, küçükten büyüğe verilen armağan.
d.+Ø 2522
- destemâzsuz (< Far. dest-nemâz+T.):** Abdestsiz, abdesti olmayan.
d.+Ø 2305
- destgîr (Far.):** Elinden tutan, yardımcı.
d.+Ø 2281
- destigîr (<Far. dest-gîr):** bk. destgîr
d.+Ø 120, 120, 1926, 2059, 2281, 2593
d.+i (yük.) 121
- destimâz (<Far. dest-nemâz):** Abdest.
d.+Ø 2305
- destmâz (Far.):** bk. destimâz.
destmâz al- (Far.+T.): Abdest almak.
destmâz a.-mağ 1044
- destmâzsuz (Far.+T.):** bk. destemâzsuz.
d.+Ø 1042
- dest-namâz (Far.):** bk. destimâz
d.+ı (iye.) 2302
d.+uñ 1189
- dest-namâzsuz (Far.+T.):** bk. destemâzsuz.
d.+Ø 1188
- dest-nemâz (Far.):** bk. destimâz.
d.+Ø 284
- dest-nemâz al- (Far.+T.):** Abdest almak.
dest-nemâz a.-up 283
- destür (Far.):** İzin, müsaade.
d.+Ø 1647, 1951

- destür ol- (Far.+T.):** İzin verilmek.
destür o.-ur 2244
- destür vir- (Far.+T.):** İzin vermek,
müsaade etmek.
destür v.-di 1957, 2008
destür v.-icek 889
destür v.-medin 888
- devā (Ar.):** İlaç, çare.
d.+Ø 666, 1118, 1918, 1991, 2234,
2395, 2507
d.+dur 691
d.+sın 2659
- devā bul- (Ar.+T.):** Çare bulmak.
devā b.-maduğ 1913
- devāsuz (Ar.+T.):** İyileştirilemeyen,
ilacı bulunamayan.
d.+Ø 2358
- devlet (Ar.):** 1. Devlet.
d.+Ø 95
d.+in 2831
d.+üñ 94
2. Büyüklük, mevki.
d.+Ø 976, 1106, 1553, 1581
d.+üñ 127
d.+üñüz 107
3. Kısmet, talih, mutluluk.
d.+Ø 2024
d.+e 68, 69, 110, 1079, 1919, 2828
d.+i (iye.) 1022
d.+i (yük.) 2068
- d.+üme 136
- devletlü (Ar.+T.):** Mutluluk ve refah
içinde olan.
d.+Ø 65, 145, 2397
d.+dür 1547
- devletsüz (Ar.+T.):** Mutluluk ve refah
içinde olmayan.
d.+Ø 2397
- devr (Ar.):** 1. Dönme, bir şeyin etrafını
dolaşma.
d.+Ø 690, 2054
2. Zaman.
d.+Ø 1107
- devr eyle- (Ar.+T.):** Dönmek.
devr e.-r 2051
- devrān (Ar.):** Talih, kader, kısmet.
d.+Ø 1107, 1615
- devrān it-, -der (Ar.+T.):**
Tekrarlamak, devir etmek.
devrān i.-er 1542, 2055
devrān i.-mege 446
- dırāz (<Far. derāz):** Uzun.
d.Ø 1544, 1546
- di-:** bk. de-.
d.-Ø 106, 814, 815, 815, 938, 1681,
2780
d.-ben 610
d.-di 20, 31, 42, 183, 184, 186, 188,
234, 287, 288, 292, 293, 298, 321,
324, 326, 362, 402, 423, 429, 434,

- 442, 451, 468, 474, 484, 519, 521,
565, 591, 594, 599, 602, 605, 634,
656, 658, 725, 762, 786, 804, 806,
898, 902, 954, 981, 1034, 1277,
1402, 1523, 1527, 1528, 1613,
1621, 1657, 1682, 1715, 1843,
1943, 1993, 2109, 2148, 2149,
2168, 2241, 2270, 2344, 2395,
2399, 2422, 2458, 2464, 2476,
2503
- d.-digi 764, 1731, 1731
- d.-digne 31
- d.-digün 1268
- d.-diler 126, 183, 202, 348, 421, 620,
647, 964, 1563, 1595, 1635, 1635,
1647, 1691, 1815, 2130, 2438,
2786
- d.-diren 1626
- d.-dügi 937
- d.-dügin 936
- d.-dükde 820
- d.-dükleri 878, 1071, 1823
- d.-dükleyin 2388
- d.-düm 474, 478, 563, 2166, 2471
- d.-düñ 603, 1912, 2427, 2459, 2631,
2655, 2700, 2753, 2786
- d.-me 206, 208, 686, 687, 687, 687,
742, 743, 797, 906, 906, 1085,
1294, 1337, 1544, 2170, 2595
- d.-medim 469
- d.-medüm 562
- d.-medün 656
- d.-mege 941
- d.-megi 2243
- d.-megil 170, 662, 662, 663, 664,
665, 666, 667, 668, 669, 670, 671,
672, 673, 955, 2021, 2316, 2591
- d.-megün 781, 2348
- d.-mek 944, 1227, 1271, 1272, 1284,
2778, 2778, 2788, 4^b/5
- d.-mekden 70, 1283, 1283
- d.-mekdür 754, 943
- d.-mekile 520, 2725
- d.-mekle 1284, 1863
- d.-mekligi 4^a/3
- d.-meñüz 2399
- d.-mesi 1748
- d.-meye 416, 795
- d.-meyeler 2295
- d.-mez 449, 1126, 1797
- d.-mezidi 2332
- d.-mezler 99
- d.-mezüz 2342
- d.-mişdür 572
- d.-mişlerdür 1550
- d.-nüz 2401
- d.-p 564
- d.-r 28, 364, 616, 730, 856, 856, 913,
921, 1021, 1275, 1587, 1611,
2230

- d.-rem 423
- d.-ridüm 1214
- d.-rise 1089
- d.-riseñ 1213
- d.-rken 329
- d.-rler 850, 1067, 1068, 1454, 1529,
1529, 1596, 1654, 1777, 2307,
2388
- d.-rse 616, 627, 1074, 1405
- d.-rseñ 2372, 2571
- d.-rseñüz 2234
- d.-rsin 362
- d.-rüz 638
- d.-se 517, 582, 582, 1004, 1089,
1157, 1203
- d.-sen 820, 2476
- d.-sin 540
- d.-ye 452, 498, 508, 511, 550, 580,
651, 1133, 1273, 1282, 1855,
2248, 2535
- d.-yeler 145, 364, 1281
- d.-yelüm 125, 1459, 1806, 2809
- d.-yem 2322
- d.-yen 405, 444, 461, 524, 1277,
1616, 2294
- d.-yene 2803
- d.-yesin 484, 781, 796, 1085, 1271,
1798, 2822, 4b/4
- d.-yesiz 107, 132
- d.-yevüz 120, 561
- d.-yeyüm 566
- d.-yiben 256, 832, 928
- d.-yicek 29, 780, 2389, 2822
- d.-yiser 1227
- d.-yü 136, 138, 183, 590, 636, 637,
802, 832, 899, 923, 1007, 1120,
1165, 1273, 1578, 1673, 1949,
1949, 2212, 2222, 2264, 2337,
2350, 2352, 2411, 2542, 2607,
2711, 2715, 2788, 4^b/4, 5^a/3
- d.-yüben 30, 90, 1647, 2447
- d.-yüp 517, 813, 2591
- dib:** Bir şeyin en alt bölümü.
- d.+i (iye.) 844
- d.+ine 439
- dīdār (Far.):** Yüz, çehre.
- d.+Ø 113, 1103, 1872, 2736
- d.+dan 1872
- d.+ımı 1102
- d.+um-ıla 2245
- d.+uña 2577, 2726, 2748, 2767
- didür-:** Dedirtmek, söyletmek.
- d.-ür 2316, 2396
- dig-:** Değmek, ulaşmak.
- d.-di 1920
- dik-:** 1. Yetiştirmek için bir bitkiyi
toprağa yerleştirmek.
- d.-esi 1982
2. Sıralamak.
- d.-digince 2156

3. Koymak.

d.-mek 1262

diken: Diken.

d.+Ø 1264

dil (Far.): Gönül, yürek.

d.+Ø 83, 179, 201, 260, 263, 324,
453, 536, 586, 607, 617, 677, 694,
694, 695, 791, 847, 878, 996, 996,
998, 1019, 1106, 1108, 1160,
1161, 1291, 1296, 1296, 1296,
1318, 1426, 1439, 1441, 1445,
1458, 1469, 1471, 1475, 1479,
1482, 1488, 1497, 1516, 1770,
1882, 1897, 1934, 2112, 2138,
2226, 2236, 2383, 2388, 2391,
2417, 2433, 2433, 2463, 2470,
2645, 2706, 2768

d.+de 995, 1326, 1829, 1847, 2419

d.+dedür 199

d.+den 39, 239, 264, 752, 1148,
1515, 1435, 1846, 1848, 1890,
1932, 2155, 2304

d.+durur 617

d.+dür 1439

d.+e 218

d.+i (yük.) 318, 1876

d.+i (iye.) 884, 1797

d.+in 198

d.+ler 180, 753, 907, 992, 1020,
1313, 1490, 1549, 1893, 1897,
1925, 2171, 2643

d.+lerde 1602

d.+lere 215, 1115

d.+sin 38, 1915, 2223, 2226

d.+ümi 302

dil: Dil, lisan.

d.+Ø 793, 1030, 1485, 1849, 2247,
2438

d.+de 1207

d.+durur 2567, 2567

d.+ile 608

d.+imdeki 2465

d.+inde 1255

d.+inden 1073, 1273

d.+ine 622, 1276

d.+lerin 850, 1170

d.+lerinden 1178

d.+üm 2437

d.+ümüzde 2586

d.+ümüzden 219

d.+üñ 1487, 1499

d.+üñdekin 1270

dile gel-: Söylenmek, denilmek.

dile g.-di 2501

dile g.-sün 2491

dile getir-: Söylemek, demek.

dile g.-e 2473

dilüñ kes-: Susmak.

dilũñ k.-gil 2438

dilber (Far.): Gönli alıp götüren.

d.+Ø 664

d.+i (yük.) 399, 1329, 1329

dıldār (Far.): Birinin gönlünü almış.

d.+Ø 664

d.+e 310

dile-: Dilemek, istemek.

d.-Ø 375

d.-di 1851, 1852, 1954, 2006, 2014

d.-diler 650, 719

d.-menũñ 3^b/9, 3^b/10

d.-r 97, 493, 494, 1092, 1567, 1567,
1836, 1837, 1953, 2561, 2662

d.-ridi 539

d.-risem 425, 425

d.-riseñ 372, 1441, 1458, 1471, 1482,
1497, 1516, 2245

d.-rseñ 1180, 1195, 1897, 2376

d.-se 91^a/5

d.-seler 3^b/4

d.-yelüm 2471

d.-yüben 788

d.-yüp 2503

dilek, -gi: Dilek, istek, dua.

d.+Ø 452

d.+i (iye.) 4^a/5

d.+im 275

dilir (Far.): Yürekli, cesur, yiğit.

d.+Ø 2091

dimāğ (Ar.): Akıl, şuur.

d.+Ø 1509, 1649, 1651, 2083, 2468,
2719

d.+da 2628

d.+dur 1637

d.+ı (iye.) 2053, 2466

d.+ında 260

d.+ından 2467

dīn (Ar.): Din, inanç.

d.+Ø 58, 427, 721, 721, 811, 1138,
1762, 2509

d.+i (yük.) 789

din-: Denmek, söylenmek,
adlandırılmak.

d.-di 2216

d.-eliden 305

d.-memek 390

d.-meyince 1361

d.-ür 939, 1493, 1531, 1531, 1532,
1532, 1688

dinil-: Denilmek, söylenmek, ad
verilmek.

d.-di 1840, 1898

d.-düg 314

d.-e 306, 2291, 2291

difle-: Dinlemek, işitmek.

d.-Ø 373, 1633, 2137, 2212

d.-di 2432

d.-gil 1204, 2427

d.-meyen 794

- d.-yene 590
d.-yeni 2837
- diñlen-:** 1. Beklemek, kalmak.
d.-e 47
d.-em 371
d.-ür 977
2. Sönmek.
d.-ür 1549, 2410
- dir-:** Toplamak, derlemek.
d.-dügüm 424
d.-dükleri 1071
- dirgür-:** Diriltmek, canlandırmak.
d.-mez 584
- diri:** Canlı, yaşayan.
d.+Ø 597, 942, 979, 2346
d.+dür 144, 2400
d.+ler 2401
- diri kııl-:** Canlı hale getirmek, diriltmek.
diri kı.-ur 191, 214
- diri koy-:** Canlı tutmak.
diri kı.-an 581
- diril-:** Canlı kalmak, ölmemek.
d.-e 738
d.-ür 277, 284, 285, 410
- dirlik, -gi:** Yaşayış, hayat, sağlık.
d.+i (yük.) 740
- dirül-:** Geçimli olmak, iyi geçinmek, geçimini sağlamak.
d.-ürdi 476
- dişi:** Dişi, kadın.
d.+ye 1386
- ditre-:** Titremek.
d.-di 2757
d.-mekdür 83
d.-r 693
- dīv (Far.):** Dev.
d.+Ø 180, 797, 797, 1334, 1645, 2022, 2595, 2675
- divār (<Far. dīvār):** Duvar.
d.+Ø 719
d.+a 609
d.+da 657
d.+ı (iye.) 654, 725, 728, 732
d.+ıla 608
d.+muñ 728
- divşür-:** Toplamak, derlemek.
d.-e 1399
d.-eler 649
- diyānet (Ar.):** Dindarlık, din duygusu.
d.+Ø 131
- diyār (Ar.):** Memleket, ülke.
d.+Ø 2103
- diz-:** Düzenlemek, hazırlamak.
d.-er 746
- dizil-:** Hazırlanmak, ürün vermeye hazır hale gelmek.
d.-e 1983
- doğ-:** Yansımak, görünmek.
d.-ar 1424

doğun-: Batmak, saplanmak.

d.-dı 301

dol-: Dolmak, dolu duruma gelmek.

d.-ar 843

dollāb (<Ar. dolāb): Kuyudan su çıkarmaya yarayan ağaçtan veya demirden yapılmış çark.

d.+dur 843

dōst (Far.): Dost, sevilen, güvenilen, Allah.

d.+Ø 70, 75, 90, 115, 236, 263, 430, 431, 434, 759, 789, 791, 794, 796, 797, 797, 797, 801, 801, 934, 935, 1214, 1214, 1251, 1251, 1251, 1756, 1825, 2233, 2782

d.+a 87, 793, 794, 795, 798, 934, 935

d.+dan 199, 431, 792, 1917, 2358

d.+dur 1739

d.+durur 798

d.+ı (yük.) 113, 793

d.+ına 1817, 2504

d.+lara 89, 1501

d.+ları 4^a/11

d.+larından 73

d.+larum 4^a/10

d.+larıñ 1501, 2224

d.+larıña 2514

d.+larıñdan 2515

d.+larıñdur 2476

d.+umuz 626

d.+uñ 392, 394, 790, 790

dōstlık, -ğı (Far.+T.): Dostluk.

d.+Ø 2074

d.+ı (iye.) 237, 1063

d.+ın 710

dōg-: Dövmek, şiddet uygulamak.

d.-digine 405

dök-: Dökmek, akıtmak.

d.-di 439

d.-diler 2399

d.-düklerin 2326

d.-düm 440

d.-e 117, 1169, 2277

d.-er 162, 843, 1177

d.-erleridi 2328

d.-üp 598

dökül-: 1. Dökülmek.

d.-se 1503, 1503

2. Bitmek, sona ermek.

d.-ür 2150

dön-, döñ-: 1. Geri gitmek, geri gelmek.

d.+Ø 829

d.-di 262, 2163

d.-diler 289

d.-dügi 804

d.-düñ 1622

d.-e 2405

d.-er 355, 2421

d.-üñ 1226

d.-üp 2019, 2307

2. Yönelmek.
 d.-di 298
 d.-e 788, 1185
 d.-iş 847
 d.-meye 1732
 d.-mez 2347
3. Bırakılan bir konu veya işe başlamak.
 d.-elüm 325
 d.-miş 2031
4. Kendi eksenini üzerinde hareket etmek.
 d.-üben 843
5. Bir şeyi andıracak duruma girmek, benzemek.
 d.-e 1381, 1385
 d.-er 1363
6. Unutmak, vazgeçmek.
 d.-mezidi 2328
- dönder-:** Geri göndermek.
 d.-mege $3^b/4$
 d.-ür 642
- döndür-:** Çevirmek.
 d.-me 2823
 d.-ür 170, 619, 1018
- dönüm:** Dönüş, dönme işi.
 d.+Ø 166
 d.+dür 166
- dörd:** Dört.
 d.+Ø 2646
- d.+i (yük.) 1677
 d.+ini 2647
- dördüncü:** Dört sayısının sıra sayı sıfatı, dördüncü.
 d.+Ø 1424, 1424
- dört:** bk. dörd.
 d.+Ø 16, 17, 725, 735, 735, 735, 986, 1603, 1604, 1604, 1604, 1608, 1609, 1611, 1634, 1645, 1677, 1681, 1682, 1686, 1686, 1760, 1762, 1763, 1765, 1810, 1984, 2059, 2185, 2185, 2188, 2188, 2189, 2189, 2189, 2191, 2192, 2549, 2553
 d.+den 1603, 1687
- du^{ca} (Ar.):** Dua, yakarış.
 d.+Ø 820, $91^a/4$, $91^a/5$, $91^a/6$, $91^a/9$
 d.+lar $91^a/6$
 d.+ların $3^b/5$
 d.+larını $3^b/8$
 d.+ñuz $4^a/6$
 d.+ñuzda $4^a/5$
 d.+sı $4^a/6$
 d.+yı 2835, $91^a/8$
 d.+yile $91^a/11$
- du^{ca} eyle- (Ar.+T.):** Dua etmek.
 du^{ca} e.-r 1376, 2787
 du^{ca} e.-rler 2521

duġālar it-, -der (Ar.+T.): Dua etmek, istenilenin olması için Allah'a yakarmak. duġālar i.-evüz 48	3. Yaşamak. d.-maz 1736 d.-miş 855
duġālu (Ar.+T.): Kendisi için dua edilmiş, dua almış kişi. d.+Ø 2522	durur: Bildirme III. teklik şahıs. d.+Ø 98, 118, 118, 123, 161, 161, 163, 169, 205, 212, 225, 227, 250, 270, 295, 323, 326, 327, 327, 344, 346, 349, 349, 351, 375, 396, 498, 499, 615, 793, 794, 794, 798, 822, 880, 880, 884, 886, 891, 934, 943, 944, 944, 984, 998, 998, 1014, 1040, 1051, 1059, 1082, 1093, 1094, 1134, 1142, 1144, 1146, 1148, 1164, 1183, 1188, 1190, 1198, 1201, 1201, 1231, 1235, 1243, 1243, 1250, 1250, 1271, 1277, 1286, 1295, 1297, 1298, 1299, 1302, 1303, 1309, 1309, 1321, 1346, 1369, 1373, 1405, 1405, 1405, 1436, 1455, 1481, 1489, 1489, 1494, 1511, 1518, 1522, 1550, 1613, 1620, 1620, 1626, 1630, 1643, 1643, 1662, 1662, 1663, 1689, 1693, 1696, 1707, 1714, 1738, 1740, 1747, 1747, 1804, 1856, 1869, 1926, 1965, 1965, 2050, 2050, 2056, 2177, 2205, 2205, 2206, 2374, 2563
dūd (Far.): Duman. d.+Ø 173	
duġūl (Ar.): İçine girme. d.+dur 2145	
dūn (Ar.): Aşağılık, alçaklık. d.+Ø 2064	
dūr (Far.): Uzak. dūr eyle- (Far.+T.): Uzaklaştırmak. dūr e.-Ø 2576 dūr e.-di 77	
dūr it-, -der (Far.+T.): Uzakta bırakmak. dūr i.-er 2707, 2709 dūr i.-meyem 1218	
dūr kııl- (Far.+T.): Uzak tutmak. dūr kı.-ma 2618, 2813	
dūr ol- (Far.+T.): Uzak kalmak. dūr o.-dı 74	
dur-: 1. Belli bir durumda, bir görevde bulunmak. d.-alar 809 2. Kalmak. d.-mañ 203	

dut-, -ar: 1. Tutmak, ele almak.

d.-Ø 795

d.-ar 1469, 2060, 2077

d.-mış 2081, 2081

2. Bir halde bulundurmak.

d.-ar 973, 1488

d.-mağ 87

3. Yerine getirmek, uygulamak.

d.-Ø 1895

d.-a 789

d.-agör 1932

d.-ar 977

d.-dı 516, 1260, 1720

d.-dılar 1837

d.-ıcağ 1939

4. Yer edinmek.

d.-mış 2111

5. Bir yöne doğru bakmak.

d.-dı 2500

6. Takip etmek, bir yol edinmek.

d.-dılar 227

7. Birleşik fiiller yapar.

bk. boyun dut-, efdal dut-, hürmetin

dut-, nişân dut-.

dutul-: Esir almak, tutsak etmek.

d.-maz 1022

duy-: 1. İşitmek, duymak.

d.-uban 292

2. Hissetmek, varlığının farkına varmak.

d.-abilmez 526

dūzağ (Far.): Cehennem.

d.+Ø 1711, 2621, 2775

d.+a 2282

d.+da 1722

dū (Far.): İki.

d.+Ø 27, 65, 196, 338, 425, 726, 780,

813, 870, 901, 905, 999, 1014,

1050, 1072, 1073, 1138, 1160,

1288, 1296, 1322, 1388, 1501,

1546, 1554, 1579, 1587, 1605,

1613, 1623, 1679, 1738, 1741,

1743, 1756, 1794, 1835, 1841,

1907, 1928, 1932, 1940, 1965,

1978, 1980, 2133, 2220, 2228,

2293, 2323, 2500, 2596, 2637,

2663, 2674, 2694, 2747, 2752,

2777, 2799, 2809, 2812, 2813,

2816, 2818, 2823, 2826

dūkeli: Hep, cümle, bütün.

d.+Ø 634

dūken-: Tükenmek, bitmek, sona ermek.

d.-e 932, 983

dūmük: Bir işe karşı duyulan bağlantı, ilgi, hırs.

dūmük ol-: İlgili, hırslı olmak.

dūmük o.-dı 60

dūn: Gece.

d.+Ø 212, 1847

dünyā (Ar.): Dünya, yeryüzü.

d.+Ø 58, 121, 547, 743, 811, 824,
905, 1132, 1138, 1192, 1298,
1388, 1766, 1815, 1816, 1880,
2254, 2318, 2662

d.+da 771, 1814, 2524

d.+dan 1035

d.+ñ 164

d.+nuñ 169, 1042

d.+sı 904

d.+ya 1260, 2251, 2254

d.+yı 904

dünyā-perest (Ar.+Far.): Dünyayı

taparcasına seven, tamahlı, hırslı

kimse.

d.+Ø 744

dünye (<Ar. dünyā): bk. dünyā.

d.+Ø 375

d.+de 505, 1808

d.+den 1035

d.+nüñ 237, 1223

d.+ye 1800, 1800

dürdāne (Ar.+Far.): İnci tanesi.

d.+Ø 1960

d.+den 912, 972

d.+ler 1327

düriş-: Çalışmak, devamlı meşgul

olmak.

d.-e 1078

d.-en 212, 873

d.-ür 2105

dürlü: Türlü, çeşitli.

d.+Ø 213, 216, 216, 470, 564, 972,
1108, 1118, 1477, 1477, 1648,
2008, 2008, 2027, 2114, 2114,
2116, 2116, 2276, 2336, 2336,
2339, 2339, 2455, 2455, 2622,
2622, 2668, 2668, 2669, 2686,
2686

d.+dür 1707

dürr (Ar.): İnci.

d.+Ø 558, 1683, 2277

d.+lerin 1951

dürt-: Sürmek, sürtmek.

d.-ersin 613

dürüst (Far.): Doğru, düzgün, sağlam.

d.+Ø 1074

düş: Rüya.

d.+Ø 2090

d.+dekile 457

düş-, -er: 1. Yer çekiminin etkisiyle

boşlukta, yukarıdan aşağıya

inmek.

d.-Ø 829

d.-miş 847, 2033

2. Tutulmak, esir düşmek.

d.-düm 2436

d.-en 971, 2132, 2436

3. İsalet etmek, yerine denk gelmek.

d.-di 1418

- d.-er 1498
4. Denk gelmek, rastlamak.
- d.-di 2200, 2201
- d.-er 2560
5. Değer kaybetmek.
- d.-er 2217
6. Arayış içine girmek.
- d.-di 245
7. Uğraşmak, zaman ayırmak.
- d.-mişüz 115
8. İstenmeyen bir durumda bulunmak.
- d.-di 1080
- d.-dügi 2823
- d.-düm 2446
9. Yansımak.
- d.-e 1195, 2732
10. Birleşik fiiller yapar.
- bk. bende düş-, fesād düş-, fırkate düş-, harāma düş-, ırak düş-, iftirāka düş-, kavına düş-, mezāhir düş-, ögine düş-, öñine düş-, öñüme düş-, sevdālarına düş-, ye'se düş-, ziyāna düş-.
- düşmān (Far.):** Düşman, yağı.
- d.+Ø 115, 236, 541, 551, 1188
- d.+ı (yük.) 1049
- d.+ından 1277
- d.+lar 1281
- d.+uñ 1501, 2224
- d.+uñdur 1613
- düşmānlık, -ğı (Far.+T.):** Düşmanlık, yağılık, hasımlık.
- d.+ı (iye.) 237, 1063
- düşmen (Far.):** bk. düşmān
- d.+Ø 552, 1622, 1689, 2630
- d.+den 2367
- d.+dur 1619
- d.+dür 494
- d.+e 154
- d.+i (yük.) 2629
- d.+i (iye.) 1623, 2093
- d.+idür 1629
- d.+inden 154
- d.+ümüz 626
- d.+üñ 1613
- düşür-:** 1. Bir durumun içine koymak.
- d.-düm 1577
2. Uğratmak.
- d.-ür 1518
- düşvār (Far.):** Güçlük, zorluk.
- d.+ına 1043
- dütün:** Tütün, duman.
- d.+Ø 2391
- düz:** Düz, eğri olmayan.
- d.+Ø 2187
- düzet-:** Düzeltmek, tanzim etmek.
- d.-di 2553

E

ebed (Ar.): Sonu olmayan gelecek zaman, sonsuzluk.

e.+Ø 72, 73, 264, 795, 1258, 1339, 1345, 1529, 1529, 1975, 2258, 2340, 2341, 2510, 2808

e.+sin 2728

ebedī (Ar.): Sonsuza kadar.

e.+Ø 1110

ebnā³ (Ar.): Oğullar.

e.+Ø 547

ebşār (Ar.): Gözler.

e.+Ø 1249

ebsem: 1. Susmak.

e.+Ø 617

2. (Ar.) Gülümsemek.

ebsem ol-: Hafifçe gülümsemek, tebessüm etmek.

ebsem o.-maz 446

ebter (Ar.): Faydasız şey.

ebter ol- (Ar.+T.): Faydasız olmak.

ebter o.-ur 2507

ebvāb (Ar.): Kapılar.

e.+Ø 2709

ebyaž (Ar.): En beyaz, bembeyaz.

e.+ı (yük.) 629

ecel (Ar.): Hayatın sonu, ölüm zamanı.

e.+Ø 149, 4^b/2

eclā (Ar.): Pek belli, çok aşikar.

e.+dur 2614

ecr (Ar.): Ahirete ait mükafat.

e.+i (yük.) 297

ecsām (Ar.): Gövdeler, bedenler, cisimler.

e.+a 1412, 1494, 1495, 1886

e.+ların 1899

edā (Ar.): Borç veya borç gibi olan bir şeyi ödeme, yerine getirme.

edā it-, -der (Ar.+T.): Bir işi yapmak, tamamlamak.

edā i.-e 2441

edā kı- (Ar.+T.): Yerine getirmek, ödemek.

edā kı.-abilür 17

edā kı.-am 441

edeb (Ar.): 1. Toplum töresine uygun davranma.

e.+i (iye.) 3^b/10

e.+ini 3^b/9

2. İyi ahlak, incelik, terbiye.

e.+Ø 1076, 1077, 1678

edeb eyle- (Ar.+T.): İncelik göstermek, anlayışlı davranmak.

edeb e.-di 286

edebtsizlik (Ar.+T.): Utanmazlık, terbiyesizlik.

e.+den 1080

edebtsiz (Ar.+T.): Utanmaz, sıkılmaz, terbiyesiz.

- e.+Ø 1084
- edep (<Ar. edeb):** İyi ahlak, terbiye.
- e.+Ø 1680
- ednā (Ar.):** Pek aşağı, çok alçak.
- e.+dan 1137
- efʿāl (Ar.):** İşler, ameller.
- e.+Ø 1245, 1246
- e.+de 1239
- e.+i (yük.) 1246
- e.+ile 808
- efḍal (Ar.):** En ālā, üstün.
- e.+Ø 253
- efḍal dut- (Ar.+T.):** Üstün tutmak.
- efḍal d.-arlar 1776
- efḡān (Far.):** Iştirap ile haykırma, bağırıp çağırma.
- e.+Ø 1744, 1752, 1997, 2465, 2797
- e.+ından 22
- e.+uñ 2464
- efkār (Ar.):** Fikirler, düşünceler.
- efkār eyle- (Ar.+T.):** Düşünmek.
- efkār e.-yen 419
- eflāk (Ar.):** Semalar, felekler, gökler.
- e.+Ø 26, 112, 1545, 2055, 2201, 2665
- eger (Far.):** Eğer, şayet.
- e.+Ø 684, 693, 693, 694, 696, 923, 1275, 2159, 2205, 2492, 2552, 2563, 2563, 2735, 2735
- egerçi (Far.):** Eğer, şayet.
- e.+Ø 471
- egil-:** Eğilmek, yan yatmak.
- e.-se 732
- e.-ür 826
- eglen-:** Vakit geçirmek, beklemek, kalmak.
- e.-e 749
- e.-ür 718
- egri:** Eğri, düz olmayan.
- egri ol-:** Bir şeyin şeklinin düz olmaması.
- egri o.-mı 654
- egrice:** Az eğri olan.
- e.+Ø 2084
- ehil (Ar.):** Maharetli, usta, kabiliyetli, becerikli.
- e.+Ø 2166
- ehl (Ar.):** Sahip, malik, topluluk.
- e.+Ø 6, 25, 62, 63, 80, 124, 134, 142, 179, 179, 180, 181, 184, 189, 193, 210, 211, 211, 252, 277, 348, 358, 458, 458, 480, 480, 512, 536, 570, 570, 575, 575, 586, 606, 607, 620, 697, 697, 727, 727, 752, 753, 761, 761, 763, 823, 849, 863, 863, 865, 893, 893, 894, 907, 913, 913, 959, 959, 962, 992, 1013, 1014, 1017, 1035, 1038, 1054, 1057, 1058, 1058, 1130, 1138, 1138, 1145, 1145, 1162, 1313, 1316, 1355,

1355, 1355, 1450, 1464, 1479,	e.+ini 247
1490, 1491, 1502, 1549, 1614,	e.+inüñ 734, 1069, 2355, 2763
1623, 1711, 1711, 1740, 1808,	ei'mme (Ar.): İmamlar.
1814, 1816, 1819, 1821, 1862,	e.+Ø 1596
1876, 1880, 1882, 1893, 1925,	ejdehā (Far.): Ejderha, korkunç ve
1925, 1926, 1926, 2093, 2103,	hayali bir canavar.
2166, 2171, 2281, 2287, 2287,	e.+Ø 2631
2307, 2312, 2315, 2315, 2323,	e.+dur 1050, 1288, 2615
2354, 2354, 2359, 2374, 2391,	ek-: Bir bitkiyi üretmek için toprağa
2391, 2479, 2481, 2513, 2515,	tohum atmak veya gömmek.
2521, 2523, 2524, 2526, 2528,	e.-mezüz 745
2539, 2539, 2540, 2540, 2574,	ekber (Ar.): Daha büyük, en büyük.
2575, 2611, 2612, 2612, 2619,	e.+Ø 1520, 2050
2619, 2638, 2638, 2638, 2648,	e.+dür 813, 2204
2648, 2663, 2698, 2722, 2722,	e.+in 1622
2724, 2727, 2727, 2731, 2744,	ekiz: İkiz.
2747, 2748, 2748, 2752, 2764,	e.+Ø 1727
2768, 2768, 2768, 2769, 2769,	ekmel (Ar.): En olgun, en eksiksiz.
2776, 2776, 2776, 2783, 2791,	e.+Ø 253
2791, 2795, 2795, 2797, 2801,	ekşer (Ar.): En çok, daha ziyade.
2801, 2801, 2803, 2803, 2812,	e.+Ø 1616, 2639
2813, 2813, 2813, 2813, 2827,	e.+i (iye.) 295, 1287
2828, 2828, 2832, 2833, 2833,	eksiklik: Eksiklik, noksanlık.
2833, 2833, 2834, 2836, 2836	e.+Ø 3 ^b /8
e.+i (iye.) 3, 3, 7, 8, 963, 967, 1070,	eksiklü: Kusurlu, noksanlı.
1076, 1177, 1211, 1464, 1502,	e.+yem 524
1550, 1908, 1910, 1995, 2169,	eksük, -gi: Eksik, noksan.
2798, 2798	e.+Ø 59, 1005, 1791, 1873, 2190,
e.+idür 1071, 1652	2191
e.+ine 1068, 1071, 1504	e.+ini 524

el: 1. El.

e.+Ø 383, 788, 788, 795, 897, 1230,
1396, 1426, 1427, 1428, 1443,
1452, 2449, 2684

e.+den 406, 435, 1427, 2063

e.+i (iye.) 873, 1836, 2059, 2060,
2067, 2067, 2360, 2522

e.+ile 1716, 1724, 1967

e.+ile (iye.) 1451

e.+in 27, 1276, 1300

e.+inde 1088, 1561, 1795, 2060,
2060, 2060, 2068, 2070, 2077,
2078, 2081, 2085, 2085

e.+inden 430, 548, 885, 1064, 1565,
1699

e.+ine 333, 540, 551, 979, 1051,
2077, 2081, 2469, 2608

e.+lerin $3^b/3$, $3^b/4$

e.+lerine 729

e.+üm 2386

e.+üme 311

e.+ümi 795

e.+ümle 1715

e.+ümüzde 2586

e.+üñ 780, 782, 2360

e.+üñe 1016

2. Sahiplik, mülkiyet.

e.+Ø 1126

e.+de 2151

e.+lerinden 1651

e.+ümde 611

e.+ümüzden 2714

3. Yönetim, baskı, etki.

e.+i (iye.) 871

e.+inde 1088, 1393

e.+inden 34, 81, 143, 173, 178, 604,
618, 2232, 2415, 2442, 2615,
2630, 2746

e.+ine 551, 1699, 1703

e.+leri 228

e.+ümden 615, 616

el bağla-: Saygı göstergesi olarak
elleri kavuşturmak.

el b.-yu 855

el b.-yup 716, 838, 2261

el uzat-, -da: Yönelmek, birinden bir
şey istemek, dilemek, dua etmek.

el u.-a 788

el u.-mayan 795

elden çık-: Bir şeyin sahipliğini
yitirmek.

elden ç.-a 1894

elden ne gel-: Bir şey yapamamak.

elden ne g.-ür 435

ele al-: Bir konuyu incelemek,
araştırmak.

ele a.-sun 2491

ele gir-: Bir şeye sahip olmak.

ele g.-meyicek 2385

ele g.-mez 2385

- eli açuĥ:** Cömert, eli bol.
eli a.+Ø 1132
- eli ir-:** Bilgisine ulaşmak, sahip olmak.
eli i.-di 1836
elüm i.-mez 2227
- eli iriş-** Ulaşmak, yetişmek.
eliñ i.-mez 2258
- elimüzi al-:** Sıkıntıda olana yardım etmek.
elimüzi a.-alar 90
- elinden al-:** Birini sahip olduğu imkanlardan yoksun bırakmak.
elinden a.-salar 1064
- elbette (Ar.):** Her hâlde, şüphesiz, kuşkusuz, elbet.
e.+Ø 102, 1015, 1079, 1084, 1664
- elem (Ar.):** Acı, üzüntü, dert, keder.
e.+Ø 1854
- el-faĥr (Ar.):** Fakirlik.
e.+Ø 870
- el-ġiyāř (Ar.):** Yardım, meded.
e.+Ø 2630
- elif (Ar.):** Arap alfabesinin ilk harfi.
e.+Ø 1787
- el-‘iyāz (Ar.):** Kuvvetli birine sığınma.
e.+Ø 2630
- elĥāf (Ar.):** İyilikler.
e.+Ø 257, 2037, 2080
e.+uñ 2680
- el-vedā‘ (Ar.):** Bir daha karşılaşılmayacak biçimde ayrılırken “Allah'a ısmarladık, Allah'a emanet olun” anlamlarında kullanılan bir söz.
e.+Ø 2815
- elyaĥ (Ar.):** En yakışır, pek layık.
e.+durur 769
- em:** İlaç, deva, çare.
e.+Ø 519, 544, 1788
e.+i (yük.) 795, 1027, 1045, 1158, 2471
e.+i (iye.) 1158
- emān (Ar.):** Eminlik, korkusuzluk.
emān bul- (Ar.+T.): Emin, güvenilir halde olmak.
emān b.-dı 34
- emānet (Ar.):** Güvenilir birine bırakılan kişi, eşiya, şey.
e.+Ø 131, 2104, 2688
e.+ler 2256
- emānet koy- (Ar.+T.):** Sahibi olduğu herhangi bir şeyi, daha sonra geri almak üzere birine veya bir şeye bırakmak.
emānet ĥ.-asın 2026
- emānet vir- (Ar.+T.):** bk. emānet koy-
emānet v.-di 2255

- emîn (Ar.):** Güvenilir, emniyetli, tehlikesiz.
e.+Ø 2708
- emîn ol- (Ar.+T.):** Güvende, emniyette olmak.
emîn o.dı 541, 2369, 2655
emîn o.-mamışdur 1695
emîn o.-mıış-durur 1693
- emir (<Ar. emr):** Buyruk, ferman.
e.+Ø 296
- emîr (Ar.):** Bir topluluğun, bir şehrin başı.
e.+Ø 698, 702, 1663, 2634, 2817
- emmār (Ar.):** Emreden, emredici.
e.+Ø 1504
- emmāre (Ar.):** Günah ve suç işlemede zorlayan.
e.+Ø 496, 542
e.+den 497, 501, 519, 527, 529
e.+dür 1629
e.+nüñ 507, 534, 622
e.+ye 520, 541
- emmārelîk, -gi (Ar.+T.):** Zorlayıcılık.
e.+Ø 543
e.+in 585
- emr (Ar.):** bk. emir
e.+Ø 279, 1087, 1248, 1666, 1987, 2043, 2088, 2282, 2328, 2337
e.+i (yük.) 1989
e.+ile 1655, 2089, 2239
- e.+ilen 2785
e.+imüz 103
e.+in 796
e.+ine 1405
e.+ini 1194, 1938
e.+ümi 787, 789
- emr it-, -der (Ar.+T.):** Emretmek, buyurmak.
emr i.-di 802
emr i.-er 1349, 1688, 1692, 1693
emr i.-mek 1093
- emrāz (Ar.):** İletler, hastalıklar.
e.+Ø 1390
- emr-i ma'rūf (Ar.+T.):** Allah ve kula göre doğru ve adil olan.
emr-i m.+Ø 2215
- emşāl (Ar.):** Eş, benzer.
e.+i (iye.) 2085
- en'ām (Ar.):** İçinde Kur'an'dan bazı ayet ve surelerin bulunduğu dua kitabı.
e.+dur 1438
- enāniyet (<Ar. enāniyyet):** Kendini beğenme, bencilik.
e.+Ø 2576
- enās (<Ar. nās):** İnsanlar.
e.+Ø 2653
- enbiyā (Ar.):** Peygamberler, yalavaçlar.
e.+Ø 75, 803, 928, 942, 1278, 1971, 2011, 2214, 2342, 2530, 2744

- e.+lar 24, 74, 185, 194, 427, 722,
919, 1616, 1925, 2129, 2215,
2217, 2222, 2341, 2343, 2353,
2512, 2658
- e.+larda 2218
- e.+lardan 451
- e.+nuñ 1822, 2218
- e.+sı 189
- e.+ya 956, 1822, 2016, 2601
- encir (<Far. encīr):** İncir.
e.+Ø 1304
- endām (Far.):** Vücut, boy, biçim.
e.+Ø 1463
- ender (Far.):** İçinde, dahilinde.
e.+Ø 846, 2807
- endīşe (Far.):** Düşünce, merak, kaygı.
e.+mi 2371
e.+si 1387
e.+sinden 2173
- ene'l-Ḥak (Ar.):** Hallāc-ı Mansūr'un
söylediği "ben Hakkım"
anlamındaki söz.
e.+Ø 1758
- enfūs (Ar.):** Ruhlar, canlar, yaşayanlar.
e.+Ø 1453, 1466, 1478, 1487, 1492,
1512, 1525
e.+de 345, 346, 481, 571, 960, 960,
1443, 1445, 1672, 2182, 2300
- enīs (Ar.):** Dost, arkadaş.
e.+Ø 1222, 2596
- envā' (Ar.):** Çeşitler, türler.
e.+Ø 1176, 1485
- envār (Ar.):** Işıklar, aydınlıklar
e.+Ø 256, 757, 815, 1196, 1205,
2650
e.+a 1494, 2146, 2673
e.+ı (yük.) 1886
e.+ı (iye.) 1195, 1441, 1495
e.+ıla 608
e.+ına 1490
e.+ınuñ 1526
e.+lar 1861
- er:** Kişi.
e.+Ø 1049
- erbāb (Ar.):** Sahipler, malikler.
e.+ımı 584
- erba'īn (Ar.):** Kırk.
e.+Ø 991, 1000, 1168, 1182, 1305
e.+ler 1167, 1179
e.+lerde 1177
- erba'īn çek- (Ar.+T.):** Dervişlerin
çile çıkarmak için hücreye
kapandıkları kırk günlük süre.
erba'īn ç.-Ø 1180
erba'īn ç.-er 1178
- erdem:** İnsanın ruhsal olgunluğu.
e.+i (yük.) 1523
- eren:** Ermiş.
e.+ler 241, 242
- eriş-:** Elde etmek, sahip olmak.

- e.-ir 765
- erkān (Ar.):** Esaslar.
- e.+dan 735
- e.+ı (iye.) 1124
- e.+ların 839
- e.+larında 754
- e.+larından 756, 854
- e.+larınsaň 755
- ervāh (Ar.):** Canlar.
- e.+Ø 1712, 1712, 2141, 2664, 2694
- e.+a 1735, 1886
- e.+da 1205
- e.+dan 1412, 2042
- e.+ı (iye.) 1971, 2217
- e.+ını 2039
- e.+lar 852, 2041
- e.+ları 1083
- es:** Sitem.
- e.+Ø 2659
- es-:** Esmek, rüzgār olmak.
- e.-di 1117
- e.-er 2195
- e.-erse 487, 487
- esās (Ar.):** Asıl, temel.
- e.+ı (yük.) 1027
- e.+ı (iye.) 270
- esās eyle- (Ar.+T.):** Temel yapmak,
ilk sırada yer almak.
- esās e.-yüp 2655
- esbāb (Ar.):** Sebepler.
- e.+a 579, 579, 585, 585, 593, 596,
606, 607, 625, 638
- e.+ını 584
- e.+larının 2236
- esbağ (Ar.):** Daha eski, çok eski zamana
ait.
- e.+durur 769
- eşer (Ar.):** Belirti, iz, alamet.
- e.+Ø 143, 1719, 2090, 2182
- eşer bul- (Ar.+T.):** Etkisinde kalmak.
- eşer b.-dı 1971
- eşer eyle- (Ar.+T.):** Etkilemek.
- eşer e.-mez 1265
- eşer ir- (Ar.+T.):** İz bırakmak.
- eşer i.-e 1725
- eşer kıl- (Ar.+T.):** İz bırakmak,
etkilemek.
- eşer k.-a 1633
- esfel (Ar.):** En sefil, pek bayağı.
- e.+Ø 1990, 2108
- e.+de 1219, 2163
- esirge-:** Korumak.
- e.+Ø 1274, 2588
- e.-yüp 2822
- esle-:** Önem vermek, aldırış etmek.
- e.-dük 2441
- esmā (Ar.):** Adlar.
- e.+Ø 988, 1202, 1315, 1515, 1596,
1603, 1772, 1908, 1946, 2004,
2008, 2017, 2032, 2034, 2034

- e.+ları 2031
e.+ya 1603, 1772, 2031, 2288
e.+yı 1598
esrār (Ar.): Gizlenen ve bilinmeyen şeyler.
e.+Ø 33, 258, 757, 929, 1319, 1513, 1893, 1893
e.+ıdı 1946
e.+ına 194
e.+ını 959
e.+lar 1861
e.+uña 2577
e’ş-şalā (Ar.): Halkı namaza davet için kullanılan bir sözz anlamına gelmekle birlikte “kendine güvenen meydana çıksın” anlamındadır.
e.+Ø 2814
eş-şalāt (Ar.): bk. e’ş-şalā.
e.+Ø 825, 835
es-selām (Ar.): Selamlar olsun.
e.+Ø 925
estağfirullāh (Ar.): Hiçbir zaman.
e.+Ø 605
esved (Ar.): Siyah, kara.
e.+Ø 629
e.+i (yük.) 629
eşhedü (Ar.): “Tanıklık ediyorum” anlamındadır.
e.+Ø 833
- eşit-, -de:** İştirmek, duymak.
e.-esin 1938
eşk (Far.): Gözyaşı.
e.+Ø 2372, 2457, 2484
eşref (Ar.): En şerefli.
eşref ol- (Ar.+T.): En onurlu olmak.
eşref o.-dı 50
eşyā (Ar.): Nesnelere, mevcut olan şeyler.
e.+Ø 2025, 2591, 2733, 2749
e.+yı 836
et: Et.
e.+Ø 2113
et-: 1. Bir halden başka bir hale getirmek.
e.-megil 2776
2. Birleşik fiil yapar.
bk. **selām et-**.
etbāc (Ar.): Birinin sözüne, işine uyanlar.
e.+ı (iye.) 1627
e.+ñuz 1316
e.+uñuz 1641, 1660
etek, -gi: Etek.
e.+in 2830
e.+üme 2298
etmek, -ge: Ekmek.
e.+e 1304
etvār (Ar.): Tavırlar, hal ve hareketler.
e.+Ø 1515

- e.+a 1462
e.+inğda 1433
e.+ımı 1437
- ev:** Ev, konut, hane.
e.+Ø 2203
e.+de 188
e.+i (iye.) 797, 964
e.+idür 797
e.+inde 505
e.+ine 797, 1891, 2075, 2079
e.+ini 2084
e.+ler 713, 741
e.+lerde 709
e.+leri 2135
e.+lerinde 739
e.+üñ 188
e.+üne 1021
- ev-:** Acele etmek.
e.-meye 1091
- evednā (<Ar. ednā):** bk. ednā
e.+Ø 924
- evlād (Ar.):** Çocuklar.
e.+Ø 2599
- evlārek (Ar.+T.):** Daha iyi, daha üstün.
e.+Ø 1220
- evliyā (Ar.):** Keramet sahibi olanlar, erenler, Allah'a daha yakın bulunanlar.
- e.+Ø 75, 223, 225, 227, 1333, 1360, 1530, 1531, 1531, 1532, 1532, 1553, 1971, 2011, 2512, 2530
e.+dan 942, 1553
e.+dandur 633
e.+dur 185, 226
e.+lar 56, 74, 635, 969, 1278, 1925, 2129, 2167, 2353, 2645, 2658, 2830, 4^a/7, 4^b/10
e.+nuñ 632, 803, 2214
e.+ya 224, 629, 637, 640, 641, 892, 928, 956
e.+yı 235, 974, 978
- evrād (Ar.):** Her vakitte dilde dolaşan, tekrarlanan sözler.
e.+Ø 990
e.+a 1768
- evrād it- (Ar.+T.):** Bir sözü sürekli tekrarlamak.
evrād i.-diler 1760
- evşāf (Ar.):** Sıfatlar, vasıflar, özellikler.
e.+Ø 365, 388, 1009, 1167, 1309, 1336, 1349, 1662, 1675, 1677, 1685, 1685, 1686, 1761, 1768, 2174, 2303, 2304, 2616, 2616
e.+a 990
e.+da 1239
e.+ı (yük.) 1311
e.+ı (iye.) 1790, 5^a/1
e.+ıdur 1347

- e.+ıla 1352
e.+ın 1354
e.+ına 2040
e.+ımı 11, 350, 588, 959, 1122, 1807,
1826, 2129, 2174, 2259
e.+ıñuz 1641, 1660
e.+uñ 1324
e.+uñı 1009
evşāf ol- (Ar.+T.): Nitelik kazanmak,
vasıflanmak.
evşāf o.-a 1159
evşāf-ı ḥamīde (Ar.+Far.): Övülen,
beğenilen nitelikler.
evşāf-ı ḥ.+Ø 50, 1154, 1630,
1643, 1669
evtād (Ar.): Direkler, ağaç veya demir
kazıklar.
evtād it- (Ar.+T.): Direk olmak,
temel, dayanak olmak.
evtād i.-diler 1762
evvel (Ar.): Önce, ilk, birinci, başlangıç.
e.+Ø 92, 254, 400, 459, 1158, 1338,
1438, 1636, 1707, 1789, 1859,
1957, 1962, 1982, 1986, 2003,
2180, 2214, 2355, 2696
e.+e 1240
e.+i (yük.) 1226
e.+i (iye.) 4, 1708, 1710, 1713, 2029
e.+iñden 1220
e.+ine 325
e.+inüñ 4, 1708, 2222
e.+üñe 2730
e.+üñüzden 1228
evvelā (Ar.): Önce, ilk önce, ilkin.
e.+Ø 330, 1009, 1011, 1123, 1681,
1792, 1807
evvelī (Ar.): En önce olan, ilk olan.
e.+Ø 1232
evvelīn (Ar.): Eski zaman adamları.
evvelīn ü āḫirīnler (Ar.+Far.):
Eskiler ve yeniler.
evvelīn ü ā.+Ø 2011, 2289
evvelīn ü ā.+ler 427
ey (Far.): Ey.
e.+Ø 32, 80, 85, 86, 94, 107, 110,
127, 147, 154, 165, 176, 536, 577,
611, 617, 618, 685
ey- (<ayıt-): Demek, söylemek.
e.-düğine 20
e.-dügini 704
eydil-: Söylenmek, denilmek.
e.-di 26
eyle: Öyle.
e.+Ø 372, 612, 1543, 1585, 1960,
2377, 2388
eyle-: 1. Etmek, eylemek, yapmak.
e.-Ø 978, 1192, 1355, 1472, 2137,
2578, 2602, 2616, 2656, 2683,
2727, 2765, 2836

e.-di 77, 540, 560, 785, 919, 1430,
1666, 1992, 1992, 2007, 2040,
2284, 2284, 2390, 2424, 2432

e.-digim 931

e.-dük 2515, 2667, 2718

e.-düñ 561, 2601, 2720, 2779, 2792

e.-gil 1121, 1916, 2226, 2641, 2677,
2736, 2747, 2754, 2766

e.-me 80, 80, 1230, 1233, 2524,
2638, 2722, 2727, 2748, 2766,
2836

e.-megil 2513

e.-mek 2019, 2019, 2147, 2250

e.-mekdür 895, 1664

e.-meklige 19

e.-meklik 1231, 1766

e.-mez 1872, 2534

e.-mezler 1264

e.-mezseñ 2659

e.-miş 528, 528, 855, 2348, 2556

e.-ñ 103, 192, 1322, 1606, 2344

e.-ñüz 1785, 2344

e.-r 158, 718, 1372, 1442, 1473,
1485, 1487, 1521, 1615, 2149,
2180, 2467, 2784, 2787

e.-ridi 2330

e.-riseñ 1865

e.-rse 2096

e.-rseñ 2493

e.-rseñüz 1777

e.-señ 592, 835

e.-süñ 407

e.-ye 1040, 1056, 1150, 1187, 1187,
1190, 1685, 1685, 2007, 2151,
2152, 2292

e.-yelüm 254, 1622

e.-yem 364, 544, 955

e.-yen 1079, 1084, 1917, 2465

e.-yesiz 2486

e.-yicek 1944

e.-yüben 2425

e.-yüp 1344, 1781, 1953, 2074, 2435

2. Yaratmak, meydana getirmek.

e.-düñ 2627, 2628, 2629

3. Birleşik fiiller yapar.

bk. ad eyle-, ‘afv eyle-, āgāh eyle-, āh
u zār eyle-, aḳ eyle-, ‘arz eyle-,
‘aṭā eyle-, baḥṣ eyle-, beyān eyle-,
bezl eyle-, bī-terahḥum eyle-,
bīzār eyle-, bünyād eyle-, cem‘
eyle-, cevlān eyle-, cevmerdlik
eyle-, cidāl eyle-, cūṣ eyle-, cüdā
eyle-, çāre eyle-, dā'im eyle-,
da‘vā eyle-, da‘vet eyle-, def‘ eyle-
, devr eyle-, du‘ā eyle-, dūr eyle-,
edeb eyle-, efkār eyle-, el-vedā
eyle-, esās eyle-, eṣer eyle-, feh̄m
eyle-, feryād eyle-, fetḥ eyle-,
figān eyle-, fikr eyle-, ḡanī eyle-,
ḡarḳ eyle-, ḡaṣb eyle-, gile eyle-,

giriftār eyle-, günāh eyle-, güzēr eyle-, güzīn eyle-, haber eyle-, hāk eyle-, hāl eyle-, hālī eyle-, halk eyle-, hall eyle-, halvet eyle-, harāb eyle-, hasenāt eyle-, hāşıl eyle-, havātır eyle-, hayāl eyle-, hayr eyle-, hazer eyle-, hediye eyle-, helāk eyle-, hem-dem eyle-, heves eyle-, hidmet eyle-, himmet eyle-, hisāb eyle-, hiṭāb eyle-, hükm eyle-, iraq eyle-, ibādet eyle-, ibtidā eyle-, icmāl eyle-, ictihād eyle-, idrāk eyle-, ihfā eyle-, ihtirāz eyle-, ihtişāş eyle-, ikmāl eyle-, iltimāş eyle-, inām eyle-, ināyet eyle-, irsāl eyle-, irşād eyle-, isnād eyle-, istiād eyle-, istiāze eyle-, iş eyle-, işāret eyle-, itibār eyle-, itikāf eyle-, itirāz eyle-, itirāzlar eyle-, ittibāc eyle-, izhār eyle-, izzetler eyle-, kābil eyle-, kabūl eyle-, kāhr eyle-, kār eyle-, qarār eyle-, kaşd eyle-, katıq eyle-, kelām eyle-, kıyām eyle-, kör eyle-, kul eyle-, kula kullıq eyle-, kulavuzlıq eyle-, luṭf eyle-, maḥkūm eyle-, maḥrem eyle-, maḥrūm eyle-, maḥv eyle-, maḥhūr eyle-, maḥtūl eyle-, maālūm eyle-, maāmūr eyle-,

maārūf eyle-, maṭlūb eyle-, maḥhar eyle-, mecrūh eyle-, menc eyle-, merdūd eyle-, merḥamet eyle-, merhem eyle-, mesrūr eyle-, mest eyle-, meşhūr eyle-, muḥabbet eyle-, musaḥḥar eyle-, münācāt eyle-, müstaḥaq eyle-, müyesser eyle-, müzeyyen eyle-, naşb eyle-, naşīb eyle-, naşihat eyle-, nazār eyle-, nehy eyle-, nigāh eyle-, nihān eyle-, nişān eyle-, niyāz eyle-, niyyet eyle-, nüzūl eyle-, özr eyle-, pāk eyle-, pāre pāre eyle-, penāh eyle-, penhān eyle-, pervāz eyle-, pinhān eyle-, redd eyle-, revā eyle-, revān eyle-, ruzī eyle-, rükūc eyle-, sābit eyle-, şabr eyle-, şāf eyle-, şāfi eyle-, şavaş eyle-, sefer eyle-, seyrān eyle-, suāl eyle-, suçlu eyle-, sücūd eyle-, şād eyle-, şikāyet eyle-, şuḡl eyle-, şühūd eyle-, şükr eyle-, şümār eyle-, şürūc eyle-, taallim eyle-, taallūm eyle-, taabır eyle-, tafşıl eyle-, taḥiyyāt eyle-, taḥmīr eyle-, taleb eyle-, taālīm eyle-, tamām eyle-, tapu eyle-, taşarruf eyle-, tavāf eyle-, taayır eyle-, tebdīl eyle-, tebessūm eyle-, tecellī eyle-, tecribe eyle-, tecrid

eyle-, teferrüc eyle-, telef eyle-,
 telkīn eyle-, teraḥḥum eyle-,
 terbiyet eyle-, terk eyle-, tesbīḥ
 eyle-, tevbe eyle-, tevekkül eyle-,
 tılsım eyle-, tımār eyle-, tolu eyle-
 , tülūc eyle-, ʿuzlet eyle-, vaʿde
 eyle-, vaḥyi eyle-, vāşıl eyle-, vaşl
 eyle-, vaṭan eyle-, vażc eyle-, vefā
 eyle-, vesīle eyle-, virān eyle-, yād
 eyle-, yol eyle-, yoldaş eyle-,
 yoldaşlık eyle-, zād eyle-, zam
 eyle-, zehr eyle-, zevk eyle-, zıkr
 eyle-, zır ü zeber eyle-, ziyāde
 eyle-, zuhūr eyle-.

eylen-: Birleşik fiiller yapar.

bk. vird eylen-.

eyt-, -der: bk. ey-.

e.-ür 294, 317, 366, 370, 372, 438,
 439, 469, 527, 530, 542, 562, 566,
 595, 599, 611, 613, 614, 615, 616,
 617, 618, 620, 647, 713, 837, 853,
 922, 932, 1001, 1575, 1580, 1636,
 1642, 1648, 1649, 1650, 1651,
 1652, 1653, 1654, 1655, 1656,
 1658, 1659, 1661, 1842, 2266,
 2267, 2403, 2409, 2414, 2423,
 2443, 2465, 2489, 2609, 3^b/9, 4^a/3

e.-ürüz 639, 2734

eyü: İyi.

e.+Ø 1143, 4^a/15

eyvān (Far.): Köşk.

e.+Ø 1740, 1958

eyyühā (Ar.): “Ey, ya” gibi sesleniş
 bildirir.

e.+Ø 2786

ez-: Ezmek.

e.-er 162

ez-cism (Far.+Ar.): Bedenden.

ez-cism ü cān (Far+Ar.): Beden ve
 ruhtan.

ez-cism ü c.+Ø 1082

ezel (Ar.): Başlangıcı belli olmayan
 zaman.

e.+Ø 1, 2634

e.+de 2550

e.+den 2808

ezhār (Ar.): Çiçekler.

e.+Ø 1341

ez-ḥavāş (Ar.): Muhterem, saygın
 olanlardan.

e.+Ø 2679

ezkār (Ar.): 1. Anmalar, hatırlamalar,
 söylemeler.

e.+Ø 1751, 1751

2. Zikirler.

e.+ile 808

ez-mizāc (Far.+Ar.): Huy, tabiat olarak.

e.+Ø 2604

ez-simek (Far.+Ar.): Sebepten.

e.+Ø 2732

ez-tabāyiç (Far.+Ar.): Yaradılışlar
olarak.
e.+Ø 2604

F

faḥr (Ar.): Övünme, gurur duyma.

f.+Ø 2750

f.+ı (yük.) 23

faḥr-ı cihān (Ar.+Far.): Hz.
Muhammed.

faḥr-ı c.+Ø 24, 57, 421, 428, 484,
2002, 2016, 2143, 2149, 2206,
2363, 2375

faḥr-ı cihānsuz (Ar.+Far.+T.): Hz.
Muhammed olmadan.

faḥr-ı c.+Ø 2208

faḥr it- (Ar.+T.): Övünmek.

faḥr i.-er 2123, 2750

faḥrī (Ar.): Karşılıksız, gönüllü, ücretsiz
yapılan iş.

f.+Ø 870

fā'il (Ar.): Yapan, işleyen.

f.+Ø 1242, 1838, 2685

faḫaṭ (Ar.): Yalnız, ancak.

f.+Ø 2695

fākihe (Ar.): Yemiş, meyve.

f.+dür 2184

faḫīr (Ar.): 1. Zengin olmayan, yoksul,
ihtiyacı olan.

f.+Ø 700, 867, 872, 872, 874, 876,
876, 877, 877, 883, 885, 1831,
2037, 2612, 2753

f.+em 526, 600

f.+i (yük.) 882, 1044

f.+üñ 881

2. Zavallı, çaresiz, aciz.

f.+Ø 476, 866, 1059, 2258

faḫīrān (Ar.+Far.): Yoksullar.

f.+Ø 479

faḫīrlik (Ar.+T.): Yoksulluk.

f.+Ø 870

faḫr (Ar.): Fakirlik, yoksulluk.

f.+Ø 23, 2750

f.+a 2255

f.+e 871

f.+ı (iye.) 156

f.+ın 880

f.+üñ 2359

fānī (Ar.): Ölümlü.

f.+Ø 2564, 2717

f.+den 1631

f.+dür 2052

f.+lerin 1272

f.+yi 1263, 1336

fānī kıl- (Ar.+T.): Geçici olduğunu
kabul etmek, kalıcı olarak
görmemek.

fānī k.-a 207, 2632

fānī k.-maya 1032

- fānī ol- (Ar.+T.):** Ölümlü olmak.
 fānī o.-am 1337
 fānī o.-anı 1272
 fānī o.-anlar 1244
 fānī o.-up 230
- farḥ (<Ar. faḥr):** Övünme.
 f.+ından 1056
- fāriḡ (Ar.):** Rahat.
fāriḡ ol- (Ar.+T.): Rahat, emin olmak.
 fāriḡ o.-ur 1579
- farḳ (Ar.):** Ayırma, ayrılma, seçilme.
farḳ ol- (Ar.+T.): Ayrılmak.
 farḳ o.-dı 1505
- fārūḳ (Ar.):** Haklıyı haksızdan ayıran, adaletli.
 f.+Ø 2284
- farz (Ar.):** Müslümanlıkta, özür olmadıkça yapılması zorunlu, yapılmaması günah sayılan ibadet.
 f.+Ø 1124, 1763
 f.+da 1306
 f.+ını 1932, 2023
 f.+lar 2154
 f.+laruñ 1351, 2153
- farz kııl- (Ar.T.):** Yapılmasını mecburi tutmak.
 farz kı.-duñ 2690
- farz ol- (Ar.+T.):** Bir işin yapılmasının çok gerekli olması.
 farz o.-dı 962, 2343
- fāsıḳ (Ar.):** Allah'ın emirlerini tanımayan, sapkın, günah işleyen.
 f.+Ø 63
fāsıḳ ol- (Ar.T.): Günahkar olmak.
 fāsıḳ o.-duḡısa 459
 fāsıḳ o.-sun 1722
- fāsıd (Ar.):** Ara bozucu, fesat çıkarıcı.
fāsıd ol- (Ar.+T.): Ara bozucu olmak.
 fāsıd o.-ur 1403
- faṣīḥ (Ar.):** Açık, ortada, meydanda.
 f.+Ø 2335
- faṣl (Ar.):** Bölüm.
 f.+ını 803
- fātiḥa (Ar.):** Kur'an-ı Kerim'in ilk suresi, fatiha suresi.
 f.+Ø 4^a/2
 f.+nuñ 1598
- fāyda (<Ar. fā'ide):** Yarar.
fāyda bul- (Ar.+T.): Bir işten yarar sağlamak.
 fāyda b.-dılar 479
- fāyde (Ar.):** bk. fāyda.
 f.+si 1389
- fāyide (Ar.):** bk. fāyda.
 f.+Ø 1257
- fāyide it- (Ar.+T.):** Kazanç sağlamak, yararlı olmak.
 fāyide i.-mez 1895

- fazīlet (Ar.):** Erdem.
f.+de 2217
- fażl (Ar.):** Fazilet, erdem, iyilik.
f.+ını 2646
f.+uñ 2191, 2639, 2723, 2820
- fażl-ı Hakk (Ar+Far.):** Allah'ın
ihşanı, lütfu.
fażl H.+Ø 514
fażl H.+a 513
fażl H.+ı (yük.) 505
- feh̄m (Ar.):** Anlama, anlayış.
f.+Ø 878, 2499, 2526, 2538, 2579,
2606, 2693, 2729, 2756
f.+üñ 813
- feh̄m eyle- (Ar.+T.):** Anlamak.
feh̄m e.-Ø 939
feh̄m e.-gil 536, 1511
- feh̄m it-, -der (Ar.+T.):** bk. feh̄m
eyle-
feh̄m i.-Ø 1435
feh̄m i.-ersiz 1604
feh̄m i.-mek 1235
- feh̄m kıl- (Ar.+T.):** bk. feh̄m eyle-
feh̄m k.-Ø 1452
- feh̄m ol- (Ar.+T.):** Anlaşılma.
feh̄m o.-ur 1444
- felak (Ar.):** Tomruk.
f.+Ø 27
- felek (Ar.):** Talih, kader
f.+Ø 853, 1111, 1862, 1970
- f.+de 170
f.+den 86
- fenā (Ar.):** Yok olma, yokluk, dünya.
f.+Ø 231, 486, 742, 1081, 1239,
1239, 1239, 1240, 1247, 1252,
1335, 1470, 1706, 1709, 1713,
1740, 1975, 2035, 2246, 2447,
2800
f.+da 2519, 2650
f.+dan 491, 553, 1507
f.+dur 142, 147, 168, 182, 744, 1065
f.+lar 1254
f.+ya 1238
f.+yı 1334, 1337
- fenā bul- (Ar.+T.):** Ölmek.
fenā b.-maz 1726
fenā b.-ur 1718
- fenā ir- (Ar.+T.):** Yok olmak.
fenā i.-mez 2808
- fenā ol- (Ar.+T.):** Yok olmak.
fenā o.-mak 1238
fenā o.-maz 1721
fenā o.-up 1339, 2530
fenā o.-ur 1726
- fenā-ender-fenā (Ar.+Far.):** Yokluk
içinde yokluk.
f.+dan 2543
- fer^c (Ar.):** İkinci derecede önemi olan.
f.+Ø 4^b/10
f.+dür 4^b/9

- ferāġ (Ar.):** Vazgeçme, bırakıp terketme.
- ferāġ bul- (Ar.+T.):** Vazgeçmek.
ferāġ b.- mayınca 1293
- ferah (Ar.):** Sevinç, sevinme.
f.+Ø 1120, 1920, 1924, 2285
- ferahlık (Ar.+T.):** Gönül açıklığı, rahatlama.
f.+Ø 1939
- ferā'iz (Ar.):** Farzlar, Allah'ın emirleri.
f.+Ø 1057
- ferd (Ar.):** Tek, yalnız olan; eşi bulunmayan.
f.+Ø 1208, 1945, 2599, 2600
- ferec (Ar.):** Kederden, darlıktan sonra gelen sevinç, teselli.
f.+de 1463
- feres (Ar.):** At, beygir.
f.+Ø 150, 1011
- fermān (Far.):** Emir, buyruk.
f.+Ø 785, 796, 1663
f.+ıdur 1644
- fermān it- (Far.+T.):** Emretmek.
fermān i.-di 2425
- ferş (Ar.):** Yeryüzü.
f.+Ø 1734
f.+deki 473
f.+dekin 1584
f.+e 473
- feryād (Far.):** Sızlanma, şikayet.
- feryād eyle- (Far.+T.):** Sızlanmak, şikayet etmek.
feryād e.-rüz 2630
- ferzend (Far.):** Oğul, çocuk.
f.+i (iye.) 573
- fesād (Ar.):** Fenalık, kötülük, anlaşmazlık.
f.+Ø 1135, 1614
- feşāhat (Ar.):** Kurallı, etkileyici, inandırıcı, sanatlı söz söyleme.
f.+Ø 195, 2082, 2494
- feth (Ar.):** Açma, açılma.
f.+Ø 1025
- feth eyle- (Ar.+T.):** Açmak.
feth e.-yen 1927
- feth it-, -der (Ar.T.):** Açmak.
feth i.-Ø 2503
feth i.-er 975
- feth ol- (Ar.T.):** Açılmak.
feth o.-a 1852
feth o.-ur 935, 1856
- feth-i bāb (Ar.):** Kapının açılması.
feth-i b.+Ø 398, 2089, 2538
- fetil (Ar.):** Lamba fitili.
f.+Ø 1985
- fettān (Ar.):** Fitneli, fenalık yapan, arabozan.
f.+dan 529
- fevā'id (Ar.):** Faydalar, menfaatler, kazançlar.

- f.+Ø 1479
- fevķ (Ar.):** Üst, üst taraf, yukarı.
- f.+Ø 242
- f.+e 1433
- f.+ini 1224
- fevķa'l-^ulā (Ar.):** Yüceler yücüsü.
- f.+Ø 919, 2151
- fevt (Ar.):** Bir daha ele geçmemek üzere kaybetme, elden çıkarma.
- f.+Ø 904, 904, 1236, 1893
- feyz (Ar.):** Bolluk, bereket, verimlilik.
- f.+Ø 257, 1409, 1409, 1412
- f.+ine 1078
- fezā (Far.):** Artıran, çoğaltan.
- f.+dur 685
- fındıķ (<Ar. funduķ):** Fındık.
- f.+Ø 1304
- fırāt (Ar.):** Geniş akarsu.
- f.+Ø 2036
- fi^uāl (Ar.):** İşler, ameller.
- f.+Ø 1675
- fi^uāllıķ, -ġı (Ar.+T.):** İşler yapan kimse.
- f.+ın 595
- fidā (<Ar. fedā):** Gözden çıkarma, uğruna verme.
- f.+sı 2359
- fidā it- (Ar.+T.):** Uğruna vermek.
- fidā i.-meklik 455
- fidā kııl- (Ar.+T.):** bk. fidā it-
- fidā ķ.-dı 2564
- fidā ķ.-sa 2359
- fidā ol- (Ar.+T.):** bk. fidā it-.
- fidā o.-sun 2247
- fiġān (Far.):** Feryat, inleme.
- fiġān eyle- (Far.+T.):** Baġırarak ağlamak.
- fiġān e.-r 692
- fiġān it-, -der (Far.+T.):** Feryat etmek.
- fiġān i.-er 201
- fi^uil (<Ar. fi^ul):** İş, yapılan şey.
- f.+i (iye.) 1933
- fikir (<Ar. fikr):** Düşünce, fikir.
- f.+Ø 1061
- fikr (Ar.):** bk. fikir.
- f.+Ø 1255
- f.+e 683
- f.+i (iye.) 1060, 1156, 1207, 1240, 1247
- f.+imüz 744
- f.+indedür 1252
- f.+üm 567
- f.+ümi 2435
- f.+üñ 813
- fikr eyle- (Ar.+T.):** Düşünmek.
- fikr e.-r mi 531
- fikr e.-yenüñ 1253
- fikr it-, -der (Ar.+T.):** Düşünmek.
- fikr i.-e 1090
- fikr i.-en 20

- fikr i.-er misin 377
 fikr i.-erseñ 621, 2194
 fikr i.-ersin 1182
 fikr i.-üp 18
- fī-küllī (Ar.):** Genelinde, bütün içinde.
 f.+Ø 2753
- fīḳ (Ar.):** İş, yapılan şey, eylem.
 f.+Ø 1496, 1508
 f.+i (yük.) 584, 586, 596, 1032
 f.+i (iye.) 10, 574
 f.+imüze 2518
 f.+in 2188
 f.+ine 1068, 1185, 1877
 f.+ini 1938
 f.+ümüz 2698
 f.+ümüzze 2517
 f.+üñ 1935
- fīḳlā (Ar.):** İş, amel olarak.
 f.+Ø 2810
- fīrāk (Ar.):** Ayrılık, ayrılma.
 f.+Ø 73, 80, 159, 565, 658, 662, 662,
 663, 664, 665, 666, 667, 668, 669,
 670, 671, 672, 673, 682, 685, 685,
 686, 686, 1112, 2722, 2748
 f.+dan 85, 680, 1996
 f.+uñ 1107, 2547
 f.+uñdan 677
 f.+uñdur 2722
- firdevs (Ar.):** Cennet.
 f.+Ø 666
- fīrḳat (Ar.):** Ayrılık, ayrılış.
 f.+Ø 687, 2358, 2391
 f.+üñ 996
 f.+üñden 2590, 2687
- fitne (Ar.):** Sıkıntı, fesat, ara bozma.
 f.+Ø 546, 2704
 f.+müze 2517
 f.+si 2705
 f.+sinden 2170, 2706
 f.+sine 2436
- furṣat (Ar.):** Herhangi bir şey için en uygun zaman, uygun durum veya şart, vesile.
 f.+ı (yük.) 1893
 f.+ın 1610
- furṣat giç- (Ar.+T.):** Elde olanı kaybetmek.
 furṣat g.-e 1894
- fuṣūṣ (Ar.):** Yüzük taşları.
 f.+Ø 2683
- fuzül (Ar.):** Lüzumsuz, fazla şey veya söz.
 f.+Ø 210
- fuzül kıḳl- (Ar.+T.):** Gereksiz işler yapmak.
 fuzül kı.-dı 40
- fūḳlān (Ar.):** Herhangi bir şey, filan.
 f.+Ø 1269
- fūḳ (Ar.):** Gemi.
 f.+Ø 2693

fülüs (Ar.): Paralar.

f.+Ø 2318, 2691

fünün (Ar.): İlimler, sanatlar.

f.+Ø 1856

fürāt (Ar.): Tatlı su.

f.+Ø 2368

fürkat (<Ar. firqat): bk. firqat

f.+Ø 69, 81, 82, 83, 86, 103, 105,
199, 245, 261, 413, 660, 661,
1110, 1217, 1563, 1574, 1580,
1612, 1782, 1783, 1916, 1917,
2227, 2232, 2258, 2292, 2354,
2723, 2828

f.+de 1574, 2196

f.+den 659, 1914, 2232

f.+e 70, 89, 90, 300, 1577, 1578,
1619

f.+i (iye.) 199

f.+ile 2747

f.+inden 759, 1104, 1105, 1770

f.+ümüz 266

f.+üñ 2602

f.+üñden 309, 2816

fürkat çek- (Ar.+T.): Ayrı kalmak.

fürkat ç.-di 2121

fürkat ç.-iben 1209

fürüc (Ar.): Çatlaklar, yarıklar, aralıklar.

f.+Ø 28

fütüh (Ar.): Zafer, üstünlük.

f.+Ø 1025

fütüh bul- (Ar.+T.): Üstünlük
kazanmak.

fütüh b.-dı 124

fütüvvet (Ar.): Cömertlik, elaçıklığı.

f.+Ø 1053

G, Ğ

ğaddār (Ar.): Zulmeden, merhametsiz.

ğ.+Ø 116

ğ.+uñ 162

ğāfil (Ar.): Farkında olmayan, dalgın,
dikkatsiz.

ğ.+durur 2108

ğāfil ol- (Ar.+T.): Olup bitenleri fark
etmemek.

ğāfil o.-mayalar 4^b/2

ğaflet (Ar.): Boş bulunma, dalgınlık,
dikkatsizlik, gafillik.

ğ.+Ø 1882, 2481

ğ.+de 2575

ğ.+dür 1764

ğ.+üñ 2731, 2749

ğafūr (Ar.): Bağışlayan, merhamet eden
anlamında olup Allah'ın
adlarındandır.

ğ.+Ø 429, 2600, 2793

gāh (Far.): Bazen, arasıra.

- g.+Ø 115, 115, 826, 826, 1573, 1573,
1575, 1575, 1676, 1676, 1717,
1717, 2179, 2742, 2803
- gāhi (Far.):** Bazen, arasıra.
g.+Ø 842, 842, 908, 908
- ġalaṭ (Ar.):** Yanlış, yanılma.
ġ.+Ø 2698
- ġālib (Ar.):** Üstün gelen, yenen.
ġ.+Ø 327, 1386, 1394, 1608, 1612,
1612, 1729, 1732, 2497
ġ.+dür 294
ġ.+leri 884
ġ.+lerüm 2230
- ġāliblık, -ġı: (Ar.+T.):** Başarı elde etme.
ġ.+ında 2092
- ġāliyā (Far.):** Misk ile anberden
yapılmış güzel kokulu madde.
ġ.+Ø 1394
- ġālīz (Ar.):** Kaba, kalın, şeffaf olmayan.
ġ.+Ø 2703
- ġam (Ar.):** Keder, tasa dert.
ġ.+Ø 9, 951, 1146, 2646
ġ.+ı (yük.) 591
ġ.+ı (iye.) 160, 1107
ġ.+ıma 2751
ġ.+uña 692
- ġam yi- (Ar.+T.):** Bir şeyi kendine
dert edinmek, üzölmek.
ġam y.-mez 2816
- ġamġin (Ar.+Far.):** Kederli, tasalı,
üzgün.
ġ.+Ø 302, 980
ġ.+leriñ 198
- ġam-ġüsār (Ar.+Far.):** Dert ortaġı,
teselli veren, arkadaş.
ġ.+Ø 2484
ġ.+uñ 2495
- ġamnāk (Ar.+Far.):** Gamlı, tasalı,
kaygılı.
ġ.+Ø 1129
- ġanī (Ar.):** 1. Zengin, varlıklı.
ġ.+Ø 386, 525, 554, 700, 880, 1831,
2612, 2837
ġ.+ler 881
ġ.+lerden 876, 877
ġ.+sin 526
ġ.+yem 425
2. Allah'ın adlarından biridir.
ġ.+Ø 525
- ġanī eyle- (Ar.+T.):** 1. Bollaştırmak,
çoġaltmak, artırmak.
ġanī e.-gil 2750
2. Zenginleştirmek, mal mülk
vermek.
ġanī e.-di 442
- ġanī ol- (Ar.+T.):** Zengin olmak.
ġanī o.-a 868
ġanī o.-anlara 867
ġanī o.-dı 1119

- ġanī o.-ġıl 883
 ġanī o.-mazısañ 876
 ġanī o.-ur 865, 871, 882
ġārāt (Ar.): Yağmalar, çapullar.
ġārāt it-, -der (Ar.+T.): Yağmalamak,
 yağma etmek.
 ġārāt i.-e 477
ġaraz (Ar.): Hedef, gaye, istek.
 ġ.+Ø 9, 565
ġarb (Ar.): Batı.
 ġ.+a 2551
ġāret (Ar.): Yağma, çapul, soygunculuk.
 ġ.+Ø 1378
ġarīk (Ar.): Su içine dalmış.
 ġ.+Ø 352, 408
ġarīb (Ar.): Kimsesiz, zavallı.
 ġ.+Ø 673, 1215
 ġ.+üñ 2357
ġarķ (Ar.): Suya batma, batırma.
 ġ.+a 997
ġarķ eyle- (Ar.+T.): Suya batırmak.
 ġarķ e.-yüp 117
ġarķ it-, -der (Ar.+T.): Batırmak,
 alabora etmek.
 ġarķ i.-er 487
ġarķ ol- (Ar.+T.): Batmak.
 ġarķ o.-miş 2609
 ġarķ o.-ur 409, 2770
ġarre (Ar.): Gösterişli, şatafatlı.
ġarre ol- (Ar.+T.): Kibirleşmek,
 gösteriş yapmak.
 ġarre o.-dı 2128
 ġarre o.-ma 161
ġaşb (Ar.): Zorla alma.
 ġ.+ıla 477
ġaşb eyle- (Ar.+T.): Zaptetme.
 ġaşb e.-miş 546
 ġaşb e.-ye 527
ġaşb it-, -der (Ar.+T.): Zorla almak.
 ġaşb i.-e 493, 539
 ġaşb i.-en 624
 ġaşb i.-ene 531
 ġaşb i.-erse 530
 ġaşb i.-mege 506
ġāşīb (Ar.): Sahibinin izni, haberi
 olmadan bir malı, bir şeyi zorla
 veya hileyle alan.
 ġ.+Ø 527, 529, 533, 623
ġāşībān (Ar.+Far.): Zorbalar,
 yağmacılar.
 ġ.+dan 479
ġasl (Ar.): Ölüyü yıkama, temizleme.
 ġ.+Ø 1184
ġassāl (Ar.): Ölü yıkayan, yıkayıcı.
 ġ.+üñ 1088
ġavgā (Far.): Kavga, gürültü, dövüşme.
 ġ.+Ø 1747, 1747
 ġ.+dur 793
ġavgā çek- (Far.+T.): Dövüşmek.

- ğavğa ç.-esin 2132
- ğavr (Ar.):** Esas, temel.
ğ.+ını 1437
- ğavvāş (Ar.):** Dalgıç.
ğ.+Ø 1327, 2643, 2770
- ğayb (Ar.):** Bilinmeyen, belirsiz, meçhul.
ğ.+Ø 992, 2644, 4^b/14
ğ.+a 1147, 1292, 1889
ğ.+adur 1022
ğ.+dan 1022
ğ.+lardan 91^a/10
ğ.+larına 240
- ğaybet (Ar.):** Dedikodu, gıybet.
ğ.+inde 1077
- ğāyet (Ar.):** 1. Çok, fazla, son derece.
ğ.+Ø 46
2. Son, nihayet.
ğ.+i (yük.) 1306
- ğayıb (<Ar. ğayb):** Göze görünmeyen şey, kayıp.
ğ.+Ø 241, 241
- ğāyib (Ar.):** bk. ğayıb.
ğāyib ol- (Ar.+T.): Kaybolmak.
ğāyib o.-maz 2636
- ğayr (Ar.):** Başka, diğer, hariç.
ğ.+Ø 2132
ğ.+a 800, 2138, 2162, 2439
ğ.+dan 581
ğ.+ı (yük.) 1866, 2138, 2138
- ğ.+ına 2466
ğ.+uñ 1262
- ğayrı (Ar.):** bk. ğayr.
ğ.+Ø 453, 1241, 1295, 1308, 1883, 1934, 1934, 2633, 2736, 4^a/10
ğ.+da 802
ğ.+lardan 2318
ğ.+larla 310
ğ.+nuñ 1199, 1832
ğ.+sı 1243, 1243, 1250, 1250
ğ.+sıdur 1242
ğ.+sın 1156
ğ.+ya 801, 1260, 1260, 1528
ğ.+yı 1261, 1261
- ğazā (Ar.):** İslam dinini korumak veya yaymak amacıyla Müslüman olmayanlara karşı yapılan kutsal savaş.
ğ.+Ø 1621
ğ.+dan 1622
ğ.+lar 699
ğ.+sından 1621
- ğazāb (Ar.):** Gazap, eziyet.
ğ.+Ø 531, 1394, 1395, 1649
ğ.+dan 1814, 2655, 2655
- ğāzi (Ar.):** Müslümanlıkta düşmanla savaşan veya savaş yapmış kimse, gazi.
ğ.+ler 1503
- gece:** Gece.

- g.+Ø 2626
- geç-:** 1. İleri gitmek, bir yerden başka bir yere ulaşmak.
- g.-di 924
- g.-er 1742
2. (Zaman bildiren kelimelerle) Bitmek, tükenmek, sona ermek, geride kalmak.
- g.-di 103
- g.-e 1110
- g.-mez 1572
3. Bahsedilmek, zikredilmek, herhangi bir yerde veya eserde yer almak.
- g.-di 274
- g.-düg-içün 2331
- g.-meye 1709
- g.-miş 555
4. İçinden gitmek, bir yeri aşarak geride bırakarak ulaşmak.
- g.-Ø 2273
- g.-di 921, 922
- g.-düm 461
- g.-meden 278
- g.-meyesiz 278
5. Başka bir konuya geçmek, konu değiştirmek.
- g.-imez 354
6. Geçerli olmak, gerçekleşmek.
- g.-erken 850
7. Vazgeçmek, terketmek, bırakmak.
- g.-di 2500
- g.-esin 1880
- g.-iben 2500
- g.-üp 2546, 2547
8. Görev almak.
- g.-di 2548
9. Yaşamak.
- g.-en 2564
- gedā (Far.):** Dilenci.
- g.+Ø 17, 441
- g.+ya 2470
- geh (<Far. gāh):** Bazen, kimi vakit.
- g.+Ø 1625, 1625, 2742, 2742
- gehī (<Far. gāhī):** Bazen, ara sıra.
- g.+Ø 2569, 2569, 2569, 2570, 2570, 2570
- gel-:** 1. Bir yere varmak, ulaşmak.
- g.-Ø 296, 324
- g.-di 655, 1171, 1244, 1244, 1260, 1645, 1699, 1977, 2048, 2053, 2079, 2091, 2228
- g.-diler 290
- g.-düg 1065
- g.-dük 1635, 1647, 2088, 2536, 2583, 2734
- g.-düm 308, 309, 310, 311, 312, 313, 314, 315
- g.-dün 41, 832, 2597
- g.-e 797, 1154, 1188, 2386

- g.-iben 1646
g.-icek 716, 1317, 2267, 2268, 2386
g.-ince 1988, 2216
g.-ip 2210
g.-ipsin 2280
g.-iser 1642, 1661
g.-meklik 458
g.-mesün 1020
g.-meye 1064, 1146
g.-mez 1394, 1496, 2139
g.-miş 2322
g.-mişem 302, 544, 673, 2225
g.-mişüz 2584, 2795
g.-se 360, 1301, 2814
g.-üben 525
g.-üp 509, 1001, 1642, 1661, 2231,
2325, 2355, 2535, 2554
g.-üpdür 1994, 1994, 1995, 1996,
1997, 1998, 1999, 2000, 2001
g.-ür 354, 355, 589, 604, 615, 616,
618, 718, 1275, 1396, 1625, 1676,
1811, 1850, 2067, 2122, 2139,
2280, 2405, 2408, 2594
g.-ürsiñüz 1646
2. Nasihat, istek anlatır.
g.-Ø 343, 373, 387, 462, 556, 612,
643, 662, 662, 663, 664, 665, 666,
667, 668, 669, 670, 671, 672, 673,
748, 803, 936, 1627, 1719, 1818,
1826, 1885, 1887, 1917, 2136,
2271, 2295, 2361, 2382, 2427,
2458, 2749
g.-e 2381, 2386, 5^a/3
g.-esin 786, 2362
g.-üñ 381
**3. Peyda olmak, zuhur etmek, hasıl
olmak, ortaya çıkmak.**
g.-di 1022, 1222, 1342, 1650, 1990
g.-diler 2215
g.-e 1147, 1406, 1939
g.-enden 363
g.-icek 2725
g.-medin 1947
g.-mişdi 502
g.-ür 2265
g.-ürse 2180
4. Geri dönmek, avdet etmek.
g.-di 698, 2239
g.-düñ 292
g.-ür 400
**5. Varlığını sürdürmek, yaşamak,
intikal etmek.**
g.-mişdür 4^b/6
**6. Davete karşılık olarak çağrılan
yere gitmek.**
g.-Ø 921, 923, 1126, 2788
7. Çıkmak, yönelmek.
g.-di 1649, 1651, 1654, 1657
g.-ür 13

8. Ortaya çıkmak, belirmek, oluşmak, gerçekleşmek.
g.-di 81, 104, 917
g.-en 1148
g.-se 1147, 1148
9. Denk gelmek.
g.-mez 217
10. Deyim anlamlı birleşik fiiller yapar.
bk. **dile gel-**, **elden ne gel-**, **fikre gel-**, **hı̇tāb gel-**, **hōş gel-**, **huşūc gel-**, **kaleme gel-**, **melāmet gel-**, **şafā gel-**, **şūrete gel-**, **şire gel-**, **vücūda gel-**, **zevāl gel-**, **zıkre gel-**, **zinhāre gel-**, **ziyān gel-**, **zuhūra gel-**.
- gemi:** Gemi, deniz taşıtı.
g.+Ø 465, 485, 496, 499, 506, 541, 548
g.+den 467, 476, 489, 530
g.+dür 482
g.+nüñ 480
g.+si 537, 624, 2367
g.+sin 468, 494, 541
g.+ye 477, 489, 490
g.+yi 464, 478, 487, 498
- gemü:** bk. gemi.
g.+Ø 549, 557
g.+müz 546
g.+müzüñ 545
g.+sini 495, 528
- g.+yi 539
- genc (Far.):** Hazine, define.
g.+Ø 247, 730, 1946, 2286
g.+i (yük.) 406, 730
g.+i (iye.) 212
- geñez:** 1. Görünüşe göre, anlaşılan.
g.+Ø 675
2. Kolay.
g.+Ø 2019, 2617
- geñsüz:** İsteği olmayarak, istemeyerek.
g.+Ø 612
- ger (Far.):** Eğer.
g.+Ø 35, 59, 101, 119, 435, 487, 487, 582, 582, 637, 732, 788, 876, 891, 1007, 1090, 1097, 1099, 1142, 1157, 1158, 1180, 1211, 1356, 1371, 1394, 1398, 1410, 1414, 1457, 1470, 1523, 1569, 1706, 1888, 1892, 2052, 2122, 2210, 2242, 2242, 2659, 2674, 2793, 2821
- gerçi (<Far. eğerçi):** Her ne kadar ... ise de.
g.+Ø 79, 249, 250, 470, 589, 1166, 1364, 1510, 1851, 1855, 2021, 2679
- gerdān (Far.):** Felek, dünya, sema.
g.+ıdı 1205
- gerdiş (Far.):** Dönüş, dönme.
g.+Ø 2758

gerek: Bir şeyin yapılabilmesi veya olabilmesinin bağlı olduğu şey, lazım, lüzumlu.

g.+Ø 15, 16, 16, 67, 67, 120, 122, 123, 133, 139, 139, 140, 141, 203, 271, 271, 383, 404, 404, 452, 699, 699, 716, 737, 738, 810, 810, 1003, 1013, 1040, 1049, 1053, 1053, 1057, 1058, 1059, 1060, 1060, 1061, 1061, 1076, 1104, 1104, 1130, 1130, 1132, 1149, 1196, 1234, 1238, 1238, 1262, 1262, 2057, 2147, 2181, 2268, 2268, 2294, 2301, 2309, 2309, 2313, 2761, 2804

g.+durur 2303

g.+dür 133, 514, 717, 1011, 1025, 1074, 1123, 1129, 1133, 1151, 1297, 2181, 2303

g.+mez 1268

g.+se 1755

gerek-: Gerekmek, ihtiyaç olmak, lüzum olmak.

g.-mez 1061, 2132, 2140, 2140, 2301, 2477, 2651, 2651

g.-se 2131

gerekli: Gerekli, lüzumlu.

g.+sin 1144

g.+yiken 1054

germ (Far.): Sıcak.

germ ol- Far.+T.): Isınmak.

germ o.mağa 1484

geşt (Far.): Gezme, dolaşma.

g.+ümüzi 117

get-: Gitmek, bir yerden başka bir yere hareket etmek.

g.-meye 533

getir-: Ulaştırmak, yetiştirmek, vermek.

g.+Ø 981

getür-: 1. Getirmek, bir şeyi bir yerden başka bir yere ulaştırmak.

g.-düm 2676

g.-düñ 599, 2159

g.-ebilmedi 2689

g.-eyim 634

g.-mezidi 1200

g.-mezler 3b/9

g.-üñ 438, 439

g.-üñüz 2264

g.-üp 2130

g.-ür 116, 359, 436, 632, 632, 1781, 2468

g.-ürem 2689

2. Öne sürülen fikre inanmak.

g.-medüm 601

3. Birleşik fiiller yapar.

bk. ʿaksini getür-, beyāna getür-, dile

getür-, haber getür-, hayāle getür-,

nazm getür-, suç getür-, uyhu

getür-, yirine getür-.

gevde: Gövde, vücut.	ğ.+Ø 2037
g.+si 559	ğışş (Ar.): Hile.
g.+ye 1025	ğ.+Ø 1326, 1891
gevher (Far.): Cevher, elmas, pırlanta gibi kıymetli taşlar.	ğiyāşü'l-müstegış (Ar.): Yardım dileyenlerin yardımı.
g.+Ø 152, 528, 2013, 2277	ğ.+Ø 2592
g.+den 2683	gibi: Gibi, benzer.
g.+i (yük.) 2003	g.+Ø 69, 73, 83, 165, 191, 200, 228, 251, 265, 393, 410, 465, 466, 504, 597, 597, 639, 704, 704, 708, 717, 764, 768, 827, 831, 915, 920, 982, 987, 1009, 1023, 1039, 1100, 1197, 1323, 1324, 1348, 1352, 1367, 1367, 1383, 1386, 1411, 1452, 1524, 1524, 1548, 1582, 1583, 1615, 1672, 1694, 1726, 1726, 1758, 1763, 1772, 1788, 1839, 1950, 2024, 2043, 2051, 2084, 2145, 2173, 2183, 2249, 2276, 2379, 2457, 2754
g.+in 2705	g.+dür 189, 190, 2021, 2021, 2608, 2675
g.+inüñ 2688	g.+sin 2463
g.+leri 490	gice: Gece.
g.+lerinden 2770	g.+Ø 115, 461, 671, 937, 938, 939, 957, 986, 1046, 1078, 1191, 1387, 1597, 1611, 1993, 2195, 2328, 2647, 2773, 2800, 2819, 4 ^b /1
gey-: Giymek.	g.+dür 911, 2186
g.-diler 987	g.+ler 338, 908, 1216, 2319, 2797
g.-dügüñ 150, 164	
g.-ipdür 1661	
g.-medi 430	
g.-miş 2066, 2080	
g.-üpdür 1642	
ğıdā (Ar.): Besin, gıda.	
ğ.+Ø 711, 715, 718, 740, 741, 2804	
ğ.+lar 717, 739	
ğ.+sı 1214, 2355, 2483	
ğ.+sın 1617, 1878	
ğıll (Ar.): Kin, düşmanlık.	
ğıll u ğışş (Ar.+Far.): Kin ve hile.	
ğıll u ğ.+Ø 1326, 1891	
ğılmān (Ar.): Delikanlı, genç.	
ğ.+Ø 1711	
ğınā (Ar.): Zenginlik, bolluk.	

g.+lerde 988

g.+leri 4^a/15

g.+lerin 938, 940

g.+nün 943

g.+si 160, 1040, 2831

g.+sidür 939

g.+sin 602

g.+ye 913

g.+yi 940

giç: Geç.

g.+Ø 1542, 1542

g.+i (iye.) 50

giç-: 1. Bir yerden başka bir yere gitmek.

g.-emezsın 563

g.-er 1176

g.-erseniz 1705

g.-mek 354

g.-se 563

2. Bir duruma uğramak, konu olmak.

g.-meyince 406

g.-se 1286

3. Bırakmak, vazgeçmek.

g.-mez 542

4. Bir şeyi bundan böyle yapma durumunda olmamak.

g.-e 1107

5. Yaşamak.

g.-e 1112

g.-üp 1563

6. Birleşik fiiller yapar.

bk. **cân u başdan giç-**, **fırsat giç-**, **sözi giç-**.

gider-: Ortadan kaldırmak, yok etmek.

g.-Ø 2745

g.-di 2278

g.-e 1346, 4^b/10

g.-en 2207

g.-gil 2657

g.-iben 1489

g.-ür 1179

gidil-: Gidilmek, gitme işi yapılmak.

g.-mez 233

gil (Far.): Kil, su ile ıslanmış toprak.

g.+Ø 2166

gile (Far.): Yanıp yakılma, şikayet.

gile eyle- (Far.+T.): Şikayet etmek.

gile e.-yem 2415

gine: Gene, yine.

g.+Ø 2605

giñlik, -gi: Genişlik.

g.+i (iye.) 465

gîr (Far.): Tutma, tutuş.

g.+Ø 121

gir-: 1. Dışarıdan içeriye geçmek.

g.-di 1655, 2059

g.-diler 281, 708, 1278

g.-dügi 122, 285

g.-e 2253

g.-ersin 1282

- g.-miş 152
g.-ür 285
2. Başlamak.
g.-üp 1232
3. Katılmak, dahil olmak.
g.-Ø 1885
g.-miş 2051, 2054, 2620, 2620, 2665,
2758, 2819
4. Deyim anlamlı birleşik fiiller
yapar.
bk. **ele gir-, hükmine gir-, yola gir-**
girçegin: Gerçekten.
g.+Ø 717, 1573
girçek: Yalan olmayan, doğru olan şey,
hakikat.
g.+Ø 576, 1275
g.+in 323
girçeklik: Gerçeklik.
g.+Ø 1024
giriftār (Far.): Tutulmuş, esir.
g.+Ø 1081
g.+uz 120
giriftār eyle- (Far.+T): Tutkun,
bağımlı yapmak.
giriftār e.-miş 176
giriftār it- (Far.+T.): Esir etmek,
tutkun hale getirmek.
giriftār i.-diler 2434
girü: Geri, geriye doğru.
g.+Ø 203, 355, 446, 447, 454, 632,
642, 829, 1022, 1212, 1225, 1229,
1974, 1977, 2019, 2409, 2436,
2437, 2607, 4^b/9
giryān (Far.): Ağlayan, ağlayıcı.
giryān ol- (Far.+T.): Ağlamak.
giryān o.-ur 263
girye (Far.): Ağlama, ağlayış, gözyaşı.
g.+Ø 472
git-, -der: bk. get-.
1. Gitmek, bir yerden başka bir yere
hareket etmek.
g.-Ø 542
g.-di 2832
g.-diler 126, 280, 283, 343, 557,
1012, 2325
g.-dügi 233, 1065, 1123
g.-e (z.f.) 288, 288, 557, 557, 646,
646, 1231, 1231, 2606, 2606
g.-e 493, 539, 655, 788, 1035, 1732,
1793, 2526, 2539
g.-eceksin 165
g.-eler 552, 650
g.-elüm 114, 324, 2764
g.-en 271, 624, 2652
g.-enlere 1238
g.-er 197, 248, 284, 487, 1154, 1692,
1729, 2056, 2067, 2307, 2389,
2408, 2565, 2566, 2749
g.-esin 783, 1339

g.-evüz 111, 377, 387, 388, 2172

g.-icek 2269

g.-medi 2479

g.-medin 2268

g.-mege 506, 722

g.-mek 2268

g.-mekdür 1684

g.-meklige 2141

g.-meye 1090, 1135

g.-mez 2402

g.-mezem 678

g.-mezin 1611

g.-miş 289

g.-se 1559

g.-üp 1068

2. Yok olmak, ortada olmamak.

g.-di 1117, 1120, 2332

g.-e 304, 1107, 1181, 1195, 1294,

1324, 2313

g.-er 79, 417, 951, 1394, 1396

g.-iser 706

g.-medin 1264

g.-meye 1152, 1255

g.-meyince 320, 1265, 1294

g.-mez 1362

g.-sün 1244, 1244

3. Ölmek.

g.-icek 145

4. Birleşik fiil yapar.

bk. uşşı git-.

giy-: Giymek.

g.-en 171

g.-enler 175

g.-meye 1041

giyāh (Far.): Bitki, taze ot.

g.+Ø 2803

giyür-: Giydürmek.

g.-ür 2116

gizle-: Saklamak, görünmeyecek, belli olmayacak bir yere veya bir duruma koymak.

g.-di 2005

g.-düğine 4^a/14

g.-düğüm 1575

g.-mezüz 125

g.-miş 396, 2030, 2030, 2032

g.-rem 1575

g.-yemez 2636

gizlen-: Saklanmak.

g.-en 756

g.-ürem 2428

gizlü: Gizli, saklı.

g.+Ø 757, 1270, 1907, 1946, 2012,

2288, 2629, 2644, 4^b/3

g.+dür 2094, 2289, 4^a/9, 4^a/11

göç: Göç.

g.+Ø 166

göç-: Göçmek, yerleşmek amacıyla yer değiştirmek.

g.-er 2043

gögüs, -gsi: Göğüs.

g.+ini 2347

gögüz: Göğüs.

g.+Ø 2187

gök (I): Mavi renk.

g.+Ø 2027

gök, -gi (II): Gökyüzü.

g.+Ø 484, 968, 1314, 1423, 1436,

1812, 2200, 2551, 2665, 2758,

2798, 2819

g.+de 837, 853, 963, 1242, 1265,

1338, 1353, 2644

g.+den 214, 221, 1424, 1436

g.+e 27, 173, 217, 1436, 1529

g.+i (yük.) 2667, 2668

g.+ile 1421

g.+ler 842

g.+lere 1421, 2183

g.+leri 220, 220

g.+üñ 2760

gönder-: 1. Yollamak, ulaşmasını,
gitmesini sağlamak.

g.-di 334

g.-diler 2487

g.-ür 436, 642

2. Geri çevirmek.

g.-me 302

göndür-: Göndermek, yollamak.

g.-ür 510, 1018

göñil: Göñül.

g.+Ø 1875

g.+dedür 2388

g.+e 508

göñül, -ñli: Göñül.

g.+Ø 124, 219, 221, 274, 306, 482,

495, 497, 507, 510, 541, 618, 618,

619, 619, 624, 729, 774, 774, 786,

796, 797, 798, 798, 799, 945, 967,

1098, 1107, 1114, 1208, 1261,

1276, 1292, 1300, 1319, 1406,

1407, 1411, 1418, 1419, 1421,

1433, 1436, 1437, 1439, 1443,

1465, 1469, 1495, 1521, 1521,

1556, 1581, 1583, 1586, 1665,

1673, 1675, 1697, 1732, 1733,

1734, 1753, 1795, 1854, 1854,

1874, 1979, 2079, 2137, 2331,

2389, 2390, 2391, 2403, 2409,

2417, 2422, 2423, 2438, 2443,

2451, 2458, 2463, 2499, 2543,

2543, 2582, 2595, 2626, 2676

g.+de 994, 1404, 1417, 1423, 1518,

1729, 1751, 2138, 2628

g.+den 216, 555, 674, 938, 970, 975,

979, 1287, 1424, 1504, 1505,

1505, 1835

g.+dür 1477, 1513, 1638

g.+e 13, 304, 500, 591, 688, 975,

976, 1120, 1121, 1201, 1236,

- 1405, 1436, 1548, 1685, 1896,
2496
- g.+i (yük.) 261, 619
- g.+i (iye.) 220, 785, 790, 920, 946,
969, 969, 1026, 1035, 1170, 1299,
1301, 1501, 1501, 1549, 1579,
1729, 1797, 2311, 2402, 2704
- g.+idur 1553
- g.+idür 961
- g.+ile 919, 1727, 1733, 2511
- g.+in 1095, 1141, 1918
- g.+inde 1255, 1295, 1850, 2646,
2721
- g.+indeki 1387
- g.+inden 891, 2331, 2332
- g.+ine 54, 975, 1095, 1135, 1146,
1299, 1301, 1353, 1490, 1599,
1852, 1853, 2642
- g.+ini 202, 536, 777, 1295, 1872,
2169, 2251, 2645, 2652
- g.+inüñ 537, 608, 1240, 1247, 1313,
2478
- g.+ler 112, 256, 1484, 1749, 1905,
1995, 2276
- g.+lerde 1421
- g.+lere 1450
- g.+leri 988, 1725, 4^{b/2}
- g.+lerin 1899
- g.+lerüñ 1487, 1489, 1494
- g.+üm 676, 677
- g.+üme 322, 322, 663, 665
- g.+ümüñ 298
- g.+ümüz 2575, 2577, 2613, 2615,
2625, 2640, 2649, 2657, 2661,
2682, 2703, 2711, 2745, 2823,
2825
- g.+ümüzde 2235, 2712, 2712
- g.+ümüzden 2576
- g.+ümüzdür 1720
- g.+ümüze 1605, 2660, 2687, 2776
- g.+ümüzi 2672, 2683, 2715, 2731
- g.+ümüzüñ 198, 2503
- g.+üñ 773, 778, 963, 969, 977, 1021,
1181, 1255, 1266, 1272, 1290,
1400, 1400, 1412, 1413, 1417,
1434, 1447, 1462, 1467, 1476,
1491, 1500, 1520, 1527, 1595,
1606, 1878, 1879, 1891, 1931,
2438
- g.+üñdekin 1270
- g.+üñden 1324
- g.+üñe 828, 975, 977, 1332, 1939,
2273
- g.+üñi 772, 974, 1001, 2316
- g.+üñüñ 1195, 1294, 1361, 1362,
1435
- g.+üñüz 452
- g.+üñüzde 995
- göñlümüz kapusun aç-:** Bir şeyi
tanınmasına izin vermek.

- gönlümüz kapusun a.-Ø 2577
göñül eyle-: Vücuttaki gönül, yürek
 gibi bir şeyi esas kılmak.
 göñül e.-Ø 978
- göñül vir-:** Bağlanmak.
 göñül v.-di 1260
 göñül v.-düñise 2162
 göñül v.-en 147
 göñül v.-medi 1798
 göñül v.-meye 1072
- göñüle toğ-:** Olmadan önce bir şeyi
 hissetmek.
 göñüle ı.-ar 2182
- göñüller al-:** Birini mutlu ederek
 rızasını kazanmak.
 göñüller a.-a 1143
- gör-:** 1. Göz yardımıyla bir şeyin
 varlığını algılamak, seçmek.
 g.-Ø 336, 516, 560, 641, 840, 848,
 849, 912, 1329, 1341, 1343, 1789,
 1885, 2196, 2422, 2553, 2732
 g.-di 285, 323, 421, 496, 518, 518,
 560, 751, 1667, 2046, 2054, 2054,
 2059, 2066, 2070, 2073, 2076,
 2080, 2084, 2091, 2096, 2099,
 2102, 2111, 2118, 2502
 g.-digince 2123
 g.-diler 281, 289, 439, 464, 558, 646,
 651, 657, 1232
 g.-dü 2045
- g.-düginden 2125
 g.-dügüm 287
 g.-dügüñce 564
 g.-düklerüñ 1211
 g.-düler 1911
 g.-düm 286
 g.-düñ 834
 g.-e 533, 805, 1010, 1109, 1370,
 1380, 1522, 1556, 1570, 1680,
 1796, 1955, 2733, 2782
 g.-eler 113, 970, 1119
 g.-elim 2633
 g.-elüm 462, 2266
 g.-em 595
 g.-emez 431
 g.-emezsın 394, 2174, 2241
 g.-en 851, 1020, 2275
 g.-eni 668, 2062
 g.-er 232, 1502
 g.-esin 277, 392, 759, 830, 1077,
 1888, 1888, 2026, 2135, 2138,
 2419
 g.-eçura 28
 g.-eydüm 1993
 g.-eydün 564
 g.-eyim 439, 1588
 g.-gil 876, 1890
 g.-iben 2128
 g.-icek 181, 1129, 1139, 1189, 1641,
 1659, 1660, 2453, 2459

- g.-imez 1653
g.-iser 1367, 1819
g.-işin 2626
g.-medim 1577
g.-medin 2432
g.-mege 1956, 2235
g.-megi 457, 2090
g.-megüñden 2636
g.-mek 78, 1104, 1321, 1567, 2778
g.-meklige 1105
g.-memek 1045, 1392
g.-mesi 14, 1208, 1481
g.-mesinüñ 1568
g.-meye 1102
g.-meyen 263
g.-meyicek 1103
g.-mez 233, 1546, 1568, 2314
g.-miş 555
g.-mişidi 330
g.-se 979, 1090, 1560, 1569, 1585,
2093, 2413
g.-sem 1523
g.-sevüz 639
g.-üp 780, 2109, 2129, 2229, 2475,
2475
g.-ür 1289, 1411, 1431, 1568, 1584,
1585, 1808, 2123, 2556
g.-ürem 1523
g.-üriken 496
g.-ürler 2071
- g.-ürse 470
g.-ürsin 2549
2. Dikkat çekmek için kullanılır.
g.-Ø 217, 387, 400, 401, 661, 756,
953, 1119, 1415, 1687, 2016,
2688
g.-e 510
**3. Değerlendirmek, bir şey hakkında
fikir ve kanaat sahibi olmak.**
g.-Ø 982, 2327, 2328, 2330, 2342
g.-e mi 186
g.-esiz 5^a/3
g.-icek 710
g.-ince 3^b/6
g.-me 2176
g.-üp 710
**4. Belirli bir zamanın içinde bir olaya
şahit olmak.**
g.-üp 709
g.-ürsin 172
5. Yaşamak, geçirmek.
g.-Ø 1885
6. Tanımak.
g.-e 1831, 1831, 1832
g.-esin 335, 335
g.-medügüñ 335
7. Bulmak, aramak.
g.-meyem 605
8. Yapmak, eylemek.
g.-Ø 2371

9. Anlamak.

g.-Ø 146, 167, 169, 171, 761, 1443,
2056

g.-di 84

g.-düler 606

g.-icegez 366

g.-mege 596

10. Birleşik fiiller yapar.

bk. **sūd gör-, uyğu gör-, zarar gör-**.

göre: Bir şeye uygun olarak, göre.

g.+Ø 1028, 1365, 2518

görin-: Görülür olmak, gözükmek.

g.-e 814, 2745

g.-en 1587, 2741

g.-ür 1400, 1734

görkem: Göz alıcı ve gösterişli olma durumu, gösteriş, ihtişam.

g.+i (iye.) 465

görün-: bk. görün-.

g.-e 817

g.-mez 1388

g.-ür 922

göster-: 1. Birini veya bir şeyi işaretle belirtmek.

g.-e 1320

g.-mişem 1566

g.-ürse 1870

2. Görülmesini sağlamak, görmesine yol açmak.

g.-Ø 2384

g.-di 333, 628, 1635, 1647

g.-e 1013, 1311, 1768, 1951, 2006

g.-esin 365

g.-esiz 266

g.-icek 295

g.-iser 1648

g.-iver 2240, 2243

g.-mez 1325, 2041

g.-üben 2215

g.-üñ 1636

g.-üp 891, 945, 1059

g.-üpdür 2612

g.-ür 1789, 1976, 1977, 2025, 2455

g.-ürem 472

3. Görünmek, benzemek.

g.-en 625

g.-üben 625

g.-ür 590

4. Etmek, davranmak.

g.-e 990

g.-esiz 130, 131

g.-megil 622

g.-ür 2229, 2229

5. Öğretmek, açıklamak.

g.-Ø 2227

g.-e 379

g.-üp 54

6. Belirtmek.

g.-ür 1162

7. Birleşik fiiller yapar.

- bk. **iṭācat göster-, kerāmet göster-, rızā göster-, yol göster-**.
- götür-:** 1. Yakından uzağa taşımak, nakletmek, ulaştırmak.
- g.-e 1140
g.-endür 2299
g.-mezüz 745
g.-miş 2074
g.-ür 280
2. Ortadan kaldırmak, yok etmek.
- g.-Ø 2748
g.-dün 37
3. Bir şeyi bir yere giderken yanına almak.
- g.-e 380
g.-üp 347
- göz:** 1. Göz.
- g.+Ø 383, 398, 634, 689, 790, 862, 897, 1230, 1396, 1426, 1434, 1436, 1518, 1522, 1533, 1536, 1541, 1551, 1584, 1585, 1586, 1630, 1664, 1797, 2206, 2236, 2309, 2309, 2310, 2311, 2312, 2313, 2326, 2345, 2415, 2420, 2422, 2423, 2449, 2466, 2782, 2825
- g.+de 2193, 2627, 2628, 2719
g.+den 308, 2422, 2439
g.+durur 2413
g.+e 1121
- g.+i (yük.) 1431
g.+i (iye.) 233, 1109, 1494, 1495, 2205, 2319, 2322, 2322, 2524
g.+ile 2207
g.+in 402, 625, 895, 1098, 1794, 2233, 2500
g.+inden 2327, 2572, 2782
g.+ine 338, 505, 790, 1206, 1319, 1388, 2370
g.+inün 2322
g.+ler 555, 2207
g.+lere 1117
g.+leri (iye.) 399, 544, 1169
g.+lerin 316
g.+lerinden 241
g.+lerüme 666
g.+lerün 106, 1538, 2404
g.+leründen 1888
g.+üm 241, 676, 2427
g.+ümden 81, 676, 1294
g.+üme 328, 665
g.+ümi 1588
g.+ümün 304, 676, 2427
g.+ümüz 2577, 2633, 2684, 2733
g.+ümüzde 2834
g.+ümüzden 241, 2629, 2657, 2731, 2748
g.+ümüze 2235, 2660

g.+üñ 149, 692, 1435, 1535, 1537,
1879, 2210, 2213, 2312, 2415,
2462

g.+üñdeki 691

g.+üñe 163, 1290

g.+üni 1030

2. Bakış, görüş.

g.+ünde 2318

göz aç-: Uyanık olmak.

gözümüz a.-Ø 2633

gözün a.-Ø 149, 836, 2137

göz aldur-: Bakmak.

göz a.-ursa 1551

göz at-: Kısa bir süre, fazla dikkat
etmeden bakıvermek.

göz a.-Ø 1361

göz tut-: Güvenmek, umut bağlamak.

göz t.-aram 513

gözine gir-: Sevgi ve ilgisini
kazanmak.

gözine g.-mez 338

gözünüñ perdesin aç-: Gerçekleri,
doğruları görmesini sağlamak.

gözünüñ perdesin a.-Ø 2527, 2727,
2836

gözümüz perdesin aç-: bk. gözünüñ
perdesin aç-.

gözümüz perdesin a.-Ø 2577

gözünü aç-: Görüşünü değiştiren bilgi
vermek, uyarmak, dikkat etmesini
sağlamak.

gözünü a.-Ø 149, 836, 2137

gözünü aldur-: Bakmak

gözünü a.-Ø 1028

gözet-, -de: 1. Gözetmek, kollamak.

g.-Ø 169, 250, 1368

g.-e 1431

g.-me 1885

g.-mez 533

g.-ürüz 116

2. Dikkat etmek.

g.-memek 1392

gözgi: Ayna.

g.+ye 1572, 1974

gözgü: bk. gözgi.

g.+Ø 1557, 1558, 1564, 1573, 1575,
1581, 1582, 1589, 1590, 1591,
1953, 1954, 1955, 1955

g.+müz 2167, 2419

g.+ñü 1593

g.+nüñ 1195, 1966

g.+si 1181, 2033, 2124

g.+sinden 1889

g.+sine 1581

g.+ye 1558, 1974, 2121, 2158

g.+yi 1954

gözle-: Gözlemek, beklemek.

g.+Ø 2137, 2137, 2325

- g.-mek 115, 1044, 1745
g.-mekden 2633
g.-mez 2365
g.-r 533, 882, 1560
g.-rem 1575
g.-ye 1078, 1091, 1874
g.-yüben 2430
g.-yüp 881
gözlü: Gözü olan.
g.+ler 187
gözsüz: Gözü olmayan.
g.+Ø 187
gözük-: Görünmek.
g.-di 1120, 2008, 2013
g.-medi 328
gözyaş: Gözyaşı.
g.+ların 660
gözyaşı: Gözyaşı.
g.+Ø 398, 523, 534, 543, 2310, 2312,
2313, 2353, 2354, 2355, 2356,
2357, 2358, 2359, 2360, 2381,
2386, 2495, 2502
g.+dur 2311, 2351
g.+la 498, 500, 661, 2309
g.+ılan 1059
g.+n 2309, 2326, 2345, 2475
g.+na 2352
g.+ndan 2496
g.+nı 2473, 2797
g.+nuñ 2699
g.+yla 2350
gū (Far.): Söyleyen, diyen.
g.+Ø 2783
ġubār (Ar.): Toz.
ġ.+Ø 2124
ġulām (Ar.): Köle, esir.
ġ.+Ø 7, 567, 572, 578, 587
ġ.+dur 623, 623
ġ.+ı (iye.) 589
ġ.+ına 622, 729
ġulġul (Ar.): Gürültü, şamata, bağrışıp
çağrışma.
ġ.+e 2468
gūr (Ar.): Mezar.
g.+Ø 748
gurāb (Ar.): Karga.
ġ.+Ø 1683
ġurbet (Ar.): Yabancı bir memleket,
yabancı bir yer.
ġ.+Ø 104, 1217, 1541
ġ.+e 1209, 2107
ġ.+i (yük.) 2126
ġurbet çek- (Ar.+T.): Bir şeye karşı
özlem duymak.
ġurbet ç.-di 2121
ġurbeti ç.-me 1887
ġurūb (Ar.): Bir gök cisminin batıda
görünmez olması, batması.
ġ.+Ø 716, 2742
ġ.+dur 2244

- ğurūb it- (Ar.+T.):** Batmak.
ğurūb i.-se 447, 2814
- ğusl (Ar.):** Boy abdesti.
ğ.+Ø 783, 1184
- ğusl it-, -der (Ar.+T.):** Boy abdesti almak, yıkanmak.
ğusl i.-e 1183
ğusl i.-üp 2368
- ğuşşā (Ar.):** Keder, kaygı, tasa.
ğ.+Ø 13, 264, 951, 1120
ğ.+dan 1579
ğ.+muz 385
ğ.+sın 1489
- ğusūl (Ar.):** bk. ğusl.
ğusūl it- (Ar.+T.): bk. ğusl it-.
ğusūl i.-mek 1044
- gūş (Far.):** Kulak.
g.+Ø 2627
g.+ları 998
- gūyā (Far.):** Sanki, diyelim ki.
g.+Ø 2615
- gūyende (Far.):** Söyleyen, söyleyici.
g.+Ø 2433
- guyūb (Ar.):** Kayıplar.
g.+Ø 1294, 1480, 1858
- gūc:** Güç, kuvvet.
g.+i (iye.) 2209
- gūft (Far.):** Söz, lakırdı.
g.+Ø 2783
- gūher (Far.):** bk. gevher.
- g.+Ø 428, 653
- gūl (Far.):** Gül.
g.+Ø 22, 251, 438, 471, 472, 673, 973, 1072, 1116, 1165, 1166, 1485, 1997, 2482
g.+den 678, 1509, 2460, 2469, 2483
g.+durur 2465
g.+e 918, 2433, 2463
g.+edür 2460
g.+i (yük.) 966
g.+lere 215
g.+leri 246, 1166, 2469
g.+üñ 84
- gūl-:** Gülmek.
g.-megi 2344, 2481
g.-mek 159, 2354, 2477
g.-meklik 86
- gūldür-:** Güldürmek, yüzünü güldürmek, mutlu etmek.
g.+Ø 2524
g.-medüñ 626
- gūlistān (Far.):** Gül bahçesi.
g.+Ø 2136
- gūl-rū (Far.):** Gül yüzlü.
g.+Ø 1370
- gūlzār (Far.):** bk. gūlistān.
g.+Ø 1485, 1752
g.+a 2482, 2677
g.+ı (yük.) 2136
g.+ına 2122

gümān (Far.): Güç, takat, umut.

g.+Ø 109, 1233, 1481, 2419

g.+dan 2430

gümiş: Gümüş.

g.+Ø 735, 1264

gün: 1. Gün.

g.+Ø 142, 147, 151, 280, 334, 464,
598, 850, 939, 1169, 1223, 1305,
1307, 1610, 1624, 1625, 1672,
2033, 2261, 2515, 2824, 91^a/2,
91^a/7

g.+de 988, 1034, 1173, 1173, 1174,
1182, 1314, 1597, 1900, 2056

g.+den 581

g.+e 581, 1172, 2275

g.+i (yük.) 854

g.+i (iye.) 1110, 2831

g.+idür 4^b/2

g.+inde 2115, 91^a/2

g.+üñ 938

2. Gündüz.

g.+Ø 212, 1847

3. Güneş.

g.+Ø 724, 1936, 1970, 2201, 2620,
2670

gün giçür-: Boş şeylerle vakit
geçirmek.

gün g.-üp 1563

günāh (Far.): Dinî bakımdan suç sayılan
iş veya davranış.

g.+Ø 8, 512, 613, 1032, 1561, 2281,
2412, 2521, 2522, 2795

g.+a 2537

g.+dan 383, 766, 827, 2327, 2340,
2680

g.+dur 1032

g.+ı (yük.) 767

g.+ı (iye.) 2150

g.+ın 2485

g.+ına 2320

g.+lardan 2412

g.+um 520, 2838

g.+uñ 766

g.+uñdan 2431

günāh eyle- (Far.+T.): Dine göre
yasak olan işler yapmak.

günāh e.-mekden 2342

günāh e.-rüz 2342

günāh işle- (Far.+T.): Günah sayılan
davranışta bulunmak.

günāh i.-r 3^b/6

günāh it- (Far.+T.): bk. günāh işle-.

günāh i.-dükde 2656

günāh i.-medin 561

günāh kııl- (Far.+T.): bk. günāh işle-

günāh kı.-dum 498

günāh ol- (Far.+T.): Yapılan bir işin
günāh sayılması.

günāh o.-ur 802

günāhkār (Far.): Günahı olan, günahlı, suçlu.

g.+Ø 2614, 2679

g.+a 262

gündüz: Gündüz.

g.+Ø 115, 671, 704, 939, 957, 1046, 1078, 1191, 1387, 1611, 1993, 2328, 2647, 2773, 2800, 2819

g.+i (yük.) 939

g.+in 338, 1597

g.+indür 2186

g.+ün 160, 1040

güneş: Güneş.

g.+Ø 446, 447, 526, 703, 716, 724, 734, 750, 915, 968, 1218, 1265, 1353, 1422, 1424, 1448, 1449, 1583, 1812, 1961, 2010, 2200, 2244, 2274, 2275, 2275, 2276, 2300, 2560, 2665, 2742, 2758, 2772

g.+den 1446

g.+e 920

g.+i (yük.) 825, 840

g.+i (iye.) 699

g.+ile 708

g.+inden 2769

g.+üm 1640

güreş-: Güreşmek.

g.-diler 1670

gürle-: Kalın ve gür ses çıkarmak.

g.-yüp 2265

güz: Sonbahar, güz.

g.+Ø 2646

güzāf (Far.): Anlamsız, boş.

g.+Ø 132, 468, 2279, 2714

güzer (Far.): Geçen, geçici.

g.+Ø 575, 2042, 2096

güzer eyle- (Far.+T.): Kalıcı olmamak, bir şeyi geçici hale getirmek.

güzer e.-di 2049

güzer e.-r 2146

güzer it- (Far.+T.): bk. güzer eyle-.

güzer i.-di 2090

güzer kı1- (Far.+T.): bk. güzer eyle-.

güzer kı.-dı 2111

güzer ol- (Far.+T.): bk. güzer eyle-.

güzer o.-up 2148

güzīde (Far.): Seçkin, seçilmiş, beğenilmiş.

g.+Ø 50

güzīn (Far.): Beğenilmiş, seçilmiş.

g.+Ø 402

güzīn eyle- (Far.+T.): Seçkin, beğenilmiş hale getirmek.

güzīn e.-miş 1877

H, Ĥ, Ħ

ħāb (Far.): Uyku.

ħ.+Ø 2575

ħabāʾiṣ (Far.): Kötü şeyler, kötülükler.

ħ.+Ø 1193, 2616

ħabbetü'l-ḳalb (Ar.): Allah sevgisine adanmış kalp.

ħ.+Ø 1493

ħaber (Ar.): Bir olay, konu, kişi ve olgu üzerine edinilen bilgi, salık.

ħ.+Ø 401, 656, 832, 2141, 2409, 2496, 2565, 2565

ħaber eyle- (Ar.+T.): Bir durum veya kişi hakkında bilgi vermek.

ħaber e.-Ø 2380

ħaber getir- (Ar.+T.): Bir yerden başka bir yere herhangi bir konuda bilgi aktarmak.

ħaber g.-Ø 981

ħaber getir-: bk. ħaber getir-.

ħaber g.-diler 2129

ħaber it- (Ar.+T.): Bir durum veya kişi hakkında bilgi vermek.

ħaber i.-mekdür 363

ħaber ver- (Ar.+T.): Bir durum hakkında bilgi vermek, bildirmek, söylemek.

ħaber v.-di 1552

ħaber vir- (Ar.+T.): bk. ħaber ver-.

ħaber v.-Ø 2470

ħaber v.-di 1633, 2143

ħaber v.-e 286

ħaber v.-em 287

ħaber v.-meklögüm 2409

ħaberin v.-e 1109

ħabeṣ (Ar.): Kötüler, pisler.

ħ.+Ø 1193, 2308

ħabīb (Ar.): Sevgili, dost.

ħ.+Ø 29, 32, 41, 42, 451, 673, 804, 875, 917, 921, 922, 925, 926, 930, 999, 1155, 1171, 1523, 1714, 1799, 1842, 1934, 2210, 2711

ħ.+e 673, 1859, 1864, 1934, 1941, 2020

ħ.+i (yük.) 1937

ħ.+inden 2752

ħ.+üñ 222, 913, 914, 916, 937, 961, 1923, 1930, 1933, 1972, 2039, 2513, 2618, 2726, 2810, 2826, 2838

ħabīr (Ar.): Haberli, bilgili.

ħ.+Ø 2344, 2640

ħabīr ol- (Ar.+T.): Haberli olmak.

ħabīr o.-a 1806

ħabīr o.-alar 326

ħabīr o.-ur 981

ħabiṣ (Ar.): Kötü, alçak, pis.

ħ.+Ø 706, 2307, 2595, 2598, 2765

ħ.+dür 812

- ḥabīs ol-** (Ar.+T.): Pis olmak.
ḥabīs o.-sa 384
- ḥabṭ** (Ar.): Yanılma, yanlış hareket etme.
ḥ.+Ø 2698
- ḥac** (<Ar. ḥacc): İslâmın beş şartından biri olan ve muayyen zamanda Mekke'deki Kâbe-i Şerife'yi ziyaret etmek üzere yola çıkmak farızası.
ḥ.+Ø 726, 2610
- ḥacât** (Ar.): İstekler, dilekler.
ḥ.+Ø 2322, 2486, 2697, 91^a/5
ḥ.+umuz 2799
- ḥacc** (Ar.): bk. ḥac.
ḥ.+Ø 502, 959
- ḥâcet** (Ar.): İhtiyaç, gereklik.
ḥ.+Ø 9, 372, 770, 1123, 1128, 1704, 1934, 2651, 3^b/4, 3^b/9, 3^b/9, 91^a/5
ḥ.+i (iye.) 2485
ḥ.+in 788, 2320, 2474
ḥ.+ler 935, 91^a/10
ḥ.+lerdür 91^a/7
ḥ.+lerin 3^b/5, 3^b/8
ḥ.+üm 2364
ḥ.+ümüz 1319
ḥ.+üñ 2473
- ḥâcetlü** (Ar.+T.): İhtiyacı olan, muhtaç.
ḥ.+Ø 2320
- ḥâcî** (Ar.): Hacca giden, Ka'be'yi ziyaret eden.
ḥ.+dur 851
- ḥacîl** (Ar.): Utanmış, utancından yüzü kızarmış.
ḥacîl ol- (Ar.+T.): Utanmak.
ḥacîl o.-sun 1375
- ḥad** (Ar.): Sınır, iki devlet toprağının birleştiği yer, kenar.
ḥ.+Ø 546, 2153
- ḥadd** (Ar.): Son, nihayet.
ḥ.+i (iye.) 2622
- ḥadeş** (Ar.): Abdest ve guslün tazelenmesini gerektiren hal.
ḥ.+Ø 1193, 2301
ḥ.+den 2303, 2308
ḥ.+in 1707
- ḥâdim** (Ar.): Hizmet eden, hizmetçi, yardımcı.
ḥ.+Ø 1445, 1475, 1488, 1489, 1500, 1520, 2091, 2096, 2099, 2102
ḥ.+idür 1487, 1520
ḥ.+inden 1452, 1491
ḥ.+indi 1491
ḥ.+ler 4^b/10
ḥ.+leri 2094
ḥ.+lerinden 1472
ḥ.+lerini 1459
- ḥadîş** (Ar.): Peygamberimizin kutsal sözleri.

- h.+Ø 384, 706, 1125, 2594, 4^b/5, 4^b/6
h.+durur 1713
h.+i (iye.) 1924
- hādīs (Ar.):** Yeni çıkan, meydana gelen, yeni oluşan.
h.+Ø 11, 1710, 2034, 2260, 2581
- hādīsāt (Ar.):** Hadiseler, olaylar.
h.+Ø 2580
h.+ın 1857
- hādravāt (Ar.):** En yeşil, pek yeşil.
h.+Ø 1486
- hāfız (Ar.):** Kur'an-ı Kerim'i bütünüyle ezbere bilen kimse.
h.+ı (iye.) 706
h.+ısız 1604
- hāfī (Ar.):** Gizli, saklı.
h.+Ø 578, 582, 587, 607, 623
h.+den 2711
h.+si 577, 579
h.+sin 577
- hāfīf (Ar.):** Ağır olmayan, hafif.
h.+Ø 2147
- hāfīf it-, -der (Ar.+T.):** Hafifletmek.
hāfīf i.-er 2150
- hāfīz (Ar.):** Allah'ın adlarındandır; muhafaza eden, saklayan, koruyan manasına gelir.
h.+Ø 2703, 2704, 2705, 2706, 2707, 2708, 2709, 2710
h.+e 2184
- hāfz (Ar.):** Saklama, muhafaza etme.
hāfz it-, -der (Ar.+T.): Saklamak.
hāfz i.-erem 425
- hāh (Far.):** İsteme, isteyiş.
h.+Ø 512, 2794
- hā'if (Ar.):** Korkak.
h.+Ø 1774
- hāk, -kkı (<Ar. hākḳ):** 1. Doğru, gerçek.
h.+Ø 45, 759, 4^b/9
h.+dur 321
2. Hisse, pay.
h.+Ø 112
h.+dur 2550
h.+ı (iye.) 716, 1163, 2244, 2637
h.+ıdur 1527, 1818
h.+ına 440
h.+ını 441, 442
3. İlgili olmak.
h.+ında 26, 2109, 2224
h.+ındadır 1006, 2224
- hāk (Far.):** Toprak.
h.+Ø 827, 827, 847, 1400, 2109, 2174, 2199, 2201, 2529, 2573, 2596, 2726, 2733
h.+den 2135
h.+e 918, 973, 1988, 2101, 2497
h.+i (iye.) 1530, 1973
h.+idür 1669
h.+üñ 2108

- hāk eyle-** (Far.+T.): Toprak haline getirmek.
 hāk e.-gil 641
 hāk e.-r 1398, 2062
 hāk e.-rdi 2209
- hāk ol-** (Far.+T.): Toprak olmak.
 hāk o.-dı 827, 1505
- hāk-āb** (Far.): Toğrağa verilen su.
 h.+ına 1594
- hākāyık** (Ar.): Gerçekler, hakikatler, doğrular.
 h.+Ø 1963, 2570, 2648, 2648
- hākī** (Far.): Toprakla ilgili, topraktan gelen.
 h.+Ø 1683, 1687, 2200, 2202, 2542, 2678
- hākīkat** (Ar.): Asıl, esas, gerçek, doğru.
 h.+Ø 212, 227, 234, 582, 1031, 1960, 1964, 2567, 2674, 2746
 h.+de 1838
- hākīkī** (Ar.): Gerçek, doğru.
 h.+Ø 717, 733, 742, 742
- hākīm** (Ar.): Bilgin, herşeyi bilen.
 h.+Ø 92, 2760
- hākīm** (Ar.): Hükmeden, yargıç.
 h.+ler 61
- hākīm-i mutlak** (Ar.+Far.): Yüce Allah.
 hākīm-i m.+durur 6
- hākīr** (Ar.): Değersiz, itibarsız, bayağı.
 h.+Ø 872, 2258
 h.+em 600
- hākīr ol-** (Ar.+T.): Değersiz olmak.
 hākīr o.-mağ 1059
 hākīr o.-mı 866
 hākīr o.-ur 1281
- hākī-ser** (Far.): Toğrağın önderi, öncüsü, başı.
 h.+e 2680
- hākīyān** (Ar.): Dünya halkı, insanlar.
 h.+Ø 1532
- hāl** (Ar.): Oluş, bulunuş, bir şeyin içinde bulunduğu şartların veya taşıdığı özelliklerin hepsi, durum, vaziyet.
 h.+Ø 420, 547, 564, 608, 620, 739, 1037, 1311, 1442, 1473, 1483, 1498, 1517, 1782, 1910, 1988, 2750, 2753
 h.+dan 2340
 h.+i (iye.) 108, 2171, 2356, 5^a/1
 h.+idin 1722
 h.+idür 870
 h.+ile 990, 1682, 1768
 h.+imden 2409
 h.+imüze 21
 h.+in 243, 269, 989, 1310, 1601, 1767
 h.+inden 1578
 h.+ine 1185, 1230, 1780
 h.+ini 761, 863, 1580, 2332, 2356

- h.+inüñ 2220
h.+lerin 1601
h.+lerinden 369
h.+lerini 989, 1310, 1767
h.+üm 514, 1337
h.+ümi 2225
h.+üñ 566, 2464
- hālāk (Ar.):** Pay hisse, nasip.
h.+Ø 2685
- hālāş (Ar.):** Kurtulma, kurtuluş.
hālāş kı1- (Ar.+T.): Kurtarmak.
hālāş k.-Ø 2642, 2676, 2709
hālāş k.-ursın 2680
- hālāt (Ar.):** Halalar.
h.+Ø 547
- hāle (Ar.):** Hala, babanın kız kardeşi.
h.+den 1037
- halef (Ar.):** Babadan sonra kalan oğul.
h.+Ø 1377
- halel (Ar.):** Bozma, bozukluk, eksiklik.
h.+Ø 10, 520
halel ırgür- (Ar.+T.): Bozmak,
dağıtmak.
halel i.-e 1373, 2253
- hālī (Ar.):** Tenha, boş, sahipsiz.
hālī eyle- (Ar.+T.): Sahipsiz
bırakmak.
hālī e.-Ø 2766
- hālic (Ar.):** Doğal liman, boğaz, kanal.
h.+e 356
- hālīdāt (Ar.):** Sürüp gidenler.
h.+Ø 218
- hālīdīn (Ar.):** Sonsuzlar, ebediler.
h.+Ø 2602
- hālīfe (Ar.):** Birinin yerine geçen kimse.
h.+Ø 58, 1909, 1909, 1909
- hālīkāt (Ar.):** Helak olanlar, miskinlik
içinde ölenler.
h.+Ø 2591
- hālīl (Ar.):** Samimi dost.
h.+Ø 29, 778, 2102
h.+ine 77
- hālīlīk (Ar.+T.):** Sahipsizlik, boşluk.
h.+Ø 1061
- hālīm (Ar.):** Yumuşak huylu.
hālīm ol- (Ar.+T.): Yumuşak huylu,
sakin olmak.
hālīm o.-a 1140
- hālīş (Ar.):** Hilesiz, katkısız.
h.+Ø 1975
- hālīṭa (Ar.):** Birkaç şeyin karışmasından
meydana gelen, karma.
h.+Ø 1805
- hālīk (Ar.):** 1. Halk, ahali, insanlar.
h.+Ø 35, 51, 95, 98, 100, 101, 101,
131, 181, 245, 248, 385, 971, 991,
1000, 1062, 1062, 1073, 1073,
1333, 1383, 1486, 1781, 1801,
1804, 1838, 1952, 2006, 2111,
2112, 2160, 2240, 2609

- h.+a 42, 43, 44, 46, 47, 59, 93, 122, 127, 130, 586, 589, 592, 1123, 1126, 1139, 1140, 1170, 1222, 1309, 1374, 1409, 1762, 1785, 1803, 1809, 1911, 1952, 2088, 2091, 2105, 2160, 2208, 2686, 2744
- h.+da 594
- h.+dan 1056, 1171, 1186, 1245
- h.+ı (yük.) 52, 259, 303, 1680, 1804, 1953, 1989
- h.+ı (iye.) 51, 96, 1537, 2228
- h.+ıla (iye.) 2074
- h.+ın 1824, 2390
- h.+ına 999, 1776, 1816, 1835, 1841
- h.+ında 737, 1542
- h.+ımı 93, 1836, 1837
- h.+ınuñ 64, 4^a/9
- h.+ları 1004
- h.+uñ 54, 63, 149, 245, 1063, 1141, 1351, 1731, 2089
- 2. Yaratılma, yaratılış, yaratma.**
- h.+Ø 668, 1143, 1175, 1949, 1962
- h.+dan 1147
- h.+ına 2213
- h.+ında 1966
- hall (Ar.):** Çözme, çözülme, karışık bir sorunun içinden çıkma, sonuca varma.
- h.+ini 2247
- hall eyle- (Ar.+T.):** Bir sorunu çözmek.
- hall e.-di 53
- hall e.-mek 888
- hall it-, -der (Ar.+T.):** Çözümü ulaştırmak.
- hall i.-er 2220
- hall i.-ersiz 196, 197
- hall i.-üñüz 198
- hallāk (Ar.):** Yaratıcı, yaratan, vareden.
- h.+Ø 2653, 2678
- hällik (<Ar. hällik):** Yaratan, yaratıcı.
- h.+Ø 2685
- halvet (Ar.):** Yalnız, تنها kalma, tenhaya çekilme.
- h.+Ø 1184, 1899
- h.+de 1303
- h.+i (yük.) 1297, 1305
- h.+i (iye.) 1998
- h.+in 1184
- h.+inde 1185, 2115, 2357
- h.+üñ 1183
- halvet çek- (Ar.+T.):** İbadet yapmak için yalnız kalmak.
- halvet ç.-e 1169
- halvet ç.-en 1168
- halvet ç.-er 1177
- halvet ç.-üp 598
- halveti ç.-erdi 1171

- ḥalvet eyle-** (Ar.+T.): İbadet yapmak için yalnız kalmak.
ḥalvet e.-mişler 2115
ḥalvet e.-ye 1295
- ḥalvet it-, -der** (Ar.+T.): İbadet yapmak için yalnız kalmak.
ḥalvet i.-e 2317
- ḥalvetgāh** (Ar.+Far.): Yalnız kalınıp ibadetle vakit geçirilen yer.
ḥ.+Ø 2139
- ḥamāyid** (<Ar. ḥamā'id): Birinin medhe layık olan işleri.
ḥ.+Ø 2616
- ḥamd** (Ar.): Allah'a şükretme, hamt.
ḥ.+Ø 33, 964
- ḥamd it-, -der** (Ar.+T.): Şükretmek, hamdetmek.
ḥamd i.-elüm 12, 2508, 2827
- ḥamd ol-** (Ar.+T.): Hamdolmak.
ḥamd o.-sun 2509
- ḥamdele** (Ar.): "Elhamdülillah" cümlesinin, Arapçada "naht" denilen kurala göre mastar haline getirilip kısaltılması.
ḥ.+den 818
- ḥāmīc** (Ar.): Alıcı.
h.+em 1100
- ḥamīd** (Ar.): Övülmeye değer.
ḥ.+Ø 1324
ḥ.+i (iye.) 2099
- ḥamīd ol-** (Ar.+T.): Övülmeye değer niteliklere sahip olmak.
ḥamīd o.-ur 2313
- ḥamīde** (Ar.): Övülen, beğenilen.
ḥ.+Ø 50, 350, 1003, 1154, 1332, 1357, 1361, 1457, 1600, 1630, 1643, 1669, 1676, 1678, 1761, 2064
ḥ.+dür 1359
- ḥāmīl** (Ar.): Sahip, malik.
ḥāmīl kı- (Ar.+T.): Sahiplenmek, sahip çıkmak.
ḥāmīl k.-an 300
- ḥāmīle** (Ar.): Gebe.
ḥ.+Ø 1671
- ḥamīr** (Ar.): Hamur.
ḥ.+in 1715
- ḥāmīs** (Ar.): Beşinci.
ḥ.+Ø 1295
- ḥammāl** (Ar.): Hamal, yük taşıyıcı.
ḥ.+Ø 2568, 2568
- ḥamse** (Ar.): Beş, 5.
h.+Ø 489, 2254, 2425
h.+den 2250
h.+nüñ 1187
- ḥamūl** (Ar.): Sabırlı, dayanıklı kimse.
ḥamūl ol- (Ar.+T.): Sabırlı olmak.
ḥamūl o.dı 2688
- ḥāmūş** (Far.): Susmuş, sessiz.
ḥāmūş ol- (Far.+T.): Susmak.

- hāmūş o.-updur 849
- hān (Far.):** Han, hükümdar.
h.+Ø 1629
- hañcer (<Ar. hañcer):** Hañcer.
h.+Ø 2419, 2820
- hāndān (Far.):** Mutlu, sevinçli.
h.+Ø 976
- hande (Far.):** Gülme, gültüş.
h.+ler 472
- hāne (Far.):** 1. Ev.
h.+Ø 1201, 1326
h.+sinüñ 1395
2. Bir şeyin ayrıldığı, bölündüğü kısımlardan her biri.
h.+sinde 2061
- hānümān (Far.):** Ev bark, çoluk çocuk.
h.+Ø 99
- hār (Far.):** Diken.
h.+Ø 1014
h.+dur 84, 618
- harāb (Ar.):** Yıkık, viran, eski.
h.+Ø 470, 713, 714
h.+ın 1753
- harāb eyle- (Ar.+T.):** Yıpratmak.
harāb e.-yen 1918
- harāb ol- (Ar.+T.):** Yıkık, dökük, viran hale gelmek.
harāb o.-a 733
harāb o.-miş 1451
harāb o.-ur 2191
- harāc (Ar.):** Vaktiyle Müslüman olmayan vatandaşlardan alınan vergi.
h.+Ø 2611
- harām (Ar.):** Dince yasak edilmiş şey.
h.+Ø 645, 2071, 2121
h.+a 532
h.+dan 1045, 1391
h.+dur 2750
- harāmī (Ar.):** Yol kesen, hırsız, haydut.
h.+Ø 2706
- harāret (Ar.):** Sıcaklık.
h.+Ø 2095
- harc (Ar.):** Gider, harcama.
harc it- (Ar.+T.): Harcamak, kullanmak.
harc i.-mişem 504
harc i.-seler 2686
- hareket (Ar.):** Hareket, kıvılcama.
h.+i (yük.) 2274
h.+in 2054
- harf (Ar.):** Harf, alfabeyi meydana getiren işaretlerden her biri.
h.+Ø 1849, 1852, 2181, 2181
h.+durur 2701
h.+ine 2651
h.+leri 1543
h.+lerinden 1536
h.+uñ 91^a/1, 91^a/8
- hāric (Ar.):** Dış, dışarı.

- h.+Ø 4^a/7
- harīr (Ar.):** İpek.
- h.+Ø 2662
- hāş (<Ar. hāşş):** Mahsus, özel.
- h.+Ø 255, 763, 772, 894, 894, 929,
1805, 1827, 1839, 2601, 4^b/12
- h.+dur 1819
- h.+ı (yük.) 896
- h.+ı (iye.) 1818
- h.+ıdur 1616
- h.+ın 1827
- h.+lar 97, 255, 593, 1805, 2261
- h.+lara 255, 1820
- h.+laradur 1823
- hāş u ʿāmm (Ar.+Far.):** Herkes.
- hāş u ʿā.+Ø 7, 244, 252, 331, 2005,
2071, 2678
- hased (Ar.):** Kıskançlık, çekememezlik.
- h.+Ø 623, 1258, 1358, 2710
- h.+den 2704
- h.+le 772, 2697
- hāşe'l-hāş (Ar.):** Allah'ın birliğine inanan, Allah'ı mutlak bir varlık olarak kabul eden.
- h.+ları 2401
- hasen (Ar.):** Güzel, iyi.
- h.+Ø 2068, 2185
- hasenāt (Ar.):** İyilikler, iyi işler.
- hasenāt eyle- (Ar.+T.):** İyi duruma getirmek.
- hasenāt e.-mek 2617
- hāşıl (Ar.):** Olan, ortaya çıkan, görünen.
- h.+Ø 364, 809, 1008, 1333, 1677,
2124, 2139
- hāşıl eyle- (Ar.+T.):** Meydana getirmek, ortaya çıkarmak.
- hāşıl e.-mezseñ 2380
- hāşıl it-, -der (Ar.+T.):** Ortaya çıkmak.
- hāşıl i.-di 1514, 1792
- hāşıl i.-e 641
- hāşıl i.-eler 4^b/2
- hāşıl i.-en 2157
- hāşıl i.-er 905
- hāşıl i.-esin 2376
- hāşıl kııl- (Ar.+T.):** Ortaya çıkmak.
- hāşıl kı.-a 207
- hāşıl kı.-dılar 1595
- hāşıl kı.-maduk 1007
- hāşıl ol- (Ar.+T.):** Meydana gelmek, oluşmak.
- hāşıl o.-a 892, 947, 958, 1003,
5^a/2
- hāşıl o.-an 1880
- hāşıl o.-dı 420, 453, 1975, 2827
- hāşıl o.-maz 1005
- hāşıl o.-muş 1371
- hāşıl o.-ur 858, 1160, 1239, 1254,
1350, 2272, 2660

- hāşılık, -ğı (Ar.+T.):** Ortaya çıkma, meydana gelme, oluşma.
h.+ına 1002, 1323
- hāsir (Ar.):** Zarara, ziyana uğrayan.
h.+Ø 1388
- hāşiyet (Ar.):** Kuvvet, tesir.
h.+Ø 108, 1202, 2668
h.+i (yük.) 102, 1176
h.+i (iye.) 1198, 1200, 1297, 1426, 1432, 1465, 1499
h.+idür 1499
h.+in 1599, 2065, 2069, 2072, 2079, 2083, 2087, 2098
h.+inden 1465
h.+ini 1437
- haşr (Ar.):** Sıkıştırma, dar bir yerin içine alma.
haşr eyle- (Ar.+T.): Sıkıştırmak, sınırlandırmak.
haşr e.-me 1230
- hasret (Ar.):** Özlem, özleyiş.
h.+Ø 1110
h.+inden 40
- hāşşa (Ar.):** Bir kimseye veya bir şeye ait olan güç, kuvvet, nitelik.
h.+Ø 179, 1821
h.+sıdur 1805
- hāşşe (Ar.):** bk. hāşşa.
h.+sidür 2238
- hāşşü'l-hāş (Ar.):** En has, en güzel.
h.+Ø 778
- hāşşü'l-havāş (Ar.):** En özel, en has.
h.+Ø 763
- hasta (<Far. haste):** Hasta, rahatsız, sayrı.
h.+Ø 756, 1101, 1115, 1154, 1156, 1157, 2358
h.+dur 2613
h.+lar 2506
h.+lara 522
h.+nuñ 1156
h.+sı 2234
h.+sına 1913
h.+ya 54, 930, 1157
h.+yam 1215
- hasta it-, -der (Far.+T.):** Hasta etmek, sağlığını bozmak.
hasta i.-ersin 610
- hasta ol- (Far.+T.):** Hastalanmak.
hasta o.-dı 2226
hasta o.-mışısañ 694
hasta o.-ur 695, 1155
- haste (Far.):** bk. hasta.
h.+Ø 322
- hastegān (Far.):** Hastalar, rahatsızlar.
h.+Ø 201
- hastelik, -gi (Far.+T.):** Hastalık, rahatsızlık.
h.+den 1457
h.+in 1457

ḥasūd (Ar.): Kıskanç, çekemeyen.

ḥ.+Ø 180

ḥāşü'l-ḥāş (Ar.): bk. ḥāşşü'l-ḥāş.

ḥ.+Ø 1804, 4^a/8

ḥ.+dur 901

ḥāşü'l-ḥavāş (Ar.): bk. ḥāşşü'l-ḥavāş

ḥ.+Ø 900, 929, 1792, 4^a/4, 4^b/14, 5^a/1

ḥ.+a 1827

ḥāşā (Ar.): Asla, hiçbir zaman.

ḥ.+Ø 153

ḥāşā ve kellā (Ar.): Allah korusun,
katiyen.

ḥāşā ve k.+Ø 4^b/11

ḥāşālillāh (Ar.): Allah uzak etsin.

ḥ.+Ø 1069

ḥāşālillāhi (Ar.): bk. ḥāşālillāh

ḥ.+Ø 1070

ḥāşī^c (Ar.): Alçak gönüllülük gösteren.

ḥ.+Ø 1774, 2321

ḥāşī^cāt (Ar.): Alçak gönüllülük
gösterenler.

ḥ.+Ø 2321

ḥaşr (Ar.): Toplanma, bir araya gelme,
kıyamet.

ḥaşr ol- (Ar.+T.): 1. Kıyametin
kopması.

ḥaşr o.-ıcaḥ 1365

ḥaşr o.-ıncaḥ 40

2. Toplanmak.

ḥaşr o.-ısar 209

ḥat (<Ar. ḥatt): Yazı.

ḥ.+Ø 2702, 2702

ḥatā (Ar.): Kabahat, kusur, yanlış,
günah.

ḥ. 1017, 2448, 2533, 2600

ḥ.+dur 2698, 4^b/5

ḥ.+sın 2782

ḥatā it-, -der (Ar.+T.): Yanlış
yapmak, günah işlemek.

ḥatā i.-düm 474

ḥatā i.-düñ 1221

ḥatā i.-erlerise 2533

ḥatā i.-mişidi 332

ḥatā ol- (Ar.+T.): Günah olup.

ḥatā o.-up 2546

ḥatā-pūş (Ar.+Far.): Hataları,
kabahatleri örten, örtbas eden.

ḥ.+Ø 2672

ḥatar (Ar.): Tehlike.

ḥ.+dan 485, 1693, 1695

ḥatar çek- (Ar.+T.): Tehlike almak,
tehlikeli bir işe girişmek.

ḥatar ç.-mez 2413

ḥātem (Ar.): Mühür, işaret.

ḥ.+inde 2683

ḥātem it- (Ar.+T.): İz, işaret
bırakmak.

ḥātem i.-di 2016

ḥātemī (Ar.): Mühürle ilgili.

ḥ.+Ø 2219

- h.+dür 2218
- hātıf (Ar.):** Göz kamaştırıcı.
- h.+Ø 2051
- hātır (Ar.):** Zihin, fikir.
- h.+da 1201
- h.+ına 2127
- h.+ından 1286
- hattı (Ar.):** bk. hat.
- h.+uñ 2570
- havāle (Ar.):** Bir işi bir başkasının sorumluluğuna bırakma, devretme.
- havāle kııl- (Ar.+T.):** Devretmek.
- havāle kı.-dı 1853
- havāle ol- (Ar.+T.):** Devredilmek.
- havāle o.-dı 1969
- havās (Ar.):** Duygular.
- h.+Ø 252, 255, 489, 894, 1187, 1804, 2250, 2254, 2425
- havās-ı bātın (Ar.+Far.):** İçteki duygular.
- havās-ı b.+uñdan 1293
- havās-ı zāhir (Ar.+Far.):** Dıştaki duygular.
- havās-ı z.+iñden 1293
- havātır (Ar.):** Düşünceler, fikirler.
- h.+Ø 1287
- havātır eyle- (Ar.+T.):** Düşünmek.
- havātır e.-ye 1286
- havf (Ar.):** Korku, korkma.
- h.+Ø 485, 819, 1693, 1695, 2654
- h.+uñ 825, 2775
- havf it-, -der (Ar.+T.):** Korkmak.
- havf i.-er 2755
- havf i.-erüz 2654
- havf i.-üben 2583
- havz (Ar.):** Havuz.
- h.+uñ 1183
- hāy (Far.):** Vay, eyvah.
- h.+Ø 560, 1748, 1748, 2786, 2822, 2822
- hayā (Ar.):** Utanma, sıkılma.
- h.+Ø 141, 1658
- h.+dur 1640
- h.+yı 1659
- hayā it- (Ar.+T.):** Utanmak.
- hayā i.-mezsın 2442
- hayāl (Ar.):** Hayal, imge.
- h.+Ø 1739, 2558, 2739, 2740
- h.+üñi 681
- hayāl eyle- (Ar.+T.):** Hayal etmek.
- hayāl e.-Ø 2049
- hayāle getir- (Ar.+T.):** Zihninde canlandırmak.
- hayāle g.-ür 18
- hayāl it-, -der (Ar.+T.):** Hayal etmek, zihninde tasarlamak.
- hayāl i.-elüm 463
- hayāl kııl- (Ar.+T.):** Hayal etmek.
- hayāl kı.-Ø 23

- ḥayāt (Ar.):** Dirilik, canlılık.
 ḥ.+Ø 238, 277, 806, 881, 1115, 1181,
 1335, 1335, 1340, 1341, 1547,
 2036, 2195, 2314, 2368, 2453,
 2459
 ḥ.+dan 1340
 ḥ.+dur 1335
 ḥ.+ı (yük.) 2687
 ḥ.+ından 792, 1914
 ḥ.+um 675
 ḥ.+uñ 2353
ḥayāt bul- (Ar.+T.): Canlanmak,
 dirilmek.
 ḥayāt b.-dı 2506, 2544
 ḥayāt b.-ur 352, 408
- ḥayf (Ar.):** Haksızlık.
 ḥ.+Ø 43, 2331, 2519
- ḥāyil (<Ar. ḥā'il):** Engel.
 ḥ.+Ø 1446
- ḥaykır-:** Bağırarak.
 ḥ.-a 1958
- ḥayme (Ar.):** Çadır.
 ḥ.+Ø 1958
- ḥayr (Ar.):** İyi, faydalı iş; fayda, yarar.
 ḥ.+Ø 115, 517, 583, 925, 1339, 1402,
 1496, 1694, 1783, 2067, 2120,
 2440, 2441, 2496, 91a/11
 ḥ.+a 654, 1643, 1692, 1693, 1824
 ḥ.+ı (yük.) 1688
 ḥ.+ı (iye.) 1503, 1881
- ḥ.+ıla 811
 ḥ.+ın 1511
 ḥ.+la 510
ḥayr eyle- (Ar.+T.): İyi işler yapmak.
 ḥayr e.-ye 1040
- ḥayrān (Ar.):** Çok beğenen, hayranlık
 duyan kimse.
 ḥ.+Ø 479, 558, 1774
ḥayrān it-, -der (Ar.+T.): Tutkun,
 meftun etmek.
 ḥayrān i.-en 256
 ḥayrān i.-er 445
ḥayrān ol- (Ar.+T.): Bağımlı, tutkun
 olmak.
 ḥayrān o.-ur 1540
- ḥayr-endiş (Ar.+Far.):** İyilik düşünen.
 ḥ.+ler 1203
- ḥayret (Ar.):** Şaşma, şaşırma.
 ḥ.+Ø 359, 997, 1782, 2530, 2694
 ḥ.+inden 2607
ḥayret it-, -der (Ar.+T.): Şaşmak.
 ḥayret i.-eler 1221
- ḥayrlu (Ar.+T.):** Hayırlı, faydalı.
 ḥ.+dur 936, 937
- ḥayrū'l-beşer (Ar.):** İnsanların en
 hayırlısı, Hz. Muhammet.
 ḥ.+Ø 184, 188, 831, 832, 853, 898,
 1034, 1168, 1402, 1552, 1613,
 1621, 1633, 2148

- ḥayrū'l-enām (Ar.):** Yaratılmışların en hayırlısı, Hz. Muhammet.
ḥ.+Ø 24, 925
- ḥayvān (Ar.):** 1. Canlılık, dirilik, canlı.
ḥ.+Ø 1363, 1367, 2097
ḥ.+dan 2022
2. Hayvan.
ḥ.+Ø 533, 794, 1342, 1344, 1691, 1724, 2673
ḥ.+a 1381, 1385
ḥ.+durur 1981
ḥ.+lar 1342, 2205
ḥ.+lara 2117
- ḥayvānāt (Ar.):** Canlılar.
ḥ.+ı (yük.) 1384
- ḥayvānī (Ar.):** Canlıya ait.
ḥ.+Ø 1691
- ḥayvāt (<Ar. ḥayvānāt):** bk. ḥayvānāt.
ḥ.+Ø 2097
- ḥayz (Ar.):** Kadınlarda aybaşı.
ḥ.+Ø 1193, 2302
- hāzā (Ar.):** Bu, şu, o.
ḥ.+Ø 662, 662, 663, 664, 665, 666, 667, 668, 669, 670, 671, 672, 673
- ḥazān (Far.):** Sonbahar, güz.
ḥ.+Ø 83, 158
- ḥazer (Ar.):** Çekinme, sakınma.
ḥazer eyle- (Ar.+T.): Çekinmek.
ḥazer e.-gil 1551
ḥazer kıl- (Ar.+T.): Sakınmak.
- ḥazer k.-ur 1553
- ḥāzır (Ar.):** Hazır.
ḥ.+Ø 560, 780, 830, 831, 1082, 1083, 1405, 1680, 1848, 1850, 2169, 2636
- ḥāzır ol- (Ar.+T.):** 1. Bulunmak.
ḥāzır o.-Ø 2001
ḥāzır o.-maya 801
ḥāzır o.-ur 1903
2. Hazırlıklı olmak.
ḥāzır o.-gıl 151
- ḥāzır (Ar.):** Alçak gönüllülük gösteren.
ḥ.+Ø 1774, 2321
- ḥāzırāt (Ar.):** Alçak gönüllülük gösterenler.
ḥ.+Ø 2321
- hāzime (Ar.):** Sindirici kuvvet.
h.+dür 2190
- ḥazīne (Ar.):** Hazine.
ḥ.+Ø 2122
ḥ.+ye 436
- ḥazne (<Ar. ḥazīne):** bk. ḥazīne.
ḥ.+Ø 873, 874, 875, 882, 1518
ḥ.+de 1519
ḥ.+den 438
ḥ.+m 437
ḥ.+mden 437
ḥ.+sine 228
ḥ.+sini 2706

- ḥaznedār (Ar.+Far.):** Hazinenin korunması ve idare işiyle görevli kişi.
ḥ.+a 2282, 2282
- ḥazret (Ar.):** Saygı gösterisi olarak büyüklere verilen unvan.
ḥ.+Ø 24, 49, 72, 200, 213, 232, 262, 400, 428, 636, 639, 640, 659, 831, 947, 1016, 1076, 1122, 1168, 1172, 1196, 1209, 1289, 1291, 1329, 1347, 1348, 1409, 1552, 1633, 1697, 1799, 1828, 1851, 1919, 2143, 2206, 2208, 2238, 2307, 2330, 2337, 2363, 2366, 2369, 2369, 2371, 2375, 2394, 2420, 2456, 2485, 2611, 2779
ḥ.+de 782, 2158, 2169
ḥ.+e 110, 153, 433, 487, 512, 838, 1733, 1736, 1919, 2156, 2295, 2360, 2362, 2486, 2489, 2490, 2497, 2499, 2500, 2502, 2504
ḥ.+i (yük.) 780, 1607
ḥ.+i (iye.) 1326, 1694, 1779, 2402, 2831
ḥ.+imi 2162
ḥ.+inde 297
ḥ.+inden 1030, 1077, 1136, 2130, 2285, 2364, 2421, 2442
ḥ.+ine 383, 475, 858, 862, 4^a/2
ḥ.+inüñ 2259
- ḥ.+ümden 3^b/4
ḥ.+üme 525, 2345
ḥ.+üñ 266, 2787
ḥ.+üñden 1910, 2636, 2653, 2662, 2788
ḥ.+üñe 2584, 2629, 2684
ḥ.+üñüz 1607, 1779
- ḥazz (Ar.):** Hoşlanma, sevinç, mutluluk.
ḥazz al- (Ar.+T.): Mutlu olmak, hoşlanmak.
ḥazz a.-asın 1180
- hecđi (<Far. hecđeh):** On sekiz.
h.+Ø 1150
- hediye (<Ar. hediye):** Hediye, armağan.
hediye eyle- (Ar.+T.): Hediye vermek.
hediye e.-düm 833
- heft (Ar.):** Yedi, sayı olarak 7.
h.+Ø 1545, 1545, 1545, 2010, 2531, 2621, 2666, 2707, 2709
- heftem (Far.):** Yedinci.
h.+inden 1533
- ḥekīm (Ar.):** 1. Allah'ın isimlerinden herşeyi bilen anlamında olanı.
ḥ.+Ø 628
2. Doktor.
ḥ.+i (iye.) 162
- helāk (Ar.):** Yok olma, yıkılma, bitme.
h.+Ø 1377, 1378, 1505, 2728

helāk eyle- (Ar.+T.): Yıkmak, yok etmek.	1210, 1210, 1218, 1218, 1259, 1303, 1307, 1309, 1338, 1340,
helāk e.-dün 468	1342, 1355, 1358, 1379, 1392,
helāk e.-rdi 2209	1399, 1416, 1416, 1451, 1464,
helāk it-, -der (Ar.+T.): Yok etmek.	1478, 1479, 1524, 1527, 1539,
helāk i.-er 1390	1571, 1591, 1598, 1599, 1676,
helāk i.-mek 494	1695, 1697, 1706, 1709, 1712,
helāk kıl- (Ar.+T.): Yok etmek.	1765, 1787, 1881, 1925, 1943,
helāk k.-dı 2705	1956, 1962, 1980, 2004, 2011,
helāk k.-ur 628, 1371, 1382, 1398	2029, 2064, 2064, 2068, 2075,
helāk ol- (Ar.+T.): Yok olup gitmek.	2184, 2230, 2238, 2259, 2302,
helāk o.-ur 1317	2311, 2479, 2483, 2506, 2509,
helāl (Ar.): Haram olmayan şey.	2511, 2545, 2580, 2614, 2614,
helāl ol- (Ar.+T.): Dinin hükümlerine göre kullanılabilir olmak.	2620, 2628, 2630, 2685, 2695, 2696, 2708, 2710, 2738, 2755, 2755, 2824, 4 ^a /15, 4 ^a /6, 4 ^b /5
helāl o.-dı 645	hemān (Far.): Hemen, derhal.
helvā (Ar.): Helva.	h.+Ø 966, 2202, 2392, 2564
h.+larından 378, 380, 2804	hemçü (Far.): Gibi, onun gibi.
hem (Far.): Hem, ayrıca, ilave olarak, aynı zamanda.	h.+Ø 1730
h.+Ø 5, 9, 9, 9, 19, 19, 45, 48, 48, 56, 58, 102, 128, 131, 131, 140, 164, 165, 184, 195, 207, 216, 224, 229, 360, 458, 470, 472, 497, 518, 522, 569, 573, 577, 603, 702, 721, 723, 733, 734, 810, 892, 892, 893, 895, 900, 905, 912, 912, 934, 993, 999, 1080, 1083, 1123, 1149, 1149, 1149, 1150, 1151, 1198, 1210,	hem-çün (Far.): Onun gibi.
	h.+Ø 2073, 2681
	hem-dem (Far.): Sıkı fıkı arkadaş, dost.
	h.+Ø 1130
	h.+i (iye.) 2357
	hem-dem eyle- (Far.+T.): Dostluk bağı kurmak.
	hem-dem e.-yen 1906
	hem-demī (Far.): Sıkı fıkı arkadaşlık.
	h.+Ø 957

hemi (<Far. heme): Cümle, hep, bütün.

h.+Ø 1534

hemîn (Far.): Hemen, derhal.

h.+Ø 26, 71, 87, 254, 319, 836, 898,
1005, 1243, 1243, 1280, 1296,
1379, 1406, 1494, 1560, 1689,
1693, 1774, 1800, 1821, 1840,
1868, 1882, 1922, 1937, 1948,
1981, 2204, 2219, 2298, 2392,
2402, 2461, 2479, 2589, 2663,
2736, 2830

hemîşe (Far.): Daima, her zaman.

h.+Ø 261, 590, 680, 681, 1308, 1387,
1643, 1688, 2051

hem-lisân (Far.+Ar.): Aynı dili konuşanlar.

h.+Ø 1256

hem-nişîn (Far.): Beraber oturup kalkan, teklifsiz arkadaş.

h.+Ø 918, 1354, 1604, 1766, 1882,
1906, 2298, 2369, 2479, 2812

h.+den 912

h.+i (iye.) 84

hem-râh (Far.): Yoldaş.

hem-râh ol- (Far.+T.): Yoldaş olmak.

hem-râh o.-a 369

hem-râh o.-am 2372

hem-râz (Far.): Samimi arkadaş, sırdaş.

hem-râz ol- (Far.+T.): Sırdaş olmak.

hem-râz o.-duñuz 194

hemze (Ar.): Arapçada elif, vav, ye, he harfleri üzerine konan “ﺀ” işareti.

h.+yi 91^a/8

hendese (Ar.): Geometri.

h.+Ø 1127, 2082

hep (Far.): Hep, bütün.

h.+Ø 8, 98, 101, 113, 180, 229, 270,
288, 291, 333, 350, 411, 460, 492,
499, 606, 645, 682, 682, 727, 800,
827, 837, 859, 890, 935, 968,
1063, 1087, 1119, 1181, 1208,
1224, 1273, 1278, 1338, 1357,
1359, 1361, 1449, 1449, 1462,
1474, 1484, 1535, 1600, 1643,
1662, 1662, 1796, 1817, 1830,
1858, 1903, 1908, 1925, 2062,
2067, 2150, 2154, 2187, 2191,
2199, 2200, 2218, 2236, 2261,
2262, 2270, 2338, 2405, 2417,
2468, 2490, 2506, 2598, 2789

her (Far.): Her, hep, bütün.

h.+Ø 3, 3, 7, 7, 15, 17, 32, 32, 48, 53,
60, 96, 97, 97, 102, 108, 127, 130,
145, 155, 160, 165, 178, 188, 191,
196, 214, 242, 244, 256, 257, 299,
322, 330, 335, 345, 366, 372, 376,
386, 397, 404, 430, 437, 449, 452,
470, 481, 513, 571, 577, 579, 583,
585, 593, 605, 606, 648, 680, 688,
695, 701, 703, 724, 730, 730, 736,

753, 753, 764, 765, 766, 766, 766,
766, 790, 821, 840, 854, 858, 881,
885, 896, 904, 904, 905, 935, 940,
942, 946, 956, 957, 957, 960, 960,
966, 967, 969, 972, 974, 977, 977,
978, 979, 980, 980, 986, 987, 990,
994, 1013, 1018, 1025, 1028,
1031, 1041, 1043, 1043, 1058,
1060, 1074, 1075, 1076, 1082,
1087, 1089, 1093, 1094, 1096,
1124, 1124, 1134, 1141, 1150,
1153, 1160, 1163, 1166, 1169,
1192, 1194, 1201, 1230, 1238,
1245, 1245, 1246, 1252, 1259,
1266, 1270, 1286, 1287, 1288,
1306, 1311, 1319, 1322, 1339,
1353, 1353, 1376, 1377, 1383,
1386, 1388, 1405, 1406, 1412,
1413, 1420, 1421, 1430, 1432,
1433, 1437, 1437, 1451, 1451,
1451, 1451, 1474, 1477, 1496,
1506, 1510, 1511, 1518, 1537,
1553, 1556, 1560, 1562, 1582,
1584, 1596, 1610, 1615, 1624,
1624, 1624, 1625, 1634, 1635,
1645, 1662, 1673, 1674, 1683,
1694, 1768, 1776, 1777, 1781,
1791, 1792, 1794, 1795, 1805,
1809, 1825, 1829, 1835, 1841,
1841, 1841, 1845, 1845, 1847,
1848, 1848, 1850, 1876, 1895,
1898, 1900, 1903, 1907, 1924,
1924, 1932, 1950, 1950, 1951,
1954, 1971, 1976, 1978, 1984,
2006, 2010, 2010, 2015, 2025,
2031, 2033, 2033, 2052, 2071,
2086, 2092, 2096, 2104, 2114,
2116, 2118, 2119, 2119, 2124,
2152, 2152, 2155, 2156, 2157,
2175, 2177, 2182, 2189, 2194,
2195, 2196, 2198, 2220, 2256,
2285, 2285, 2286, 2287, 2298,
2302, 2303, 2303, 2308, 2316,
2355, 2357, 2372, 2376, 2391,
2392, 2413, 2419, 2426, 2426,
2433, 2451, 2468, 2474, 2476,
2480, 2491, 2496, 2498, 2505,
2532, 2535, 2535, 2544, 2576,
2580, 2587, 2608, 2612, 2612,
2637, 2637, 2642, 2653, 2663,
2668, 2669, 2669, 2670, 2671,
2678, 2683, 2690, 2710, 2713,
2743, 2743, 2760, 2771, 2774,
2774, 2784, 2791, 2791, 2791,
2806, 2811, 2817, 2818, 2820,
2830, 2831, $5^a/1$, $91^a/2$, $91^a/7$

her bir (Far.+T.): Sayılabilen şeylerin
ayrı ayrı hepsi.

h.+Ø 477, 630

her biri (Far.+T.): Aynı ayrı hepsi.

- h.+nden 481, 481
h.+si 838
- hergiz (Far.):** Asla, hiç bir vakit.
h.+Ø 44, 143, 148, 186, 238, 511,
534, 606, 1013, 1041, 1046, 1064,
1072, 1193, 1233, 1257, 1325,
1425, 1679, 1709, 1710, 1871,
1913, 1914, 2442, 2461, 2472,
2535, 2551, 2558, 2558
- herkes (Far.):** Herkes.
h.+Ø 1270
- heşt (Ar.):** Sekiz, 8.
h.+Ø 2621, 2666, 2707, 2709, 2763
- hevā (Ar.):** Heves, istek, arzu.
h.+Ø 486, 487, 846, 2513
h.+nuñ 2095
h.+yı 1683
- heves (Ar.):** Arzu, istek.
h.+Ø 174, 1011, 1011, 1013, 1015,
1015, 1982
h.+dür 1692
- heves eyle- (Ar.+T.):** İstek duymak.
heves e.-yibenüñ 1012
heves e.-me 147
- heves kııl- (Ar.+T.):** Heveslenmek.
heves kı.-ur 1496
- hevessiz (Ar.+T.):** İsteksiz.
h.+Ø 1013
- hey:** Dikkat çekmek için söylenen bir söz.
- h.+Ø 2398, 2398
- heybet (Ar.):** Korku ve saygı uyandıran görünüş; büyüklük, azamet.
h.+Ø 5, 752, 1152, 1248, 2339
h.+ile 1968
h.+in 1948, 2054
h.+inden 1153, 2757
h.+üünden 2621, 2763, 2775
- hezār (Far.):** Bin, sayı olarak 1000.
h.+Ø 12, 13, 119, 249, 528, 554, 554,
757, 929, 958, 1861, 1922, 1971,
2040, 2292, 2419
- hezārān (Far.):** Binler.
h.+Ø 18, 124, 128, 154, 397, 456,
687, 774, 861, 924, 930, 950,
1121, 1232, 1341, 1485, 1486,
1850, 1923, 2028, 2105, 2194,
2199, 2203, 2272, 2286, 2310,
2467, 2488, 2493, 2509, 2523,
2528, 2534, 2821, 2828
- hıfz (Ar.):** Saklama, koruma.
h.+Ø 1678, 2198
h.+ı (iye.) 2047
- hıkd (Ar.):** Kin tutma, nefret etme.
h.+Ø 546, 623, 1358
h.+ıla 772
- hırş (Ar.):** Sonu gelmeyen arzu, istek, aşırı tutku.
h.+Ø 1358, 1380, 1617, 2710
h.+ı (iye.) 2252

hışn (Ar.): Sağlam yer, kale.

h.+a 1278

hışm (Ar.): Kızgınlık, gazap.

h.+Ø 2091, 2329

h.+uñla 2638

h.+uñuñ 2583

hışm it-, -der (Ar.+T.): Kızmak,

öfkelenmek.

hışm i.-eriseñ 2735

hışm i.-üben 1870

hicāb (Ar.): 1. Utanma, sıkılma.

h.+Ø 304, 1082, 1206

2. Perde.

h.+Ø 1294, 1522, 1570, 2235, 2273,

2539, 2545, 2551, 2748, 2776,
2777

h.+ı (yük.) 2726, 2793

h.+ı (iye.) 1689, 2236, 2236, 2793

h.+ın 318

h.+um 306, 1569

h.+uñ 1052

h.+uñdur 691

hicāb kıl- (Ar.+T.): Utanmak.

hicāb kı.-maz 361

hicāb ol- (Ar.+T.): Perde olmak,

arada engel olmak.

hicāb o.-maz 1700, 1700, 1701,
1702, 1703, 1704, 1705, 1849

hicāb o.-ur 1734

hicābsuz (Ar.+T.): Perdesiz, engelsiz.

h.+Ø 2547

hicr (Ar.): Ayrılık.

h.+ile 670

h.+üñ 669

hicrān (Ar.): Ayrılık.

h.+Ø 2232

hiç (Far.): Hiç, yok olan.

h.+Ø 22, 36, 39, 78, 99, 136, 144,

148, 168, 217, 234, 247, 337, 340,

349, 361, 453, 457, 496, 508, 509,

675, 698, 713, 722, 727, 770, 829,

837, 1030, 1032, 1085, 1111,

1131, 1131, 1138, 1146, 1156,

1192, 1206, 1212, 1236, 1255,

1255, 1283, 1284, 1298, 1318,

1332, 1416, 1426, 1496, 1496,

1519, 1560, 1573, 1574, 1576,

1577, 1600, 1641, 1660, 1679,

1701, 1703, 1724, 1832, 1872,

1931, 1946, 2123, 2161, 2161,

2241, 2276, 2301, 2385, 2389,

2432, 2588, 2589, 2622, 2626,

2714, 4^b/9

hiçbiri (Far.+T.): Biri bile değil, hiçbiri.

h.+Ø 1200

hidāyet (Ar.): Hak yoluna, doğru yola

kılavuzlama.

h.+Ø 2833

hidāyet bul- (Ar.+T.): Doğru yolda

ilerlemek.

hidāyet b.-a 2744	h̄idmetkār e.-di 4 ^b /10
hidāyet b.-madı 78	h̄iffet (Ar.): Hafiflik, bayağılık.
hidāyet vir- (Ar.+T.): Hak yolunda yaşamayı nasip etmek.	h̄.+inden 2148
hidāyet v.-Ø 2764	h̄ikmet (Ar.): 1. Bilgelik, herşeyi bilirlilik.
h̄iddet (Ar.): Öfke, kırgınlık.	h̄.+Ø 195, 215, 326, 395, 395, 396, 549, 715, 723, 748, 757, 758, 959, 981, 983, 984, 1202, 1249, 1454, 1536, 1963, 2221, 2286, 2331, 2554, 2696, 2721, 2750, 2812, 4 ^a /4
h̄iddeti çek- (Ar.+T.): Kızmak, öfkelenmek.	h̄.+den 475, 761, 863
h̄iddeti ç.-esin 1894	h̄.+e 981, 2012
h̄idmet (Ar.): Hizmet, iş.	h̄.+edür 988
h̄.+Ø 398, 433, 1475, 4 ^b /8	h̄.+i (yük.) 288, 475, 1092
h̄.+de 338	h̄.+i (iye.) 982, 2194, 2273
h̄.+e 855	h̄.+ile 982
h̄.+i (yük.) 433, 1892	h̄.+in 1508
h̄.+i (iye.) 1490	h̄.+inde 2194
h̄.+ile 1895	h̄.+lere 258
h̄.+in 1487	h̄.+leri 756, 1518, 1789
h̄.+inde 432	h̄.+lerin 266, 566, 1178
h̄.+indedür 1500	h̄.+lerinden 2732
h̄.+inüñ 2092	h̄.+lerine 12, 351
h̄.+üñ 2133	h̄.+üñ 1170, 2804
h̄idmet eyle- (Ar.+T.): Hizmet etmek.	h̄.+üñde 2628
h̄idmet e.-yeler 4 ^b /11	h̄.+üñden 2666, 2718
h̄idmet it-, -der (Ar.+T.): Hizmet etmek, çalışmak.	h̄.+üñe 2772
h̄idmet i.-en 906	h̄.+üñi 2681
h̄idmetkār (Ar.+Far.): Hizmetçi.	h̄.+üñ-ile 2742
h̄idmetkār eyle- (Ar.+Far.+T): Hizmetçi olarak görevlendirmek.	

- h.+üñle 2620, 2672, 2771
2. Sebep.
- h.+Ø 1089, 1091, 4^a/14
- hikmet al-** (Ar.+T.): Bilgi edinmek.
- hikmet a.-Ø 571
- hikmet kııl-** (Ar.+T.): Sebep olarak vermek.
- hikmet k.-ur 400
- hikmet'ullāh** (Ar.): Allah'ın hikmetleri.
- h.+dan 4^b/11
- hilāf** (Ar.): Karşı, zıt.
- h.+Ø 468, 1090
- hilāf it-, -der** (Ar.+T.): Yalanlamak.
- hilāf i.-emez 2279
- hilāf i.-erse 2279
- hilāl** (Ar.): Ara, aralık.
- h.+Ø 59, 2750
- hilāl** (Ar.): Yeni ay.
- h.+Ø 157, 449, 1420, 2742
- hilāl ol-** (Ar.+T.): Ayın ilk günlerinde aldığı yay biçimini alması.
- hilāl o.-maqlığı 448
- hilāl o.-sa 448
- hil^cat** (Ar.): Kıymetli elbise.
- h.+Ø 430
- h.+i (iye.) 2331, 2656
- h.+in 775
- h.+lara 2269
- h.+ler 2335
- h.+leri 2270
- h.+üñ 928
- hīle** (Ar.): Hile, aldatma, kandırmaca.
- h.+Ø 2064
- hīlelen-** (Ar.+T.): Çare bulmak, çıkar yol bulmak.
- h.-di 2101, 2110, 2120
- hīlkat** (Ar.): Yaradılış.
- h.+Ø 26
- h.+i (yük.) 2818
- h.+i (iye.) 1978
- h.+inden 1965
- hilm** (Ar.): İnsanın tabiatında olan yavaşlık, yumuşaklık.
- h.+Ø 49, 141, 1140, 1248, 1359, 1637, 2100
- h.+ile 537, 811, 1650
- hīmāyet** (Ar.): Koruma.
- h.+Ø 2576
- himmət** (Ar.): 1. Çalışma, çabalama, gayret, emek.
- h.+Ø 1359
- h.+üñ 317
2. Yüksek irade.
- h.+Ø 1678, 1679, 1684, 2100
3. Ermiş kimsenin çevresine karşı etkisi.
- h.+i (iye.) 1139
- himmət eyle-** (Ar.+T.): Çalışmak, çabalamak.

- himmet e.-ñ 103
- himmetlü (Ar.+T.):** Yüksek iradeli.
- himmetlü ol- (Ar.+T.):** İradeli olmak.
- himmetlü o.-a 1137
- hindü (Far.):** Ben, benek.
- h.+Ø 250
- hisāb (Ar.):** Hesap, sayma.
- h.+Ø 1127, 2086
- h.+ımı 940
- hisāb eyle- (Ar.+T.):** Saymak.
- hisāb e.-Ø 1357
- hisāb kı1- (Ar.+T.):** Saymak.
- hisāb k.-a 503, 505
- hisāb ol- (Ar.+T.):** Sayılmak.
- hisāb o.-a 505
- hiss (Ar.):** Duygu, his.
- h.+Ø 1461, 2184
- h.+üñ 629
- hiss it- (Ar.+T.):** Hissetmek, varlığını anlamak.
- hiss i.-e 1465
- hiss i.-er 1428
- hişşe (Ar.):** Pay, nasip.
- h.+Ø 325
- h.+den 621
- h.+müz 339, 373
- h.+müzi 556
- h.+ni 536
- h.+si 1721
- h.+sini 463
- hişşe al- (Ar.+T.):** Bir olaydan dersini, kendine düşen payı çıkarmak.
- hişşemüzi a.-alum 643
- hişşesin a.-asın 272
- hişşesin a.-ğıl 480, 570, 697
- hiṭāb (Ar.):** Söylemek, demek.
- h.+Ø 633, 1690, 2130, 2131, 2212, 2239
- hiṭāb eyle- (Ar.+T.):** Seslenmek, hitap etmek.
- hiṭāb e.-dūñ 2542
- hiṭāb e.-yevüz 2352
- hiṭāb gel- (Ar.+T.):** Seslenmek.
- hiṭāb g.-di 1698
- hiṭāb g.-ür 1275
- hiṭāb kı1- (Ar.+T.):** Söylemek, demek, seslenmek.
- hiṭāb k.-dı 30
- hiṣ (Far.):** Coşkunluk, karışıklık.
- hiṣ ol- (Far.+T.):** Karışıklık çıkması.
- hiṣ o.-ursa 1366
- hiżmet (Ar.):** İş, iş görme, hizmet.
- h.+e 787
- h.+in 745
- h.+ini 859
- h.+üme 786
- hiżmet it- (Ar.):** Birine iş yapmak, hizmet etmek.
- hiżmet i.-mesünler 1445

hōd (Far.): Kendi.

h.+Ø 16, 645, 703, 1734, 1986, 2104,
2257, 2685

hōd-bin (Far.): Kendini beğenmiş,
bencil.

h.+leri 2490

h.+lerüñ 1179

hōd-binlik, -gi (Far.+T.): Bencillik.

h.+Ø 691, 2306, 2804

h.+durur 319

h.+i (yük.) 392, 2489

h.+i (iye.) 2252

h.+idür 2777

h.+imüz 2780

h.+in 901, 2310, 2777

h.+inden 2575

h.+inüñ 2779

h.+leri 2498

h.+ümüz 2767

h.+üñ 320

hōr (Far.): Değersiz, kıymetsiz, bayağı.

h.+Ø 76, 778, 2258, 2747

hōr ol- (Far.+T.): Değersiz olmak.

hōr o.-anlaruñ 2483

hōr tut- (Far.+T.): Değersiz görmek.

hōr t.-ma 2192

hōrlık, -ğı (Far.+T.): Değersizlik,
bayağılık.

h.+a 765

hōş (Far.): Hoş, güzel, iyi.

h.+Ø 32, 281, 702, 720, 721, 918,
973, 1143, 1416, 1509, 1747,
1747, 1753, 1754, 1757, 1966,
2045, 2068, 2073, 2116, 2226,
2569, 2664, 2668, 2786

hōş gel- (Far.+T.): Beğenisini
kazanmak, beğenmek.

hōş g.-ür 436

hōş ol- (Far.+T.): Hoşnut, memnun
olmak.

hōş o.-a 2372

hōş ol-dı 1223

hū (Ar.): Allah.

h.+Ø 1207, 1207, 1207, 1207, 1748,
1748, 2193, 2546, 2786, 2786,
2822

h.+dan 1208

h.+yıldı 1207, 1208

hū (Far.): Tabiat, mizaç, ahlak.

h.+Ø 601, 1143, 2714

hūb (Far.): Güzel, hoş, iyi.

h.+Ø 250, 282, 284, 558, 589, 625,
651, 1568, 2073, 2076, 2076,
2078, 2332

h.+ların 229

hūb ol- (Far.+T.): Güzel, iyi olmak.

hūb o.-ur 411

hubb (Ar.): Sevgi.

h.+Ø 486, 486, 547, 547, 547, 547,
779, 1266, 1267, 1290, 1678,

- 1679, 1766, 1842, 1842, 1875,
1887, 1959, 2254
h.+a 1875
h.+ı (iye.) 1875, 1952
h.+ını 1930, 1944, 2254
h.+ıla 778
- hudūd (Ar.):** Sınırlar.
hudūd ol- (Ar.+T.): Sınırlanmak.
hudūd o.-dılar 1313
- hudūs (Ar.):** Sonradan ortaya çıkma.
h.+Ø 1707
- huffāş (Ar.):** Yarasa.
h.+Ø 526
- hukūk (Ar.):** Kanunların verdiği haklar.
h.+Ø 417
- hulķ (Ar.):** Huy, tabiat.
h.+Ø 32, 139, 1348, 1674, 2068
h.+dur 1143
h.+ını 927
- hulķlan- (Ar.):** Huy, ahlak edinmek.
h.-uñ 1349
- hulle (Ar.):** Cennet elbisesi.
h.+Ø 33, 2618, 2724, 2725
- hūlu (Far.+T.):** Huylu, ahlaklı.
h.+Ø 1143
- hulūd (Ar.):** Ölmezlik, bakilik, daimi olarak kalma.
h.+Ø 182
- huluķ (<Ar. hulķ):** bk. hulķ.
h.+dur 1086
- hūn (Far.):** Kan.
h.+Ø 2188, 2775
h.+ı (iye.) 2355
- hūr (Ar.):** Cennet kızları, huriler.
h.+Ø 74, 666, 1120, 1711, 1746,
1820, 2135
- hūrī (Ar.):** Cennet kızı.
h.+Ø 1711, 1755
- hūr-liķā (Ar.+Far.):** Peri yüzlü, güzel.
h.+Ø 1334
- hurrem (Far.):** Şen, sevinçli, mutlu.
h.+Ø 2053, 2065, 2069, 2075, 2079,
2083, 2087, 2095, 2098, 2101
- hurrem ol- (Far.+T.):** Mutlu olmak.
hurrem o.-dı 2072
- hurūc (Ar.):** Çıkma, çıkış.
h.+Ø 2145
- hurūc ir- (Ar.+T.):** Dışarı çıkmak.
hurūc i.-er 1504
- hurūf (Ar.):** Harfler.
h.+Ø 1861
h.+a 1539, 1540
h.+lar 1538
h.+uñ 2285, 2504, 2701
h.+uñda 2286, 2287
h.+uñdan 2283
- hurūş (Far.):** Coşma, çağiltı, gürültü.
h.+Ø 1969, 2277, 2677
- huşū^c (Ar.):** Allah huzurunda boyun eğme, nefisini alçak görme.

- huşū^c gel-** (Ar.+T.): Nefsini hor görmek.
huşū^c g.-medi 825
- huṭūr (Ar.):** Akla getirme.
huṭūr it-, -der(Ar.+T.): Akla getirmek.
huṭūr i.-er 1287
- hūy (Far.):** bk. hū.
h.+Ø 1086
h.+ıdı 1207
h.+ıla 388
h.+ılan 767
- hużū^c (Ar.):** Alçak gönüllülük.
h.+Ø 2807
- hużūr (Ar.):** Rahatlık.
hużūr-ı kalb (Ar.+Far.): Gönül rahatlığı.
hużūr-ı k.+i (iye.) 2168
hużūr-ı k.+ile 2151, 2170
- hūcce (<Ar. hūccet):** Delil.
h.+Ø 1075
- hūkm (Ar.):** Hüküm, emir, karar, durum.
h.+Ø 227, 576, 1248, 1870, 2282, 2697
h.+e 61
h.+i (yük.) 1027
h.+ile 755
h.+in 1453, 1466, 1525
h.+ine 1, 55, 785, 1478, 1492, 1512
- h.+üñ 94, 2278, 2279
h.+üñde 1663
h.+üñe 2425, 2441, 2635, 2728, 2738, 2808, 2809
h.+ünüñ 1644
- hūkm eyle-** (Ar.+T.): Karar vermek.
hūkm e.-düñse 2426
- hūkm it-, -der (Ar.+T.):** Hükmetmek, karar vermek.
hūkm i.-er 1404
- hūkmine gir-**(Ar.+T.): Emri altına girmek, emrinde bulunmak.
hūkmine g.-ür 409
- hūkm-i hūmāyūn (Ar.+Far.):** Padişahın yazılı emri.
hūkm-i h.+Ø 100
- hūküm (<Ar. hūkm):** bk. hūkm.
h.+Ø 52
h.+den 61
- hūner (Far.):** Beceri, marifet.
h.+Ø 115, 181, 247, 333, 1014, 1431, 1433, 1450, 1471, 1775, 2066, 2111, 2494
h.+de 1458, 1482, 1497, 1516
h.+den 247, 1427, 1441
h.+ler 2218
- hūnerlü (Far.+T.):** Becerikli. marifetli.
h.+dür 1427
- hūrmet (Ar.):** Saygı, hürmet.
h.+Ø 130, 2603

- h.+i (iye.) 915, 1150, 2112, 2375,
2603, 2838
- h.+inden 1080
- h.+ün 2363
- hürmet bul-** (Ar.+T.): Saygıyla
karşılanmak.
hürmet b.-ur 1259
- hürmet it-** (Ar.+T.): Saygı
göstermek.
hürmet i.-mek 1810
- hürmetin dut-** (Ar.+T.): Saymak,
saygı göstermek.
hürmetin d.-dı 2069
- hürmetin tut-** (Ar.+T.): bk. hürmetin
dut-.
hürmetin t.-dı 2072
- hüsn (Ar.):** Güzellik, hoşluk.
h.+Ø 394, 1086, 1143, 1566, 1634,
1979, 2413
h.+in 2123
h.+inde 558, 2418
h.+inün 2122
h.+ün 1744
- hüsrân (Ar.):** Zarar, ziyan.
h.+Ø 2801
- hüşyâr (Far.):** Akli başında, akıllı uslu.
h.+ı (iye.) 2139
- hüviyyet (Ar.):** Hakikat, asıl.
h.+Ø 2003
- hüzn (Ar.):** Keder, sıkıntı.
- h.+Ø 306
- h.+edür 1926
- I**
- İd (Ar.):** Bayram.
İd it-, -der (Ar.+T.): Bayram etmek.
İd i.-ecek 2658
- ıla:** İle, vasıta bildiren edat.
ı.+Ø 103, 107, 204, 227, 257, 1143,
1149, 1159, 1167, 1176
- ır-:** Ayırmak.
ı.-maya 1030
- ırağ, -ğı:** Uzak.
ı.+a 1585, 1619, 2329
ı.+dan 1430, 1524
- ırağ düş-:** Ayrı kalmak.
ırağ d.-di 73
ırağ d.-dügüdür 71
ırağ d.-en 75
ırağ d.-mişem 1215
- ırağ eyle-:** Uzaklaştırmak.
ırağ e.-me 2766
- ırağ kal-:** Uzakta kalmak.
ırağ k.-ur 2397, 2398
- ırağ kıl-:** Uzaklaştırmak.
ırağ k.-ma 2726
- ırağ ol-:** Uzak olmak, uzakta kalmak.
ırağ o.-a 776
ırağ o.-sun 70

- ıraq o.-uñ 2238
- ırmak, -ğı:** Irmak, büyük akarsu.
- 1.+Ø 559
- 1.+1 (yük.) 735
- 1.+ından 2336
- 1.+ları 1170
- ıstıfā (Ar.):** Seçkinlik.
- 1.+Ø 49, 54, 56, 66
- ışık, -ğı:** Işık, ziya.
- 1.+ıla 698
- ışk (Ar.):** Aşk.
- 1.+Ø 355, 669, 705, 706, 717, 718, 719, 733, 734, 742, 742, 746, 749, 749, 1467, 1470, 1470, 1587, 1587, 1594, 1879, 1891, 1958, 1958, 1969, 2452, 2459, 2461, 2462, 2475, 2484, 2489, 2582, 2582, 2595
- 1.+a 230, 1205, 1740, 1901, 2051, 2287, 2461, 2470, 2477
- 1.+dan 2474, 2495
- 1.+dur 2502
- 1.+durur 2462
- 1.+1 (yük.) 709, 2458
- 1.+1 (iye.) 2457, 2460
- 1.+ıla 281, 715, 2155, 2230, 2463, 2652, 2812
- 1.+ına 1095
- 1.+ını 1944
- 1.+larıñ 1469
- 1.+umuz 747
- 1.+uñ 298, 674, 1890, 2497, 2543, 2640, 2651
- 1.+uñdan 2582
- ışk-bāzılık (Ar.+Far.+T.):** Aşk ile oynayıcılık.
- 1.+Ø 2078
- ışksız (Ar.+T.):** Aşksız, gönünde aşk duygusu olmayan.
- 1.+a 1896
- ışksuz (Ar.+T.):** bk. 1ışksız.
- 1.+Ø 2453, 2453, 2459
- ıttılā^c (Ar.):** Öğrenme, bilme, haberli olma.
- 1.+Ø 351, 389, 391
- ıttılā^c it-, -der (Ar.+T.):** Öğretmek.
- ıttılā^c i.-en 1480
- ıttılā^c kıl- (Ar.+T.):** Öğrenmek, haberli olmak.
- ıttılā^c k.-Ø 1942
- ıvaz (Ar.):** Karşılık.
- 1.+1 (iye.) 2104
- ıyd (Ar.):** Bayram.
- 1.+ına 2000
- İ, ĩ, Ī**
- i:** Ey.
- ı.+Ø 723, 897, 900, 1847

- ʿibādet (Ar.):** Allah'ın emri ile Allah için yapılan bütün işler.
 ʿi.+Ø 216, 217, 745, 909
 ʿi.+de 2690
- ʿibādet eyle- (Ar.+T.):** Bir dinin buyruklarını yerine getirmek.
 ʿibādet e.-mek 1868
 ʿibādet e.-mekden 426
- ʿibādet it-, -der (Ar.+T.):** bk. ʿibādet eyle-.
 ʿibādet i.-üp 965
- ʿibādī (Ar.):** İbadet edenler.
 ʿi.+Ø 2788
- ibn (Ar.):** Oğul.
 i.+Ø 866, 1037
 i.+i (yük.) 779
- ʿibret (Ar.):** Kötü bir olaydan alınan ders.
 ʿi.+Ø 326, 1249
- ʿibret al- (Ar.+T.):** Kötü bir olaydan ders çıkarmak.
 ʿibret a.-Ø 481, 2325
- ibtidā (Ar.):** Başlama, başlangıç.
 i.+sı 1435
- ibtidā eyle- (Ar.+T.):** Başlamak.
 ibtidā e.-yelüm 2505
- icmāl (Ar.):** Kısaltma, özetleme.
 i.+Ø 2025
 i.+ile 2006
- icmāl eyle- (Ar.+T.):** Özetlemek.
 icmāl e.-di 2017
 icmāl e.-ye 2014
- ictihād (Ar.):** Gücü, kuvveti yettiği kadar çalışmak.
ictihād eyle- (Ar.+T.): Var gücüyle çalışmak.
 ictihād e.-me 168
- ictimāʿ (Ar.):** Toplanma, bir araya gelme.
 i.+Ø 2703
- ictināb (Ar.):** Sakınma, çekinme, uzaklaşma.
ictināb it- (Ar.+T.): Uzaklaşmak, kaçınmak.
 ictināb i.-mek 1045, 1391
- iç:** İçerideki kısım, bir şeyin içerisi, iç.
 i.+i (iye.) 500, 1116, 1165, 1395
 i.+idür 164, 2493
 i.+imde 2410
 i.+in 528
 i.+inde 63, 95, 100, 101, 105, 131, 142, 181, 245, 258, 289, 298, 343, 359, 371, 386, 397, 398, 452, 471, 541, 545, 662, 663, 666, 699, 700, 702, 703, 711, 721, 741, 785, 822, 836, 991, 997, 1000, 1043, 1110, 1180, 1181, 1197, 1197, 1208, 1217, 1272, 1279, 1313, 1327, 1400, 1402, 1404, 1406, 1456, 1561, 1584, 1602, 1615, 1624,

- 1625, 1634, 1771, 1781, 1782,
1837, 1839, 1861, 1887, 1888,
1899, 1911, 1916, 1930, 1955,
1955, 2002, 2004, 2005, 2006,
2013, 2015, 2025, 2028, 2028,
2029, 2030, 2052, 2104, 2109,
2112, 2154, 2174, 2189, 2198,
2203, 2206, 2206, 2210, 2213,
2227, 2240, 2258, 2292, 2337,
2374, 2378, 2391, 2434, 2458,
2495, 2510, 2530, 2549, 2602,
2623, 2627, 2694, 2697, 2719,
2719, 2758, 2800, 2824, 4^a/4, 4^a/9
- i.+indedür 260, 844, 1677, 1686,
1884, 2096
- i.+indeki 485, 499, 1294, 1494,
1535, 91^a/10
- i.+indekile 552
- i.+indekiler 2010, 2760
- i.+inden 173, 176, 274, 437, 472,
472, 969, 1026, 1081, 1098, 1120,
1170, 1261, 1280, 1299, 1618,
1874, 2207, 2331, 2390, 2820
- i.+ine 117, 280, 285, 381, 546, 549,
849, 949, 1195, 1266, 2026, 2033
- i.+lerinde 2112
- iç-:** 1. Bir sıvıyı ağza alıp yutmak.
- i.-dügim 603
- i.-dügün 162
- i.-e 2234
- i.-egör 1335
- i.-emedük 1914
- i.-en 382, 407, 2223, 2314
- i.-enlere 238
- i.-er 361
- i.-iben 1923
- i.-meden 895
- i.-meginde 1302
- i.-megine 2128
- i.-mek 901, 1617
- i.-mekdür 581
- i.-mez 2336
- i.-üben 1802
- i.-üp 996
- 2. Birleşik fiiller yapar.**
- bk. and iç-.**
- içeri:** İçeri, iç taraf.
- i.+si 1164
- içerü:** bk. içeri.
- i.+de 2428
- i.+dür 2201
- i.+yi 1429
- içim:** Bir yudumda içilecek miktarda olan.
- i.+Ø 2336, 2643
- için:** Sebep bildirir, için.
- i.+Ø 283
- içre:** İçinde, arasında, içine.
- i.+Ø 64, 69, 177, 185, 191, 243, 274,
319, 372, 504, 557, 566, 606, 782,

- 933, 943, 986, 989, 1081, 1182,
1310, 1392, 1535, 1580, 1580,
1601, 1615, 1620, 1767, 1777,
1844, 1858, 1910, 1933, 1944,
1992, 1997, 2102, 2111, 2133,
2137, 2192, 2199, 2292, 2347,
2464, 2602, 2791, 2821
- i.+ge 1014
- i.+ler 2693
- içün:** İçin; sebep, hedef, vesile bildirir.
- i.+Ø 20, 42, 89, 89, 104, 135, 202,
249, 250, 253, 401, 403, 423, 497,
521, 791, 864, 898, 902, 903,
1055, 1104, 1138, 1146, 1173,
1263, 1287, 1340, 1366, 1393,
1402, 1503, 1536, 1563, 1621,
1736, 1754, 1763, 1858, 1919,
1937, 1945, 1959, 1989, 2132,
2233, 2280, 2280, 2539, 4^b/10,
4^b/12, 4^b/7, 4^b/8, 91^a/3, 91^a/7
- i.+dür 237, 791
- İd (Ar.):** bk. ıyd.
- ı.+Ø 2831
- idin-:** Birleşik fiiller yapar.
- bk. **derd idin-, vaşf idin-, vird idin-,
yoldaş idin-**.
- idrāk (Ar.):** Anlayış, akıl erdirme.
- idrāk eyle- (Ar.+T.):** Anlamak,
kavramak.
- idrāk e.-mekde 2579
- ıffet (Ar.):** Temizlik, namus.
- ı.+Ø 1359
- iftirāk (Ar.):** Ayrılık.
- i.+Ø 32, 2238, 2716
- i.+a 62
- iḥfā (Ar.):** Gizleme, saklama.
- iḥfā eyle- (Ar.+T.):** Gizlemek.
- iḥfā e.-ye 1191
- iḥlāş (Ar.):** Gönülden gelen dostluk,
samimiyet, doğruluk.
- i.+Ø 107, 386, 509, 550, 819, 2493,
2642, 2676
- i.+ı (yük.) 2151
- i.+ı (iye.) 1055
- i.+ıla 349, 387, 483, 499
- i.+ıla (iye.) 1866
- i.+ları 2401
- iḥrāk (Ar.):** Yanma, yakılma.
- i.+ı (yük.) 2720
- iḥsān (Ar.):** Bağış, iyilik.
- i.+Ø 131, 514, 538, 549, 2001, 2448
- i.+ıla 2815
- iḥsān it-, -der (Ar.+T.):** İyilik etmek.
- iḥsān i.-er 2074
- iḥtār (Ar.):** Hatırlatma.
- iḥtār it- (Ar.+T.):** Hatırlatmak.
- iḥtār i.-düm 2133
- iḥtibās (Ar.):** Hapsolünme, kapanıp
kalma.
- i.+Ø 2660

- ihticāb (Ar.):** Saklanma, gizlenme.
i.+Ø 2660
- ihtidā (Ar.):** Doğru yola girme,
Müslüman olmak.
ihtidā bul- (Ar.+T.): Doğru yolu
bulmak.
ihtidā b.-a 1864
- ihtirāk (Ar.):** Tutuşup yanma.
i.+Ø 2720
- ihtirāz (Ar.):** Sakınma, çekinme.
ihtirāz eyle- (Ar.+T.): Sakınmak.
ihtirāz e.-diler 1765
- ihtişāş (Ar.):** Uzmanlık.
i.+ı (yük.) 1737
ihtişāş eyle- (Ar.+T.): Kendine
mahsus kılmak.
ihtişāş e.-di 1792
ihtişāş kıl- (Ar.+T.): bk. ihtişāş eyle-.
ihtişāş k.-duñ 2678
- ihtiyāc (Ar.):** İhtiyaç, gereklilik,
muhtaçlık.
i.+Ø 39, 64, 2612
i.+ın 1059
ihtiyāc kıl- (Ar.+T.): Gereklilik
olarak göstermek.
ihtiyāc k.-dı 2222
- ihtiyār (Ar.):** Seçme, tercih.
i.+Ø 100, 175, 611, 630, 2115, 2317
i.+um 614, 2377
ihtiyārsuz (Ar.+T.): Seçim olmadan.
- i.+Ø 2468
- iḥvān (Ar.):** Samimi dostlar.
i.+Ø 1842
- iḥyā (Ar.):** Diriltme, canlandırma.
i.+ya 1706
iḥyā it-, -der (Ar.+T.): Diriltme,
canlandırma.
iḥyā i.-eler 4^b/1
- iki:** İki, sayı olarak 2.
i.+Ø 14, 15, 15, 101, 196, 243, 273,
316, 332, 485, 486, 704, 705, 707,
737, 739, 780, 782, 807, 809, 809,
859, 940, 1189, 1223, 1366, 1411,
1463, 1464, 1488, 1610, 1616,
1629, 1659, 1664, 1707, 1714,
1715, 1721, 1724, 1803, 1875,
1930, 2047, 2090, 2154, 2347,
2478, 91^a/4
i.+nüñ 244
i.+si 708, 1456, 1476, 1476, 1489,
1520, 2477
i.+sin 1239, 2038
i.+sinden 361, 1443, 1714
i.+sindendür 2049
i.+sine 2032, 2614
i.+sinüñ 244, 929
- ikilik:** Tek olmama durumu.
i.+Ø 372
i.+de 2563, 2564
i.+den 686

- ikinci:** İkinci.
i.+Ø 1454, 2062
- ikindü:** İkinci vakti, öğle ile akşam arasındaki zaman.
i.+Ø 841
- ikiz:** İkisi bir arada doğan.
i.+Ø 1672
- iklīm (Ar.):** Ülke, memleket.
i.+Ø 1545, 1615, 2706
i.+dür 1423
i.+e 1534
i.+i (yük.) 1314
i.+i (iye.) 1992, 2417
i.+idür 1534, 1535, 1538
i.+ine 127, 491, 553, 1114, 1117, 1537, 1541, 2141, 2597
i.+ini 2626
i.+inüñ 1537, 2606
- ikmāl (Ar.):** Tamamlama, bitirme.
ikmāl eyle- (Ar.+T.): Tamamlamak.
ikmāl e.-di 2017
ikmāl e.-ye 2014
- iksīr (Ar.):** Hayatı ölümsüzleştirme, madenleri altına çevirme vb. olağanüstü etkileri olduğuna inanılan sıvı.
i.+Ø 973
- iḳtidā (Ar.):** Tabi olma, uyma.
i.+Ø 820, 1791
i.+dan 2514
- i.+sı 251, 253
- iḳtidā it-, -der (Ar.+T.):** Uymak, tabi olmak.
iḳtidā i.-di 2514
iḳtidā i.-dük 2513
iḳtidā i.-e 1864
iḳtidā i.-enler 2512
- il:** Diyar, memleket.
i.+inden 1541
i.+leri 1529, 1529
- ilāc (Ar.):** Derde deva olan şey, em.
i.+Ø 36, 1369, 1371, 1373, 1382, 1398, 1399, 2253, 2613
i.+ı (iye.) 1391
i.+ın 1382, 1389, 2226
- ildür-:** Değdirmek, dokundurmak.
i.-di 2500
- ile:** İle. Vasıta, birliktelik bildiren edat.
i.+Ø 34, 34, 51, 52, 52, 53, 78, 100, 103, 119, 153, 186, 187, 231, 239, 239, 239, 245, 257, 294, 306, 315, 433, 467, 498, 946, 946, 948, 951, 1023, 1024, 1047, 1054, 1063, 1104, 1110, 1110, 1112, 1198, 1202, 1222, 1223, 1227, 1228, 1235, 1262, 1263, 1267, 1286, 1305, 1311, 1322, 1378, 1383, 1389, 1415, 1428, 1428, 1500, 1500, 1507, 1563, 1602, 1697, 1820, 1822, 2007, 2135, 2178,

- 2275, 2317, 2359, 2405, 2668,
2669, 2680
- İlel (Ar.):** İletler, hastalıklar.
İ.+dür 424
- İleri:** İleri, ön.
İ.+ni 1506
İ.+ye 2393
- İlerü:** bk. ileri.
İ.+Ø 1649, 1651, 1657
- İlet-, -de:** İletmek, ulaştırmak.
İ.-Ø 806, 2659
İ.-diler 2434
İ.-e 255, 550
İ.-men 153
İ.-üp 2435
İ.-ür 559, 1015, 1507, 2414
İ.-ürler 491
İ.-ürse 1870
- İlhām (Ar.):** İçe, gönle doğma, esin.
İlhām it-, -de (Ar.+T.): Gönle
doğmak.
İlhām İ.-er 1694
- İlim (Ar.):** İlim, bilim.
İ.+Ø 53, 635, 1057
İ.+den 61, 635
- İlkin:** Başta, başlangıçta, önce.
İ.+Ø 944
- İllā (Ar.):** İlle, mutlaka, -den başka.
İ.+Ø 1007, 1072, 1185, 1262, 1289,
1428, 1750, 2057, 2174, 2419,
2422
İ.+yı 1190
- İllā-İllāhu (Ar.):** “Allah’tan başka”
anlamındadır.
İ.+Ø 1271
- İllā-İlluhu (Ar.):** bk. illā-İllāhu.
İ.+Ø 1253
- İllet (Ar.):** Hastalık, dert.
İ.+İ (yük.) 1326, 1891
- İlm (Ar.):** İlim, bilim.
İ.+Ø 49, 66, 195, 195, 210, 210, 212,
215, 218, 228, 231, 275, 340, 347,
348, 351, 352, 364, 364, 365, 366,
366, 367, 367, 371, 371, 371, 380,
380, 383, 385, 387, 389, 403, 405,
408, 415, 415, 415, 417, 418, 512,
549, 601, 635, 715, 723, 748, 981,
1125, 1125, 1127, 1127, 1127,
1127, 1248, 1359, 1454, 1639,
1848, 1850, 1855, 1857, 1858,
1963, 2066, 2082, 2082, 2086,
2086, 2221, 2256, 2286, 2331,
2492, 2562, 2571, 2581, 2696,
2714, 2721, 2750, 2778, 2812
İ.+e 61
İ.+İ (yük.) 184, 194, 371, 418, 636,
759

- ʕi.+i (iye.) 203, 336, 1123, 1419,
 2771
 ʕi.+içün 636
 ʕi.+idür 189
 ʕi.+ile 374, 537, 1655, 2805
 ʕi.+ilen 193
 ʕi.+in 205
 ʕi.+inden 869, 1789
 ʕi.+ine 55, 227, 234, 234, 515, 516,
 518, 1003, 1126, 1864, 2558,
 2568
 ʕi.+ini 1843
 ʕi.+inüñ 228
 ʕi.+iñüz 196
 ʕi.+le 1632
 ʕi.+ümüz 2594
 ʕi.+üñ 209, 336, 2561, 2806
ʕilm-e'l-guyüb (Ar.): Bilinmeyenlerin
 ilmi.
 ʕi.+Ø 995
ʕilm-i ledün (Ar.): Allah'ın sırlarına ait
 manevi bilgi, gayb ilmi.
 ʕi.+Ø 212, 981, 1852, 1853, 1856
 ʕi.+inde 2544
 ʕi.+ni 1092
ʕilm-i ledünī (Ar.): Gayb ilmiyle alakalı,
 Allah bilgisine ve sırlarına ait.
 ʕi.+dür 635
ʕilm-i muṭlaḳ (Ar.): Var olan herşeyin,
 Allah'ın yaratma eyleminin
 ardından var olduğunu açıklayan
 ilim.
 i.+Ø 417, 418
ʕilmī (Ar.): İlimle ilgili.
 ʕi.+Ø 1856
ilticā (Ar.): Sığınma, barınma.
 i.+Ø 2516
iltifāt (Ar.): Değer verme, yüceltme.
 i.+Ø 1560, 2140, 2585, 2628
iltifāt it-, -der (Ar.+T.): Değer
 vermek.
 iltifāt i.-e 2324
 iltifāt i.-mez 1871, 2123
iltifāt kıl- (Ar.+T.): Değer vermek.
 iltifāt kı.-dı 291
iltimāş (Ar.): Yapılmasını isteme.
iltimāş eyle- (Ar.+T.): İstemek.
 iltimāş e.-rüz 2653
iṣmād (Ar.): Direk dikme.
 i.+Ø 189
imām (Ar.): Halife, önder.
 i.+Ø 1777, 1902
 i.+a 1780
 i.+dur 47
imāmet (Ar.): İmamlık.
 i.+Ø 1777
īmān (Ar.): İnanma, inanç.
 i.+Ø 226, 699, 723, 724, 727, 1454,
 1638, 1745, 1999, 2705, 2706,
 2791

- Ī.+a 152
 Ī.+dan 1667
 Ī.+ıla 2815
 Ī.+ıla (yük.) 1652
 Ī.+ıñuz 1842
ġimāret (Ar.): Bayındır hale getirilmiş olan .
 ġi.+Ø 1451, 1753
imdi: Şimdi, şu an.
 i.+Ø 272, 324, 343, 373, 803, 838, 1010, 1122, 1237, 1578, 1609, 1627, 1665, 1719, 1818, 1826, 2212, 4^a/8
imsāk (Ar.): 1. Bir şeyden el çekme, perhiz.
 i.+Ø 895
 2. Cimrilik.
 i.+Ø 1377
imtişāl (Ar.): Gerekeni yapma.
 i.+Ø 1168, 1478, 1825
imtişāl it- (Ar.+T.): Gerekeni yapmak.
 imtişāl i.-di 1453, 1466, 1512, 1525
imtiyāz (Ar.): Ayrıcalık.
imtiyāz ol- (Ar.+T.): Ayrıcalıklı olmak.
 imtiyāz o.-a 2649
imtizāc (Ar.): İyi geçinme, uyuşma.
 i.+Ø 32, 2604
in-: Yukarıdan aşağıya doğru gelmek.
 i.-Ø 2337
 i.- di 1990
 i.-er 724, 846
ġinā (Ar.): Zahmete uğratma.
 i.+Ø 1470, 1718
inġām (Ar.): Nimetlendirme, iyilik etme, yardımda bulunma.
 i.+Ø 68, 91
 i.+ına 1696
 i.+uñ 35
inġām eyle- (Ar.+T.): Nimetlendirmek, iyilik etmek.
 inġām e.-di 1119
inġām it-, -der (Ar.+T.): İyilik etmek.
 inġām i.-er 1694
inan-: 1. İtikat etmek, esaslarını kabul etmek.
 i.-mayana 1085
 2. Güvenmek.
 i.-mağ 136
ġināyet (Ar.): İyilik, ihsan, lütuf.
 ġi.+Ø 2503, 2592, 2764, 2821
ġināyet bul- (Ar.+T.): İyilik görmek.
 ġināyet b.-dı 76
 ġināyet b.-duñuz 991, 1000
ġināyet eyle- (Ar.+T.): İyilik yapmak.
 ġināyet e.-Ø 2598
 ġināyet e.-yüp 1017

- ‘ināyet kı1-** (Ar.+T.): İhsanda bulunmak.
 ‘ināyet k.-Ø 2615, 2623, 2661, 2799, 2803, 2825
 ‘ināyet k.-duñ 2572
 ‘ināyet k.-sa 1018
- ‘ināyet ol-** (Ar.+T.): İyilikte, ihsanda bulunmak.
 ‘ināyet o.-madı 78
- incin-**: Kırılmak, darılmak.
 i.-ür 1549
- incit-**: Birisini üzmemek, birisinin kalbini kırmak.
 i.-meye 1086
- incü:** İnci.
 i.+ler 2085
- ‘indī** (Ar.): Bir kimsenin kendi inanişına, kendi görüşüne dayanan, kendince.
 ‘i.+Ø 633, 2550
- indür-**: Yüksekten, sarp ve kötü yerden veya yukarıdan aşağıya inmesini sağlamak.
 i.-en 625
 i.-ürem 473
- infāk** (Ar.): Nafaka verip geçindirme, besleme.
 i.+Ø 1145, 2727, 2836
- infāk it-, -der** (Ar.+T.): Nafaka verip geçimini sağlamak.
 infāk i.-ene 1376, 1377
 infāk i.-meg-ile 1373
 infāk i.-mesinden 1374
- infişāl** (Ar.): Ayrılma, yerini bırakıp gitme.
infişāl kı1- (Ar.+T.): Yerinden ayrılmak.
 infişāl k.-ursın 609
- in‘ikās** (Ar.): Aksetme, yansıma.
 i.+Ø 2661
- in‘ikāse** (<Ar. in‘ikās): bk. in‘ikās.
 i.+Ø 1966
- inķılāb** (Ar.): Değişme, bir halden başka bir hale dönme.
inķılāb vir- (Ar.+T.): Değiştirmek.
 inķılāb v.-Ø 2576
- inkisār** (Ar.): Kırılma, gücenme.
inkisār it-, -der (Ar.+T.): Gücenmek.
 inkisār i.-er 500
- ins** (Ar.): İnsan, beşer.
 i.+Ø 45, 1808, 1978
 i.+ile 852
- inşāf** (Ar.): Merhamet.
 i.+Ø 211, 211
- inşāf it-** (Ar.+T.): Merhamet etmek.
 inşāf i.-mezüz 342
- insān** (Ar.): İnsan, âdemoğlu.
 i.+Ø 859, 955, 1344, 1345, 1363, 1364, 1367, 1384, 1475, 1538, 1543, 1640, 1697, 1726, 1800,

- 1907, 1976, 1976, 1990, 2022,
2042, 2204, 2554, 2555, 2555,
2555, 2555, 2556, 2667, 2702
- i.+a 861, 1453, 1466, 1478, 1492,
1512, 1525, 1706, 1714, 2021,
2673, 2675
- i.+da 1343, 1397, 2670
- i.+dan 1980
- i.+dur 1980, 1981, 2568
- i.+durur 1657
- i.+ı (yük.) 1344, 2688
- i.+ı (iye.) 1907
- i.+içün 2119
- i.+lar 1342, 2205, 2207
- i.+layın 2560
- i.+uñ 1717
- insān-ı kāmīl (Ar.+Far.):** Güzel ahlak
sahibi olan kimse.
insān-ı k.+Ø 2021, 2023, 2811
insān-ı k.+den 2020
- inşā (Ar.):** Yapma, meydana getirme.
i.+Ø 2553
- inşāʾallāhu (Ar.):** Allah isterse, Allah
nasip ederse.
i.+Ø 5^a/3
- intifāʿ (Ar.):** Faydalanma, yararlanma.
i.+Ø 351, 389, 1103
- intihā (Ar.):** Sona erme, bitme,
tükenme.
i.+Ø 2730
- i.+sıdur 1435
- intihā ol- (Ar.+T.):** Sona ermek.
intihā o.-ur 2505
- intikāl (Ar.):** Bir yerden başka bir yere
geçme, göçme.
i.+Ø 1, 1849
- ir-: 1.** Erişmek, ulaşmak.
i.-di 228, 228, 413, 918, 922, 924,
926, 1117, 1121, 1541, 1991,
2045, 2048, 2069, 2072, 2368,
2370, 2514, 2547, 2828
i.-diler 230, 281, 1901, 2828
i.-dükde 774
i.-e 43, 215, 415, 450, 1106, 1111,
1320, 1725, 1939, 2140, 2486,
2637
i.-emez 1794, 2538, 2580
i.-en 277, 2673
i.-enleriñ 88
i.-er 212, 232, 284, 304, 305, 873,
915, 952, 956, 1079, 1289, 1412,
1450, 1501, 1585, 1835, 1848,
1896, 2223, 2287, 2287, 2293,
2821
i.-erdi 568
i.-erler 851
i.-esin 1941
i.-evüz 122, 2172
i.-icek 223, 352, 408, 413, 934, 935,
2260, 2278

- i.-medi 2558
i.-mege 1111, 1227
i.-mek 202, 1340
i.-mese 2821
i.-mesinden 569
i.-mesine 1812
i.-meye 1710
i.-meyen 1126
i.-mez 2, 2, 238, 2227, 2382, 2619,
2808, 2808
i.-se 526, 1137, 1585, 2092
i.-sün 2723
i.-üp 261, 1293
2. Birleşik fiiller yapar.
bk. **eli ir-**, **eşer ir-**, **fenā ir-**, **hurūc ir-**.
- irādet (Ar.):** İrade, dileme, gönül isteği.
i.+Ø 316, 327, 328, 1016, 1024,
1135
- irāz (Ar.):** Yüz çevirme, ilgilenmeme.
irāz it-, -der (Ar.+T.): İlgilenmemek.
irāz i.-e 1035
- irfān (Ar.):** İlahi bir feyiz olarak
kainatın sırlarını bilme kudreti.
i.+Ø 124, 358, 606, 1162, 1316,
1925, 2307, 2528, 2540, 2663,
2783, 2813, 2834
i.+uñ 865
- irgür-:** 1. Ulaştırmak, eriştirmek.
i.-Ø 2382, 2673
i.-di 2546
- i.-e 1918
i.-sin 107
i.-ür 862, 2350
2. Birleşik fiil yapar.
bk. **halel irgür-**.
- iriş-:** 1. Erişmek, ulaşmak, yetişmek.
i.-di 657, 953, 1115, 1119, 1120,
1330, 1920, 1972, 2337, 2370,
2546
i.-diler 646
i.-dügi 214
i.-düm 416
i.-e 113, 297, 415, 871, 1078, 1139,
1300, 1336, 1395, 1750, 1770,
1879, 1983, 2142, 2329
i.-en 873, 873, 882, 2361
i.-enler 85, 232
i.-esin 2295
i.-evüz 68
i.-icekdür 1079
i.-mege 910
i.-mek 353, 947, 1754
i.-mez 1414, 2191
i.-se 973, 2444
i.-üp 840, 1109, 2098, 2101
i.-ür 44, 59, 158, 409, 520, 531, 828,
828, 881, 918, 999, 1126, 1160,
1254, 1413, 1480, 1547, 1623,
1809, 1811, 1910, 1911, 2097,
2105, 2157, 2293, 2551

2. Birleşik fiil yapar.
bk. **eli iriş-**.
irışdür-: Yetiştirmek, ulaştırmak.
i.-ür 1409, 1857
- irsāl (Ar.)**: Gönderme, yollama.
irsāl eyle- (Ar.+T.): Göndermek.
irsāl e.-düñ 2744
- irşād (Ar.)**: Doğru yolu göstermek, Hak yoluna yöneltmek.
i.+Ø 1916, 2280
i.+iñuz 1785
irşād eyle- (Ar.+T.): Doğru yola yöneltmek.
irşād e.-di 395, 2350
irşād e.-yüp 2511
irşād it- (Ar.+T.): Doğru yolu göstermek.
irşād i.-diler 1762
- irşür-**: Eriştirmek, ulaştırmak.
i.-ince 1412
- irte**: Ertesi, gelecek.
i.+Ø 1365
i.+ye 447, 1391
- irtifāc (Ar.)**: İlerleme, yükselme.
i.+Ø 947, 956
- irtiḥāl (Ar.)**: Göçme, göçetme.
irtiḥāl it- (Ar.+T.): Göçmek.
irtiḥāl i.-di 2041
- is**: Sahip, malik.
i.+leri 257
- i.+lerine 326
- işbāt (Ar.)**: Şahit ve delil göstererek doğrusunu meydana çıkarma, ispat.
i.+Ø 1202, 1240, 1247, 1263, 2702
- ise**: Olunca, olursa, ise.
i.+Ø 241
- isim (<Ar. ism)**: İsim, ad.
i.+Ø 1515
isim viril- (Ar.+T.): Adlandırılmak.
isim v.-mez 234
- ism (Ar.)**: bk. isim.
i.+Ø 8, 695, 1514, 1824, 1908, 1963, 2214, 2214, 2288, 4^b/1
i.+e 1816, 1841
i.+i (yük.) 1760
i.+i (iye.) 2033
i.+ile 1462
i.+in 1760, 1898
i.+üñ 814, 1315, 1596, 1603
i.+üñi 2284
- isnād (Ar.)**: Bir düşünceyi, bir konuyu bir kişi veya sebebe dayandırma, yükleme, atfetme.
i.+Ø 592
isnād eyle- (Ar.+T.): Atfetmek.
isnād e.-di 586, 1075, 1618
isnād e.-meñ 607
isnād e.-mez 585
isnād e.-r 583

isnād it-, -der (Ar.+T.): Atfetmek.

isnād i.-er 585, 1246

isnād i.-megi 592

isnād i.-meye 579

isnād i.-meyen 586

issi: Sahip.

i.+Ø 46, 1189, 1378, 1454, 1556,
1558, 2091, 2805

i.+dür 3^b/6

iste-: Bir şeyin kendisine verilmesini
veya yapılmasını söylemek,
dilemek.

i.-Ø 121, 223, 267, 694, 914, 1786,
1892, 2314, 2391, 2566, 2566

i.-diler 648

i.-dügi 650

i.-dügün 475

i.-gil 182

i.-me 2246

i.-mege 245

i.-mez 1072, 1470, 1559, 1871

i.-mezüz 342

i.-ñ 521, 769

i.-ñüz 452

i.-r 235, 248, 448, 450, 1288, 1576,
1736, 1951, 2491, 2608, 2615,
2662, 2789

i.-rem 2471

i.-riseñ 2395

i.-rseñ 318, 390, 1889, 1892

i.-rüz 110, 120, 121, 200, 1783,
2283, 2592, 2592

i.-señ 947

i.-yeler 717

i.-yelüm 239

i.-yem 293

i.-yen 110, 155, 202, 404, 404, 406,
1001, 1324, 1919, 2382

i.-yende 2301

i.-yenler 1232, 4^a/14

i.-yevüz 48, 88, 340

i.-yiser 1367

i.-yü 313

i.-yüp 2387, 2485

istebrağ (Ar.): Sırma ile işlenmiş bir
çeşit kaba kumaş.

i.+Ø 2662

istek, -gi: İstenilen şey.

i.+ün 2243

isti'ād (Ar.): Bir şeyin geri
gönderilmesini isteme.

isti'ād eyle- (Ar.+T.): İadesini
istemek.

isti'ād e.-rüz 2629

isti'ānet (Ar.): Yardım isteme.

i.+Ø 48, 2283

isti'āze (Ar.): Besmele çekerek Allah'a
sığınma.

i.+Ø 1440

isti'āze eyle- (Ar.): Besmele çekmek.

- isti'āze e.-mek 1439
 isti'āze e.-yicek 1440
- istigfār (Ar.):** Allah'tan günahların bağışlanmasını dileme.
 i.+Ø 497, 776
- istigfār it-, -der (Ar.+T.):** Tövbe etmek.
 istigfār i.-en 2320
- istihkāk (Ar.):** Hak kazanma, hakkı olma.
 i.+ıla 417
- istimdād (Ar.):** Yardım isteme.
 i.+Ø 223, 254
- istivā' (Ar.):** Düzlük, ufuk çizgisi.
 i.+ya 840
- ʿiṣyān (Ar.):** İtaatsizlik, emre boyun eğmeme.
 ʿi.+Ø 2584, 2612
- iş:** 1. Bir sonuç elde etmek, herhangi bir şey ortaya koymak için güç harcayarak yapılan etkinlik, çalışma.
 i.+Ø 341, 2120, 2373, 2442, 2452, 2505, 2507, 2551, 4^b/11
 i.+de 119, 614, 1089, 1895
 i.+dedür 1452, 2189
 i.+den 368, 2676
 i.+dür 560
 i.+e 630, 861, 873, 1148, 1496, 2594
- i.+i (yük.) 133, 286, 366, 379, 617, 638, 753, 1093, 1182, 1285, 2207, 2431
 i.+i (iye.) 534, 1055, 1245, 1662, 1684, 1694, 1759, 2061, 2078, 2267
 i.+idür 1608
 i.+ile 134, 639, 2142
 i.+im 2299
 i.+imi 2371
 i.+in 121, 2462
 i.+inde 1001, 1142, 1873, 2685
 i.+inden 1192
 i.+ine 60, 1111, 1151
 i.+ini 1425, 2365
 i.+ler 445, 751, 2067, 2120
 i.+lerde 396
 i.+lere 2412, 2440
 i.+leri 335, 638, 1026, 2439
 i.+lerini 1284
 i.+lerüme 469, 562
 i.+lerüñ 509
 i.+üm 424
 i.+üme 612
 i.+ümüz 87
 i.+üñ 321, 468, 470, 560
 i.+üñden 322, 2407
2. Herhangi bir yere düzen verici, günlük yaşayışı sağlayıcı her türlü çalışma.

- i.+Ø 1285
- i.+leri 1159
- iş eyle-**: Kendine uğraşı edinmek.
iş e.-Ø 978
- işāret (Ar.)**: Belirti, gösterge, alamet.
i.+Ø 348, 913, 1075, 2773
i.+den 480, 570, 697, 959, 1075
i.+dür 688, 1229
- işāret eyle- (Ar.+T.)**: Belirtmek.
işāret e.-di 1949
- işāret it- (Ar.+T.)**: Parmakla göstermek.
işāret i.-di 27
- işāret kıl- (Ar.+T.)**: Göstermek, belirti vermek.
işāret k.-dı 1209
- işbu**: Bu, işte bu, özellikle bu.
i.+Ø 64, 119, 307, 323, 368, 377, 396, 420, 445, 468, 501, 532, 560, 591, 594, 661, 713, 752, 764, 870, 873, 938, 1005, 1018, 1061, 1089, 1226, 1253, 1261, 1381, 1382, 1413, 1465, 1480, 1481, 1500, 1507, 1515, 1603, 1671, 1677, 1677, 1686, 1686, 1689, 1697, 1784, 1802, 1802, 1802, 1812, 1814, 1815, 1816, 1818, 1823, 1824, 1839, 1841, 1913, 1918, 1982, 1988, 2108, 2238, 2251, 2348, 2412, 2427
- i.+nuñ 73, 2173
- işid-**: İşitmek, haberdar olmak.
i.-Ø 272, 838, 1010
- işik, -gi**: Eşik, kapı önü.
i.+iñde 2634
i.+ine 41, 2001
i.+üñde 2797, 2822
i.+üñdedür 2521
- işit-, -de**: İşitmek, duymak, haberli olmak.
i.-Ø 683, 863, 1122, 1437, 1609, 1682, 1877
i.-di 316, 925, 2141, 2422, 2438, 2497
i.-diyise 2496
i.-düñ 480, 570, 697, 761, 863, 959, 2363
i.-düñüz 126
i.-e 789, 1522, 1702, 1955, 2749
i.-ecek 1939
i.-elden 201, 263, 312, 998, 1778
i.-en 589
i.-eni 668
i.-icek 2182
i.-meklige 1105
i.-memek 1392
i.-mesi 1208
i.-mesini 1521
i.-meye 588, 1066
i.-mez 187

- i.-üben 1477, 2231, 2404
i.-üp 192, 2778
i.-ür 1430, 1584
i.-ürem 1524
i.-ürle 187
i.-ürsin 2246, 2297
- işle-: 1.** Uygulamak, yerine getirmek, yapmak.
i.-Ø 1877
i.-dügi 505
i.-dügin 657
i.-düginden 2335
i.-mez 1425
i.-r 2207
i.-risem 470
i.-se 248
i.-ye 1284
i.-yesin 758, 1938
i.-yicek 1939
i.-yigör 1285
- 2.** Birleşik fiiller yapar.
bk. **günāh işle-**, **şālihāt işle-**.
- işlen-:** Gerçekleşmek, uygulanmak.
i.-ürse 1245
- işlet-, -de:** İş gördürmek, çalıştırmak.
i.-ürdi 476
- ışret (Ar.):** Eğlence, eğlence meclisi.
ıi.+i (iye.) 1885, 2127, 2354, 2354
ıi.+in 2065
ıi.+leri 1219
- ışret it- (Ar.+T.):** Mutlu olmak.
ıi.ışret i.-sün 1995
- iştihā (Ar.):** Meyil, istek.
iştihā it- (Ar.+T.): İstemek.
iştihā i.-dügini 1041
- iştirāk (Ar.):** Ortak olma, ortaklık etme.
i.+Ø 2728
i.+i (iye.) 1832
- iştiryāk (Ar.):** Şevklenme, göreceği gelme, özleme.
i.+Ø 1256, 2721
i.+ı (iye.) 1094
i.+ın 1917
- işüt-, -de:** bk. işit-.
i.-üben 1273
i.-üp 555
i.-ürem 2423
i.-ürsin 320, 1690
- it-, -der: 1.** Yapmak, işlemek, etmek, bir işi gerçekleştirmek.
i.-Ø 405, 1324, 2731, 2776, 2801, 2812, 2812
i.-di 638, 1492, 1644, 1801, 2016, 2124, 2440, 2626, 2671
i.-diler 964, 1263, 1279, 1760, 1762, 2215, 2434, 2540
i.-dügi 2239
i.-dügin 93, 2310
i.-dügin 1519
i.-düginde 1240, 1247

- i.-dügün 427
- i.-dün 1339, 2542, 2572, 2630, 2679, 2695, 2720, 2775, 2791
- i.-e 47, 119, 197, 579, 1036, 1099, 1184, 1185, 1196, 2151, 2473, 2733
- i.-ebilesin 294
- i.-eler 68
- i.-em 372
- i.-emez 2310
- i.-emezler 2783
- i.-en 615, 668, 668, 859, 936, 937, 952, 1344, 1344, 2074
- i.-ene 2355
- i.-enün 1377
- i.-er 214, 374, 376, 376, 584, 1345, 1345, 1614, 1814, 1820, 1882, 1935, 2054, 2062, 2074, 2102, 2452, 2484, 2526, 2580
- i.-erler 1475
- i.-ersiz 108
- i.-esin 830, 2198
- i.-evüz 340, 377, 379
- i.-eydi 1158
- i.-iben 273
- i.-icek 28, 173, 810, 1239
- i.-ivir 2371
- i.-me 1364, 1893, 2683, 2733, 2765
- i.-medin 2605
- i.-medügim 2423
- i.-medük 2718
- i.-medün 2610
- i.-mege 1753, 2309, 2641
- i.-megil 2648, 2747, 2776
- i.-megüñdür 784
- i.-mek 514, 1235, 1238, 2750
- i.-mekden 2248
- i.-mekdür 1866
- i.-memekden 1382
- i.-memiş 427
- i.-mesün 2489
- i.-meye 370, 555, 1054, 2275
- i.-meyesin 1866
- i.-meyince 1328, 2246
- i.-mez 1371, 1398, 1610, 2308
- i.-mezler 2769
- i.-miş 174, 175, 597, 844, 857, 1164
- i.-mişsin 2462
- i.-sen 1677
- i.-sün 306, 1382
- i.-üben 1990, 2443
- i.-ün 2144
2. Anlatmak, demek, söylemek, ifade etmek.
- i.-di 275
- i.-dükde 2785
- i.-eler 453
- i.-er 1559
3. İstemek, bir işi yapmaya niyetlenmek.

i.-se 354

4. Yazmak, oluşturmak.

i.-medise 684

5. Birleşik fiiller yapar.

bk. ʿadd it-, ʿadl it-, ʿafv it-, āgāh it-, āh it-, āh u zār it-, ārām it-, armağān it-, ʿarz it-, ʿatā it-, ʿazm it-, baḥş it-, baḥşīş it-, beyān it-, bezl it-, birlik it-, bī-vefālīk it-, cān it-, cebr it-, cehd it-, cem^c it-, cenk it-, cevāb it-, cevlān it-, cevr it-, cūş it-, cūnbūş it-, def^c it-, dermān it-, devrān it-, du^cā it-, dūr it-, edā it-, emr it-, evrād it-, faḥr it-, fāyide it-, fehmi it-, fermān it-, fetḥ it-, fidā it-, figān it-, fikr it-, gārāt it-, gāşb it-, gark it-, giriftār it-, gūrūb it-, gusl it-, gūsūl it-, günāh it-, güzēr it-, ḥaber it-, ḥafif it-, ḥafz it-, ḥall it-, ḥalvet it-, ḥamd it-, ḥarc it-, ḥaşıl it-, ḥasta it-, ḥaṭā it-, ḥātem it-, ḥavf it-, ḥayā it-, ḥayāl it-, ḥayrān it-, ḥayret it-, helāk it-, hışm it-, ḥidmet it-, ḥilāf it-, hiss it-, ḥizmet it-, ḥuṭūr it-, hükm it-, ḥürmet it-, ʿid it-, ıttıla^c it-, ʿibādet it-, ictināb it-, iḥtār it-, iḥyā it-, iḳtidā it-, ilhām it-, iltifāt it-, imtişāl it-, in^cām it-, infāk it-, inkisār it-,

inşāf it-, i^crāz it-, irşād it-, irtihāl it-, isnād it-, istiğfār it-, işāret it-, ʿişret it-, iştiḥā it-, ʿitibār it-, i^ctikād it-, i^ctikāf it-, i^ctirāf it-, i^ctirāz it-, i^ctirāzlar it-, ittibā^c it-, izhār it-, ʿizzet it-, ḳabūl it-, ḳahḳaha it-, ḳarār it-, ḳaşd it-, ḳaṭ^c it-, kesb it-, kesr it-, ḳımet it-, ḳıtāl it-, ḳıyām it-, ḳıyās it-, ḳulluḳ it-, ḳurbān it-, la^cnet it-, lāyık it-, luṭf it-, maḥv it-, maḳhūr it-, ma^clūm it-, ma^cmūr it-, marāz it-, maḫhar it-, medḥ it-, melūl it-, mest it-, meşğūl it-, mezīd it-, miḥnet it-, mirāc it-, muḫabbet it-, muḫkem it-, mücellā it-, müsāfir it-, müstecāb it-, müştāk it-, naḳş it-, namāz it-, nazar it-, nefḥ it-, nefy it-, nikāḥ it-, niyyet it-, nūr it-, nüzūl it-, pāk it-, penhān it-, raḫmet it-, recā it-, ref^c it-, refiḳ it-, revā it-, revān it-, ri^cāyet it-, rüçū^c it-, şabır it-, şabr it-, şalavāt it-, şarf it-, şavm it-, sa^cy it-, şayd it-, sebḳat it-, secde it-, sehv it-, selām it-, selīm it-, seyr it-, seyrān it-, sibḳat it-, şoḫbet it-, suç it-, sülūk it-, şādī it-, şefā^cat it-, şefḳat it-, şerḥ it-, şevḳ it-, şikāyet it-, şükr it-, şürū^c it-, ta^cavvüz it-,

- taḳdīs it-, taḳrīr it-, ṭaleb it-, taʿlīm it-, taʿne it-, taṣarruf it-, ṭavāf it-, ṭavīl it-, tebdīl it-, tecellī it-, tebdīr it-, teferrūc it-, tefrīḳ it-, tefsīr it-, tekrār it-, telḳīn it-, teraḳḳī it-, terbiyet it-, terk it-, terkin it-, tesbīḥ it-, teslīm it-, tevakkūc it-, tevbe it-, teveccūh it-, ticāret it-, tīmār it-, ṭulūc it-, ʿuzlet it-, vaṣf it-, vāṣıl it-, vāsvās it-, vażc it-, vesīle it-, vesves it-, vird it-, yad it-, yād it-, yoġı var it-, yoldaş it-, yoldaşlıḳ it-, yoluña ḳurbān it-, zāhir it-, zār it-, zāyi c it-, zebūn it-, zevḳ it-, zıkr it-, zuhūr it.
- itāc at (Ar.):** Söz dinleme, boyun eğme.
itāc at göster- (Ar.+T.): Boyun eğmek, verilen emre uymak.
itāc at g.-ürler 43
itāc at ḳıl- (Ar.+T.): Buyruġa uymak.
itāc at ḳ.-dum 2429
- ʿitāb (Ar.):** Azarlama, tersleme.
ʿi.+Ø 2574
- ʿitāb-ender-ʿitāb (Ar.+Far.+Ar.):**
Şiddetli azarlama, çok tersleme.
ʿi.+Ø 70
- itbāc (Ar.):** Takipçisi kılma, arkasına ardına alma.
i.+Ø 2674
i.+ına 493
- itdür-:** Ettirmek, bir eylemi yaptırmak.
i.-en 1338
i.-meye 508, 509
i.-ür 2462
- ʿitibār (Ar.):** Deġer verme, önem gösterme.
i.+Ø 481, 571, 594, 900, 1364
i.+ı (iye.) 966, 1138
i.+ını 250
- ʿitibār it- (Ar.+T.):** Deġer vermek.
ʿitibār i.-mediler 249
- ʿitibār ol- (Ar.+T.):** Deġer verilmek.
ʿitibār o.-ı sardur 1365
- iʿtikād (Ar.):** İnanma, gönülden bağlanma.
i.+ı (yük.) 1038, 1090
i.+ı (iye.) 1129, 1130
i.+ıla 4^b/3
- iʿtikād it- (Ar.+T.):** İçten bağlanmak.
iʿtikād i.-mek 118
iʿtikād i.-meziseñ 1282
iʿtikād i.-señ 1282
- iʿtikād ṭut- (Ar.+T.):** İnanmak, gönülden bağlanmak.
iʿtikād ṭ.-a 1089
- iʿtikāf (Ar.):** Bir yere kapanıp ibadetle vakit geçirme.
iʿtikāf eyle- (Ar.+T.): İnzivaya çekilip ibadet etmek.
iʿtikāf e.-r 969

- İtikāf e.-rler 965
- İtikāf it-, -de (Ar.+T.):** İbadet etmek.
- İtikāf i.-e 1169
- İtimād (Ar.):** Güvenme.
- i.+um 511
- İtirāf (Ar.):** Başkaları tarafından bilinmesi sakıncalı görülen bir gerçeği saklamaktan vazgeçip açıklama, söyleme, bildirme.
- i.+ı (iye.) 2540
- İtirāf it- (Ar.+T.):** Bir gerçeği gizlemeyip söylemek, bildirmek.
- İtirāf i.-mek 21
- İtirāz (Ar.):** Bir fikri, bir hükmü kabul etmeyip çürütmeye kalkışmak.
- i.+dan 318
- İtirāz eyle- (Ar.+T.):** Bir şeye karşı çıkmak.
- İtirāz e.-rsem 565
- İtirāz e.-señ 564
- İtirāz it-, -der (Ar.+T.):** Bir fikre, bir hükme karşı çıkmak.
- İtirāz i.-mek 319, 1092
- İtirāz i.-üp 591
- İtirāz kııl- (Ar.+T.):** Karşı koymak.
- İtirāz kı.-mayasın 629
- İtirāzlar eyle- (Ar.+T.):** Şiddetle karşı çıkmak.
- İtirāzlar e.-rüz 637
- İtirāzlar it- (Ar.+T.):** Şiddetle karşı çıkmak.
- İtirāzlar i.-meye 1091
- İtirāzlar i.-meyevüz 341
- İtizāl (Ar.):** Bir tarafa çekilme, işten çekilme.
- i.+i (yük.) 1039
- i.+i (iye.) 1131
- İtmek:** Ekmek.
- i.+Ø 645
- İttibāc (Ar.):** Tabi olma, uyma, ardı sıra gitme.
- i.+Ø 251, 253, 948, 952
- i.+dan 1941
- i.+ın 2810
- i.+ından 252
- İttibāc eyle- (Ar.+T.):** Takipçi olmak, uymak.
- İttibāc e.-Ø 1940, 1941
- İttibāc e.-dügi-çün 954
- İttibāc it-, -der (Ar.+T.):** Birine tabi olmak.
- İttibāc i.-e 953
- İttibāc i.-en 2020
- İttibāc i.-mek 955, 2020, 2023
- İttibāc i.-meyicek 2021
- İttibāc kııl- (Ar.+T.):** Birine, bir şeye uymak, ona tabi olmak.
- İttibāc kı.-Ø 947, 1942
- İttibāc kı.-ur 956

ittibāc̣ ḳ.-ursañ 955	1237, 1313, 1322, 1324, 1352,
ittifāk (Ar.): Anlaşma, uyuşma, sözleşme.	1353, 1362, 1365, 1426, 1432, 1452, 1508, 1513, 1545, 1548,
i.+Ø 1256, 2716	1558, 1559, 1573, 1581, 1587,
ittişāl (Ar.): Kavuşma, ulaşma.	1589, 1602, 1606, 1608, 1705,
i.+Ø 2604, 2716	1712, 1714, 1771, 1778, 1786,
i.+um 609	1887, 1898, 1904, 1905, 1905,
iv- : Acele etmek.	1906, 1917, 2131, 2159, 2160,
i.-e (zarf-fiil) 846, 846	2181, 2230, 2230, 2230, 2230,
i.-eler 1486	2243, 2245, 2247, 2266, 2271,
i.-memekdür 1149	2281, 2353, 2353, 2360, 2361,
ivāz (Ar.): Bedel, karşılık, karşılık olarak verilen şey.	2403, 2406, 2423, 2427, 2438, 2443, 2458, 2461, 2462, 2463,
iṿ.+Ø 565, 1372	2470, 2476, 2536, 2538, 2538,
iy : Kendisine söz söylenilen kimse veya kimselerin dikkati çekilmek istendiğinde adın başına getirilir; seslenmeye yani çağırmaya yarar.	2579, 2579, 2590, 2613, 2619, 2619, 2636, 2636, 2643, 2653, 2664, 2664, 2672, 2678, 2685, 2693, 2738, 2739, 2739, 2769,
i.+Ø 155, 171, 175, 175, 177, 177, 182, 193, 201, 202, 222, 223, 241, 256, 257, 259, 264, 267, 292, 298, 317, 317, 345, 402, 423, 542, 591, 592, 599, 609, 613, 615, 616, 659, 662, 662, 663, 663, 664, 665, 665, 665, 666, 666, 667, 668, 668, 678, 678, 684, 732, 747, 769, 786, 807, 821, 826, 829, 883, 913, 917, 938, 940, 955, 991, 995, 1000, 1001, 1048, 1112, 1121, 1155, 1161, 1184, 1230, 1233, 1234, 1235,	2783, 2794, 2805, 2817, 2818, 2818
	iyle- : Hastalanmak, hastalık getirmek.
	i.-diler 553
	iyman (Ar.): bk. imān.
	i.+ıla 537
	iz : İz, işaret, belirti.
	i.+Ø 1237
	i.+ine 1729, 1732
	i.+ini 1162
	i.+inüñ 1796
	izāz (Ar.): Saygı gösterme.

- i.+Ø 130
- izhār (Ar.):** Gösterme, meydana çıkarma.
- izhār eyle- (Ar.+T.):** Göstermek, görünür hale getirmek.
- izhār e.-miş 2031
- izhār it- (Ar.+T.):** Göstermek.
- izhār i.-di 2008
- izle-:** Takip etmek, kollamak.
- i.-mek 1044
- izz (Ar.):** Yücelik, ululuk.
- izz+Ø 415
- izzet (Ar.):** Değer, kıymet, saygı.
- izz+Ø 5, 95, 911, 1259
- izz+dür 687
- izz+e 441
- izz+i (yük.) 1150, 2375
- izz+i (iye.) 385, 915, 1211, 2112
- izz+inden 1080
- izz+inüñ 156
- izz+ler 429
- izz+üñ 2363, 2607
- izz+üñe 2538, 2619, 2739
- izzet bul- (Ar.+T.):** Değer, saygı görmek.
- izzet b.-dı 1671
- izzet it- (Ar.+T.):** Saygı göstermek.
- izzet i.-mek 1810
- izzī (Ar.):** Sabırlı, tahammüllü.
- izzī+Ø 2582
- J**
- jeng (Far.):** Pas, kir.
- j.+Ø 2703
- K, Ķ**
- ķaba:** Büyük, koca, iri.
- ķ.+Ø 2026, 2028
- ķabāyih (<Ar. ķabāih):** Yakışksız, çirkin şeyler.
- ķ.+Ø 1614
- Ķābe ķavseyn (Ar.):** “İki kavis arasındaki mesafe” demek olup, Mirac gecesinde Hz. Muhammet’in göğes yükselmesinden sonra Allah’a iki yay boyu yaklaşması.
- Ķābe ķ.+Ø 422
- Ķābe ķ.+e 28
- Ķābe ķ.+üñ 830
- ķabih (Ar.):** Çirkin, yakışksız, fena.
- ķ.+Ø 601, 2335
- ķābil (Ar.):** Kabul eden, kabul edici.
- ķ.+Ø 1419, 2107
- ķābil eyle- (Ar.+T.):** Kabullenici yapmak.
- ķābil e.-düm 2164
- ķābiliyyet (Ar.):** Yetenek, beceri.
- ķ.+Ø 268, 641, 642, 642

ķābillik, -gi (Ar.+T.): Kabul edicilik.

ķ.+i (yük.) 2165

ķabr (Ar.): Kabir, mezar.

ķ.+Ø 164

ķ.+in 1184

ķabūl (Ar.): Razı olma, kabullenme.

ķ.+Ø 437, 1057, 1164, 1697, 2369

ķ.+i (iye.) 1063

ķabūl eyle- (Ar.+T.): Kabullenmek.

ķabūl e.-dūñ 2165

ķabūl e.-r 3^b/8

ķabūl e.-rem 3^b/5

ķabūl e.-señüz 101

ķabūl it-, -der (Ar.+T.): Razı olmak.

ķabūl i.-di 1667

ķabūl i.-erse 435

ķabūl i.-meye 435

ķabūl i.-mez 329, 368

ķabūl i.-mişler 854

ķabūl i.-üip 2691

ķabūl kııl- (Ar.+T.): Razı olmak.

ķabūl ķ.-Ø 405

ķabūl ķ.-dı 329

ķabūl ol- (Ar.+T.): İstendiđi gibi olmak, geri çevrilmemek.

ķabūl o.-a 91^a/5, 91^a/10

ķabūl o.-dı 2366

ķabūl o.-maz 1331

ķabūl o.-sa 91^a/9

ķabūl o.-ur 935, 4^a/6

ķabz (Ar.): Avuç içine alma, kavrama.

ķ.+Ø 2646

ķ.+ına 2647

ķaç: Herhangi bir şeyin niceliğini sormak için kullanılan soru sıfatı.

ķ.+Ø 154, 2609, 2609

ķaç-: 1. Bir şeyden kurtulmak için hızla uzaklaşmak.

ķ.-ar 75

ķ.-duķ 2426

ķ.-ıardur 1366

2. Bırakıp gitmek, terketmek.

ķ.-Ø 1020, 2607

ķ.-ar 535, 1659

ķ.-asın 1880

ķ.-dı 1280, 2331, 2335

ķ.-dılar 1120

ķ.-mayıcak 1189, 1659

3. Gizlice ve aniden gitmek, ayrılmak.

ķ.-ar 1189, 1440, 1440

ķ.-dı 2656

ķ.-maya 1021

ķaçan: Ne zaman, ne zaman ki, her ne zaman.

ķ.+Ø 11, 123, 187, 197, 204, 204, 262, 366, 741, 765, 865, 973, 1004, 1079, 1084, 1144, 1155, 1157, 1403, 1403, 1495, 1658, 1750, 1875, 3^b/3

ķadar (Ar.): Miktarda, ölçüde, derecede.

ķ.+Ø 156, 157, 157, 158, 159, 164,
166, 166, 167, 334, 336, 451, 461,
931, 1048, 1112, 1134, 1137,
1154, 1420, 1576, 1920, 2007,
2251, 2252, 2686

ķadeĥ (Ar.): Kadeh, ayaklı bardak.

ķ.+Ø 1920, 1924, 2285
ķ.+den 1920, 1921
ķ.+ler 1922

ķadem (Ar.): 1. Ayak.

ķ.+Ø 909, 1035
2. Yarım arşın uzunluğunda bir ölçü
birimi.

ķ.+Ø 233, 1569, 2173, 2514
ķ.+de 2272
ķ.+inde 1108

3. Uğur.

ķ.+Ø 5, 460, 2260, 2269, 2331, 2355

ķadem baş- (Ar.+T.): Bir yere
varmak, ulaşmak.

ķadem b.-ar 532
ķadem b.-masaydı 35
ķadem b.-maya 887
ķadem b.-maz 1332

ķader (Ar.): Yazgı, kader.

ķ.+Ø 1131, 1148
ķ.+den 84

ķadīm (Ar.): Eski.

ķ.+Ø 11, 805, 1244, 1945, 1950,
2034, 2581, 2761

ķ.+e 1857

ķādīr (Ar.): Kudret sahibi, kudretli,
güçlü.

ķ.+Ø 2557

ķādīr (Ar.): Tükenmez kudret sahibi
olan Allah.

ķ.+Ø 2641

ķadr (Ar.): Değer, itibar.

ķ.+Ø 943, 1123

ķ.+e 956

ķ.+i (yük.) 914

ķ.+i (iye.) 1057

ķ.+in 1718

ķadrin bil- (Ar.+T.): Değerini
bilmek.

ķadrin b.-mek 420

ķadrin b.-ürler 4^a/15

ķadrini bil- (Ar.+T.): Değerini
bilmek, değerinin farkına varmak.

ķadrini b.-Ø 1019

ķadrini b.-esin 1210

ķadrini b.-mez 680

ķadrini b.-ürseñ 696

ķadrüni bil- (Ar.+T.): bk. ķadrini bil-
ķadrüni b.-medüñ 1592

ķāf (Ar.): Arap alfabesinin harflerinden
birdir.

k.+Ø 2181, 2711, 2713, 2756

- kāf u nūn (Ar.):** Arapçada, külli iradenin sureti kün (ol) emrini oluşturan k ve n harfleri.
kāf u n.+dan 2756
- kafeş (Far.):** Kafes.
k.+Ø 2088
k.+dür 1740
- kāfir (Ar.):** Allah'ın varlığına ve birliğine inanmayan.
k.+Ø 178, 226, 477, 567, 1416, 1808
k.+e 1621, 2621, 2759
k.+üñ 1503
- kāgıd (<Far. kāgāz):** Kağıt.
k.+Ø 613, 1849
- kāhil (Ar.):** Olgun, erişkin.
k.+i (iye.) 2100
- kāhir (Ar.):** Yok eden, ortadan kaldıran.
k.+idür 2093
- kaḥkaḥā (Ar.):** Kahkaha, yüksek sesle gülme.
k.+sı 2481
- kaḥkaḥā it-, -der (Ar.+T.):** Yüksek sesle gülmek.
kaḥkaḥā i.-enleri 167
- kaḥr (Ar.):** Üstün gelerek mahvetme, helak etme.
k.+Ø 1716, 2091
k.+ıla 473
k.+iñüñ 2654
k.+uñ 2637, 2759
- k.+uñdan 2630, 2755
- kaḥr eyle- (Ar.+T.):** Mahvetmek, üstün gelmek.
kaḥr e.-mek 1046
- kā'il (Ar.):** 1. Söyleyen, diyen.
k.+e 2681
2. Rız olmuşt, boyun eğmiş.
k.+dür 1897
- kā'il ol- (Ar.+T.):** Söylemek, söyleyici olmak.
kā'il o.-a 1003
- kā'im (Ar.):** Bir işte sebat eden, sürekli olan.
k.+Ø 338, 699
- kāināt (Ar.):** Var olan şeylerin hepsi.
k.+uñ 944
- kaḥ-:** Saplamak, çakmak.
k.-dılar 609
- kaḥı-:** Öfkelenmek, kızmak.
k.-maya 1141
- kaḥl-:** 1. Olduğu yeri ve durumu korumak, sürdürmek.
k.-a 569, 698, 1033, 1110, 1267, 1344, 1710, 1843, 2242
k.-am 364
k.-an 1070
k.-anı 899, 1307, 2055, 2205, 2219
k.-anıma 210
k.-anıñ 1236
k.-asın 758

- .-avuz 627
 .-dı 454, 866, 924, 1280, 1514,
 2335, 2341, 2499, 2499, 2499,
 2499, 2606, 2691, 2756
 .-dılar 558, 644
 .-duğı 414
 .-duğ 17, 750, 997, 1322
 .-duñ 2163
 .-ıp 738
 .-ıpdur 2694
 .-ma 397, 875
 .-madı 39, 453, 2345
 .-mağ 416
 .-mamağ 404, 1679
 .-mamış 143, 179, 180, 181, 503
 .-masın 566
 .-masuñ 1349
 .-maya 878, 983, 1033, 1138, 1297,
 2663, 2744
 .-mayana 1073
 .-mayup 1698
 .-maz 142, 188, 277, 774, 1414,
 1702, 1702
 .-mazdı 1410
 .-mış 707, 1738
 .-mışam 2227, 2389
 .-mışı 69
 .-mışıduğ 2510, 2597
 .-mışuz 997, 1785
 .-up 899, 1256
- .-ur 285, 289, 359, 589, 879, 898,
 921
 .-uram 2420
 .-ursın 2258
2. Konaklamak, konmak.
 .-am 1337
3. Artan, arda bırakılan.
 .-a 145, 515, 515, 569
 .-an 144, 1495, 1790
 .-anı 50, 4^b/9
 .-dı 1318
 .-madı 1596
 .-masun 1931, 1933, 1934
 .-mış 652
4. Oyalanmak, vakit geçirmek.
 .-anlar 105, 1916
 .-asın 1887
 .-mağıl 2106
5. Birleşik fiil yapar.
bk. ırak al-, mağrüm al-, mıras al-
yad al-.
al'a (Ar.): Kale.
 .+Ø 1279, 1280, 1281, 1283
 .+da 1280
 .+dan 1279, 1282
 .+m 1277
 .+ya 1282
 .+yı 1281
alb (Ar.): Gönül.

- .+Ø 618, 961, 1140, 1401, 1453,
 1454, 1455, 1462, 1466, 1492,
 1512, 1525, 1543, 1590, 2440,
 2711, 2766, 2766
- .+e 818, 1694
- .+em 2450
- .+i (yük.) 1590
- .+i (iye.) 1316, 2168, 2170
- .+ile 2151, 2170
- .+imüz 2765
- .+in 950
- .+ine 915, 917, 1858, 1906
- .+ini 1906
- .+iyem 2450
- .+lerine 36
- .+ümüz 2697
- .+ünde 696
- .+ünüz 1316
- aldır-:** Yukarı doğru hareket ettirmek.
 .-ıca 829
- aldur-:** 1. Yukarı doğru hareket ettirmek.
 .-sa 3^b/4
 .-up 780, 2115, 2684
 2. Birleşik filler yapar.
 bk. baş aldur-.
- alem (Ar.):** Kalem.
 .+Ø 613, 614, 615, 983, 1314, 1712,
 1962
 .+dur 619
- aleme gel- (Ar.+T.):** Yazılmak.
 aleme g.-di 5^a/2
- ālīb (Ar.):** Kalıp.
 .+Ø 1258
 .+ı (iye.) 109
- aliçe (Far.):** Küçük halı.
 .+Ø 291, 751
- alīl (Ar.):** Az, çok olmayan.
 .+Ø 2180, 2639
- alk-:** Bir tarafa doğru yönelmek.
 .-dı 2335
- amaş-:** Şaşırmak.
 .-dı 709
- amer (Ar.):** Ay.
 .+Ø 558, 1265
- āmīl (Ar.):** Tam, eksiksiz, bütün.
 k.+Ø 1760, 2248, 2756
 k.+e 1023
 k.+lerüñ 2248
- āmīl ol- (Ar.+T.):** Eksiksiz, bütün olmak.
 kāmīl o.-dı 1352
 kāmīl o.-dılar 66
- āmīle (Ar.):** Bütünlük, eksiksizlik.
 k.+Ø 1671
- amu:** Bütün, hep, her.
 .+Ø 34, 55, 165, 312, 617, 731, 731,
 938, 989, 1179, 1310, 1426, 1444,
 1601, 1767, 1772, 2250, 2288,
 2424, 2562, 2566, 2609

- .+dan 1431, 1986
 .+dur 190
 .+lardan 1329
 .+sı 683, 944, 2528
 .+sın 1012, 1052, 1245
 .+ya 1815, 2097
ān (Far.): Bir Şeyin kaynağı, temeli.
 k.+dan 735
an: Kan.
 .+Ø 399, 598, 1169, 1615, 2187,
 2379
 .+dan 2529
 .+dur 301
 .+ı (iye.) 1503, 1503, 2294
 .+ın 2399
 .+laruñ 2098
ana an: Birine dūŐmanlık
 beslemek.
 ana .+Ø 1629
an-: 1. Yetinmek.
 .-asın 1921
 .-ması 1923
 2. Su vb. Şeylere doymak.
 .-maz 1283
anāat (Ar.): Bir Şeyi yeterli gōrōp
 fazlasını istememe, kısımete razı
 olma, yetinme.
 .+Ø 1640, 2751
 .+de 1658
anāat ıl- (Ar.+T.): Yetinmek.
- anāat .-Ø 2708, 2723
anat: Kanat, umayı sağlayan organ.
 .+Ø 2677
anat ur-: Bir işe baŐlamaya
 niyetlenmek.
 anat u.-ur 2265
anca: Nereye.
 .+Ø 117
ancarur: Nereye, ne tarafa.
 .+Ø 99, 2096
 .+ya 114
and (Ar.): Şeker.
 .+Ø 406
anda: Nerede.
 .+Ø 418, 521, 523, 523, 993, 1559,
 1581, 1941, 1954, 2135, 2315,
 2380, 2394, 2789
 .+dur 2387
 .+sa 1259, 1876
 .+sın 2383, 2387
andıl (Ar.): İinde sıvı bir yağ ve fitil
 bulunan kaptan oluşmuş
 aydınlatma aracı.
 .+Ø 2058
andur-: Kandırmak, aldatmak.
 .-ur 2601
anı: Hani, nerede.
 .+Ø 379, 548, 548, 671, 1213, 1213,
 1213, 1214, 1214, 1214, 1215,

2319, 2443, 2581, 2582, 2585,
2594, 2594, 2595

ķankı: Hangi.

ķ.+Ø 2357

ķapıl-: Bir Şeye güvenerek aldanmak,
kanmak.

ķ.-ursın 165

ķapķara: Her tarafı kara olan, siyahlara
bürünmüŐ.

ķ.+Ø 777

ķapu: 1. Kapı.

ķ.+Ø 816, 1255, 2282, 2282

ķ.+dan 1362

ķ.+lar 1292

ķ.+larıdur 816

ķ.+nı 2281

ķ.+sı 821

ķ.+sın 2577, 2616, 2795

ķ.+sına 2457

ķ.+sından 2503

ķ.+sını 91, 2534

2. Hizmet iin gidilen yer, hizmet
yeri; birisinin yanı, huzur.

ķ.+Ø 41, 1058

ķ.+da 1059, 2362, 2365

ķ.+lar 1912

ķ.+lara 2487

ķ.+larına 239

ķ.+ma 2231, 2322

ķ.+mda 2345

ķ.+ña 39, 302, 315, 2225, 2228,
2536, 2734

ķ.+nda 2535, 2794

ķ.+ndan 302, 2796

ķ.+nn 2817

ķ.+nz 97

ķ.+nza 2487

ķ.+nzda 197, 1785, 2485

ķ.+sın 92

ķ.+sına 223, 1917, 2583

ķ.+sında 2454, 2456

ķ.+sındadır 872

ķ.+sından 107

ķ.+sını 91

ķ.+sınn 2450

ķapucı: Bir yerin kapısını bekleyen,
oraya giren ıkandan haberdar
olan kimse.

ķ.+Ø 1704, 2456, 2535

ķapuk: Kabuk, bir Şeyin üstünü
kaplayan ve onu dış etkilere karşı
koruyan serte bölüm.

ķ.+Ø 1257

ķ.+da 1257

ķār (Far.): 1. MeŐgliyet, iş.

k.+Ø 2086

2. Kazan, fayda, yarar.

k.+Ø 659, 659

k.+n-durur 1051

ķār eyle- (Far.+T.): Fayda sağlamak.

kār e.-di 1605

kār e.-mez 542, 1576

kār kııl- (Far.+T.): Etkilemek.

kār kı.-amaz 2820

ķara: Siyah.

ķ.+Ø 82, 173, 1265, 1266, 1661,
2027, 2421, 2585

ķ.+dur 134, 1165

ķarayı dürt-: Siyahı sürmek, siyaha boyamak.

ķarayı d.-ersin 613

ķarañu: Karanlık.

ķ.+da 750, 1523

ķ.+dur 461

ķarañulan-: Karanlıklaşmak.

ķ.-ur 1495

ķarañulandur-: Karanlıklaştırmak.

ķ.-ur 1395

ķarañulık: Karanlık.

ķ.+Ø 703, 2626

ķarār (Ar.): Yargı, hüküm.

ķarār eyle- (Ar.+T.): Bir karara varmak.

ķarār e.-Ø 1209

ķarār e.-mez 1699, 1703, 1735

ķarār e.-miş 1380

ķarār it- (Ar.+T.): Bir karara, hükme varmak.

ķarār i.-eler 719

ķarār i.-mez 826

ķarār kııl- (Ar.+T.): 1. Bir yargıda bulunmak.

ķarār kı.-a 263

2. Varolan durumun sürekliliğini sağlamak.

ķarār kı.-miş 1370

ķarār tüt- (Ar.+T.): Varolan durumun devamını sağlamak.

ķarār t.-miş 2103

ķarar-: 1. Siyahlaşmak, kara renge dönüşmek.

ķ.-dı 2334

2. Işığının gitmesi, göz için görmemek.

ķ.-ur 1396

ķardaş: Kardeş.

ķ.+durur 1665

ķ.+ını 1367

ķ.+ları 1727

ķarğa: Karga, sesinin çirkinliğiyle bilinen kuş.

ķ.+lar 2482

ķariş: El parmaklarını birbirinden ayırınca, başparmak ile serçe parmağın arasındaki açıklık.

ķ.+Ø 2605

ķariş-: İki şeyin bir araya gelip birbirinin içinde dağılması.

ķ.-ıp 848

ķarī (Ar.): Okuyan, okuyucu.

- ķ.+nũñ 697
- ķarĩn (Ar.):** Bir Şeye sahip olan.
- ķ.+Ø 918, 1896
- ķarŐu:** Bir Şeyin, bir yerin, bir kimsenin, esas tutulan yüzünün ilerisi, karşı.
- ķ.+Ø 793, 920, 1205, 1811, 2051, 2077, 2160, 2433
- ķ.+dur 1557, 1557
- ķ.+ña 816
- ķ.+ñuzda 96
- ķ.+sına 818, 1646, 1961
- ķ.+sında 304, 1404, 1485, 2078, 2261, 2274, 2665, 2758
- ķarŐu var-:** Karşı gelmek, muhalif olmak.
- ķarŐu v.-maĝa 1051
- ķarŐula-:** Dışarıdan gelen birine karŐılayıcı olarak çıkmak.
- ķ.-dı 1992
- ķartaŐ:** Kardeş.
- ķ.+Ø 1366
- ķarye (Ar.):** Köy.
- ķ.+dür 700
- ķarŐ (Ar.):** Ödünç alma.
- ķarŐ al- (Ar.+T.):** Ödünç almak.
- ķarŐ a.-asın 2691
- ķaŐd (Ar.):** Niyet, amaç.
- ķ.+Ø 137, 474
- ķ.+lar 1203
- ķaŐd eyle- (Ar.+T.):** Amaçlamak.
- ķaŐd e.-mezsin 2533
- ķaŐd it-, -der (Ar.+T.):** Kötülük etmek, zarar vermeyi istemek.
- ķaŐd i.-egördi 2545
- ķaŐd i.-er 152, 2631
- ķaŐd ol- (Ar.+T.):** Amaçlanmak.
- ķaŐd o.-an 1980
- ķasem (Ar.):** Yemin, and.
- ķ.+Ø 917
- ķāŐır (Ar.):** Kusurlu.
- ķ.+Ø 11, 17, 712
- ķ.+uz 19
- ķaŐırĝa:** Şiddetli rüzgar.
- ķ.+Ø 2265
- ķaŐır (Ar.):** Kısa, boysuz.
- ķ.+ine 1548
- ķaŐr (Ar.):** Köşk, saray.
- ķ.+Ø 860, 1901
- ķāŐki (Far.):** KeŐke.
- k.+Ø 1564, 2396
- ķat:** 1. Üst üste konulmuŐ Şeylerden her biri, tabaka.
- ķ.+Ø 220, 842, 853, 968, 1140, 1140, 1314, 1424, 1990, 2152, 2183, 2200, 2534, 2551, 2551, 2605
- ķ.+dur 1423, 1423
- ķ.+ı (yük.) 857
- ķ.+ın 567
- ķ.+ınuñ 854, 855, 856, 856
2. Huzur, makam.

- .+ına 90, 343, 550, 1018, 2307
 .+ında 208, 277, 336, 385, 385, 462,
 607, 872, 939, 941, 1062, 1063,
 1065, 1132, 1180, 1329, 1550,
 1558, 1572, 1614, 2024, 2050,
 2363, 2375, 2377, 2395, 2400,
 2482
 .+ındağı 940
 .+larında 74, 237
 .+umda 4^a/5
 .+uňa 2405
 .+uňda 542
 .+uňuzdan 197
 3. Yer, mevki.
 .+ında 281, 464
 4. Yan, ön.
 .+ına 353, 559, 655, 1987, 2067,
 2414, 2435
 .+ında 865, 961
 .+ından 557, 1154
 .+ındayam 521
 .+larından 2479
a (Ar.): Sona erdirme, bitirme.
a it-, -der (Ar.+T.): Yol almak,
 katetmek, ilerlemek.
 a i.-er 2154
 a i.-ersin 2272
 a i.-üň 2144
at-: Bir araya getirmek, eklemek.
 .-ar 2114, 2694
- .-dılar 1598
 .-uň 4^a/6
atı: Pek, ok, ziyade.
 .+Ø 199, 611, 644, 993, 1384, 1542,
 1578, 1579, 2177, 2236, 2406
 .+dur 1045
atı: Sert.
 .+ları 2094
atı: Ekmekle karın doyurmak
 gerektiğinde, ekmeğe katılan
 peynir, zeytin, helva vb. yiyecek.
 .+Ø 645
atı eyle-: Bir yiyeceği ekmekle
 beraber yemek.
 atı e.-ye 1304
ai (Ar.): Kesip atan, tereddütsüz.
 .+le 149, 587
ātib (Ar.): Yazan, yazıcı.
 k.+Ø 617, 619
 k.+em 616
 k.+ini 1083
atıl (Ar.): Öldürülmüş kimse.
 .+Ø 572
 .+e 587
atıl (Ar.): Öldürme.
 .+i (yük.) 586
 .+ile 2209
atlan-: Dayanmak, tahammül etmek.
 .-a 366, 469, 562, 1043
 .-an 407

- ķ.-ımaz 2242, 2781
- ķatre (Ar.):** Damla.
- ķ.+Ø 284, 409, 1218, 2019, 2030,
2178, 2260, 2260, 2310, 2573,
2652
- ķ.+de 1830
- ķ.+dür 2531, 2741
- ķ.+lerinden 1970
- ķ.+ñ 2277
- ķ.+si 3, 277, 774, 1353, 2624, 2743
- ķ.+sin 2699
- ķ.+sinüñ 1971
- ķ.+ye 2761
- ķ.+yi 2019
- ķatrelik, -ğı (Ar.+T.):** Damlalık, damla
olma hali.
- ķ.+ı (iye.) 2260
- ķav:** Çabuk tutuşur bir madde.
- ķ.+ına 1021
- ķavī (Ar.):** Güçlü, kuvvetli.
- ķ.+Ø 526, 1831
- ķ.+dür 2268
- ķavl (Ar.):** Söz, lakırtı.
- ķ.+Ø 574, 575, 1935
- ķ.+ın 933
- ķ.+i (iye.) 10
- ķ.+ile 2810
- ķ.+in 833
- ķ.+ini 1938
- ķ.+ümüz 2698
- ķ.+üñde 1269
- ķavm (Ar.):** İnsan topluluğı, kavim.
- ķ.+Ø 1222, 1504, 1505, 1505
- ķ.+ini 1367
- ķavs (Ar.):** Yay.
- ķ.+Ø 383
- ķavseyn (Ar.):** İki kavis.
- ķ.+e 922
- ķavuş-:** Ayrı kalınan, sevilenle bir araya
gelmek.
- ķ.-mağa 105
- ķavuşdur-:** Ayrı kalanları bir araya
getirmek.
- ķ.-a 255
- ķ.-uban 324
- ķaya:** Büyük taş, kaya.
- ķ.+lar 847
- ķayd (Ar.):** Endişe, telaş.
- ķ.+ını 1010
- ķaygu:** Üzüntü, endişe, tasa.
- ķ.+dan 2446
- ķaygulu:** Endişesi, üzüntüsü olan, üzgün.
- ķ.+lar 2507
- ķayır-:** Korumak, merak etmek.
- ķ.-ma 1379
- ķ.-ugör 1379
- ķāyim (<Ar. ķā'im):** Bir işte sebat eden.
- ķ.+Ø 906, 1405, 2092
- ķāyināt (<Ar. ķā'ināt):** Var olan şeylerin
hepsi.

- k.+Ø 25, 1319
k.+dan 230
- ķayna-**: Yerinde duramamak, oynamak.
ķ.-ram 2378
ķ.-yup 1969
- ķayu**: Kaygı, endişe, tasa.
ķ.+lara 2225
- ķayuķ-**: Endişe etmek.
ķ.-maz 1703
- ķayyūm (Ar.)**: Baki olan, ezeli manasında olup, Allah'ın sıfatlarından.
ķ.+Ø 6, 1945
- ķazā (Ar.)**: 1. Olacağı ezelden Allah tarafından takdir olunan şeylerin gerçekleşmesi.
ķ.+Ø 1148
2. Kötü, zararlı iş.
ķ.+Ø 2821
ķ.+dan 84
- ķazan-**: Hak etmek, elde etmek.
ķ.-a 489
ķ.-amaduk 2519
ķ.-ıgör 145
- ķebāb (Ar.)**: Yanmış, yanık.
ķ.+Ø 398
- ķebīr (Ar.)**: Büyük, ulu.
ķ.+Ø 120, 598, 1907
- ķebūd (Far.)**: Gök rengi, mavi.
ķ.+Ø 171
- ķeder (Ar.)**: Üzüntü, sıkıntı, dert.
ķ.+Ø 499
- ķefen (Ar.)**: Kefen.
ķ.+dür 150, 164
- ķefīl (Ar.)**: Verdiği sözü yerine getirmeyenin bütün sorumluluğunu üzerine alan kimse.
ķefīl ol- (Ar.+T.): Kefil olmak.
ķefīl o.-updur 1375
- ķel (Far.)**: Saçı dökülmüş kişi.
ķ.+üñ 1158
- ķelām (Ar.)**: 1. Söz.
ķ.+Ø 11, 312, 364, 572, 647, 1646
ķ.+a 573
ķ.+ı (yük.) 591
ķ.+ın 696, 831
ķ.+ınuñ 1865
ķ.+uñ 1234, 2587
2. Başta Allah'ın varlığı, birliği, peygamberlik ve ahiret olmak üzere İslamiyetin ana ilkelerini konu edinen bilim.
ķ.+Ø 715
- ķelām eyle- (Ar.+T.)**: Söz etmek, bir konu üzerine konuşmak.
ķelām e.-meye 1298
- ķelām kııl- (Ar.+T.)**: Konuşmak.
ķelām ķ.-ur 990, 1311, 1768
- ķelb (Ar.)**: Köpek.

- k.+Ø 955
- kelîl (Ar.):** Körleşmiş, kesmez, işlemez.
- k.+Ø 2740
- kem (Far.):** Kötü, fena.
- k.+Ø 65, 250
- k.+den 2716
- kemāl (Ar.):** Olgunluk, yetkinlik.
- k.+Ø 2, 3, 57, 110, 157, 193, 337, 340, 365, 417, 420, 443, 443, 449, 455, 463, 620, 705, 737, 739, 754, 861, 967, 968, 1013, 1168, 1320, 1325, 1343, 1343, 1417, 1453, 1466, 1478, 1525, 1554, 1556, 1557, 1675, 1773, 1776, 1836, 1860, 1892, 1892, 1910, 1954, 1977, 2119, 2123, 2248, 2249, 2249, 2250, 2259, 2259, 2512, 2527, 2556, 2664, 2695, 2747, 2802, 2805, 3^b/7
- k.+den 68, 342
- k.+e 232, 871, 1013, 1340, 1801, 1983, 2713
- k.+i (yük.) 2020
- k.+i (iye.) 3, 1325, 1463
- k.+in 1016, 2542
- k.+ine 2, 10
- k.+ler 337, 2255
- kemāl bul- (Ar.+T.):** Olgunlaşmak.
- kemāl b.-dı 945, 2740
- kemāl b.-dılar 970
- kemāl kıl- (Ar.+T.):** Olgun hale getirmek.
- kemāl kı.-dı 1512
- kemāl ol- (Ar.+T.):** Olgunlaşmak.
- kemāl o.-dı 23
- kemālāt (Ar.):** İnsanın bilgi ve ahlak bakımından olgunluğu.
- k.+Ø 2007
- k.+ı (yük.) 1677
- kemān (Far.):** Yay.
- k.+dan 632
- kemīne (Far.):** Âciz, zavallı.
- k.+Ø 2830
- kemterīn (Far.):** En küçük, çok eksik.
- k.+Ø 2560
- kendü:** Kendi, öz.
- k.+Ø 60, 60, 137, 206, 208, 209, 272, 515, 515, 530, 624, 1015, 1018, 1021, 1088, 1099, 1302, 1355, 1379, 1379, 1418, 1549, 1567, 1567, 1592, 1689, 1733, 1829, 1830, 1856, 1946, 1948, 1953, 1953, 1955, 1959, 2004, 2123, 2126, 2141, 2216, 2255, 2329, 2469, 2516, 2518, 2526, 2529, 2539, 2552, 2566, 2566, 2573, 2632, 2632, 2633, 2633, 2695, 3^b/7, 4^b/8
- k.+de 860, 878, 879, 1370, 1370, 1371, 1380, 1738, 1951, 2498

- k.+den 271, 877, 1163, 1567, 2216
k.+ler 649, 851, 1309
k.+lerde 1600, 1674
k.+lere 711, 739
k.+müzde 907
k.+müzi 341, 2520
k.+müzüñ 463
k.+nüñ 515, 518, 880, 1158, 1163,
1566, 1576, 1796, 1948, 1955,
1955, 1992, 2040, 2118, 2255,
2501, 3^b/7
k.+ye 337, 359, 360, 374, 898, 1033,
1054, 1144, 1394, 1510, 1566,
1858, 1872, 2554, 2607
k.+yi 525, 1101, 1101, 1162, 1567,
1568, 2467
k.+yile 2056
kendülük: Bir nesnenin varlığını
oluşturan şey.
k.+den 1031
kendülük, -gi: Kendilik, özlük.
k.+in 873
kendüz (kendü+öz): Kendi özü, ben
kendim.
k.+i (yük.) 569, 1795, 1836
k.+idür 2084
k.+imi 1575, 1575
k.+in 889, 1102, 1831, 1831
k.+inden 1087, 1680, 1837
k.+ine 752, 1125, 1320, 1795, 1992,
2125, 2126, 2257, 2390, 2431
k.+ini 889, 1099, 1735
k.+inüñ 1832
k.+üm 303, 1570
k.+ümden 303
k.+ümi 1566
k.+üñ 2566
k.+üñi 210, 1161, 1399
kenz (Ar.): Define, hazine.
k.+Ø 2751
kerāmet (Ar.): İkrām, ağırlama.
k.+Ø 56, 95, 98, 1527
kerāmet göster- (Ar.+T.):
Ermişcesine yapılan doğüstü iş.
kerāmet g.-ürse 637
kerem (Ar.): Bağışlama, lütuf.
k.+Ø 7, 141, 431, 651, 1086, 1119,
1145, 1251, 1359, 1468, 1775,
2708
k.+inde 1108
k.+sin 2698, 2795
kerem kııl- (Ar.+T.): Bağışta, ihşanda
bulunmak.
kerem kı.-Ø 2470
kerīm (Ar.): Kerem sahibi, cömert.
k.+Ø 139, 1145
k.+den 652
kerre (Ar.): Defa, kez.
k.+Ø 565, 1305

kes (Far.): Kişi, kimse.

k.+Ø 148

kes-: 1. Kesici aletle bir şeyi ayırmak.

k.-Ø 1372, 1682

k.-e (z.f.) 1506, 1506

k.-er 1506

k.-üp 559

k.-mek 1262

2. Sonlandırmak, sona erdirmek,
bitirmek, ara vermek.

k.-Ø 1883

k.-diler 229

k.-e 1056, 1088

k.-mege 2533

3. Birleşik fiil yapar.

bk. **dilüñ kes-**.

kesād (Ar.): Yokluk, kıtlık.

k.+Ø 1614

kesb (Ar.): Çalışıp kazanma.

k.+imüzdendür 581

k.+ümden 137

kesb it- (Ar.+T.): Çalışıp kazanmak.

kesb i.-mek 1813

kesidād (Ar.): Her şeyin aşağısı olanlar.

k.+Ø 2318

keşif (Ar.): Kaba, yoğun, kalın.

k.+Ø 2150

kesil-: Son verilmek, bölünmek.

k.-e 2318

keşir (Ar.): Çok, bol.

k.+Ø 326, 876, 877, 1192, 1281,
2344, 2639

k.+i (yük.) 2180

kesr (Ar.): Kırma, kırılma.

k.+Ø 534, 1393

kesr it-, -der (Ar.+T.): Parçalayan,
kıran.

kesr i.-en 498

keşret (Ar.): Tasavvufta kalabalık
anlamında olup, Allah'ın varlığı
dışındakileri ifade eder. Bir olan
Allah'ın isim ve sıfatlarıyla tecelli
edip, çokluk halinde
görünmesidir.

k.+Ø 361, 1888, 2559, 2565, 2828

k.+den 2559

k.+i (yük.) 1889

kesük: Kesik, kesilmiş olan.

k.+Ø 2070

keşf (Ar.): 1. Açma, meydana çıkarma.

k.+Ø 357, 411, 563, 815, 1479, 1480,
1481, 1513, 2539, 2569, 2776

2. Gizli birşeyi bulma.

k.+e 352, 408

keşf ol- (Ar.+T.): Bir sırrı öğrenmek.

keşf o.-a 814, 815, 820, 1294,
1319, 1353

keşf o.-ur 816, 1858, 1893

keşif (Ar.): Gizli olmayan, açık.

k.+Ø 356, 356

kethüdā (<Far. ked-hüdā): Zengin kimselerin ve devlet büyüklerinin buyruğunda çalışan, onların birtakım işlerini gören kimse, kâhya.

kethüdā tur- (Far.+T.): Saygı göstermek.

kethüdā t.-mağ 716

ketm-i ʿadem (Ar.+Far.): Allah'ın ruh ve cisim âlemlerini yaratmayı istediği zaman bütün mahlukların ilki olan cevher-i ahzar'ın çıktığı yer.

ketm-i ʿa.+den 2597, 2622, 2771

kevn (Ar.): Var olma, varlık.

k.+üñ 1490

kevn ü mekân (Ar.+Far.): Kâinat.

kevn ü m.+Ø 1700

kevşer (Ar.): Maddî ve manevî çokluk.

k.+Ø 1711, 2818

k.+üm 2377

key: Çok, pek, gayet.

k.+Ø 109, 707, 710, 882, 1133, 1281, 1662, 2050

keyf (Ar.): Arzu, istek.

k.+Ø 2716

kez: Defa, kez.

k.+Ø 231, 395, 406, 1105, 1238, 1562, 1718, 1724, 1737, 1900, 2056, 2342, 2470, 2661

kezin: bk. kez.

k.+Ø 1561, 1972, 2413

kible (Ar.): Bazı ibadetler yerine getirilirken dönülen Kâbe'nin bulunduğu yön.

k.+Ø 962, 1184

k.+ye 3^b/10

kıgılcım: Kıvılcım.

ķ.+Ø 1021

ķıl: İnsanın derisinde çıkan ipliksi uzantı.

ķılı iki yar-: Titizlikle üstünde durmak.

ķılı iki y.-ar 196

ķıl-: 1. Bir işi yerine getirmek, yapmak, bir işi gerçekleştirmek.

ķ.-Ø 153, 348, 614, 815, 882, 978, 1009, 1267, 1887, 1972, 2282, 2282, 2513, 2596, 2613, 2638, 2648, 2722, 2748, 2764, 2833, 2833

ķ.-a 451, 527, 554, 604, 790, 1055, 1093, 1097, 1103, 1149, 1373, 1594, 2007, 2253, 2254, 2275

ķ.-adur 2476

ķ.-alar 2133

ķ.-am 544, 1218, 1218

ķ.-an 259, 743, 1982, 2407, 2407

ķ.-asın 2274, 2492, 2585

ķ.-ayım 2134

ķ.-dı 49, 128, 633, 655, 660, 804,
836, 919, 1017, 1118, 1329, 1431,
1478, 1825, 1863, 2002, 2018,
2040, 2043, 2114, 2211, 2211,
2212, 2216, 2334, 2437, 2504,
2640, 2645, 2671

ķ.-dılar 645, 1761, 1902, 2219

ķ.-duķ 2587

ķ.-duķça 2802

ķ.-dum 502, 567, 569, 789

ķ.-duñ 2166, 2383, 2611, 2667

ķ.-ma 613, 2213, 2575, 2596, 2677,
2692, 2702, 2715, 2725, 2731,
2755, 2813, 2833

ķ.-maduñ 2174

ķ.-maġa 1589

ķ.-maķ 1780

ķ.-maķdur 1746

ķ.-mayana 43

ķ.-mayınca 1325, 1332

ķ.-maz 1915, 2455

ķ.-mış 171, 174, 545, 987, 1562,
2068, 2119

ķ.-mışdur 777

ķ.-mışsın 2440

ķ.-mışsuz 1782

ķ.-sa 597, 629, 891, 2252, 2624

ķ.-sun 989, 1310, 1389, 1601, 1767

ķ.-up 280, 1168

ķ.-ur 27, 102, 217, 435, 594, 661,
703, 768, 871, 955, 957, 979,
1031, 1122, 1174, 1174, 1307,
1376, 1406, 1436, 1518, 1741,
1742, 2122, 2346, 2375, 2467,
2468, 2565

ķ.-urısam 471

ķ.-urise 2169

ķ.-urlar 1170

ķ.-ursa 158, 629, 1093

2. Birleşik fiiller yapar.

bk. **ārzū ķıl-**, **āsān ķıl-**, **‘aṭā ķıl-**, **bāķī
ķıl-**, **beyān ķıl-**, **beyit ķıl-**, **boş ķıl-**,
buḥte ķıl-, **cefā ķıl-**, **cehd ķıl-**, **cem
ķıl-**, **cüdā ķıl-**, **cüst ü cū ķıl-**,
cürmü ķıl-, **çāre ķıl-**, **defc ķıl-**,
derhemler ķıl-, **diri ķıl-**, **dür ķıl-**,
edā ķıl-, **eşer ķıl-**, **fānī ķıl-**, **farz
ķıl-**, **fehmi ķıl-**, **fidā ķıl-**, **fuzūl ķıl-**,
günāh ķıl-, **güzer ķıl-**, **ḥalāř ķıl-**,
ḥāmil ķıl-, **ḥāřıl ķıl-**, **ḥavāle ķıl-**,
ḥayāl ķıl-, **ḥazer ķıl-**, **helāk ķıl-**,
heves ķıl-, **ḥicāb ķıl-**, **ḥikmet ķıl-**,
ḥisāb ķıl-, **ḥiṭāb ķıl-**, **ıraq ķıl-**,
ıṭṭilāc ķıl-, **iḥtiřāř ķıl-**, **iḥtiyāc ķıl-**,
iltifāt ķıl-, **‘ināyet ķıl-**, **infiřāl ķıl-**,
iřāret ķıl-, **iṭācāt ķıl-**, **i‘tirāz ķıl-**,
ittibāc ķıl-, **ķabūl ķıl-**, **ķanācāt ķıl-**,
kār ķıl-, **ķarār ķıl-**, **kelām ķıl-**,
kemāl ķıl-, **kerem ķıl-**, **ķiyās ķıl-**,

ku'ūd kıl-, luḫf kıl-, maḫv kıl-,
ma'ḥmūr kıl-, ma'ṣiyyet kıl-, melāl
kıl-, melik kıl-, merḫamet kıl-,
mesrūr kıl-, mes'ul kıl-, mevṣūf
kıl-, mezīd kıl-, muḫabbet kıl-,
muṣāḫib kıl-, muṣavver kıl-, muṭī'c
kıl-, mübeddel kıl-, mübtelā kıl-,
mücellā kıl-, müheyyā kıl-,
mükerrer kıl-, münevver kıl-,
mürde kıl-, müstagnī kıl-,
müstahak kıl-, müstecāb kıl-,
müṣerref kıl-, namāz kıl-, nazār
kıl-, nihān kıl-, nüfūr kıl-, nüzül
kıl-, pāk kıl-, pāre kıl-, pās kıl-,
penāh kıl-, raḫmet kıl-, refīk kıl-,
revā kıl-, rūzi kıl-, rükū'c kıl-, sa'īd
kıl-, ṣalāt kıl-, ṣalavāt kıl-, sa'cy
kıl-, sebeb kıl-, secde kıl-, sefer
kıl-, selb kıl-, seyrān kıl-, sezā kıl-
, şınuḫlu kıl-, şād kıl-, şādi kıl-,
şefkat kıl-, şeyn kıl-, şümār kıl-,
şürū'c kıl-, tābi'c kıl-, ṭaleb kıl-,
ṭalep kıl-, tamām kıl-, taṣavvur
kıl-, ṭavāf kıl-, tecellī kıl-, teennī
kıl-, teferrūc kıl-, tefriḫa kıl-,
temām kıl-, terk kıl-, tevbe kıl-,
teveccūh kıl-, tevekkül kıl-, tuḫūr
kıl-, 'ubūr kıl-, 'udül kıl-, 'urūc
kıl-, 'uzleti kıl-, vācib kıl-, vaḫy
kıl-, vāḫıf kıl-, vefā kıl-, vekīl kıl-,

vesīle kıl-, vezīr kıl-, yaraḡıñ kıl-,
yaraḡuñ kıl-, yārī kıl-, zāhir kıl-,
zā'il kıl-, zebūn kıl-, zinde kıl-,
ziyāde kıl-, zūḫūr kıl-.

kılavuz: Rehber, yol gösterici.

ķ.+Ø 2810

kılıç: Kılıç, genelde tek tarafı keskin,
uzun çeşitli şekilleri bulunan
savaş aleti.

ķ.+Ø 2820

ķ.+ıla (iye.) 1262

kılıç: bk. kılıc.

ķ.+Ø 1284, 1284

kırk: Kırk, sayı olarak 40.

ķ.+Ø 1003, 1005, 1006, 1169, 1172,
1173, 1173, 1174, 1305, 1305,
1307, 1309, 1967, 2369

ķ.+da 1174, 1175, 1175, 1176

ķ.+ı (iye.) 1008

ķ.+ıñuzdur 994

ķ.+lar 1176

ķ.+uñuzda 994

kırkar: Her birine kırk, her defasında
kırkı bir arada olan.

ķ.+Ø 1306

ķiṣāş (Ar.): Bir suçla misliyle karşılık
verilmesi.

ķ.+Ø 2681

ķısm (Ar.): Bölüm, parça.

ķ.+Ø 1515

kısmet (Ar.): Bölme, pay etme.

kısmet it-, -der (Ar.+T.):

Paylaştırmak, dağıtmak.

kısmet i.-er 1036

kışşa (Ar.): Hikaye, macera.

ķ.+Ø 325

ķ.+dan 536, 621

ķ.+larda 326

ķ.+lardan 621

ķ.+larından 2325

ķ.+sın 272, 480, 570, 697

ķ.+sına 462, 556, 643

ķ.+sınıñ 643

ķış: Kış mevsimi.

ķ.+Ø 1117, 2057, 2646, 2819

ķ.+da 2115

ķıtāl (Ar.): Vuruşma, savaşma.

ķ.+de 149

ķıtāl it- (Ar.+T.): Savaşmak.

ķıtāl i.-mez 1624

ķıy-: Feda etmek, acımadan vermek.

ķ.-mayınca 1327

ķıya: Kıyasıya, sert.

ķ.+Ø 1551

ķıyām (Ar.): Ayağa kalkma, ayakta durma.

ķ.+Ø 843, 844, 990, 1311, 1391,

1768, 2208, 2267

ķ.+ını 840

ķıyām eyle- (Ar.+T.): 1. Namazda ayakta durmak.

ķıyām e.-düğince 2152

ķıyām e.-r 986

2. Ayağa kalkma, doğrulma, ayakta durma; güneş için doğmak.

ķıyām e.-r 840, 842

ķıyām e.-rmiş 845

ķıyām it- (Ar.+T.): 1. Namazda ayakta durmak.

ķıyām i.-diler 1597

2. Ayakta durmak, beklemek.

ķıyām i.-meyeler 650

ķıyām i.-mişdür 846

ķıyām kııl- (Ar.+T.): Beklemek.

ķıyām ķ.-ur 1307

ķıyām tut- (Ar.+T.): Ayakta durmak.

ķıyām ķ.-ar 446, 755

ķıyāma tur- (Ar.+T.): 1. Ölümden sonra yeniden dirilip ayağa kalkmak.

ķıyāma ķ.-asın 823

2. Namazda ayakta durmak.

ķıyāma ķ.-miş 839

ķıyāmet (Ar.): Dünyanın sonunun geleceği zaman.

ķ.+Ø 823, 847, 1909, 2819

ķıyās (Ar.): Karşılaştırma.

ķ.+Ø 2654

kıyās it-, -der (Ar.+T.): Karşılaştırma yapmak.	327, 352, 355, 364, 364, 376, 392, 402, 408, 414, 430, 493, 496, 502,
kıyās i.-erler 252	510, 511, 525, 569, 621, 633, 635,
kıyās i.-me 1521	654, 678, 680, 683, 687, 687, 687,
kıyās kıl- (Ar.+T.): Karşılaştırmak.	688, 689, 690, 691, 692, 695, 700,
kıyās kı.-Ø 1472, 1491, 2188	730, 736, 754, 767, 789, 790, 812,
kıymet (Ar.): Kıymet, değer.	812, 833, 843, 856, 856, 865, 902,
kı.+Ø 912, 912, 972, 1259	904, 904, 905, 946, 956, 976, 990,
kı.+i (yük.) 1327	1013, 1021, 1035, 1040, 1045,
kı.+i (iye.) 550, 653, 2112	1049, 1075, 1078, 1094, 1132,
kıymetini bil- (Ar.+T.): Değerinin farkında olmak.	1134, 1151, 1152, 1161, 1169,
kıymetini b.-ür 490	1218, 1218, 1253, 1267, 1287,
kıymetlerin bil- (Ar.+T.): Değerlerinin önemini anlamak.	1295, 1311, 1319, 1329, 1352,
kıymetlerin b.-mez 492	1354, 1364, 1368, 1417, 1418,
kız: Kız çocuğu.	1421, 1453, 1463, 1466, 1478,
kı.+Ø 574, 1222, 1366, 1672, 1725	1492, 1512, 1525, 1526, 1527,
kı.+ı (yük.) 1673	1537, 1544, 1558, 1572, 1677,
kı.+ı (iye.) 1720	1680, 1685, 1685, 1688, 1707,
ki: 1. Ki, kendinden sonraki cümleyi, kendinden önceki cümleye “tümleç”, “nesne” ilgisiyle bağlar; kendinden sonraki cümleyi kendinden önceki cümlenin bir unsuruna sıfat veya açıklama ilgisiyle bağlar; bağlama edatı olarak kullanılır.	1743, 1744, 1745, 1749, 1756,
kı.+Ø 7, 26, 27, 28, 47, 106, 129, 133, 211, 217, 259, 265, 269, 272, 313,	1768, 1818, 1825, 1847, 1864,
	1961, 1961, 1997, 1998, 1999,
	2000, 2006, 2018, 2021, 2038,
	2089, 2091, 2099, 2102, 2131,
	2136, 2148, 2166, 2230, 2288,
	2302, 2308, 2396, 2398, 2402,
	2405, 2480, 2521, 2535, 2538,
	2544, 2559, 2559, 2567, 2578,
	2595, 2596, 2598, 2606, 2608,
	2619, 2637, 2671, 2671, 2673,

- 2690, 2701, 2739, 2782, 2788,
2820, 2838, 3^b/8, 4^b/6, 91^a/10
2. Bazı kelimelerin sonuna bir ek
gibi gelerek zarflar ve bağlaçlar
oluşturur.
- illā k.+Ø 1072, 2174, 2422
- ne k.+Ø 1074, 1087
- şöyle k.+Ø 331
- tā k.+Ø 489, 739, 848, 962, 1010 ,
1023, 1204, 1210, 1269, 1321,
1324, 1329, 1846, 2043, 2313,
2349, 2408, 2459, 2535, 2732,
2768, 2778, 91^a/8
- kibr** (Ar.): Kendini beğenme,
büyüklenme.
k.+Ø 535, 543, 546, 772, 1358, 1684,
2306, 2606, 2704, 2710
k.+i (yük.) 150
k.+i (iye.) 2252
k.+idür 1654
k.+ile 2697
k.+üñ 2236
- kibrit** (Ar.): Kibrit.
k.+ile 1021
- kibriyā** (Ar.): Büyüklük, ululuk.
k.+Ø 5, 1291, 2237, 2538, 2619,
2665, 2739, 2758, 2819
k.+nı 2527
k.+nuñ 2530, 2634, 2770
k.+sın 1948
- k.+sında 460
- kiçik**: Küçük.
k.+Ø 578
- kilīd** (Far.): Kilit.
k.+Ø 891, 1324, 1362, 2060, 2503,
2729
k.+den 2062
k.+i (iye.) 1255
- kilīd vur-** (Far.+T.): Kapatmak,
kapalı hale getirmek.
kilīd v.-ma 2577
- kim** (I): Kim, hangi kişi anlamında
cümlede, özne, tümleç, nesne,
yüklem görevinde kullanılır.
k.+Ø 17, 18, 18, 97, 275, 680, 718,
718, 828, 837, 880, 951, 957, 990,
1163, 1311, 1352, 1354, 1627,
1627, 1768, 1864, 1974, 2062,
2279, 2405, 2491
k.+den 2411
k.+durur 1665, 2407
k.+dür 1609, 1627, 1838
k.+e 709, 1551, 2293, 2415, 2637,
2637, 2796, 2820
k.+lerdür 1609
k.+lerüñle 209
k.+üñ 880, 946, 1818, 2302
k.+üñle 2308
- kim** (II): 1. Kim, kendinden sonraki
cümleyi, kendinden önceki

cümleye “tümleç”, “nesne”	731, 733, 737, 743, 751, 751, 754,
ilgisiyle bağlar; kendinden sonraki	757, 758, 762, 764, 765, 772, 776,
cümleyi kendinden önceki	788, 792, 792, 795, 798, 799, 802,
cümlenin bir unsuruna sıfat veya	804, 823, 836, 861, 869, 870, 871,
açıklama ilgisiyle bağlar; bağlama	872, 876, 877, 877, 881, 886, 891,
edatı olarak kullanılır.	898, 899, 909, 912, 929, 936, 954,
k.+Ø 1, 1, 2, 2, 6, 7, 11, 37, 40, 43,	966, 966, 967, 975, 975, 979, 983,
65, 66, 69, 78, 85, 88, 91, 91, 92,	985, 991, 999, 1000, 1003, 1008,
97, 98, 102, 108, 112, 120, 121,	1009, 1011, 1011, 1013, 1019,
122, 123, 126, 132, 144, 145, 146,	1027, 1029, 1029, 1031, 1031,
147, 150, 155, 156, 157, 161, 165,	1032, 1033, 1034, 1048, 1053,
169, 171, 174, 179, 184, 185, 186,	1057, 1067, 1070, 1074, 1088,
193, 200, 205, 206, 208, 209, 211,	1095, 1097, 1098, 1113, 1122,
213, 213, 217, 225, 227, 234, 267,	1142, 1144, 1148, 1151, 1153,
270, 274, 274, 276, 285, 286, 289,	1169, 1171, 1187, 1188, 1190,
290, 292, 293, 295, 298, 305, 315,	1196, 1197, 1203, 1213, 1214,
317, 321, 326, 331, 341, 343, 344,	1221, 1227, 1229, 1231, 1234,
346, 347, 348, 354, 358, 359, 362,	1277, 1283, 1287, 1302, 1305,
363, 366, 375, 379, 396, 400, 401,	1309, 1309, 1313, 1335, 1337,
418, 421, 421, 424, 425, 426, 426,	1339, 1343, 1344, 1345, 1346,
429, 432, 437, 441, 449, 451, 452,	1350, 1367, 1368, 1369, 1370,
465, 468, 469, 474, 475, 478, 484,	1372, 1374, 1375, 1379, 1380,
488, 497, 498, 508, 510, 511, 513,	1381, 1382, 1385, 1396, 1402,
515, 519, 524, 525, 531, 533, 534,	1409, 1417, 1430, 1438, 1440,
536, 537, 541, 548, 554, 558, 562,	1441, 1442, 1455, 1455, 1458,
567, 572, 579, 587, 588, 589, 591,	1460, 1473, 1479, 1482, 1483,
593, 593, 594, 599, 601, 604, 605,	1491, 1493, 1497, 1498, 1514,
611, 612, 617, 626, 630, 632, 633,	1515, 1516, 1517, 1521, 1522,
637, 638, 639, 644, 651, 656, 657,	1523, 1528, 1528, 1547, 1548,
658, 681, 690, 698, 713, 721, 730,	1550, 1551, 1553, 1557, 1566,

- 1569, 1576, 1577, 1581, 1582,
 1587, 1590, 1593, 1595, 1596,
 1602, 1613, 1619, 1621, 1622,
 1623, 1632, 1669, 1681, 1682,
 1687, 1689, 1692, 1693, 1694,
 1698, 1706, 1707, 1709, 1715,
 1716, 1725, 1731, 1734, 1736,
 1737, 1759, 1760, 1765, 1771,
 1772, 1777, 1777, 1780, 1786,
 1789, 1790, 1792, 1796, 1799,
 1808, 1814, 1814, 1815, 1819,
 1819, 1828, 1830, 1832, 1838,
 1840, 1852, 1853, 1854, 1867,
 1868, 1868, 1876, 1883, 1884,
 1895, 1896, 1898, 1918, 1921,
 1943, 1954, 1955, 1956, 1964,
 1975, 1981, 1983, 1993, 1994,
 1996, 2003, 2006, 2045, 2050,
 2056, 2058, 2059, 2084, 2096,
 2104, 2108, 2122, 2130, 2143,
 2168, 2169, 2170, 2180, 2199,
 2208, 2214, 2215, 2228, 2234,
 2241, 2253, 2259, 2262, 2267,
 2290, 2299, 2312, 2312, 2314,
 2314, 2316, 2320, 2322, 2325,
 2325, 2328, 2329, 2330, 2338,
 2339, 2352, 2363, 2372, 2378,
 2391, 2392, 2395, 2398, 2399,
 2401, 2404, 2406, 2409, 2411,
 2413, 2414, 2418, 2420, 2427,
 2459, 2462, 2477, 2485, 2486,
 2488, 2490, 2493, 2504, 2505,
 2508, 2508, 2519, 2520, 2520,
 2537, 2541, 2548, 2549, 2572,
 2573, 2580, 2585, 2604, 2610,
 2623, 2647, 2650, 2654, 2676,
 2680, 2686, 2688, 2689, 2691,
 2697, 2700, 2702, 2707, 2709,
 2716, 2723, 2733, 2746, 2749,
 2752, 2761, 2771, 2787, 2787,
 2798, 2798, 2802, 2806, 2815,
 2825, 2827, 2832, $4^a/14$, $4^a/15$,
 $4^a/4$, $4^a/4$, $4^a/8$, $4^b/11$, $4^b/3$, $4^b/5$,
 $4^b/7$, $4^b/9$, $5^a/2$, $91^a/1$
2. Bazı kelimelerin sonuna bir ek
 gibi gelerek zarflar ve bağlaçlar
 oluşturur.
- āh k.+Ø 907
 eger k.+Ø 2159, 2492
 her ne k.+Ø 330, 345, 452, 470, 481,
 571, 703, 960, 960, 977, 978,
 1089, 1201, 1406, 1412, 1694,
 1795, 1845, 1845, 2015, 2052,
 2177, 2182, 2426, 2496, 2498,
 2670, 2760, 2807
- kaçan k.+Ø 865, 973, 1750
 ne kadar k.+Ø 2007, 2346
 ne k.+Ø 571, 783, 847, 1409, 2015,
 2052, 2177, 2498, 2557, 2670
 niçe k.+Ø 1176, 1188

şol k.+Ø 1547
 şöyle k.+Ø 645, 853
 şunda k.+Ø 535
 şunların k.+Ø 583
 tā k.+Ø 441, 644, 648, 749, 972, 974,
 1123, 1987, 2008
 ya'ni k.+Ø 415, 578, 733, 760, 1140,
 1143, 1475, 2111, 2337
 zīrā k.+Ø 1431

kimesne: Hiçbir kişi manasında.

k.+Ø 8, 1018, 4^b/12
 k.+yi 91^a/11

kimi: Birtakımı, bazısı.

k.+Ø 839, 2512, 2512, 2549, 2549
 k.+müz 2263
 k.+müzi 2263
 k.+n 554
 k.+ne 554, 554, 2270, 2270
 k.+nüñ 728
 k.+si 728, 839, 1803, 1803, 2645,
 2645

kimiyā (<Ar. kimyā): Kimya ilmi.

k.+Ø 2086

kimse: Herhangi bir kişi, kim olduğu bilinmeyen kişi.

k.+Ø 119, 168, 290, 478, 492, 690,
 837, 1283, 1289, 1576, 1809,
 1816, 1913, 2005, 2279, 2365,
 2538, 2636, 2809
 k.+den 1816

k.+ler 2333
 k.+müz 2593
 k.+nüñ 2264
 k.+ye 142, 1587, 1797, 2332, 2588
 k.+yi 525, 1086, 1817

kimsene: Herhangi bir kişi, kim olduğu bilinmeyen şahıs.

k.+Ø 399, 1946

kīn (Far.): Gizli düşmanlık, kin.

k.+Ø 811

kine (Far.): Götülde gizlenen düşmanlık, kin.

k.+Ø 546

kir: Kir, pislik.

k.+Ø 161, 774

k.+in 775

kirāmen kātibin (Ar.): İşlenilen günah ve sevapları yazmakla görevli bulunan melekler.

kirāmen k.+i (yük.) 1083

kişi: Kişi, şahıs, biri, kimse.

k.+Ø 252, 366, 379, 572, 577, 638,
 732, 753, 765, 940, 941, 971,
 1006, 1013, 1014, 1079, 1084,
 1111, 1168, 1245, 1276, 1388,
 1428, 1624, 1624, 1645, 1793,
 1802, 2063, 2078, 2169, 2294,
 2312, 2378, 2431, 2535

k.+de 57, 1011

k.+den 75, 382

- k.+dür 407, 1626
k.+ler 941, 1284
k.+lere 1067, 1926
k.+leri 524
k.+lerüñ 576
k.+nüñ 102, 574, 871, 898, 1018,
1274
k.+ye 906, 1254, 1386, 1781, 2061,
2305, 2307, 2323, 2830
k.+yem 2240
- kitāb (Ar.):** Kitap.
k.+Ø 503, 1451, 2130, 2212, 2289
k.+a 5^a/3
k.+da 4^b/13, 91^a/1
k.+ı (yük.) 2067
k.+ı (iye.) 1449
k.+ın 296
k.+lar 1543
k.+uñ 1604, 91^a/6
- kiyān (Far.):** Yıldız.
k.+Ø 2186
- kizb (Ar.):** Yalan söyleme, yalan.
k.+Ø 572, 582, 582, 582, 587, 623,
623, 1269
k.+durur 607
k.+e 578
k.+ile 811
k.+üñ 589
- ko-:** 1. Bırakmak, koymak.
k.-Ø 381, 2712, 2802
- k.-dı 696, 875, 1176, 1909, 2090,
2193, 2193, 2498, 2646
k.-dılar 1761, 1899, 2480
k.-duñ 2534, 2627, 2628, 2720,
2720, 2721, 2721
k.-ğıl 782, 1372, 1886
k.-ma 829, 2578, 2599, 2625, 2648,
2711
k.-madı 722
k.-madılar 1600
k.-maduñ 2535
k.-mağıl 693, 775, 2241, 2602, 2623,
2673, 2682
k.-mañ 2264
k.-masun 2626
k.-maya 1295
k.-mayam 1217
k.-mayasın 772
k.-maz 1289, 1565, 1576, 2057, 2414
k.-mazlar 43
k.-miş 450, 546, 731, 754, 2557
k.-r 1339, 1344, 1502, 1688, 2495
k.-rsın 2686
2. İzin vermek, müsaade etmek,
engel olmamak.
k.-dılar 1635
k.-maz 767, 776, 1455
k.-mazlar 43, 733, 2490
k.-r 364
3. Bir kişiye belli bir özellik vermek.

4. Terketmek, baş başa bırakmak.
 5. Bir kişiyi belli bir görevle görevlendirmek.
 6. Vazgeçmek.
 7. Birleşik fiil yapar.
 bk. **cünüb қо-**
қоқуш-: Kucaklaşmak.
қоқ-: Kokmak, koku çıkarmak.
қоқı: Koku.
қоқу: bk. қоқı.
қоқула-: Koklamak.
2. Bir yere kısa süreliğine yerleşmek.
қон-: 1. Bırakılmak.
 2. Bir yere kısa süreliğine yerleşmek.
қонуқ, -ғу: Misafir.
қонуқла-: Konuk, misafir olmak.
қонум: Göçebelerin göç ettikleri yer, konak yeri, bir mevsim durulan yer.
қоп-: 1. Ayrılmak, uzaklaşmak.
 2. Meydana çıkmak, zuhur etmek, çıkmak.
4. Terketmek, baş başa bırakmak.
 5. Bir kişiyi belli bir görevle görevlendirmek.
 6. Vazgeçmek.
 7. Birleşik fiil yapar.
 bk. **cünüb қо-**
қоқуш-: Kucaklaşmak.
қоқ-: Kokmak, koku çıkarmak.
қоқı: Koku.
қоқу: bk. қоқı.
қоқула-: Koklamak.
2. Bir yere kısa süreliğine yerleşmek.
қон-: 1. Bırakılmak.
 2. Bir yere kısa süreliğine yerleşmek.
қонуқ, -ғу: Misafir.
қонуқла-: Konuk, misafir olmak.
қонум: Göçebelerin göç ettikleri yer, konak yeri, bir mevsim durulan yer.
қоп-: 1. Ayrılmak, uzaklaşmak.
 2. Meydana çıkmak, zuhur etmek, çıkmak.

- ķ.-up 2265
3. Harekete geçmek, hızla gitmek.
- ķ.-dı 1504
- ķopar-:** Ayırmak, koparmak.
- ķ.-up 2071
- ķorķu:** Korku.
- ķ.+dan 200
- ķorķ-:** Korkmak, korku duymak, dehşete kapılmak.
- ķ.-ar 2342
- ķ.-aradı 2330
- ķ.-dı 1660
- ķ.-mağıl 1343
- ķ.-masun 1375
- ķ.-maya 2339
- ķ.-up 1871
- ķorkı:** Korku.
- ķ.+dan 2329
- ķorku:** Bir tehlike veya tehlike düşüncesi karşısında duyulan kaygı, üzüntü.
- ķ.+dan 2369, 2617, 2700
- ķ.+lar 2326
- ķ.+m 527
- ķ.+sı 1152
- ķ.+sından 83
- ķorkut-, -dur:** Kaygıya düşürmek.
- ķ.+Ø 2382
- ķ.-ur 1374
- ķov-, -ar:** Bir yerden sürüp çıkarmak, kovalamak.
- ķ.-ar 1288
- ķoy-:** 1. Bırakmak, yerleştirmek.
- ķ.-a 4^b/10, 112
- ķ.-agörgil 152
- ķ.-alar 2104
- ķ.-an 2196
- ķ.-ar 2155
- ķ.-aradı 477
- ķ.-ıcaķ 828, 2723
- ķ.-mağadur 2158
- ķ.-up 280, 343, 386, 434
- ķ.-updur 108
2. Terk etmek.
- ķ.-a 1658
- ķ.-ar 584
- ķ.-asın 2138
- ķ.-ıban 796
- ķ.-ımaz 2125
- ķ.-uban 165, 292
- ķ.-up 625, 2393, 2499, 2796
3. Bir kenara bırakmak.
- ķ.-am 370, 371
4. Belli bir hâlin sürekliliğini sağlamak, o hâlde tutmak.
- ķ.-ımaz 2169
- ķ.-up 2575
5. Katmak, eklemek.
- ķ.-ar 2251

6. Yaslamak, dayamak.
k.-up 2794
7. Birleşik fiiller yapar.
bk. **diri koy-**, **emānet koy-**.
- koz içi (Far.+T.):** Ceviz içi.
k.+Ø 1304
- kök:** 1. Bitkileri toğrağa bağlayan ve onların beslenmesini sağlayan kısım.
k.+leri 845
k.+lerine 440
2. Dip, temel, esas.
k.+lerini 1506
k.+lerüñ 1506
- kökli:** Kalıcı olan, esaslı.
k.+durur 1545
- köpük, -gi:** Köpük.
k.+inden 1973
- kör (<Far. kūr):** Göremeyen, görme engeli olan.
kör eyle- (Far.+T.): Kör etmek, gözleri görmez hale getirmek.
kör e.-me 2733
- köşe (<Far. gūşe):** Köşe.
k.+sinde 1762
- köşk (<Far. kūşk):** Köşk.
k.+Ø 118
- ķubbe (Ar.):** Yarım küre biçiminde olan.
k.+sinde 4^a/10
- ķubūr (Ar.):** Mezarlar.
k.+Ø 849
- ķudret (Ar.):** 1. Güç, kuvvet.
k.+Ø 1273, 1967
k.+de 2702
k.+e 2012, 2554
k.+i (iye.) 1092, 2550
k.+idür 632
k.+ümüz 23, 87
2. Allah'ın ezeli gücü.
k.+Ø 5, 1248, 1248, 2696, 2778, 2809, 2178, 2178, 2179, 2179
k.+i (iye.) 1092, 2273
k.+in 1948, 2016, 2556, 2693
k.+inde 2177
k.+inden 2194
k.+ine 2029
k.+üñ 2671
k.+üñde 2664
k.+üñden 2531, 2627, 2667, 2741, 2807
k.+üñe 2818
k.+üñedür 2772
k.+üñle 2620, 2742, 2756, 2771
- ķudsi (Ar.):** Kutsal.
k.+Ø 1555, 2136, 2645
- kūh (Far.):** Dağ.
k.+Ø 1171, 2689
k.+ını 2754
k.+ile 2179

kuhl (Ar.): Göze sürülen ilaç.

k.+ını 2834

kul: Allah'a göre insan.

ķ.+Ø 575, 1260, 1933

ķ.+a 514, 515

ķ.+dur 1404

ķ.+ına 172, 1800

ķ.+ını 2588

ķ.+ıyam 2450

ķ.+ıyuz 1928

ķ.+lar 769, 3^b/6

ķ.+lara 2759

ķ.+lardandur 3^b/8

ķ.+ları 4^a/8, 4^b/12

ķ.+ların 767

ķ.+larına 886, 1811, 4^a/3

ķ.+larını 4^a/2

ķ.+larınıñ 3^b/7

ķ.+larum 3^b/3, 4^a/5

ķ.+laruñ 2785, 2786, 2787, 2788

ķ.-laruñdan 2533

ķ.+larunuñ 2589

ķ.+um 20, 2160

kul eyle-: Birine kendine aşırı derecede bağlamak.

ķul e.-mişdür 627

kul ol-: Birinin her buyruğunu yerine getirmek, ona itaat etmek.

ķul o.-dılar 39

ķul o.-mağa 39

ķul o.-ur 101

ķula ķullık eyle-: Bir kişinin her dediğini yapmak, ona boyun eğmek.

ķula ķullık e.-mek 1869

ķulaç: Gerilerek açılmış iki kolun parmak uçları arasındaki uzaklık.

ķ.+Ø 2605

ķulak, -ğa: Kulak, işitme organı.

ķ.+Ø 383, 689, 794, 897, 1230, 1426, 1517, 1522, 1584, 1586, 2432,

2438, 2449, 2466, 2496, 2825

ķ.+a 1521, 1585

ķ.+da 2193, 2628, 2719

ķ.+ı (iye.) 2495

ķ.+ı 789, 1105, 1386

ķ.+ın 373, 1204

ķ.+lar 555

ķ.+larından 2420

ķ.+um 308, 2437

ķ.+umuz 2731

ķ.+uñ 1430, 1608

ķulağun aç-: İyice dinlemek.

ķulağun a.-Ø 2137

ķulavuz: Kılavuz, yol gösterici.

ķulavuz ol-: Yol göstericilik yapmak.

ķulavuz ol-a 122

ķulavuzlık: Kılavuzluk, rehberlik.

ķulavuzlık eyle-: Birine rehberlik yapmak.

- kulavuzluk e.-yünce 2435
ḳullıḳ, -ḡı: Kulluk, kul olma durumu.
 ḳ.+ında 627
ḳulluḳ, -ḡı: bk. ḳullıḳ.
 ḳ.+Ø 1055, 1865, 1866
 ḳ.+a 765
 ḳ.+ı 1798
 ḳ.+ın 36, 2511
 ḳ.+ından 45
 ḳ.+içün 1800
 ḳ.+uñda 1866, 1867
ḳulluḳ it-, -der: Kul olmak, birşeye
 tapınırcasına bağlanmak.
 ḳulluḳ i.-en 1800
ḳulüb (Ar.): Kalpler, gönüller.
 ḳ.+Ø 995, 1480, 1858
 ḳ.+ler 951
ḳumāş (Ar.): Kumaş.
 ḳ.+Ø 545, 744
ḳumūd (Ar.): İbadet.
ḳumūd it- (Ar.+T.): İbadet etmek.
 ḳumūd i.-miş 857
ḳurb (Ar.): Yakınlık, yakın olma.
 ḳ.+Ø 1350
 ḳ.+ında 1160
 ḳ.+ından 75
 ḳ.+uñda 440
ḳurbān (Ar.): Bir amaç uğruna feda
 olma.
 ḳ.+Ø 2000
- ḳurbān it-, -der (Ar.+T.):** Bir hedefe
 ulaşmak için herşeyi feda etmek.
 ḳurbān i.-evüz 454
ḳurbān ol- (Ar.+T.): Birinin uğruna
 sıkıntı çekmek, üzülmek.
 ḳurbān o.-a 791
ḳurbet (Ar.): Yakınlık.
 ḳ.+Ø 1619, 2024
 ḳ.+e 2486
ḳurbet bul- (Ar.+T.): Yakınlaşmak.
 ḳurbet b.-dı 1354
ḳurbiyyet (Ar.): Yakınlık.
 ḳ.+Ø 434
 ḳ.+i (yük.) 433
ḳurd: Kurt.
 ḳ.+Ø 1383
ḳurı: Tadı olmayan, tekdüze.
 ḳ.+Ø 137
ḳurt: Kurt.
 ḳ.+da 1397
ḳurtar-: Bir canlıyı bir felaketten,
 tehlikeden veya zor durumdan
 uzaklaştırmak.
 ḳ.-a 1867
 ḳ.-asız 200
 ḳ.-ıvir 2615
 ḳ.-mamiş 529
 ḳ.-uban 551
 ḳ.-ur 1457

ķurtıl-: İstenmeyen bir durumdan uzaklaşmak.

ķ.-a 1770

ķ.-asın 759

ķurtul-: bk. ķurtıl-.

ķ.-a 2472

ķ.-dılar 2446

ķ.-mağa 501, 519

ķ.-up 1114

ķ.-ur 1277, 2820

ķuru: Suyu olmayan, susuz.

ķ.+da 410

ķuru üzüm: Yaş üzümün kurutulmuşu, üzüm kurusu.

ķuru ü.+Ø 1304

ķuşūr (Ar.): 1. Eksiklik, noksan.

ķ.+ın 1016, 2494, 2501, 2540

2. Köşkler.

ķ.+Ø 1711

ķ.+ı (iye.) 1820

ķuşūrly (Ar.+T.): Eksiği, noksanı olan.

ķ.+Ø 21

ķuş: Kuş.

ķ.+Ø 1182, 1682

ķ.+ı (yük.) 1182

ķ.+ını 2812

ķ.+ınuñ 2080

ķ.+lar 2135, 2333

ķut: Mutluluk.

ķ.+Ø 746, 2047

ķuṭb (Ar.): Bir topluluğun başı, büyüğü.

ķ.+Ø 1904

ķ.+uñuzdur 1773

ķuṭūd (Ar.): 1. Namazın oturarak eda edilen kısmı.

ķ.+Ø 844

2. Oturma.

ķuṭūd kııl- (Ar.+T.): Oturmak.

ķuṭūd ķ.-mıř 2080

ķuvvet (Ar.): Güç, kudret.

ķ.+Ø 5, 1248, 2183, 2189, 2809

ķ.+i (iye.) 294

ķ.+in 1948

ķ.+ler 2251

ķ.+leri 2270

ķ.+üñ 402

ķ.+üñe 2689

ķuvvet bul- (Ar.+T.): Güçlenmek.

ķuvvet b.-a 344

ķuvvet b.-dı 1671

ķuvvetlü: Güçlü, kuvvetli.

ķ.+dür 2056

ķüçük: Küçük, ufak.

ķ.+Ø 701, 2199

ķüdret (<Ar. ķüdūret): Bulanıklık.

ķ.+in 775

ķ.+lerüñ 1181

ķüdūret (Ar.): Bulanıklık.

ķ.+Ø 2035

küfr (Ar.): Allah'a ve dine ait olan şeylere inanmama, Allah'a ortak koşma.

k.+Ø 597, 734, 1456, 1745, 1999, 2791

k.+e 1814

k.+i (yük.) 2278

k.+üñ 37, 1623, 2093

kükre-: Coşmak, taşkınlık göstermek.

k.-r 2763

kül: Yanan şeylerden geriye kalan toz.

kül ol-: Mahvolmak, bitmek, tükenmek.

kül o.-uram 923

küll (Ar.): Hep, bütün, çok.

k.+Ø 1962, 2045

k.+den 1988

k.+e 2044, 2045

k.+üñ 949, 2046

küllī (Ar.): Bütün, genel.

k.+Ø 9, 10, 10, 174, 420, 583, 584, 586, 620, 739, 878, 890, 896, 976, 982, 1032, 1152, 1358, 1422, 1534, 1586, 1586, 1605, 1712, 1832, 1856, 1910, 1927, 1947, 2384, 2446, 2466, 2543, 2591, 2617, 2696, 2717, 2762, 2762, 2762, 2778, 2784, 2806

k.+de 2048

k.+den 366

k.+nüñ 2052

k.+si 791, 948, 1405, 1586, 1846

k.+sin 903, 1147

k.+sinden 858

k.+sini 2198

k.+sinüñ 1713

k.+ye 358, 450, 1857

künh (Ar.): Bir şeyin aslı, hakikati, temeli.

k.+Ø 2539, 2729, 2740, 2769, 2783

kürs (<Ar. kürsī): Göğün en alt tabakası.

k.+Ø 2010, 2050

kürsī (Ar.): Göğün en alt tabakası.

k.+Ø 842, 924, 968, 1593, 1712, 1734, 2053, 2055, 2058, 2059, 2066, 2076, 2200, 2201, 2620, 2620, 2670, 2757, 2772

L

lā (Ar.): Olumsuzluk bildirir.

l.+Ø 1262, 1267, 1286, 1288

l.+yı 1190

lā-cerem (Ar.): Şüphesiz, besbelli, elbette.

l.+Ø 56, 63, 65, 519, 627, 712, 741, 802, 919, 920, 970, 1008, 1159, 1427, 1450, 1462, 1464, 1515, 1539, 1542, 1618, 1720, 1721,

- 1726, 1775, 1776, 1902, 1968,
2042, 2541, 2789
- lāf (Far.):** Söz, lakırtı.
l.+Ø 137
- lafz (Ar.):** Söz.
l.+Ø 1236, 1236, 1257, 1258, 1258,
1271, 1285, 1861, 2239
l.+ı (yük.) 1253
l.+ıla 4^a/3
l.+ında 1283
l.+ını 1778
- lahm (Ar.):** Et.
l.+Ø 1175
- lahzā (Ar.):** An, küçük zaman dilimi.
l.+Ø 2553
- lā-ilāh (Ar.):** “İlah yoktur.” manasında
söz.
l.+Ø 1241, 1242
- lā-ilāhe (Ar.):** bk. lā-ilāh.
l.+Ø 1253, 1261, 1271
- laʿīn (Ar.):** Kovulmuş, istenilmeyen.
l.+Ø 590, 1280, 1317
- lākin (Ar.):** Ama, fakat.
l.+Ø 396, 1161, 1196, 1427, 1463,
1502, 1587, 1616, 1676, 1713,
1789, 1966, 2023, 2124
- laʿl (Ar.):** Kırmızı ve değerli bir süs taşı.
l.+Ø 482, 1560
- lāle (Far.):** Lale.
l.+nüñ 249, 1165
- lā-mahāl (Ar.):** Yersiz, yeri olmayan.
l.+Ø 57
- lā-mekān (Ar.):** Mekansız, yersiz, yere
ihtiyacı olmayan.
l.+Ø 1529, 1531, 1700
l.+a 1742
l.+dan 2171
l.+dur 688
- lām-elif (Ar.):** Osmanlı alfabesinde
“lam” ile “elif” harflerinin bir
arada yazılmış şekli.
l.+i (yük.) 91^a/8
- laʿnet (Ar.):** Allah’ın sevgi ve ilgisinden
yoksun olma, beddua.
l.+Ø 71, 77, 2681
l.+e 1080, 2340
- laʿnet it-, -der (Ar.+T.):** Lanetlemek,
kötülüğünü istemek.
laʿnet i.-üp 77
- lā-penāh (Ar.+Far.):** Sığınma yeri
olmayan, sığınmasız.
l.+Ø 1242
- lāt (Ar.):** İslamiyetten önce, Arapların
Kabe’de bulunan putlarından biri.
l.+Ø 2323, 2582
- laṭīf (Ar.):** Yumuşak, hoş, ince bir
güzelliği olan.
l.+Ø 282, 600, 720, 1134, 2073,
2096, 2147, 2150

- lāubālīlik** (Ar.+T.): İlgisizlik, kayıtsızlık.
l.+Ø 1061
- lā-yaḥkıl** (Ar.): Dalgın, dikkatsiz.
l.+Ø 2617
- lā-yaḥnī** (Ar.): Manasız.
l.+leri 2109
- lā-yecūz** (Ar.): Caiz, uygun değil.
l.+Ø 208, 2520
- lā-yefnā** (Ar.): Bitmez, tükenmez.
l.+dur 2751
- lā-yezālī** (Ar.): Bitimsiz, sonsuza ait olan.
l.+Ø 2274
- lāyık** (Ar.): Yakışan, yaraşır.
l.+Ø 153, 384, 509, 512, 601, 712, 739, 747, 765, 783, 970, 1080, 1212, 1510, 2156, 2163, 2482, 2501, 2554, 2581, 2581, 2582, 2585, 2594, 2594, 2595, 2641, 2714, 2735
l.+a 362
l.+dı 4^a/8
- lāyık it-** (Ar.+T.): Uygun görmek, yakıştırmak.
lāyık i.-Ø 2726, 2748, 2767
- ledün** (Ar.): Allah katı, Allah huzuru.
l.+Ø 981
l.+den 2569
- lehv** (Ar.): Oyun, eğlence, faydasız iş.
- l.+Ø 2061, 2063
- leḥm** (Ar.): Cimri.
l.+Ø 1145
- lem** (Ar.): Parıltı, parıldama.
l.+Ø 1879
- lems** (Ar.): El ile dokunup duyma, el ile duyulan.
l.+Ø 1465
l.+edür 1460
l.+i (iye.) 1461
- lem-yezāl** (Ar.): Baki, kalıcı.
l.+sin 2634
- lem-yezal** (Ar.): Baki, kalıcı anlamında olup, Allahuteala'nın sıfatlarındandır.
l.+Ø 1, 2738, 2808
l.+den 2274
l.+sin 2717, 2728
- len-terān** (Ar.): “Asla göremezsin.” anlamında Arapça bir cümledir.
l.+Ø 1330
- len terānī** (Ar.): Kur'an-ı Kerim Araf Suresi 143. ayette geçen bir cümle olup, “beni asla göremezsin” anlamında Allahuteala'dan Hz. Musa'ya gelen bir nidadır.
l.+Ø 262, 263, 264, 301, 305, 306, 312, 314, 320, 337, 390, 393, 998, 1322, 1328, 1605, 1608, 1626, 1770, 1778, 1784, 1788, 1913,

- 1918, 1942, 1944, 2226, 2231,
2234, 2239, 2246, 2291, 2294,
2295, 2297, 2351, 2472, 2591,
2641, 2659, 2684, 2715, 2725,
2736, 2779, 2781
l.+den 1690
l.+dür 690, 2803
l.+nüñ 318, 2754
l.+sine 319
l.+ye 390
leşker (Far.): Asker.
l.+Ø 535, 1317, 1317, 1317, 1505,
1608, 1609, 1609, 1610, 1612,
1612, 1631, 1643, 1662, 1664
l.+dür 1629
l.+i (yük.) 1049
l.+i (iye.) 1278
l.+in 477, 1625
l.+ine 1630
l.+ümüz 1642, 1661
leţāfet (Ar.): Latiflik, hoşluk.
l.+Ø 249, 2467
levh (Ar.): Yassı, düz, üzerine yazı
yazılabilen nesne.
l.+Ø 1846, 1847, 1848, 1851, 2081,
2155, 2557
l.+e 2546, 2546, 2570
l.+inde 1845, 1845
l.+indedür 1854
l.+inden 1787
l.+ine 1845
l.+ini 2557
l.+üñ 2555
levh-i mahfūz (Ar.): Allah tarafından
takdir edilen şeylerin yazılı
bulunduğu manevi levha.
l.+Ø 2046
levhü'l-mübīn (Ar.): İyiyi, kötüyü
açıkça ayıran kitap, Kur'an-ı
Kerim.
l.+Ø 2289
levm (Ar.): Söz sayma, başa kakma.
l.+Ø 2292
levş (Ar.): Pislik, kir.
l.+Ø 1509, 1509, 2699
levvāme (Ar.): Çok çekiştirici, başa
kakıcı.
l.+dür 488, 1692
leyk (Far.): Fakat, lakin, ama.
l.+Ø 1346
leyki (Far.): bk. leyk.
l.+Ø 2373
leyl (Ar.): Gece.
l.+e 949
l.+ile 910
leyletü'l-ğadr (Ar.): Kadir gecesi,
ramazan ayının yirmi yedinci
gecesi.
l.+Ø 911, 913, 914, 916, 934, 946,
948, 957, 958, 2288, 2831

- l.+a 947, 952
 l.+e 910
leyletü'l-mîrâc (Ar.): Miraç gecesi, Hz. Muhammed'in göğe çıktığı gecedir.
 l.+Ø 1861
leyletü'l-vaşl (Ar.): Kavuşma gecesi.
 l.+Ø 949
leziẓ (Ar.): Tatlı, hoş giden şey.
 l.+Ø 2245
lezzet (Ar.): Zevk, keyif.
 l.+i (yük.) 349
 l.+i (iye.) 386, 1885, 2127, 2272
 l.+ini 1187, 2315
lezzet al- (Ar.+T.): Keyif almak, hoşlanmak.
 lezzet a.-maz 740
libās (Ar.): Elbise, kıyafet.
 l.+Ø 1164, 2188, 2553, 2656
 l.+ı (yük.) 1041
 l.+ı (iye.) 2566
 l.+ından 2554
likā (Ar.): 1. Görme, rast gelip kavuşma.
 l.+Ø 1736, 2523
 l.+dur 686
 2. Yüz, çehre.
 l.+Ø 1213
lisān (Ar.): Dil.
 l.+Ø 1230
- l.+dan 1447
 l.+ı (yük.) 1448
 l.+uña 696
livā (Ar.): Bayrak.
 l.+sın 2618
liyākat (Ar.): Layık olma, değerlilik.
 l.+Ø 2715
loḵma (Ar.): Lokma.
 l.+sını 2336
 l.+yı 1041
luḵb (Ar.): Oyun, eğlence.
 l.+Ø 2061, 2063
luḵf (Ar.): Hoşluk, güzellik, iyilik.
 l.+Ø 33, 35, 46, 93, 96, 131, 141, 190, 423, 431, 514, 538, 549, 927, 1086, 1145, 1251, 1267, 1359, 1468, 1716, 1775, 2001, 2448, 2708, 2755, 2759, 2826, 3^b/6
 l.+ıla 473, 2468, 2650
 l.+ından 3^b/7
 l.+ıñuñ 2654
 l.+uñ 2578, 2793
 l.+uña 2630
 l.+uñda 453
 l.+uñdan 2518
 l.+uñı 2815
 l.+uñ-ıla 2625
 l.+uñla 2616
 l.+uñuñ 2817
 l.+uñuzdan 198

luṭf eyle- (Ar.+T.): İyilikte, ihsanda bulunmak.

luṭf e.-yüp 2398, 2702

luṭf it-, -der (Ar.+T.): İhsanda bulunmak.

luṭf i.-esin 2637

luṭf i.-iben 2470

luṭf i.-üben 124, 1870

luṭf i.-üp 475, 2597, 2781, 2785

luṭf kı1- (Ar.+T.): İyilik yapmak, ihsanda bulunmak.

luṭf kı.-Ø 304, 2371, 2591, 2683, 2780, 2795

M

maʿād (Ar.): Dönülen, dönüp gidilecek yer.

m.+Ø 734

maʿāk (Ar.): Sığınacak yer.

m.+Ø 1610

maʿallāh (Ar.): Allah ile birlikte.

m.+Ø 926

maʿānī (Ar.): Manalar.

m.+Ø 757

maʿāz (Ar.): Sığınacak yer.

m.+Ø 2631, 2796

maʿbed (Ar.): İbadet edilecek yer.

m.+e 1899

m.+inüñ 2099

maʿbūd (Ar.): Kendisine ibadet edilen, tapınılan, Allah.

m.+Ø 1243, 1243, 1296

m.+ı (iye.) 1207

m.+ına 1254, 1903

mādde (Ar.): Asıl, cevher, öz.

m.+Ø 1372, 1382

m.+dür 1372

m.+sidür 1381, 1385, 1389

m.+sin 1372

maʿdelet (Ar.): Adalet, adillik.

m.+Ø 131

maʿden (Ar.): Maden, kaynak yeri.

m.+Ø 538, 1467, 1468, 1513, 1614

m.+i (iye.) 1454

maʿdūd (Ar.): Muayyen, belli.

maʿdūd ol- (Ar.+T.): Belli olmak.

maʿdūd o.-duñuz 1602

maʿdūm (Ar.): Yok olan, mevcut olmayan.

m.+lar 4^b/11

maḡbūn (Ar.): Şaşkın, şaşırılmış.

m.+Ø 2715

maḡlūb (Ar.): Kendisine üstün gelinmiş.

m.+Ø 1604

maḡrib (Ar.): Batı, garp.

m.+Ø 1521, 1522

m.+a 2055

m.+e 2263

maḡrūr (Ar.): Gururlu.

- mağrūr ol- (Ar.+T.):** Gururlanmak.
 mağrūr o.-mayup 339
- mağz (Far.):** Beyin.
 m.+Ø 1257
 m.+ıdur 1257
- mağzūb (Ar.):** Gazap edilmiş, kendisine kızılmış olan.
mağzūb-ı ʿaleyh (Ar.): Allah'ın gazabına uğrayan kimse.
 mağzūb-ı ʿa.+Ø 2692, 2764, 2833
- māh (Far.):** 1. Ay.
 m.+Ø 27, 157, 289, 698, 968, 1318, 1730, 1905
 m.+a 2083
 m.+ı (yük.) 2134
 2. Senenin on ikide bir kısmı, ay.
 m.+Ø 1993, 2773, 2800, 2819
- maḥal (<Ar. maḥall):** Yer.
 m.+Ø 1407, 1407, 1420, 1442, 1473, 1483, 1498, 1517
maḥal ol- (Ar.+T.): Yer olmak.
 maḥal o.-mışdur 1460
- maḥall (Ar.):** bk. maḥal.
 m.+Ø 1479, 2488
 m.+i (iye.) 1468
- maḥbūb (Ar.):** Sevilmiş, sevilen.
 m.+Ø 665, 952, 952, 1250, 1250, 1266, 1705, 1935, 1940, 1940, 1952, 1959, 1964, 2024, 2046, 2632
- m.+a 926, 999
 m.+ı (iye.) 1207, 1937
 m.+ımı 1577
 m.+ına 2293
 m.+lardan 762
- maḥcūb (Ar.):** Utanan, utanmış.
 m.+uñ 1689
- maḥdūm (Ar.):** Oğul, evlat.
 m.+ını 1452, 1459, 1472
 m.+lar 4^b/11
 m.+ları 1491
- maḥfil (Ar.):** Oturulacak, görüşülecek yer.
 m.+inden 2618
- maḥfūz (Ar.):** Saklanmış, korunmuş.
 m.+Ø 1242, 2046.
- māhī (Far.):** Balık.
 m.+Ø 279, 343, 344, 348, 350
- māhitāb (<Far. māh-tāb):** Ay ışığı, mehtap.
 m.+Ø 1318
- māhiyyet (Ar.):** Bir şeyin aslı, esası, içyüzü.
 m.+i (yük.) 1176
 m.+i (iye.) 1198, 1499
 m.+in 1599
- maḥkūm (Ar.):** Zorunlu olan, mecbur.
 m.+Ø 93
 m.+ıdur 2825
 m.+ıyuz 1928

- maḥkūm eyle-** (Ar.+T.): Zorlamak.
maḥkūm e.-yen 52
- maḥlūkāt** (Ar.): Yaratılmışlar, canlılar.
m.+ını 1947
- maḥmūd** (Ar.): Övülmeye değer.
m.+Ø 1009, 1965
m.+ı+(2) 695
- maḥmūr** (Ar.): Sarhoşluğun verdiği sersemlik.
m.+Ø 1998
- maḥrec** (Ar.): Ağızdan harflerin çıktığı yer.
m.+Ø 1849
- maḥrem** (Ar.): Gizli olan, herkese söylenmeyen.
maḥrem eyle- (Ar.+T.): Gizlemek.
maḥrem e.-yen 1906
- maḥrem-i esrār-ı rāz** (Ar.): Allah'ın sırrına aşina olmaya başlayan kişi.
maḥrem-i esrār-ı r.+Ø 33
- maḥrūm** (Ar.): Bahtsız, nasipsiz.
maḥrūm eyle- (Ar.+T.): Yoksun bırakmak, istediğini elde etmesine izin vermemek.
maḥrūm e.-me 2724
maḥrūm e.-yen 52
- maḥrūm kal-** (Ar.+T.): Bir şeyi ele geçirememek.
maḥrūm k.-dı 1514
maḥrūm k.-madı 8, 2345
- maḥrūm ol-** (Ar.+T.): İstedini elde edememek, yoksun kalmak.
maḥrūm o.-a 1102
maḥrūm o.-maz 1809
- maḥsūb** (Ar.): Büyük bir kişiye dahil kimse.
m.+Ø 864
- maḥşūş** (Ar.): Özel, hususi, kişiye özel.
m.+Ø 2668
m.+larıla 1444
- maḥşūş it-** (Ar.+T.): Bir kişiye çevresindekileri adamak.
maḥşūş i.-di 1801
- maḥşūş ol-** (Ar.+T.): Özel olmak.
maḥşūs o.-an 1459, 1472
maḥşūş o.-ur 1793, 1822
- maḥşer** (Ar.): Kıyamet.
m.+Ø 2724
m.+de 209
- maḥv** (Ar.): Yok olma, ortadan kalkma.
m.Ø 2702
- maḥv eyle-** (Ar.+T.): Yok etmek.
maḥv e.-Ø 2245
maḥv e.-gil 2241
maḥv e.-mege 2309
maḥv e.-ye 791, 1087
- maḥv it-, -der** (Ar.+T.): Yok etmek, ortadan kaldırmak.
maḥv i.-Ø 2578
maḥv i.-er 1857

- maḥv i.-erem 1570
maḥv i.-miş 2543, 2543
maḥv kı́l- (Ar.+T.): Ortadan kaldırmak.
maḥv k.-ur 510
maḥv ol- (Ar.+T.): Yok olmak.
maḥv o.-ınca 2387
maḥv o.-mayınca 2246
maḥv o.-ur 411, 417, 2260
maḥzen (Ar.): İçinde eşya saklanacak yer, yer altı deposu.
m.+Ø 428, 1513
m.+i (iye.) 1454, 1468
m.+inden 2003
maḥzūn (Ar.): Hüzünlü, tasalı, üzgün.
m.+Ø 1102
maḳāl (Ar.): Söz, lakırtı.
m.+Ø 1783
maḳām (Ar.): Durak, durulan yer, makam.
m.+Ø 204, 356, 461, 742, 921, 1220, 1226, 1228, 1228, 1232, 1474, 1736, 1884, 2126, 2807
m.+a 924, 1137, 1227, 1477, 1734, 2155, 2175
m.+dan 924, 2124
m.+ı (yük.) 1225
m.+uñ 1028, 1224, 2127
maḳbūl (Ar.): Kabul edilmiş, makbul.
m.+Ø 497, 776, 941, 942, 1321, 2341
m.+iken 2704
maḳbūl ol- (Ar.+T.): Kabul edilmek.
maḳbūl o.-a 2504
maḳbūl o.-ınca 2327
maḳbūl o.-ur 101
maḳdem (Ar.): Gelme, dönüp gelme.
m.+Ø 925
maḳderet (Ar.): Güç, kuvvet.
m.+Ø 95
maḳhūr (Ar.): Kahrolmuş, yenilmiş.
maḳhūr eyle- (Ar.+T.): Kahretmek, yenmek.
maḳhūr e.-dūñ 670
maḳhūr it-, -der (Ar.+T.): Kahretmek, bozguna uğratmak.
maḳhūr i.-üp 1620
mākiş (Ar.): Duraksayan.
m.+Ø 2602
maḳrūn (Ar.): Yakınlaştırılmış, yakın.
m.+Ø 973
maḳşūd (Ar.): Kasdolunan, istenilen şey; istek.
m.+Ø 144, 781, 1008, 1243, 1243, 1296, 1602, 1965, 2323
m.+a 107, 444, 851, 1312, 1769
m.+ı (iye.) 1207
m.+ıdı 290
m.+ına 300, 1254, 2293

- m.+ını 2196
m.+um 2225
m.+umuz 1321
maḳṣūdī (Ar.): İstenilen şeylere ait olan.
m.+ler 1002
maḳtūl (Ar.): Öldürülmüş kimse.
maḳtūl eyle- (Ar.+T.): Öldürmek.
maḳtūl e.-yen 52
maḳṣūl (Ar.): Akıllıca, mantıklı.
m.+Ø 1459, 1472
maḳṣūlāt (Ar.): Aklın uygun bulduğu,
akıl ile bilinen şeyler.
m.+Ø 1444
māl (Ar.): Mal, eşya, bir kişinin
mülkiyeti altında bulunan herşey.
m.+Ø 547, 744, 889, 1152, 2751
m.+a 873
m.+dan 1298
m.+ı (yük.) 779, 870
m.+ı (iye.) 891, 1052
m.+ıdur 870
m.+ıla 2511
m.+ın 886, 1378
m.+ına 1377, 2128
m.+ından 2750
m.+ınıñ 1044
m.+ıñuz 129
m.+lar 504
m.+ların 2359
- mālā-keḷām (Ar.):** Söz götürmez,
diyecek yok.
m.+Ø 645
mālāyaʿni (Ar.): Manasız, faydasız, boş
şey.
m.+dür 414
m.+ler 211
mālik (Ar.): Bir şeye sahip olan, sahip.
m.+Ø 819, 1550, 1795, 2257
mālik ol- (Ar.+T.): Elde etmek,
mülkiyetine geçirmek, sahip
olmak.
mālik o.-a 885
mālik o.-anlar 864
mālikeʿl-mülk (Ar.): Mülkün ebedi ve
tek sahibi, Allah.
m.+Ø 1, 1833, 2634, 2728
maḳlūm (Ar.): Bilinen, belli.
m.+uñuz 193
maḳlūm eyle- (Ar.+T.): Bilinmesini
sağlamak.
maḳlūm e.-di 93
maḳlūm it- (Ar.+T.): Bilinir hâle
getirmek.
maḳlūm i.-mege 1003
maḳlūm ol- (Ar.+T.): Bilinmek.
maḳlūm o.-ur 1858
maḳlūmāt (Ar.): Malum olan, bilinen
şeyler.
m.+ını 1947

- maʿmūr (Ar.):** Bayındır, şenlikli.
maʿmūr eyle- (Ar.+T.): Şenlendirmek.
 maʿmūr e.-yen 731
maʿmūr it- (Ar.+T.): Şenlendirmek.
 maʿmūr i.-Ø 169
maʿmūr kııl- (Ar.+T.): Bayındır hale getirmek.
 maʿmūr k.-Ø 748
maʿmūr ol- (Ar.+T.): Bayındır olmak, şenlenmek.
 maʿmūr o.-a 951
 maʿmūr o.-ur 65
maʿmūre (Ar.): Mamur olan yer, insan bulunan, bayındır yer.
 m.+Ø 2191
maʿnā (Ar.): Mana, anlam.
 m.+Ø 1258, 1258, 2006
 m.+lar 758, 2005, 2202
 m.+sı 1237, 1272, 1283
 m.+sıdur 1236
 m.+sın 1204, 1234, 1235, 1235, 1285, 1285, 2296, 91^a/9
 m.+sına 1282
 m.+ya 1885
 m.+yadur 966
maʿnāsız (Ar.+T.): Anlamı olmayan, anlamsız.
 m.+Ø 1234
maʿnī (Ar.): bk. maʿna.
 m.+Ø 1257, 1493, 2013, 2286, 2809
 m.+ce 938
 m.+de 1563, 1981, 2022, 2675
 m.+dür 414
 m.+ler 211, 2199
 m.+lerde 1253
 m.+lerden 1486
 m.+lerdür 2012
 m.+leri 682, 2008, 2109
 m.+ñde 2286
 m.+si 411, 1605, 2204
 m.+sile 1918
 m.+sin 357, 781, 902, 1517, 1604, 1633, 2296, 2348
 m.+sinden 1536, 2226
 m.+sine 2106
 m.+sini 1435
 m.+yi 414
 m.+yile 2048
māniʿ (Ar.): Engel.
māniʿ ol- (Ar.+T.): Engellemek.
 māniʿ o.-masun 1192, 1193, 1193
manşıb (Ar.): Memuriyet, makam.
 m.+ın 1379
manṭıḳ (Ar.): Hakikati ararken yapılan zihni çıkarımlardan hangilerinin doğru ve hangilerinin yanlış yola çıktığını gösteren ilim.
 m.+Ø 1127
manzar (Ar.): Görünüş, görüntü.

- m.+ın 2160
manzargāh (Ar.+Far.): Bakılan, görülen yer.
 m.+Ø 2161
manzūr (Ar.): Gözde olan, beğenilen.
 m.+Ø 1539, 1589
 m.+dı 1206
 m.+unuñ 1544
mār (Far.): Yılan.
 m.+Ø 162, 1380
maraz (Ar.): Hastalık.
 m.+Ø 424, 1372, 1381, 1385, 2236, 2687
 m.+dan 1369, 2262
 m.+dur 1371, 1390, 1396
 m.+lar 36
maraz it-, -der (Ar.+T.): Hasta etmek, hastalandırmak.
 maraz i.-er 1456
maʿrifet (Ar.): Hüner, bilme, biliş.
 m.+Ø 195, 207, 216, 549, 715, 723, 817, 869, 887, 1170, 1417, 1447, 1454, 1490, 1695, 1835, 1835, 1837, 1936, 2216, 2286, 2492, 2568, 2582, 2628, 2632, 2714, 2721, 2750, 2778, 2812
 m.+den 2529, 2573, 2694
 m.+dür 1829, 2221
 m.+le 748
marīz (Ar.): Hasta, hastalıklı.
 m.+Ø 908
 m.+a 2223
marşıyye (<Ar. marziyye): Hoşa gitmiş, beğenilmiş.
 m.+Ø 1696
maʿrūf (Ar.): Herkesçe bilinen, tanınmış, belli.
 m.+Ø 1952, 2573
maʿrūf eyle- (Ar.+T.): Şeriatin emrettiklerini, uygun gördüklerini bildirmek.
 maʿrūf e.-gil 296
maʿrūf ol- (Ar.+T.): Ünlenmek, meşhur olmak, duyulmak.
 maʿrūf o.-a 1383
 maʿrūf o.-mañuz 2237
maşāf (Ar.): Harp, savaş.
maşāf tut- (Ar.+T.): Savaşmak.
 maşāf t.-alar 962
māsike (Ar.): Tutan, zapteden.
 m.+dür 2190
māsivā (Ar.): Allah'tan başka bütün varlıklar.
 m.+Ø 778, 1201, 1679, 1793
 m.+dan 229, 1292, 2500
 m.+dur 685
 m.+nuñ 902, 903, 1290, 1874, 1875
 m.+ya 906, 1030
 m.+yı 1186

- ma^ʕşiyet (Ar.):** İtaatsizlik, asilik, isyan, günah.
m.+Ø 384, 1194, 2624, 2656
m.+den 185, 775, 2613, 2825
- ma^ʕşiyet (<Ar. ma^ʕşiyet):** bk. ma^ʕşiyet.
m.+Ø 2334
- ma^ʕşiyet kı1- (Ar.+T.):** İsyankar, günahkar etmek.
ma^ʕşiyet kı.-ma 2658
- masra^ʕ (Ar.):** Güreş meydanı.
m.+ı (iye.) 1904
- maşrıķ (Ar.):** Şark, doğu, güneşin doğduğu yer.
m.+a 2055, 2263
m.+da 1521
m.+dakin 1522
m.+dan 2055
m.+dur 1960
m.+ından 1484
- ma^ʕşūk (Ar.):** Sevilen, sevgili.
m.+Ø 243, 419, 1470, 1554, 1571, 1745, 1747, 1747, 1748, 1749, 1750, 1751, 1751, 1752, 1753, 1754, 1755, 1756, 1757, 1758, 1759, 2045, 2047
m.+a 742, 742, 1746, 2547
m.+ına 1991
m.+ından 2291
m.+undan 1592
- ma^ʕşuķ ol- (Ar.+T.):** Biri tarafından sevmek.
ma^ʕşuķ o.-up 1670
- ma^ʕşūkān (Ar.+Far.):** Sevilenler.
m.+Ø 5^a/1
- māt (Far.):** Ölme, ölüm.
m.+Ø 2579
- maṭla^ʕ (Ar.):** Doğacak yer, başlangıç yeri.
m.+Ø 258, 950
m.+ı (iye.) 1999
m.+ında 1905
- maṭlūb (Ar.):** İstenilen, aranan şey.
m.+Ø 418, 419, 781, 864, 952, 1250, 1250, 1952, 1964, 2790
m.+a 999, 1160, 1927
m.+ı (iye.) 1207
m.+ımı 1577
m.+ına 1698, 1959, 2293
m.+ını 1576
m.+sın 1558
m.+umuz 1321, 1785
m.+umuzdur 2790
- maṭlūb eyle- (Ar.+T.):** İstemek, talep etmek.
maṭlūb e.-dūñ 640
- maṭlūb ol- (Ar.+T.):** İstenilmek.
maṭlūb o.-mış 2112
- maṭrūd (Ar.):** Kovulmuş, vazifesinden çıkarılmış.

- m.+Ø 72
- māye (Far.):** Asıl, esas, maya.
- m.+dür 1197
- māyil (<Ar. mā'il):** Hevesli, düşkün.
- m.+Ø 1386, 2082
- mazhar (Ar.):** Nail olma, şereflenme.
- m.+Ø 1418, 1498, 1772, 1824, 2100, 2560
- m.+dur 944, 1442, 2560
- m.+ı (iye.) 1596, 1963, 2099, 2214
- m.+ıdur 92, 1449, 1473, 1483, 1908
- m.+ın 1951
- m.+ısız 1315, 1603
- mazhar eyle- (Ar.+T.):** Nail olmak.
- mazhar e.-miş 2031
- mazhar it- (Ar.+T.):** Şereflendirmek.
- mazhar i.-er 1498
- mazhar i.-miş 2032
- mazhar ol- (Ar.+T.):** Nail olmak, şereflenmek.
- mazhar o.-an 1696, 1816, 1841
- mazhar o.-dı 945, 1415, 1418, 1517
- mazhar o.-mağıla 945
- mazmūm (Ar.):** İlave olunmuş.
- m.+ıdur 2236
- ma'zūl (Ar.):** Azledilmiş, uzaklaştırılmış.
- m.+Ø 2729
- ma'zūr (Ar.):** Mazeretli, mazereti olan.
- ma'zūr tūt- (Ar.+T.):** Hoş görmek, başışlamak.
- ma'zūr t.-Ø 611
- me'ānī (Ar.):** Manalar, anlamlar.
- m.+Ø 2287
- mebdā' (Ar.):** Evvel, başlangıç, ilk unsur.
- m.+ıdur 2218
- mebdē' (Ar.):** Evvel, başlangıç.
- m.+Ø 32
- mebdē'ī (Ar.):** Evvele, başlangıca ait.
- m.+nüñ 2092
- mecāl (Ar.):** Fırsat, imkan.
- m.+Ø 317, 1782
- mecāz (Ar.):** Hakikatin, gerçeğin zıddı.
- m.+Ø 2648
- m.+ı (iye.) 592, 1469
- m.+ından 1470
- mecāzī (Ar.):** Mecaza ait, gerçek olmayanla ilgili.
- m.+Ø 582, 2674
- m.+ler 2675
- meclis (Ar.):** Oturulacak, toplanılacak yer.
- m.+i (iye.) 1897
- m.+inde 1312
- m.+inden 1769, 1880, 1893, 2813
- m.+lerinden 883, 1879
- m.+lerinüñ 1881
- m.+üñ 1315

- m.+üñdür 1904
- mecma^c (Ar.):** Kavuşulan yer, nokta.
m.+ı (yük.) 1669
m.+ı (iye.) 1963
- mecrūh (Ar.):** Yaralanmış.
m.+Ø 998
- mecrūh eyle- (Ar.+T.):** Yaralamak.
mecrūh e.-yüp 2407
- mecrūh ol- (Ar.+T.):** Yaralanmak.
mecrūh o.-uram 2416
- medāris (Ar.):** Medreseler.
m.+Ø 503
- meded (Ar.):** Yardım, imdat.
m.+Ø 1409, 1410, 1412, 1414, 1911,
2052, 2283, 2283, 2823
m.+ler 1911, 2592
- medh (Ar.):** Övme, övgü.
m.+Ø 1062
m.+ine 1056
- medh it-, -der (Ar.+T.):** Övmek.
medh i.-er 1348
- mefhūmāt (Ar.):** Anlaşılmiş, bilinmiş olanlar.
m.+Ø 1444
- mefūh (Ar.):** Açılmış, açık.
m.+Ø 998, 1301
- mefūn (Ar.):** Gönül vermiş, tutkun.
mefūn ol- (Ar.+T.): Bir şeye bağımlı olmak, tutkun olmak.
mefūn o.-anlar 1136
- mefūn o.-ur 1540
- meger (Far.):** Meğer, halbuki, ancak.
m.+Ø 287, 593, 602, 848, 1968,
2066, 2185, 2552
- meh (Far.):** Ay.
m.+Ø 25
- mehābet (Ar.):** Azamet, büyüklük.
m.+Ø 2108
- mekān (Ar.):** Mekan, yer.
m.+Ø 281, 912, 1432, 1609, 1647,
1648, 1654, 1700, 2010, 2403,
2774
m.+a 1608, 1647, 1655
m.+da 1611, 1650
m.+ı (yük.) 1636, 1658
m.+ıdur 690
m.+lar 1627
m.+um 1640
m.+uñ 1656, 2388, 2774
- mekīs (Ar.):** Gururlu, ağırbaşlı kimse.
m.+Ø 2602
- mekkāre (Ar.):** Hilekār, düzenbaz.
m.+Ø 1050
m.+den 529
- mekr (Ar.):** Hile, düzen.
m.+Ø 1047, 2064
- mekteb (Ar.):** Mektep, okul.
m.+Ø 339, 1787, 1844, 1860, 2221
m.+e 1015
m.+i (iye.) 2221, 2221

- m.+in 330
m.+inden 336, 1788, 2221, 2701
- mektüb (Ar.):** Mektup, name.
m.+inuñ 1198, 1199
- melāḥat (Ar.):** Güzellik, yüz güzelliği.
m.+Ø 2413
- melā'ik (Ar.):** Melekler.
m.+Ø 1712, 2574, 2667
m.+ler 1273, 1275, 1935
- melāl (Ar.):** Üzüntü, sıkıntı.
m.+Ø 264
- melāl kııl- (Ar.+T.):** Üzmek.
melāl kı.-ma 2755
- melāmet (Ar.):** Ayıplama, kınama.
m.+Ø 1062, 1066, 1067, 1068, 1069,
1071, 1071, 1073
- melāmet gel- (Ar.+T.):** Ayıplamak,
kınamak.
melāmet g.-meye 1064
- melāyik (<Ar. melā'ik):** bk. melā'ik.
m.+Ø 1514
m.+ler 74, 2405
- melcā (<Ar. melce):** İltica edecek,
sığınacak yer.
m.+Ø 1644, 2796
- melce (Ar.):** bk. melcā.
m.+Ø 1242
- melek (Ar.):** Nurdan yaratılmış
varlıklar, melek.
m.+Ø 811, 853, 929, 1376, 1604,
1634, 1862, 1970, 2679
m.+den 1515, 2340
m.+dür 2185
m.+ler 834, 1338, 1455, 1694, 2319,
2394
- meleküt (Ar.):** Ruhlar ve melekler
âlemi.
m.+a 1408
- mel'fūz (Ar.):** Söylenmiş, söylenilen.
m.+lar 1444
- melḥame (Ar.):** Kanlı savaş.
m.+dür 488
- melik (Ar.):** Sultan, padişah.
melik kııl- (Ar.+T.): Sultan ilan
etmek.
melik kı.-dı 729
- melkūt (<Ar. melekūt):** Azamet,
hükümdarlık, saltanat.
m.+a 1774
- mellāḥ (Ar.):** Denizci, kaptan.
m.+Ø 476, 489
- melül (Ar.):** Üzgün, hüznü.
melül it-, -der (Ar.+T.): Usanmak,
bıkmak.
melül i.-er 329
- melül ol- (Ar.+T.):** Üzülmek.
melül o.-ma 405, 1687
melül o.-ur 368
- mel'ün (Ar.):** Kovulmuş.

- m.+Ø 72, 517
- memāt (Ar.):** Ölüm.
- m.+Ø 238, 277, 1335, 1340, 2036,
2195, 2314, 2453, 2459
- m.+ında 2544
- memdūh (Ar.):** Övülmüş, methedilmiş.
- m.+Ø 1528
- memdūh ol- (Ar.+T.):** Övülmek.
- memdūh o.-an 1696
- memdūh o.-dı 1687
- memleket (Ar.):** Ülke, memleket.
- m.+Ø 2762
- men:** Ben, I. teklik şahıs zamiri.
- m.+Ø 536, 618, 673, 932, 932, 1100,
1235, 2515, 2545
- m.+i (yük.) 302
- men^c (Ar.):** Yasaklama, yasak.
- men^c eyle- (Ar.+T.):** Yasaklamak.
- men^c e.-me 2802
- menāfi^c (Ar.):** Menfaatler, yararlar,
çıkarlar.
- m.+Ø 449, 2105, 2106, 2119, 2669,
2743
- menāt (Ar.):** Cahiliye devrinde,
Kâbe'deki bazı kabilelerin
tapındıkları put.
- m.+Ø 2323
- menāzil (Ar.):** Menziller, duraklar.
- m.+Ø 1990
- menba^c (Ar.):** Kaynak.
- m.+Ø 33, 1251, 1438, 1468, 1614
- m.+ı (yük.) 1618
- m.+ı (iye.) 1904, 1963
- menba^c ol- (Ar.+T.):** Bir şeye
kaynaklık etmek.
- menba^c o.-mış 1669
- menfa^cat (Ar.):** Çıkar, yarar, fayda.
- m.+Ø 216, 1676, 1816
- m.+de 1443
- m.+den 1880
- menfa^cat dut- (Ar.+T.):** Yararlanmak.
- menfa^cat d.-dılar 1837
- menfa^cat tut- (Ar.+T.):** Yararlanmak,
faydalanmak.
- menfa^cat t.-alar 869
- menfa^cat t.-maz 1378
- mensüb (Ar.):** Ait olma, bir şeye ilgisi
olma.
- mensüb ol- (Ar.+T.):** Bir şeye
alakası bulunmak, ilgisi olmak.
- mensüb o.-dı 2086
- mensüh (Ar.):** Hükümsüz bırakılmış,
hükümü kaldırılmış.
- mensüh ol- (Ar.+T.):** Hükümsüz
kalmak, geçerliliği kalmamak.
- mensüh o.-dı 2278
- menşe (Ar.):** Esas, kök, çıkış yeri.
- m.+Ø 32
- menzil (Ar.):** Varılacak yer, konak yeri.
- m.+Ø 2154, 2605

- m.+i (yük.) 1069, 2272
m.+i (iye.) 1066
m.+idür 358
m.+lerini 2144
m.+leriñ 2152
m.+üñ 164
menzūr (Ar.): Adanmış, bağlanmış.
m.+Ø 798
merātīb (Ar.): Mertebeler, dereceler.
m.+Ø 242
mercān (Ar.): Mercan.
m.+Ø 2277
merd (Far.): Yiğit, mert.
m.+Ø 1884, 2406
m.+ler 2506
merd ol- (Far.+T.): Yiğit olmak.
merd o.-a 1844
merdān (Far.): Mertler, yiğitler.
m.+dur 2596
m.+lar 1327
merdāne (Far.): Mertçe, yiğitçe.
m.+Ø 1047, 1331, 2070
m.+ler 180
merdānī (Far.): Mertlik, cesurluk.
m.+Ø 1132
merdūd (Ar.): Reddedilmiş, kovulmuş.
m.+Ø 72, 2340, 2341
merdūd eyle- (Ar.+T.): Kovulmuş
olmak, kovulmak.
merdūd e.-di 2704
mergūb (Ar.): Beğenilen, istenilen,
sevilen, rağbet edilen.
m.+Ø 1565
m.+durur 2492
m.+sın 1558
mergūb ol- (Ar.+T.): Beğenilmek,
sevilmek.
mergūb o.-an 665, 665
mergūbluq, -gu (Ar.+T.): Beğenilmişlik,
istenilmişlik.
m.+um 1570
merḥabā (Ar.): “Genişlenin”, “rahat
oturun” manasına gelen bir
selamlaşma sözü.
m.+dur 687
m.+sı 2356
merḥamet (Ar.): Şefkat gösterme,
acıma.
m.+Ø 131, 216, 1468, 1824, 2735
m.+de 1817
m.+dür 2488
merḥamet eyle- (Ar.+T.): Şefkat
göstermek.
merḥamet e.-meklik 1810
merḥamet göster- (Ar.+T.): Acımak.
merḥamet g.-esiz 130
merḥamet g.-megil 622
merḥamet kıl- (Ar.+T.): Esirgemek.
merḥamet kı.-ur 1816, 2394
merḥamet kı.-urlar 2405

- merhem (Ar.):** 1. Merhem, yaraları iyileştiren ilaç.
m.+Ø 1739
m.+i (yük.) 1158
m.+i (iye.) 2358
2. Acıyı dindirecek, sıkıntıyı giderecek olan sebep.
m.+Ø 2838
m.+i (iye.) 992
merhem bul- (Ar.+T.): İyileştirmenin yolunu öğrenmek.
merhem b.-asın 1788
merhem eyle- (Ar.+T.): Bir derde çare bulmak, iyileştirmek.
merhem e.-ñ 1606
merhūm (Ar.): Allah'ın rahmetiyle müjdelenmiş.
m.+Ø 1940
m.+ıdur 7
merkep, -bi (Ar.): Binilecek şey, binek.
m.+ıdır 150
mertebe (Ar.): Derece, rütbe.
m.+de 242, 1687
m.+si 391
mertebet (Ar.): bk. mertebe.
m.+Ø 95
meşāhif (Ar.): Kitaplar.
m.+ler 1543
mesā'il (Ar.): Meseleler.
m.+de 53
m.+ler 206, 2520
mesākin (Ar.): Fazlasıyla fakir olanlar.
m.+Ø 864
mesbūk (Ar.): Başkalarından geri kalmış, arkada bırakılmış.
mesbūk ol- (Ar.+T.): Başkalarının gerisinde kalmak.
mesbūk o.-up 271
mescid (Ar.): Namaz kılınacak yer, küçük cami.
m.+e 1902
m.+ine 1903
m.+ler 503, 964
mescūd (Ar.): Secde edilmiş, kendisine tapılmış.
m.+Ø 2574
mes'eale (Ar.): Sorun, mesele.
m.+yi 197
meskenet (Ar.): Miskinlik, fakirlik, yoksulluk.
m.+le 2253
mesrūr (Ar.): Memnun, sevinmiş, isteğine kavuşmuş.
mesrūr eyle- (Ar.+T.): Mutlu etmek.
mesrūr e.-dūñ 670
mesrūr kııl- (Ar.+T.): Sevindirmek.
mesrūr kı.-Ø 748
mesrūr ol- (Ar.+T.): Sevinmek, mutlu olmak.
mesrūr o.-an 257

- mesrūr o.-ur 951, 1422, 1539
- mest (Far.):** Sarhoş, kendinde olmayan.
m.+Ø 323, 1998
m.+dür 2469
- mest it-, -der (Far.+T.):** Aklını başından almak, kendinden geçirmek.
mest i.-er 2469
- mest eyle- (Far.+T.):** Kendinden geçirmek.
mest e.-Ø 2651
- mest ol- (Far.+T.):** Sarhoş olmak, kendinden geçmek.
mest o.-a 1879
mest o.-ur 2469
- mestān (Far.):** Kendinden geçmişler, sarhoşlar.
m.+dur 2139
- mestlik (Far.+T.):** Sarhoşluk.
m.+Ø 359
- mesʿūl (Ar.):** Sorumlu.
mesʿūl kıl- (Ar.+T.): Sorumlu olarak göstermek.
mesʿūl k.-Ø 614
- meşāhid (Ar.):** Şehitlikler.
m.+dür 2562
- meşakḳat (Ar.):** Zorluk, sıkıntı, eziyet.
m.+Ø 1043
- meşakḳat çek- (Ar.+T.):** Sıkıntı çekmek, zorluk içinde yaşamak.
- meşakḳat ç.-meg 423
- meşakḳatler çek- (Ar.+T.):** Zorluklarla yaşamak.
meşakḳatler ç.-dügüñ 426
- meşʿale (Ar.):** Aydınlatma aleti, meşale.
m.+Ø 2203
- meşʿale-dār (Ar.+Far.):** Meşaleyi tutan.
m.+ı (iye.) 2134
- meşāyih (Ar.):** Şeyhler.
m.+Ø 2561
m.+ler 1179
- meşğūl (Ar.):** Bir işle uğraşan, iş görmekte olan.
m.+Ø 62
- meşğūl it-, -der (Ar.+T.):** Zamanını almak, oyalamak, meşgul etmek.
meşğūl i.-er 2251
meşğūl i.-meye 2254
- meşğūl ol- (Ar.+T.):** Vaktini vermek, oyalanmak.
meşğūl o.-a 1874
meşğūl o.-dı 61, 61
- meşhūd (Ar.):** Gözle görülmüş, görülen.
m.+ıdı 1206
- meşhūd ol- (Ar.+T.):** Görülmek, belirlemek.
meşhūd o.-dılar 1313
- meşhūr (Ar.):** Şöhretli, meşhur.

- meşhūr eyle-** (Ar.+T.): Herkesçe bilinmesini sağlamak, ünlendirmek.
meşhūr e.-düñ 670
- meşhūr ol-** (Ar.+T.): Şöhretlenmek, herkes tarafından bilinir olmak.
meşhūr o.-an 257
meşhūr o.-duñuz 991, 1000
meşhūr o.-ur 248
- meşkūr (Ar.):** Övülmüş, kabul görmüş.
m.+Ø 1249
- metā^c (Ar.):** Mal, elde edilen varlık.
m.+Ø 1103
m.+ın 546, 624
- mevā (Ar.):** Yurt, mesken, yer, makam.
m.+Ø 134
- mevālī (Ar.):** Mevlevilik derecesine ulaşmış olan âlimler.
m.+Ø 884
- mevc (Ar.):** Dalga.
m.+Ø 1830, 2666
- mevcūd (Ar.):** Var olan, bulunan.
m.+Ø 1008
m.+a 2761
m.+ıdı 290
- mevcūd ol-** (Ar.+T.): Var olmak, bulunmak.
mevcūd o.-a 4^b/10
mevcūd o.-an 1984, 2506, 2789
- mevcūdāt (Ar.):** Var olan şeyler.
m.+Ø 2002
- mevhebet (<Ar. mevhibet):** İhsan, bağış, bahış.
m.+Ø 1810
- mevhibet (Ar.):** bk. mevhebet.
m.+Ø 549
- mevlā (Ar.):** Efendi, sahip.
m.+lar 172
m.+lara 1404
- mevlūd (Ar.):** Yeni doğmuş bebek.
m.+Ø 1984
- mevşūf (Ar.):** Vasıflanmış.
mevşūf kıl- (Ar.+T.): Vasıflandırmak.
mevşūf k.-dı 128
- mevşūf ol-** (Ar.+T.): Vasıflanmak, nitelik kazanmak.
mevşūf o.-a 1167, 1383
mevşūf o.-an 193
mevşūf o.-dı 1352, 2805
mevşūf o.-mañuz 2237
- mevt (Ar.):** Ölüm.
m.+Ø 73, 1184, 2190, 2687
m.+üñ 1550
- mevzi^c (Ar.):** Yer, bir şey konulacak yer.
m.+i (iye.) 1438
- mey (Far.):** Şarap.
m.+Ø 2651
m.+den 1802

- meyl (Ar.):** Sevme, tutulma.
m.+i (iye.) 1022
- meymūn (Ar.):** Uğurlu, bereketli.
m.+Ø 1370
- meyve (Far.):** Meyve, yemiş.
m.+si 1982
m.+yi 1982
- meyyit (Ar.):** Ölmüş.
m.+lere 85
- meyyit ol- (Ar.+T.):** Ölmek.
meyyit o.-ur 1414
- mezāhim (Ar.):** Eziyetler, sıkıntılar.
m.+Ø 2738
- mezāhir (Ar.):** Şereflenmeler, onur duymalar.
m.+ler 2014
- mezāhir bul- (Ar.+T.):** Onur duymak, şereflenmek.
mezāhir b.-dı 2554
- mezāhir düş- (Ar.+T.):** Onurlanmak, şeref duymak.
mezāhir d.-di 2548, 2567
- mezāk (Ar.):** Damak.
m.+Ø 2719
- mezheb (Ar.):** Tutulan, gidilen yol.
m.+i (yük.) 1039
- mezīd (Ar.):** Artma, çoğalma.
m.+Ø 1196, 1200, 1503
- mezīd it- (Ar.+T.):** Çoğaltmak.
mezīd i.-sün 2831
- mezīd kıl- (Ar.+T.):** Artırmak.
mezīd k.-ur 1167
- mezīd ol- (Ar.+T.):** Artmak.
mezīd o.-a 1094
mezīd o.-ur 1024, 1159, 1308
- mezkūr (Ar.):** Adı geçmiş, anılmış.
m.+Ø 1249
- mezmūm (Ar.):** Yerilmiş, ayıplanmış.
mezmūm ol- (Ar.+T.): Ayıplanmak.
mezmūm o.-dı 1688
- mezra^c (Ar.):** Ekilecek alan, yer.
m.+Ø 745
- mı:** Soru eki.
m.+Ø 82, 148, 186, 329, 364, 452, 457, 457, 496, 592, 674, 674, 675, 676, 677, 678, 679, 680, 681, 824, 1106, 1108, 1108, 1110, 1112, 1113, 1182, 1210, 1210, 1284, 1339, 1344, 1573, 1573, 1594, 1641, 1647, 1660, 1789, 2242, 2291, 2320, 2320, 2321, 2321, 2321, 2321, 2322, 2330, 2471, 2471, 2472, 2472, 2654, 4^b/9
m.+dur 647
m.+ydı 1488
- mıṣbāḥ (Ar.):** Kandil, çıra, meşale.
m.+Ø 1023
- mi:** Soru eki.
m.+Ø 81, 119, 186, 268, 274, 363, 364, 370, 378, 469, 531, 562, 604,

- 797, 1106, 1107, 1107, 1107,
1109, 1109, 1110, 1111, 1234,
1284, 1431, 1574, 1789, 2140,
2161, 2411, 2573, 2694
- midād (Ar.):** Yazı mürekkebi.
m.+Ø 983
- mihmān (Far.):** Misafir, konuk.
m.+Ø 711, 1739, 1998
m.+ı (iye.) 1891
- miḥnet (Ar.):** Eziyet, sıkıntı.
m.+Ø 770, 1612
m.+leri 431
- miḥnet it- (Ar.+T.):** Sıkıntı vermek.
miḥnet i.-meye 1030
- mihr (Far.):** Şefkat.
m.+Ø 2586
- miḳdār (Ar.):** Kıymet, değer.
m.+Ø 2086
m.+ı (yük.) 2153
m.+ı (iye.) 1432, 1441, 1458, 1471,
1482, 1497, 1516
- milād (Ar.):** Başlangıç, doğum günü.
m.+Ø 1242
- milk (Ar.):** Birinin tasarrufu altında
bulunan şey, mülk.
m.+Ø 1796
m.+e 1408, 1775
m.+i (yük.) 779
m.+i (iye.) 1796, 1832, 2255
m.+idür 488, 1830
- m.+inde 2607
m.+ine 1, 10
m.+üñe 2635, 2808
- mim (Ar.):** Arap alfabesinin yirmi
dördüncü harfi.
m.+Ø 2756
- miʿmār (Ar.):** Mimar, imar eden kişi.
m.+Ø 1753
- min:** Bin, sayı olarak 1000.
m.+Ø 1806, 1806, 2140
- minḳār (Ar.):** Yırtıcı kuş gagası.
m.+Ø 2693
- minnet (Ar.):** Bir iyiliğe, bir iyilik
yapana karşı kendini borçlu
görme.
m.+Ø 37
- mīr (Far.):** Amir, baş, bey.
m.+Ø 172
- miʿrāc (Ar.):** Göğe çıkma.
m.+Ø 28, 804, 807, 809, 810, 822,
825, 835, 919, 2143, 2151
m.+ıdur 851
m.+ına 2172
m.+uñı 807
- miʿrāc eyle- (Ar.+T.):** Göğe çıkmak.
miʿrāc e.-di 919
- miʿrāc it-, -der (Ar.+T):** Göğe
çıkmak.
miʿrāc i.-eler 808, 808

- mīrās** (Ar.): Ölen birisinden yakınlarına kalanlar.
m.+Ø 1842
m.+i (iye.) 466
- mīrās al-** (Ar.+T.): Kendinden öncekilere ait olanlara sahip olmak.
mīrās a.-dılar 56
mīrās a.-diñuz 194
- mīrās ƙal-** (Ar.+T.): Kişinin kendine ait olanların kendinden sonrakilere kalması.
mīrās ƙ.-miş 652
- mirʿāt** (Ar.): Ayna.
m.+Ø 1964
m.+ına 1953
- mirşad** (Ar.): Rasat yeri, gözetme yeri.
m.+ı (iye.) 1070
- mişāl** (Ar.): Benzer, gibi.
m.+Ø 737, 861, 900, 1554, 1556, 2049, 2185, 2559
- misk** (Ar.): Bir çeşit güzel kokulu madde, misk.
m.+Ø 250
- mişķāl** (Ar.): 4,810 gram olan bir ağırlık ölçü birimi.
m.+Ø 2806
- miskīn** (Ar.): Fakir, yoksul, âciz.
m.+Ø 476, 866
m.+edür 488
m.+lere 493, 494
- mişl** (Ar.): Benzer, kat.
m.+Ø 1842
m.+i (iye.) 466
- mişe** (Far.): Meşe ağacı.
m.+Ø 2186
- mīve** (Far.): Meyve.
m.+ler 1486
- mizāc** (Ar.): Huy, tabiat, yaratılış.
m.+Ø 32, 1369, 2073
- muʿallim** (Ar.): Öğretmen.
m.+Ø 800, 1844, 2220, 2221
- muʿayyen** (Ar.): Belirli, bilinen.
m.+Ø 2551
- muʿayyin** (Ar.): Belirten, bilinmesini sağlayan.
m.+Ø 2642
- mubāhī** (Ar.): İşlenmesinde sevap veya günah olmayan şeye ait.
m.+ler 1039
- mūcid** (Ar.): Yeni bir şey meydana getiren.
m.+Ø 2761
- muʿcizāt** (Ar.): Mucizeler.
m.+Ø 25, 332
m.+ı (yük.) 78
m.+ıla 400
m.+lar 2215, 2218
- muğīş** (Ar.): Yardım eden.
m.+Ø 2593
- muğnī** (Ar.): Zenginleştiren.
m.+lerinden 883

muḥabbet (Ar.): Sevgi, muhabbet.

m.+Ø 779, 800, 1214, 1467, 1931,
1931, 2252

m.+dür 1929

m.+ler 2251

muḥabbet eyle- (Ar.+T.): İçinde
sevgi beslemek.

muḥabbet e.-ye 1295

muḥabbet it- (Ar.+T.): İçinde bir
şeye karşı sevgi beslemek.

muḥabbet i.-e 4^b/4

muḥabbet i.-eler 4^b/3

muḥabbet i.-ene 906

muḥabbet kı1- (Ar.+T.): Sevmek.

muḥabbet k.-Ø 1929

muḥāl (Ar.): Mümkün olmayan,
olamaz.

m.+dür 4^b/12

muḥālif (Ar.): Aykırılık gösteren, uygun
olmayan.

m.+Ø 341

m.+dür 4^b/5

muḥālif ol- (Ar.+T.): Aykırılık
göstermek.

muḥālif o.-duğı 4^b/5, 4^b/7

muḥalled (Ar.): Sürekli olarak kalan,
ebedi.

m.+Ø 182, 2824

muḥdiṣāt (Ar.): Yeniden meydana
getirenler, icat edenler.

m.+a 2761

muḥib (Ar.): Dost.

m.+Ø 892

muḥiṭ (Ar.): Etrafını çeviren, kuşatan.

m.+Ø 220, 1401, 1401, 2050, 2806

m.+dür 220

muḥkem (Ar.): Sağlam, dayanıklı.

m.+Ø 1130, 1281, 2821

muḥkem it-, -der (Ar.+T.):
Sağlamlaştırmak.

muḥkem i.-meyince 1027

muḥkem i.-üp 736

muḥliṣ (Ar.): İçten, samimi.

m.+Ø 1871

muḥtāc (Ar.): İhtiyaçlı, kendisine bir
şey lazım olan.

m.+dur 97

m.+ıdur 1058

muḥtāc ol- (Ar.+T.): Bir şeye
gereksinim duymak, ihtiyaçlı
olmak.

muḥtāc o.-ısarsın 1374

muḥtāc o.-mıṣ 2037

muḥtaṣar (Ar.): Kısaltılmış, kısa.

m.+Ø 2018, 2034

muḥterem (Ar.): Saygıya, hürmete
değer.

m.+Ø 804, 917, 1550

muḥīn (Ar.): Yardımcı.

m.+Ø 1317, 2593

- muḳābil (Ar.):** Karşılık.
m.+Ø 1420, 2267
- muḳarreb (Ar.):** Yaklaşmış, yakın.
m.+Ø 74, 1862, 4^a/2
m.+ler 2521
- muḳarreb it- (Ar.+T.):** Yaklaştırmak.
muḳarreb i.-meyem 1218
- muḳarreb ol- (Ar.+T.):** Yakınlaşmak.
muḳarreb o.-mışıken 72
- muḳayyed (Ar.):** Kayıtlı, bağlı.
m.+Ø 415, 418
m.+dür 352, 408
- muḳīm (Ar.):** İkamet eden, oturan.
m.+Ø 1244, 1355, 2521, 2758
- muḳtedā (Ar.):** Örnek tutulan, kendisine uyulan.
m.+Ø 72, 460, 1791, 2002, 2509
m.+lar 460
- muḳteşid (Ar.):** Tutumlu.
m.+Ø 1602
- muḳtezā (Ar.):** Gerekli, lazım olan.
m.+sın 1185
- mūm (Far.):** Mum.
m.+Ø 1023, 1564, 1590, 1687, 1974, 1975, 1979, 2042, 2107, 2121, 2158
m.+ı (yük.) 2124
m.+ı (iye.) 1591, 1966, 1966, 1967, 2041
m.+içün 1968, 2107
- m.+uñ 1564
- mūnis (Ar.):** Cana yakın, sıcakkanlı kişi.
m.+Ø 1215
m.+i (iye.) 2357
- muntazır (Ar.):** Bekleyen, gözleyen.
m.+Ø 849, 1078
- munzar (Ar.):** Geciktirilmiş, geç bırakılmış.
m.+ıdum 1993
- mūr (Far.):** Karınca.
m.+lar 2135
- murād (Ar.):** Arzu, istek, dilek.
m.+Ø 453, 454, 770, 1089, 1136, 1160, 1268, 1323, 1501, 1872, 1978, 1978, 1979, 1980
m.+a 122, 1024, 1111, 2350
m.+ı (yük.) 896
m.+ı (iye.) 747, 1096
m.+ın 899, 1046, 1070, 1223
m.+lar 453, 1268, 2827
m.+lardan 312, 1268
m.+uñ 892, 1868
- murād bul- (Ar.+T.):** İsteğine, dileğine kavuşmak.
murād b.-ımaz 168
murād b.-ur 1073
- murākıb (Ar.):** Allah'a bağlanmış.
m.+Ø 1299
- murakkaʿ-pūş (Ar.+Far.):** Yamalı hırka giyen derviş.

- m.+Ø 987
- murdār (Far.):** Pis, kirli.
- m.+Ø 1683
- m.+ı (yük.) 2135
- m.+ıla 384
- m.+ını 1194, 2624
- murğ (Far.):** Kuş.
- m.+Ø 1683, 1700, 2605, 2739
- muşaffā (Ar.):** Arındırılmış, süzölmüş.
- m.+Ø 1292, 1556
- m.+dur 2548
- musahħar (Ar.):** Ele geirilmiş.
- musahħar eyle- (Ar.+T.):** Vermek, ihsan etmek.
- musahħar e.-di 2424
- muşāħib (Ar.):** Sohbet eden, konuşan, arkadaş.
- m.+dür 811
- muşāħib kıl- (Ar.+T.):** Arkadaş, dost edinmek.
- muşāħib kıl-Ø 812
- muşavver (Ar.):** Tasarlanmış, düşünölmüş.
- muşavver kıl- (Ar.+T.):** Tasarlamak, planlamak.
- muşavver kıl-madı 2558
- muşhaf (Ar.):** Kur'an-ı Kerim.
- m.+Ø 1536
- muşibet (Ar.):** Felaket, sıkıntı, bela.
- m.+Ø 85, 2355
- müş (Far.):** Fare.
- m.+Ø 1380, 2060, 2135, 2675
- muşt (Far.):** Avuç.
- m.+Ø 2529
- muştula-:** Müjdelemek, sevinçli haber vermek.
- m.-Ø 1378
- m.-ñuz 1996
- muţahhar (Ar.):** Kutlu, mübarek.
- m.+Ø 2297
- muţahhir (Ar.):** Temizleyen.
- m.+Ø 2792
- m.+ler 2298
- muţeber (Ar.):** İtibar edilen, güvenilen.
- m.+Ø 1717, 1780, 2061, 2063, 2240, 2416, 2488, 2494
- muţerif (Ar.):** İtiraf eden, anlatan.
- m.+Ø 1002, 2528
- muţerif ol- (Ar.+T.):** Anlatmak, konuşmak.
- muţerif o.-duġuña 1356
- muţerif o.-ġil 1363
- muţīc (Ar.):** Baġımlı, itaat etmiş.
- m.+Ø 785
- muţīc kıl- (Ar.+T.):** İtaat ettirmek, baġımlı hale getirmek.
- muţīc kıl-dum 786
- muţīc ol- (Ar.+T.):** İtaat etmek, baş eġmek.
- muţīc o.-dı 2441

- muṭī^c o.-duḡ 2426
- muṭlaḡ (Ar.):** Yalnız, tek, benzersiz.
m.+Ø 1838
m.+dur 2685
m.+durur 6
- muṭlakā (Ar.):** Her halde, ne olursa olsun.
m.+Ø 415
- muṭmaʿinne (Ar.):** Gönlü kanmış, içi rahat, şüphesi olmayan kimse.
m.+Ø 488, 583, 1652, 1695
m.+dür 1638
- muṭṭali^c (Ar.):** Öğrenmiş, haber almış, haberli.
m.+Ø 391, 988, 1862, 2814
m.+ler 981
- muttaşif (Ar.):** Vasıflanan, kendisinde bir vasıf bulunan.
m.+Ø 1681
- muttaşif ol- (Ar.+T.):** Vasıflanmak, nitelik kazanmak.
muttaşif o.-Ø 1002
muttaşif o.-a 1363
muttaşif o.-asın 1787
muttaşif o.-ırısañ 1356
muttaşif o.-mayıcaḡ 1155
- muvāfiḡ (Ar.):** Uygun, yerinde.
m.+Ø 1161
- muvāfiḡ ol- (Ar.+T.):** Uygun olmak, yakışmak.
- muvāfiḡ o.-dı 1276
- muzaffer (Ar.):** Zafer, üstünlük kazanmış.
m.+Ø 2424
- muzḡa (Ar.):** Bir parça et.
m.+Ø 1174, 1175
- mübāhī (Ar.):** Övünen.
m.+Ø 1131
m.+ler 1066
- mübeddel (Ar.):** Değişmiş, değiştirilmiş.
mübeddel kı1- (Ar.+T.): Değiştirmek.
mübeddel k.-Ø 850, 1357
- mübeddel ol- (Ar.+T.):** Değişmek.
mübeddel o.-ıban 1730
- mübīn (Ar.):** Açık, besbelli.
m.+Ø 563
- mübtedā (Ar.):** Aslında yok iken yeni çıkmış olan şey.
m.+Ø 460, 2002
- mübtedī (Ar.):** Yeni başlayan, acemi.
m.+Ø 1135, 2527, 2527
m.+ler 1129
m.+lerdür 359, 444
- mübtelā (Ar.):** Tutkun, tutulmuş.
mübtelā kı1- (Ar.+T.): Bağımlı, tutkun hale getirmek.
mübtelā ḡ.-ma 2811
- mücāhid (Ar.):** Savaşan, savaşçı.
m.+Ø 1046
- mücellā (Ar.):** Cilalı, parlak.

- m.+Ø 1966
- mücellâ it-, -de (Ar.+T.):** Parlatmak.
mücellâ i.-e 974
- mücellâ kı1- (Ar.+T.):** Parlatmak.
mücellâ k.-Ø 2640
- mücrim (Ar.):** Suçlu.
m.+lere 2534, 2614
- müdâm (Ar.):** Devam eden, sürekli.
m.+Ø 75, 524, 712, 1889
- müdâm ol- (Ar.+T.):** Kalıcı, ebedi olmak.
müdâm o.-sun 94
- müdebbir (Ar.):** Tedbirli, düşünceli.
m.+Ø 702, 2184
- mü'eddeb (Ar.):** Edepli, terbiyeli.
m.+Ø 1076
- mü'eddib (Ar.):** Terbiye eden, bilgi ve terbiye veren.
m.+Ø 1153, 1153
- müfred (Ar.):** Tek, yalnız.
m.+Ø 1985
- müfredât (Ar.):** Toptan biline şeylerin ayrıntıları.
m.+dan 1984
- müheyvâ (Ar.):** Hazır, hazırlanmış.
müheyvâ kı1- (Ar.+T.): Hazırlamak.
müheyvâ k.-duñ 2759
- mühlikât (Ar.):** Helak edenler, öldürenler.
m.+Ø 1390
- müühr (Far.):** Mühür, imza.
m.+Ø 2219, 2683
- mükerrer (Ar.):** Tekrarlanmış, tekrarlı.
mükerrer kı1- (Ar.+T.): Tekrarlamak.
mükerrer k.-Ø 695
- mükesser (Ar.):** Kırılmış, kırık.
m.+üñe 2818
- mülevveş (Ar.):** Kirli, pis.
mülevveş ol- (Ar.+T.): Kirlenmek.
mülevveş o.-a 768
mülevveş o.-sa 765
- mülhime (Ar.):** İlham veren, esinlendiren.
m.+dür 1693
- mülk (Ar.):** Taşınmaz mal, yer veya yapı.
m.+Ø 1052
m.+üñe 2728, 2738
- mülük (Ar.):** Hükümdarlar.
m.+Ø 1058
- mü'min (Ar.):** İman etmiş, Müslüman.
m.+Ø 178, 333, 582, 618, 825, 961, 1085, 1416, 1439, 1455, 1808, 2711
m.+den 835
m.+dür 2143
m.+e 2759
m.+i (yük.) 2824
m.+ler 965, 4b/2
m.+lere 477, 1819, 2621

- m.+lerüñ 989, 1310, 1601, 1767
m.+üñ 220, 1503
m.+üz 2824
- mü'minü'l-müsteğās** (Ar.): Müslümanların kendisinden yardım istediği, Allah.
m.+Ø 2592
- mümteziç** (Ar.): Uyan, uyuşmuş, bağdaşmış.
m.+dür 1461
- münācāt** (Ar.): Allah'a dua etme, yalvarma.
m.+Ø 91^a/1, 91^a/10, 91^a/6, 91^a/7
m.+ın 2504
m.+lar 91^a/9
- münācāt eyle-** (Ar.+T.): Yalvarmak.
münācāt e.-di 598
- münāfık** (Ar.): Dini kurallara inanmadığı halde inanmış gibi görünen.
m.+Ø 63, 179, 1808
- münāsib** (Ar.): Uygun, yerinde.
m.+Ø 1238
- münciyāt** (Ar.): Kurtaranlar, kurtarıcılar.
m.+Ø 1390
- münevver** (Ar.): 1. Işıklı, aydınlatılmış.
m.+Ø 1960
2. Aydın kimse.
m.+Ø 2066
- münevver kııl-** (Ar.+T.): Aydınlatmak.
münevver kı.-Ø 2649
münevver kı.-dılar 708
- münevver ol-** (Ar.+T.): Aydınlanmak.
münevver o.-ur 724
- münezzeh** (Ar.): Uzak.
m.+Ø 2604
m.+dür 2559, 2716
- münîr** (Ar.): Nurlandıran, ışık veren.
m.+Ø 2091
- münker** (Ar.): Yapılması şeriatçe uygun görülmeyen.
m.+i (yük.) 295
- münkir** (Ar.): İnanmayan dinsiz.
m.+Ø 179
- münkir ol-** (Ar.+T.): İnkarcı olmak.
münkir o.-anlar 630
münkir o.-ursın 295
- müntehā** (Ar.): Bir şeyin varabildiği en uzak yer.
m.+Ø 2527
m.+dan 933
- müntehī** (Ar.): Bir şeyi tamamlayan.
m.+Ø 444
m.+ler 360, 460, 2527
- mürd** (Far.): Ölmüş.
m.+Ø 1163
- mürde** (Far.): Ölü, ölmüş.

- m.+Ø 472, 996, 1019, 1020, 1088,
1897
- m.+yiken 412
- mürde kı1-** (Far.+T.): Öldürmek.
mürde kı.-ur 412
- mürekkeb (Ar.):** 1. Mürekkep.
m.+Ø 1849
2. Birleşik.
m.+Ø 2049
- mürekkeb ol-** (Ar.+T.): Oluşmak,
meydana gelmek.
mürekkeb o.-ısar 1967
- mürīd (Ar.):** Bir şeyhe bağlı olan kimse.
m.+Ø 891, 892, 1006, 1024, 1076,
1076, 1085, 1094, 1097, 1099,
1100, 1159, 1167, 1196, 1200,
1307, 1308, 1362
- m.+dür 1009
- m.+e 885, 886, 1011, 1150, 1167,
1233, 1309
- m.+i (iye.) 1135
- m.+üñ 1010, 1095, 1096, 1104,
1152, 1301
- m.+üz 1007
- mürselāt (Ar.):** Gönderilen şeyler.
m.+Ø 926
- mürşid (Ar.):** Doğru yolu gösteren,
kılavuz.
m.+Ø 1916, 2280
- mürtefi^c (Ar.):** Yüksek, yüce.
- m.+Ø 391
- müsāfir (Ar.):** Misafir, konuk.
m.+ler 805
- müsāfir it-** (Ar.+T.): Konuk etmek,
ağırlamak.
müsāfir i.-düñ 2801
- müsebbeb (Ar.):** Sebep olunarak
meydana getirilen.
m.+den 596
- müsebbib (Ar.):** Sebep olan.
m.+den 593, 605, 606
- müselcel (Ar.):** Zincirleme, ardı ardına.
m.+Ø 2434
- müsemmā (Ar.):** Bir ismi olan,
adlanmış.
müsemmā ol- (Ar.+T.): Adlanmak.
müsemmā o.-dı 1462
- müstāgnī (Ar.):** Kurtulmuş, kimseden
bir menfaat beklemeyen.
müstāgnī kı1- (Ar.+T.):
Uzaklaştırmak, kurtulmak.
müstāgnī kı.-ma 883
- müstāgrık (Ar.):** Dalmış, batmış.
m.+durur 6
- müstāgrık ol-** (Ar.+T.): Dalmak,
batmak.
müstāgrık o.-ıban 358
- müstahak (<Ar. müstehakk):** Hak etmiş,
hak kazanmış.

- m.+Ø 128, 785, 1269, 1632, 1715,
1801, 1838, 2255, 2440, 2681
- müstaḥaḳ eyle-** (Ar.+T.): Layık görmek.
müstaḥaḳ e.-di 1827
- müstaḥaḳ kıl-** (Ar.+T.): Layık görmek.
müstaḥaḳ k.-dı 1589
- müstaḥaḳ ol-** (Ar.+T.): Hak etmek, hak kazanmak.
müstaḥaḳ o.-a 799
müstaḥaḳ o.-alar 941
müstaḥaḳ o.-asın 1267
müstaḥaḳ o.-dı 1964, 2340, 2418
müstaḥaḳ o.-ısar 1875
müstaḥaḳ o.-mıṣ 2037
- müstaḥıḳ (Ar.):** Hak etmiş, layık olmuş.
m.+Ø 768
m.+dur 2614
- müstaḳım (Ar.):** Doğru, düz.
m.+Ø 2764
- müstaḳmel (Ar.):** Eski, köhne.
m.+Ø 594
- müsteḳār (Ar.):** Ödünç alınmış.
m.+Ø 2633
- müstecāb (Ar.):** Kabul olunmuş.
müstecāb it- (Ar.+T.): Kabul etmek, geri çevirmemek.
müstecāb i.-Ø 2835
müstecāb kıl- (Ar.+T.): Kabul etmek.
- müstecāb k.-dı 2574
- müstedām (Ar.):** Devamlı, sürekli.
müstedām ol- (Ar.+T.): Kalıcı, baki olmak.
müstedām o.-sun 94
- müsteḥaḳ (<Ar. müstaḥaḳḳ):** bk. müstaḥaḳ.
müsteḥaḳ ol- (Ar.+T.): Hak etmek.
müsteḥaḳ o.-a 383
- müstemiḳ (Ar.):** Dinleyen, işiten.
m.+ler 950
- müşābih (Ar.):** Benzer, benzeyen.
m.+Ø 2635
- müşerref (Ar.):** Şerefendirilmiş, şerefli.
müşerref kıl- (Ar.+T.): Şereflendirmek.
müşerref k.-Ø 2650
müşerref k.-duñ 2785
müşerref ol- (Ar.+T.): Şereflenmek.
müşerref o.-a 1108
- müşg (Ar.):** Misk.
m.+leri 246
- müşk (Ar.):** bk. müşg.
m.+Ø 1072
- müşkil (Ar.):** Zor, çetin.
m.+Ø 53, 295, 566
m.+dedür 199
m.+i (yük.) 300
m.+in 198
m.+leri 411

- m.+lerin 2220
m.+lerümüz 2247
müşkilāt (Ar.): Güçlükler, zorluklar.
m.+ı (yük.) 196
müşkil-keş (Ar.+Far.): Zorluk çeken.
m.+e 1927
müştāk (Ar.): Özleyen, arzulu.
m.+Ø 1216, 2099
m.+lar 1563
m.+uñ 2383
müştāk it-, -der (Ar.+T.): Özletmek.
müştāk i.-en 668
müştāk ol- (Ar.+T.): Özlemek.
müştāk o.-a 787, 1094
müştāk o.-up 2232
müşterek (Ar.): Ortak, müşterek.
m.+Ø 2184
müşterī (Ar.): Satın alan, alıcı.
m.+Ø 2065
m.+si 553
m.+ye 1517
m.+yem 311
müşterī ol- (Ar.+T.): Almayı istemek.
müşterī o.-a 1100
müyesser (Ar.): Nasip olan.
m.+Ø 1758
müyesser eyle- (Ar.+T.): Nasip etmek.
müyesser e.-gil 2712
müzāhim (Ar.): Zahmet, sıkıntı veren.
m.+Ø 2635
müzeyyen (Ar.): Süslenmiş, süslü.
müzeyyen eyle- (Ar.+T.): Süslemek, bezemek.
müzeyyen e.-dün 2668, 2669
müzeyyen ol- (Ar.+T.): Süslenmek.
müzeyyen o.-a 1054
- N
- nā-bedīd (Far.):** Görünmez, belirsiz.
n.+Ø 728
nāgeh (Far.): Ansızın, birdenbire.
n.+Ø 1548
nāgehān (Far.): Ansızın, birdenbire.
n.+Ø 467, 646, 705, 1209, 1254, 1300, 1320, 1371, 1551
nāgehānī (Far.): bk. nāgehān.
n.+Ø 1142
nağme (Ar.): Ahenk, ezgi, güzel ses, nağme.
n.+ler 1116, 1474, 2482
n.+leri 1477
naḥs (Ar.): Uğursuzluk.
n.+e 170
n.+ımı 116
n.+i (yük.) 170, 1502
n.+i (iye.) 1508
n.+ine 1502

- naḥv (Ar.):** Söz dizimi, cümle bilgisi.
n.+Ø 1127
- naʿīb (Ar.):** Vekil, birinin yerine geçen.
n.+Ø 707
- naʿīm (Ar.):** Cennetin bir kısmı.
n.+Ø 1355, 2338, 2759, 2768, 2832
- naḳāş (<Ar. naḳḳāş):** Nakış işleyen kişi,
süsleme ustası.
n.+Ø 2557
- naḳış (<Ar. naḳş):** Nakış, süs.
n.+lar 1244
- naḳḳāş (Ar.):** Nakış yapan kişi, süsleme
ustası.
n.+Ø 1244, 2558
- naḳl (Ar.):** Nakil, aktarma.
n.+e 4^b/5
- naḳş (Ar.):** Noksan, eksiklik.
n.+Ø 9
n.+ımız 23
- naḳş (Ar.):** Nakış, süs.
n.+ı (iye.) 2555
n.+ın 2557
n.+ından 1291
n.+ımı 2558
n.+larımı 2155
n.+uñ 1487, 2558
- naḳş it- (Ar.+T.):** Süslemek.
naḳş i.-miş 2557
- naḳş ol- (Ar.+T.):** Çizilmek,
işlenmek.
- naḳş o.-an 1751
naḳş o.-maḳ 1538
- nāle (Far.):** İnleme, inilti, feryat.
n.+Ø 2479
n.+ler 660, 2330
- nām (Far.):** İsim, ad.
n.+Ø 1306
n.+ı (yük.) 693
- nā-maḥrem (Far.+Ar.):** Mahrem
olmayan.
n.+e 1134, 1766
n.+i (yük.) 1045, 1392
- namāz (Far.):** Namaz.
n.+Ø 782, 858, 2169, 2169, 2305
n.+ın 1044
n.+uñı 835
- namāz it-, -der (Far.+T.):** Namaz
kılmak.
namāz i.-üp 283
- namāz ḳıl- (Far.+T.):** Namaz kılmak,
namaz ibadetini yerine getirmek.
namāz ḳ.-up 91^a/4
- nā-merd (Far.):** Mert olmayan, alçak.
n.+e 2596
- nāmī (Far.):** Ünlü, şöhretli.
n.+Ø 1063
- nāmūs (Ar.):** Kanun, nizam.
n.+ı (yük.) 693
- nān (Far.):** Ekmek.

- n.+Ø 279, 289, 343, 344, 348, 350,
1284
n.+ı (yük.) 289
- nār (Ar.):** Ateş, od.
n.+Ø 199, 768, 1711, 1759, 1914,
2759
n.+ı (yük.) 77
n.+ına 669, 2382
- nā-revā (Far.):** Yakışmaz, uygunsuz.
n.+Ø 2520
- nās (Ar.):** İnsanlar, herkes.
n.+Ø 253, 253, 1164
- naşārī (<naşārā):** Hristiyanlar.
n.+Ø 178
- naşāyih (Ar.):** Öğütler, nasihatler.
n.+den 124
- naşb (Ar.):** Görev.
n.+Ø 2550
naşb eyle- (Ar.+T.): Görev vermek.
naşb e.-miş 1376
- nāşih (Ar.):** Nasihat eden, öğüt veren.
n.+ısız 1781
- naşīb (Ar.):** Pay, hisse, birinin payına
düşen şey.
n.+Ø 876, 877, 885, 893, 999, 1714
n.+e 1715
n.+i (yük.) 1153
n.+i (iye.) 1714
naşīb eyle- (Ar.+T.): Kısmet etmek.
naşīb e.-Ø 2826, 2834
- naşīb ol- (Ar.+T.):** Kısmet olmak.
naşīb o.-a 1779, 1799
naşīb o.-dı 85
naşīb o.-ur 86
- naşihat (Ar.):** Öğüt, nasihat.
n.+Ø 215, 1783
naşihat eyle- (Ar.+T.): Öğüt vermek.
naşihat e.-Ø 296
naşihat e.-yüp 126
- naşir (Ar.):** Yardımcı.
n.+Ø 2642
- naşş (Ar.):** Açıklık, sadelik.
naşş-ı kātī^c (Ar.+Far.): Anlamı açık,
belli olan Kur'ân-ı ayetlerinden
delil olarak gösterileni.
naşş-ı k.+Ø 2279
- naşūh (Ar.):** 1. Nasihatçi, öğütçü.
n.+Ø 124
2. Temiz, halis.
n.+Ø 1025
- nātiqa (Ar.):** Söyleyen, konuşan.
n.+Ø 364
- nā-ümīd ((Far.):** Ümitsiz.
n.+Ø 2228
- nāyib (<Ar. nā'ib):** bk. nā'ib.
n.+i (iye.) 701
- nāz (Far.):** Kendini beğendirmek için
yapılan davranış, naz.
n.+Ø 2759
n.+ını 1571

naẓar (Ar.): Bakış, bakma, iltifat.

Buradan kaynaklanan görüş.

n.+Ø 456, 1321, 1436, 1589, 1594,

1718, 2275, 2488

n.+da 1717, 2417

n.+dan 1212, 1718, 1724, 1738,

1968, 2585

naẓar eyle- (Ar.+T.): Bakmak.

naẓar e.-Ø 303, 417, 2570

naẓar e.-di 428

naẓar e.-mez 1562

naẓar e.-mezler 606

naẓar e.-rise 2061

naẓar e.-rler 593, 1502

naẓar e.-rse 2062

naẓar e.-sin 2470

naẓar irgür- (Ar.+T.): Bakmak.

naẓar i.-di 2546

naẓar it-, -der (Ar.+T.): Bakmak.

naẓar i.-di 1717

naẓar i.-düklerine 1546

naẓar i.-düm 2416

naẓar i.-eler 4^b/3

naẓar i.-mez 1494

naẓar i.-se 1544

naẓar kııl- (Ar.+T.): Bakmak.

naẓar ҡ.-Ø 143, 215, 874, 1361,

1507

naẓar ҡ.-a 579, 1547

naẓar ҡ.-am 2240

naẓar ҡ.-asız 2488

naẓar ҡ.-dı 1492, 1541, 1968,

2117, 2370

naẓar ҡ.-duķ 2516

naẓar ҡ.-duñ 2429

naẓar ҡ.-ma 622

naẓar ҡ.-mağa 1964

naẓar ҡ.-maķ 1746, 1766

naẓar ҡ.-maz 1496, 1528

naẓar ҡ.-sa 2063

naẓar ҡ.-uñ 1780

naẓar ҡ.-ur 584, 585, 1408, 1728,

1728, 1775, 1824, 2413, 2555

naẓar ol- (Ar.+T.): Bakılmak.

naẓar o.-mışdur 1737

naẓar-gāh (Ar.+Far.): Bakılan yer.

n.+ı (yük.) 798

nāzır (Ar.): Bakan, gözeten.

n.+Ø 1082, 1206, 1405, 1411, 1680,

2081

n.+dur 1408, 1774

n.+lara 1977

nāzır ol- (Ar.+T.): Bakmak.

nāzır o.-a 799

nāzır o.-maya 801

nāzır o.-mışuz 638

nāzır o.-ur 1539

nāzık (Far.): İnce, zarif.

n.+Ø 426

nāzıl (Ar.): İnen, inici.

- nāzil ol-** (Ar.+T.): İnmek, ulaşmak.
nāzil o.-dı 2224
- naẓīr** (<Ar. nāẓır): Benzer, eş.
n.+Ø 2635
- naẓm** (Ar.): Nazım, şiir.
n.+Ø 2569
n.+ı (yük.) 2570
- naẓm getir-**: Şiir yazmak.
naẓm g.- di 4^b/13
- nāẓūk** (<Far. nāẓık): bk. nāẓık.
n.+Ø 1549
- ne**: 1. (Zamir olarak) Ne, hangi şey.
n.+Ø 98, 126, 196, 435, 437, 437,
540, 541, 561, 579, 583, 585, 594,
599, 604, 605, 606, 621, 656, 661,
693, 703, 832, 897, 1192, 1266,
1270, 1286, 1288, 1339, 1353,
1405, 1441, 1441, 1458, 1458,
1471, 1471, 1482, 1482, 1497,
1497, 1497, 1516, 1516, 1523,
1574, 1584, 1618, 1628, 1628,
1628, 1628, 1628, 1636, 1648,
1674, 1714, 1719, 1841, 1921,
2033, 2159, 2198, 2267, 2322,
2372, 2422, 2442, 2465, 2476,
2791
n.+de 1560
n.+den 2426
n.+durur 2439
- n.+dür 306, 325, 345, 349, 351, 357,
373, 439, 613, 621, 715, 761, 902,
1103, 1124, 1124, 1202, 1202,
1203, 1417, 1436, 1437, 1458,
1471, 1482, 1516, 1646, 1719,
1731, 1745, 1784, 1807, 2234,
2235, 2235, 2464, 2464
- n.+ler 2106
n.+ye 1850, 2092
n.+yiçün 322
n.+yise 1364
2. (Zarf olarak) Niçin, neden, nasıl,
niye anlamında çıkış ve uyarma
için kullanılır.
n.+Ø 156, 157, 157, 158, 159, 164,
165, 166, 166, 167, 330, 345, 362,
452, 461, 470, 481, 571, 783, 847,
960, 960, 977, 978, 1048, 1074,
1087, 1089, 1092, 1111, 1112,
1119, 1134, 1137, 1147, 1147,
1154, 1201, 1406, 1409, 1412,
1420, 1694, 1795, 1845, 1845,
1920, 2007, 2015, 2052, 2177,
2182, 2251, 2252, 2346, 2406,
2426, 2498, 2496, 2557, 2670,
2686, 2760, 2806
3. (Sıfat olarak) Hangi, ne, nasıl.
n.+Ø 174, 191, 336, 414, 872, 926,
926, 1215, 1245, 1413, 1470,

2142, 2142, 2322, 2392, 2397,
2418, 2431, 2474, 2732, 91^{a/3}

4. Her şey, ne.

n.+Ø 372

5. Çok, fevkalade anlamlarında
kullanılır.

n.+Ø 342, 1547, 1747, 1747, 1748,
1748, 1751, 1752, 1753, 1754,
1757

6. (Bağlaç olarak) ne ..... ne
bağlacı

n.+Ø 387, 387, 512, 512, 512, 600,
600, 600, 601, 601, 645, 645, 703,
703, 713, 713, 750, 750, 1265,
1265, 1361, 1361, 1734, 1734,
1862, 1862, 1862, 2565, 2565,
2605, 2605, 2714, 2714, 2820,
2820, 2820

7. Deyim içinde geçmektedir.

bk. elden ne gel-, elinden ne gel-,
elümden ne gel-.

nebāt (Ar.): Bitki.

n.+Ø 1341, 1342, 2097, 2315

n.+dan 1037

nebī (Ar.): Peygamber.

n.+Ø 327

n.+ler 314

necāh (Ar.): Kurtuluş, kurtulma.

n.+Ø 1393

necāset (Ar.): Pislik.

n.+Ø 1194

n.+den 760, 764, 784

necāt (Ar.): Kurtulma, kurtuluş.

n.+Ø 1871

necāt bul- (Ar.+T.): Kurtulmak.

necāt b.-dı 2343, 2367

necāt b.-madı 2170

necāt b.-maduğ 1914

necāt b.-maz 1151

necāt vir- (Ar.+T.): Kurtarmak.

necāt v.-Ø 2590

necmī (Ar.): Yıldızla ilgili.

n.+Ø 1133

neden: Neden, niçin, niye.

n.+Ø 426, 444, 980, 980, 1277, 1429,
1558, 1558, 1706, 1706, 2126,
2297, 2404

n.+dür 1714, 1715

nef̄ (Ar.): Menfaat, fayda, çıkar.

n.+Ø 425, 2120

n.+i (iye.) 1458, 1482, 1497, 1516,
1881

n.+in 1483

n.+ine 2114

n.+inedür 1441

nefes (Ar.): Soluk.

n.+Ø 13, 17, 108, 147, 561, 1506,
1624, 1883, 1990, 2376, 2499,
2713

- n.+de 14, 14, 15, 16, 17, 138, 472,
1829, 1841, 1847, 1850, 1882,
2272, 2298
- n.+ler 2195
- nefh (Ar.):** Üfleme, üfürme.
- n.+ün 1987, 2043
- nefh it- (Ar.+T.):** Üfürmek.
- nefh i.-di 1632
- nefh ol- (Ar.+T.):** Boru gibi şeylere
üflenmek, üfürülmek.
- nefh o.-a 849
- nefis (Ar.):** Nefis, ruh, can.
- n.+Ø 406
- nefret (Ar.):** Kin, nefret.
- n.+i (yük.) 1384
- nefs (Ar.):** bk. nefis.
- n.+Ø 104, 152, 154, 319, 369, 370,
376, 377, 378, 747, 1136, 1223,
1278, 1393, 1504, 1608, 1612,
1613, 1673, 1695, 1706, 1706,
1717, 1726, 1727, 1729, 1729,
1732, 1732, 1763, 1975, 1976,
1976, 1979, 1980, 1981, 1992,
2042, 2045, 2046, 2046, 2601,
2615, 2626, 2631, 2706, 2765
- n.+de 1719
- n.+den 363, 1676, 2649
- n.+durur 1975
- n.+dür 1689, 1697
- n.+e 367, 368, 502, 1045, 1067,
1070, 1685, 1730, 1736, 1975,
2162, 2165
- n.+i (yük.) 371, 588, 1049, 1478
- n.+i (iye.) 583, 1050, 1134, 1609,
1675, 1687, 1991, 2705
- n.+ile 729, 1047, 1624, 1977
- n.+in 206
- n.+inde 345, 1856
- n.+ine 225, 1041, 1136, 1841, 2316
- n.+ini 224, 865, 866, 868, 868, 877,
879, 1046, 1829, 1830, 2572
- n.+inün 1046, 1070
- n.+le 1665
- n.+leri 1725
- n.+lerin 225, 229, 1899
- n.+lerün 488
- n.+ümüz 342, 1720
- n.+ümüze 2632
- n.+ümüzi 2792
- n.+ün 183, 394, 899, 1015, 1500,
1623, 1681, 1721, 1729, 1987,
2705
- n.+ünde 1475, 1520
- n.+ündür 2196
- n.+üne 515, 2166
- n.+ünü 224, 226
- n.+ünüz 1842

- nefs-i emmāre (Ar.):** İnsanı hissi zevk ve lezzete sevk eden nefis ve şehvet.
nefs-i e.+Ø 493, 506, 531, 535, 545, 698, 702, 704, 709, 750, 1631, 1651, 1688
- nefs-i nāṭıka (Ar.):** İnsan ruhu, insanın canlılar arasındaki yerini belli eden cevher.
nefs-i n.+Ø 346, 362
- nefsānī (Ar.):** Canlılığın uyandırdığı isteklerle ilgili.
n.+le 740
- nefsāniye (Ar.):** bk. nefsānī.
n.+dür 746
- nefy (Ar.):** İnkâr etme, yadsıma.
n.+Ø 1202, 1240, 1247, 1263
n.+i (yük.) 1286
- nefy it- (Ar.+T.):** İnkâr etmek.
nefy i.-mek 1261
- negah (Far.):** bk. nāgeh.
n.+Ø 2802
- nehār (Ar.):** Gündüz.
n.+ı (yük.) 910
- nehy (Ar.):** Yasak etme, yasaklama.
n.+ini 1938
n.+ümi 787
- nehy eyle- (Ar.+T.):** Yasaklamak.
nehy e.-dünse 2426
- nemaṭ (Ar.):** Usul, yol, tarz.
n.+Ø 2693
- nerde:** Nerede.
n.+Ø 610
- nerdübān (<Far. nerd-bān):** Merdiven.
n.+Ø 2144, 2168
n.+dan 2172
n.+ı (yük.) 1901
n.+ın 860
- neş (Ar.):** Bir şeyi ortadan kaldırma, hükümsüz bırakma..
n.+Ø 1372, 1381, 1385, 1389
- nesl (Ar.):** Nesil, kuşak.
n.+i (iye.) 4^b/10
- nesne:** Cansız varlık, şey, obje, nesne.
n.+Ø 125, 935, 1008, 1033, 1197, 1270, 1872, 1873, 2501, 2586
n.+den 895, 1141, 1765
n.+nüñ 900, 1043
n.+si 1796
n.+yi 1763
- neşr (Ar.):** Manzum olmayan söz, nesir, düz yazı.
n.+i (yük.) 2570
- neşve (Ar.):** Sevinç, mutluluk, neşe.
n.+Ø 1256
- nev^c (Ar.):** Tür, çeşit, cins.
n.+Ø 763, 1820, 1820, 2118, 2118, 2493, 2830
n.+dir 894
- nevā (Far.):** Ahenk, ses, seda.

- n.+Ø 1116
- nevāl (Ar.):** Talih, kısımet.
- n.+Ø 754, 1776, 2743
- nev-cüvān (Far.):** Genç, delikanlı.
- n.+a 130
- ney (<Far. nāy):** Ney, kamıştan yapılan müzik aleti.
- n.+Ø 2651
- n'eyle- (<ne+eyle-):** Ne yapmak.
- n.-diler 462
- n.-düñ 640
- n.-sin 1441
- n.-süñ 709, 2498
- n.-yem 611
- n.-yim 317, 1592, 2415, 2415
- ni:** bk. ne.
- n.+dür 393, 2056
- ni'am (Ar.):** Nimetler.
- n.+Ø 1468
- nice:** 1. Pek çok, birçok, çok, bir miktar.
- n.+Ø 344, 344, 388, 394, 470, 560, 937, 1409, 2327, 2328, 2342, 2515, 2824, 2824
- n.+ler 965, 1081, 1540, 1590, 2408
- n.+leri 1279, 1279
- n.+si 327, 344, 369, 369, 432, 433, 823, 826, 1077, 1448, 1665, 2211, 2662, 2688
- n.+sin 602
2. Nasıl, nice, neden, ne gibi.
- n.+Ø 123, 215, 276, 294, 306, 309, 376, 387, 401, 512, 516, 560, 613, 714, 756, 822, 838, 848, 849, 1085, 1088, 1093, 1329, 1415, 1427, 1445, 1541, 1552, 1567, 1578, 1665, 1798, 1826, 1887, 1919, 1958, 2029, 2180, 2210, 2291, 2292, 2563
- n.+dür 1441, 1443, 1458, 1482, 1497, 1516
3. Hangi.
- n.+Ø 1452
4. Ne zaman.
- n.+Ø 1523
5. Ne kadar, ne derece.
- n.+Ø 1585, 1585, 2234
6. Hangi vakte kadar.
- n.+Ø 2325
- niçe :** 1. Çok, birçok, pek çok.
- n.+Ø 53, 171, 175, 175, 176, 177, 177, 280, 310, 334, 464, 476, 476, 652
- n.+ler 146, 146, 174, 528
- n.+lerüñ 173
- n.+si 463
2. Nasıl, nice, neden, ne gibi.
- n.+Ø 114, 263, 796, 1176, 1188, 1234
3. Ne kadar.
- n.+Ø 403

- niçeme:** Ne kadar, her ne kadar.
n.+Ø 855
- n'îçün (<ne+içün):** Neden, niçin.
n.+Ø 321, 456, 1287, 2553
- nidā (Ar.):** Çağırma, seslenme.
n.+Ø 2814
- nidā eyle- (Ar.+T.):** Seslenmek.
nidā e.-r 2787
- nidā kııl- (Ar.+T.):** Seslenmek.
nidā kı.-a 1103
nidā kı.-ur 1376
- nifāk (Ar.):** Münafıklık, iki yüzlülük.
n.+Ø 2682, 2727, 2836
- nifās (Ar.):** Lohusalık hali.
n.+Ø 1193
- nigāh (Far.):** Bakış, bakma.
nigāh eyle- (Far.+T.): Bakmak.
nigāh e.-r 1561, 1565
nigāh e.-ye 1537
- nigār (Far.):** Sevgili.
n.+Ø 2045
- nīgū (Far.):** Güzel, iyi.
n.+Ø 1674
- nihān (Far.):** Gizli, saklı.
n.+Ø 152, 360, 1656, 1656, 1692,
1738, 1839, 2007, 2009, 2013,
2028, 2197, 2200, 2206, 2286,
2672
- nihān eyle- (Far.+T.):** Saklamak,
gizlemek.
- nihān e.-ye 551
nihān e.-yelüm 1622
- nihān kııl- (Far.+T.):** Saklamak.
nihān kı.-a 2015
- nihān ol- (Far.+T.):** Saklanmak,
gizlenmek.
nihān o.-dı 2199
nihān o.-ur 2203
- nīk (Far.):** İyi, hoş.
n.+Ø 1339
- nikāb (Ar.):** Yüz örtüsü, peçe.
n.+Ø 304, 1206, 1294, 2235, 2572,
2577
n.+uñ 392, 1888
n.+uñdur 691
- nikāh (Ar.):** Nikah.
nikāh it- (Ar.+T.): Evlendirmek.
nikāh i.-mek 1393
- nīm (Far.):** Yarı, yarım.
n.+Ø 1050
- niçmet (Ar.):** 1. İyilik, ihsan, bahşiş.
n.+Ø 14, 14, 15, 51, 2346, 2639,
2666, 2763, 2829
n.+durur 16
n.+e 128, 2647
n.+i (yük.) 2523, 2686
n.+i (iye.) 6, 890, 1510, 2127, 2518
n.+ile 395, 422
n.+ine 129, 1223, 2508
n.+leri 1820, 2400

- n.+lerin 492, 731, 731
n.+lerinden 13
n.+lerine 12
n.+lerini 19
n.+lerüm 769
n.+üñ 15, 19, 2609, 2614
n.+üñden 2532
n.+üñdür 2610, 2743
n.+üñe 2612
n.+üñedür 2773
n.+üñüñ 18
2. Azık; yiyecek, içeceklerle ilgili şeyler.
n.+Ø 221, 581, 714
n.+e 746
n.+i (iye.) 713
n.+leri 580
n.+ümi 2162
n.+üñ 349
n.+üñle 2622
n.+üñüzle 97
3. Saadet, mutluluk.
n.+ler 1211
n.+lerin 266
nirde: bk. nerde.
n.+Ø 1337
nire: “Hangi yer” anlamında bir yeri sormak için kullanılır.
n.+de 192, 299, 993, 2413
n.+den 305, 1646
n.+den (nirden) 718
n.+dür 1609, 1648
nişāb (Ar.): Bir malın zekatını vermek üzere varılması gereken miktar.
n.+Ø 893
n.+a 864, 885
nisyān (Ar.): Unutma.
n.+Ø 287, 2448
n.+ıla 474
nişān (Far.): Nişan, iz, belirti.
n.+Ø 31, 689, 829, 835, 910, 1701, 1873, 2025, 2044, 2113, 2197, 2403, 2451, 2770
n.+ı (iye.) 2177, 2317
n.+uñ 2198
nişān al- (Far.+T.): İz, belirti olarak görmek.
nişān a.-dı 2075, 2087, 2090, 2095, 2098, 2110, 2175, 2176
nişān dut- (Far.+T.): İz, belirti olarak kabul etmek.
nişān d.-dı 2101
nişe: Nasıl, niçin.
n.+Ø 407, 2403
nişīn (Far.): Oturan, oturmuş.
n.+Ø 471
n’it-, -der (<ne+it-): Ne yapmak, ne etmek.
n.-diler 2325
n.-dük 1561

- n.-düklerin 1574
n.-e 106
n.-eler 2345
n.-elim 626, 637
n.-elüm 1007, 2691
n.-em 2377
n.-er 79, 438
n.-erem 416
n.-mek 2268
- nite:** Nasıl, ne şekilde.
n.+Ø 292, 434, 561, 564, 595, 609, 656
- nitekim (T.+Far.):** Nasıl ki, nitekim.
n.+Ø 58, 60, 220, 221, 391, 451, 458, 573, 734, 735, 773, 972, 977, 1012, 1178, 1194, 1198, 1401, 1407, 1423, 1424, 1425, 1434, 1446, 1456, 1504, 1523, 1533, 1552, 1799, 1842, 2093, 2148, 2181, 2191, 2207, 2303, 2304, 2311, 2545, 2767, 4^a/2, 4^b/8
- niyāz (Far.):** Yalvarma, yakarma.
n.+Ø 1058, 2092, 2305, 2651
- niyāz eyle- (Far.+T.):** Yalvarmak, yakarmak.
niyāz e.-rler 858
- niyyet (Ar.):** Niyet, meram.
n.+Ø 483, 509, 538, 810, 1184, 2151
n.+i (iye.) 2331
n.+üñ 2158, 2158
- niyyet eyle- (Ar.+T.):** Namazdan, oruçtan önce başlama duasını okumak.
niyyet e.-mekdür 3^b/10
- niyyet it-, -der (Ar.+T.):** Namazdan, oruçtan önce başlama duasını okumak.
niyyet i.-tüp 809
- niẓām (Ar.):** Tertip, düzen, kural.
n.+Ø 59, 140, 822, 1220, 1220
n.+ıla (iye.) 1308
- niẓām dut- (Ar.+T.):** Düzene girmek.
niẓām d.-ar mıydı 1488
- niẓām tüt- (Ar.+T.):** Düzene girmek.
niẓām t.-a 47, 749
niẓām t.-ar 1474
niẓām t.-dılar 51
niẓām t.-mazıdı 44, 2208
niẓām t.-mıış 356, 842
- noḳṣān (Ar.):** Eksik, kusur.
n.+ını 524
n.+umuz 68
- noḳta (Ar.):** Nokta.
n.+Ø 2202, 2701
- n'ol- (<ne+ol-):** Ne olmak, ne meydana gelmek.
n.-a 318, 514, 592, 684, 1337, 1999, 2353
- nuḳaṭ (Ar.):** Noktalar.
n.+Ø 2701

nuḳūṣ (Ar.): Nakışlar.

n.+Ø 1201, 1451, 2669

n.+dan 2156

nūn (Ar.): Arap alfabesinin 25. harfidir.

n.+Ø 2181

n.+dan 2756

nūr (Ar.): Nur, aydınlık, parıltı.

n.+Ø 77, 190, 413, 538, 618, 666,

814, 915, 924, 948, 950, 951,

1121, 1213, 1218, 1265, 1267,

1291, 1293, 1318, 1446, 1583,

1583, 1711, 1887, 1933, 2035,

2058, 2073, 2134, 2149, 2206,

2213, 2235, 2278, 2299, 2628,

2661, 2719

n.+a 1496, 1511

n.+dan 77

n.+ı (iye.) 232, 233, 676, 1450, 2427

n.+ıla (iye.) 1749, 2203

n.+ın 232, 1447

n.+ına 2560

n.+ını 1446, 1491

n.+ısın 676

n.+ıyla 1448

n.+la 187

nūr it-, -der (Ar.+T.): Nurlandırmak,
aydınlılatmak.

nūr i.-er 2150

nūr ol- (Ar.+T.): Parlamak,
aydınlanmak.

nūr o.-a 976

nūr o.-ur 1422

nūrānī (Ar.): Nurlu, ışıklı.

n.+dür 367

nūṣ (Far.): İçki.

n.+Ø 407

nuḫfe (Ar.): Döl suyu.

n.+Ø 1174

nuḫḳ (Ar.): Söz, konuşma.

n.+Ø 1449, 1484

n.+adur 1483

n.+ı (yük.) 1447

n.+ıla 1448

n.+ıla (iye.) 1449, 1450

n.+ını 1521

nübüvvet (Ar.): Peygamberlik.

n.+Ø 328, 400, 538

nücūm (Ar.): Yıldızlar.

n.+Ø 193, 1127, 1502, 1550, 1970,
2082

nüfūr (Ar.): Ürküp kaçma, dağılma.

nüfūr ḳıl- (Ar.+T.): Kaçmak,
dağılmak.

nüfūr ḳ.-mayalar 1141

nūh (Far.): Dokuz.

n.+Ø 1862, 1970

nūker (<Far. nūger): Kul, köle.

n.+Ø 701

n.+ine 172

nümâlık (Far.+T.): Yol göstericilik,
rehberlik.

n.+Ø 1781

nüşha (Ar.): Yazılı bir şeyden çıkarılmış
suret.

n.+Ø 2034

nüzül (Ar.): Aşağı inme.

n.+ına 937

n.+ından 911, 915

nüzül eyle- (Ar.+T.): 1. İnmek.

nüzül e.-di 911, 2048

nüzül e.-dügi 2145

nüzül e.-düñ 2288

nüzül e.-gil 834

nüzül e.-ye 949

2. Konaklamak.

nüzül e.-mez 1891

nüzül it- (Ar.+T.): Aşağı inmek.

nüzül i.-di 852

nüzül i.-mez 1290, 1326

nüzül kııl- (Ar.+T.): 1. Konaklamak.

nüzül kı.-dı 2053

nüzül kı.-dılar 557

2. İnmek, nail olmak.

nüzül kı.-a 1853

nüzül kı.-dı 914

O

o (I): (sıfat olarak) Uzakta olan, orada bulunmayan, kendisi hakkında konuşulan canlı veya cansız varlıkları veya kavramları belirtmek için kullanılan işaret sıfatı bk. ol (I)

o.+Ø 463, 963, 1155, 1262, 1309, 1440, 1627, 1682, 1729, 1742, 1983, 2153, 2312, 2331, 2558, 2570

o (II): (zamir olarak) Teklik üçüncü kişiyi, iki veya daha çok şeyden, daha önce sözü geçeni belirtmek için kullanılır; işaret yolu ile nesnenin yerini tutar. bk. ol (II).

o.+Ø 248, 414, 530

o.+dur 877, 1163, 2317, 2707

od: Ateş.

o.+Ø 173, 177, 471, 826, 1283, 1666, 1812, 2062, 2062, 2093, 2140, 2623, 2824

o.+a 532, 548, 672, 770, 2444, 2792

o.+dan 770

o.+ı (yük.) 2792

o.+ı (iye.) 660, 1574, 1969

o.+ıla 661

o.+ına 1217, 1783

o.+ında 2720

- o.+ını 2093
- o.+ları 580
- o.+um 2410
- o.+uñ 471, 518
- oğlan:** Oğlan, erkek çocuk, evlat.
- o.+a 1673, 2347
- o.+dan 1676
- o.+ı (yük.) 558
- o.+ları 884
- o.+larına 886, 890
- o.+larından 722
- oğul, -đlı:** Oğul, erkek çocuk.
- o.+Ø 1222, 1366
- o.+dur 573
- o.+ı (iye.) 1720
- o.+ı 575, 575
- o.+ıdur 574, 1726
- ok:** Yayla atılan, ucunda sivri bir demir bulunan ince ve kısa tahta çubuk.
- o.+Ø 1199, 2820
- o.+ı (yük.) 632, 2451
- o.+ı (iye.) 301
- o.+ıla (iye.) 1199
- okı-:** Okumak, yazılmış bir metnin iletmek istediği şeyleri öğrenmek.
- o.-Ø 814, 1787, 2296, 2451
- o.-dı 933
- o.-đıl 1942
- o.-yanı 2837
- o.-yıcak 1848
- o.-yup 857
- okı-:** bk. okı-.
- o.-dı 135, 916, 925
- o.-duğ 2520
- o.-dum 137
- o.-đıl 2453, 2459
- o.-mağa 1853
- o.-mağ 933
- o.-mağdur 988, 1847
- o.-mazsan 2561
- o.-r 857, 2555
- o.-salar 91^a/9
- o.-yuban 422
- okun-:** Okunulmak.
- o.-sa 91^a/5
- ol (I):** İşaret sıfatı.
- o.+Ø 7, 7, 9, 27, 28, 42, 66, 68, 74, 75, 83, 110, 112, 124, 172, 188, 190, 190, 191, 204, 220, 227, 234, 241, 242, 243, 244, 255, 262, 269, 271, 273, 277, 280, 284, 288, 289, 290, 292, 299, 327, 342, 352, 356, 374, 389, 389, 395, 396, 402, 407, 408, 417, 429, 433, 438, 438, 439, 439, 440, 441, 442, 442, 443, 449, 451, 460, 467, 470, 471, 476, 479, 482, 484, 488, 489, 490, 491, 494, 495, 515, 516, 517, 519, 527, 529, 529, 530, 536, 545, 553, 567, 567, 571, 571, 572, 573, 576, 578, 586,

587, 589, 598, 598, 620, 622, 628,
633, 635, 635, 638, 652, 653, 654,
655, 657, 671, 671, 671, 672, 680,
681, 717, 721, 722, 723, 725, 725,
739, 740, 745, 751, 760, 767, 782,
784, 792, 795, 799, 802, 804, 804,
807, 821, 822, 826, 827, 831, 849,
852, 853, 854, 859, 862, 867, 870,
886, 898, 901, 911, 913, 914, 921,
921, 924, 927, 928, 930, 931, 934,
936, 937, 941, 944, 951, 954, 958,
961, 969, 973, 976, 985, 1005,
1008, 1010, 1011, 1013, 1015,
1016, 1018, 1024, 1024, 1031,
1033, 1034, 1058, 1059, 1066,
1066, 1068, 1075, 1083, 1095,
1096, 1097, 1113, 1120, 1177,
1189, 1194, 1196, 1213, 1213,
1213, 1214, 1214, 1214, 1220,
1221, 1224, 1225, 1226, 1227,
1228, 1232, 1240, 1242, 1244,
1245, 1247, 1252, 1254, 1276,
1293, 1305, 1306, 1332, 1333,
1336, 1337, 1342, 1350, 1355,
1360, 1363, 1375, 1402, 1404,
1404, 1405, 1409, 1412, 1413,
1443, 1460, 1465, 1476, 1480,
1495, 1499, 1504, 1506, 1507,
1513, 1519, 1524, 1524, 1528,
1528, 1529, 1530, 1531, 1532,
1533, 1534, 1543, 1544, 1552,
1554, 1555, 1557, 1558, 1569,
1576, 1577, 1580, 1582, 1595,
1598, 1598, 1600, 1613, 1616,
1620, 1621, 1621, 1622, 1627,
1631, 1632, 1636, 1647, 1650,
1650, 1651, 1655, 1656, 1656,
1658, 1658, 1659, 1664, 1669,
1673, 1676, 1683, 1684, 1687,
1697, 1698, 1706, 1717, 1729,
1738, 1760, 1774, 1788, 1789,
1793, 1823, 1833, 1854, 1854,
1859, 1864, 1888, 1898, 1919,
1930, 1933, 1937, 1945, 1945,
1956, 1963, 1963, 1964, 1964,
1964, 1965, 1968, 1968, 1972,
1973, 2002, 2003, 2004, 2009,
2013, 2020, 2023, 2028, 2028,
2030, 2031, 2033, 2039, 2052,
2057, 2063, 2083, 2087, 2095,
2106, 2107, 2108, 2110, 2111,
2127, 2141, 2142, 2142, 2142,
2144, 2148, 2149, 2156, 2158,
2165, 2165, 2169, 2180, 2180,
2181, 2190, 2191, 2198, 2199,
2206, 2207, 2209, 2210, 2214,
2261, 2265, 2265, 2273, 2279,
2282, 2288, 2290, 2304, 2304,
2307, 2312, 2313, 2329, 2332,
2337, 2344, 2361, 2362, 2365,

2368, 2368, 2374, 2378, 2383,
 2394, 2394, 2395, 2398, 2399,
 2401, 2412, 2414, 2430, 2434,
 2438, 2444, 2455, 2461, 2473,
 2476, 2482, 2489, 2490, 2495,
 2495, 2500, 2514, 2521, 2522,
 2541, 2548, 2549, 2576, 2601,
 2644, 2663, 2675, 2688, 2717,
 2723, 2726, 2752, 2773, 2777,
 2810, 2815, 2832, 2838, 3^b/6,
 3^b/8, 4^a/4, 4^a/8, 4^b/1, 4^b/1, 4^b/12,
 5^a/2, 91^a/1, 91^a/11, 91^a/4, 91^a/4,
 91^a/5, 91^a/5, 91^a/5, 91^a/6, 91^a/8,
 91^a/9, 91^a/9

ol (II): İşaret Zamiri.

o.+Ø 46, 108, 141, 150, 212, 247,
 247, 251, 267, 278, 291, 345, 355,
 496, 500, 619, 619, 711, 768, 798,
 891, 966, 973, 1011, 1022, 1047,
 1050, 1094, 1134, 1142, 1144,
 1146, 1148, 1151, 1152, 1188,
 1190, 1201, 1286, 1295, 1297,
 1298, 1299, 1301, 1302, 1303,
 1346, 1373, 1387, 1455, 1493,
 1522, 1587, 1639, 1688, 1745,
 1786, 1819, 1867, 1923, 2029,
 2088, 2111, 2132, 2145, 2397,
 2397, 2454, 2456, 2456, 2457,
 2778

o.+dur 206, 209, 389, 392, 416, 420,
 588, 621, 783, 896, 1023, 1053,
 1113, 1137, 1139, 1150, 1225,
 1281, 1399, 1680, 1680, 1709,
 1880, 1938, 2225, 2398, 2674,
 4^a/14, 4^a/4, 4^b/7

o.+durur 513, 579, 742, 743, 772,
 900, 2253, 2561

anda: Orada.

a.+Ø 65, 121, 141, 286, 327, 348,
 358, 359, 360, 384, 411, 454, 534,
 543, 646, 650, 651, 651, 734, 749,
 758, 809, 830, 834, 851, 857, 903,
 914, 921, 926, 930, 964, 1171,
 1315, 1315, 1455, 1538, 1587,
 1653, 1735, 1789, 1840, 1862,
 1875, 1985, 2005, 2007, 2012,
 2015, 2017, 2027, 2038, 2145,
 2146, 2155, 2187, 2276, 2288,
 2338, 2452, 2491, 2493, 2494,
 2494, 2498, 2498, 2565, 2565,
 2582, 2595, 2661, 2745, 2746

a.+dur 355, 1439, 1557, 1908, 1908,
 2338, 2338

a.+durur 2259

a.+yam 521

andağı: Oradaki.

a.+Ø 360, 2008

ol (III): Şahıs zamiri.

o.+Ø 11, 25, 25, 25, 25, 26, 27, 28,
 47, 57, 76, 76, 77, 77, 329, 350,
 362, 366, 368, 375, 375, 403, 437,
 449, 515, 516, 517, 551, 555, 555,
 583, 593, 601, 623, 623, 627, 628,
 633, 800, 812, 812, 860, 865, 879,
 882, 902, 942, 979, 980, 1057,
 1073, 1123, 1123, 1126, 1140,
 1171, 1187, 1195, 1224, 1243,
 1243, 1246, 1246, 1249, 1249,
 1250, 1250, 1254, 1299, 1300,
 1393, 1403, 1403, 1421, 1429,
 1462, 1469, 1527, 1568, 1568,
 1655, 1689, 1800, 1805, 1836,
 1926, 1927, 1945, 2021, 2024,
 2059, 2063, 2096, 2156, 2169,
 2181, 2206, 2213, 2267, 2268,
 2269, 2269, 2270, 2293, 2307,
 2352, 2386, 2392, 2408, 2422,
 2486, 2548, 2560, 2561, 2596,
 2598, 2608, 2637

o.+dur 435, 869, 869, 1072, 1241,
 1241, 1242, 1799, 1928, 2220
 o.+durur 6, 624, 624, 625, 764, 778,
 1925, 1925, 1927, 1927, 2752

ona: bk. aña.

o.+Ø 1183

aña: Ona.

a.+Ø 7, 14, 16, 29, 29, 40, 77, 78, 79,
 206, 208, 212, 291, 324, 331, 332,

341, 355, 400, 402, 424, 437, 517,
 542, 565, 572, 575, 616, 627, 683,
 714, 799, 800, 833, 871, 921, 927,
 931, 952, 978, 1006, 1010, 1051,
 1089, 1098, 1139, 1192, 1193,
 1193, 1221, 1229, 1257, 1258,
 1270, 1270, 1280, 1301, 1307,
 1312, 1372, 1393, 1402, 1460,
 1471, 1493, 1556, 1570, 1587,
 1593, 1596, 1668, 1674, 1692,
 1710, 1725, 1734, 1734, 1769,
 1775, 1791, 1799, 1843, 1844,
 1846, 1847, 1849, 1849, 1850,
 1855, 1859, 1862, 1928, 1935,
 1940, 1941, 1960, 1979, 2004,
 2019, 2021, 2024, 2045, 2068,
 2077, 2081, 2168, 2188, 2221,
 2291, 2339, 2367, 2375, 2463,
 2475, 2503, 2512, 2545, 2545,
 2551, 2551, 2561, 2572, 2674,
 2725, 2732, 2820, 2832

andan: Ondan.

a.+Ø 82, 113, 154, 252, 272, 278,
 326, 328, 330, 334, 340, 382, 401,
 417, 461, 463, 535, 552, 615, 640,
 641, 644, 722, 723, 756, 797, 805,
 824, 834, 853, 910, 972, 1066,
 1135, 1241, 1242, 1264, 1341,
 1342, 1383, 1384, 1430, 1431,
 1496, 1622, 1633, 1636, 1640,

1809, 1985, 2044, 2045, 2053,
2058, 2113, 2117, 2182, 2403,
2408, 2480, 2580, 2651, 2693,
91^a/3

a.+dur 616, 1923

anı: Onu.

a.+Ø 114, 169, 186, 192, 248, 261,
267, 274, 280, 325, 355, 379, 395,
416, 420, 435, 436, 440, 467, 478,
509, 527, 539, 553, 555, 559, 560,
560, 561, 568, 586, 587, 593, 608,
628, 651, 653, 654, 660, 691, 720,
732, 752, 762, 929, 953, 962, 963,
965, 967, 968, 977, 978, 1009,
1017, 1023, 1031, 1047, 1078,
1091, 1112, 1157, 1189, 1217,
1230, 1267, 1273, 1286, 1342,
1345, 1369, 1371, 1390, 1398,
1406, 1412, 1413, 1498, 1575,
1587, 1594, 1618, 1620, 1636,
1656, 1667, 1707, 1717, 1763,
1786, 1841, 1845, 1845, 1850,
1930, 1992, 1992, 2002, 2003,
2005, 2040, 2062, 2125, 2158,
2161, 2295, 2309, 2309, 2376,
2382, 2397, 2487, 2496, 2515,
2552, 2562, 2566, 2571, 2571,
2670, 2691, 2727, 2751, 2836

anıñ: Onun.

a.+Ø 42, 85, 776, 791, 898, 1034,
1858

a.+çün 970, 971, 2143

a.+içün 2199

anlar: Onlar, “o” zamirinin çoğul şekli.

a.+Ø 225, 235, 236, 631, 647, 684,
920, 970, 972, 975, 1009, 1653,
1653, 1658, 1659, 1722, 1726,
2400, 2446, 4^a/8

a.+a 271, 296, 494, 630, 630, 645,
652, 656, 741, 834, 864, 962,
1036, 1067, 1583, 2399, 2400,
2416, 2428

a.+da 631

a.+dan 184, 1356

a.+ı (yük.) 184, 957, 1360, 1455,
2093, 2383, 4^a/10, 4^a/5

a.+uñ 91, 194, 237, 238, 241, 272,
492, 607, 648, 753, 884, 1068,
1312, 1325, 1599, 1877, 1877,
1878, 1878, 1881, 2326, 2416,
2418, 2433, 2435, 2436, 2436,
2596, 3^b/4, 4^a/5, 4^a/6

a.+uñıla 2474

a.+uñıla 956, 956, 957, 1354, 1354,
1880, 1883, 2658

anuñ: Onun.

a.+Ø 2, 2, 3, 3, 7, 11, 20, 26, 55, 114,
135, 159, 169, 228, 233, 248, 277,
336, 336, 385, 409, 420, 440, 441,

- 460, 460, 465, 497, 513, 521, 553,
567, 710, 726, 792, 863, 869, 889,
904, 904, 915, 916, 957, 961,
1022, 1029, 1029, 1065, 1095,
1113, 1162, 1170, 1197, 1248,
1248, 1248, 1248, 1249, 1249,
1249, 1249, 1249, 1252, 1262,
1263, 1320, 1366, 1373, 1375,
1379, 1387, 1388, 1402, 1439,
1442, 1535, 1536, 1553, 1563,
1565, 1571, 1572, 1621, 1709,
1716, 1736, 1794, 1795, 1807,
1826, 1852, 1870, 1870, 1921,
1928, 1928, 1932, 1937, 1967,
1970, 1982, 2005, 2024, 2054,
2054, 2061, 2078, 2081, 2094,
2123, 2180, 2220, 2231, 2252,
2268, 2333, 2333, 2375, 2420,
2450, 2450, 2493, 2505, 2506,
2507, 2629, 2652, 2825, 91^{a/9}
- a.+çün 1840, 2746
- a.+dur 5, 889, 1248, 1248, 1248,
1249, 1832
- a.+ıla 2490
- a.+içün 2168, 2344, 2440, 2486
- a.+la 420, 1002, 1122, 1921, 2044,
2485
- a.+layam 2376
- ol-:** 1. Var olmak, bulunmak, mevcut
olmak.
- o.-Ø 1934, 2166, 2243, 2281, 2315,
2384, 2412, 2428
- o.-a 65, 106, 141, 153, 174, 200, 266,
398, 497, 535, 649, 649, 715, 715,
742, 800, 817, 1069, 1069, 1709,
2324
- o.-an 244, 251, 1885, 1915
- o.-anını 545
- o.-avuz 121
- o.-duğına 2213
- o.-ıcağ 642, 724, 1154, 1272, 1456,
1686, 2324, 2595
- o.-ısar 262
- o.-maduğ-içün 249
- o.-maduğ 2611, 2611
- o.-maduğda 268, 679, 2751
- o.-mağıl 1017
- o.-mağıla 958
- o.-mağ 133, 349, 689, 689, 689, 737
- o.-mağda 897
- o.-mağdur 770
- o.-mağ-durur 760
- o.-mamış 388, 2806
- o.-masa 26, 44, 233, 897, 1128,
1488, 1488, 1690, 1966, 2041,
2208, 2297, 2736
- o.-masuñ 1463, 1867, 2161
- o.-maya 142, 778, 779, 779, 800,
1032, 1255, 1269, 1296, 1522,
2254, 2493, 2582

o.-mayalar 867
o.-mayan 109
o.-mayınca 203, 642, 1283, 2373,
2456, 2507
o.-mayınca 399, 718, 1050, 1076,
1096, 1290, 1292, 1341, 1362,
1420, 1842, 1976, 2258, 2267
o.-mayıncağaz 1257
o.-maz 59, 59, 101, 109, 384, 406,
446, 582, 620, 824, 996, 1013,
1050, 1128, 1155, 1199, 1256,
1285, 1333, 1713, 1722, 1743,
1805, 1842, 1849, 1976, 2105,
2453, 2460, 2478, 2551, 2562,
2604, 2693, 2716
o.-mazıdı 26
o.-mazısa 514
o.-mazsa 1985
o.-sa 57, 164, 166, 166, 167, 342,
372, 461, 507, 1158, 1386, 1414,
1446, 1835, 1875, 1954, 2789,
2816, 2820
o.-ur 1387
o.-ursa 993
2. Birinin mülkiyeti altına girmek,
birine ait hale gelmek.
o.-a 375, 4^b/4, 4^b/11
o.-ana 71, 375

3. Partisip eki almış kelimelerle
“bitme veya başlama” bildiren
fiiller oluşturur.
o.-a 555 (görmüş o.-a)
o.-a 555 (geçmiş o.-a)
o.-dı 2127 (gelmez o.-dı)
o.-dı 709 (giçmez o.-dı)
o.-dı 2126 (añmaz o.-dı)
o.-dı 2127 (gelmez o.-dı)
o.-dı 2333 (almaz o.-dı)
o.-dı 2333 (turmaz o.-dı)
o.-sa 624 (gaşb iden o.-sa)
o.-ur 879 (bilmiş o.-ur)
o.-ur 1396 (tutmaz o.-ur)
4. Mastar eki almış kelimelerden
sonra gelince “...dır” manasını
verir.
o.-dı 87 (dutmağ o.-dı)
o.-dı 1261 (itmek o.-dı)
o.-ur 944 (dimek o.-ur)
o.-ur 1272 (dimek o.-ur)
o.-ur 1387 (sürmek o.-ur)
5. Bir şeyin veya birinin yerine
geçmek.
o.-a 267, 344, 448
o.-an 732
o.-agör 267
o.-asız 200
o.-avuz 459, 459
o.-ıcağ 445, 449

- o.-ısar 2042
- o.-madın 268, 1947
- o.-mağuş 1381, 1385, 1389
- o.-mağlığa 2164
- o.-sa 983
- o.-sam 1564, 1564, 1590
- o.-up 265, 1607
- o.-updur 1779
6. Meydana gelmek, vuku bulmak, gerçekleşmek.
- o.-a 278, 605, 1088, 1781
- o.-dı 2046, 2047, 91^a/1
- o.-dıgına 2654
- o.-ıcağ 46, 205, 542
- o.-ısar 46
- o.-madı 144, 423, 825, 1014, 1341, 1798, 2574, 2790
- o.-mağa 448, 699, 950, 1484, 1851, 2107, 2418, 2545
- o.-mamışdur 2588
- o.-ması 792
- o.-masından 73
- o.-masını 578, 1863
- o.-mayıcağ 2452
- o.-up 683
- o.-ur 205, 515, 934, 1542
- o.-urmış 455
7. Üçüncü teklik şahsın geniş zamanının olumsuz şekli için
- “uygun değil, mümkün değil” manalarında kullanılır.
- o.-mazımış 136
8. Özelliklerini taşımak, halini almak, haline getirmek.
- o.-Ø 892, 892, 1166, 1588
- o.-a 1065, 1786
- o.-agör 1786
- o.-an 1697
- o.-dı 27, 251, 1537, 1691, 1973
- o.-ıbanı 1307
- o.-mağı 161, 161, 450, 1039
- o.-mağından 1979
- o.-mayandur 211
- o.-mayanları 333
- o.-mayanuñ 1384
- o.-mayasın 1269, 1883
- o.-sun 2578
- o.-uncağaz 2167
- o.-up 1420
- o.-ur 57, 157, 226, 285, 410, 410, 973, 1353, 2421
- o.-urısa 157
- o.-ursa 1448
- o.-ursın 1936
- o.-uruz 2269
9. Bir miktara ulaşmak, yekunu tutmak.
- o.-sun 2650

10. Zaman bildiren kelimelerle geçmek, tamamlanmak. o.-a 140, 140, 141, 267, 275, 378, 382, 415, 543, 565, 569, 583, 749, 787, 791, 800, 877, 885, 941, 948, 949, 962, 980, 1055, 1055, 1057, 1062, 1070, 1078, 1086, 1102, 1102, 1103, 1105, 1112, 1125, 1129, 1129, 1134, 1139, 1140, 1140, 1140, 1141, 1143, 1144, 1144, 1145, 1145, 1152, 1153, 1196, 1274, 1296, 1299, 1301, 1301, 1319, 1321, 1343, 1343, 1343, 1444, 1544, 1544, 1593, 1594, 1608, 1710, 1725, 1729, 1732, 1733, 1793, 1836, 1837, 1844, 1844, 1867, 1879, 1882, 1890, 1952, 1952, 1954, 2011, 2147, 2168, 2275, 2288, 2312, 2318, 2378, 2552, 2582, 2595, 2726, 2768
- o.-a 1113
11. Birleşik zamanlarda “i-” yerine kullanılır. o.-sañ 2561 (diler olsañ)
12. Yaşamak, varlığını sürdürmek, bir yerde bulunmak. o.-avuz 87 o.-duğumuz 2300 o.-salar 188 o.-sam 2394 o.-up 464
13. Bir topluluğa katılmak, bir toplulukta bulunmak. o.-a 187, 942, 2486 o.-a mı 186 o.-dılar 253 o.-ğil 1356 o.-mayana 2170 o.-sam 2222 o.-up 1317 o.-ur 2020
14. Anlamına gelmek, demek olmak. o.-a mı 457
15. İhtimal, olasılık belirtir. o.-a 5^a/2 o.-a mı 2291, 2472
16. Belli bir nitelikte bulunmak. o.-alum 211 o.-amazsın 1347 o.-an 42, 79, 79, 127, 298, 349, 396, 457, 535, 594, 645, 662, 663, 663, 663, 664, 664, 664, 664, 665, 666, 666, 715, 715, 743, 778, 876, 877, 967, 1006, 1052, 1060, 1060, 1072, 1133, 1250, 1250, 1252, 1266, 1327, 1444, 1459, 1469, 1472, 1535, 1554, 1689, 1696, 1697, 1697, 1697, 1718, 1754, 1824,

- 1871, 1882, 1904, 1926, 1951,
1964, 1965, 1965, 1984, 2009,
2107, 2351, 2351, 2527, 2568,
2588
- o.-ana 796, 796, 1130, 1138, 1873,
2736
- o.-anda 534, 727
- o.-andan 1048, 1390
- o.-andur 1801
- o.-anı 53, 276, 1131, 1838, 2161,
4^b/9, 4^b/10
- o.-anıla 1877
- o.-anlar 91, 225, 418, 1138, 1502,
1704, 1705, 1780, 2302, 2799,
2805
- o.-anlara 867, 874, 1825, 2753
- o.-anlardur 419, 419
- o.-anlarum 2231
- o.-anuñ 727, 1526, 1804, 1804, 1807,
2305, 2358
- o.-anuñdur 1821
- o.-asın 893, 893, 932, 1002, 1180,
1216, 1216, 1269, 1884, 1940,
1940, 2245, 2364
- o.-avuz 339
- o.-dı 54, 60, 72, 74, 76, 98, 115, 220,
244, 244, 254, 279, 328, 391, 391,
421, 516, 573, 710, 710, 723, 726,
776, 914, 918, 930, 933, 946, 963,
996, 1008, 1049, 1080, 1081,
1175, 1222, 1222, 1261, 1318,
1350, 1401, 1401, 1407, 1407,
1427, 1434, 1434, 1445, 1503,
1527, 1543, 1630, 1631, 1668,
1671, 1683, 1683, 1720, 1727,
1800, 1828, 1836, 1839, 1859,
1860, 1969, 1978, 1978, 1979,
1985, 1987, 2002, 2009, 2043,
2121, 2124, 2153, 2183, 2184,
2199, 2202, 2279, 2334, 2340,
2341, 2367, 2369, 2383, 2401,
2466, 2477, 2480, 2509, 2512,
2512, 2523, 2553, 2568, 2574,
2664, 2681, 2684, 2691, 2729,
2740
- o.-dığ-ıçün 250, 253, 920, 2515,
2522
- o.-dılar 56, 62, 124, 146, 146, 231,
386, 489, 644, 711, 712, 968, 970,
2449, 2512, 2539, 2540
- o.-dısa 1999, 2354
- o.-duğı 412, 746, 1859, 2729
- o.-duğın 838, 2071
- o.-duğından 2367, 2370
- o.-duğum 2379, 2379, 2379, 2437
- o.-duğun 1210, 1212, 1212
- o.-duķ 909, 1778, 2524, 2617
- o.-dum 2412, 2429
- o.-duñ 37, 1865, 2166
- o.-ıban 1053, 1697, 1912

- o.-ıcağ 1281, 1976
- o.-ısar 530
- o.-ma 161, 1896, 2395
- o.-mağ 1038, 1046, 1047, 1058,
1060, 1062, 1074, 1104, 1132,
1897, 2708
- o.-mağdan 517
- o.-mamak 2301, 2303
- o.-masuñlar 2801
- o.-maya 1054, 1086, 1135, 2159,
2768
- o.-mayalum 2682, 2764, 2803
- o.-mayan 793, 798, 942, 1153
- o.-mayıcağ 1981, 2297
- o.-maz 777, 2171
- o.-mazuz 121
- o.-mış 702, 719, 728, 834, 1773,
1773, 2118, 2767
- o.-mışam 828, 1565
- o.-mışuz 744
- o.-sa 157, 1099, 1457, 1552, 1582,
2122, 2190, 2191, 2661
- o.-sun 109, 792, 1931, 1934, 1937,
1998, 2057, 2799, 2825, 2829
- o.-uban 842, 1143, 1761
- o.-up 1632, 1959, 2274, 2369
- o.-ur 57, 153, 159, 167, 233, 236,
279, 352, 372, 398, 408, 412, 497,
576, 582, 582, 707, 711, 765, 768,
773, 773, 809, 831, 864, 864, 904,
904, 920, 934, 950, 952, 957, 958,
964, 973, 973, 980, 980, 1033,
1067, 1154, 1168, 1236, 1308,
1340, 1353, 1358, 1370, 1378,
1382, 1386, 1386, 1387, 1388,
1393, 1403, 1403, 1446, 1447,
1464, 1509, 1540, 1542, 1549,
1552, 1556, 1579, 1583, 1586,
1586, 1586, 1586, 1586, 1639,
1729, 1730, 1750, 1757, 1819,
1825, 1848, 1868, 1868, 1873,
1908, 1984, 2024, 2061, 2063,
2111, 2150, 2156, 2190, 2217,
2238, 2260, 2304, 2304, 2308,
2311, 2346, 2359, 2377, 2404,
2404, 2473, 2528, 2563, 2565,
2566, 2637, 2637, 2650, 2652,
2709
- o.-uram 1004, 2416, 2420
- o.-urısa 1457, 1873, 2474
- o.-urlar 1825
- o.-ursa 59, 99, 1005, 1275, 1394,
1791, 2104
- o.-ursın 1865, 1937
- o.-uruz 908
17. Kaynaklanmak, birşeye sebep
olmak, ortaya çıkmak.
- o.-an 604, 638
- o.-dı 1667, 1974
- o.-ınca 2312

o.-madıgum 1570

18. İkillemeler oluşturur.

o.-a 1343, 1343

19. Birleşik fiiller yapar.

bk. ad ol-, āgāh ol-, artuḡ ol-, ʿarz ol-,
 ʿayān ol-, baḡlu ol-, baḡtiyār ol-,
 bāʾiṣ ol-, bīzār ol-, büryān ol-,
 cābir ol-, cāmiʿ ol-, cāna cān ol-,
 cemʿ ol-, cennet ol-, cūyān ol-,
 cüdā ol-, dāʿī ol-, defʿ ol-, delīl ol-,
 destūr ol-, dūr ol-, dümük ol-,
 ebter ol-, egri ol-, emīn ol-, eşref
 ol-, evşāf ol-, fāriḡ ol-, farḡ ol-,
 fānī ol-, farz ol-, fāsıḡ ol-, fāsıd
 ol-, fehmi ol-, fenā ol-, fetḡ ol-,
 fidā ol-, ḡāfil ol-, ḡanı ol-, ḡarḡ ol-
 , ḡarre ol-, ḡāyib ol-, giryān ol-,
 günāh ol-, güzer ol-, ḡabīr ol-,
 ḡabīs ol-, ḡacīl ol-, ḡāk ol-, ḡaḡīr
 ol-, ḡalīm ol-, ḡamd ol-, ḡamīd ol-
 , ḡamūl ol-, ḡāmūş ol-, ḡarāb ol-,
 ḡāşıl ol-, ḡasta ol-, ḡaşr ol-, ḡaḡā
 ol-, ḡavāle ol-, ḡayrān ol-, ḡāzır
 ol-, ḡelāk ol-, ḡelāl ol-, hem-rāh
 ol-, hem-rāz ol-, ḡicāb ol-, hilāl
 ol-, himmetlü ol-, ḡisāb ol-, ḡız ol-
 , ḡör ol-, ḡōş ol-, ḡüb ol-, ḡudūd
 ol-, ḡurrem ol-, ırāḡ ol-, imtiyāz
 ol-, ʿināyet ol-, intihā ol-, iʿtibār
 ol-, ḡabūl ol-, ḡāʾil ol-, kāmil ol-,

ḡaşd ol-, ḡatrañ ol-, keffil ol-,
 kemāl ol-, keşf ol-, ḡul ol-, ḡurbān
 ol-, küll ol-, maʿdūd ol-, maḡrūr ol-
 , maḡrūm ol-, maḡşūş ol-, maḡv
 ol-, maḡbūl ol-, mālik ol-, maʿlūm
 ol-, maʿmūr ol-, māniʿ ol-, maʿrūf
 ol-, mazḡar ol-, mecrūh ol-,
 meftūn ol-, melūl ol-, memdūh ol-
 , mensūb ol-, mensūḡ ol-, merd ol-
 , mergūb ol-, mesbūḡ ol-, mesrūr
 ol-, mest ol-, meşḡul ol-, meşḡud
 ol-, meşḡūr ol-, mevcūd ol-,
 mevşūf ol-, meyyit ol-, mezīd ol-,
 mezmum ol-, muḡālif ol-, muḡḡāc
 ol-, muḡarreb ol-, muʿterif ol-,
 muḡīʿ ol-, muttaşıf ol-, muvāfiḡ ol-
 , mübeddel ol-, mülevveş ol-,
 münevver ol-, münkir ol-,
 mürekkeb ol-, müsem mā ol-,
 müstaḡriḡ ol-, müstaḡaḡ ol-,
 müstedām ol-, müsteḡaḡ ol-,
 müşerref ol-, müştāḡ ol-, müşteri
 ol-, müzeyyen ol-, naḡş ol-, naşīb
 ol-, naḡar ol-, nāzır ol-, nāzil ol-,
 nefḡ ol-, nihān ol-, nūr ol-, pāk ol-
 , penhān ol-, perveriş ol-, peşīmān
 ol-, pinhān ol-, pīr ol-, rāḡat ol-,
 redd ol-, refʿ ol-, revān ol-, şāf ol-,
 şāmit ol-, sebeb ol-, sebep ol-,
 selām ol-, selāmet ol-, şuʿūd ol-,

- şād ol-, şāhid ol-, tābi^c ol-, tālib ol-, tamām ol-, tamāmet ol-, tebdīl ol-, tecellī ol-, te'dīb ol-, terk ol-, terkīb ol-, teslīm ol-, tūş ol-, vācib ol-, vaḥy ol-, vāriş ol-, vaşf ol-, vāşıl ol-, vāy ol-, vesīle ol-, yavı ol-, yoğ ol-, yol ol-, zāhir ol-, zāyi^c ol-, zevāl ol-, zıkr ol-, zuhūr ol-.
- olar:** Onlar.
o.+Ø 236, 255, 366, 700, 859
o.+a 236, 265, 2429
o.+dan 223, 254, 698, 1897
o.+ın 1682, 2759
- oldur-:** Olmasını sağlamak.
o.-dı 1690
- olun-:** Birleşik fiiller yapar.
bk. redd olun-, teveccüh olun-, zıkr olun-.
- on:** On, dokuzdan sonra gelen sayı.
o.+Ø 273, 332, 389, 406, 1988, 2009, 2018, 2176
- oñ-:** İyileştirmek, daha iyi bir duruma getirmek.
o.-up 1106
- oñat, -dı:** Doğru, uygun, iyi.
o.+ından 116
- on beşinci:** On beşinci.
o.+Ø 1147
- on birinci:** On birinci.
- o.+Ø 1143
- oñıl- (<oñıl-):** İyileşmek, şifa bulmak.
o.-a 113
- on ikinci:** On ikinci.
o.+Ø 1144
- onlar:** Onlar, 3. çokluk şahıs zamiri.
o.+ın 797
- on toğuzuncı:** On dokuzuncu.
o.+Ø 1151
- onuncı:** Onuncu, on sayısının sıra sayı sıfatı.
o.+Ø 1142
- on üçüncü:** On üçüncü.
o.+Ø 1145
- on yedinci:** On yedinci.
o.+Ø 1149
- ora:** O yer.
o.+da 464, 1311, 2426
o.+dan 278, 508, 846, 922, 1020, 1459, 1718, 2053, 2075, 2175, 2273, 2426
- orta:** 1. Bir şeyin kenarlarından merkeze doğru yaklaşık olarak aynı uzaklıkta olan yer.
o.+Ø 506, 1773
o.+sı 844
o.+sıdur 1616
o.+sın 484
o.+sında 485, 2063
o.+sındadır 619

o.+yı 1618

2. İç, ara.

o.+dan 320

o.+sında 50, 314, 929, 2048, 2089,
2094, 2164, 2663

o.+sından 1202

3. Görünür yer, göz önü.

o.+Ø 2202, 2686, 2790

ortada: 1. Arada, orta yerde.

o.+Ø 1005

2. Görünür yerde, göz önünde.

o.+Ø 559, 1103, 1566, 1569, 2204

ortalıkda: Göz önünde, meydanda.

o.+Ø 282, 1150, 1446, 1568, 1807,
1859, 2389

oruç (<Far. rûze): Oruç, Allah için belli süreler içinde yiyip içmemek, günahlardan sakınıp iyilikleri işleme ibadeti.

o.+Ø 899

oruç tut- (Far.+T.): Oruç ibadetini yerine getirmek.

oruç t.-a 1040

oruç t.-mağ 894

ot: Ot, bitki.

o.+Ø 1344

o.+da 2720

o.+lar 845

o.+larıyla 771

otur-: 1. Oturmak, vücudun alt kısmını bir yere koymak.

o.-Ø 2315

o.-a 1184

o.-dı 1632

o.-dılar 2480

o.-ması 2481

o.-miş 2059, 2066, 2076

o.-up 283, 2102

o.-ur 2261

otuz: 29'dan sonra gelen sayı, otuz.

o.+Ø 91^a/1, 91^a/2

o.+a 91^a/8

oyna-: 1. Hoş vakit geçirmek için bir şeylerle uğraşmak.

o.-mağ 159

o.-mağ 2354, 2477

2. Kımıldamak, hareket etmek.

o.-ram 2378

3. Deyim anlamlı birleşik fiil oluşturur.

bk. baş oyn-.

Ö

öbiri: Öteki, öbürü, diğeri.

ö.+Ø 1611

öd: Zaman.

ö.+üñ 2072

ö.+üni 1399

ög: Akıl.

ö.+inüñ 2087

öğit-, -de: Ezmek, öğütmek.

ö.-icek 2313

öğren-: Öğrenmek.

ö.-Ø 184, 636

ö.-di 1675, 1675

ö.-em 371, 405

ö.-mişidi 330

öğret-, -de: Öğretmek.

ö.-di 1685, 1685

ö.-en 226

öğüt-, -de: Öğüt, nasihat.

ö.+in 2497

öküş: Çok

ö.+dür 2639, 2680

öl-: Ölmek, hayatı sona ermek.

ö.-di 2399

ö.-e 738, 1344

ö.-em 315

ö.-medi 144

ö.-medin 315, 1611

ö.-mezise 738

ö.-se 1345

ö.-ürem 307

öldür-: Öldürmek, bir canlının hayatına son vermek.

ö.-düñüz 2445

ö.-medüñ 626

ö.-mek 588

ö.-mesem 568

ö.-meyince 628

ö.-üben 626

ölü: Ölü, ölmüş kişi.

ö.+Ø 2466

ö.+dür 942

ömr (Ar.): Ömür, yaşam.

ö.+Ø 1111, 1213, 1542, 1544, 1546, 1561, 1722, 1894, 2519, 2800

ö.+e 2801

ö.+i (iye.) 1236, 1544, 1624, 2650, 2800

ö.+imüz 103, 2519, 2713

ö.+imüzde 2171

ö.+üñ 94, 814, 1506, 2800

ömr (<Ar. ömr): bk. ömr.

ö.+Ø 1112, 1112, 1113

ö.+den 1112

ö.+üñ 167

öñ: Ön taraf.

ö.+e 217

ö.+inde 823, 824, 1331, 1585, 1738, 2219

ö.+ine 288, 1704, 1738

ö.+üme 1523, 2364

öñine kat-: Önden yürütüp kendisi ardı sıra gitmek.

öñine k.-miş 1288

öñince: Öntü sıra, önünden.

ö.+Ø 1905, 2502

öñdin: Önce, ilk önce.

ö.+Ø 308, 1237, 1650, 1652, 1655,
1658, 1806, 2127, 2211

öp-: Öpmek.

ö.-di 316

ö.-eydi 35

öyile: Öyle, o şekilde.

ö.+Ø 2373

öyle: bk. eyle.

ö.+Ø 1112

öz: Öz, kendi.

ö.+Ø 721, 1016, 1566, 1956, 2040,
2574

ö.+in 209, 1570, 1857, 2455

ö.+inde 1380

ö.+inden 2335

ö.+ine 1099, 1536, 1569, 1594, 1729,
1732

ö.+ini 784, 1156, 2632, 2632

ö.+inüñ 516, 1857

ö.+le 1162

ö.+üle (iye) 1186

ö.+ümi 1588

ö.+üñ 480, 570, 641, 782

ö.+üñde 1355, 1465

ö.+üñe 812, 812, 1666

ö.+üñi 1053, 1161, 1186, 1399

ö.+üñüñ 272, 697

özen-: Özenmek, beğendiği kişiye
benzemeye çalışmak.

ö.-e 1097

özge: Başka, gayrı.

ö.+Ø 22, 22, 70, 125, 143, 144, 659,
779, 781, 1208, 1241, 1241, 1242,
1251, 1266, 1268, 1296, 1369,
1555, 1592, 1736, 1794, 1796,
1797, 1872, 1872, 2005, 2131,
2323, 2406, 2408, 2582, 2586,
2593, 2593, 2593, 2717, 2790,
2796

ö.+ye 906

özle-: Özlemek, hasret çekmek.

ö.-meye 983

özr (Ar.): Özür, bir kusur veya suçun
hoş görülmesini gerektiren sebep.

ö.+Ø 523, 2794

özr eyle- (Ar.+T.): Özür dilemek,
yapılan kusurun bağışlanmasını
istemek.

özr e.-yüp 2491

P

pā (Far.): Ayak.

p.+yı 2596

p.+yinden 2726

pādişāh (<Far. pād-şāh): 1. Hükümdar,
sultan.

p.+Ø 436, 438, 439, 442, 1198, 1199

p.+dan 1199

- p.+ı (iye.) 824
p.+lar 45, 55, 2280
p.+uñ 2831
2. Her şeyi idare eden Tanrı.
p.+Ø 1, 42, 514, 561, 785, 802, 1241,
1350, 1544, 1928, 2073, 2179,
2634, 2717, 2728, 2738, 2794,
2808, 3^b/6
p.+a 600, 2583
p.+dan 1241
p.+dur 1476
p.+ı (iye.) 824
p.+lar 824
pādişāhāne (<Far. pād-şāhāne):
Padişaha yakışır biçimde.
p.+Ø 1667
pādişāhī (Far.): Padişah ile ilgili.
p.+Ø 767
pādişāhlık (Far.+T.): Sultanlık,
hükümdarlık.
p.+Ø 128
pāk (Far.): 1. Temiz, arı, pak.
p.+Ø 383, 628, 810, 1053, 1129,
1319, 1347, 1362, 1593, 1882,
1976, 1976, 1980, 1981, 2159,
2174, 2201, 2579, 2585, 2606,
2661
p.+uñdur 2581
2. Kutsal, mübarek.
p.+Ø 1945
pāk eyle- (Far.+T.): Temizlemek.
pāk e.-Ø 2575, 2657
pāk e.-düñ 2160
pāk e.-düñise 2161
pāk e.-düñ-mi 2161
pāk e.-gil 641
pāk e.-ye 112, 1346
pāk e.-yüp 2625
pāk it-, -der (Far.+T.): Temizlemek.
pāk i.-e 827
pāk i.-en 2311
pāk i.-er 1194
pāk i.-üp 784
pāk kıł- (Far.+T.): Safılaştırmak,
halisleştirmek.
pāk k.-Ø 2649
pāk k.-sañ 318
pāk ol- (Far.+T.): Temizlenmek.
pāk o.-a 381, 764, 1034, 1181,
1400
pāk o.-dı 2572
pāk o.-ıban 1212
pāk o.-ımaz 320
pāk o.-mayınca 2167
pāk o.-up 777
pāk o.-ur 766
pākiyāt (Far.): Temizlikler.
p.+Ø 2322
palās (<Far. pelās): Eski, kilim, keçe.
p.+Ø 2662

panbuk, -ğı (Far.): Pamuk.

p.+ın 2749

pāre (Far.): Parça.

p.+Ø 1328, 2140, 2140

p.+den 987

p.+ler 1328

pāre kı1- (Far.+T.): Parçalamak.

pāre kı.-Ø 604, 2754, 2767

pāre kı.-ur 2793

pāre pāre eyle- (Far.+T.):

Parçalamak.

pāre pāre e.-di 603, 1330

pāre pāre e.-gil 2780

pāre pāre e.-mezseñ 394

pāre pāre e.-yince 393

parele- (Far.+T.): Parçalamak.

p.-yüp 2779

parmağ, -ğı: bk. barmağ.

p.+ın 2749

pās: Pas.

p.+Ø 2640, 2649, 2657, 2658

p.+dan 799, 1582, 1593

p.+ın 2745

pās kı1-: Paslandırmak.

pās kı.-dı 2625

pāsibān (<Far. pās-bān): Gece bekçisi.

p.+Ø 1704

pāy (Far.): Ayak.

p.+Ø 2144, 2825

p.+ına 88

pāyidār (<Far. pāy-dār): İyice yerleşmiş, sürekli, devamlı.

p.+Ø 148

pazar: bk. bāzār.

p.+Ø 1725

peder (Far.): Baba.

p.+Ø 653

pehlevān (Far.): Güreşçi, pehlivan.

p.+Ø 133

p.+ıdur 507

pehlū (Far.): Yan taraf, yan.

p.+sına 1961

pelīd (Far.): Kirli, pis.

p.+Ø 777, 2313

penāh (Far.): Sığınma, sığınacak yer.

p.+Ø 42, 1644

penāh eyle- (Far.+T.): Sığınmak.

penāh e.-dük 1274

penāh e.-rler 1916

penāh kı1- (Far.+T.): Sığınma yeri

olarak kabul etmek, sığınmak.

penāh kı.-a 2796

penāh kı.-duğ 2281

penāh kı.-up 2795

penc (Far.): Beş.

p.+Ø 725

pencere (Far.): Pencere.

p.+sin 2463

pencim (<Far. pencüm): Beşinci.

p.+Ø 1493

pençere (Far.): bk. pencere.

p.+Ø 2428, 2429

p.+den 2430

p.+nüñ 2431

pend (Far.): Öğüt, nasihat.

p.+leri 2495

penhān (<Far. pinhān): Gizli, saklı.

p.+Ø 1653

penhān eyle- (Far.+T.): Saklamak,

gizlemek.

penhān e.-di 245

penhān it- (Far.+T.): Saklamak.

penhān i.-mişem 1566

penhān ol- (Far.+T.): Saklanmak,

gizlenmek.

penhān o.-a 1745

penhān o.-ur 236

per (Far.): Kanat.

p.+in 1989

perçin (Far.): Perçin.

p.+Ø 1040

perde (Far.): Perde, örtü, engel.

p.+lerden 2455

p.+sin 2577, 2727, 2731, 2836

p.+yi 2657

perī (Far.): Peri.

p.+Ø 1120, 1334, 2022, 2675

pertev (Far.): Işık, parlaklık.

p.+i (iye.) 526, 1583

p.+inden 2039

pervāne (Far.): Geceleri ışığın etrafında dönen küçük kelebek.

p.+Ø 1331, 1735, 1960

p.+ler 1908

p.+nüñ 2384

p.+sin 1315, 2802

pervānelik (Far.+T.): Pervanelik,

pervānenin yaptığı işi yapmak.

p.+dür 1759

pervāz (Far.): Uçma, uçuş.

p.+Ø 112, 1741, 1989, 2746

p.+ına 1700

pervāz eyle- (Far.+T.): Uçmak.

pervāz e.-mez 1555

pervāz e.-sün 2677

perver (Far.): Seven.

p.+i (iye.) 1925, 2214

perverd (Far.): bk. perver.

p.+Ø 659

perveriş (Far.): Beslenme.

perveriş ol- (Far.+T.): Beslenmek.

perveriş o.-ur 2097

pes (<Far. bes): 1. Hasılı, bu nedenle.

p.+Ø 67, 87, 92, 98, 135, 192, 219,

221, 222, 239, 567, 594, 614, 658,

730, 738, 741, 858, 864, 884, 894,

911, 928, 933, 937, 938, 990,

1022, 1104, 1137, 1142, 1154,

1179, 1229, 1238, 1311, 1340,

1373, 1391, 1411, 1423, 1433,

- 1435, 1437, 1454, 1467, 1472,
1479, 1537, 1543, 1546, 1565,
1570, 1620, 1680, 1768, 1833,
1882, 1895, 1970, 1986, 2053,
2058, 2079, 2121, 2143, 2151,
2153, 2157, 2176, 2213, 2217,
2253, 2253, 2259, 2266, 2273,
2276, 2423, 2438, 2451, 2523,
2528, 2655, 4^a/7, 4^b/9, 4^b/12, 91^a/6
2. Sonra, ondan sonra.
p.+Ø 62, 149, 231, 290, 291, 292,
478, 832, 943, 1948, 2264, 2266,
2270
3. İşte.
p.+Ø 47, 154, 169, 760, 1015, 1399,
2196, 2204, 2205
4. Başka, yoksa.
p.+Ø 363
- peste** (<Far. pestī): Alçak, hafif.
p.+Ø 694
- peşimān** (Far.): Pişman.
peşimān ol- (Far.+T.): Pişman
olmak, yaptığı işten memnun
olmamak.
peşimān o.-madın 1895
- peşimānlık** (Far.+T.): Pişmanlık, cayma.
p.+Ø 1895
- peygāMBER** (Far.): 1. Haber getiren,
resul, Allah'ın insanları dinine
çağırarak için görevlendirdiği kişi.
p.+ler 4^a/7
p.+lerüñ 1316, 1599
2. Hz. Muhammed.
p.+e 49, 251, 947
p.+i (yük.) 1348, 2325
p.+üñ 24, 232, 1082, 1347, 2611
- peyk** (Far.): Haber getirip götüreren.
p.+Ø 1615
- peymān** (<Far. peymāne): Büyük kadeh.
p.+lar 1922
- pezer** (<Far. pezirā): Kabul eden.
p.+Ø 1712
- pinhān** (Far.): Gizli.
p.+Ø 2019
- pinhān eyle-** (Far.+T.): Gizlemek.
pinhān e.-miş 653
- pinhān ol-** (Far.+T.): Gizlenmek.
pinhān o.-a 1958
pinhān o.-an 1951
pinhān o.-dışa 1999
pinhān o.-ma 2383
- pīr** (Far.): Yaşlı, ihtiyar.
p.+Ø 109, 1097, 2059
p.+lere 130
- pīr ol-** (Far.+T.): Yaşlanmak.
pīr o.-mağı 161
- pīş** (Far.): Ön, ön taraf.
p.+Ø 149
- pīşe** (Far.): Önde giden, öncü.
p.+Ø 2265, 2266, 2267

- p.+ler 2262
p.+si 1387
pōst (Far.): Post, deri.
p.+Ø 1439, 1460
p.+durur 798
p.+uñ 1461
pūl (Far.): Para.
p.+a 2492
p.+am 2450
p.+ıyam 2450
put (<Far. büt): Put, sanem.
p.+lara 2611
pūr (Far.): Dolu.
p.+Ø 167, 653, 1582, 1879, 2404
- R**
- rābıta (Ar.):** İki şeyi birbirine bağlamaya yarayan bağ.
r.+Ø 1828
rābi^c (Ar.): Dördüncü.
r.+Ø 1286
r.+i (iye.) 954
rağbet (Ar.): İstek, rağbet.
r.+Ø 181
r.+i (yük.) 2275
r.+i (iye.) 2112
rāh (Far.): Tutulan yol, usul.
r.+Ø 232, 235, 236, 269, 694, 1350, 1916, 2801
r.+ıdur 91
rāhat (Ar.): Rahat, huzurlu olma hāli.
r.+ı (yük.) 2751
rāhat ol- (Ar.+T.): Huzurlu olmak.
rāhat o.-a 1204
rahm (Ar.): Acıma, esirgeme, koruma.
r.+Ø 1870
r.+in 619
rahm (<Ar. raḥim): Rahim, döl yatağı.
r.+e 1174
rahmāniyyet (Ar.): Allah'a ait, Allah'tan gelen ve hayırlı olan.
r.+e 1415, 1418, 1418
r.+i (yük.) 1407
rahmet (Ar.): Esirgeme, merhamet, acıma, şefkat gösterme, bağışlama.
r.+Ø 146, 932, 1415, 1802, 1803, 1805, 1806, 1808, 1809, 1812, 1815, 1818, 1818, 1819, 1821, 1823, 1835, 1839, 1839, 1839, 2097, 2346, 2448, 2617, 2626, 2653, 2814
r.+den 522, 1814, 2789
r.+dür 1826
r.+e 1806, 1813, 1822
r.+i (yük.) 421, 927
r.+i (iye.) 1819, 1827, 1828
r.+idür 1811, 2826
r.+imi 523

- r.+in 2290
- r.+inde 513
- r.+inden 8, 1416, 1694
- r.+ine 1827
- r.+leri 432, 1820
- r.+üm 769, 1814, 2655
- r.+üme 523, 2788
- r.+ümi 2700
- r.+üñ 213, 1826, 2532, 2534, 2578, 2583, 2613, 2614, 2616, 2623, 2624, 2639, 2656, 2757, 2790, 2792, 2795
- r.+üñden 2535, 2621, 2666, 2718, 2744, 2763, 2775, 2790
- r.+üñe 2517, 2612, 2747, 2791
- r.+üñedir 2773
- r.+üñle 2638, 2837
- r.+üñüñ 2816
- raḥmet** it-, -der (Ar.+T.): Bağışlamak, esirgemek.
raḥmet i.-Ø 2755
raḥmet i.-erseñ 2735
- raḥmet kııl-** (Ar.+T.): Merhamet etmek, acımak.
raḥmet kı.-Ø 2788
- raḥmet-ullāh** (Ar.): Allah'ın rahmeti.
r.+Ø 146
- raḥt** (Ar.): Eşya, mal varlığı.
r.+ıyıla 634, 862
r.+umı 138
- r.+umuzu 117
- rā'ī** (Ar.): Görücü, gören.
r.+Ø 29
- raḳam** (Ar.): Yazı yazma.
r.+Ø 615
- rākīc** (Ar.): Rükü etmek, ellerini dizlerine dayayarak eğilmek.
r.+Ø 842, 856
- raḳīb** (Ar.): Rakip; rekabet eden, üstünlük sağlamaya çalışan kişi.
r.+Ø 885, 1083, 1085
- ramazān** (Ar.): Ramazan, oruç ayı.
r.+Ø 4^a/15
- rāst-nūma** (Far.): Doğruyu gösteren.
r.+dur 694
- rāsidīn** (Ar.): Hak yolunu kabul etmiş olanlar.
r.+Ø 58
- ravza** (Ar.): Kabir.
r.+sına 24
- rāy** (Ar.): Rey, fikir.
r.+Ø 1749
- rāyigān** (<Far. rāyigān): Pek çok, pek bol.
r.+Ø 1562
- rāz** (Far.): Sır, gizlenen şey.
r.+Ø 33
- rāzı** (Ar.): İsteyen, kabul eden.
r.+Ø 1696
- rāzıḳ** (Ar.): Rızık veren.

- r.+Ø 1241, 2678
- recā (Ar.):** Ümit, umma.
- r.+Ø 8, 107, 818, 1775, 2504, 2516,
2522, 2523, 2534, 2730, 2755
- r.+muz 2654, 2700
- r.+sı 2663
- recā it-, -der (Ar.+T.):** Ummak.
- recā i.-er 2522
- red (Ar.):** Red, geri çevirme.
- r.+Ø 2616
- redd (Ar.):** Geri çevirme, kabul etmeme.
- r.+Ø 1063
- r.+üñüz 1784
- redd eyle- (Ar.+T.):** Kabul etmemek,
geri çevirmek.
- redd e.-mezem 3^b/5
- redd olun- (Ar.+T.):** Geri çevrilmek,
kabul görmemek.
- redd o.-maz 4^a/5, 4^a/6
- ref^c (Ar.):** Yukarı kaldırma.
- ref^c it-, -der (Ar.+T.):** Yukarı
kaldırmak.
- ref^c i.-erseñ 1888
- ref^c ol- (Ar.+T.):** Yukarı kaldırmak.
- ref^c o.-a 392
- refiḳ (Ar.):** Arkadaş, yoldaş.
- r.+Ø 222, 324, 592, 616, 732, 747,
913, 1125, 1548, 1638, 1639,
2136, 2461, 2810
- refiḳ it- (Ar.+T.):** Birini ya da birşeyi
kendine arkadaş etmek.
- refiḳ i.-di 347
- refiḳ kıḳ- (Ar.+T.):** Arkadaş edinmek.
- refiḳ k.-Ø 184
- reft (Far.):** Gitme, gidiş.
- r.+ine 2071
- rehber (Far.):** Yol gösterici, kılavuz.
- r.+Ø 375, 375, 379
- reh-nümā (Far.):** Yol gösteren, kılavuz.
- r.+Ø 37, 1801
- r.+sın 2227
- r.+sız 1785
- rehzen (Far.):** Yol kesen.
- r.+Ø 377, 378, 2706
- r.+dür 375
- reh-zenlik (Far.+T.):** Kılavuzluk.
- r.+Ø 376
- rek^cat (Ar.):** Namazda bir kıyam, bir
rükū ve iki secdeden oluşan
bölüm.
- r.+Ø 809, 830, 859, 986, 2153, 91^a/4
- reml (Ar.):** Birtakım nokta ve çizgilerle
kayıptan haber verme.
- r.+Ø 1127
- remz (Ar.):** İşaret, işaretle anlatma.
- r.+ile 753
- r.+ini 753
- renc (Far.):** Zahmet, eziyet.
- r.+Ø 2801

- r.+ine 406
- reng (Far.):** Renk.
- r.+Ø 1582, 1593
- r.+ine 1165
- renk (Far.):** bk. reng.
- r.+leri 1166
- resūl (Ar.):** Peygamber.
- r.+Ø 2168, 2509
- rev (Ar.):** Korku.
- r.+Ø 2334, 2740
- revā (Far.):** Yakışır, uygun.
- r.+Ø 2520, 2536, 2536
- revā eyle- (Far.+T.):** Uygun görmek, kabul etmek.
- revā e.-r 3^{b/8}
- revā it-, -der (Far.+T.):** Kabul etmek.
- revā i.-em 2320
- revā kııl- (Far.+T.):** Uygun görmek.
- revā kı.-Ø 2799
- revān (Far.):** Yürüyen, giden, akan.
- r.+Ø 260, 260, 576, 1133, 1654, 1656, 2047, 2075, 2149, 2187, 2196, 2278, 2497, 2502
- revān al- (Far.+T.):** İlerlemek, devam etmek.
- revān a.-dı 2083
- revān eyle- (Far.+T.):** Akıtmak.
- revān e.-Ø 2781
- revān e.-di 660
- revān e.-r 692, 692, 692
- revān it- (Far.+T.):** Akıtmak, dökmek.
- revān i.-di 660
- revān ol- (Far.+T.):** Akmak, yönelmek.
- revān o.-dı 2087, 2095, 2098, 2101, 2110, 2175, 2497, 2499, 2502
- revān o.-dılar 2047
- revān o.-mış 2797
- revān o.-sa 219, 2607
- revān o.-ur 1615
- revānī (Far.):** Değerli, kıymetli.
- r.+Ø 2058
- reyhān (Ar.):** Fesleğen.
- r.+Ø 282, 471, 1997
- rızā (Ar.):** Rız olma, isteme.
- r.+sın 1874
- r.+sını 1794
- rızā göster- (Ar.+T.):** Rız olmak.
- rızā g.-e 1148
- rızķ (Ar.):** Rızık, nimet.
- r.+Ø 1146
- r.+ına 1375
- r.+ları 2400
- riāyet (Ar.):** Sayma, saygı, değer verme.
- riāyet it-, -der (Ar.+T.):** Değer vermek.
- riāyet i.-tüp 2147

- ricāl (Ar.):** Belli mevkide olan kimseler.
 r.+Ø 264, 1083, 4^b/13, 91^a/9
 r.+üñ 240
- ricāl-i ğayb (Ar.+Far.):** Her devirde bulunan, ancak herkes tarafından görülmeyen ve Allah'ın emirlerine göre insanları idare etmeye çalışan kutsal kimseler.
 ricāl-i ğ.+Ø 991, 1000, 1313, 1602, 1771, 1777
 ricāl-i ğ.+ları 5^a/2, 91^a/4
 ricāl-i ğ.+larıyla 1903
 ricāl-i ğ.+larıñ 1083, 91^a/2
- rifāt (Ar.):** Yücelik, büyüklük.
 r.+in 518
 r.+üñden 2807
- risālet (Ar.):** Peygamberlik.
 r.+Ø 1862
- rivāyet (Ar.):** Bir olay, bir haber veya sözü nakletme.
 r.+Ø 2561
- riyā (Ar.):** İkiyüzlülük.
 r.+Ø 2676, 2682
 r.+dur 499, 511
 r.+yı 1765
 r.+yıla 2642
- rū-be-rūy (Far.):** Yüz yüze.
 r.+Ø 2076
- rūḥ (Ar.):** Can, öz, tin.
 r.+Ø 355, 356, 362, 369, 372, 501, 511, 527, 573, 595, 813, 831, 1259, 1301, 1301, 1422, 1424, 1546, 1612, 1667, 1669, 1671, 1685, 1691, 1719, 1725, 1761, 1790, 1962, 1965, 1976, 1977, 1986, 2148, 2548
 r.+a 367, 368, 370, 594, 1666, 1987, 2548
 r.+dan 1411, 1736
 r.+dur 1258, 1629
 r.+ı (yük.) 371
 r.+ı (iye.) 346, 1609, 2002
 r.+ıla 1736
 r.+ına 1082
 r.+ını 2039
 r.+ile 740, 808
 r.+lara 2130
 r.+larıñ 1725
 r.+umuz 2058, 2129, 2152
 r.+umuzı 2107
 r.+uñ 500, 540, 1644, 1720, 2175
- rūḥānī (Ar.):** Ruh ile ilgili, ruha ait.
 r.+Ø 807, 807, 808, 822
 r.+yüz 1644
- rūḥāniyyet (Ar.):** Ruhanilik, ruhtan ibaret olanın hāli.
 r.+i (yük.) 102
 r.+i (iye.) 1407
- rūḥu'l-emīn (Ar.):** Cebrail.

- r.+Ø 1859
- rukūm (Ar.):** Rakamlar, sayılar.
- r.+Ø 1127, 1848, 2082
- rū-siyāh (Far.):** Kara yüzlü.
- r.+Ø 2799
- ruḥbe (Ar.):** Sıra, derece.
- r.+Ø 1854
- rūy (Far.):** Yüz, çehre.
- r.+Ø 25, 2073, 2076, 2186, 2314
- rūz (Far.):** Gün.
- r.+Ø 75, 512, 1376, 2618, 2618
- rūzane (Far.):** Gündelik.
- r.+Ø 975
- rūzī (Far.):** Nasip, kısmet.
- rūzī eyle- (Far.+T.):** Kısmet etmek.
- rūzī e.-Ø 2641
- rūzi kı- (Far.+T.):** Kısmet etmek, nasiplendirmek.
- rūzi kı.-Ø 2618, 2707, 2811
- rūcū (Ar.):** Dönme, geri dönme.
- rūcū it- (Ar.+T.):** Geri dönmek.
- rūcū i.-di 2141
- rūkn (Ar.):** Bir şeyin en sağlam tarafı.
- r.+Ø 726, 1791, 2091, 2098, 2101, 2103
- r.+inüñ 726, 730, 757
- rūkū (Ar.):** Namazda elleri dizlere dayayıp öne doğru eğilme.
- r.+Ø 2096, 2153
- r.+a 846
- r.+da 826, 2152
- r.+uñ 2157
- rūkū eyle- (Ar.+T.):** 1. Öne doğru eğilmek.
- rūkū e.-r 172
2. Namazda elleri dizlere dayayıp öne doğru eğilmek.
- rūkū e.-r 841, 843, 844
- rūkū kı- (Ar.+T.):** Namazda elleri dizlere dayayıp öne doğru eğilmek.
- rūkū kı.-mı 845
- rūsūḥ (Ar.):** Bir ilmin derinliğine, inceliğine varma.
- r.+Ø 2619
- rūsūm (Ar.):** Yöntem, usul.
- r.+Ø 1449, 2492
- rūsūl (Ar.):** Peygamberler.
- r.+Ø 1962
- rūḥyet (Ar.):** İdare etme, yönetme.
- r.+Ø 337, 1479, 1612
- r.+den 690

S

- sa'adet (Ar.):** Mutluluk, bahtiyarlık.
- s.+Ø 458, 1109, 1320, 1994, 2068
- sā'at (Ar.):** Saat, altmış dakikalık zaman birimi.
- s.+Ø 958, 2265

- s.+e 45, 861
- şabā (Ar.):** Sabah rüzgârı.
- ş.+Ø 158, 1117, 2116
- ş.+sı 260
- şabāḥ (Ar.):** Sabah vakti, gündüzün ilk saatleri.
- ş.+Ø 840
- ş.+ın 447
- ş.+uñ 160
- sābīk (Ar.):** İleride, önde bulunan.
- s.+Ø 2156
- s.+ları 271
- şabır (Ar.):** Sabır, dayanma gücü.
- şabır it-, -der (Ar.+T.):** Sabretmek, katlanmak, dayanmak.
- şabır i.-e 1399
- sābi^c (Ar.):** Yedinci.
- s.+Ø 1298, 1526, 1553, 2184
- şābit (Ar.):** Yerinden oynamayan, hareketsiz.
- şābit eyle- (Ar.+T.):** Yerinden oynatmamak, kımıldatmamak.
- şābit e.-Ø 2832
- şābit kadem (Ar.):** Sebat eden, sürekli, devamlı.
- şābit k.+Ø 1151
- şabr (Ar.):** Sabır, tahammül, dayanma gücü.
- s.+Ø 1149
- s.+dur 1045
- s.+uñ 402, 469, 562
- s.+uña 317
- şabr eyle- (Ar.+T.):** Sabretmek, dayanmak.
- şabr e.-mekdür 1043
- şabr e.-yim 321
- şabr it-, -der (Ar.+T.):** Dayanmak, tahammül etmek.
- şabr i.-erlermiş 1578
- şābūn (Ar.):** Sabun.
- s.+Ø 79
- s.+ı (iye.) 79, 775
- şabūr (Ar.):** Çok sabırlı.
- s.+Ø 1141
- sācid (Ar.):** Secde eden.
- s.+Ø 828, 842, 845, 2321, 2611
- s.+i (iye.) 2099
- sācid ol- (Ar.+T.):** Secde etmek.
- sācid o.-miş 856
- sācidāt (Ar.):** Secde edenler.
- s.+Ø 2321
- şaç:** Saç, insan başındaki kıllar.
- ş.+Ø 40, 1894, 2113, 2186
- ş.+ın 2063
- ş.+ınuñ 2077
- ş.+uñda 1999
- şaç-:** Dağıtmak, dökmek.
- ş.-Ø 38, 2617
- ş.-ar 535
- ş.-dı 428

şad (Far.): Sayı olarak yüz, 100.

ş.+Ø 12, 13, 18, 124, 128, 154, 397,
449, 449, 528, 554, 554, 757, 774,
861, 917, 929, 930, 950, 958,
1121, 1232, 1341, 1377, 1468,
1468, 1485, 1486, 1850, 1861,
1922, 1923, 1971, 2028, 2040,
2104, 2105, 2119, 2119, 2119,
2194, 2272, 2286, 2287, 2289,
2292, 2310, 2342, 2419, 2467,
2493, 2528, 2534, 2669, 2669,
2680, 2686, 2699, 2793, 2821

şad (Ar.): Kutluluk, uğur.

s.+Ø 1520
s.+a 170
s.+dur 1508
s.+ı (yük.) 170, 1502, 1508
s.+ını 116

sadā (Ar.): Ses.

s.+Ø 721

şadef (Ar.): Sedef, inci kabuğu.

ş.+Ø 972

şādīk (Ar.): Doğru, gerçek, yalansız.

ş.+Ø 548, 1269, 2393
ş.+a 346
ş.+durur 323
ş.+ların 1573
ş.+larum 2230

şadīk (Ar.): Doğru, gerçek dost.

ş.+Ø 1275, 2791

şādīku'l-ķavl (Ar.): Doğru sözlü.

ş.+Ø 1276

şadır (<Ar. şadr): Baş, başkan.

ş.+dur 1639

sādis (Ar.): Altıncı.

s.+Ø 1297, 1513, 2515

s.+i (iye.) 954

şadr (Ar.): 1. Gönül, yürek.

ş.+Ø 25, 1456

ş.+ımuuz 2765

2. Her şeyin en başı, ilerisi.

ş.+Ø 2025

ş.+ı (iye.) 1654

ş.+ıdur 1438

şaf (<Ar. şaff): Yan yana dizilerek
meydana getirilen sıra.

ş.+Ø 2118, 2118

ş.+lar 962

ş.+ları 854, 855

ş.+ların 1600

şaf tūt- (Ar.+T.): Saf bağlamak.

şaf t.-ar 1903

şaf t.-up 857

şāf (Ar.): Temiz, halis, katkısız.

şāf eyle- (Ar.+T.): Safılaştırmak,
halisleştirmek.

şāf e.-Ø 2715

şāf ol- (Ar.+T.): Safılaştırmak.

şāf o.-up 2156

şafā (Ar.): Eğlence, zevk, neşe.

- ş.+Ø 322, 483, 537, 667, 811, 1213,
1359, 1509, 1889, 2370
- ş.+dan 550
- ş.+dur 688, 695, 1055
- ş.+lar 1956
- ş.+sı 260, 740, 2354, 2483
- ş.+sın 1878
- ş.+sından 2554
- şafā al- (Ar.+T.):** Mutlu olmak,
sevinmek.
şafā a.-dı 1991
- şafā bul- (Ar.+T.):** Neşelenmek.
şafā b.-dı 1114
- şafā vir- (Ar.+T.):** Mutlu etmek.
şafā v.-tir 2116
- şafālar sür- (Ar.+T.):** Rahat, sakin,
eğlenceli bir şekilde yaşamak.
şafālar s.-er 1448
- şaff (Ar.):** Sıra, dizi.
ş.+Ø 149
- şāfī (Ar.):** Duru, temiz, berrak.
şāfī eyle- (Ar.+T.): Temizlemek,
berraklaştırmak.
şāfī e.-mezsın 1593
- sāfil (Ar.):** Sefil, alçak.
s.+durur 2108
- şāfilık (Ar.+T.):** Temizlik, duruluk.
ş.+da 1954
- şafṛā (Ar.):** Safra, öd.
s.+Ø 2188
- şağ (I):** Sağlam, esen.
ş.+Ø 301, 1276
ş.+a 485
ş.+umı 610
- şağ (II):** Sağ taraf.
ş.+Ø 834, 2067
ş.+a 660, 692
ş.+da 1190
- şağ-:** Kovandaki balı peteklerden almak.
ş.-alar 648
- şağal-:** Sağlığa kavuşmak, iyileşmek.
ş.-dum 1157
ş.-up 1154
- şağalt-, -dır:** İyileştirmek.
ş.-ısar 1157
- şağır:** İşitmeyen, duymayan.
ş.+Ø 794, 2733
- şağış-:** Saymak.
ş.-ınca 943
- şağır (Ar.):** Küçük, ufak.
ş.+Ø 700
- şağla-:** Hazırlamak, temin etmek.
ş.-dı 2368
- şağlık:** Esenlik.
ş.+Ø 1810
- şağlık, -ğı:** bk. sağlık
ş.+ı (yük.) 382
- şahābe (Ar.):** Hz. Muhammed'i görmüş
ve onun sohbetinde bulunmuş
Müslümanlar.

- ş.+Ø 1604
- saḥī (Ar.):** Cömert, eliaçık.
s.+Ø 928, 2708
- şāḥīb (Ar.):** Sahip, malik, iye.
ş.+Ø 32, 33, 33, 56, 57, 190, 190,
334, 335, 463, 585, 623, 651, 705,
706, 737, 739, 968, 1086, 1144,
1145, 1164, 1168, 1320, 1321,
1554, 1554, 1634, 1649, 1773,
1776, 1824, 1825, 1836, 1837,
1892, 1927, 1954, 1969, 2037,
2037, 2066, 2080, 2082, 2082,
2103, 2123, 2216, 2249, 2249,
2512, 2527, 2600, 2745
- ş.+dür 2807
- ş.+i (yük.) 701
- ş.+i (iye.) 418
- ş.+idür 1684
- ş.+in 1614
- ş.+inden 2708
- ş.+ine 879, 2256
- ş.+ini 1688
- şāḥīḥ (Ar.):** Gerçek, doğru.
ş.+Ø 2765
- şāḥīḥ ol- (Ar.+T.):** Gerçekleşmek.
şāḥīḥ o.-sun 1382
- şahrā (Ar.):** Çöl.
ş.+Ø 230, 281, 353, 1901
ş.+da 997, 1742, 1958
ş.+ya 353
- saʿīd (Ar.):** Mutlu, uğurlu.
saʿīd kııl- (Ar.+T.): Mutlu etmek.
saʿīd kı.-Ø 2702
- saʿīr (Ar.):** Cehennem.
s.+Ø 2638
- sāir (Ar.):** Geçen, dolaşan.
s.+i (iye.) 992
- şakal:** Sakal.
s.+Ø 2113, 2186
s.+ı (yük.) 1894
- sakat (Ar.):** Fena, faydasız şey.
s.+Ø 2694
- şakf (Ar.):** Tavan, çatı.
ş.+ı (yük.) 728
ş.+ı (iye.) 726
ş.+ıla 725
- şakın-:** Korumak, sakınmak.
ş.+Ø 1066, 1161
ş.-alar 1150
- sākī (Ar.):** Su veren kişi.
s.+Ø 932, 1101, 1998
s.+si 1890
- şakīm (Ar.):** Hasta, hastalıklı.
s.+Ø 2765, 2766
- şakla-:** 1. Korumak, kollamak.
ş.+Ø 550, 2703, 2704, 2706, 2710,
2711
ş.-ğil 2633
ş.-r 1374
ş.-ya 551

- ş.-yımadum 138
- 2. Gizlemek.**
- ş.-dı 722
- ş.-rısı 1077
- 3. Bekletmek.**
- ş.-ya 1098
- şaklat-, -dı:** Gizlice yerleştirmek.
- ş.-ur 2670
- sāl (Far.):** Yıl, sene.
- s.+Ø 968, 1993, 2773, 2800, 2819
- şal-:** 1. Bırakmak, koymak.
- ş.-alar 2330
- ş.-an 2107
- ş.-ar 506, 507, 534
- ş.-dı 2107
- ş.-ıban 356, 751
- ş.-ıp 291
- ş.-mışuz 117
- 2. Adam göndermek.**
- ş.-ar 1619, 2263
- ş.-dı 240, 2264, 2457
- ş.-duñ 2441
- ş.-mağıl 2463
- şalāh (Ar.):** Dine olan bağlılık.
- ş.+Ø 2067
- şalāh bul- (Ar.+T.):** İyileşmek, iyi olmak.
- şalāh b.-ursa 1403
- şalāt (Ar.):** Namaz.
- ş.+Ø 538, 726, 754, 756, 806, 822, 836, 836, 839, 852, 852, 854, 890, 933, 1306, 2143, 2170, 2172, 2174, 2317, 2584
- ş.+a 809, 2168
- ş.+da 838, 985, 986
- ş.+dan 215, 2171
- ş.+dur 3^b/10
- ş.+ı (yük.) 859
- ş.+ı (iye.) 851
- ş.+ına 986
- ş.+uñ 755, 760, 803, 2173
- şalāt kııl- (Ar.+T.):** Namaz kılmak, namaz ibadetini yerine getirmek.
- şalāt kı.-ur 751
- şalavāt (Ar.):** Hz. Muhammed'e okunan dua.
- ş.+Ø 2829
- şalavāt it- (Ar.+T.):** Namaz kılmak.
- şalavāt i.-mek 357
- şalavāt kııl- (Ar.+T.):** Namaz ibadetini yerine getirmek.
- şalavāt kı.-ur 291
- şālīh (Ar.):** 1. Yararlı, iyi, uygun.
- ş.+Ø 459, 459, 1403, 1403
- 2. Dinin emirlerine uygun harekette bulunan.**
- ş.+Ø 407, 528
- şālīh ol- (Ar.+T.):** Dinin emirlerine uygun işler yapmak.

- şālih o.-sun 1722
- şālihāt (Ar.):** Dinin emrettiği işler.
ş.+Ø 218, 218, 2589
- şālihāt işle- (Ar.+T.):** Dinin emrettiği işleri yapmak.
şālihāt i.-r 751
- sālik (Ar.):** Bir tarikat şeyhine bağlanarak ondan tasavvufun yollarını öğrenen, onun doğrultusunda ilerleyen kimse, mürit.
s.+Ø 1059, 1060, 1380, 1572, 1581, 1589, 2257, 2271, 2403, 2452, 2457
s.+de 689
s.+deki 319
s.+e 353, 420, 2422, 2423
s.+le 1379, 2409
s.+lere 1066
s.+lerin 2229
s.+lerüm 2230
s.+lerüñ 1069
s.+ün 2777
- sālikān (Ar.+Far.):** Salıklar, müritler.
s.+Ø 2783
- şāliš (Ar.):** Üçüncü.
ş.+Ø 1190
- şālišā (<Ar. şālişe):** Üçüncü.
ş.+Ø 2117
- salṭanat (Ar.):** 1. Sultanlık, hükümdarlık.
s.+Ø 100, 2762
2. Bolluk ve zenginlik.
s.+Ø 872
- sāmin (Ar.):** Sekizinci.
ş.+Ø 1299, 2515
ş.+i (iye.) 954
- şāmit (Ar.):** Sesi çıkmayan, suskun.
şāmit ol- (Ar.+T.): Susmak.
şāmit o.-sam 2410
- şamt (Ar.):** Susma.
ş.+Ø 2494
- şamurk-:** Anlamsız konuşmak, saçmalamak.
ş.-maya 2339
- şan-:** Farz etmek, gibi gelmek, zannetmek.
ş.-asın 2033, 2433
ş.-dı 681
ş.-ma 162, 2410, 2571, 2571
ş.-mağıl 182
ş.-masın 132
ş.-uram 2388
ş.-uruz 747, 909
- şan^cat (Ar.):** Sanat, hüner, marifet.
ş.+dan 1855
ş.+ı (yük.) 1664
ş.+ın 759
ş.+lara 258

- ş.+ların 566
- şandukā (Ar.):** Mezarın üstüne yerleştirilmiş tahta veya mermer sandık.
- ş.+Ø 653
- sānī (<Ar. sānī):** İkinci.
- s.+Ø 1620, 2610
- sāni (<Ar. sānī):** İkinci.
- ş.+yi 830
- sānī (Ar.):** İkinci.
- ş.+Ø 1188, 2600
- sāni^c (Ar.):** Yapan, işleyen, yapıcı.
- ş.+Ø 1453, 1466, 1478, 1492, 1512, 1525
- ş.+ün 2029
- sāniḥāt (Ar.):** Çok düşünmeden akla gelen şeyler.
- ş.+Ø 2589
- sāniyā (Ar.):** Saniye.
- ş.+Ø 1129, 2114
- sāniye (Ar.):** Saniye.
- ş.+Ø 1025
- şanki (T.+Far.):** Güya, sanki.
- ş.+Ø 466
- şankim:** bk. şanki.
- ş.+Ø 4^b/2
- şarar-:** Sararmak, rengi sarıya dönmek.
- ş.-dı 83
- sarāy (Far.):** Saray.
- s.+Ø 118, 651, 653, 720, 731, 734, 1862, 2818
- s.+a 719
- s.+dur 2058
- s.+ı (yük.) 722, 730, 748
- s.+ın 175
- s.+uñ 654, 723, 725, 732
- şarf (Ar.):** Gramer, dilbilgisi.
- ş.+Ø 1127
- şarf it-, -der (Ar.+T.):** Harcamak, tüketmek.
- şarf i.-di 2544
- şarf i.-e 802, 1036
- sarī^c (Ar.):** Saralı kimse.
- s.+Ø 786, 2441
- şariḥ (Ar.):** Açık, besbelli.
- ş.+Ø 601, 1382
- şarp:** Geçilmesi zor yer.
- ş.+Ø 288
- şarşar (Ar.):** Şiddetli rüzgar.
- ş.+dan 2266
- şaru:** Sarı.
- ş.+Ø 2027
- şat-:** Bir değer karşılığında bir malı alıcıya vermek, satmak.
- ş.-alar 553
- ş.-mağa 552
- şatıl-:** Satma işi yapılmak.
- ş.-an 1392
- şatun:** Satma yoluyla, satarak.

- şatun al-:** Bir nesneyi belirlenen fiyatını ödeyerek kendine mal etmek, satın almak.
şatun a.-mak 1757
- şaṭvet (Ar.):** Ezici kuvvet, zorluluk.
s.+inde 2583
s.+inden 2654
- şavāb (Ar.):** Doğruluk, dürüstlük.
ş.+Ø 470, 2540
ş.+ın 1867
- şavāb ol- (Ar.+T.):** Doğru işler yapmak.
şavāb o.-sun 1357
- şavaḳ:** Geçimsiz, aksi, ters kimse.
şavaḳ tut-: Huysuzlanmak, geçimsiz, aksi bir şekilde davranmak.
şavaḳ t.-ar 1610
- şavaş:** Savaş, harp, cenk.
ş.+Ø 1649, 1664
şavaş eyle-: Savaşmak.
şavaş e.-r 1631
- şavaş-:** Savaşmak, çarpışmak, vuruşmak.
ş.-ıcaḳ 479
ş.-maḡa 2265
- şavm (Ar.):** Oruç.
ş.+Ø 215, 538, 726, 900, 901, 2317
ş.+ında 897
ş.+ını 907
ş.+uñı 902
- şavm it-, -der (Ar.+T.):** Oruç tutmak.
şavm i.-esin 896
- şavt (Ar.):** Bağırma, haykırma.
ş.+Ø 1236, 1257, 1258, 1258, 1849
ş.+adur 1473
ş.+da 1236
ş.+ıla (iye.) 1285
- şavuş-:** Bulunduğu yerden gizlice, çabucak ayrılmak.
ş.-ıcaḳ 552
- saʿy (Ar.):** Çalışma, çabalama.
s.+Ø 1200
- saʿy it-, -der (Ar.+T.):** Çalışmak, çabalamak.
saʿy i.-er 1643
- saʿy kıl- (Ar.+T.):** Çalışmak.
saʿy k.-Ø 892
- şay-:** 1. Farz etmek, varsaymak.
ş.-a 889, 1184
ş.-aram 762
ş.-arlar 607
ş.-avuz 1508
ş.-ma 942, 1112
ş.-maz 337
2. Sayı saymak.
ş.-alum 2609
- şayd (Ar.):** Av.
ş.+Ø 1989
ş.+ını 2746
- şayd idici (Ar.+T.):** Avcı.

- şayd i.Ø 1555
- şāye (Far.):** Koruma, sahip çıkma, himaye etme.
s.+Ø 2826
s.+i (iye.) 282
s.+si 920
s.+sin 2826
s.+sinde 47
- şāyi^c (<Ar sā^ci):** Çalışan.
s.+Ø 1434
- şāyim (<Ar. şā^rim):** Oruç tutan, oruçlu.
ş.+Ø 897, 906, 1597
- şāyīm (Ar.):** bk. şāyim.
ş.+Ø 1296
- şaykāl (I):** Sakal.
ş.+Ø 40
- şaykāl (II) (Ar.):** Parlak, cilalı.
ş.+Ø 2625, 2640
- şaykāl ur- (Ar.+T.):** Cilalamak, parlatmak.
şaykāl u.-Ø 2745
- şayruluk, -ğı:** Hastalık.
ş.+ı (iye.) 160
- şayyād (Ar.):** Avcı.
ş.+Ø 2645
- sāz (Far.):** Müzik aracı, çalgı.
s.+ları 2078
s.+laruñ 1474
- se (Far.):** Üç.
s.+Ø 2694
- seb^aa (Ar.):** Yedi sayısı.
s.+Ø 1596
- sebağ (Ar.):** Ders.
sebağ al- (Ar.+T.): Ders almak, bilgi edinmek, kendine pay çıkarmak.
sebağ a.-a 800
sebağ a.-dı 2117
sebağ a.-dılar 635
- sebāt (Ar.):** Sözünden veya kararından dönmeme.
ş.+Ø 1111, 1151, 2064
ş.+i (iye.) 1065
- sebeb (Ar.):** Sebep, neden.
s.+Ø 319, 390, 434, 434, 448, 501, 596, 605, 1227, 1943
s.+den 134, 441, 596, 985, 1177, 1233, 1305, 1350, 1595, 1690, 1760, 1898, 2329, 2700, 5^a/2, 91^a/1
s.+dür 2647, 2713
s.+ler 597
- 2. Vesile, aracı, vasıta.**
s.+ile 4^a/6
s.+ine 4^b/1, 4^b/1
- sebeb kııl- (Ar.+T.):** Aracı etmek.
sebeb k.-duñ 2647
- sebeb ol- (Ar.+T.):** Neden olmak, yol açmak, bir şeyin gerçekleşmesine aracı olmak.
sebeb o.-a 1607

- sebeb o.-dı 2213
 sebep o.-ısar 265
 sebeb o.-uñ 1323
 sebeb o.-ur 523, 1813, 1876, 1944
- sebîl (Ar.):** Yol.
 s.+Ø 866, 933, 1292, 1436, 1548
- sebîl dut- (Ar.+T.):** Birinin tuttuğu yoldan ilerlemek.
 sebîl d.-dı 1260
- sebkat (Ar.):** Geçme, ilerleme.
sebkat it-, -der (Ar.+T.): Geçmek, ilerlemek.
 sebkat i.-di 2655
 sebkat i.-er 1814
- secde (Ar.):** Secde vaziyeti.
 s.+Ø 849
 s.+de 850
 s.+ye 846, 847
- secde it-, -der (Ar.+T.):** Namaz kılarken alını, el ayakları, dizleri ve ayak parmaklarını yere getirmek.
 secde i.-eler 848
 secde i.-icek 827
 secde i.-iip 35
- secde kııl- (Ar.+T.):** Namaz kılarken alını, el ayakları, dizleri ve ayak parmaklarını yere getirmek.
 secde kı.-up 837
- secdeye düş- (Ar.+T.):** Secde etmek.
 secdeye d.-Ø 829
- seç-:** 1. Üstün, iyi, uygun bularak yeğlemek.
 s.-en 239
2. Ayırmak, nitelik değişikliğini anlamak, fark etmek.
 s.-er 1428, 1430
 s.-mege 2284
 s.-mez 1428
 s.-mezem 2460
- şedef (Ar.):** Sedef, inci kabuğu.
 ş.+Ø 912, 1259
 ş.+dür 1258
- sefer (Ar.):** Yolculuk, bir yerden bir yere gitme.
 s.+Ø 644, 1541, 2121, 2121
 s.+de 2158, 2158
- sefer eyle- (Ar.+T.):** Yolculuk etmek.
 sefer e.-düñ 2159
 sefer e.-mişdi 2146
 sefer e.-rler 848
- sefer it- (Ar.+T.):** Yolculuğa çıkmak.
 sefer i.-meye 456
- sefer kııl- (Ar.+T.):** 1. Yola çıkmak, yolculuk etmek.
 sefer kı.-dı 2042
 sefer kı.-dılar 644
 sefer kı.-ur 2096
2. Ölmek, dünyayı terk etmek.
 sefer kı.-am 2387

- seferler çek-** (Ar.+T.): Seyahat etmek.
seferler ç.-üp 805
- seg** (Far.): Köpek.
s.+Ø 953
s.+dür 1509
- sehā** (Ar.): Cömertlik, el açıklığı.
s.+Ø 33, 141, 190, 1251, 1359
- sehāṭ** (Ar.): Açık yerler, meydanlar.
s.+Ø 2700
- sehāvet** (Ar.): Cömertlik, el açıklığı.
s.+Ø 1468, 1963, 2211
- sehī** (Far.): Düz, doğru.
s.+Ø 1132
- sehm** (Ar.): Kısım, hisse, pay.
s.+Ø 43
- sehv** (Ar.): Yanılma.
s.+Ø 474, 2448, 2600, 2698
s.+ümüz 2690
- sehv it-, -der** (Ar.+T.): Yanılmak.
sehv i.-e 1142
- sekiz**: Yediden sonra gelen sayı, sekiz.
s.+Ø 816, 1988, 2009, 2018, 2176,
91^a/7
- sekizinci**: Sekizinci, sekiz sırasında olan.
s.+Ø 1139
- selām** (Ar.): Selam; saygı, dostluk ifade eden söz.
s.+Ø 362, 934
- s.+dan 1883
s.+ın 834, 1635
- selām al-** (Ar.+T.): Birinin selamına karşılık vermek.
selām a.-ur 832
- selām et-** (Ar.+T.): Uzakta olan birine esenlik dilemek.
selām e.-diler 1646
- selām it-** (Ar.+T.): bk. selām et-.
selām i.-di 362
- selām ol-** (Ar.+T.): “Saygım ona ulaşsın” anlamında iyi dilek sözü.
selām o.-sun 24
- selām vir-** (Ar.+T.): Selamlamak.
selām v.-di 291
selām v.-mek 363
selām v.-mekligi 927
- selāmet** (Ar.): Kurtulma, kurtuluş.
s.+Ø 377, 669
- selāmet ol-** (Ar.+T.): Kurtulmak.
selāmet o.-uban 1073
- selāmetlik** (Ar.+T.): Esen olma durumu, esenlik.
s.+Ø 363
s.+den 363
- selāsīl** (Ar.): Sıradağlar.
s.+Ø 1711
- selāṭīn** (Ar.): Sultanlar, hükümdarlar.
s.+Ø 2817
s.+ler 2794

selb (Ar.): İnkâr etme.	s.+Ø 145, 235, 236, 267, 272, 292,
selb kı1- (Ar.+T.): İnkâr etmek.	293, 294, 295, 313, 318, 335, 348,
selb kı.-u 813	382, 390, 427, 427, 526, 526, 563,
selīm (Ar.): Sağlam, kusursuz, doğru.	570, 577, 592, 600, 602, 603, 614,
s.+Ø 730, 1140, 1401, 1590, 2243,	679, 697, 742, 761, 770, 833, 836,
2766	839, 863, 875, 882, 901, 932, 955,
selīm it- (Ar.+T.): Kusursuz,	974, 1009, 1010, 1047, 1112,
mükemmel yapmak.	1180, 1180, 1230, 1271, 1274,
selīm i.-di 1348	1293, 1328, 1332, 1333, 1336,
sem^c (Ar.): 1. İşitme, duyma.	1491, 1507, 1509, 1558, 1572,
s.+Ø 878, 1249, 1519, 2081, 2185,	1588, 1592, 1682, 1786, 1787,
2628, 2696, 2719	1907, 1909, 1915, 1921, 1921,
s.+edür 1517	1922, 1934, 1937, 2137, 2166,
2. Kulak.	2166, 2174, 2192, 2198, 2223,
s.+Ø 2749	2226, 2241, 2245, 2258, 2281,
s.+i (iye.) 1518	2290, 2293, 2296, 2297, 2362,
s.+ine 1330, 2546	2385, 2386, 2404, 2411, 2414,
s.+ümüzi 2733	2427, 2439, 2439, 2441, 2459,
semā (Ar.): Gökyüzü.	2462, 2463, 2503, 2536, 2552,
s.+Ø 413, 919, 963, 2531, 2741	2567, 2571, 2588, 2598, 2640,
s.+dur 693	2642, 2657, 2676, 2700, 2712,
semāvāt (Ar.): Gökler.	2735, 2735, 2786, 2822, 2823
s.+Ø 193	s.+de 294, 394, 679, 779, 779, 1268,
semen (Far.): Yasemin.	1325, 1333, 1347, 1581, 1588,
s.+Ø 282	1588, 1591, 1647, 1907, 1933,
semīn (Ar.): Pahalı, kıymetli.	2177, 2241, 2288, 2289, 2289,
s.+Ø 1560	2447, 2448, 2566, 2609, 2691
semm (Ar.): Zehir, ağı.	s.+dedür 1677, 1686, 2566
s.+Ø 1897	s.+den 236, 276, 307, 611, 689, 781,
sen: İkinci teklik şahıs zamiri.	1015, 1268, 1336, 1635, 1911,

- 1936, 1936, 2281, 2283, 2292,
2362, 2368, 2428, 2461, 2530,
2592, 2592, 2593, 2593, 2593,
2717, 2725
- s.+i 235, 293, 335, 823, 826, 827,
882, 883, 978, 1015, 1047, 1218,
1338, 1339, 1374, 1374, 1398,
1559, 1560, 1589, 1619, 1909,
1935, 2133, 2164, 2164, 2196,
2196, 2240, 2241, 2243, 2290,
2405, 2407, 2424, 2425, 2458,
2461, 2635
- s.+iñçün 821, 2133
- s.+iñiçün 2134
- s.+iñle 827
- s.+sin 667, 673, 673, 1268, 1644,
1943, 2136, 2440, 2600, 2641,
2641, 2644, 2717, 2799, 2808
- s.+üñ 336, 469, 469, 562, 903, 975,
1520, 1527, 1581, 1612, 1612,
1613, 1663, 1830, 2166, 2514,
2696, 2696, 2743, 2762, 2778,
2779
- s.+üñdür 2762, 2762, 2809
- s.+üñile 2552
- s.+üñle 2366, 2380, 2428, 2476
- s.+üñmiş 2778
- saña:** Sana.
- s.+Ø 80, 236, 269, 270, 297, 421,
423, 423, 563, 601, 634, 642, 685,
- 688, 758, 786, 806, 811, 820, 825,
892, 893, 923, 976, 978, 1019,
1020, 1220, 1274, 1336, 1340,
1362, 1442, 1473, 1483, 1498,
1589, 1623, 1690, 1910, 1916,
1993, 2132, 2134, 2161, 2228,
2240, 2242, 2242, 2247, 2280,
2295, 2369, 2370, 2380, 2385,
2385, 2389, 2404, 2424, 2425,
2428, 2429, 2471, 2501, 2536,
2581, 2581, 2582, 2585, 2587,
2594, 2594, 2595, 2600, 2617,
2630, 2631, 2644, 2714, 2735
- s.+dı 362
- sencileyin:** Senin gibi.
- s.+Ø 2365
- senā (Ar.):** Övme, övgü.
- ş.+Ø 964
- senghā (Far.):** Taşlar.
- s.+Ø 653
- senlik,-gi:** Sana ait olan benlik, şahsiyet.
- s.+Ø 2242
- s.+i (yük.) 2566
- s.+ini 2245
- s.+üñ 2241
- s.+üñden 2243
- s.+üñle 2241
- sensiz:** Sen olmadan.
- s.+Ø 299
- s.+üñ 2382

sensüz: bk. sensiz.

s.+Ø 2442

s.+in 2386

sepet, -di: Petek, bal peteği.

s.+inden 648

sepīd (Far.): Ak, beyaz.

s.+Ø 171, 777

ser-gerdān (Far.): Yersiz, yurtsuz, sefil.

s.+Ø 703, 1912

serḥōš (Far.): Sarhoş.

s.+Ø 1802

serīc (Ar.): Hızlı, çabuk.

s.+Ø 2426

serkeş (Far.): İtaatsiz, dikbaşlı.

s.+Ø 376

serkeşte (Far.): İtaatsiz.

s.+Ø 1782, 1926

sermāye (Far.): Varlık, servet.

s.+Ø 2801

s.+dür 1197

s.+müz 2691

s.+sin 169, 2519

server (Far.): Baş, başkan.

s.+Ø 181

s.+i (iye.) 24, 1596, 1925, 2214

s.+idür 870

sev-: 1. Sevgisi olmak, kalpten bağlı olmak; dostluk, yakınlık sevgi ve bağlılık göstermek.

s.-Ø 1594

s.-di 1641, 1667

s.-düginden 430

s.-er 418, 904, 904, 905, 1824, 1841

s.-erem 524, 762

s.-megüñ 1937, 1938

s.-mek 1667

s.-memekden 4^b/4

s.-meye 1131

s.-mezem 525, 1272

s.-se 1841

2. Hoşlanmak, beğenmek, tercih etmek, istemek.

s.-er 437, 1954

şevāb (Ar.): Hayırlı bir işe karşılık Allah tarafından verilen mükafat.

s.+Ø 297, 1275

sevdā (Ar.): Sevgi, muhabbet.

s.+Ø 1747, 1747, 2131, 2132, 2132, 2188, 2361

s.+dan 2420

s.+larına 2417

s.+sına 971

s.+sını 588

s.+yı 2110

sevdālan- (Ar.+T.): Birine gönül bağlamak.

s.-ur 2417

sevgi: Sevgi, sevme.

s.+Ø 779

s.+si 1272

- s.+sinden 1290
- sevin-**: Mutlu olmak, neşelenmek.
- s.-mek 1939
- s.-meye 1056, 1064
- s.-sün 1995
- s.-üp 197
- s.-ür 1395, 2093
- sevindür-**: Mutlu etmek, sevindirmek.
- s.-en 1020
- sevün-**: bk. sevin-.
- s.-diler 655
- sevüş-**: Birbirini sevmek.
- s.-diler 1670
- seyf (Ar.)**: Kılıç.
- s.+Ø 43, 52, 149
- s.+i (yük.) 55
- seyhün (Ar.)**: Akarsu.
- s.+Ø 2187
- seyir (<Ar. seyr)**: İlerleyiş, gidiş.
- s.+ine 2264
- seyr (Ar.)**: Yolculuk, gezinme, gezme.
- s.+Ø 2457
- s.+i (iye.) 1542, 1586
- s.+in 446, 2057
- s.+iñüzdedür 1314
- seyr it-, -der (Ar.+T.)**: Gezinmek.
- seyr i.-di 1987
- seyr i.-er 1584, 2175
- seyr i.-ersin 1314
- seyr i.-ersiz 995
- seyr i.-meye 456
- seyrān (Ar.)**: Gezinme.
- s.+Ø 1743
- s.+ları 91^a/2
- seyrān eyle- (Ar.+T.)**: Gezinmek.
- seyrān e.-di 467, 1989
- seyrān it-, -der (Ar.+T.)**: Gezmek, gezinmek.
- seyrān i.-diler 1900
- seyrān i.-düklerini 91^a/3
- seyrān i.-en 256, 299
- seyrān i.-er 445, 1959, 2055, 2074
- seyrān i.-erse 1420
- seyrān i.-iben 1701
- seyrān i.-üp 2176
- seyrān kıl- (Ar.+T.)**: Gezmek.
- seyrān k.-madın 2171
- seyyāt (<Ar. seyyi'āt)**: Günahlar.
- s.+Ø 2587
- seyyerāt (Ar.)**: Gezegenler.
- s.+Ø 2183
- seyyi'āt (Ar.)**: Günahlar.
- s.+dur 2589
- s.+ı (yük.) 2617
- s.+ı (iye.) 2589
- sezā (Far.)**: Uygun, yaraşır.
- s.+Ø 1621, 2537
- s.+ya 2713
- sezā kıl- (Far.+T.)**: Uygun görmek.
- sezā k.-Ø 2537

şı-: Kırmak, bir şeyi parçalamak.

ş.-dum 478

ş.-yavuz 495

şiddik (Ar.): Pek doğru, sözünün eri.

ş.+dur 140

şiddik (Ar.): Doğruluk, gerçeklik.

ş.+Ø 140, 483, 537, 550, 575, 811,
1025, 1055

s.+a 89

s.+ıla 772

şifât (Ar.): Özellik, nitelik.

ş.+Ø 207, 250, 267, 267, 268, 815,
878, 1062, 1336, 1347, 1355,
1360, 1361, 1381, 1385, 1397,
1526, 1674, 1676, 1681, 1691,
1695, 1786, 1786, 1838, 1856,
2004, 2004, 2008, 2103, 2248,
2310, 2334, 2482, 2673, 2704

ş.+da 1389

ş.+dan 1386, 1394, 2239, 2311,
2703, 2709

ş.+dur 5^a/1

ş.+ı (yük.) 2707

ş.+ı (iye.) 1946

ş.+ıdur 4^b/14

ş.+ıla (iye.) 1771

ş.+ın 2017, 2547, 2576

ş.+lar 777, 1007, 1357, 1675, 1691,
2124, 2305, 2313

ş.+lardan 773, 810

ş.+lardur 1358

ş.+ları 1518

ş.+uñ 1368, 1400

şığ-: Bir yere bütünüyle girebilmek.

ş.-ar 1862, 4^b/9

ş.-maz 295, 543, 926, 1061, 1875,
2300, 2481, 2481, 2482, 2493

ş.-mazam 2378

şığın-: Güvenmek, yardım istemek veya
ummak.

ş.-duğ 80, 2631

ş.-up 2630

şığış-: Kendine yer edinmek.

ş.-maz 686, 2139, 2498, 2804

şıhhat (Ar.): Esenlik, sağlık.

ş.+Ø 54, 424, 1372

ş.+i (yük.) 2687

ş.+inden 869

ş.+leri 756

ş.+uñ 160

şıhhat bul- (Ar.+T.): İyileşmek.

şıhhat b.-a 1369

şıkl (Ar.): Sıkıntı.

ş.+ini 1874

şıklet (Ar.): Yük, ağırlık.

ş.+in 2150, 2688

ş.+ini 2147

sına-: Denemek, yoklamak.

s.-mışsın 2403

şındur-: Kırılmasına neden olmak.

- ş.-duñuz 2445
- şınık, -ğı:** Kırık.
- ş.+Ø 496, 2396
- ş.+dur 2398
- ş.+ın 479, 496, 552
- şınıklık, -ğı:** Dargınlık, kırıklık, küskünlük.
- ş.+ı (iye) 2451
- şınıklı:** Mahzun, kalbi kırılmış.
- ş.+lar 521
- şınık, -ğı:** bk. şınık.
- ş.+Ø 2396
- ş.+dur 2397
- ş.+durur 533
- ş.+uñ 2406
- ş.+uñı 2408
- şınıklık:** bk. şınıklık.
- ş.+Ø 535
- şınıklı:** Kalbi kırılmış, mahzun, üzgün.
- ş.+Ø 2402, 2412, 2416, 2418, 2420, 2437
- s.+lar 2395
- s.+sın 2404, 2406
- s.+yıdum 2445
- şınıklı düş-:** Üzülmek, mahzunlaşmak.
- şınıklı d.-düm 2446
- şınıklı kıl-:** Kırmak, incitmek.
- şınıklı k.-dı 536
- sır (<Ar. sırr):** Sır, gizli tutulan şey.
- s.+Ø 392, 397, 398, 602
- s.+lar 396
- s.+ları 390, 401
- şırāt (Ar.):** Sırat köprüsü.
- ş.+Ø 2832
- şırāte'l-müstakīm (Ar.):** Sırat köprüsü, cehennem üzerine kurulacak olan çok dar ve geçilmesi zor olan köprü.
- ş.+Ø 91
- sırr (Ar.):** bk. sır.
- s.+Ø 599
- s.+ı (yük.) 390, 391, 397, 397, 398, 403, 478, 2216, 2219
- s.+ıdur 2215
- s.+ıla 397
- s.+ın 2636
- s.+ını 2648
- s.+uñ 813
- sıtār (Far.):** Talih, kısmet, şans.
- s.+ı 2103
- şıyām (Ar.):** Oruç.
- şıyām tut- (Ar.+T.):** Oruç tutmak.
- şıyām t.-mağ 1391
- sibkat (<Ar. sebkat):** Geçme, ilerleme.
- sibkat it- (Ar.+T.):** Geçmek.
- sibkat i.-medi 2700
- sifle (Ar.):** Alçak, adi.
- s.+Ø 1684, 1728
- siflī (<Ar. sifle):** bk. sifle.

- s.+Ø 369, 1668, 1732
s.+de 2807
s.+den 1226
- sil-**: Kurulamak.
s.-em 544, 2322
- silüp süpür-**: Ortadan kaldırmak, yok etmek.
silüp s.-meyince 1326, 1891
- silāḥ (Ar.)**: Silah, savunma aracı.
s.+Ø 1189
- silāḥsuz (Ar.+T.)**: Savunmasız.
s.+Ø 1188
- silk-**: Sallamak.
s.-eler 649
- sīm (Far.)**: Gümüş.
s.+Ø 652, 1298, 2122
- simāk (Ar.)**: Vasıta, sebep.
s.+Ø 2732
- sirāc (Ar.)**: Işık, kandil.
s.+Ø 37, 64, 188, 2608
- siret (Ar.)**: Bir kimsenin ahlakı, tavrı.
s.+i (iye.) 960, 2068, 2353
- sirke (Far.)**: Sirke.
s.+yi 1304
- sitāre (Far.)**: Yıldız.
s.+Ø 1265, 1461, 1545
- sivün-**: Sevinmek, mutlu olmak.
s.-ür 1019
- siyāḥ (Far.)**: Kara, siyah.
s.+Ø 79, 171, 512, 613, 1274, 1535, 1537, 1730, 2167, 2725
s.+dan 80
- siyān**: Kara çamur.
s.+Ø 2186
- siz**: 2. çokluk şahıs zamiri.
s.+Ø 108, 126, 129, 192, 194, 992, 1315, 1317, 1317, 1317, 1772, 1772, 2237, 4^a/5
s.+de 102, 102, 195, 1781
s.+den 105, 195, 999, 1650, 1652, 1655, 1658, 1783, 2488
s.+e 95, 125, 278, 452, 647, 1228, 1604, 1636, 1648, 2130, 2444
s.+i 100, 128, 128, 265, 1323, 1658
s.+inile 2486
s.+lere 1777
s.+üñ 108, 108, 193, 1641, 1660, 2487
s.+üñiçün 2443, 2444
- siz-**: Sezmek, hissetmek.
s.-er 382
- şoḥbet (Ar.)**: Sohbet, konuşma, söyleşi.
ş.+Ø 310, 1012, 1853, 1892, 2479
ş.+i (yük.) 294, 1877, 2518
ş.+i (iye.) 328, 1876, 2127
ş.+inden 74, 1878
ş.+ine 1882
ş.+lerinden 556
ş.+lerinüñ 1881

- ş.+üm 295
- ş.+ünüñ 1020
- şoĥbet it-, -der (Ar.+T.):** Sohbet etmek, konuşmak.
- şoĥbet i.-em 310
- şoĥbet i.-üp 2480
- şok-:** Bir yere girmesini sağlamak.
- ş.-ar 2468
- şol:** Sol taraf, sağ karşıtı.
- ş.+Ø 834, 2067
- ş.+a 660, 692
- ş.+dan 1190
- şol-:** Tazeliğini, diriliğini yitirmek.
- ş.-maya 2276
- şoñ:** Son, nihayet.
- ş.+Ø 138, 529, 1895
- ş.+ı (iye.) 159, 166, 166, 169
- şoñra:** Sonra, bir zamandan, bir mekandan, bir halden sonra.
- ş.+Ø 157, 171, 287, 459, 459, 652, 1806, 1984, 1984, 2210, 2216, 91^a/3
- ş.+dan 1852, 1949, 1986
- ş.+lara 135
- ş.+sı 157, 159, 1710
- şor-:** Birine soru yöneltmek herhangi bir konuda bilgi istemek, sual etmek.
- ş.-Ø 982, 1234, 1287, 1429, 2126
- ş.-a 823
- ş.-ageldügi 2402
- ş.-agelür 2394, 2396, 2397, 2398, 2408
- ş.-alum 2266
- ş.-anlarum 2231
- ş.-ar 832, 2402
- ş.-arsañ 678, 2210
- ş.-arsız 993
- ş.-dı 1572, 1641, 1646, 1660
- ş.-dılar 602, 711, 1647
- ş.-duğı 2356
- ş.-dum 1558
- ş.-ıcağ 561
- ş.-ma 2409
- ş.-maduğ 1576
- ş.-mağa 2405, 2406
- ş.-mağ 271, 2565, 2565
- ş.-maya 1042
- ş.-mayalar 1339
- ş.-mayam 565
- şoy:** Bir atadan gelen kimselerin topluluğı, sülale.
- ş.+umuzdan 2263
- sög-:** Aşağılayıcı söz söylemek.
- s.-me 405
- söyle-:** Düşündüğünü veya bildiğini sözle anlatmak, konuşmak.
- s.-di 53, 273, 1172, 1949
- s.-dügince 1487
- s.-dügüñ 2439

- s.-dün 2423
s.-gil 296, 831, 1511
s.-me 181
s.-mek 45, 888, 1764
s.-mekdür 572
s.-meye 1298
s.-miş 597
s.-r 2567, 2567, 2569, 2569
s.-ridi 2328
s.-risem 2465
s.-rüz 637
s.-se 247, 589
s.-sem 2410
s.-sün 590, 709
s.-ye 1190, 1253
s.-yen 623, 2465
s.-yene 590
s.-yim 321
s.-yüben 1042
s.-yüp 1190
söylenil-: Söylenmek, denilmek.
s.-di 929
söyleş-: Karşılıklı konuşmak.
s.-ürdi 608
söylet-: Dedirtmek, konuşturmak.
s.-megil 617
söyündür-: Söndürmek.
s.-e 1399
s.-ür 261
söz: Söz, laf, söylenen şey.
- s.+Ø 234, 1172, 1586, 2526
s.+den 474, 1075
s.+i (yük.) 501, 709, 939, 1140
s.+i (iye.) 439, 444, 576, 576, 2328
s.+ile 500
s.+in 625, 1066, 1298, 1877, 1955
s.+inden 125, 1121
s.+ine 1163, 1168, 2415, 2416
s.+ini 1133, 1162
s.+lere 594
s.+leri 126, 558, 661, 682, 684, 2501
s.+lerin 316, 1939, 2438, 2570
s.+lerini 1074, 2432
s.+ü 1116
s.+üm 2137, 2427
s.+ün 109, 1435
s.+üne 2429
s.+ünüzde 108
sözi giç-: Kendisini kabul ettirmiş
olmak, hatırı sayılmak.
sözi g.-mez 709
sözün diñle-: Söylenen bir sözü
benimsemek, davranışlarını buna
göre sergilemek.
sözün d.-meyen 794
sözün tut-: Söz tutmak, söyleneni
yapmak.
sözün t.-a 1302
şu: Su.

- ş.+Ø 38, 119, 148, 1283, 1666, 1812,
2030, 2192, 2193, 2336, 2379,
2643
- ş.+dan 440
- ş.+lar 766, 768, 846, 1194
- ş.+ları 843, 848, 2308
- ş.+larıla 771
- ş.+ya 118, 539
- ş.+yı (yük.) 438, 439, 777, 1564,
2456, 2792, 2838
- ş.+yı (iye.) 438
- ş.+yıla 764, 769, 770, 773, 1889,
2304, 2311, 2792
- ş.+yılan 771, 774, 775
- ş.+yın 1173, 2627
- ş.+yından 284
- ş.+yını 2617
- ş.+yilen 767
- suʔāl (Ar.):** Soru.
- suʔāl it-, -der (Ar.+T.):** Sormak.
suʔāl i.-evüz 340
- suʔāl tok-** (Ar.+T.): Art arda soru
sormak.
suʔāl t.-mağdan 612
- suʔāl eyle-** (Ar.+T.): Sormak.
suʔāl e.-di 609
suʔāl e.-rseñ 564
- şubḥ (Ar.):** Sabah.
ş.+Ø 1777
ş.+a 908, 1216, 2319, 2797
- şuç:** Suç, kabahat.
ş.+Ø 2429
ş.+ı (yük.) 2431, 2439
ş.+ı (iye.) 2603
ş.+larını 2446
ş.+umu 2471
ş.+umuz 2623, 2639, 2824
- şuç getir-:** Suç işlemek.
şuç g.-miş 2431
- şuç it-, -der:** Suç işlemek.
şuç i.-üp 2339
- şuçlu:** Suç işlemiş, suçlu olan kimse.
ş.+durur 2431
ş.+lar 2796, 2822
ş.+lardan 1142
ş.+ları 776
ş.+ya 2536
ş.+yam 2450
ş.+yuz 2536, 2698, 2734
- şuçlu eyle-:** Suçlamak.
şuçlu e.-düler 2449
- sūd (Far.):** Fayda, kazanç.
s.+Ø 174, 305
s.+uñuz 101
- sūd gör-** (Far.+T.): Fayda etmek,
etkilemek.
sūd g.-mez 744
- şuffe (Ar.):** Sofa.
ş.+Ø 1178

- şūfiyāne (Ar.+Far.):** Mutasavvıflara yakışan yolda.
ş.+Ø 2115
- şuḥf (<Ar. şuḥuf):** Sayfalar.
ş.+Ø 2289
ş.+ı (yük.) 1597
- şūkaḳ (<Ar. zuḳāk):** Sokak.
ş.+Ø 1392
- şulb (Ar.):** Nesil, zürriyet.
ş.+Ø 574, 574
ş.+ısından 1716
- sulṭān (Ar.):** Hükümdar, padişah.
s. 298, 663, 1345, 1545, 1587, 1594, 1958, 1992, 1995, 2537, 2634
s.+lara 1133
s.+ları 176
s.+umdurur 2454
- sulṭānlıḳ, -ḡı (Ar.+T.):** Hükümdarlık.
s.+ın 1064
- şun^c (Ar.):** Yapıt.
ş.+Ø 2667
ş.+ı (iye.) 258, 2029
- şun-:** Takdim etmek, arz etmek.
ş.-a 1890
ş.-dı 1115
- şūr (Ar.):** Kıyamet günü Hz. İsrail'in üfleyeceği boru.
ş.+Ø 849
- sūre (Ar.):** Kur'an'ın ayrılmış olduğu 114 bölümden her biri.
- s.+Ø 917, 2283, 2283
s.+sin 1598
- şūret (Ar.):** Şekil, görünüş, biçim.
ş.+Ø 589, 1048, 1165, 1368, 1372, 1381, 1381, 1385, 1385, 1389, 1538, 1640, 1730, 1730, 1990, 2022, 2034, 2334, 2499, 2675, 2745
ş.+de 1364, 1885
ş.+den 1417
ş.+e 2012, 2013
ş.+edür 966, 2089
ş.+i (yük.) 1365
ş.+i (iye.) 960, 963, 1363, 1364, 1657, 2034
ş.+idür 1986, 2046
ş.+in 2016, 2049, 2556
ş.+inde 249, 250, 1164, 2076
ş.+inden 247, 1540
ş.+ine 917, 964, 2106
ş.+ini 2160, 2202
ş.+ler 1648
ş.+üñ 2048
ş.+üñde 1498, 1517
- şūretlü (Ar.+T.):** Biçimli, görüntüslü, şekilli.
ş.+Ø 2078
ş.+ler 1645
- şurḥ (<Ar. şurūḥ):** Köşkler.
ş.+Ø 2621

- şusız:** Suyu olmayan, suyu bulunmayan.
ş.+dan 2720
- şusuz:** bk. susuz.
ş.+Ø 899, 932, 1101, 2720
- şusuzluk, -ğı:** Susuz olmak.
ş.+ı (yük.) 898
ş.+uñ 932
- şuʿūd (Ar.):** Yukarı çıkma, yükselme.
şuʿūd ol- (Ar.+T.): Yükselmek.
şuʿūd o.-a 170
- şuvar-:** Sulamak, su vermek.
ş.-sañ 1706
- şuver (Ar.):** Suretler.
ş.+Ø 2033, 2033
- sübhāne (Ar.):** “Allah’ı her türlü kusur, ayıp ve eksikliklerden tenzih ederim” anlamındadır.
s.+Ø 2798
- sübhānehü (Ar.):** bk. sübhāne.
s.+Ø 3^b/7
- sücūd (Ar.):** Secde etme.
s.+Ø 172, 844
s.+a 843
s.+da 2152
- sücūd eyle- (Ar.+T.):** Secde etmek.
sücūd e.-miş 839
sücūd e.-r 841
- sücūd itdür- (Ar.+T.):** Secde ettirmek.
sücūd i.-en 1338
- süd:** Süt.
s.+Ø 603, 604, 1197
s.+e 604
- süflī (Ar.):** Alçak, bayağı.
s.+Ø 2217, 2545, 2546
- sükker (Ar.):** Şeker.
s.+i (yük.) 378
- sükün (Ar.):** Hareketsizlik, durgunluk.
s.+Ø 2064
- sükūnet (Ar.):** Durgunluk, dinginlik.
s.+ler 1149
- sülük (Ar.):** Bir tarikata girme.
s.+Ø 269, 1058, 1070, 1177, 1180, 1182, 1908
s.+i (yük.) 270
s.+uñ 1027
- sülük it-, -der (Ar.+T.):** Bir tarikata girmek, tarikat mensubu olmak.
sülük i.-enlerüñ 270, 1905
- sülüş (Ar.):** Üçte bir.
s.+Ø 2600
s.+üñ 2110
- sündüs (Ar.):** Parlak renkli, çiçekli altın veya gümüş telle işlemeli, nakışlı dokunmuş ipek kumaş.
s.+Ø 2662
- sünnet (Ar.):** Hz. Muhammed'in Müslümanlarca uyulması gerekli sayılan davranışları ve herhangi bir konuda söylemiş olduğu söz.

- s.+Ø 1038, 1124, 1130
s.+de 2154
s.+dür 687
s.+i (yük.) 1932
s.+i (iye.) 2023
s.+lere 2153
s.+lerüñ 1351
- sür-: 1. Önüne katıp götürmek.**
s.-er 2554
s.-mek 1387
s.+üñüz 2264
- 2. Dokundurmak, değdirmek.**
s.+Ø 1892
s.-di 2497
s.-evüz 88
s.-üp 848
- 3. Göndermek, sürgün etmek, nefyetmek.**
s.-e 976
s.-me 302
- 4. Devam etmek, bitmemiş olmak.**
s.-e 1107, 1571, 1571
s.-mege 2235
- 5. Birleşik fiil yapar.**
bk. **şafālar sür-**.
- sürat (Ar.): Hız, sürat, çabukluk.**
s.+Ø 2084
- sürh (Far.): Kırmızı.**
s.+Ø 2027, 2627
- sürt-: Sürmek, bir maddeyi belli bir yere yaymak.**
s.-eridi 1158
- sürür (Ar.): Sevinç.**
s.+Ø 13, 818, 1121
s.+ı (iye.) 676
- sürüş (Far.): Melek.**
s.+Ø 2664
- sürü-: Sürtmek, dokundurmak.**
s.-rler 41
- süst (Far.): Değersiz, kıymetsiz.**
s.+Ø 710, 710
- süvār (Far.): Binmiş, binici; hareket halindeki bir şeyle beraber giden.**
s.+Ø 2043
- Ş**
- şād (Far.): Sevinçli, mutlu, şen.**
ş.+Ø 453, 1501, 2053, 2065, 2069, 2075, 2079, 2083, 2087, 2095, 2098, 2101, 2627, 2646
- şād eyle- (Far.+T.): Sevindirmek, mutlu etmek.**
şād e.-Ø 302
şād e.-di 2350
şād e.-mez 1872
- şād kııl- (Far.+T.): Mutlu etmek, şenlendirmek.**
şād k.-Ø 2755

- şād k.-uñ 198
- şād ol- (Far.+T.):** Sevinmek.
- şād o.-dı 1650, 1652
- şād o.-masun 1541
- şād o.-maz 2507
- şād o.-sa 980
- şād o.-ur 1160, 1537, 1539, 1579
- şādān (Far.):** Sevinçli, mutlu.
- ş.+Ø 980
- şādılık, ğı (Far.+T.):** Mutluluk.
- ş.+Ø 405
- ş.+ından 171
- ş.+uñ
- şādī (Far.):** Mutluluk, gönül ferahlığı.
- şādī it- (Far.+T.):** Sevindirmek.
- şādī i.-mege 1489
- şādi (Far.):** bk. şādī.
- şādi kıl- (Far.+T.):** Mutlu etmek.
- şādi k.-Ø 2658
- şāfī (Ar.):** Şifa veren, hastayı iyi eden.
- ş.+Ø 1918
- şāġil (Ar.):** Meşgul eden, oyalayan.
- ş.+Ø 1201
- şāh (Far.):** Hükümdar, şah.
- ş.+Ø 25, 58, 58, 127, 156, 157, 178, 262, 435, 477, 749, 828, 1119, 1331, 1565, 1638, 1644, 1699, 1699, 1703, 1704, 2001, 2261, 2424, 2425, 2454, 2457, 2470, 2474, 2475, 2495, 2548, 2746
- ş.+a 436, 860, 1279, 1289, 1901
- ş.+dur 1979
- ş.+ı (iye.) 539, 1629
- ş.+ıdı 1206
- ş.+ıdur 2674
- ş.+içün 2233
- ş.+lar 1552
- ş.+larınuñ 1628
- ş.+uñ 1465, 1702
- şahbāz (Far.):** Yiğit, cesur, yürekli.
- ş.+Ø 1555, 1698, 1699, 1741, 2645
- ş.+ına 1700, 2746
- ş.+larum 2233
- şāhi (Far.):** Şahlık, hükümdarlık.
- ş.+Ø 2134
- şāhid (Ar.):** Tanık, şahit.
- ş.+Ø 2761
- ş.+lere 2427
- ş.+leri 2760
- ş.+lerüñ 2414, 2432
- şāhid ol- (Ar.+T.):** Bir olaya tanıklık etmek.
- şāhid o.-dı 2772
- şahm (Ar.):** İçyağı, etler arasında bulunan yağ.
- ş.+Ø 1175
- şahş (Ar.):** 1. Kişi, kimse.
- ş.+Ø 2059, 2066
2. Kişilik, benlik, kimlik.
- ş.+ına 914, 918

şahşī (Ar.): Kişiyeye, kendine ait.

ş.+Ø 914

şāk (<Ar. şākk): Zahmetli, eziyetli.

ş.+Ø 2731

şakāvet (Ar.): Bedbahtlık, bahtı karalık.

ş.+Ø 458

şakī (Ar.): 1. Bahtsız, şanssız.

ş.+Ø 2702

2. Haydut, yol kesen.

ş.+Ø 623

şākīr (Ar.): Şükreden, gördüğü iyiliğe karşı dua eden.

ş.+üñ 2784

şākīrd (Far.): Öğrenci.

ş.+Ø 1844

ş.+i (iye.) 2220

ş.+idür 1550, 1551

ş.+lere 1450

şākīrdlik, -gi (Far.+T.): Öğrencilik.

ş.+Ø 329

ş.+e 329

şākīrd-vār (Far.): Öğrenci gibi.

ş.+Ø 341

şakḳ (Ar.): Yarık, çatlak.

ş.+Ø 27

ş.+ına 440

şāl (Far.): Şal.

ş.+Ø 1836

şām (Far.): Akşam.

ş.+Ø 1146, 1777

şāmil (Ar.): İçine alan, kaplayan.

ş.+Ø 2756

şān (Ar.): Şan, şöret, ün.

ş.+da 1148

şarāb (Ar.): Şarap.

ş.+Ø 361, 713

şark (Ar.): Doğu.

ş.+Ø 1879

ş.+ıla 2551

şart (Ar.): Şart, koşul.

ş.+Ø 1188, 1190, 1235, 1286, 1295, 1297, 1298, 1299, 1302, 1303, 4^a/8

ş.+ı (yük.) 1346

ş.+ı (iye.) 1183

ş.+ların 755, 2147

ş.+larından 760

ş.+uñ 1005

şat (Ar.): Büyük nehir.

ş.+Ø 2699

şavḳ (Ar.): Işık.

ş.+ı (iye.) 674, 884

ş.+ına 2819

şeb (Far.): Gece.

ş.+Ø 1040, 1376, 2288

şefāat (Ar.): Birinin suçunun bağışlanması veya dileğinin yerine getirilmesi için yapılan aracılık.

ş.+Ø 41, 2281

- ş.+dür 1821
- şefâat it- (Ar.+T.):** Peygamberin birinin suçunun bağışlanması veya dileğinin yerine getirilmesi için aracılık etmesi.
- şefâat i.-señ 2293
- şefîc (Ar.):** Şefaata eden, bir suçun bağışlanması için aracılık eden.
- ş.+Ø 2364, 4^a/2
- şefkat (Ar.):** Acıyarak ve esirgeyerek sevmek.
- ş.+Ø 46, 96, 130, 1468, 1678, 1680
- ş.+i (iye.) 1139, 1384
- ş.+leri 431
- ş.+üñ 127
- şefkat it-, -der (Ar.+T.):** Acılamak.
- şefkat i.-er 1817
- şefkat kııl- (Ar.+T.):** Acılamak, merhamet etmek.
- şefkat kı.-ur 2394
- şefkat kı.-urlar 2405
- şehâ (Far.):** Ey şah, ey hükümdar.
- ş.+Ø 674
- şehâb (Ar.):** Kıvılcım.
- ş.+Ø 1440
- şehâdet (Ar.):** Tanıklık, şahitlik.
- ş.+Ø 726, 2644
- ş.+de 2760
- şehd (Ar.):** Bal.
- ş.+Ø 163
- şehen-şeh (Far.):** En büyük padişah, şahlar şahı.
- ş.+Ø 1326
- şehîd (Ar.):** Şehit, kutsal bir ülkü veya inanç uğrunda ölen kimse.
- ş.+Ø 1503
- ş.+ler 2399
- ş.+lere 451
- şehr (Far.):** Şehir, kent.
- ş.+Ø 700, 702, 703, 707, 737, 805, 1960
- ş.+e 465, 700, 705, 707, 714, 2357
- ş.+i (yük.) 708
- ş.+i (iye.) 711
- ş.+imüz 671
- ş.+in 2126, 2129
- ş.+inde 734
- ş.+ine 152, 708, 720, 1541, 1701, 2142
- ş.+üñ 749
- ş.+üñe 673
- ş.+üñi 748
- şehvet (Ar.):** Şehvet, nefis.
- ş.+Ø 63, 137, 137, 746, 1136, 1386, 1393, 1617, 1684, 2710
- ş.+i (iye.) 1070
- ş.+in 1387
- şehzâde (Far.):** Padişahların ve oğullarının erkek çocuklarına verilen ad.

- ş.+ler 175
- şek (<Ar. šekk):** Şüphe, zan.
 ş.+Ø 411, 2223
 ş.+den 2766
- şeker (Far.):** Şeker.
 ş.+Ø 162, 406, 558, 622
 ş.+i (iye.) 163
- şekk (Ar.):** bk. şek.
 ş.+üñ 1277
- şekker (Far.):** bk. şeker.
 ş.+Ø 1428
 ş.+i (yük.) 380
- şekür (Ar.):** Çok şükreden.
 ş.+Ø 429
 ş.+ı (yük.) 430
- şem^c (Ar.):** Mum.
 ş.+Ø 1315, 1668, 1759, 1908, 1985,
 2038
 ş.+e 1735
 ş.+i (iye.) 1395, 1549, 1905
 ş.+ile 2668
 ş.+ine 2384
 ş.+ini 1469
 ş.+lerine 1549
 ş.+üñe 2802
 ş.+üñi 1020
 ş.+üñüñ 2802
- şem^cidān (Ar.+Far.):** Şamdan.
 ş.+Ø 1985
- şemm (Ar.):** Koklama, koku alma.
- ş.+Ø 1509, 1509, 2185
- şemme (Ar.):** Pek az şey.
 ş.+dür 1498, 2531, 2741
- şems (Ar.):** Güneş.
 ş.+Ø 3, 190, 2559, 2814
 ş.+e 2072
 ş.+ile 2134
- şen:** Neşeli, mutlu, sevinçli.
 ş.+Ø 2186
- şer (Ar.):** Kötülük, fenalık, kötü iş.
 ş.+Ø 115, 583, 811, 1402, 1496,
 1614, 1825, 2120, 2496
- şer^c (Ar.):** Allah'ın emirleri, ayetler,
 hadisler, fıkıh esasları üzerine
 kurulmuş din kuralları; şeriat.
 ş.+Ø 443, 461, 900, 1043, 1054,
 1067, 2267
 ş.+e 43, 52, 295, 417, 468, 1026
 ş.+i (yük.) 227, 235, 236
 ş.+ile 232
 ş.+in 34
 ş.+ine 2513
 ş.+ini 1932
 ş.+üñ 736
 ş.+üñe 40
- şerāyi^c (Ar.):** Şeriat hükümleri.
 ş.+Ø 415
- şerāyiş (Ar.):** Dini hükümler.
 ş.+e 532
- şerāyit (<Ar. šerā'it):** Şartlar.

- ş.+i (yük.) 4^a/1
 ş.+i (iye.) 3^b/10
 ş.+ini 3^b/9
- şerbet (Ar.):** Şerbet, tatlı içecek.
 ş.+Ø 2234, 2355, 2514
 ş.+i (yük.) 1890
 ş.+i (iye.) 1156, 1758
 ş.+in 162, 2651
 ş.+üñ 2223
- şeref (Ar.):** Büyüklük, ululuk.
 ş.+Ø 911, 912, 915, 918, 953, 972,
 1791, 1792
- şerh (Ar.):** Açık anlatma, açıklama.
 ş.+Ø 2769
 ş.+ile 1637
- şerh it- (Ar.+T.):** Açıklamak.
 şerh i.-miş 989, 1310, 1601, 1767
- şerî (Ar.):** Şeriatla ait, şeriatla ilgili.
 ş.+Ø 330, 339, 416, 1090, 2718
 ş.+ye 331
- şerîfat (Ar.):** Kur'an'daki ayetlere, Hz.
 Muhammed'in sözlerine dayanan
 İslam kanunu, İslam hukuku.
 ş.+Ø 213, 222, 234, 294, 1185, 1350,
 1351, 2208
 ş.+dür 1027, 1029
 ş.+le 212
- şerîf (Ar.):** Şerefli, kutsal, mübarek.
 ş.+Ø 720
- şerîfe (Ar.):** Kutsal, mübarek.
- ş.+de 4^b/6
- şerîk (Ar.):** Ortak.
 ş.+üñ 2762
- şerm (Far.):** Utanma.
 ş.+Ø 2100
- şerr (Ar.):** Kötülük, fenalık, kötü iş.
 ş.+Ø 1662, 2440
 ş.+e 1688, 1692, 2441
 ş.+i (iye.) 568, 569
 ş.+inden 2629
 ş.+ine 1881
 ş.+ini 1511
 ş.+üñ 1339
- şeş (Far.):** Sayı olarak 6.
 ş.+Ø 230, 783, 1901
- şevâhid (Ar.):** Şahitler.
 ş.+Ø 2818
- şevk (Ar.):** Neşe, sevinç, keyif.
 ş.+Ø 153, 199, 239, 483, 803, 1097,
 1214, 1355, 1738, 1879, 1885,
 2118, 2230, 2287, 2721
 ş.+iñüz 260
 ş.+ile 4^b/4, 2649
 ş.+ine 1095, 2142
 ş.+ini 907, 1224, 1571, 1580
 ş.+inüñ 2092
 ş.+leri 1308
 ş.+lerinden 1878
 ş.+lerine 2229
 ş.+üñi 1929, 2712

- şevk it-, -der (Ar.+T.):** Neşelenmek, keyiflenmek.
şevk i.-en 1477
- şevket (Ar.):** Büyüklük, ululuk.
ş.+Ø 5
ş.+inden 2741
ş.+üñden 2531
- şey (Ar.):** Şey, nesne.
ş.+Ø 872
- şeyātīn (Ar.):** Şeytanlar.
ş.+Ø 1048, 1068, 2675
- şeydā (Far.):** Meftun, düşkün.
ş.+Ø 323
- şeyh (Ar.):** Tarikat kurucusu, bir tarikatta en yüksek dereceye ulaşmış olan kimse.
ş.+Ø 598, 602, 1006, 1010, 1087, 1088, 1095, 1096, 1104, 1133, 1142, 1150, 1159, 1167, 1167, 1180, 1200, 1225, 1233, 1308, 1309, 1362, 1421
ş.+de 1151, 1152
ş.+den 1076, 1152, 1196, 1300
ş.+e 1036, 1094, 1299
ş.+i (yük.) 1085, 1099, 1100
ş.+i (iye.) 885, 888, 889, 890, 1089, 1097
ş.+ine 1094
ş.+ini 1101, 1101, 1102
ş.+inüñ 1074, 1299, 1301, 1302
- ş.+ler 884
ş.+lere 1128
ş.+üñ 886, 1016, 1077, 1078, 1122, 1129, 1153
ş.+üz 1007
- şeyhlik (Ar.+T.):** Tarikat liderliği.
ş.+Ø 1307
- şeyn (Ar.):** Leke.
şeyn kıl- (Ar.+T.): Lেকেlemek.
şeyn k.-dı 1354
- şeytān (Ar.):** Hz. Ādem'e secde etmediği için cennetten kovulan, insanları Allah'ın emirlerine karşı kıskırtan, kötülüğe yönelten cin, iblis.
ş.+Ø 154, 287, 590, 796, 811, 1189, 1278, 1374, 1375, 1439, 1440, 1455, 2170, 2307, 2601
ş.+a 796
ş.+dur 2706
ş.+ı (yük.) 2629
ş.+ıla 1349
- şın (Ar.):** Arap alfabesinin 13. harfi.
ş.+Ø 1638, 2711, 2713
- şifā (Ar.):** Hastalıktan kurtulma, sağalma.
ş.+Ø 322, 522, 1115, 1120, 2223, 2370
ş.+dur 695

- şifā bul-** (Ar.+T.): İyileşmek, sağalmak.
şifā b.-a 2234
şifā b.-dı 2506
- şifā vir-** (Ar.+T.): İyileştirmek.
şifā v.-di 54
şifā v.-medi 1913
- şihāb** (Ar.): Kıvılcım.
ş.+ıla (iye.) 1455
- şikār** (Far.): Av.
ş.+Ø 1699, 2383, 2467
ş.+a 2233
ş.+ın 1702
- şikāyet** (Ar.): Şikayet, yakınma.
şikāyet eyle- (Ar.+T.): Yakınmak, dert yanmak.
şikāyet e.-di 2262, 2422
şikāyet e.-düñ 2423
şikāyet e.-yem 2411
şikāyet e.-yen 1917
- şikāyet it-** (Ar.+T.): Yakınmak.
şikāyet i.-dügüñi 2266
şikāyet mi i.-ersin 2411
- şikeste** (Far.): Kırık, kırılmış.
ş.+Ø 694, 2391
- şikestelik** (Far.+T.): Kırılmışlık, kırgınlık.
ş.+Ø 551
- şiküfte** (Far.): Açılmış.
ş.+Ø 472
- şimden:** Şimdiden, içinde bulunduğumuz zamandan başlayarak.
ş.+Ø 1974, 1977
- şimāl** (Ar.): Kuzey.
ş.+Ø 1773, 1775
- şimālī** (Ar.): Kuzeye ait.
ş.+den 1776
- şimdi** (<uş imdi): Şu an, şimdi.
ş.+Ø 60, 684, 1580, 1681, 2088, 2125
- şimşir** (Far.): Kılıç.
ş.+Ø 2070
- şinās** (Far.): Anlayan, tanıyan, bilen.
ş.+Ø 252, 763, 894, 1472, 1491, 1521
- şir** (Ar.): Şiir.
ş.+Ø 683, 684, 1127
ş.+e 682, 684
ş.+i (yük.) 2451
ş.+üñ 661
- şir** (Far.): Aslan.
ş.+Ø 121, 1051, 2541
- şirik** (<Ar. şirk): Müşriklik, Allah'a ortak koşma.
ş.+üñ 2510
- şirīn** (Far.): Tatlı.
ş.+Ø 1346, 1752, 2627, 2627
- şirīn** (Far.): bk. şirīn.
ş.+Ø 589

- şirk (Ar.):** Müşriklik, Allah'a ortak koşma.
 ş.+Ø 601, 604, 607, 727, 1277, 2711, 2766
 ş.+den 569
 ş.+dür 1868
 ş.+i (yük.) 1832
 ş.+ile 572, 2610
- şīşe (Far.):** Şişe.
 ş.+Ø 438
- şitāb (Far.):** Acele, çabuk.
şitāb it-, -der (Far.+T.): Acele etmek, şitāb i.-er 1698
- şol (<şu ol) (I):** İşaret sıfatı olarak şu, o.
 ş.+Ø 398, 466, 525, 534, 1197, 2043, 2391, 2700, 2749
- şol (II):** İşaret zamiri olarak şu, o.
 ş.+Ø 597, 1547
- şör (<Far. şūr):** Tuzlu.
 ş.+Ø 2192
 ş.+ı (yük.) 2193
- şöhret (Ar.):** Nam, ad, san.
 ş.+Ø 1771
 ş.+i (iye.) 328, 2252
- şöyle (<şu öyle):** Şunun gibi, şu biçimde, şöyle.
 ş.+Ø 210, 217, 331, 381, 644, 645, 703, 809, 853, 1077, 1088, 1345, 1553, 1585, 1705, 1727, 1812, 1884
- şu (I):** İşaret sıfatı olarak şu.
 ş.+Ø 681, 690, 1749, 1759
- şu (II):** İşaret zamiri olarak şu.
 ş.+ña 1758
 ş.+nda 535
 ş.+nlar 227
 ş.+nlarda 941
 ş.+nlaruñ 583
- şuğl (Ar.):** İş; uğraşacak, meşgul olacak şey.
 ş.+Ø 115, 855, 2251
 ş.+ı (yük.) 306
 ş.+ına 1876
- şūh (Far.):** Hareketlerinde serbest olan.
 ş.+Ø 2619
- şu'le (Ar.):** Alev, ateş.
 ş.+sin 1016
- şūbhelü (Ar.+T.):** Şüpheli, kuşkulu.
 ş.+Ø 1766
- şühūd (Ar.):** Şahitler, tanıklar.
 ş.+Ø 839, 841, 1479
- şūhūş (Ar.):** Şahıslar.
 ş.+Ø 2684
- şükrl (Ar.):** Şükür, görülen iyiliğe karşı gösterilen memnunluk.
 ş.+Ø 16, 37, 818, 1121, 1249, 1635, 2509, 2829
 ş.+in 19
 ş.+inde 17
 ş.+ini 18

ş.+ümüz 21	şürür (Ar.): Şerler, kötülükler, fenalıklar.
şükr eyle- (Ar.+T.): Şükretmek.	ş.+Ø 2694
şükr e.-mek 15	
şükr it-, -der (Ar.+T.): Şükretmek.	T, T
şükr i.-elüm 12, 2508	
şükr i.-mek 15, 16	
şükr i.-üp 129, 816	tā (Far.): Kadar, dek, değin.
şükür (<Ar. şükr): bk. şükr.	t.+Ø 47, 73, 122, 129, 133, 200, 240,
ş.+i (yük.) 17	247, 255, 264, 265, 269, 272, 276,
ş.+üñ 16	304, 320, 383, 392, 441, 447, 477,
şümār (Far.): Hesap, sayı.	489, 491, 494, 544, 569, 616, 632,
şümār eyle- (Far.+T.): Saymak.	644, 648, 717, 739, 749, 786, 788,
şümār e.-Ø 938	789, 791, 795, 814, 847, 848, 867,
şümār kı- (Far.+T.): Saymak,	885, 892, 908, 947, 962, 962, 972,
hesabını tutmak.	974, 1010, 1023, 1024, 1034,
şümār kı.-Ø 940	1036, 1050, 1057, 1057, 1096,
şümül (Ar.): İçine alma, kaplama	1123, 1135, 1141, 1152, 1166,
ş.+Ø 1772	1171, 1180, 1203, 1204, 1210,
şüphe (<Ar. şübhe): Şüphe, kuşku.	1216, 1258, 1267, 1269, 1289,
ş.+Ø 411	1292, 1293, 1297, 1299, 1321,
şürü^c (Ar.): Başlama.	1324, 1326, 1329, 1331, 1334,
şürü^c eyle- (Ar.+T.): Başlamak.	1336, 1339, 1340, 1345, 1400,
şürü ^c e.-di 2141	1408, 1409, 1414, 1420, 1527,
şürü ^c e.-r 1484	1535, 1570, 1576, 1593, 1607,
şürü^c it- (Ar.+T.): Başlamak.	1633, 1725, 1769, 1779, 1781,
şürü ^c i.-se 2244	1843, 1846, 1853, 1867, 1890,
şürü^c kı- (Ar.+T.): Güneş için	1891, 1909, 1940, 1957, 1975,
doğmak.	1987, 2008, 2043, 2147, 2240,
şürü ^c kı.-ur 447	2258, 2290, 2313, 2315, 2319,
	2340, 2347, 2349, 2369, 2408,

- 2429, 2451, 2459, 2488, 2510,
2535, 2649, 2661, 2661, 2703,
2712, 2732, 2733, 2744, 2745,
2764, 2768, 2777, 2778, 2797,
2808, 2810, 2819, 91^a/8
- ta^callim (Ar.):** Ders alarak öğrenme.
ta^callim eyle- (Ar.+T.): Ders almak.
ta^callim e.-Ø 334
- ta^calluk (Ar.):** Ait olma.
t.+Ø 367, 367, 368, 368
- ta^callüm (Ar.):** bk. ta^callim.
t.+Ø 1449
- ta^callüm eyle- (Ar.+T.):** Öğrenmek.
ta^callüm e.-di 1851
- ta^cām (Ar.):** Yiyecek, aş.
t.+Ø 647, 647, 650, 712, 713, 715,
718, 749
t.+dan 711
- tā^cat (Ar.):** Allah'ın emirlerini yerine
getirme, ibadet.
t.+Ø 2612
- tā^cāt (Ar.):** İbadetler.
t.+Ø 745
- ta^cavvüz (Ar.):** Allah'a sığınma.
ta^cavvüz it-, -der (Ar.+T.): Allah'a
sığınmak.
ta^cavvüz i.-esin 817
- tāb (Far.):** Parlayan, parlatan,
aydınlatan.
t.+Ø 698, 1905
- ṭab^c (Ar.):** Huy, yaratılış.
t.+Ø 2048, 2049, 2091, 2102
t.+a 2188
t.+ında 2100
- tā-bā-simāk (Far.+Ar.):** Sebebe kadar.
t.+Ø 2732
- ṭabāḥā (<Ar. ṭabaḥa):** Tabaka, katman.
t.+sın 336
- ṭabaḥ (<Ar. ṭabaḥa):** Kat, katman.
t.+dan 1533
- tābān (Far.):** Işıklı, parlak.
t.+dur 2559
- tā-be-ḥāk (Far.):** Toprağa kadar.
t.+Ø 1400, 1593
- tābi^c (Ar.):** Birinin ardı sıra gitme, ona
uyma.
t.+Ø 1761
t.+i (iye.) 1822
- tābi kıl- (Ar.+T.):** Birini kendine
uydurmak.
tābi^c k.-a 1729, 1732
- tābi^c ol- (Ar.+T.):** Birine uymak,
onun gösterdiği yolda ilerlemek.
tābi^c o.-a 1935
tābi^c o.-am 365
tābi^c o.-maḥ 1822
tābi^c o.-masından 2024
tābi^c o.-mayanlar 1280
tābi^c o.-up 1864, 2515
- ṭabī^cat (Ar.):** Yaratılış, huy, mizaç.

- t.+Ø 1185, 2673
- ṭabīb (Ar.):** Doktor, hekim.
- t.+Ø 38, 54, 201, 694, 930, 1101, 1154, 1155, 1215, 1322, 1915, 1926, 1934, 1934, 2223, 2226, 2406
- t.+dür 812
- t.+i (iye.) 1118
- t.+ler 1606, 1778
- tābi‘ī (Ar.):** Olağan, alışılmış.
- t.+Ø 1865
- t.+nden 2513
- ta‘bīr (Ar.):** İfade, anlatma.
- ta‘bīr eyle- (Ar.+T.):** İfade etmek, anlatmak.
- ta‘bīr e.-di 587
- ṭabşur-:** Vermek.
- t.-ıcağ 879
- tāc (Ar.):** Taç, kıymetli taşlarla bezenmiş başlık.
- t.+Ø 33, 35, 2060, 2061, 2073, 2080, 2222, 2618, 2724, 2725
- tafşīl (Ar.):** Bir şeyi ayrıntılarıyla anlatma, açıklama.
- t.+Ø 2007, 2025
- t.+ile 2006, 2009
- tafşīl eyle- (Ar.+T.):** Açıklamak.
- tafşīl e.-ye 2014
- ṭağ:** Dağ.
- t.+Ø 99, 393, 559, 2242
- t.+a 2591
- t.+ını 394, 1328, 1330, 2767, 2779
- t.+lar 2187
- t.+larıñ 844
- ṭağıt-, -dır:** Dağıtmak, birbirinden uzaklaştırmak, ayırmak.
- t.-a 548
- t.-dılar 2435
- ṭāğī (Ar.):** İsyân eden.
- t.+dür 1440
- ṭağla-:** Acısı yüreğine işlemek.
- t.-ram 2421, 2444
- tağyīr (Ar.):** Değiştirme, bozma.
- t.+e 168
- ṭahallūf (Ar.):** Uygun gelmeme, münasip olmama durumu.
- t.+Ø 1026
- ṭahāret (Ar.):** Temizlik.
- t.+Ø 761, 763, 764, 772, 778
- t.+dür 760
- ṭāhir (Ar.):** Temiz, pak.
- t.+Ø 770, 810, 2071, 2298, 2303, 2304, 2304, 2308, 2309, 2311, 2825
- t.+leri 762
- ṭahīyyāt (Ar.):** Namazın belli bölümlerinde okunan “ettehiyyātu” duası.
- t.+Ø 857

- taḥiyyāt eyle-** (Ar.+T.): “Ettehiyyātu” duasını okumak.
taḥiyyāt e.-gil 831
- taḥkīk (Ar.):** Doğru, gerçek.
t.+Ø 273, 2563, 2565, 2567, 2569
t.+in 2561
t.+ini 2547
- taḥmīr (Ar.):** Yoğurma.
taḥmīr eyle- (Ar.+T.): Yoğurmak.
taḥmīr e.-dükçe 1717
- taḥrīr (Ar.):** Yazma, yazılma.
t.+Ø 1474
- taḥşīş (Ar.):** Bir şeyi belli birine mahsus kılma, ayırma.
t.+Ø 1802
- taḥt (Far.):** Hükümdarların oturduğu büyük koltuk.
t.+Ø 140, 141, 1637, 1649, 1667, 2073, 2261
t.+a 1652
t.+ı (iye.) 466, 1651, 2043
t.+ıdur 132, 139
t.+ıdurur 140, 141
t.+ına 1995, 2548
t.+ında 298, 757
t.+ını 1224, 2074
t.+ıyıla 862
t.+ıyile 634
t.+uma 136
t.+umı 138
- tāʾib (Ar.):** Tövbe eden.
t.+Ø 1033, 2319
- tāʾibāt (Ar.):** Tövbe edenler.
t.+Ø 2319
- tāʾir (Ar.):** Uçucu, uçan.
t.+i (iye.) 992
- tākāt (Ar.):** Bir işi yapabilme gücü.
t.+Ø 1042
- taqdīr (Ar.):** Değer biçme, değer verilme.
t.+ile 2009
t.+in 2555
- taqdīs (Ar.):** Allah’a şükretme.
taqdīs it-, -der (Ar.+T.): Allah’a şükretmek, hamdetmek.
taqdīs i.-er 2679
- taqrīr (Ar.):** Anlatma, kararlaştırma.
taqrīr it-, -der (Ar.): Anlatmak.
taqrīr i.-em 2571
- taqşīr (Ar.):** Kusur, kabahat.
t.+imüz 2690
- taqşīrlık, -ğı (Ar.+T.):** Kusurluluk, kabahatli olma durumu.
t.+Ø 3^b/8
t.+ı (iye.) 2491
- taqvā (Ar.):** Allah korkusuyla dinin yasak ettiklerinden uzak durma.
t.+Ø 1040, 1125
- tal:** Ağacın gövdesinden ayrılmış her bir kolu.

- ı.+ı (ıye.) 2085
 ı.+lar 2027
 ı.+ları 845
ıal-: Bir işin inceliklerini öğrenmeye çalışmak.
 ı.-Ø 2012
 ı.-amaz 2643
 ı.-arsa 2770
ıalāk (Ar.): Boşama.
 ı.+Ø 2065
ıal'at (Ar.): Güzellik.
 ı.+ı (ıye.) 1490, 2276
ıaleb (Ar.): İstek, dilek.
 ı.+Ø 510, 1576
ıaleb eyle- (Ar.+T.): Dilemek, istemek.
 ıaleb e.-ñüz 4^a/2
 ıaleb e.-r 1323
 ıaleb e.-rler 1607
ıaleb it- (Ar.+T.): İstemek.
 ıaleb i.-Ø 390
ıaleb kıı- (Ar.+T.): İstemek.
 ıaleb kı.-Ø 596, 1678
 ıaleb kı.-a 1077, 1876
 ıaleb kı.-am 274, 434, 435, 605
 ıaleb kı.-dı 636
 ıaleb kı.-maķ 67, 1813
 ıaleb kı.-ur 265, 448, 523, 1779, 2608
 ıaleb kı.-urlar 1278
ıaleb-kār (Ar.+Far.): İstekli.
 ı.+Ø 419
ıalģa: Dalga, rüzgarın etkisiyle suda oluşan hareket.
 ı.+sı 117
ıāli^c (Ar.): 1. Talih, kısmet, kader.
 ı.+Ø 1106
 2. Doğan, tulu eden.
 ı.+Ø 2742
ıālib (Ar.): İstekli, isteyen.
 ı.+Ø 327, 328, 419, 744, 999, 1128, 1160, 1370, 1705, 1846, 1873, 1877, 1893, 1959, 2502
 ı.+durur 323
 ı.+e 398
 ı.+ı (yük.) 418
 ı.+ı (ıye.) 223, 267, 1528, 1786
 ı.+isen 874
 ı.+lere 984
 ı.+leri 884
 ı.+lerüm 2230
 ı.+üñ 1074
ıālib ol- (Ar.+T.): İstemek.
 ıālib o.-an 1240
 ıālib o.-anuñ 1247
ıālibe (Ar.): bk. ıālib.
 ı.+dür 346
ıāliħ (<Ar. ıāli^c): Kısmet, şans.
 ı.+um 170
ıāli^lü (Ar.+T.): Kısmetli, şanslı.

- t.+Ø 707
taʿlīm (Ar.): Öğrenme.
 t.+Ø 575, 639, 1449, 1844
 t.+e 1126
 t.+idür 1535
 t.+in 1863
 t.+ini 1122
 t.+ünün 1450
taʿlīm eyle- (Ar.+T.): Öğretmek.
 taʿlīm e.-di 752, 4^a/3
 taʿlīm e.-dügin 640
taʿlīm it-, -der (Ar.+T.): Öğrenmek.
 taʿlīm i.-Ø 2701
 taʿlīm i.-di 1855
 taʿlīm i.-er 463, 1450, 1847
 taʿlīm i.-erler 753
 taʿlīm i.-erse 1845
 taʿlīm i.-esin 293
ṭam-: Damlamak.
 ṭ.-arlar 2187
ṭamaʿ (Ar.): Açgözlülük, doymazlık.
 ṭ.+Ø 546, 1054, 1358, 1659, 2710
 ṭ.+dur 1657
tamām (Ar.): Bütünüyle, tamam, tam.
 t.+Ø 44, 47, 140, 755, 822, 845, 986,
 1228, 1307, 1314, 1597, 1884,
 2005, 2121, 2152, 2829, 2829,
 4^b/6
tamām eyle- (Ar.+T.): Tamamlamak,
 bitirmek.
- tamām e.-r 840
tamām kı1- (Ar.+T.): Tamamlamak.
 tamām kı.-am 524
 tamām kı.-ur 11
tamām ol- (Ar.+T.): Tamamlanmak.
 tamām o.-a 68
 tamām o.-dı 51, 2088, 2121
 tamām o.-maz 2267
 tamām o.-mazdı 1488
tamāmet (Ar.): bk. tamām.
 t.+Ø 1175
tamāmet ol- (Ar.+T.):
 Tamamlanmak.
 tamāmet o.-ıcağ 1174
ṭamar: Damar.
 ṭ.+Ø 1402, 1615
ṭamızı1ık: Maya.
 ṭ.+Ø 1197
ṭamu (Soğd.): Cehennem.
 ṭ.+Ø 736, 2763
 ṭ.+dan 1705
 ṭ.+sı 2602
 ṭ.+ya 2330
ṭañ: Şaşılacak şey.
 ṭ.+Ø 82
 ṭ.+la 1364, 1368, 1374
ṭañā kal-: Şaşırmak.
 ṭañā kı.-a 1843
 ṭañā kı.-asın 758
 ṭañā kı.-ur 589

- ta'ne (Ar.):** Yermek, kötü söz söyleme.
ta'ne it- (Ar.+T.): Yermek, kötü söz söylemek.
 ta'ne i.-mezidi 331
- tanı-:** Bir kimse veya şeyle ilgili, doğru ve tam bilgisi bulunmak.
 t.-cağ 1856
 t.-dılar 225, 229, 231, 246, 246
 t.-mağdur 210
 t.-mayanlar 224, 866
 t.-maz 224, 1727
 t.-mazlar 247
 t.-ya 865, 2014
 t.-yalar 868, 1838
 t.-yanlar 865
 t.-yanlardur 753
 t.-yasın 1166, 1210
 t.-yup 2574
- tanık:** Şahit.
 t.+ları 2478
 t.+larıdur 2478
- tanış-:** Birbirlerini tanımak.
 t.-ur 1728
- tanıt-, -dır:** Tanıtmak, bir kişinin kim olduğunu başkasına bildirmek.
 t.-alar 868
 t.-mağından 868
- tañla-:** Şaşırmak, şaşkınlıkla bakmak.
 t.-dı 752
 t.-dum 1578
- t.-yasın 335
- tap:** Doğru, karşı.
 t.+dur 1886
- tapşur-:** Yetiştirmek, ulaştırmak.
 t.-a 1093, 1186
 t.-asın 1023, 2256
- tapu:** Huzur, makam.
 t.+ña 2225, 2676
 t.+ñuza 2487
 t.+ñuzdan 96
 t.+sına 223
- tapu eyle-:** Hürmet etmek, saygı göstermek.
 tapu e.-Ø 816
- taraf (Ar.):** Yön, taraf.
 t.+a 91^a/3
- tarf (Ar.):** Bakış.
 t.+Ø 1852
- tarīk (Ar.):** 1. Yol.
 t.+Ø 324, 592, 616, 732, 747, 1125, 1639, 1932, 2461
2. Bir amaca erişmek için tutulan yol, usul, yöntem.
 t.+Ø 184
 t.+i (iye.) 91^a/6
 t.+in 114, 1179
- tarīk tut- (Ar.+T.):** Yol, usul belirlemek.
 tarīk t.-ar 222, 732, 913
 tarīk t.-dı 347

- tarīkat (Ar.):** Tarikat, Allah'a ulaşma ve onu tanıma yollarından her biri.
 t.+da 1069
 t.+dur 1029
- tarlık, -ğı (Ar.):** Darlık, sıkıntı.
 t.+a 2145, 2823
 t.+dan 2145
- tās (Ar.):** Tas, su kabı.
 t.+Ø 151
- taşarruf (Ar.):** Sahip olma.
 t.+Ø 92, 112, 1087, 1830, 1910, 1927
 t.+ı (yük.) 1928
- taşarruf eyle- (Ar.+T.):** Hak sahibi olmak.
 taşarruf e.-yen 631, 631
- taşarruf it-, -der (Ar.+T.):** Sahip olmak.
 taşarruf i.-er 1095
 taşarruf i.-evüz 111
 taşarruf i.-übeni 111
- taşarruf kııl- (Ar.+T.):** Sahip olmak.
 taşarruf kı.-dı 2549
- taşavvur (Ar.):** Zihinde canlandırma, kurma.
 t.+Ø 2558, 2580
- tāsi^c (Ar.):** Dokuzuncu.
 t.+Ø 1302
- taşīr (Ar.):** Sıkıntılı, yanlış yapılan iş.
 t.+Ø 2448
- taş (I):** Taş, sert ve katı madde.
 t.+Ø 99, 164, 1264, 2094
 t.+a 1569
 t.+dur 2022
 t.+lar 847
 t.+umı 610
- taş (II):** Dış, dış görüntü.
 t.+ın 528
- taş-:** Taşmak, bir yere sığmamak.
 t.-ıcağ 2260
 t.-up 2666
- taşra:** Dışarı.
 t.+Ø 162, 783, 976, 1161, 1533, 2201, 2203, 2277, 2430
 t.+dan 1429
 t.+ñuza 2378
 t.+sı 1164
 t.+sına 2200
 t.+sınadır 2204
 t.+ya 1280
- taşīl (Ar.):** Çalışmaya ara verme, tatil.
 t.+Ø 1039
 t.+dür 1287
- tatlı:** 1. Şeker tadında olan, tatlı.
 t.+Ø 590, 622, 625, 1748, 1748, 1751, 2192, 2233
 2. Hoşa giden, beğenilen, mutlu eden.
 t.+Ø 1428
 t.+ları 246

- ı.+sın 2193
 ı.+sından 1486
ıatlulaş-: Tatlı duruma gelmek, tat kazanmak.
 ı.-dı 386
ıavāf (Ar.): Bir şeyin etrafını dönme.
 ı.+Ø 966
ıavāf eyle- (Ar.+T.): Etrafında dönmek.
 ıavāf e.-Ø 974
 ıavāf e.-r 1467
 ıavāf e.-rler 969
 ıavāf e.-yicek 967
ıavāf it-, -der (Ar.+T.): Bir şeyin etrafını dönmek.
 ıavāf i.-düñ 1912
 ıavāf i.-eler 962
 ıavāf i.-elüm 92
 ıavāf i.-er 963, 967
 ıavāf i.-evüz 2712
 ıavāf i.-mekden 968
ıavāf kıl- (Ar.+T.): bk. ıavāf it-.
 ıavāf k.-ur 965, 1935
ıavıl (Ar.): 1. Uzun.
 ı.+Ø 1542
 2. Uzun süre.
 ı.+Ø 908
ıavıl it- (Ar.+T.): Uzatmak.
 ıavıl i.-düñ 1548
ıavr (Ar.): Durum, davranış, vaziyet, hal.
 ı.+Ø 1438, 1441, 1458, 1469, 1471, 1475, 1482, 1488, 1493, 1497, 1499, 1513, 1516, 1526, 1553
 ı.+a 1454
 ı.+ı (iye.) 1447, 1462, 1582
 ı.+ın 1596
 ı.+ına 1467, 1489
 ı.+ından 1480
 ı.+ını 1437, 1595
 ı.+ınıñ 1476, 1479
 ı.+uñ 1481, 1511
ıāvus (Ar.): Tavuz kuşu.
 ı.+Ø 1555, 1683, 2080, 2136, 2645
ıayan-: Bir şeye güvenmek, istinat etmek.
 ı.-mağ-durur 118
ıaıyır (Ar.): Kabahati yüze vurarak utandırma.
ıaıyır eyle- (Ar.+T.): Utandırmak.
 ıaıyır e.-di 587
ıayr (Ar.): Kuş.
 ı.+Ø 2670
ıayyib (Ar.): İyi, güzel, hoş.
 ı.+Ø 2595, 2765, 2765
tāze (Far.): 1. Kuru olmayan, körpe.
 t.+Ø 158, 1117, 2085
 2. Bozulmamış.
 t.+Ø 217

ta'zīm (Ar.): Büyük gösterme, ululama.

t.+Ø 1173

te'āl (<Ar. te'ālā): bk. te'ālā.

t.+Ø 2119

te'ālā (Ar.): "Yüce olsun" anlamına gelen bir söz olarak Allah'ın adıyla birlikte kullanılır.

t.+Ø 20, 73, 95, 186, 276, 297, 317, 396, 578, 762, 806, 858, 1082, 1173, 1376, 1655, 1730, 1790, 1846, 2025, 2039, 2090, 2130, 2177, 2197, 2212, 2284, 2505, 2830, 3^b/7, 4^a/14, 4^a/2, 4^b/10, 4^b/7, 5^a/3

t.+dan 531

t.+nuñ 4^a/2

t.+yı 1260

tebāreke (Ar.): Kur'an'ın 67. suresi.

t.+Ø 814

tebāyi'c (<Ar. ṭābāyi'c): Tabiatler.

t.+den 1761

tebdīl (Ar.): Değiştirme.

t.+Ø 388, 1685

t.+e 168

tebdīl eyle- (Ar.+T.): Değiştirmek.

tebdīl e.-Ø 1369

tebdīl e.-mekden 1369

tebdīl it- (Ar.+T.): Değiştirmek,

başka bir duruma getirmek.

tebdīl i.-enler 1360

tebdīl i.-di 350

tebdīl ol- (Ar.+T.): Değiştirmek.

tebdīl o.-a 1176

tebessüm (Ar.): Gülümseme.

t.+Ø 2229

tebessüm eyle- (Ar.+T.):

Gülümsemek.

tebessüm e.-di 2475

tecellī (Ar.): Görünme, belirme.

t.+Ø 1526

t.+den 457

tecellī eyle- (Ar.+T.): Belirmek,

ortaya çıkmak.

tecellī e.-di 2004

tecellī e.-dükde 2242

tecellī it-, -der (Ar.+T.): Görünmek.

tecellī i.-di 2004

tecellī i.-e 1957

tecellī i.-mege 2553

tecellī i.-sem 2242

tecellī kıll- (Ar.+T.): Görünmek,

ortaya çıkmak.

tecellī kıll-Ø 2591, 2767

tecellī kıll-up 2754

tecellī kıll-ur 1833

tecellī ol- (Ar.+T.): Görünmek.

tecellī o.-dı 456

tecribe (Ar.): Deneme, tecrübe.

tecribe eyle- (Ar.+T.): Denemek.

tecribe e.-mişler 1233

- tecrīd (Ar.):** Ayırma, soyutlama, bir tarafta tutma.
- tecrīd eyle- (Ar.+T.):** Bir tarafa ayırmak, soyutlamak.
tecrīd e.-mekdür 1037
- tedbīr (Ar.):** Çare, önlem.
t.+in 743
t.+iñüz 98
- tedbīr it-, -der (Ar.+T.):** Önlem almak.
tedbīr i.-elüm 114
- teḏīb (Ar.):** Terbiye etme, yola getirme.
t.+Ø 1844
- teḏīb ol- (Ar.+T.):** Yola getirilmek, terbiye edilmek.
teḏīb o.-ısar 1084
- teḏdüb (Ar.):** Utanma.
t.+Ø 1860
- teennī (Ar.):** Acele etmeden, dikkatlice davranma.
teennī kııl- (Ar.+T.): Dikkatlice davranmak.
teennī kı.-Ø 1149
- teferrüc (Ar.):** Gezinme, dolaşma.
t.+Ø 2122, 2272
- teferrüc eyle- (Ar.+T.):** Gezinmek.
teferrüc e.-Ø 2136
- teferrüc it-, -der (Ar.+T.):** Gezintiye çıkıp ferahlama, rahatlama.
teferrüc i.-eyim 1588
- teferrüc i.-mege 1752
teferrüc i.-mek 1889
- teferrüc kııl- (Ar.+T.):** Gezinmek.
teferrüc kı.-Ø 1886
teferrüc kı.-dı 1988
- tefriķ (Ar.):** Ayırma.
tefriķ it-, -der (Ar.+T.): Ayırmak, bir grubu dağıtmak.
tefriķ i.-er 2262
- tefriķa (Ar.):** Ayırma, uzaklaştırma.
tefriķa kııl- (Ar.+T.): Ayrı koymak, uzaklaştırmak.
tefriķa kı.-ur 2263
- tefsīr (Ar.):** Kur'an'ın surelerini açıklayarak görüş getirme, bunları yorumlama, yazma.
t.+Ø 1125
t.+ilen 273, 332
t.+inde 4^a/3
t.+ine 936
- tefsīr it-, -der (Ar.+T.):** Kur'an'ın surelerini açıklayarak yorumlamak.
tefsīr i.-enler 2348
- tehi (Far.):** Boş.
t.+Ø 41, 2584
- tehlīl (Ar.):** Tevhit getirmek, yani "lāilāhe illallah" sözünü tekrarlama.
t.+üñ 2784

- tekebbürlük (Ar.+T.):** Kibirleşme,
büyükleşme.
t.+Ø 76
- teklîf (Ar.):** Teklif, öneri.
t.+Ø 2718
- tekmîl (Ar.):** Tam, eksiksiz, bütün.
t.+Ø 1685
- tekrâr (Ar.):** Tekrar.
t.+Ø 1852
- tekrâr eyle- (Ar.+T.):** Tekrarlamak.
tekrâr e.-meklik 1231
- tekrâr it-, -der (Ar.+T.):**
Tekrarlamak, yinelemek.
tekrâr i.-er 2433
tekrâr i.-iben 1203
tekrâr i.-mek 1228
- tekrîm (Ar.):** Saygı gösterme, ululama.
t.+idür 1538
- telef (Ar.):** Yok etme, ortadan kaldırma.
telef eyle- (Ar.+T.): Yok etmek.
telef e.-mez 953
- telkîn (Ar.):** Bir düşüncüyü aşılama.
t.+Ø 1198
t.+i (iye.) 1197
t.+ile 1196
- telkîn eyle- (Ar.+T.):** Bir düşüncüyü
aşılama.
telkîn e.-mek 888
- telkîn it- (Ar.+T.):** Bir düşüncüyü
aşılama.
- telkîn i.-mege 1202
telkîn i.-mek 1225, 1233
- telvîn (Ar.):** Renk verme, boyama.
t.+dür 353
- tem:** Belirti, iz.
t.+Ø 2501
- temâm (Ar.):** Tamamlanmış, bitmiş.
temâm kı- (Ar.+T.): Bitirmek,
tamamlamak.
temâm kı.-a 446
temâm kı.-mışdı 331
- temâmet (Ar.):** Bütünüyle, tamamıyla.
t.+Ø 339
- temkîn (Ar.):** Tedbir, ihtiyat.
t.+Ø 355
t.+dür 353
- ten (Far.):** İnsan vücudunun dış yüzü.
t.+Ø 320, 624, 1034, 1403, 1403,
1404, 1423, 1666, 1685, 2185,
2297, 2723
t.+de 617, 631, 1407, 1686, 2454,
2719
t.+den 216, 2460
t.+i (yük.) 1619, 1667
t.+i (iye.) 1530
t.+ler 631
t.+lere 1994
t.+üm 301
t.+ün 562, 1022, 1349
- tenâvur (Ar.):** İri vücutlu kimse.

- t.+Ø 1666
- tenhā (Far.):** Yalnız, tek başına.
- t.+Ø 1184, 2373, 2452
- terahhūm (Ar.):** Merhamet etme, acıma.
- terahhūm eyle- (Ar.+T.):** Merhamet etmek.
- terahhūm e.-di 2475
- terahhūm göster- (Ar.+T.):** Merhamet etmek, acımak.
- terahhūm g.-ür 2229
- terakki (Ar.):** İlerleme, başarıma.
- terakki it- (Ar.+T.):** İlerlemek, başarı elde etmek.
- terakki i.-medin 1419
- terakki i.-mege 1419
- terbiyet (Far.):** Terbiye, eğitim.
- t.+Ø 130, 268, 400, 887, 984, 1674, 2216
- t.+de 984
- t.+le 259, 1900
- t.+ler 1023
- terbiyet al- (Far.+T.):** Eğitim almak.
- terbiyet a.-Ø 336
- terbiyet eyle- (Far.+T.):** Ders vermek.
- terbiyet e.-di 273
- terbiyet it-, -der (Far.+T.):** Eğitmek.
- terbiyet i.-e 268
- terbiyyet (Far.):** bk. terbiyet.
- t.+i (iye.) 1432
- terk (Ar.):** Bırakma, ayrılma, vazgeçme.
- t.+Ø 1764, 2492, 2492
- t.+ine 896, 900
- t.+üñde 594
- terk eyle- (Ar.+T.):** Bırakmak, terketmek.
- terk e.-Ø 597, 2271
- terk e.-düñ 592
- terk e.-gil 1511
- terk e.-meye 416
- terk e.-ye 1087
- terk e.-yen 2233
- terk e.-yiben 1067
- terk e.-yimez 2125
- terk e.-yüp 626
- terk it-, -der (Ar.+T.):** Terketmek, uzaklaşmak, bırakmak.
- terk i.-Ø 150
- terk i.-diler 1012
- terk i.-e 588, 588, 1026, 1039, 1086
- terk i.-en 1573
- terk i.-endür 873
- terk i.-er 905
- terk i.-ersin 595
- terk i.-esin 392, 902, 903
- terk i.-eyim 433
- terk i.-icek 443, 1337
- terk i.-megüñ 901
- terk i.-meyem 586, 587

- terk i.-meyen 2306
 terk i.-meyince 1333
 terk i.-üben 371
 terk i.-üp 591
terk kı1- (Ar.+T.): Uzaklaştırmak.
 terk k.-Ø 812, 1334, 1334
terk ol- (Ar.): Uzaklaşmak.
 terk o.-ınca 393
terkin it-, -der (Ar.+T.): Bir şeyden vazgeçmek, onu bırakmak, terketmek.
 terkin i.-erler 99
terkīb (Ar.): Birleştirme, bir araya getirme.
 t.+i (yük.) 2553
 t.+ile 1984
terkīb ol- (Ar.+T.): Meydana gelmek, oluşmak.
 terkīb o.-dı 1666
terkīn (Ar.): Buluşma, randevu.
 t.+i (yük.) 1433
terkiye: Bırakma, uzaklaşma.
 t.+Ø 1763
tertīb (Ar.): Düzen, sıra.
 t.+i (iye.) 1124
 t.+ini 1433
tervende (Far.): Yeni, ilk olarak.
 t.+Ø 436
tesbīh (Ar.): “Süphanallah” sözünü söyleyerek Allah’ı ululama.
 t.+Ø 216, 219, 384, 483, 502, 538, 549, 745, 986, 986, 2102, 2594, 2733, 2749
 t.+lerin 850
tesbīh eyle- (Ar.+T.): “Süphanallah” sözünü söylemek.
 tesbīh e.-mez 837
 tesbīh e.-yüp 1598, 2679
tesbīh it-, -der (Ar.+T.): Tesbih çekmek.
 tesbīh i.-e 2317
 tesbīh i.-er 2067
teselsül (Ar.): Zincirleme, peş peşe.
 t.+Ø 620
teshīr (Ar.): Ele geçirme, elde etme.
 t.+üñüz 98
teḡīr (Ar.): Etki.
 t.+Ø 1234, 2668
 t.+i (iye.) 109, 1199, 1533
 t.+in 1442
teslīm (Ar.): Bırakma, devretme.
 t.+ise 1088
teslīm it-, -der (Ar.+T.): Bir şeyi başkasına bırakmak, devretmek.
 teslīm i.-evüz 341
teslīm ol- (Ar.+T.): Kendini teslim etmek.
 teslīm o.-a 1087, 1147
tesmiye (Ar.): Adlandırma, ad koyma.
 t.+den 817

- teşbîh (Ar.):** Benzetme.
t.+Ø 1039, 1287
- teşehhüd (Ar.):** Namazda oturarak
“ettehiyyatü” duasını okuma.
t.+Ø 857, 2102
- teşne (Far.):** Susamış.
t.+Ø 1110, 1115, 1783, 2036, 2643
t.+si 1890
- teşvîş (Ar.):** Bulanıklık, karıştırma.
t.+i (yük.) 2207
t.+i (iye.) 1793
t.+leri 1026
- teṭavvu^c (Ar.):** Farz olmayan ibadette
bulunma.
t.+Ø 1124
- tevaḳḳu^c (Ar.):** Umma, isteme.
tevaḳḳu^c it-, -der (Ar.+T.): İstemek,
ummak.
tevaḳḳu^c i.-e 1300
- tevāzu^c (Ar.):** Alçak gönüllülük.
t.+Ø 1359, 1639, 1655, 2100, 2103,
2253, 2708
t.+dan 76
- tevbe (Ar.):** İşlediği bir günah veya
suçtan pişman olarak bir daha
yapmamaya karar verme, tövbe.
t.+Ø 497, 523, 775, 776, 777, 888,
1025, 1025, 1030, 1030, 2680
t.+dür 1031
t.+nüñ 774
- t.+si 1028, 1029, 1029, 1031, 2327,
2366
- t.+yile 773, 782, 2304
- tevbe eyle- (Ar.+T.):** Bir günah veya
suçu bir daha yapmamaya söz
vermek, tövbe etmek.
tevbe e.-Ø 151
tevbe e.-yüp 2491
- tevbe it-, -der (Ar.+T.):** bk. tevbe
eyle-.
tevbe i.-erem 1034
tevbe i.-esin 772
- tevbe kııl- (Ar.+T.):** bk. tevbe eyle-.
tevbe kı.-Ø 1028
tevbe kı.-a 1026
- teveccüh (Ar.):** Bir yana doğru
yönelme, yüzünü çevirme.
teveccüh it-, -der (Ar.+T.): Yakınlık
duymak.
teveccüh i.-eler 91^a/10
- teveccüh kııl- (Ar.+T.):** Bir yana
doğru yönelmek, meyletmek.
teveccüh kı.-a 1733
teveccüh kı.-sa 1850
teveccüh kı.-ur 1187
- teveccüh olun- (Ar.+T.):** Yakınlık
duymak.
teveccüh o.-up 91^a/4

- tevekkül (Ar.):** Herhangi bir işte elinden geleni yapıp daha sonrasını Allah'a bırakma.
- tevekkül eyle- (Ar.+T.):** Herhangi bir işte elinden geleni yapıp daha sonrasını Allah'a bırakmak.
tevekkül e.-sün 1375
- tevekkül kı- (Ar.+T.):** bk. tevekkül eyle-.
tevekkül kı.-a 1146
- tevfik (Ar.):** Allah'ın yardımına kavuşma.
t.+Ø 514
t.+iyile 2505
t.+ün 2810
- tevfiz (Ar.):** Bir işi bir kimsenin üzerinde bırakma.
t.+i (yük.) 1093
- tevhid (Ar.):** Allah'ın birliğine inanma.
t.+Ø 814, 815, 1190, 1263, 1837, 2510, 2562, 2563
t.+den 2565
t.+e 1836
t.+i (yük.) 2567
t.+ile 2569
t.+ün 2547
- tezvır (Ar.):** Yalan dolan.
t.+Ø 511
- tıflân (Ar.):** Küçük çocuklar.
tı.+Ø 652
- tılsım (Ar.):** Doğüstü işler yapabileceğine inanılan güç.
tı.+Ø 234
- tılsım eyle- (Ar.+T.):** Doğüstü işler yapmak.
tılsım e.-di 2418
- tırnak:** Tırnak, el ve ayakların parmak uçlarında çıkan sert ve hissiz kısım.
tı.+Ø 2113
- tıyn (Ar.):** Çamur, balçık.
tı.+Ø 1973
tı.+dan 1974
- ticâret (Ar.):** Ticaret, alış veriş.
ticâret it-, -der (Ar.+T.): Alış veriş yapmak.
ticâret i.-eler 491
- tilâvet (Ar.):** Kur'an'ı güzel sesle ve makamıyla okuma.
t.+Ø 483, 502, 538, 549, 855
- tîmâr (Far.):** İyileştirme, yara bakımı.
t.+Ø 664, 1754
t.+e 309
- tîmâr eyle- (Far.+T.):** İyileştirmek.
tîmâr e.-yiser 1155
- tîmâr it-, -der (Far.+T.):** İyileştirmek, bir hastayı iyi duruma getirmek.
tîmâr i.-memek 1398
tîmâr i.-üp 930, 1157
- tîr (Far.):** Ok.

- t.+Ø 2419
- t.+e 1683
- tīre (Far.):** Bulanık, kara.
- t.+Ø 2529
- tiryāk (Far.):** Panzehir.
- t.+Ø 381, 766, 996, 1346
- tīz (Far.):** Tez, çabuk, ivedi.
- t.+Ø 831, 1100, 1390, 1446, 1634, 2091, 2166, 2269, 2413, 2445, 2606, 2681, 2740
- tiz-:** Dizmek, taneli olan bir şeyi ipe geçirmek.
- t.-esin 1683
- tīzcek (Far.+T.):** bk. tīzcegin.
- t.+Ø 655, 1023, 1091, 1398
- tīzcekin (Far.+T.):** Çabucak, derhal, ivedilikle.
- t.+Ø 198, 495, 1141, 1289, 1394, 2264, 2496
- tīz-ru (Far.):** Çabukça, hızlı bir şekilde.
- t.+Ø 2606
- toğ-:** 1. Parlak nesnelere için doğmak, ufuktan yükselerek gök yüzünde görünmek.
- t.-a 1422, 1422, 1536, 1749, 2274
- t.-ar 750, 915, 1424, 1640, 1936
- t.-dı 716, 1114, 1672
- t.-ıcağ 724
- t.-madı 1318
- t.-mağa 2244
- t.-maya 698, 714, 950
- 2. Belirmek, ortaya çıkmak, hissedilmek.**
- t.-a 976
- t.-an 975, 976
- t.-ar 975
- t.-asın 2276
- 3. Dünyaya gelmek.**
- t.-duğı 1673
- 4. Birleşik fiil yapar.**
- bk. **gönüle toğ-.**
- toğan:** Doğan kuşu.
- t.+ın 1289
- toğrıl-:** Doğrulamak, dik durmak.
- t.-ur 826
- toğru:** Yanlızsız, hatasız, doğru.
- t.+Ø 376, 487, 655, 1781, 1782, 2227
- toğrult-:** Eğri bir nesneyi düzeltmek, doğrultmak.
- t.-a 654
- t.-mağa 732
- toħm (Far.):** Bitkilerde yeni bir bitkinin oluşmasını sağlayan tane, tohum.
- t.+Ø 2104
- t.+ı (iye.) 2028
- toħum (Far.):** bk. toħm.
- t.+Ø 2028
- t.+sa 2029
- toğ-:** Birleşik fiil oluşturur.

- bk. **suʔāl toḳ-**
- toḳı-**: İşlemek, etkilemek, nüfuz etmek.
 ı.-yupdur 1737
- toḳun-**: 1. Değmek, temas etmek.
 ı.-sa 1583
 2. Etkilemek.
 ı.-mağıl 1548
 ı.-ur 612
- toḳuzuncı**: Dokuzuncu, dokuz sayısının
 sıra sayı sıfatı.
 ı.+Ø 1140
- toḳ-**: 1. Dolu duruma gelmek.
 ı.-ar 500, 2186
 ı.-dı 2532
 2. Bir yeri iyice kaplamak, yayılmak.
 ı.-an 1266
 ı.-ar 723, 1749, 2203
 ı.-ayur 948
 ı.-dı 510, 946, 1116, 2544, 2666,
 2763
- toḳdur-**: Dolu duruma getirmek.
 ı.-up 624
 ı.-ur 484, 549
 ı.-urlar 490
- toḳlu**: Dolu, boş olmayan.
 ı.+Ø 507, 1879, 2122, 2584, 2672
 ı.+sı 1183
- toḳon**: Elbise, giyecek.
 ı.+Ø 1661, 2116
 ı.+lar 1642
- ı.+ları 171
 ı.+larılan 2160
 ı.+ların 987
 ı.+uñ 79, 150, 161
- toḳonan-**: Giyiniş kuşanmak.
 ı.-ur 34
- toḳonuḳ (<toḳonuḳ)**: Parlak olmayan, mat.
 ı.+Ø 2625
- toḳop**: Yuvarlak şekilli olan.
 ı.+Ø 2084
- toḳopla-**: Bir araya getirmek.
 ı.-yam 1217
- toḳoprağ**: Toprak.
 ı.+Ø 164, 1666, 1812
- toḳoprağ, -ğı**: Toprak.
 ı.+a 2794
 ı.+ı (yük.) 1564, 1591
 ı.+ın 1173, 1716
 ı.+ına 1737
 ı.+ınuñ 518
 ı.+umı 610
- toḳoptola (<toḳoptolu)**: Dopdolu, tamamen
 dolu.
 ı.+yıldı 537
- toḳoptolu**: Dopdolu, tamamen dolu.
 ı.+Ø 301, 482, 483, 528, 547, 552,
 834, 1205, 1931, 2038, 2466
 ı.+dur 853, 982, 2058
- toḳoy-**: Doymak, açlığı kalmamak.
 ı.-a 97, 374, 457, 1284

- ̣.-ar 34
 ̣.-mayan 1212
̣oyla-: Ziyafet vermek, ağırlamak.
 ̣.-dı 395, 422
 ̣.-r 1415
̣ūfān (Ar.): Nuh Peygamber zamanında yağan ve bütün dünyayı su altında bırakan şiddetli yağmur.
 ̣.+Ø 1504, 2367
̣ufeyl (Ar.): Küçük çocuk.
 ̣.+ūñ 903
̣uhfe (Ar.): Hediye, armağan.
 t.+Ø 806, 806
̣uhūr (Ar.): Temizlik, paklık.
̣uhūr kıl- (Ar.+T.): Temiz, pak duruma getirmek.
 ̣uhūr ḳ.-duñ 2699
̣ulū^c (Ar.): Güneşin doğuşu.
̣ulū^c eyle- (Ar.+T.): 1. Güneşin doğması.
 ̣ulū^c e.-r 2742
 ̣ulū^c e.-se 2244
 ̣ulū^c e.-sün 2814
 ̣ulū^c e.-ye 447
 2. Ortaya çıkmak, belirlemek.
 ̣ulū^c e.-ye 1484
̣ulū^c it- (Ar.+T.): Güneşin doğuşu.
 ̣ulū^c i.-mez 825
̣ūr (Ar.): Dağ.
 ̣.+Ø 146, 924, 1434, 1434
- ̣.+a 1172
̣ur-: 1. Hareketsiz kalmak, kımıldamamak. bk. dur-.
 ̣.-a 1961
 ̣.-ıcağ 920
 2. Beklemek, kalmak.
 ̣.-Ø 2315
 ̣.-a 651
 ̣.-alar 706
 ̣.-aram 1523
 ̣.-asın 823, 2362
 ̣.-dılar 2480
 ̣.-dugumca 2362
 ̣.-ımaz 1653
 ̣.-ısar 46
 ̣.-ma 1285
 ̣.-mağun 1389
 ̣.-ması 2481
 ̣.-maz 1704, 2333
 ̣.-miş 2078
 ̣.-sun 325
 ̣.-up 283
 ̣.-ur 289, 466, 728
 ̣.-urlar 823
 3. Dizilmek, beklemek.
 ̣.-acağ 1635
 ̣.-duğın 838
 ̣.-mağ 716
 ̣.-up 1083
 ̣.-ur 2261

4. Yaşamak, hayatta olmak.
 ı.-dı 1632
 ı.-duğı 737
 ı.-ısar 741
 ı.-maz 410
5. Bir vasıfla nitelendirilmek, adlandırılmak.
 ı.-ısar 1084
6. Ara vermek, bekletmek, geciktirmek.
 ı.-madın 974, 1611, 1813
7. İsim soylu kelimelerle bir araya gelerek birleşik fiil oluşturur.
 bk. kıyāma ıur-.
- ıurak, -đı:** Durak, durulacak yer.
 ı.+uñ 2387
- ıūş:** Engel, bađ.
 ı.+Ø 1802, 2667, 2673
- ıūş ol-:** Engel olmak, engellemek.
 ıūş o.-a 790
 ıūş o.-dı 1223
 ıūş o.-maz 1290
- ıut-:** 1. Tutmak, eline almak, kavramak.
 bk. dut-.
 ı.-a 1300
 ı.-ar 1561, 2060, 2060
 ı.-duğı 2063
 ı.-maz 2302
 ı.-mış 2067
 ı.-sa 1922
2. Sanmak, farzetmek, saymak, öyle görmek.
 ı.+Ø 826, 843, 940, 1011, 1231, 2088, 2606
 ı.-a 593, 1099
 ı.-ar 2697
 ı.-dı 2126
 ı.-ma 2632
3. Dikkate almak, önem vermek.
 ı.-a 420, 1074, 1302
 ı.-arısın 1884
 ı.-dılar 704, 1763
 ı.-masañ 236
4. Yönelmek.
 ı.-Ø 2295
 ı.-a 1186, 1733, 1958
 ı.-dı 2083
 ı.-mağ 227
 ı.-mak 1023
 ı.-sun 730
 ı.-uban 351
 ı.-up 736, 1990
5. Yakalamak.
 ı.-agör 1021
6. Edinmek, sahip olmak.
 ı.-am 365
 ı.-ar 912
 ı.-asın 2315
 ı.-dı 55, 84, 2065, 2095, 2125
 ı.-dılar 1599

tūzāh (Far.): Cehennem, tamu.	264, 279, 282, 318, 320, 324, 331,
t.+ı (yük.) 2266	343, 348, 350, 355, 406, 431, 453,
tuzla-: Tuzlamak, bir şeyin üstüne tuz	483, 483, 485, 500, 537, 538, 538,
ekmek.	546, 546, 547, 547, 547, 549, 550,
t.-yup 279	550, 554, 554, 562, 583, 599, 623,
tuzsuz: Tuzsuz, tuzu olmayan.	694, 705, 713, 720, 778, 785, 785,
t.+Ø 349, 387	791, 803, 811, 813, 834, 837, 842,
tüken-: Tükenmek, bitmek, sona ermek.	870, 878, 878, 894, 894, 894, 964,
t.-e 4 ^b /10	974, 990, 995, 998, 1002, 1025,
t.-medi 4 ^b /10	1025, 1034, 1055, 1062, 1082,
t.-ür 147	1086, 1104, 1106, 1116, 1127,
tüket-, -dir: Sona erdirmek, bitirmek,	1127, 1127, 1145, 1146, 1148,
tüketmek.	1149, 1160, 1175, 1193, 1193,
t.-di 2800	1218, 1222, 1251, 1256, 1257,
t.-ür 1506	1258, 1263, 1264, 1264, 1285,
türāb (Ar.): Toprak.	1291, 1296, 1326, 1326, 1331,
t.+Ø 163, 167	1339, 1341, 1349, 1353, 1355,
türbe (Ar.): Mezar.	1358, 1358, 1359, 1359, 1366,
t.+ye 646	1373, 1374, 1376, 1377, 1380,
tüt-: Duman çıkarmak.	1402, 1416, 1435, 1453, 1467,
t.-er 2410	1468, 1468, 1478, 1505, 1512,
	1522, 1525, 1539, 1546, 1562,
	1583, 1606, 1617, 1619, 1632,
	1666, 1666, 1678, 1678, 1680,
	1693, 1695, 1698, 1700, 1702,
u (Far.): Ve, dahi, hem, ile.	1711, 1711, 1712, 1712, 1716,
u.+Ø 6, 7, 32, 33, 33, 34, 36, 52, 66,	1744, 1746, 1752, 1763, 1768,
76, 94, 96, 97, 115, 115, 118, 131,	1772, 1775, 1775, 1777, 1790,
131, 134, 151, 153, 156, 163, 164,	1812, 1812, 1812, 1812, 1820,
193, 198, 199, 201, 215, 239, 244,	1829, 1830, 1838, 1849, 1879,
251, 252, 253, 253, 257, 261, 263,	

U

- 1885, 1885, 1890, 1891, 1891,
 1894, 1915, 1931, 1932, 1934,
 1936, 1945, 1950, 1964, 1969,
 1970, 1970, 1993, 2001, 2005,
 2010, 2010, 2010, 2018, 2027,
 2027, 2027, 2035, 2036, 2037,
 2047, 2047, 2053, 2055, 2061,
 2065, 2069, 2071, 2071, 2075,
 2076, 2079, 2080, 2083, 2086,
 2086, 2086, 2087, 2091, 2091,
 2094, 2095, 2097, 2098, 2100,
 2101, 2102, 2112, 2113, 2113,
 2118, 2120, 2129, 2181, 2185,
 2186, 2188, 2201, 2223, 2226,
 2226, 2247, 2252, 2256, 2256,
 2258, 2261, 2277, 2277, 2283,
 2287, 2292, 2297, 2305, 2306,
 2311, 2317, 2317, 2321, 2321,
 2323, 2326, 2334, 2335, 2342,
 2372, 2383, 2385, 2394, 2404,
 2417, 2421, 2438, 2440, 2441,
 2448, 2454, 2464, 2464, 2465,
 2475, 2484, 2484, 2494, 2496,
 2499, 2501, 2509, 2526, 2532,
 2540, 2563, 2568, 2573, 2579,
 2584, 2589, 2601, 2609, 2613,
 2614, 2620, 2620, 2620, 2625,
 2644, 2645, 2646, 2646, 2646,
 2646, 2646, 2646, 2646, 2650,
 2653, 2660, 2660, 2665, 2665,
- 2670, 2670, 2670, 2670, 2671,
 2672, 2672, 2676, 2678, 2680,
 2689, 2689, 2698, 2708, 2708,
 2710, 2710, 2713, 2715, 2716,
 2719, 2721, 2721, 2723, 2724,
 2724, 2724, 2725, 2739, 2741,
 2747, 2750, 2752, 2755, 2755,
 2756, 2756, 2758, 2759, 2759,
 2759, 2759, 2772, 2772, 2773,
 2773, 2774, 2786, 2793, 2797,
 2800, 2817, 2819, 2819, 2819,
 2819, 2825, 2831, 2833, 91^a/11
- ‘ubūdiyyet (Ar.):** Kulluk.
 ‘u.+Ø 1799
- ‘ubūr (Ar.):** Bir başka tarafa geçme.
‘ubūr kııl- (Ar.+T.): Mekan
 değiştirmek.
 ‘ubūr kı.-dı 2058
- uc: 1.** Bir şeyin başı, başlangıç noktası.
 u.+a 1415
 u.+dan 1415
- 2.** Bir nesnenin son ve sivri noktası.
 u.+ı (iye.) 1687
- 3.** Sebep, neden, vesile.
 u.+ı (yük.) 138, 529
 u.+ından 76, 82, 104, 391, 575, 575,
 1259, 1259, 1671, 1975, 2238,
 2420, 2705
 u.+ındandır 2379

- ucb (Ar.):** Kendini beğenmişlik, kibirlilik.
 u.+Ø 502, 507, 535, 543, 784, 828, 2252
 u.+a 520
 u.+ı (yük.) 506, 510, 534
 u.+ıla 501, 527, 529
 u.+uñ 539
 u.+uñdan 829
 u.+uñı 829
- uç-:** Uçmak, yukarı doğru yükselerek havada gitmek.
 u.-amaz 2739
 u.-sa 2605
- udül (Ar.):** Geri dönme, vazgeçme.
udül kı1- (Ar.+T.): Geri dönmek.
 udül kı.-dı 2053
- ufuk (Ar.):** Ufuk.
 u.+dan 1487
- uğra-:** Kısa süreliğine kalmak.
 u.-dı 705, 2464
 u.-duğına 2044
 u.-duğından 2176
 u.-duğça 2175
 u.-yıcağ 1883
 u.-yup 2044
- uğraş-:** Bir iş üzerinde sürekli çalışmak.
 u.-dı 2437
- uğrı:** Hırsız.
 u.+lar 1162
- u.+sı 152
- uğurla-:** Çalmak, aşırmaq.
 u.-r 1162
- uhde (Ar.):** Sorumluluk.
 u.+sinden 1057
- uğbā (Ar.):** Ahiret.
 u.+Ø 905
 u.+sı 904
 u.+yı 904, 2662
- uğül (Ar.):** Akıllar, zihinler.
 u.+Ø 2605, 2693, 2739, 2770
- ülā (Ar.):** Şan ve şeref sahibi kimse.
 ū.+Ø 2813
- ulaş-:** Kavuşmak.
 u.-mağa 105
 u.-uban 1670
- ulaşdır-:** Kavuşturmak, bir araya getirmek.
 u.-an 259
- ulaşdur-:** bk. ulaşdır-.
 u.-a 255
 u.-ur 1857
- ulu:** 1. Çok büyük olan şey.
 u.+Ø 507, 707, 1231, 1360, 1381, 1385, 1547, 2339, 2339
 u.+sı 1183
2. Erdemleri bakımından çok büyük, yüce.
 u.+dur 1621, 2291
 u.+lardan 1237

ʕulūm (Ar.): İlimler.

ʕu.+Ø 193, 503, 1449, 1454, 1480,
1846, 1848, 2249, 2289, 2492,
2568, 2701

ʕulv (<Ar. ʕulūvv): Büyüklük, yücelik.

ʕu.+e 1732

ʕulvī (Ar.): Yüce.

ʕu.+Ø 369, 1668, 1728, 2545

ʕu.+den 2546

ʕu.+dür 2217

ʕu.+ye 1226

umı (<umu): 1. İstek, arzu.

u.+ları 229

2. Beklenti.

u.+Ø 1966

um-: İstemek, dilemek, ummak,
beklenti içinde olmak.

u.-Ø 1974

u.-ar 1144, 2530, 2603

u.-aram 2362

u.-arlar 805, 1911

u.-aruz 105, 1783, 2281, 2822

u.-dılar 646

u.-maz 1816

u.-mazam 425

ʕummān (Ar.): Büyük deniz, okyanus.

ʕu.+Ø 1772, 1839, 2019, 2277

umūr (Ar.): İşler, maddeler.

u.+Ø 331

ʕunşūr (Ar.): Öğe.

ʕu.+Ø 2743

ʕu.+a 2549

unut-: Hatırdan, gönülden çıkarmak.

u.-dı 1224, 1260

u.-duñise 2162

u.-maduñ 1219

u.-mağ 691

u.-mañuz 1226

u.-mayam 1220

u.-tuñ 602

ʕūr (Ar.): Tek gözlü kimseler.

ʕu.+ı (yük.) 2705

ur-: 1. Koymak.

u.-dılar 1901

u.-ur 2156

2. Sürmek.

u.-Ø 2745, 2838

3. Dışlamak, istememek.

u.-dılar 2430

4. Etkilemek.

u.-ur 1412

5. Birleşik fiiller yapar.

bk. **adım ur-**, **boynın ur-**, **dem ur-**,

kanat ur-, **yüz ur-**.

ʕurūc (Ar.): Yukarı çıkma, yükselme.

ʕu.+Ø 2145

ʕu.+ı (yük.) 2157

ʕu.+ın 830

ʕurūc kıl- (Ar.+T.): Yükselmek,

ağmak.

- ʕurūc k̄.-dı 28
 ʕurūc k̄.-ur 852
urun-: Takınmak.
 u.-mış 2080
ʕurūŝ (Ar.): Arşlar, gökler.
 ʕu.+Ø 2665
ʕuryān (Ar.): Çıplak.
 ʕu.+Ø 34, 1037, 2335, 2724
 ʕu.+larına 2656
uş: Akıl.
uşşı git-: Üzüntüden ne yapacağını
 şaşırmak.
 uşşı g.-di 38
uçan-: Bıkmak, bezmek, yılmak.
 u.-anlarum 2232
 u.-up 310
ʕuŝāt (Ar.): Günahkarlar.
 ʕu.+Ø 2583
uşül (Ar.): Asıllar, kökler.
 u.+Ø 210, 1603, 1772, 2288
uş: İşte, şimdi.
 u.+Ø 41, 657, 997, 1100, 1418, 1620,
 2225, 2416, 2437, 2458, 2543,
 2621, 2676
uşda: bk. uş.
 u.+Ø 2157, 2436, 2522, 2524, 2800
ʕuŝŝāk (Ar.): Āŝıklar.
 ʕu.+Ø 668, 787
 ʕu.+lar 1563
utan-: Mahcup olmak, utanmak.
 u.-madın 433, 909
 u.-up 2332
 u.-ur 3^b/7
 u.-uram 611, 3^b/4
uy-: Başkasının yönlendirmesi
 doğrultusunda hareket etmek,
 birinin peŝinden gitmek.
 u.-am 370
 u.-an 1067, 1070
 u.-anlara 2316
 u.-aram 2415
 u.-up 627, 2162, 2165, 2416
uyan-: 1. Uyku durumundan çıkmak.
 u.-ıcağ 287
 u.-up 286
 2. Birleşik fiil yapar.
 bk. **bahtı uyan-**.
uyanık: Bilgili, herŝeyden haberi olan
 kişi.
 u.+Ø 123
uyanıklık: Canlılık, dirilik.
 u.+Ø 2195
uyar-: İkaz etmek, uyarmak.
 u.-a 123
 u.-mağa 123
uyhu: Uyku.
 u.+da 2090
 u.+dur 2195
uyhu getir-: Uyuma isteğini ortaya
 çıkarmak.

uyhu g.-ür (s.f.) 1303
uyhu gör-: Uyumak, uykuda olmak.
 uyhu g.-mez 2319
uyu-: 1. Uyku durumunda olmak.
 u.-mağdur 1764
 u.-maya 1303
 u.-rıdı 286
 2. Bilgisizlik, gaflet içinde olan.
 u.-yanı 123
uyur: Bilgisizlik içinde olan, gafil kişi.
 u.+Ø 123
 u.+ı (yük.) 123
uzak: Irak, yakın karşıtı.
 u.+Ø 2159
uzat-, -dır: Elleri belli bir tarafa doğru
 yöneltmek, kaldırmak.
 u.-a 788
 u.-mayan 795
uzlet (Ar.): Toplum yaşayışından
 uzaklaşıp tek başına yaşama.
 u.+Ø 62
uzlet eyle- (Ar.+T.): Toplum
 yaşayışından uzaklaşıp tek başına
 yaşamak.
 uzlet e.-yüip 1169
uzlet it- (Ar.+T.): Halktan uzaklaşıp
 yalnız yaşamak.
 uzlet i.-miş 180
uzleti kııl- (Ar.+T.): Halkın içinde
 yaşamayıp tek başına yaşamak.

uzleti k.-Ø 1897
 uzleti k.-dı 1171
uzun: Uzun, kısa karşıtı.
 u.+Ø 166, 166, 167, 1386
uzuv (<Ar. uzv): Organ.
 u.+uñ 701
uzv (Ar.): bk. uzuv.
 u.+laruñ 748
 u.+uñ 2189

Ü

ü (Far.): Ve, dahi, hem, ile.
 ü.+Ø 5, 5, 5, 5, 5, 11, 32, 32, 32, 37,
 45, 49, 63, 95, 111, 130, 141, 149,
 159, 163, 163, 172, 176, 178, 179,
 195, 207, 208, 212, 216, 219, 229,
 282, 323, 323, 326, 333, 340, 344,
 347, 351, 361, 380, 380, 383, 383,
 384, 384, 385, 389, 427, 431, 445,
 456, 471, 474, 476, 482, 483, 483,
 502, 502, 511, 523, 538, 538, 538,
 543, 546, 549, 549, 549, 572, 574,
 574, 599, 623, 623, 628, 652, 667,
 673, 695, 715, 721, 744, 745, 772,
 799, 813, 878, 878, 926, 992,
 1037, 1037, 1039, 1058, 1082,
 1089, 1106, 1124, 1125, 1125,
 1125, 1125, 1127, 1127, 1127,
 1127, 1165, 1202, 1213, 1240,

- 1247, 1248, 1256, 1259, 1263,
 1277, 1281, 1287, 1298, 1309,
 1334, 1339, 1358, 1359, 1359,
 1359, 1359, 1388, 1409, 1412,
 1416, 1416, 1426, 1478, 1479,
 1479, 1496, 1522, 1554, 1560,
 1560, 1566, 1569, 1582, 1593,
 1614, 1664, 1684, 1700, 1711,
 1722, 1746, 1773, 1774, 1774,
 1774, 1774, 1808, 1808, 1812,
 1831, 1844, 1854, 1855, 1911,
 1945, 1945, 1948, 1948, 1948,
 1963, 1978, 1980, 1981, 1997,
 1998, 2010, 2011, 2014, 2022,
 2025, 2025, 2027, 2054, 2058,
 2060, 2061, 2063, 2064, 2066,
 2073, 2082, 2082, 2086, 2100,
 2100, 2100, 2102, 2118, 2120,
 2120, 2122, 2138, 2184, 2185,
 2185, 2221, 2230, 2232, 2256,
 2256, 2277, 2286, 2289, 2292,
 2317, 2331, 2346, 2419, 2419,
 2448, 2448, 2448, 2449, 2449,
 2457, 2476, 2482, 2484, 2488,
 2491, 2499, 2532, 2538, 2554,
 2562, 2573, 2579, 2579, 2579,
 2593, 2594, 2594, 2600, 2600,
 2600, 2601, 2602, 2604, 2606,
 2628, 2639, 2652, 2653, 2656,
 2657, 2662, 2662, 2666, 2666,
- 2667, 2670, 2670, 2675, 2679,
 2685, 2687, 2693, 2696, 2696,
 2696, 2696, 2696, 2698, 2704,
 2706, 2707, 2708, 2709, 2710,
 2714, 2716, 2718, 2719, 2720,
 2721, 2722, 2729, 2733, 2742,
 2745, 2750, 2765, 2766, 2766,
 2772, 2778, 2783, 2783, 2791,
 2791, 2806, 2809, 2812, 2816,
 2817, 2819, 2825
- üç** (Ar.): Tuzlu, acı su.
 ü.+Ø 2741
- üçir** (<Ar. üçür): Sevaplar.
üçir işlet-, de (Ar.+T.): Sevap kazanmak, yapılan iyiliklerin karşılığı olarak Allah tarafından verilecek ödüllere sahip olmak.
 üçir i.-dürdi 476
- ücret** (Ar.): Yapılan işe karşılık verilen mal.
 ü.+ine 656
- üç**: İki den sonra gelen sayı, 3.
 ü.+Ø 49, 51, 57, 60, 64, 64, 64, 65,
 231, 254, 257, 395, 401, 763, 894,
 895, 900, 927, 984, 985, 985, 986,
 987, 988, 988, 1223, 1237, 1238,
 1718, 1724, 1737, 1790, 1873,
 1900, 1901, 1902, 2246
 ü.+i (yük.) 50, 57, 60, 1790
 ü.+i (iye.) 4^b/14, 4^b/14

- ü.+inde 64
 ü.+ine 58
üçler: Halkın inançlarına göre üç kişilik
 ermişler topluluğu.
 ü.+Ø 1771, 1898
 ü.+i (yük.) 1769
 ü.+ün 1769, 1791, 1884
 ü.+üni 1884
üçün: İçin. bk. için.
 ü.+Ø 928
üçünci: Üçüncü.
 ü.+Ø 1467, 1843
 ü.+de 658
üftāde (Far.): Düşkün, çaresiz.
 ü.+dür 795
üfür-: Üfleme.
 ü.-enün 1549
 ü.-ürse 1019
üleş-: Paylaşmak.
 ü.-ür 1413
ülfet (Ar.): Dostluk.
 ü.+i (yük.) 1895
ümīd (Far.): Umut, umma, beklenti.
 ü.+Ø 2752
 ü.+den 2228
 ü.+dür 91^a/10
ümīd tut- (Far.+T.): Beklenti içinde
 olmak, ummak.
 ümīd t̄.-ıban 2503
 ümīd t̄.-mışdur 728
 ümīd t̄.-mışlar 2228
ümmehāt (Ar.): Anneler.
 ü.+dan 1984
ümmet (Ar.): Hz. Muhammed'e
 inanarak, onun yaptıklarını ve
 söylediklerini uygulayarak
 çevresinde toplanan
 Müslümanların tümü.
 ü.+i (iye.) 188, 2222
 ü.+inden 1972, 2611
 ü.+ine 1349
 ü.+inün 930
 ü.+ümün 189, 304
 ü.+üne 806
üns (Ar.): Alışma, alışkanlık.
üns tut- (Ar.): Alışmak, alışkanlık
 haline getirmek.
 üns t̄.-dı 2125
ürk-: Korkmak.
 ü.-mek 1383
üst: 1. Bir şeyin yukarı, göğe doğru olan
 yanı, fevk, alt karşıtı.
 ü.+inde 471, 1258, 2033, 2059, 2066,
 2073, 2076
 ü.+ine 428, 568, 755, 847, 1130,
 2053, 2080, 2372, 2504
 ü.+ümüze 2718
 ü.+ünde 2333
2. Üzeri.
 ü.+ine 2338, 91^a/1

3. Bir şeyle ilgili, alakalı. V
- ü.+ine 2451
- ü.+inedür 1316
- üstād (Far.):** Usta, hoca.
- ü.+Ø 1630
- ü.+ı (yük.) 405
- ü.+lar 119
- üz-:** Bir şeyi gerip çekerek gevşetmek,
saz için tellerin ayarını yapmak.
- ü.-eler 1474
- üzere:** Üzerine, üstüne, üstünde.
- ü.+Ø 148
- ü.+dür 763
- üzeri:** 1. Bir şeyin yukarı, üst tarafı.
- ü.+nde 2070
- ü.+ne 91^a/2, 91^a/8
2. İlgili, hakkında.
- ü.+ne 98, 1130
- ü.+nedür 242, 91^a/7
- üzre:** 1. Üzerine, üstüne, üstünde.
- ü.+Ø 51, 118, 119, 291, 356, 357,
466, 751, 752, 826, 836, 1460,
1504, 1600, 1790, 2261, 2557,
2832
- ü.+ye 693
2. Gibi, bu biçimde, bu şekilde.
- ü.+Ø 4^b/13, 5^a/1
- vācīb (Ar.):** Yapılması şart olan, gerekli,
çok lüzumlu.
- v.+Ø 620, 1393, 1620, 1763, 1869
- v.+durur 15, 48, 867
- v.+dür 4^a/8
- v.+e 620
- v.+in 16
- v.+lerüñ 1351
- vācīb kı1- (Ar.+T.):** İslam dinine göre
yapılması gerekli olmak.
- vācīb kı.-duñ 2690
- vācīb ol- (Ar.+T.):** 1. İslam dinine
göre yapılması gerekli olmak.
- vācīb o.-dı 88
2. Yapılması gerekli olmak.
- vācīb o.-dı 2352
- vācībāt (Ar.):** Yapılması gerekli olan.
- v.+Ø 2343
- vācībü'l-ḳat1 (Ar.):** Öldürmenin
gerekliliği.
- v.+i (iye.) 2279
- vaʿde (Ar.):** Bir iş için önden belirtilen
zaman.
- vaʿde eyle- (Ar.+T.):** Süre
belirlemek.
- vaʿde e.-di 1172
- vaḥdet (Ar.):** Tek olma, birlik, Allah'ın
birliği.

- v.+Ø 361, 685, 2235, 2564, 2565,
2828
- v.+dür 2559, 2559
- v.+e 2828
- v.+i (yük.) 2271
- v.+üñ 2732, 2760
- vāhid (Ar.):** Bir, tek.
v.+Ø 1945, 2600
- vāhime (Ar.):** Kuruntu yapan.
v.+dür 2184
- vaḥy (Ar.):** Bir buyruk veya düşüncenin Allah tarafından peygamberlere bildirilmesi.
- vaḥyi eyle- (Ar.+T.):** Allah tarafından peygamberlere bir emir veya fikri iletmek.
vaḥy e.-di 636, 1860
- vaḥy kı1- (Ar.+T.):** bk. vaḥyi eyle-
vaḥy kı.-dı 276, 1861
- vaḥy ol- (Ar.+T.):** Peygambere Allah tarafından bir emri veya fikri bildirmek.
vaḥy o.-dı 293
- vaḳār (Ar.):** Ağırbaşlılık.
v.+Ø 1149
- vākıca (Ar.):** Olmuş bir iş, gerçek.
v.+Ø 888, 2190
- vākıāt (Ar.):** Baştan geçen olaylar.
v.+Ø 2588
- vākıf (Ar.):** Bir şeyi elde eden, bir işten haberli olan.
v.+Ø 258
- vākıf kı1- (Ar.+T.):** Sahiplendirmek, elde ettirmek.
vākıf kı.-an 300
- vaḳit (<Ar. vaḳt):** Belirtilen zaman.
v.+de 1903, 2154
v.+den 2403
- vaḳt (Ar.):** Zaman, vakit.
v.+Ø 835, 1078, 1389
v.+e 1097
v.+de 965, 2153, 91^a/11
v.+idür 926
v.+inde 841
v.+leri 1124
v.+üñe 151
- vālideyn (Ar.):** Anne ile baba.
v.+i (iye.) 567, 569, 1665
v.+üñ 568
- vālih (Ar.):** Şaşırılmış, şaşkın.
v.+Ø 323, 1774, 2664
- var:** 1. Mevcut, evrende veya düşüncede yer alan, yok karşıtı.
v.+Ø 93, 196, 453, 2498
v.+iken 284, 1470
v.+ısa 521, 1036, 1266, 2676
v.+sa 165, 192, 299, 360, 610, 993, 1584, 1674, 1795, 1845, 2052, 2198

2. Sahiplik bildiren olumlu ad cümleleri kuran bir söz.

v.+Ø 156, 156, 156, 160, 161, 161, 249, 276, 282, 326, 329, 341, 342, 345, 363, 387, 397, 397, 452, 481, 512, 512, 541, 571, 577, 579, 583, 585, 594, 597, 601, 601, 606, 645, 647, 656, 703, 707, 727, 730, 897, 960, 960, 1047, 1048, 1049, 1099, 1184, 1230, 1234, 1268, 1270, 1288, 1309, 1323, 1331, 1331, 1353, 1380, 1397, 1397, 1397, 1409, 1409, 1436, 1438, 1533, 1581, 1581, 1591, 1615, 1634, 1641, 1647, 1660, 1661, 1683, 1709, 1714, 1719, 1789, 1946, 2006, 2013, 2028, 2033, 2059, 2060, 2070, 2070, 2084, 2084, 2085, 2085, 2100, 2102, 2106, 2177, 2177, 2182, 2182, 2189, 2194, 2206, 2274, 2320, 2320, 2321, 2321, 2321, 2321, 2322, 2373, 2419, 2431, 2485, 2552, 2563, 2636, 2654, 2670, 2791

v.+dur 64, 108, 160, 345, 385, 449, 470, 481, 571, 725, 960, 960, 1022, 1089, 1091, 1162, 1226, 1402, 1417, 1534, 1656, 1721, 1736, 1873, 2192, 2197, 4^a/5, 4^a/10, 4^b/1

v.+durur 2363

v.+ıdum 2428

3. Büsbütün, bütün, hepsi, herşey.

v.+Ø 1518, 1686

v.+ı (iye.) 242, 424, 635, 1404, 1840, 2034, 2133, 2202, 2215, 2247, 2466, 2691

v.+ımı 337, 503, 597, 1246, 1357, 2015, 2030, 2149, 2154, 2255, 2598, 2616

4. Varlık, var olan.

v.+ı (yük.) 727, 1642, 1677

v.+ın 1050, 1338, 1514, 2005, 2014, 2017, 2032, 2152, 2256

v.+ına 669, 1043, 1410, 1414, 1461, 1507, 1603, 1817, 1931

v.+ında 595, 712

v.+ından 2710

v.+ımı 896, 1087

v.+ınuñ 2217

v.+ısın 902, 1052

-vār (Far.): Benzer, gibi.

v.+Ø 1060, 1735, 1960, 1960, 2045, 2051, 2665, 2758

var-: 1. Erişilmek istenen yere ulaşmak, gitmek.

v.-Ø 223, 276, 296, 334, 636, 982, 1209, 1231, 2001, 2295, 2380, 2409, 2427

v.-a 123, 2142, 2225, 2225, 2487,
2487
v.-acağ 2796
v.-agör 1787
v.-alum 89, 239, 462, 556, 643,
2381, 2489
v.-am 512
v.-anları 2490
v.-anuñ 1811, 2361
v.-asın 1016, 1572, 2364, 2485
v.-avuz 627
v.-ayuz 454
v.-dı 467, 1652, 1655, 2432
v.-dılar 230
v.-dıs 2357
v.-duğınca 1477, 2155
v.-duğ-içün 2366
v.-ıcağ 1174, 1653, 1656
v.-ımaz 1455, 2739
v.-ıncaya 353
v.-ıp 1735
v.-madı 2381
v.-madın 620
v.-mağ 90, 133, 2490
v.-mağı 450
v.-mağ 271, 1621, 2376, 2491
v.-masa 2510
v.-maya 509
v.-mayınca 224, 1699
v.-maz 2386, 2436

v.-mazam 2373, 2380, 2452

v.-miş 860

v.-sañ 2380

v.-up 640, 641, 1650

v.-ur 1583, 1701, 2057

v.-ursam 923

2. Birleşik fiil yapar.

bk. **ğarşu var-**.

vari (Far.): Benzer, gibi.

v.+Ø 1060

vāridāt: Akla gelen şeyler.

v.+ıñ 2647

vāriş (Ar.): Mirasçı.

v.+Ø 57, 1378

v.+i (yük.) 1379

v.+i (iye.) 185, 511, 2313

v.+isiz 194

v.+leri 1036

vāriş ol- (Ar.+T.): Mirasçı olmak.

vāriş o.-dı 55

vāriş o.-dılar 55

vāriş o.-up 58

varlık, -ğı: Varlık, mevcudiyet.

v.+Ø 881

v.+ı (yük.) 237, 1063

v.+ın 595, 2032

vas^c (<Ar. vus^c): Bir işi yapabilme gücü.

v.+Ø 1042

vasat (Ar.): İki şeyin arası.

v.+Ø 2696

- vaşf (Ar.):** Nitelik, vasıf, özellik. 2083, 2087, 2098, 2101, 2110, 2117, 2120, 2811
- v.+Ø 5, 5, 9, 9, 49, 49, 539, 543, 543, 1017, 1132, 1133, 1134, 1146, 1148, 1152, 1159, 1324, 1325, 1333, 1346, 1370, 1370, 1370, 1380, 1380, 1380, 1383, 1442, 1473, 1483, 1498, 1517, 1761, 1843, 2071, 2236, 2249, 2250, 2447, 2447, 2595, 2640, 2682, 2682, 2697
- v.+a 944, 945, 1247, 1363, 1365, 1365, 1407, 1407, 2238
- v.+ı (yük.) 1018, 1019, 1032, 2238
- v.+ı (iye.) 327, 1003, 1137, 1139, 1309, 1364, 1460, 1681
- v.+ıdır 2237
- v.+ıla 54, 66, 66, 2562, 2571
- v.+ıla (iye.) 1787
- v.+ın 651
- v.+ına 2576
- v.+ında 11, 460
- v.+ını 56, 1002, 1010, 1790, 2095
- v.+ıyla 128
- v.+lar 1600
- v.+lara 1357
- v.+ları 1332, 1332, 1352, 1352, 1360, 1457, 1789, 1952
- v.+larıdır 1950
- v.+larıyla 1354, 1356, 1363, 1728, 2065, 2069, 2072, 2075, 2079,
- v.+larının 1346, 1600, 1682, 1733, 2095, 2117, 2155, 2811
- v.+larına 1361
- v.+larından 365, 2064, 2064, 2660
- v.+larını 1177, 1733, 2156
- v.+larının 1297, 1678, 2306
- v.+ları 1325
- v.+u 1006, 1008, 1076, 1351, 2256
- v.+u 2635, 2774
- vaşf it-, -der (Ar.+T.):** Nitelendirmek.
vaşf i.-e 350
vaşf i.-emez 2769
- vaşf idin- (Ar.+T.):** Nitelik kazanmak.
vaşf i.-di 2125
- vaşf ol- (Ar.+T.):** Tanımlanmak.
vaşf o.-dı 1681
- vaşflan- (Ar.+T.):** Nitelik kazanmak.
v.-up 2065, 2069, 2072
- vāşıl (Ar.):** Ulaştırma, birleştirme.
vāşıl eyle- (Ar.+T.): Ulaştırmak, kavuşturmak.
vāşıl e.-Ø 2590
vāşıl e.-diler 1900
vāşıl e.-mege 203
- vāşıl it-, -der (Ar.+T.):** Ulaştırmak.
vāşıl i.-diler 1599

- vāşıl i.-üp 2747
- vāşıl ol-** (Ar.+T.): Erişmek, ulaşmak, elde etmek.
- vāşıl o.-a 207
- vāşıl o.-alar 1312, 1769
- vāşıl o.-dı 2827
- vāşıl o.-dılar 66
- vāşiṭ** (<Ar. **vāşiṭa**): Aracı, arada bulunan.
- v.+ıla (iye.) 1804, 1807, 1811
- v.+ladur 1803
- vāşiṭa** (Ar.): bk. vāşiṭ.
- v.+Ø 1704, 1807, 1820, 1822, 1851, 1859, 1868
- v.+dur 1812, 1813
- v.+sı 1821
- v.+sın 1855
- v.+yla 1859
- vāşiṭālu** (Ar.+T.): Aracılı, araya birini koyarak yapılan iş.
- v.+Ø 1806
- vāşiṭasız** (Ar.+T.): Aracısız, araya birini koymadan.
- v.+Ø 1860
- vāşiṭāsız** (Ar.+T.): bk. vāşiṭasız.
- v.+Ø 1865, 1866
- vāşiṭasuz** (Ar.+T.): bk. vāşiṭasız.
- v.+Ø 1804, 1806, 1826, 1827, 1848, 1863
- vāşiṭāsuz** (Ar.+T.): bk. vāşiṭasız.
- v.+Ø 1864, 1865
- vāşi^c** (Ar.): Geniş, açık.
- v.+Ø 2050
- vaşl** (Ar.): Ulaştırma, kavuşturma. bk. vāşıl.
- v.+Ø 261, 958, 958, 2246, 2564
- v.+ına 1779
- v.+ında 1107
- v.+ından 1991
- v.+ını 2547
- v.+uñ 2000, 2602
- v.+uña 670
- vaşl eyle-** (Ar.+T.): Ulaştırmak.
- vaşl e.-ye 1253
- vāsvās** (Ar.): Şüphe.
- vāsvās it-, -der** (Ar.+T.): Şüphelendirmek, kuşkulandırmak.
- vāsvās i.-er 2601
- vaṭan** (Ar.): Yurt, vatan.
- v.+Ø 1887
- vaṭan eyle-** (Ar.+T.): Yurt edinmek.
- vaṭan e.-Ø 1666
- vaṭan tūt-** (Ar.+T.): Yurt edinmek.
- vaṭan t.-dı 2126
- vāy**: Vay, eyvah, yazık.
- v.+Ø 40, 78, 2339, 2818, 2823
- vāy ol-**: Yazık olmak, acınacak durumda bulunmak.
- vāy o.-ur 515

- vaz^c (Ar.):** Öğüt niteliği taşıyan dini konuşma.
- vaz^c eyle- (Ar.+T.):** Öğüt niteliğinde dini konuşma yapmak.
vaz^c e.-miş 91^a/3
- vaz^c it- (Ar.+T.):** bk. vaz^c eyle-.
vaz^c i.-mişidi 2015
- ve:** Bağlaç olan “ve”.
krş. “vü”.
v.+Ø 14, 305, 378, 380, 479, 707, 744, 825, 845, 1052, 2012, 2579, 3^b/10, 3^b/10, 3^b/10, 3^b/10, 3^b/5, 3^b/7, 3^b/8, 3^b/8, 3^b/9, 4^a/15, 4^a/6, 4^a/7, 4^b/1, 4^b/11, 4^b/14, 4^b/2, 4b/2, 4^b/3, 4^b/4, 4^b/5, 4^b/7, 5^a/1, 91^a/11, 91^a/3, 91^a/3, 91^a/5, 91^a/6, 91^a/8, 91^a/9
- vech (Ar.):** Sebep, vesile.
v.+Ø 53, 1507
v.+ile 57, 841, 1724, 2348
v.+iledür 1237, 1803
v.+ilen 835
v.+ine 916
- vefā (Ar.):** Sevgi, dostluk bağlılığı.
v.+Ø 483, 522, 1210, 1211, 1213, 2515
v.+sı 155
- vefā eyle- (Ar.+T.):** Alınan karara bağlı kalmak.
vefā e.-medüñ 1221
- vefā e.-meyenler 1221
- vefā kı- (Ar.+T.):** Dostluğa bağlı kalmak.
vefā kı.-an 667
- vefādār (Ar.+Far.):** Vefalı, dostlarına bağlı kimse.
v.+Ø 2476
- vefādārī (Ar.+Far.):** Vefalılık, sözünde, sevgisinde durma.
v.+Ø 2131
- vehim (Ar.):** Şüphe.
v.+Ø 2607
- vehm (Ar.):** Şüphe, tereddüt.
v.+Ø 2499, 2579, 2693, 2729
- vekīl (Ar.):** Birinin, işini görmesi için kendi yerine bıraktığı veya yetki verdiği kimse.
v.+e 786
- vekīl kı- (Ar.+T.):** Kişinin kendisi yerine başkasını görevlendirmesi.
vekīl kı.-a 889
- velākin (Ar.):** Ama, fakat.
v.+Ø 136, 2623
- velāyet (Ar.):** Velilik, ermişlik.
v.+Ø 56
- velevi (Ar.):** Hatta, bile.
v.+Ø 33
- velī (Ar.):** Ermiş, eren.
v.+Ø 318, 702, 841, 1765, 2034, 2034, 2091, 2552, 2600, 2603

v.+ler 62

v.+lerden 954

v.+lerdendi 567

v.+nüñ 2550

v.+si 4^b/3

v.+ye 2550

ver-: Vermek, iletmek.

v.-Ø 2064, 2064

v.-di 1552

v.-eyim 2134

vesīle (Ar.): Sebep, vasıta, aracı.

v.+Ø 110, 110, 200, 202, 223, 267,
1001, 1324, 1786, 1919, 1929,
1941, 2471, 4^a/2

vesīle dut- (Ar.+T.): Aracı yapmak.

vesīle d.-mağ 87

vesīle eyle- (Ar.+T.): Aracı kılmak.

vesīle e.-Ø 184, 1929

vesīle e.-düm 833

vesīle e.-dün 192

vesīle e.-ñ 192

vesīle it-, -der (Ar.+T.): Aracı koymak.

vesīle i.-eler 5^a/2

vesīle kııl- (Ar.+T.): Aracı yapmak.

vesīle kı.-dı 2290

vesīle ol- (Ar.+T.): Sebep olmak, iki kişi arasında iletişim kurmak.

vesīle o.-Ø 2290

vesīle o.-a 255, 1010

vesīle o.-alar 90, 1312

vesīle o.-anı 88

vesīle o.-ısar 105, 204, 1004

vesīle o.-mağ 1005

vesīle o.-masın 67

vesīle o.-maz 1362

vesīle o.-ur 1159, 1769

vesīle tut- (Ar.+T.): Aracı olarak görmek, kabul etmek.

vesīle t.-mağ 4^a/12

vesīle t.-uñ 2345

vesīle t.-uñuz 4^a/4

vesīle tutun- (Ar.+T.): bk. vesīle tut-.

vesīle t.-avuz 240

vesīle t.-mağ 4^a/7, 4^a/8

vesīle t.-mağdur 4^a/1

vesīle t.-up 832

ve's-selām (Ar.): "Son söz budur" anlamına gelir.

v.+Ø 2829

vesvās (Ar.): Şeytan.

v.+Ø 796, 1164, 1439

v.+ını 588

vesves (Ar.): Şüphe.

vesves it-, -der (Ar.+T.): Şüphelendirmek.

vesves i.-üp 1279

-veş (Far.): Gibi.

v.+Ø 238, 2314

vey (Far.): “Ve ey”in şiiirde kısaltılarak kullanılan biçimidir.

v.+Ø 2672

vezîr (Ar.): Yüksek görevlerde bulunan, yol gösterici kişi.

v.+Ø 702, 714, 749, 1492

v.+i (iye.) 1630, 1631

v.+inde 1461

vezîr kııl- (Ar.+T.): Yol gösterici yapmak.

vezîr kı.-dı 2425

vilâyet (Ar.): İl, ÷lke, memleket.

v.+Ø 94, 95, 257, 891, 1096, 1300, 1527, 1904, 2548

v.+de 65

v.+dür 2548

vir-: 1. Üzerinde, elinde veya yakınında olan bir şeyi birisine eriştirmek, iletmek, ulaştırmak, teslim etmek.

v.-Ø 2599, 2677, 2749, 2751, 2753, 2764, 2765, 2804, 2834

v.-di 37, 95, 111, 287, 635, 654, 720, 1019, 1117, 1589, 1957, 2508, 2550, 2705, 2829, 2829

v.-diler 1658

v.-düm 806

v.-e 886, 1036, 1054, 1109, 1144, 1921, 2661

v.-emez 1794

v.-en 1927

v.-esin 2138

v.-eyim 1365

v.-gil 2676, 2746

v.-me 135, 2765

v.-medi 114, 287, 541

v.-mege 455

v.-megil 2687

v.-mek 100, 363, 889, 2762

v.-mesen 2196

v.-mesi 14

v.-mesin 67

v.-mesinden 13

v.-mesine 1869

v.-meye 493, 551, 1041

v.-mez 1587

v.-sevüz 1562

v.-ülür 2269

v.-üñ 437

v.-üp 39, 493, 875, 2801, 2810

v.-ür 580, 874, 899, 1132, 1379, 1510, 2076, 2270, 2270, 2347

v.-ürem 471

v.-ürler 492

v.-ürsin 2518

2. Armağan olarak vermek, bahşetmek, bağışlamak.

v.-Ø 1548, 2228, 2632, 2642, 2650, 2687, 2715, 2800

v.-di 1510, 1827, 1928, 2830

v.-dügi 12, 111, 1636, 1730

- v.-dük 1843
v.-dükleri 135
v.-düm 788
v.-dün 2523, 2621, 2713
v.-e 554, 1867
v.-em 452, 1220
v.-enlere 874
v.-esin 454
v.-gil 2768
v.-ibdür 630
v.-mişidi 332
v.-seler 1064
v.-üben 275
v.-üp 2626, 2640, 2651
3. Üleştirmek, dağıtmak,
paylaştırmak.
v.-dügi 890
v.-e 1036
v.-egör 875
4. Bir şeyin karşılığında başka bir
şeyin verilmesi.
v.-em 524
v.-megil 1932
5. Ortaya çıkarmak, meydana
getirmek.
v.-miş 175
6. Bırakmak, teslim etmek.
v.-ür 1735
7. Birleşik fiiller yapar.

bk. ad vir-, adını vir-, ʿatā vir-, ʿatālar
vir-, berāt vir-, boynum vir-,
boyun vir-, cān vir-, cevāb vir-,
cilā vir-, destūr vir-, emānet vir-,
esmā vir-, göñlini vir-, göñül vir-,
haber vir-, inķilāb vir-, kemāl vir-,
maķşūdını vir-, maʿrifet vir-,
muradın vir-, necāt vir-, niķāb vir-
, niķān vir-, şafā vir-, selām vir-,
selāmın vir-, sürūr vir-, şifā vir-,
terbiyet vir-, visāl vir-, vücūd vir-,
yile vir-, yol vir-, zekāt vir-,
zekātın vir-.

virān (Far.): Yıkık, yıkılmış.

virān eyle- (Far.+T.): Yıkamak.

virān e.-di 467

vird (Ar.): Belli zamanlarda okunması
adet olan Kur'an cüzleri.

v.+lerinün 1306

vird eylesen- (Ar.+T.): Kur'an
cüzlerini belli sayıda tekrarlamak.

vird e.-ür 985, 1305

vird it-, -der (Ar.+T.): bk. vird eylesen-

vird i.-diler 1598, 1763

vird i.-er 1203

vird i.-erler 1306, 1898

vird idin- (Ar.+T.): bk. vird eylesen-

vird i.-diler 1597

viril-: 1. Verilmek, verme işine konu
olmak.

- v.-di 1654, 1828, 1910, 2219
v.-en 981
v.-eni 67
v.-mişdür 2550
v.-ür 1546,
2. Bağışlamak, bağışta bulunmak.
v.-ür 2400
3. Birleşik fiiller yapar.
bk. ad viril-, gönül viril-, isim viril.
- virül-**: Verilmek.
v.-ür 981
- visāl (Ar.)**: Ulaşma, kavuşma, bir araya gelme.
v.+Ø 159, 337, 688, 1739, 1783, 1993, 2722, 2748
v.+den 681, 1996
v.+i (iye.) 685
v.+üñ 680, 2722
v.+üñden 309
v.+üñdür 675
- vuḥūṣ (Ar.)**: Yabani, vahşi hayvanlar.
v.+Ø 2670
- vur-**: 1. Vurmak, çarpmak.
v.-avuz 495
2. Atmak.
v.-up 2444
3. Birleşik fiiller yapar.
bk. kilīd vur-, tāc vur-.
- vuşl (<Ar. vaşl)**: bk. vaşl.
v.+a 265
- vuşlat (Ar.)**: Allah'a kavuşma, ulaşma, ayrılığın sona ermesi.
v.+Ø 86, 103, 199, 240, 266, 412, 413, 681, 996, 1001, 1210, 1580, 1612, 2235, 2354, 2382, 5^a/2
v.+a 69, 88, 105, 202, 1563, 1607, 1770, 1782, 2227, 2232, 2258, 2292, 2295, 2828
v.+da 2196
v.+dur 687
v.+ı (yük.) 89, 475, 666, 1211, 2351
v.+ı (iye.) 2816
v.+ıla (iye.) 1217
v.+ın 759
v.+ını 1757
v.+uñ 1914
v.+uña 2590
v.+uñdan 2687
- vuşül (Ar.)**: Ulaşma, erişme.
vuşül bul- (Ar.+T.): Erişmek, ulaşmak.
vuşül b.-dı 911
- vü (Far.)**: bk. u, ü.
v.+Ø 4, 14, 33, 33, 75, 116, 138, 178, 206, 207, 220, 231, 237, 237, 239, 246, 282, 346, 356, 373, 378, 465, 481, 539, 546, 547, 547, 686, 700, 733, 734, 787, 803, 803, 905, 905, 907, 915, 916, 928, 942, 992, 1012, 1041, 1068, 1086, 1095,

- 1101, 1101, 1102, 1103, 1124,
1208, 1211, 1213, 1224, 1239,
1242, 1278, 1323, 1370, 1397,
1454, 1474, 1481, 1530, 1588,
1593, 1607, 1674, 1708, 1710,
1711, 1712, 1734, 1755, 1831,
1899, 1932, 1938, 1938, 1944,
1946, 1946, 1971, 1989, 2004,
2008, 2011, 2011, 2017, 2023,
2027, 2035, 2045, 2055, 2086,
2094, 2099, 2112, 2112, 2114,
2127, 2127, 2136, 2138, 2188,
2209, 2214, 2214, 2273, 2353,
2357, 2447, 2511, 2511, 2518,
2530, 2546, 2599, 2603, 2612,
2662, 2677, 2724, 2797, 2805,
2808, 2810, 2819, 2828
- vücūd (Ar.):** İnsan gövdesi, beden,
vücut.
- v.+Ø 386, 423, 699, 711, 720, 785,
788, 791, 1338, 1406, 1615, 1625,
1796, 1978, 1995, 2080, 2597
- v.+a 1476, 1832, 2424, 2441
- v.+ı (yük.) 2508
- v.+ı (iye.) 1980
- v.+ıla (iye.) 1750
- v.+ın 2543, 2544
- v.+ından 2173
- v.+um 2384, 2387, 2466
- v.+uma 675
- v.+uñ 152, 700, 708, 721, 775, 948,
949, 950, 1395, 1401, 1405, 1460,
1933, 2189, 2197, 2440, 2683
- v.+uñda 1442, 1471, 1473, 1483,
1519, 1610, 2183
- vücūd bul- (Ar.+T.):** Meydana
gelmek.
- vücūd b.-dı 2211
- vücūd b.-duğı 2269
- vücūd vir- (Ar.+T.):** Meydana
getirmek, oluşturmak.
- vücūd v.-di 2003
- vücūd v.-dün 2610, 2622, 2771
- vücūda gel- (Ar.+T.):** Var olmak.
- vücūda g.-di 1943, 2506, 2789
- vücūda g.-irse 2180
- vüs‘at:** Genişlik, bolluk.
- v.+i (iye.) 1438, 2757
- v.+in 2054
- v.+inden 2757
- Y**
- ya (<Far. yā):** “Ve, veya, yahut yoksa,
fakat” anlamlarında bağlama edatı
olarak kullanılır.
- y.+Ø 18, 86, 109, 151, 187, 187,
689, 689, 746, 1564, 1821, 1821,
1849, 1849, 1849, 1856, 1867,
1867, 1921, 2022, 2022, 2022,

2450, 2515, 2520, 2520, 2594,
2662, 2662, 2705, 2743, 2809

yā (I) (Far.): bk. ya.

y.+Ø 171, 171, 344, 388, 515, 555,
649, 693, 718, 746, 850, 850, 954,
1007, 1039, 1064, 1109, 1109,
1125, 1131, 1131, 1131, 1148,
1185, 1191, 1193, 1193, 1355,
1378, 1464, 1464, 1564, 1564,
1804, 1870, 1918

yā (II) (Ar.): “Ey, hey” anlamlarında
hitap sözü olarak kullanılır.

y.+Ø 176, 176, 305, 453, 455, 459,
498, 525, 574, 574, 599, 599, 600,
602, 804, 833, 857, 857, 887, 888,
925, 925, 1274, 1377, 1815, 1823,
1972, 2513, 2535, 2537, 2546,
2575, 2588, 2592, 2592, 2631,
2633, 2638, 2640, 2642, 2642,
2654, 2657, 2684, 2690, 2695,
2703, 2704, 2705, 2706, 2707,
2708, 2709, 2710, 2727, 2730,
2730, 2776, 2782, 2785, 2786,
2786, 2788, 2788, 2793, 2793,
2798, 2798, 2798, 2832, 2835,
2835, 2835, 2836, 2837

yaban (<Far. yābān): Yabancı, el.

y.+dan 1199

yabana at- (Far.+T.): Değer
vermemek.

yabana a.-ma 2458

yabana şal- (Far.+T.): Savuşturmak,
savmak.

yabana ş.-mağıl 2463

yābis (Ar.): Kuru.

y.+Ø 1854

yad: Yabancı, uzak olan kişi.

yad it-: Uzaklaştırmak,
yabancılaştırmak.

yad i.-di 1136

yād (I): Yabancı.

yād ḳal-: Yabancı olmak, uzak
sayılmak.

yād ḳ.-madı 1416

yād (II) (Far.): Hatırlama, anma.

yād eyle- (Far.+T.): Hatırlamak.

yād e.-di 578, 1618

yād e.-yüp 2785

yād it-, -der (Far.+T.): Hatırlamak,
anmak.

yād i.-diler 1673

yād i.-eler 91^a/11

yāf (<Far. yāfe): Boş.

y.+Ø 137

yağ: Eskiden şamdana koyulup
yakılarak aydınlatmada kullanılan
sıvı madde.

y.+ı (iye.) 1985

yağ-: 1. Yağmurun gökten düşmesi.

y.-a (z.f.) 214

- y.-ar 217, 221
y.-arisa 191
2. Üst üste, çok gelmek.
y.-ar 219, 221, 1936
- yağdur-:** Yağmurun yağmasını sağlamak.
y.-ursa 2346
- yağmur:** 1. Yağmur, yağış.
y.+Ø 191, 214, 221
y.+durur 2195
y.+ı (yük.) 1341, 1343, 1344, 2346
y.+lar 580
2. Çokluk, bolluk.
y.+ı (iye.) 215, 217, 219, 222
y.+la 218
y.+ları 1936
y.+larından 218
- yağşı:** İyi güzel.
y.+Ø 1347
- yağşı:** bk. yağşı.
y.+Ø 143, 144, 144, 145, 146, 374, 1351, 1351, 1435, 1633
- yāḥu (<Far. yāḥūd):** Yahut, veya.
y.+Ø 1564, 1590, 1871, 2690
- yāḥū (<Far. yāḥūd):** bk. yāḥu.
y.+Ø 118, 886, 1131, 1284, 2022, 2022, 2057, 2088
- yaḥud (<Far. yāḥūd):** Yahut, veya.
y.+Ø 1110
- yāḥūd (Far.):** Veya, yahut.
- y.+Ø 187, 649, 690, 718, 1039, 1215, 1943
- yaḥ-:** Yakmak, ateşe vermek.
y.-a 1023
y.-ar 735, 2092
y.-ayum 2384
y.-ma 2382, 2792
y.-madan 1590
y.-mayam 1217
- yaḥa:** Giysilerin boyna gelen kısmı.
yaḥamı al-: Kavga etmek.
yaḥamı a.-maya 2411
- yaḥalan-:** Ele geçirilmek.
y.-ur 2417
- yaḥar-:** Israrla istemek, yalvarmak.
y.-avuz 2352
- yaḥın:** Uzak olmayan, araları fazla olmayan.
y.+Ø 71, 87, 700, 923, 1585, 1689
y.+da 2271
y.+dağı 1524
- yaḥıncaḥ:** Pek yakın, çok yakın.
y.+Ø 860
- yaḥınlık, -ḡı:** Yakın olma durumu.
y.+ından 895
- yaḥış-:** Uygun olmak, iyi karşılanmak.
y.-maz 9
- yaḥīn (Ar.):** Sağlam bilgi, kat'i olarak bilme.

- y.+Ø 26, 209, 254, 563, 567, 590,
836, 939, 1004, 1005, 1066, 1406,
1408, 1423, 1638, 1707, 1774,
1800, 1821, 1840, 1859, 1868,
1937, 1981, 2392, 2402, 2573,
2731, 2830
- yaklaş-:** Yaklaşmak.
y.-u 2619
- yakşılık, -ğı:** İyilik.
y.+uñ 442
- yalan:** Doğru olmayan, gerçeğe
uymayan söz.
y.+Ø 576, 578, 1269, 1873, 2778
y.+ı (iye.) 590
y.+uñ 577
- yalancı:** Yalan söyleyen kişi.
y.+Ø 1274
- yalınlan-:** Alevlenmek, yanmak.
y.-ur 2410
- yalnız:** Yalnız, tek başına.
y.+Ø 1215
- yalnız:** Sadece, bir tek.
y.+Ø 897
- yalvar-:** Birinden ısrarla, kendine
acındıracak sözlerle, saygılı bir
biçimde bir şey istemek.
y.-alum 89, 2381
y.-asın 2364, 2485
y.-avuz 2352
y.-dum 2447
- y.-maya 525
y.-uruz 2536
- yan:** 1. Bir şeyin kenarı.
y.+Ø 2148
2. Taraf, yön.
y.+Ø 1616
y.+ındadır 1439
- yan-:** 1. Yanmak, tutuşmak.
y.-a 767, 1081
y.-alar 2802
y.-am 2443
y.-ar 173, 177, 530, 2410
y.-aram 922, 923
y.-arısı 532
y.-aruz 2623
y.-mağ-durur 2802
y.-maz 1985
y.-miş 2720
y.-mişuz 1783
y.-sun 532
2. Işık vermek.
y.-a 1759
y.-maz 1293
3. Çok üzülme.
y.-ar 77
y.-ıban 2268
4. Zarara, kötülüğe uğramak.
y.-aruz 2267
5. Birleşik fiil yapar.
bk. **yüregi yan-**.

yaña: Tarafa, yöne, yana; tarafta; taraftan.

y.+Ø 467, 722, 788, 792, 1187, 1411, 1631, 1635, 1639, 2016, 2141, 2165, 2171, 2414, 2483, 2605, 91^a/10

y.+dan 1150, 2055, 2062, 2063, 2451

y.+sından 2061

yandur-: Ateşe vermek, yakmak.

y.-ma 669, 672

y.-ur 261

yanık: Yanmış olan yerde kalan iz.

y.+ları 2478

yañıl-: Yanılmak, aldanmak.

y.-up 1142, 1548

yañilt-, -dır: Yanılmasına yol açmak.

y.-ısar 1157

yañı (Ar.): “Demek, şu demek ki” anlamlarında kullanılır.

y.+Ø 346, 357, 395, 415, 423, 447, 578, 595, 619, 721, 733, 754, 760, 917, 923, 937, 1037, 1053, 1062, 1093, 1140, 1143, 1413, 1475, 1619, 1629, 1638, 1643, 1662, 1803, 1943, 2111, 2113, 2149, 2337, 2788, 4^a/1, 4^a/11

yanuğ: bk. yanık.

y.+Ø 847

yanuğ: Yanmış olan, yanık.

y.+Ø 1283

yañult-: bk. yañilt-.

y.-dılar 2435

yap-: 1. Ortaya koymak, meydana getirmek, oluşturmak.

y.-asın 2135

y.-dı 655, 719, 721

y.-dığuñ 2439

y.-dılar 729, 2446

y.-sun 2282

2. Olmasına yol açmak.

y.-duğuñuñ 656

3. Suçu bir başkasına yüklemek.

y.-duñ 604

4. İmar etmek.

y.-mağ 118

yapdur-: İmar etmek.

y.-dı 748

yapıl-: 1. Oluşturulmak, meydana getirilmek.

y.-dı 148

y.-ur 821

2. Birleşik fiil yapar.

bk. **göñli yapıl-.**

yapısuz: Yapısı olmayan, yapılmamış.

y.+Ø 719

yapış-: Birleşik fiil yapar.

bk. **etegüme yapış-.**

yapraq-, -ğı: Bitkilerin genellikle yeşil renkli ve çeşitli şekillerde olan kısmı.

- y.+ı (iye.) 1564, 1591, 2085
y.+lar 2027
y.+ları 83
- yār (Far.):** Sevgili, dost.
y.+Ø 261, 345, 402, 664, 723, 826,
897, 900, 938, 940, 958, 958,
1161, 1184, 1230, 1234, 1353,
1365, 2361, 2380, 2382
y.+e 1106, 2140, 2361
y.+ı (yük.) 2132
y.+ı (iye.) 2359
y.+ına 2382, 2382
- yār it- (Far.+T.):** Birini çok sevilen
biri olarak görmek.
yār i.-düm 2133
- yar-:** Bölmek, ayırmak.
y.-ar 196
- yara:** Dert, üzüntü.
y.+Ø 2407
y.+dan 2472
y.+lar 106
y.+ña 1788
y.+sın 1572
y.+sına 307, 1118, 2684
y.+ya 1915
- yaradıl-:** Yaratılmak, yoktan var
edilmek.
y.-an 1986
y.-dı 1536, 1986
y.-mış 2011, 2760
- y.-mışdur 1800
- yarak, -ğı:** Hazırlık, tedbir.
yaragūñ kıl-: Hazırlanmak.
yaragūñ k.-ur 1625
yaragūñ kıl-: Hazırlık yapmak,
hazırlanmak.
yaragūñ k.-Ø 151
- yarala-:** İncitmek, kırmak.
y.-yan 2407
- yaralu:** Yarası olan.
y.+lar 1118
- yaramaz:** Kötü, fena.
y.+Ø 342, 767
y.+dan 146
- yaraş-:** Yakışmak, uygun düşmek.
y.-ur 2338
- yaraşdur-:** Yakıştırmak.
y.-am 600
- yarat-:** Olmayan bir şeyi var etmek.
y.-dı 1429, 2039
y.-dum 787, 788, 789, 790
y.-miş 2377
y.-tı 4^b/7, 4^b/8
y.-up 1338, 1730
y.-ursın 2719
- yardum:** Yardım.
yardum ol-: Yardım edilmek, destek
olmak.
yardum o.-mazısa 997
- yare:** bk. yara.

- y.+Ø 2545, 2552
y.+ler 113
y.+sin 1606
yāren (<Far. yārān): Dostlar.
y.+lere 1036
yarı: Bir bütünü oluşturan iki eşit parçadan her biri.
y.+sı 1006, 1006
yarın: Bugünden sonraki gün, ertesi gün.
y.+Ø 46
y.+a 1410, 1414
yārī (Far.): Yardım.
yārī kııl- (Far.+T.): Yardım etmek.
yārī kı.-a 321
yārī kı.-a-mı 1106
yarlığa-: Affetmek, suç bağışlamak.
y.-ğıl 2837
yasdıķ, -ğı: Başın altına koymak veya sırtı dayamak için kullanılan, içi yün, pamuk, kuş tüyü, ot vb. doldurulmuş küçük minder, yastık.
y.+uñ 164
yāsemīn (Far.): Beyaz, kırmızı veya sarı renkli, kokulu çiçekler açan bir ağaççık.
y.+Ø 471
yasta-: Yaslamak, dayamak.
y.-yan 202
- yaş:** 1. Islak, nemli.
y.+Ø 826, 909, 2322
2. Gözden akan sıvı, gözyaşı.
y.+Ø 598, 1169, 2327
y.+ı (iye.) 106
y.+ın 544, 692, 2462
y.+ını 2322
yaşlu: Islak, nemli olan.
y.+Ø 2322, 2524
yat-: 1. Uyumak veya dinlenmek için yatağa girmek.
y.-mış 700
y.-uriken 1191
y.-uruz 908
2. Bir yere boylu boyunca uzanmak.
y.-ur 559, 849
yavı: Kayıp, yitik; gizli, saklı.
y.+dur 797
yavı ol-: Kaybolmak.
yavı o.-a 876
yay (I): Bahar.
y.+Ø 2646, 2819
yay (II): Ok atmaya yarayan, iki ucu arasına giriş gerilmiş, eğri ağaç veya metal çubuk.
y.+Ø 2820
yayaķ: Yürüyerek giden, yaya.
y.+Ø 2724
yaz: Yaz mevsimi, ilkbaharla sonbahar arasındaki sıcak mevsim.

- y.+Ø 2057, 2115, 2646, 2819
- yaz-:** Yazı ile anlatmak, yazıya dökmek.
- y.-a 1845
- y.-anı 2837
- y.-maz 1846
- yazı:** Ova, ıssız kır.
- y.+ları 844
- yazıl-:** Yazma işi yapılmak, kaydedilmek.
- y.-anı 1847
- y.-dı 1973, 2546
- y.-ur 1275
- yazlı:** Yazılı, yazılmış.
- y.+Ø 2033
- yazuk, -ğı:** Günah.
- yazuğa bat-:** Çok günah işlemek.
- yazuğa b.-maya 1090
- yed (Ar.):** Kuvvet, güç.
- y.+Ø 2702
- yedi:** 1. Altıdan sonra gelen sayı, yedi.
- y.+Ø 842, 968, 983, 1314, 1314, 1314, 1314, 1315, 1315, 1316, 1423, 1423, 1423, 1423, 1529, 1529, 1530, 1532, 1532, 1533, 1534, 1534, 1582, 1595, 1596, 1596, 1597, 1597, 1598, 1599, 1705, 1737, 2308, 2310, 2551, 2556, 2631
2. Yedi kişilik evliya topluluğu.
- y.+ye 1531, 1531, 1598
- y.+yile 1313
- yediler:** Yedi kişilik evliya topluluğu.
- y.+Ø 1530, 1545
- y.+i (yük.) 1312
- yedinci:** Yedi sayısının sıra sayı sıfatı, sırada altıncıdan sonra gelen.
- y.+Ø 1137
- yeg:** Daha iyi, daha üstün.
- y.+Ø 440, 1014, 1680, 2375
- yek (Far.):** Bir, tek.
- y.+Ø 1062, 2694
- yeksānī (Far.):** Birlik, beraberlik.
- y.+Ø 1062
- yelte-:** Teşvik etmek, yönlendirmek.
- y.-yen 1001
- yemen (Ar.):** Tülbent.
- y.+den 1524
- yemiş:** Meyve.
- y.+üñ 2028
- yemişe dizil-:** Ağaç için meyve vermeye hazır olmak.
- yemişe d.-e 1983
- yenüden:** Yeniden, tekrar.
- y.+Ø 564
- yer:** Mevki, yer.
- y.+de 196
- y.+den 1440
- y.+i (iye.) 134, 242
- y.+idür 355

yer-: Birinin veya bir şeyin kusurlarını ortaya koymak, hicvetmek.

y.-mez 1817

ye's (Ar.): Elem, keder, üzüntü.

ye'se düş- (Ar.+T.): Üzülme.

ye'se d.-meye 1056

yet-: 1. Bir gereksinimi karşılayacak, giderecek nicelikte olmak.

y.-en 2209

y.-miyince 777

2. Ulaşmak, yetişmek.

y.-diler 283

y.-meyen 1004

y.-miş 931

yetim (<Ar. yetīm): Babası ölmüş olan çocuk.

y.+ler 655

yetīm (Ar.): bk. yetim.

y.+Ø 652

yetiş-: Ulaşmak, ermek.

y.-dügi 196

y.-e 885, 1229

y.-igeldi 1634

y.-mese 2052

y.-mez 9, 87, 1092

y.-ür 522, 522, 999, 1734

yetişdür-: Ulaştırmak.

y.-em 424

y.-ürler 69

yetmişer: Yetmiş sayısının üleştirme sayı sıfatı.

y.+Ø 931, 931

yevm (Ar.): Gün.

y.+Ø 209, 819, 934, 2658, 2831

yığ-: Biriktirmek.

y.-mağıl 2429

yık-: Birleşik fiil yapar.

bk. **göñlin yık-**.

yıkıl-: 1. Çökmek, göçmek.

y.-a 733

y.-mış 727

2. Birleşik fiil yapar.

bk. **göñli yıkıl-**.

yıl: Dünya'nın, Güneş çevresinde tam bir dolanım yapması için geçen süre, sene.

y.+Ø 943, 1113, 1967, 1986, 2211, 2369, 2552, 2605

y.+a 939

y.+dan 1534

y.+lar 2327

y.+larılan 2160

yılan: Yılan, sürüngen bir hayvan.

y.+Ø 2081

yıldız: Yıldız, gece gökte görülen Ay ve Güneş'ten daha küçük bir görünümüne sahip parlak cisimler.

y.+Ø 1315

yılduz: bk. yıldız.

- y.+Ø 698, 704, 704, 2183
y.+a 1529
y.+ı (iye.) 1460
y.+ıla 750
y.+ları 841
y.+larıñ 1425, 1432
y.+uñ 716, 2244
- yıllık:** Yıl miktarında, tutarında.
y.+Ø 861
- yımışak:** Yumuşak.
y.+Ø 2297
- yırtıcı:** Vahşi, yırtıcı.
y.+Ø 1367
- yi-:1.** Ağızda çiğneyerek yutmak.
y.-dügince 1304
y.-meden 895
y.-meginde 1302
y.-megine 2128
y.-mek 351, 389, 581, 901, 1617,
1764, 1766
y.-mekden 908
y.-mekdür 1391
y.-mesine 1486
y.-meye 1041, 1303
y.-meyince 401
y.-mez 2336, 2816
y.-mezleridi 648
y.-ye 1304
y.-yüp 289, 374, 1342
- 2.** Harcamak, tüketmek.
y.-ye 489
y.-yiben 2162
y.-yüben 137
- 3.** Faydalanmak, kendine yararlı olan kısmını almak.
y.-Ø 336
- 4.** Birleşik fiiller yapar.
bk. **gam yi-**, **haqqını yi-**, **harām yi-**.
- yidi:** Altıdan sonra gelen sayı, yedi.
y.+Ø 46, 220, 853, 1050, 1178, 2183,
2183, 2183, 2200, 2551
- yidil-:** Birinin kılavuzluğunda gitmek.
y.-meyüp 40
- yidiler:** bk. yediler.
y.+Ø 1595
- yidür-:** Yemesini sağlamak, yedirmek.
y.-e 378, 380
- yig:** bk. yeg.
y.+Ø 251, 792, 943, 944, 1941, 2122,
2173
y.+di 517
y.+durur 45, 2396
y.+dür 73, 1756
- yigirek:** Daha iyi, üstün.
y.+Ø 203
- yigirmi:** Yirmi sayısı.
y.+Ø 1010, 1122, 2153, 91^a/7
- yigit:** Delikanlı, genç erkek.
y.+Ø 1099, 1550, 2070, 2073
- yigle-:** Yüklemek, getirmek.

- y.-r 2409
- yigrek:** bk. yigirek.
- y.+Ø 1049, 1149, 1340
- yil:** yel, rüzgar.
- y.+Ø 118, 119, 148, 466, 1812, 2573
- y.+den 1666
- y.+durur 2195
- y.+e 138, 2490
- y.+i (iye.) 487, 487, 1395, 2189
- y.+idür 1020
- y.+ine 2043
- yimek, -gi:** Yenmek için pişirilip hazırlanmış yiyecek, aş.
- y.+Ø 1766
- y.+in 648
- y.+le 387
- y.+lerinden 2336
- yimiş:** Yemiş, meyve.
- y.+Ø 649
- yine:** Gene, yine, tekrar, yeniden, bir daha.
- y.+Ø 81, 283, 360, 373, 385, 445, 447, 462, 479, 556, 643, 936, 1107, 1108, 1108, 1114, 1114, 1115, 1115, 1116, 1226, 1343, 1625, 1645, 1654, 1953, 1955, 2015, 2028, 2029, 2142, 2529, 2695
- yinül-:** Ağırılığı azalmak, hafiflemek.
- y.-ür 81
- yir-:** Uzaklaştırmak.
- y.+inüz 2264
- yir:** 1. Gezinilen, ayakla basılan taban, yeryüzü.
- y.+Ø 1683, 1812, 2026, 2445, 2551, 2667, 2760, 2798
- y.+de 27, 837, 845, 1206, 1242, 1338, 1353, 2644
- y.+deki 580
- y.+dekin 1431
- y.+den 217, 2445
- y.+dür 2187
- y.+e 221, 828, 1341, 2484, 2714
- y.+i (yük.) 416, 2669
- y.+ile 484
- y.+imüz 1649
- y.+imüzden 2263
- y.+leri 214, 2346
2. Mekan, yer.
- y.+Ø 285
- y.+de 288, 801, 1773, 2014, 2017, 2057, 2202, 2269, 2300, 2786, 2790
- y.+den 1575, 2395, 2402
- y.+e 191, 289, 506, 1668, 1977, 2018, 2038, 2096, 2394
- y.+i (yük.) 191, 214, 2394
- y.+i (iye.) 191, 414, 1422, 1586
- y.+imüz 1637
- y.+ine 133

- y.+üñ 2163
- 3. Bir olayın geçtiği veya geçeceği bölüm, mahal.**
- y.+de 111
- y.+den 1463, 1464,
- y.+e 534, 535, 1555, 1592, 1794
- 4. Aşağıda olan, aşağı.**
- y.+de 1028
- 5. Durum, konum, vaziyet.**
- y.+de 1518
- y.+e 1236
- y.+in 1430
- y.+inde 2216
- 6. Yaşanılan yer.**
- y.+üñ 2387
- yire çal-:** Kavga etme sonucu birini yere doğru atmak.
- yire ç.-maya 2411
- yirine getir-:** Uygulamak, yapmak.
- yirine g.-mezler 3^b/9
- yirine:** Bir şeyin veya bir kimsenin yerini almak üzere.
- y.+Ø 348, 728, 1262, 2104, 2686, 91^a/9
- yiryüzi:** Yeryüzü, Dünya.
- y.+nde 42
- y.+nüñ 1716
- yit- (I):** Bir gereksinimi karşılayacak, giderecek nicelikte olmak.
- y.-di 931
- y.-dügi 1065
- y.-dügince 1042
- y.-ecek 357
- y.-er 1032, 1491, 1613, 1755
- y.-mese 996
- y.-meyeni 2209
- y.-mez 402
- y.-tigüni 1225
- yit- (II):** Yetmek, bir yere ulaşmak.
- y.-e 444, 654
- y.-meyen 204
- y.-ti 1919
- yiti:** Yedi sayısı.
- y.+Ø 2430
- yitir-:** Kaybetmek, yitirmek.
- y.-diler 2480
- y.-ür 359
- yitiş-:** 1. Ulaşmak, ermek, varmak.
- y.-Ø 2823
- y.-di 2308
- y.-düm 441
- y.-e 103, 358, 1100
- y.-eler 69
- y.-icek 410
- y.-mese 1410
- y.-mez 1390
- y.-üñ 1784
- y.-ür 1024, 1776, 2292, 2495
- y.-ürsüz 993, 994
- 2. Deyim oluşturur.**

- bk. **birine biñ yitiş-**.
- yitişdür-**: Yetiştirmek, ulaştırmak.
 y.-Ø 1377
 y.-ür 2496
- yitür-**: 1. Kaybetmek, yitirmek.
 y.-dügi 1231
 y.-düñ 2165
 y.-me 1017
 y.-memekdür 357
 y.-meye 358
 y.-mez 442
2. Ulaşmak, bir yere varmak.
 y.-diler 2129
3. Birleşik fiil yapar.
 bk. **şükriini yitür-**.
- yitüril-**: Çıkartılmak, arttırmak, bir şeyin miktarını yükseltmek.
 y.-di 91^a/8
- yiyesi**: Yiyecek, yemek.
 y.+leri 1303
- yiynicek**: Kolaylıkla, çok kolay bir şekilde.
 y.+Ø 1151
- yog**: Aksi durumda, aksi halde.
 y.+Ø 1275
- yoğırıl-**: Yoğurma işi yapılmak, yoğrulmak.
 y.-ısar 1967
- yoğrıl-**: bk. yoğırıl-.
 y.-dı 1973
- yoğrul-**: bk. yoğırıl-.
 y.-madı 1724
- yoğur-**: Katı ile sıvı maddenin özdeşleşmesi için onları iyice karıştırmak.
 y.-dı 1173
 y.-dum 1715, 1716
- yoğsa**: Bir düşüncenin, bir davranışın, bir tutumun ters olma ihtimalini anlatmak için kullanılır.
 y.+Ø 1508, 1620
- yoğsul**: Yoksul, fakir.
 y.+Ø 178, 703, 2817
- yok, -ğı**: Bulunmayan, mevcut olmayan (nesne, kimse vb.), var karşıtı.
 y.+Ø 1, 4, 10, 22, 63, 70, 70, 142, 147, 168, 182, 211, 274, 349, 466, 592, 611, 614, 647, 734, 740, 747, 747, 837, 886, 1026, 1065, 1103, 1199, 1206, 1257, 1268, 1283, 1369, 1381, 1385, 1389, 1419, 1613, 1707, 1708, 1724, 1796, 1796, 1832, 1832, 1961, 1966, 1966, 2305, 2323, 2360, 2377, 2401, 2483, 2501, 2516, 2551, 2584, 2584, 2586, 2593, 2593, 2593, 2594, 2600, 2622, 2728, 2730, 2762, 2809
 y.+dur 1, 10, 317, 402, 499, 534, 545, 727, 734, 1082, 1241, 1251,

- 1270, 1292, 1508, 1713, 1782,
1791, 1830, 1975, 1981, 2305,
2461, 2483, 2635, 2635, 2635,
2635, 2644, 2717, 2728, 2738,
2738, 2774, 2774, 4^b/5
y.+durur 155, 469, 511, 520, 534,
562, 659, 781, 1725, 2249, 2299,
2302, 2796, 2806
y.+ıdı 465, 712, 1206, 1208, 1515,
2208
y.+ımış 1111
y.+ısa (yokısa) 153
y.+ısa (yoğısa) 1036
y.+iken 1709, 2508
y.+larda 1397
y.+udı 1946
yok ol-: Bulunmamak, sonu gelmek,
tükenmek.
yok o.-urdu 1410
yoğı var it-: Yaratmak, yeryüzünde
olmayı var haline getirmek
yoğı var i.-düm 2133
yokla-: 1. Durum, bilgi, niyet vb.
belirlemeye veya anlamaya
çalışmak.
y.-mayup 62
2. Aramak, araştırmak.
y.-r 1559
y.-yup 283
- yokluk, -ğı:** Yok olma, bulunmama
durumu.
y.+Ø 879, 1033
y.+dan 1796
y.+ı (yük.) 237
y.+ın 879, 880
yokluk, -ğı: bk. yokluk.
y.+Ø 2502
y.+ın 2491
y.+ına 881
yoksa: Bir düşüncenin, bir davranışın,
bir tutumun ters olma ihtimalini
anlatmak için kullanılır. “Aksi
takdirde” anlamında kullanılan bir
söz. krş. yoğsa.
y.+Ø 226, 264, 750, 1322, 2013,
2148, 2162, 2516
yol: 1. Gececek yer, bir yerden başka
bir yere giderken geçilen yer;
yürümeye ve gitmeye uygun yer.
y.+Ø 166, 444, 557, 1060, 1927
y.+a 122, 233, 271, 387, 388, 2047
y.+da 323, 324, 386, 1719, 2156
y.+dan 376, 632, 860, 1656
y.+dur 243
y.+ı (iye.) 461, 1069, 1782, 2191
y.+ıla 271, 2142
y.+ın 736, 1300
y.+ına 455, 1068, 2436
y.+ından 736

y.+ları 228, 233, 988, 1656

y.+ların 1653

y.+larına 1811

y.+um 2227, 2437

y.+uñ 1627, 1627

y.+uñda 2596

y.+uñı 1922

2. Usul, yöntem.

y.+ını 54

3. Çizgi, gaye, maksat, yol.

y.+a 887, 1232, 1237, 1781

y.+da 377

4. Uğruna, uğruna.

y.+ına 504

y.+ında 129, 427, 431, 1052, 2325,
2359, 2399, 2401, 2606

y.+ıñuzda 99

5. Vasıta, iki şey arasında aracı olan
şey.

y.+Ø 852, 935, 1231, 2048

y.+durur 1231

y.+ları 747

yol aç-: Yer etmek.

yol a.-an 1236

yol açıl-: Yer bulunmak, yer
edilmek.

yol a.-a 1299, 2168

yol a.-dı 1603

yol bul-: Bir şeye erişmek için fırsat,
aracı bulmak; bir şeye yönelmek.

yol b.-a 1853, 2029

yol b.-asın 949

yol b.-dı 1421, 1462, 2366

yol b.-dılar 227

yol b.-ımaz 354

yol b.-ısar 1227

yol b.-mazam 2389

yol b.-ur 506, 1421

yol eyle-: Bir şeyi aracı, vasıta
yapmak.

yol e.-miş 854

yol e.-ye 2151

yol göster-: Kılavuzluk etmek, yolu
bilmeyene anlatmak, tarif etmek.

yol g.-e 1123

yol g.-eyim 2295

yol ol-: Sebep olmak,
gerçekleşmesine neden olmak.

yol o.-ur 2412

yol vir-: Müsaade etmek, izin
vermek.

yol v.-mez 2456

yola gir-: Yürümeye başlamak, yola
koyulmak.

yola g.-Ø 279

yola g.-diler 281

yolı tut-: Bir usul, yöntem edinip onu
devam ettirmek.

yolı t.-Ø 1231

yoluña urbān it-, -der: Birinin uğruna öldürmek, yok etmek, ortadan kaldırmak.

yoluña urbān i.-evüz 454

yol-: Çekip koparmak.

y.-asın 1894

yoldaş: Arkadaş, dost.

y.+Ø 279, 370, 1637, 1649, 1866, 2301, 2352, 2361, 2367, 2370, 2404, 2552, 2815

y.+dur 376

y.+durur 1665

y.+ı (iye.) 633, 1634, 1650, 1652, 2353

y.+ıdur 2306

y.+ına 378

y.+ını 1727, 2365

y.+larum 2443

y.+um 1640, 1657, 2299, 2373

y.+uma 612, 1654

y.+umuz 380

y.+umuzu 377

y.+uñ 1527

yoldaş idin-: Arkadaşlık etmek.

yoldaş i.-me 1896

yoldaş it-: Birini ya da birşeyi kendine arkadaş etmek. **krş. refik it-.**

yoldaş i.-di 374

yoldaşlık: “Arkadaşlık” anlamına gelip birleşik fiiller yapar.

yoldaşlık eyle-: Arkadaş, dost gibi yardım etmek.

yoldaşlık e.-Ø 2371

yoldaşlık it-: Arkadaşlık etmek, dostluk ilişkisi kurmak.

yoldaşlık i.-dün 2366

yor-: Alıkoymak.

y.-maz 418

yorı-: Gitmek, üzerine doğru gitmek.

y.-yın 2338

yorıl-: Yorulmak, yorgun düşmek.

y.-ur 2607

yön: Bir yere gitmek için izlenen yol, cihet, istikamet.

y.+ini 1018

y.+ün 2163

yönel-: Belli bir yön tutmak, yüzünü belli bir yöne doğru çevirmek.

y.-mek 3^b/10

yöre: Çevre, etraf.

y.+sine 1703

y.+şide 466

yu-: Yıkamak.

y.-Ø 802, 2792

y.-duça 766

y.-ıl 782, 1889

y.-ma 2309

y.-maziken 2699

- y.-r 767, 2310
y.-rısan 774
y.-rsañuz 770
y.-ya 1286, 1845
y.-yanlara 769
y.-yar 2155
y.-yılmaz 2652
- yuğaru:** Yukarı, aşığı karşıtı.
y.+Ø 576, 924, 1436, 1436, 1742
y.+ya 1028
- yum-:** Kapamak, sıkarak kapalı duruma getirmek.
y.-ar 1289
y.-az 2319
y.-incaya 634, 862
- yumşat-, -dur:** Yumuşatmak, yumuşak hale getirmek.
y.-ur 2094
- yumurta:** 1. Tavuk yumurtası.
y.+Ø 649
2. Kanatlı hayvanların çoğalmasını sağlayan kabuklu bir madde.
y.+dan 1182
- yun-:** Yıkanmak.
y.-Ø 784
y.-asın 783
- yurt, -dı:** Yurt, memleket.
y.+ı (iye.) 226
- yut-:** Ağızda bulunan bir şeyi yutağa geçirmek.
y.-maduğ 1289
y.-mağ 1288, 2615
- yuy-:** Yıkamak.
y.-mayınca 1846
- yüce:** Yüksek, büyük, ulu.
y.+Ø 461, 1429, 1431, 2187
y.+de 1430
y.+dür 1427, 1443, 1743
y.+ye 2335
- yücelik:** Büyüklük, ululuk.
y.+de 466
- yügrük:** Hızlı giden, çabuk.
y.+Ø 1011
- yük:** Yük, ağırlığı olan ve taşınan şeyler.
y.+i (yük.) 2689
y.+i (iye.) 2568
- yürek, -gi:** Yürek, kalp.
y.+Ø 2140, 2378
y.+de 106, 1915
y.+den 1396, 2312
y.+i (iye.) 177, 993, 1384
y.+im 2472
y.+in 2075
y.+inde 173, 2378
y.+ine 38
y.+ümde 305
y.+ümden 2443
y.+üme 301
y.+ümi 603, 2421, 2444

- y.+üñ 602
y.+üñi 2407
- yüri-:** Yürümek, gitmek.
y.-Ø 542, 636, 1209, 2001, 2380
y.-diler 281
- yürü-:** bk. yüri-.
y.-mekden 644
- yüz (I):** Doksan dokuzdan sonra gelen sayının adı, yüzler basamağı.
y.+Ø 257, 754, 985, 985, 987, 988, 988, 997, 1113, 1275, 1562, 1718, 1724, 1737, 1986, 2102, 2169, 2624, 2671
y.+dür 986
y.+e 1034
y.+ler 254
y.+lerüñ 984
- yüz (II):** 1. Çehre, surat, sima.
y.+Ø 41, 576, 793, 793, 1412, 1720, 2497
y.+e 1098, 1409, 1412
y.+i (yük.) 1409
y.+i (iye.) 134, 240, 576, 1274, 1276, 1290, 1408, 2167, 2838
y.+in 1955, 2455
y.+ine 790, 1413, 1536, 1569, 2106
y.+ini 392, 1105, 1321
y.+ler 88
y.+lerin 2794
y.+lerini 2432
- y.+üm 2421
y.+üme 613, 1565
y.+ümi 613, 1588
y.+ümüz 2725
y.+ümüzü 80
y.+ümüzüñ 2456
y.+üñ 782, 1999
y.+üñe 1559, 1561, 1562, 2384
y.+üñi 625, 641, 1186, 1892, 1993, 2083
- 2. Yüzey, satıh.**
y.+i (iye.) 847, 848
- yüz ur-:** Bir şey istemek.
yüz u.-asın 2362
- yüzin dut-:** Yönelmek.
yüzin d.-dı 2500
- yüzden:** Sebep, nedenden.
y.+Ø 1413, 1413
- yüzlü:** Yüzü herhangi bir özellikte olan.
y.+Ø 558
y.+dür 1411
- Z, Ẓ, Z̤, Ž**
- zād (Ar.):** Yiyecek, azık.
z.+Ø 717, 983, 1268, 1350
z.+umuz 2639
- zād eyle- (Ar.+T.):** Yolluk hazırlamak.
zād e.-yüp 279

zâf (Ar.): Zayıflık, kuvvetsizlik.

z.+Ø 657

z.+ları 426

zâfi (Ar.): Güçsüzlük, zayıflıkla ilgili.

z.+Ø 2270

zâhid (Ar.): Dinin buyruklarını yerine getiren, haramdan kaçınan kimse.

z.+Ø 909

z.+e 1755

zâhidîn (Ar.): Dinin buyruklarını yerine getiren kimseler.

z.+Ø 2477

zâhir (Ar.): Görünen, açık, belli, meydanda.

z.+Ø 423, 913, 1851, 2068, 2100, 2304, 2311, 2384, 2532, 2549, 2549, 2556, 2682, 2696

z.+de 364, 2648

z.+den 480, 563, 570, 697, 761, 863, 959, 1049

z.+e 1957

z.+em 2298

z.+i (iye.) 4

z.+in 2113

z.+inde 2301

z.+inden 1293

z.+üñ 397, 810

zâhir it-, -der (Ar.+T.): Ortaya çıkarmak, görünür duruma getirmek.

zâhir i.-di 1960, 2003, 2016, 2039, 2202

zâhir i.-düñ 2756

zâhir i.-e 1951

zâhir i.-er 1691

zâhir kı- (Ar.+T.): Ortaya çıkarmak, görünür duruma getirmek.

zâhir kı.-ur 2556

zâhir ol- (Ar.+T.): Görünür duruma gelmek, görünmek.

zâhir o.-a 596, 758, 1958

zâhir o.-an 272, 1616

zâhir o.-dı 1676, 1970, 2771

zâhir o.-mayanı 752

zâhir o.-mayınca 1256, 1347

zâhir o.-maz 1264, 1291

zâhir o.-ur 1265, 1833, 1834

zâhirî (Ar.): Görünen, görünürdeki.

z.+Ø 1708

zaḥm (Far.): Yara.

z.+Ø 2472, 2613

z.+ı (iye.) 2419

z.+ıdur 2236

z.+ıma 2838

z.+uñ 1913

zaḥmet (Ar.): Güçlük, zorluk, sıkıntı.

z.+i (yük.) 1510, 1546

z.+i (iye.) 1896

zaḥmet çek- (Ar.+T.): Sıkıntı yaşamak.

- zaḥmet ç.-er 354, 401, 406, 2392
 zaḥmet ç.-dükde 4^a/15
- zaḥmeti çek-** (Ar.+T.): Sıkıntı yaşamak.
 zaḥmeti ç.-diler 288
 zaḥmeti ç.-er 421
 zaḥmeti ç.-esiz 278
 zaḥmeti ç.-megil 2271
- zaḥmetin çek-** (Ar.+T.): Bir şeyin zorluğunu üstlenmek.
 zaḥmetin ç.-mek 444
- zaḥmetleri çek-** (Ar.+T.): Sıkıntılar yaşamak.
 zaḥmetleri ç.-meyeyin 432
- zā'if** (Ar.): Zayıf, güçsüz.
 z.+Ø 600, 644, 1780, 2688
 z.+em 526
 z.+i (yük.) 1139
 z.+ler 1780
 z.+üz 2268
- zā'il** (Ar.): Sona eren, devamlı olmayan.
zā'il kıl- (Ar.+T.): Bitirmek, sona erdirmek.
 zā'il k.-a 1874
- zāir** (Ar.): Ziyaret eden.
 z.+i (iye.) 992
- zākir** (Ar.): Zikreden, anan.
 z.+Ø 20, 462, 1195, 2321
 z.+e 2184
 z.+idür 2784
- zākirāt** (Ar.): Zikredenler, birini ananlar, hatırlayanlar.
 z.+Ø 2321
- zāl** (Far.): Zalim, acımasız.
 z.+Ø 2833
- zālim** (Ar.): Zulmeden, haksızlık yapan.
 z.+Ø 63, 529
 z.+e 1394
- zām** (Ar.): Katma, ekleme.
zām eyle- (Ar.+T.): Eklemek, ilave etmek.
 zām e.-dük 91^a/8
- zamān** (Ar.): Bir işin, bir oluşun içinde geçtiği, geçeceği veya geçmekte olduğu süre, vakit.
 z.+Ø 145, 256, 257, 281, 412, 517, 593, 737, 751, 804, 859, 912, 967, 974, 1082, 1095, 1096, 1153, 1192, 1246, 1383, 1496, 1519, 1572, 1632, 1648, 1692, 1793, 1833, 1898, 2010, 2025, 2046, 2079, 2196, 2723, 2771, 2774, 2815
 z.+da 60, 130, 179, 299, 379, 4^b/4
 z.+dan 1628, 1664, 2026
 z.+dur 958
 z.+ıdur 690
 z.+uñ 2774
- zār** (Far.): 1. İnleme, ağlayış.

- z.+Ø 500, 500, 1485, 2120, 2317,
2464, 2465, 2484
- z.+ı (yük.) 84, 2404, 2475
- z.+ı (iye.) 1744, 1752
- z.+ıla 2361, 2479
- z.+lardan 2482
- 2. Birleşik fiiller yapar.**
- bk. **āh u zār eyle-**, **āh u zār it-**.
- zār it- (Far.+T.):** Ağlamak, inlemek.
- zār i.-diler 343
- zār i.-mesün 1997
- zarar (Ar.):** Zarar, ziyan.
- z.+Ø 657
- zarar gör- (Ar.+T.):** Kötü sonuca uğramak.
- zarar g.-mez 1547
- zārī (Far.):** 1. Ağlayıp sızlanma.
- z.+Ø 2797
- 2. Birleşik fiiller yapar.**
- bk. **āh u zārī eyle-**.
- zarr (Ar.):** Zarar.
- z.+ına 1881, 2114
- zāt (Ar.):** Kişi, kimse; kendi, öz.
- z.+Ø 628, 720, 815, 1252, 1347,
1856, 1952, 2004, 2008, 2100,
2256, 2579, 2581, 2664, 2740,
2805
- z.+a 945, 1838
- z.+da 1239
- z.+ı (yük.) 207, 1032
- z.+ı (iye.) 1946, 1953, 1959, 2526,
2539, 2581
- z.+ın 944
- z.+ına 1953, 2040, 2604
- z.+uñ 2539, 2579, 2695, 2729, 2769
- z.+uña 2580, 2635, 2716, 2717, 2774
- z.+uñda 2528, 2740, 2783
- z.+uñdan 2605
- z.+uñdur 2526, 2529, 2573, 2695
- z.+uñı 2529, 2608
- zāyīc (Ar.):** Yitik, kayıp.
- z.+Ø 1451
- zāyīc it- (Ar.+T.):** Yitirmek,
kaybetmek.
- zāyīc i.-dūñ 2519, 2714
- zāyīc i.-me 1019
- zāyīc i.-mez 2104
- zāyīc ol- (Ar.+T.):** Kaybolmak.
- zāyīc o.-maz 1024
- zāyil (<Ar. zāḥil):** Sona eren, devamlı olmayan.
- z.+Ø 1419
- zāyir (Ar.):** Ziyaret eden, görmeye giden.
- z.+Ø 1490
- zebān (Far.):** Dil, lisan.
- z.+Ø 589, 689, 694, 1311, 1768
- zeber (Far.):** Üst anlamına gelip,
birleşik fiil yapar.
- bk. **zīr ü zeber eyle-**.

zebūn (Far.): Zayıf, güçsüz.

zebūn it- (Far.+T.): Güçsüzleştirmek.

zebūn i.-mek 1620

zebūn kııl- (Far.+T.):

Güçsüzleştirmek.

zebūn kı.-mışdur 172

zehī (<Ar. zihī): “Bu, şu” anlamına gelir.

z.+Ø 2555, 2555, 2562, 2562

zehle (Ar.): Dalgalıklıkla unutma.

z.+si 1961

zehr (Far.): Zehir, ağı.

z.+Ø 162

z.+in 1346

zehr eyle- (Far.+T.): Huzursuz etmek.

zehr e.-me 671

zehr (Far.): bk. zehr.

z.+Ø 163

zekāt (Ar.): İslam’ın beş şartından biri.

z.+Ø 538, 726, 864, 882, 890, 891, 2584

z.+a 2037

z.+ı (yük.) 2753

z.+ın 886, 1044

z.+uñ 863

zekāt vir- (Ar.+T.): Müslümanlıkta, sahip olunan mal ve paranın kırkta birlik payını sadaka olarak dağıtmak.

zekāt v.-mek 867

zekāt v.-ür 881

zekī (Ar.): Temiz, halis, hali temiz olan kimse.

z.+Ø 591

zekī (Ar.): Zeka sahibi, çabuk anlayışlı.

z.+Ø 2557

zelīl (Ar.): Hor, hakir, aşağılanan.

z.+Ø 76, 574, 778, 889, 2637, 2715, 2747

z.+em 600

zemā'im (Ar.): Kötü, beğenilmeyen hâller.

z.+den 2576

zemāyim (<Ar. zemā'im): bk. zemā'im.

z.+Ø 1600

zemīme (Ar.): Yerilmeye uygun, kötü, fena hal ve hareketler.

z.+Ø 350, 388, 1332, 1662, 1669, 1682, 1686, 1686, 2064, 2306, 2625, 2640, 2660

zemīn (Far.): Yer, yeryüzü.

z.+Ø 25, 82, 792, 792, 1408, 1423, 1973, 2010, 2086, 2204, 2219, 2772, 2807

z.+den 1973

z.+inden 1485

zemm (Ar.): Yerme, kınama, ayıplama.

z.+Ø 1062

z.+i (yük.) 1761

zembeme (Ar.): Ezgili, nağmeli ses.

z.+Ø 1474

zen (Far.): Kadın.

z.+Ø 1163, 2076

z.+leridür 1128

zenb (Ar.): Günah, suç.

z.+üni 422

zenbîl (<Ar. zinbil): Zenbil, sepet.

z.+Ø 343, 344, 381, 382, 384

z.+üñ 280

zenbül (<Ar. zinbil): bk. zenbil.

z.+Ø 137, 283, 289, 348

zeng (Far.): Pas.

z.+Ø 799, 2657

z.+den 974, 1181, 2649

z.+i (iye.) 1195

zer (Far.): Altın.

z.+Ø 652, 1560

z.+den 1298, 2122

zerre (Ar.): Çok küçük parça.

z.+Ø 154, 331, 425, 775, 961, 1205,

1206, 1218, 2051, 2274, 2559,

2560, 2665, 2758, 2761, 2769,

2784, 2784, 2806

z.+dür 1961

z.+ñ 2275, 2275

z.+si 3, 1353

z.+sin 2699

z.+sinden 1971

z.+yile 2178

zerrece (Ar.+T.): Zerre kadar.

z.+Ø 78

zewāl (Ar.): Sona erme, tükenme, yok

olma.

z.+Ø 1, 10

zewāl (Ar.): bk. zewāl.

z.+Ø 157, 2717, 2738

zewāl gel- (Ar.+T.): Sona ermek, yok

olmak.

zewāl g.-meye 1710

zewāl ol- (Ar.+T.): Sona ermek, yok

olmak.

zewāl o.-a 1343

zewāl o.-maz 443

zevc (Ar.): Eş, koca.

z.+Ø 1670

zevce (Ar.): Nikahlı kadın, eş.

z.+Ø 547, 1037, 1670

zevķ (Ar.): Eğlence, sefa.

z.+Ø 153, 483, 1213, 1256, 1334,

1334, 1355, 1879, 1885, 2118,

2185, 2235, 2287, 2554, 2713,

2721

z.+e 2287

z.+ile 2544

z.+inden 2333, 2812

z.+ine 2142

z.+ini 803, 1224, 1568, 1571, 1571,

1580

z.+lerini 907

- z.+üñi 2712
- z.+üñüz 260
- zevķ eyle-** (Ar.+T.): Zevklenmek, eğlenmek, keyif almak.
- zevķ e.-yiben 361
- zevķ it-, -der** (Ar.+T.): Eğlenmek.
- zevķ i.-dügin 1567
- zevķ i.-en 1477
- zeyregān** (Far.): Anlayışlı, uyanık olanlar.
- z.+Ø 2539, 2740
- zeyrek** (Far.): Anlayışlı, zeki.
- z.+Ø 1844, 2082
- zeyt** (Ar.): Zeytin yağı.
- z.+Ø 1668
- zıdd** (Ar.): Bir şeyin tersi, aksi.
- z.+ın 1373
- z.+ını 2253
- zıll** (Ar.): Gölge.
- z.+Ø 42, 46, 2618
- z.+ı (iye.) 156
- zī** (Ar.): Kılık, kıyafet.
- z.+Ø 976
- zi-bahāne** (Ar.+Far.): Vesileyle.
- z.+Ø 767
- zī-beşāret** (Ar.): Müjdeyle.
- z.+Ø 1229
- zidnī** (Ar.): Artırma, çoğaltma.
- z.+Ø
- zihin** (Ar.): Zihin, hafıza.
- z.+Ø 2740
- zıkr** (Ar.): Allah'ın adını söyleme.
- z.+Ø 216, 219, 325, 327, 384, 483, 502, 538, 549, 745, 813, 817, 1190, 1191, 1191, 1192, 1194, 1197, 1249, 1281, 2317, 2437, 2594, 91^a/4
- z.+i (yük.) 1192, 1231, 1247
- z.+i (iye.) 1207, 1230, 1240
- z.+imüz 21
- z.+indedür 1252
- z.+ine 1874
- z.+ini 1238
- z.+üñ 1196, 1196
- zıkr eyle-** (Ar.+T.): Anmak, hatırlamak.
- zıkr e.-meyen 793
- zıkr e.-ye 789
- zıkr it-, -der** (Ar.+T.): Anmak, bildirmek.
- zıkr i.-endür 501
- zıkr i.-er 1797, 1829
- zıkr i.-megüñ 1198
- zıkr ol-** (Ar.+T.): Anmak, adı geçmek.
- zıkr o.-a 1255, 1799, 91^a/6
- zıkr o.-an 490, 946
- zıkr o.-mayan 801
- zıkr o.-up 1331

- zıkr olun-** (Ar.+T.): Anılmak,
bahsedilmek.
zıkr o.-a 4^b/6
- zıkr olun-** (Ar.+T.): bk. zıkr olun-.
zıkr o.-dı 91^a/7
- zıkre gel-** (Ar.+T.): Anılmak.
zıkre g.-di 682
- zillet** (Ar.): Hakirlik, horluk.
z.+Ø 687
z.+e 1079, 1080
- zinde** (Far.): Yaşayan, canlı, diri.
z.+Ø 412, 996, 1180, 1632, 1897
z.+dür 1854
z.+ler 472
z.+leri 412
- zinde kıl-** (Far.+T.): Yaşatmak.
zinde k.-ur 1345
- zindegānī** (Far.): Dirilik, hayat.
z.+Ø 44, 2099, 2105
- zīnet** (Ar.): Süs, bezek.
z.+Ø 2318
- zinhār** (Far.): “Sakın, aman, asla”
anlamındadır.
zinhāre gel- (Far.+T.): “Sakın, asla”
demek, yakarmak.
zinhāre g.-düm 315
- zīr** (Far.): Alt, aşağı.
z.+Ø 792, 1663, 2425
- zīr ü zeber eyle-**(Far.+T.): Altüst
etmek.
zīr ü zeber e.-di 333
- zīrā** (Far.): Çünkü.
z.+Ø 1431, 2323
- zīra** (<Far. zīrā): bk. zīrā.
z.+Ø 108, 449, 494, 502, 1025, 1257,
1288, 2377
- ziyā** (Ar.): Işık, aydınlık.
z.+Ø 190, 1114, 2035
- ziyāde** (Ar.): Çok, fazla.
z.+Ø 451
- ziyāde eyle-** (Ar.+T.): Çoğaltmak.
ziyāde e.-sün 127
- ziyāde kıl-** (Ar.+T.): Çoğaltmak,
arttırmak.
ziyāde k.-asın 2523
ziyāde k.-dı 603
- ziyān** (Far.): Zarar, kayıp.
z.+Ø 142, 174, 305, 689, 955, 1128,
1464, 2776, 2833, 4^b/4
- ziyāna düş-** (Far.+T.): Zarar görmek.
ziyāna d.-medi 478
- ziynet** (<Ar. zīnet): bk. zīnet.
z.+lerine 1223
- zūd** (Far.): Çabuk, acele.
z.+Ø 170
- zuhūr** (Ar.): Görünme, meydana çıkma.
zuhūr eyle- (Ar.+T.): Görünmek.
zuhūr e.-di 1672
zuhūr e.-r 696
zuhūr e.-sün 1933

- zuhūr it-, -der (Ar.+T.):** Görünmek, belirlemek.
 zuhūr i.-e 818
- zuhūr kııl- (Ar.+T.):** Ortaya çıkarmak.
 zuhūr kı.-dı 661
- zuhūr ol- (Ar.+T.):** Meydana çıkmak.
 zuhūr o.-ur 195
- zuhūra gel- (Ar.+T.):** Görünmek, meydana çıkmak.
 zuhūra g.-di 2009
- zulm (Ar.):** Haksızlık, adaletsizlik, eziyet, baskı, hak edene hakkını vermemek.
 z.+Ø 34, 43, 131, 546, 1358, 1614, 1657
 z.+i (yük.) 2166
 z.+ile 1383, 2209, 2710
 z.+üñ 2331
- zulmānī (Ar.):** Allah'ın nurundan mahrum olmakla ilgili.
 z.+dür 367
- zulmet (Ar.):** Karanlık, nursuzluk, Allah'ın nurundan yoksun olma.
 z.+Ø 187, 951, 1318, 1887, 1933, 2035, 2038, 2146, 2146, 2278, 2300, 2510, 2578, 2597, 2626
 z.+e 1496, 2244
 z.+i (yük.) 976, 1886, 2299
 z.+i (iye.) 188
 z.+ile 2299
- z.+in 37, 518, 2109
 z.+inden 1114
 z.+ine 2106
 z.+lerini 2150
- zulüm (<Ar. zulm):** bk. zulm.
 z.+Ø 63
- zūr (Far.):** Güç, kuvvet.
 z.+Ø 615
- zūr (Ar.):** Yalan, asılsız, uydurma.
 z.+Ø 393
 z.+ı (iye.) 511
- zübān (<Far. zebān):** Dil, lisan.
zübān-ı hāl (Far.+Ar.): Hal dili.
 zübān-ı h.+Ø 990
- zū-fünūn (Ar.):** İlimler sahibi.
 z.+Ø 2181
- zūhd (Ar.):** Her türlü zevke karşı koyarak kendini ibadete verme, takva.
 z.+Ø 1125
 z.+dür 1035
 z.+e 62
- zūkūr (Ar.):** Erkekler.
 z.+Ø 1672
- zülāl (Ar.):** Saf, soğuk, tatlı su.
 z.+Ø 2741
- zū'l-^calā (Ar.):** Büyüklük, şeref, şan sahibi.
 z.+Ø 1360

zū'l-celāl (Ar.): Büyüklük, ululuk sahibi
olan Allahu Teala.

z.+Ø 455, 1557, 1860, 2030, 2579,

3^b/1

z.+dür 2

z.+i (yük.) 2584

zū'l-cemāl (Ar.): Lütuf sahibi, Allah.

z.+i (yük.) 2585

zūlf (Far.): Yüzün iki yanından sarkan
saç lülesi.

z.+Ø 2186, 2434

z.+ine 916

zūlfikār (Ar.): Hz. Muhammed'in Hz.

Ali'ye armağan ettiği, ucu ikiye
ayrılmış kılıç.

z.+ın 1051, 1189

zū'l-kemāl (Ar.): Kemal sahibi, Allah.

z.+Ø 2695

z.+dür 2

zū-l-kerem (Ar.): Kerem sahibi, Allah.

z.+Ø 804

zūyūf (Ar.): Ayarı düşük para, sikke
veya akçe.

z.+Ø 2691

ÖZEL ADLAR DİZİNİ

°Acem (Ar.): Arap kavminden olmayan kimse.

°A.+Ø 1943

°Ād (Ar.): Çok eskiden Yemen taraflarında bulunan ve Hud Peygamber tarafından imana getirilemediği için Allah tarafından yok edildiğine inanılan bir kavmin adı.

°Ā.+Ø 1505

°Ādem (Ar.): Dünya üzerindeki ilk insan, ilk peygamber, Hz. Ādem.

Ā.+Ø 518, 519, 721, 1636, 1637, 1638, 1639, 1640, 1641, 1646, 1648, 1649, 1650, 1651, 1652, 1654, 1655, 1658, 1660, 2334, 2656

Ā.+e 2366

Ā.+üñ 722, 1173, 1632, 1646,

°Alī (Ar.): Hz. Ali, Peygamberimizin damadı ve amcasının oğlu, dördüncü halife.

°A.+Ø 141

Allah (Ar.): Kāinatta var olan her şeyi yaratan, koruyan, tek ve yüce varlık, Tanrı.

A.+Ø 553, 2550, 2556, 4^a/1, 4^a/14, 4^a/2

A.+a 553

A.+ı (yük.) 2134

A.+uñ 4^a/11, 4^b/3

Allahü ekber: Allah en büyüktür-

A.+Ø 780, 781, 813

°Arab (Ar.): Orta Doğu ile Kuzey Afrika'nın büyük bir bölümünde yaşayan halk ve bu halkın soyundan olan kimse.

°A.+Ø 1943

Aşhāb-ı Kehf (Ar.): Kur'an'da kendilerinden bahsedilen ve bir mağarada uzun müddet uyumuş bulunan kişiler.

A.+e 953, 2514

Başīr (Ar.): "Her şeyi gören, iyi gören" anlamına gelip, Allah'ın adlarından biridir.

B.+Ø 2636

Bāyezīd (Ar.): Sultan Bayezid.

B.+Ø 598

Belkıs (Ar.): Kur'an'da tevhid dinini kabul ettiği belirtilen Seba melikesi.

B.+ı (yük.) 634, 862

Benī-İsrā'il (Ar.): İsrail oğulları, Yahudiler.

B.+e 296

- B.+i (yük.) 292
- B.+üñ 189
- Beyāzīd (Ar.):** bk. Bāyezīd.
- B.+Ø 599
- Beyt-i maʿmūr (Ar.):** Kābe.
- B.+Ø 963
- Beytu'llāh (Ar.):** Allah'ın evi, Kābe.
- B.+Ø 1445
- Beytü'l-ḥarām (Ar.):** Kābe.
- B.+Ø 1902
- Burāk (Ar.):** Hz. Muhammed'in Miraç Gecesi'ndeki biniti.
- B.+Ø 2725
- B.+dan 2724
- Cāmiʿu'l-ʿUlūm:** Fahreddin er-Rāzī'nin 12. yüzyılda yazılmış olan Farsça ansiklopedik eseri.
- C.+Ø 91^a/1
- Cebrāil (Ar.):** Allah tarafından peygamberlere vahiy getirmekle görevlendirilen, dört büyük melekten biri.
- C.+Ø 921, 922, 926, 933, 1171
- C.+den 921
- Cennetü'l-meʿvā (Ar.):** Sekiz cennetten biri olup kapısı gümüştür.
- C.+Ø 134
- Cennetü'l-meʿvā it- (Ar.+T.):** Cennet gibi her yeri güzel hale getirmek.
- Cennetü'l-meʿvā i.-er Ø 214
- Cevāmiʿ:** bk. Cevāmiʿu'l-ʿUlūm.
- C.+Ø 243, 989, 1310, 1601, 1767
- Cevāmiʿu'l-ʿUlūm:** İbn Ferigūn'un 10. yüzyılda kaleme aldığı ilimlerin tasnifine dair ansiklopedik eseri.
- C.+Ø 4^b/13
- Dāvud (Ar.):** Yehūda kabilesi ile İsrailoğullarının bir hükümdarı ve peygamberidir. dört semavi kitaptan biri olan Zebūr ona indirilmiştir. Sesinin güzelliği ve şair yönü ile de bilinir.
- D.+Ø 2369
- D.+a 1855
- D.+ı (yük.) 2330
- Dörtler:** Hiyerarşik veliler silsilesi içinde Rical-i İlāhiyye denilen 4 Allah dostundan teşekkül etmiş gruba, "dörtler" denir. Bunlar gökte malum, yerde meçhuldür.
- D.+Ø 1760
- Eyyüb (Ar.):** Hz. Eyyüp.
- E.+üñ 430, 2368
- Firʿavn (Ar.):** Allahlık iddiasında bulunduğu için Hz. Musa'nın mücadele ettiği Mısır hükümdarı.
- F.+Ø 1505
- F.+a 333

- Habeş (Ar.):** Afrika'nın doğusunda, Yemen'in karşı kıyısında yaşayan yerli halk, Etiyopyalı.
 H.+Ø 1534
- Habîbî:** "Vuslatnâme" adlı eserin müellifi.
 H.+Ø 86, 154, 182, 313, 695, 1112, 1113, 1121, 1705, 1897, 2140, 2247, 2360, 2522, 2537, 2588, 2618, 2642, 2652, 2727, 2755, 2768, 2816, 2836
 H.+de 2578
 H.+den 2324
 H.+nüñ 1759, 2603, 2663, 2782, 2793
 H.+ye 2677, 2804, 2826
 H.+yi 2692, 2702
- Habîr (Ar.):** Allah'ın isimlerinden biridir. Her şeyin hakikatini, kainatın, varlıkların, görünen ve görünmeyen her şeyi hakkıyla bilen, hiçbir zerrenin hareketi ve hareketsizliği ilminin dışında olmayan, nefslerin ne ile huzurlu ne ile huzursuz olduğundan, sükunete kavuştuğundan her zaman haberdâr olan anlamındadır.
 H.+Ø 2344, 2640
- Hak, -kka:** Tanrı, Yüce Allah.
 H.+Ø 20, 20, 30, 31, 49, 51, 67, 73, 93, 95, 100, 108, 111, 114, 127, 128, 129, 133, 186, 186, 208, 210, 237, 245, 276, 296, 297, 317, 326, 383, 385, 396, 429, 450, 478, 490, 504, 514, 514, 521, 531, 542, 542, 572, 578, 584, 595, 599, 602, 627, 630, 635, 642, 659, 679, 731, 754, 762, 785, 799, 800, 800, 806, 823, 827, 836, 858, 893, 902, 939, 940, 941, 941, 942, 952, 952, 952, 953, 954, 975, 981, 989, 1017, 1030, 1052, 1055, 1082, 1083, 1106, 1133, 1136, 1173, 1176, 1192, 1194, 1195, 1200, 1209, 1260, 1267, 1290, 1296, 1310, 1317, 1348, 1348, 1352, 1352, 1375, 1376, 1502, 1503, 1510, 1527, 1527, 1528, 1528, 1589, 1601, 1614, 1632, 1636, 1644, 1647, 1655, 1682, 1694, 1697, 1698, 1715, 1715, 1719, 1730, 1767, 1772, 1790, 1792, 1798, 1801, 1811, 1814, 1827, 1843, 1844, 1846, 1847, 1865, 1873, 1875, 1876, 1877, 1893, 1909, 1928, 1935, 1940, 1940, 1940, 1943, 1952, 1964, 2014, 2016, 2024, 2025, 2034, 2037, 2039, 2068, 2090, 2119, 2130, 2130, 2131,

- 2174, 2177, 2197, 2212, 2221, 2237, 2241, 2255, 2259, 2271, 2284, 2284, 2285, 2290, 2325, 2328, 2340, 2363, 2364, 2375, 2377, 2394, 2396, 2397, 2398, 2400, 2402, 2402, 2405, 2408, 2418, 2424, 2440, 2442, 2450, 2456, 2497, 2505, 2553, 2574, 2595, 2798, 2830, 2831, 3^b/7, 4^b/7, 4^b/9, 5^a/2
- H.+a (Haka) 104, 122, 203, 207, 259, 384, 509, 512, 513, 579, 583, 585, 586, 598, 1093, 1246, 1267, 1267, 1375, 2447, 2560, 2567
- H.+a (Hakka) 66, 415, 747, 747, 788, 788, 852, 854, 873, 909, 1093, 1186, 1186, 1317, 1679, 1689, 1798, 1815, 1818, 1823, 1840, 1900, 1941, 2239, 2316, 2366, 2371, 2471, 2500, 2553, 2829
- H.+da 1797, 1797, 2178, 2178, 2179, 2179
- H.+dan 71, 72, 76, 78, 86, 213, 275, 428, 456, 638, 638, 688, 729, 776, 779, 800, 874, 875, 881, 882, 906, 925, 991, 1000, 1021, 1089, 1136, 1147, 1147, 1148, 1187, 1201, 1245, 1246, 1251, 1266, 1296, 1330, 1409, 1462, 1555, 1608, 1619, 1634, 1793, 1797, 1851, 1851, 1860, 1872, 2005, 2033, 2168, 2307, 2319, 2323, 2323, 2328, 2329, 2332, 2337, 2340, 2406, 2420, 2437, 2485, 2503, 2510, 2766, 2828
- H.+dur 42, 631, 685, 1017, 1251, 1513, 1797, 1829, 1848, 2097, 2221, 2316
- H.+ı (yük.) 206, 231, 505, 625, 1262
- H.+ıla 257, 1866
- H.+içün 1287
- H.+kı 1355, 1626, 1680, 1797, 1808
- H.+kıla 2318, 2504
- H.+kum 2299
- H.+la 1349
- H.+sın 1916, 2280
- H.+sız 258
- H.+uñ (Hakuñ) 91, 1033, 1128, 1508, 1538, 1820, 1937, 2544, 2568
- H.+uñ (Hakkuñ) 421, 745, 1707, 1874, 1898, 2238, 2273, 2511, 2556
- Hâlik:** Yaratan, yoktan var eden, yaratıcı, Allah.
- H.+Ø 596, 861, 1241, 1947, 2018, 2038, 2653, 2671
- H.+a 259
- H.+ınuñ 2099
- H.+ısın 2774

- Ḥ.+uñ 258
- Ḥavvā (Ar.):** Hz. Adem'in eşidir. Dünya üzerindeki ilk kadın.
- Ḥ.+Ø 2334, 2656
- Ḥayy (Ar.):** Canlı, diri demek olup Allah'ın adlarından.
- Ḥ.+Ø 6, 974, 1945
- Ḥirā (Ar.):** Mekke civarında bulunan yalçın bir kayalığın adı olup Hz. Muhammet'e ilk vahiy bu dağdaki mağarada gelmiştir.
- Ḥ.+da 1171
- Ḥızır (Ar.):** İçenlere ölmezlik veren āb-ı hayāt'ı içmiş bulunan ve kul sıkıldığı zaman imdadına yetişmekle meşhur olan peygamber.
- Ḥ.+Ø 1115
- Ḥ.+dan 391, 1919, 1922
- Ḥızr (Ar.):** bk. Ḥızır.
- Ḥ.+Ø 200, 204, 212, 238, 265, 294, 342, 346, 355, 395, 400, 467, 469, 500, 501, 540, 559, 562, 566, 572, 594, 654, 658, 732, 984, 1002, 1122, 1323, 1324, 1923, 2314
- Ḥ.+a 228, 268, 334, 347, 362, 635, 982, 1012, 1787, 1801, 1853, 1920
- Ḥ.+ı (yük.) 200, 273, 639, 642, 642, 751
- Ḥ.+ıla 269, 462, 556, 1008, 1090
- Ḥ.+ına 356
- Ḥ.+uñ 343, 550, 657, 683, 1329, 1788, 1789, 1790, 1843
- Ḥızri:** Hızra benzer, Hızır gibi.
- Ḥ.+Ø 267, 1786
- Hindūstān (Ar.+Far.):** Hindistan.
- Ḥ.+Ø 1534, 1542
- Ḥüdā (Far.):** Allah.
- Ḥ.+Ø 37, 72, 80, 102, 107, 321, 334, 451, 487, 497, 560, 599, 721, 729, 776, 804, 833, 837, 1051, 1121, 1160, 1277, 1291, 1336, 1559, 1855, 1860, 1945, 1972, 2290, 2395, 2399, 2400, 2401, 2535, 2541, 2579, 2653, 2678, 2685, 2738, 2826
- Ḥ.+dan 279, 632, 1626, 1809, 1826
- Ḥ.+dur 486, 1306
- Ḥ.+nuñ 36, 2016
- Ḥ.+ya 132
- Ḥüdāyā (Far.):** Ey Allah.
- Ḥ.+Ø 2526, 2604, 2716, 2324
- İblīs (Ar.):** Şeytan.
- İ.+Ø 71, 516, 1080, 1164, 1280, 2109, 2340, 2341, 2598, 2681
- İ.+i (yük.) 473, 2704
- İ.+lerüñ 2306
- İ.+leyin 2237, 2250

İdris: Kur'an-ı Kerim'de adı geçen, ilk kez giysi dikip giydiği için terzilerin, ilk kez kalem kullandığı için yazarların piri sayılan İdris Peygamberin adı.

İ.+i (yük.) 473

İhyā-yı ʿUlūm (Ar.): Gazzālī'nin başta tasavvuf ve ahlak olmak üzere fıkıh, kelam gibi ilimlere özellikle amaçları bakımından yeni yaklaşımlar getiren ve 1095-1105 yılları arasında telif edildiği kaydedilen bir eserdir.

İ.+da 3^b/9

İlāh (Ar.): Tanrı.

İ.+Ø 2798

İlāhe'l-ālemīn (Ar.): Alemlerin Rabbi.

İ.+Ø 2835

İlāhī: "Ey Tanrı" manasında yakarma sözü.

İ.+Ø 1274, 2575, 2638, 2657, 2692, 2727, 2832, 2836

İsā (İbr.): Dört büyük Peygamberden Hristiyanlığın kurucusu, Hz. İsa.

İ.+Ø 693, 987, 2136, 2603

İ.+dan 1115

İslām (Ar.): İslamiyet dini.

İ.+Ø 699, 721, 723, 1762

İ.+dur 1438

İ.+1 (yük.) 2509

İ.+uñ 2278

Kaʿbe (Ar.): Hicaz'da Mekke-i Mükerrreme'de Harem-i Şerif'in hemen hemen ortasında bulunan kutsal bina. Aslında Hz. Âdem yapısı iken, Tufan'da yıkılmış Hz. İbrahim ve İsmail tarafından ihya olup bütün Müslümanlar için kutsal sayılmıştır.

K.+Ø 851

K.+de 1777

K.+sin 1467

Kelīm (Ar.): Sina dağında Cenāb-ı Hak ile konuşmasından dolayı Hz. Musa'nın unvanı.

K.+Ø 27, 28, 292, 317, 659, 2243, 2767

K.+e 395, 628

K.+den 661

Kerīm (Ar.): Allah'ın sıfatı olarak; yarattıklarına nimet veren, bağışta bulunan, tevbe edenleri affeden, ihsanı bol olan anlamına gelir.

K.+Ø 7, 176, 821, 2536, 2782

Ḳudūs (Ar.): Filistin'in başkentidir. Museviliğin en kutsal şehri ve ruhani merkezidir.

Ḳ.+de 1902

Ḳurān (Ar.): Kur'an-ı Kerim, İslamiyetin kitabı.

- K.+Ø 706, 715, 911, 914, 916, 937,
 945, 946, 948, 949, 950, 2284,
 2284, 2350, 4^b/1
 K.+a 918
Leylā (Ar.): Leyla ile Mecnun
 hikâyesinin kadın kahramanı.
 L.+Ø 1102
 L.+nuñ 1540
Mahmūd Efendi-yi Üskūdārī:
 “Vuslatnāme” adlı eserin
 müstensihisi.
 M.+Ø 2839
Manşūr (Ar.): Hallac-ı Mansur adıyla
 bilinen, Allah'ta eriyip yok olmak
 anlamında "Ene'l-Hak" yani "Ben
 Hakk'ım" sözünü söyleyen kişidir.
 M.+Ø 1758
Mecnūn (Ar.): Kays adıyla da bilinen,
 Leyla ile Mecnun hikâyesinin
 erkek kahramanı.
 M.+Ø 1102, 1540
Medīne (Ar.): Bugün Suudi Arabistan
 sınırları içinde Mekke'ye 400 km.
 uzaklıkta bulunan, Hz.
 Peygamberin de medfun olduğu
 şehir.
 M.+Ø 1902
Merrīḡ (Ar.): Dünya'dan sonra Güneş'e
 en yakın olan gezegen, Mars.
 M.+Ø 1500
 M.+e 1498, 2069
 M.+üñ 1499
Mevlā (Ar.): Allah.
 M.+Ø 905, 2779
 M.+dur 1796
 M.+nuñ 1795
 M.+sına 1869
 M.+sından 1794
 M.+sını 1829
 M.+sınuñ 1830, 1869
 M.+ya 1798
 M.+y1 905, 1831, 1831
Muḡammed: 571'de Mekke'de doğup
 632'de Medine'de vefat eden,
 Allahü Teala tarafından 610'da
 risaletle görevlendirilen İslam dini
 peygamberi.
 M.+Ø 139, 1906, 2571
Mūsā (Ar.): Musevi dininin kurucusu,
 İsrail peygamberi ve kanun
 koyucusu. Kuran'ın birçok
 yerinde başından geçen olaylar
 anlatılan bir peygamberdir.
 Kendisine kutsal kitaplardan biri
 olan Tevrat gönderilmiştir.
 M.+Ø 200, 228, 265, 267, 268, 273,
 286, 298, 317, 321, 327, 330, 346,
 347, 374, 391, 400, 462, 468, 474,
 475, 536, 556, 560, 591, 636, 639,
 643, 655, 656, 660, 682, 685, 693,

- 751, 754, 982, 1002, 1009, 1012,
1172, 1323, 1324, 1329, 1607,
1779, 1786, 1787, 1788, 1828,
1851, 1919, 2136, 2603, 2754
M.+da 284, 1008
M.+dan 316
M.+nuñ 269, 1122
M.+ya 262, 463, 640, 1920, 2239
M.+yı 204, 316, 1090
- Muṣṭafā (Ar.):** İslam dininin
peygamberi, Hz. Muhammed.
M.+Ø 2229, 2829, 2838
- Müsilṡmān (Ar.):** Müslüman.
M.+lar 468
- Nemrüd:** Keldānī kavmi
hükümdārlarına verilen ad. Birinci
Nemrüd, Nūh aleyhisselāmın ođlu
Hām'ın soyundandır.
N.+Ø 1505
- Nūḥ (Ar.):** Nuh peygamber,
Kur'an'daki kronolojik sıraya
göre yirmibeş peygamberin baştan
üçüncüsü.
N.+Ø 573, 1504, 1504
N.+a 2367
N.+ı (yük.) 2328
- Ösmān (Ar.):** Hz. Osman, Hz.
Peygamber'in damadı, üçüncü
halife.
Ö.+durur 141
- Ömer (Ar.):** Hz. Ömer, ikinci halife.
Ö.+Ø 140
- Rab (<Ar. Rabb):** Varlık ālemini
yaratan, besleyip büyüten, maddi
ve manevi olgunluğa doğru
götüren, Allah.
R.+Ø 459, 636, 2776
R.+lerin 229
- Rabb (Ar.):** bk. Rab.
R.+ini 205, 224, 225, 865, 868
R.+üñ 1833
- Rabbe'l-ālemin (Ar.):** Ālemlerin Rabbi,
Allah.
Rabbe'l-ā.+Ø 2032, 2399
- Rabbenā (Ar.):** Allahımız, Rabbimiz.
R.+Ø 453, 498, 2513, 2537, 2588,
2654, 2684, 2690
- Rabbi (Ar.):** Rabbim, Allahım.
R.+Ø 1377, 2701, 2798
R.+si 2788
- Rabbü'l-erbāb (Ar.):** Allah.
Rabbü'l-e.+a 584
- Raḥīm (Ar.):** Merhametli, esirgeyen,
koruyan, acıyan Cenāb-ı Hak.
R.+Ø 7, 857
- Raḥīme'l-āḥiret (Ar.):** Ahirette kullarını
esirgeyen, koruyan Cenāb-ı Hak.
Raḥīme'l-ā.+Ø 1823
- Raḥmān (Ar.):** Her canlıya merhamet
eden Allah.

- R.+Ø 961, 1815, 2711
R.+ına 8
R.+laruñ 1840
- Raḥmanu'r-raḥīm (Ar.):** Bağışlayan ve esirgeyen Allah.
Raḥmanu'r-r.+Ø 818
- Rıdvān (Ar.):** Cennetin kapıcısı olan büyük melek.
R.+Ø 1746
- Rūṣeni :** Rūṣeni Ömer Dede, Rūṣeniyye tarikatının şeyhidir. Asıl adı Ömer Ali B. Umur Bey'dir.
R.+Ø 1520, 1530
- Semīc (Ar.):** “Her şeyi duyan” anlamında olup, Allah'ın isimlerindedir.
S.+Ø 2636
- Sübḥān (Ar.):** Allah.
S.+Ø 2018, 2038, 2671, 2717
S.+ı (yük.) 861
- Süleymān:** Süleyman peygamber.
S.+Ø 132, 135, 139, 466, 633, 862, 2043, 2219, 2261, 2264, 2266, 2270
S.+a 633
S.+am 136
- Şeyḥ Ğazālī :** İran'ın Tus şehrinin Gazal kasabasında 1058 (h.450) yılında doğdu.
Ş.+Ø 1421
- Şu'ayb (Ar.):** Hz. Musa kıssasında da adı geçen Şuayb peygamber.
Ş.+uñ 330
- Taŋrı:** Tanrı, Allah, İlah, Yaradan.
T.+Ø 332, 2270
T.+dan 290, 1245, 1803, 2397, 2398
T.+nuñ 1416
- Taŋrı:** bk. Taŋrı.
T.+Ø 964
T.+dan 182
T.+ya 1055
T.+yıla 1056
- Tevrīt (Ar.):** Tevrat, Hz. Musa'ya inen kutsal kitap.
T.+Ø 332
- Uṭārid (Ar.):** Merkür gezegeni.
U.+Ø 1460, 1461, 2079
- Vedūd (Ar.):** “Çok şefkatli” anlamına gelip Allah'ın adlarından biridir.
V.+Ø 176, 305, 857
- Vuṣlatnāme:** Tez eserinin adı.
V.+Ø 5^a/3
- Yaḳūb:** Hz. Yusuf'un babası Yakup peygamber.
Y.+Ø 1099
Y.+a 413, 1109, 2370
Y.+ı (yük.) 1097
- Yaradan:** Allah.
Y.+Ø 561
- Yehūd (Ar.):** Yahudi.

- Y.+Ø 179
- Yūsuf (Ar.):** Hz. Yakub'un oğlu, Yusuf peygamber.
- Y.+Ø 1097, 1098, 1099, 1556
- Y.+a 1469, 2370
- Y.+dan 413
- Y.+ı (yük.) 1109
- Y.+ına 311
- Yuşāc :** Hz. Musa'nın öğrencisi olmuş ve Kudüs'ü fethetmiş olan bir peygamber.
- Y.+Ø 280
- Yūşac :** bk. Yuşāc.
- Y.+Ø 265, 285, 286, 287, 380, 1323, 1607, 1779
- Y.+dur 347
- Y.+ı (iye.) 279
- Y.+uñ 288
- Yūşāc:** bk. Yuşāc.
- Y.+Ø 1012
- Zebūr (Ar.):** Hz. Davut'a gönderilen kutsal kitap.
- Z.+Ø 2332
- Zühāl (Ar.):** Satürn gezegeni. Gam ve kaygı verici bir gezegendir.
- Z.+Ø 1542, 1543, 1550, 1551, 2059
- Zühāl (Ar.):** bk. Zühāl.
- Z.+Ø 1533, 1534, 1535
- Zühre (Ar.):** Venüs gezegeni.
- Z.+Ø 2075
- Z.+dür 1475
- Z.+nüñ 1473

ÇEKİM EKLERİ DİZİNİ**İSİM ÇEKİM EKLERİ**

.+a 9, 35, 42, 43, 44, 46, 47, 59, 62, 66,
 69, 87, 88, 89, 93, 104, 105, 107,
 109, 115, 118, 120, 122, 122, 122,
 122, 127, 130, 130, 147, 152, 165,
 170, 202, 203, 207, 219, 221, 228,
 230, 230, 233, 236, 259, 259, 262,
 265, 265, 268, 271, 271, 279, 281,
 284, 296, 333, 334, 346, 346, 347,
 362, 367, 368, 370, 384, 387, 388,
 404, 413, 415, 428, 436, 444, 473,
 485, 494, 509, 512, 513, 514, 515,
 532, 532, 548, 553, 573, 579, 579,
 579, 583, 584, 585, 585, 585, 586,
 586, 589, 589, 592, 593, 594, 596,
 598, 600, 606, 607, 609, 625, 630,
 630, 633, 635, 638, 645, 652, 654,
 656, 660, 660, 672, 692, 692, 695,
 715, 719, 741, 742, 742, 747, 747,
 758, 765, 765, 770, 788, 788, 793,
 793, 794, 795, 796, 798, 800, 809,
 823, 834, 839, 843, 846, 851, 852,
 854, 860, 861, 864, 864, 873, 873,
 885, 887, 895, 908, 908, 909, 918,
 924, 926, 934, 935, 938, 939, 944,
 945, 945, 947, 952, 962, 973, 982,
 990, 997, 999, 999, 1001, 1012,
 1024, 1036, 1067, 1073, 1090,

1093, 1093, 1097, 1109, 1111,
 1123, 1126, 1137, 1138, 1139,
 1140, 1147, 1155, 1160, 1170,
 1172, 1186, 1186, 1205, 1212,
 1216, 1222, 1227, 1232, 1237,
 1246, 1247, 1267, 1267, 1278,
 1279, 1288, 1289, 1292, 1309,
 1312, 1317, 1363, 1365, 1365,
 1374, 1375, 1381, 1385, 1398,
 1406, 1407, 1407, 1408, 1409,
 1410, 1412, 1414, 1415, 1420,
 1442, 1453, 1454, 1462, 1466,
 1469, 1476, 1477, 1478, 1480,
 1492, 1494, 1494, 1495, 1496,
 1511, 1512, 1521, 1525, 1529,
 1539, 1540, 1563, 1569, 1583,
 1585, 1585, 1607, 1608, 1619,
 1629, 1643, 1647, 1652, 1655,
 1666, 1673, 1679, 1689, 1692,
 1693, 1698, 1702, 1702, 1706,
 1714, 1734, 1735, 1740, 1741,
 1742, 1746, 1748, 1756, 1762,
 1768, 1769, 1770, 1774, 1780,
 1781, 1782, 1785, 1787, 1794,
 1798, 1801, 1803, 1809, 1815,
 1818, 1823, 1824, 1827, 1832,
 1838, 1840, 1843, 1853, 1855,
 1869, 1875, 1886, 1886, 1889,
 1896, 1900, 1901, 1901, 1911,
 1920, 1927, 1932, 1941, 1943,

1952, 1987, 2009, 2021, 2037,	.+çün 970, 971, 1840, 2143, 2746
2044, 2047, 2051, 2051, 2054,	.+da 46, 60, 111, 130, 144, 148, 179,
2055, 2055, 2083, 2088, 2091,	196, 218, 282, 284, 299, 323, 324,
2098, 2105, 2105, 2116, 2131,	325, 345, 377, 379, 386, 409, 410,
2132, 2138, 2145, 2146, 2155,	464, 465, 481, 492, 559, 568, 571,
2160, 2162, 2168, 2175, 2180,	594, 631, 657, 750, 771, 826, 838,
2188, 2208, 2223, 2227, 2232,	960, 960, 965, 985, 986, 997, 997,
2233, 2238, 2238, 2239, 2255,	1005, 1008, 1014, 1059, 1069,
2258, 2260, 2263, 2282, 2282,	1072, 1103, 1146, 1148, 1150,
2282, 2287, 2291, 2292, 2295,	1160, 1171, 1174, 1175, 1175,
2316, 2319, 2329, 2347, 2350,	1176, 1190, 1201, 1205, 1207,
2361, 2366, 2367, 2370, 2370,	1236, 1239, 1239, 1257, 1280,
2371, 2382, 2382, 2389, 2399,	1296, 1306, 1322, 1343, 1388,
2400, 2416, 2424, 2428, 2429,	1389, 1397, 1397, 1397, 1397,
2439, 2441, 2444, 2447, 2458,	1418, 1434, 1443, 1445, 1446,
2461, 2463, 2470, 2471, 2477,	1463, 1466, 1475, 1500, 1501,
2478, 2482, 2492, 2500, 2506,	1520, 1521, 1523, 1546, 1566,
2531, 2532, 2537, 2547, 2548,	1568, 1569, 1581, 1587, 1611,
2549, 2551, 2553, 2560, 2567,	1613, 1623, 1650, 1717, 1719,
2571, 2583, 2591, 2601, 2601,	1722, 1742, 1797, 1797, 1807,
2613, 2620, 2620, 2665, 2673,	1814, 1817, 1859, 1916, 1940,
2673, 2675, 2677, 2686, 2722,	1954, 1958, 1986, 2090, 2097,
2744, 2758, 2761, 2761, 2789,	2115, 2152, 2152, 2153, 2156,
2792, 2792, 2794, 2797, 2819,	2178, 2178, 2179, 2179, 2182,
2823, 2828, 2829, 4 ^b /5, 4 ^b /6, 5 ^a /3,	2193, 2193, 2193, 2196, 2204,
91 ^a /10, 91 ^a /3, 91 ^a /8	2271, 2293, 2300, 2323, 2334,
.+adur 966, 1022, 1442, 1473, 1483	2362, 2365, 2389, 2417, 2426,
.+am 136, 2450	2519, 2524, 2596, 2628, 2628,
.+ce 78, 938, 2084	2637, 2650, 2670, 2719, 2720,
.+cileyin 2365	2747, 2752, 2809, 2813, 2816,

2823, 3 ^b /9, 4 ^b /13, 4 ^b /4, 91 ^a /1, 91 ^a /11	1394, 1400, 1406, 1409, 1410, 1411, 1411, 1412, 1415, 1417, 1427, 1429, 1429, 1430, 1431, 1436, 1447, 1459, 1462, 1487, 1506, 1507, 1514, 1524, 1533, 1534, 1553, 1555, 1579, 1579, 1582, 1593, 1605, 1608, 1617, 1619, 1622, 1626, 1628, 1634, 1656, 1664, 1667, 1675, 1675, 1676, 1693, 1695, 1705, 1718, 1718, 1724, 1736, 1738, 1742, 1743, 1765, 1793, 1796, 1797, 1803, 1809, 1814, 1826, 1851, 1851, 1852, 1855, 1860, 1872, 1872, 1883, 1897, 1917, 1919, 1922, 1931, 1941, 1949, 1967, 1968, 1974, 1978, 1980, 1980, 1984, 1984, 1986, 1986, 1996, 2005, 2022, 2026, 2033, 2042, 2053, 2055, 2062, 2071, 2075, 2105, 2124, 2145, 2156, 2168, 2171, 2171, 2172, 2175, 2199, 2239, 2262, 2266, 2273, 2300, 2307, 2311, 2319, 2323, 2323, 2327, 2328, 2329, 2329, 2332, 2337, 2340, 2340, 2340, 2358, 2369, 2393, 2397, 2398, 2406, 2420, 2420, 2426, 2430, 2437, 2446, 2451, 2460, 2472, 2474, 2485, 2495, 2500, 2500, 2503,
.+dadur 2388	
.+dağı 1524	
.+daki 473	
.+dakin 1522, 1584	
.+dan 38, 71, 72, 76, 76, 77, 78, 80, 82, 84, 85, 86, 86, 97, 144, 146, 182, 184, 199, 200, 213, 215, 223, 229, 230, 246, 254, 275, 278, 279, 290, 316, 318, 320, 376, 383, 391, 413, 425, 428, 431, 440, 456, 461, 479, 484, 485, 491, 508, 522, 529, 531, 536, 550, 553, 581, 621, 632, 632, 632, 638, 638, 649, 674, 680, 688, 695, 698, 711, 724, 729, 735, 735, 765, 766, 770, 776, 779, 792, 799, 800, 827, 846, 860, 874, 875, 881, 882, 906, 922, 924, 925, 933, 942, 991, 1000, 1020, 1021, 1022, 1035, 1037, 1045, 1056, 1089, 1107, 1115, 1133, 1136, 1137, 1147, 1147, 1147, 1148, 1150, 1171, 1182, 1186, 1187, 1190, 1199, 1199, 1201, 1208, 1212, 1215, 1241, 1245, 1245, 1245, 1246, 1251, 1266, 1266, 1279, 1282, 1292, 1296, 1298, 1330, 1331, 1336, 1337, 1340, 1356, 1362, 1366, 1369, 1386, 1391,	

- 2510, 2514, 2529, 2543, 2585,
 2617, 2655, 2655, 2680, 2682,
 2700, 2703, 2709, 2709, 2720,
 2724, 2756, 2766, 2813, 2828,
 4^b/11, 4^b/12
- .+dandur** 633, 2294
- .+dansın** 1907
- .+de** 14, 14, 15, 16, 17, 18, 27, 53, 57,
 65, 102, 102, 106, 111, 119, 138,
 149, 170, 178, 188, 192, 195, 196,
 209, 211, 242, 288, 294, 299, 338,
 340, 342, 345, 346, 364, 376, 394,
 398, 404, 450, 452, 456, 466, 472,
 481, 505, 519, 520, 571, 583, 614,
 617, 631, 639, 658, 670, 679, 689,
 779, 779, 782, 801, 837, 837, 845,
 850, 853, 860, 878, 879, 960, 960,
 963, 984, 988, 993, 994, 995,
 1007, 1011, 1028, 1033, 1034,
 1089, 1151, 1152, 1173, 1173,
 1174, 1182, 1206, 1207, 1219,
 1239, 1242, 1242, 1265, 1268,
 1303, 1314, 1325, 1326, 1333,
 1338, 1338, 1347, 1353, 1353,
 1364, 1370, 1370, 1371, 1380,
 1404, 1407, 1417, 1423, 1430,
 1443, 1443, 1445, 1452, 1458,
 1463, 1482, 1497, 1511, 1516,
 1518, 1518, 1519, 1560, 1562,
 1563, 1574, 1581, 1588, 1588,
- 1591, 1597, 1647, 1658, 1664,
 1672, 1673, 1686, 1687, 1706,
 1719, 1729, 1738, 1749, 1751,
 1773, 1777, 1780, 1781, 1808,
 1817, 1819, 1823, 1829, 1829,
 1830, 1838, 1841, 1847, 1847,
 1850, 1882, 1885, 1895, 1899,
 1900, 1902, 1903, 1904, 1907,
 1915, 1930, 1933, 1951, 1981,
 2014, 2017, 2022, 2030, 2031,
 2032, 2048, 2056, 2057, 2093,
 2138, 2151, 2154, 2154, 2158,
 2158, 2158, 2163, 2169, 2177,
 2177, 2182, 2193, 2196, 2202,
 2217, 2241, 2269, 2272, 2272,
 2284, 2288, 2289, 2289, 2298,
 2300, 2300, 2376, 2413, 2419,
 2428, 2433, 2447, 2447, 2448,
 2448, 2454, 2473, 2498, 2524,
 2549, 2550, 2557, 2557, 2563,
 2564, 2566, 2575, 2578, 2609,
 2609, 2627, 2628, 2628, 2644,
 2644, 2648, 2653, 2663, 2670,
 2675, 2690, 2691, 2702, 2719,
 2719, 2760, 2786, 2790, 2807,
 2817, 4^b/10, 4^b/10, 4^b/6
- .+dedür** 199, 199, 1452, 1452, 1677,
 1686, 2189, 2189, 2273, 2388,
 2566
- .+deki** 319, 473, 580

.+dekile 457	1436, 1440, 1441, 1446, 1457,
.+dekin 1431, 1584	1463, 1464, 1504, 1505, 1505,
.+den 39, 61, 61, 68, 75, 81, 84, 86,	1509, 1515, 1515, 1524, 1567,
105, 121, 124, 134, 134, 135, 155,	1568, 1575, 1595, 1603, 1606,
185, 195, 214, 216, 216, 217, 221,	1631, 1635, 1646, 1650, 1652,
230, 234, 236, 239, 247, 264, 274,	1655, 1658, 1666, 1671, 1676,
275, 276, 305, 307, 307, 308, 329,	1687, 1690, 1690, 1714, 1721,
340, 340, 342, 351, 363, 363, 366,	1760, 1761, 1765, 1776, 1783,
368, 380, 382, 406, 435, 438, 441,	1802, 1814, 1815, 1816, 1835,
457, 467, 474, 475, 476, 480, 480,	1846, 1848, 1855, 1867, 1871,
489, 497, 501, 516, 519, 522, 527,	1880, 1890, 1894, 1898, 1901,
527, 528, 529, 529, 530, 555, 563,	1911, 1914, 1920, 1921, 1924,
569, 570, 570, 581, 593, 596, 596,	1932, 1936, 1936, 1965, 1973,
604, 605, 606, 611, 620, 621, 635,	1974, 1977, 1978, 1988, 1996,
647, 652, 659, 661, 674, 675, 678,	2020, 2062, 2063, 2090, 2116,
679, 681, 686, 689, 690, 697, 697,	2122, 2135, 2155, 2163, 2166,
718, 725, 752, 760, 761, 761, 764,	2180, 2197, 2201, 2216, 2228,
775, 781, 782, 783, 784, 817, 818,	2232, 2250, 2274, 2281, 2283,
835, 863, 863, 877, 887, 895, 912,	2285, 2292, 2303, 2304, 2308,
912, 921, 938, 943, 959, 959, 970,	2312, 2314, 2324, 2329, 2340,
972, 974, 975, 979, 985, 987, 987,	2362, 2367, 2368, 2375, 2395,
999, 1014, 1015, 1031, 1035,	2396, 2402, 2403, 2411, 2422,
1037, 1037, 1049, 1075, 1075,	2423, 2426, 2428, 2430, 2439,
1076, 1080, 1081, 1112, 1114,	2445, 2455, 2457, 2460, 2460,
1141, 1148, 1152, 1163, 1177,	2461, 2469, 2472, 2478, 2483,
1181, 1196, 1226, 1233, 1237,	2483, 2488, 2529, 2530, 2546,
1268, 1287, 1298, 1300, 1305,	2559, 2565, 2569, 2573, 2576,
1336, 1338, 1350, 1384, 1396,	2592, 2592, 2593, 2593, 2593,
1413, 1413, 1414, 1417, 1424,	2597, 2610, 2613, 2622, 2642,
1424, 1427, 1427, 1434, 1435,	2649, 2649, 2676, 2683, 2694,

2700, 2704, 2707, 2711, 2716,
 2717, 2725, 2766, 2771, 2789,
 2808, 2825, $4^a/10$, $4^a/7$, $5^a/2$, $91^a/1$
.+dir 894
.+dur 1, 5, 10, 10, 42, 47, 64, 84, 97, 97,
 107, 108, 134, 140, 142, 147, 160,
 166, 168, 182, 185, 185, 190, 206,
 209, 226, 242, 243, 275, 301, 317,
 317, 321, 338, 338, 345, 347, 355,
 376, 385, 389, 392, 402, 408, 416,
 420, 434, 434, 435, 449, 461, 470,
 481, 485, 485, 486, 486, 486, 499,
 499, 501, 511, 534, 545, 571, 573,
 573, 573, 588, 615, 616, 618, 619,
 621, 623, 623, 631, 647, 647, 685,
 685, 685, 686, 687, 687, 688, 688,
 689, 691, 693, 694, 695, 695, 696,
 696, 725, 727, 734, 743, 744, 783,
 793, 797, 843, 851, 853, 869, 869,
 877, 889, 896, 901, 901, 936, 937,
 944, 954, 958, 960, 960, 982,
 1017, 1022, 1023, 1032, 1045,
 1045, 1047, 1048, 1049, 1050,
 1053, 1055, 1065, 1066, 1072,
 1082, 1086, 1089, 1091, 1113,
 1137, 1139, 1143, 1150, 1162,
 1163, 1165, 1225, 1226, 1227,
 1240, 1240, 1241, 1241, 1241,
 1242, 1247, 1247, 1248, 1248,
 1248, 1249, 1251, 1251, 1258,
 1270, 1275, 1281, 1288, 1306,
 1321, 1331, 1335, 1360, 1371,
 1390, 1396, 1399, 1402, 1404,
 1408, 1417, 1417, 1423, 1423,
 1433, 1438, 1438, 1439, 1442,
 1476, 1508, 1508, 1513, 1528,
 1528, 1534, 1554, 1554, 1555,
 1557, 1557, 1557, 1619, 1621,
 1629, 1637, 1637, 1639, 1640,
 1656, 1657, 1662, 1680, 1680,
 1698, 1709, 1713, 1721, 1731,
 1736, 1739, 1744, 1774, 1782,
 1791, 1796, 1797, 1799, 1803,
 1804, 1809, 1812, 1813, 1819,
 1823, 1829, 1830, 1832, 1835,
 1848, 1873, 1880, 1886, 1908,
 1908, 1923, 1928, 1938, 1960,
 1963, 1964, 1975, 1979, 1980,
 1980, 1981, 1981, 1982, 2022,
 2022, 2058, 2058, 2089, 2097,
 2107, 2131, 2139, 2145, 2192,
 2195, 2197, 2214, 2220, 2221,
 2225, 2244, 2249, 2291, 2303,
 2305, 2310, 2316, 2317, 2338,
 2338, 2351, 2386, 2387, 2397,
 2398, 2398, 2461, 2483, 2502,
 2536, 2548, 2550, 2559, 2560,
 2568, 2571, 2589, 2596, 2603,
 2613, 2614, 2614, 2615, 2623,
 2623, 2624, 2635, 2635, 2635,

2635, 2644, 2674, 2685, 2698,	911, 942, 961, 986, 1009, 1011,
2706, 2707, 2717, 2728, 2738,	1025, 1027, 1029, 1029, 1031,
2738, 2750, 2751, 2774, 2774,	1035, 1074, 1075, 1103, 1123,
$3^b/10, 4^a/10, 4^a/14, 4^a/4, 4^a/5, 4^b/1,$	1124, 1124, 1129, 1133, 1151,
$4^b/5, 4^b/5, 4^b/5, 4^b/7, 4^b/9, 5^a/1$	1163, 1163, 1166, 1183, 1197,
.+durur 6, 6, 6, 15, 16, 45, 48, 141, 155,	1197, 1202, 1202, 1203, 1229,
319, 319, 323, 323, 469, 511, 511,	1236, 1237, 1243, 1243, 1250,
513, 519, 520, 520, 533, 534, 562,	1250, 1258, 1266, 1287, 1297,
579, 607, 617, 624, 624, 625, 631,	1359, 1368, 1368, 1372, 1411,
659, 742, 743, 764, 769, 769, 772,	1417, 1423, 1427, 1432, 1436,
778, 781, 781, 798, 798, 867, 900,	1437, 1439, 1440, 1441, 1443,
1545, 1657, 1657, 1665, 1665,	1443, 1458, 1458, 1461, 1471,
1665, 1713, 1725, 1925, 1925,	1475, 1477, 1482, 1482, 1493,
1927, 1927, 1975, 1981, 2108,	1497, 1498, 1509, 1513, 1516,
2108, 2177, 2195, 2195, 2247,	1516, 1547, 1609, 1609, 1626,
2249, 2253, 2259, 2299, 2302,	1627, 1629, 1629, 1636, 1637,
2314, 2363, 2375, 2396, 2407,	1638, 1638, 1646, 1648, 1683,
2413, 2431, 2433, 2439, 2462,	1689, 1692, 1692, 1693, 1697,
2465, 2492, 2561, 2567, 2567,	1707, 1713, 1714, 1715, 1719,
2701, 2752, 2796, 2806	1731, 1740, 1743, 1745, 1756,
.+dür 2, 2, 73, 133, 144, 150, 164, 166,	1759, 1764, 1784, 1798, 1807,
190, 220, 237, 243, 294, 306, 325,	1821, 1821, 1826, 1829, 1838,
345, 346, 349, 351, 352, 353, 353,	1842, 1854, 1868, 1897, 1929,
357, 367, 367, 373, 375, 393, 407,	1961, 2021, 2021, 2036, 2052,
408, 414, 414, 424, 439, 444, 482,	2056, 2056, 2094, 2143, 2145,
488, 488, 488, 494, 514, 560, 581,	2163, 2169, 2181, 2184, 2184,
613, 621, 635, 687, 687, 688, 688,	2184, 2185, 2186, 2187, 2190,
688, 690, 700, 715, 717, 746, 760,	2190, 2190, 2201, 2204, 2206,
761, 763, 791, 795, 798, 799, 811,	2207, 2217, 2217, 2218, 2221,
812, 812, 813, 888, 890, 890, 902,	2234, 2235, 2235, 2255, 2268,

2289, 2303, 2393, 2397, 2400,
 2409, 2442, 2460, 2464, 2464,
 2469, 2476, 2488, 2531, 2531,
 2548, 2559, 2559, 2559, 2562,
 2580, 2608, 2639, 2647, 2675,
 2680, 2713, 2716, 2741, 2741,
 2803, 2807, 4^a/11, 4^a/8, 4^a/9,
 4^b/12, 4^b/14, 4^b/5, 4^b/9, 91^a/10,
 91^a/7
 .+e 13, 18, 21, 27, 37, 37, 43, 45, 48,
 49, 52, 59, 61, 61, 68, 68, 69, 70,
 89, 90, 90, 95, 110, 110, 114, 120,
 124, 125, 126, 128, 138, 153, 154,
 155, 155, 168, 168, 170, 173, 175,
 176, 183, 191, 201, 202, 217, 218,
 221, 232, 248, 251, 251, 276, 278,
 285, 289, 295, 296, 300, 304, 309,
 310, 311, 312, 314, 315, 325, 329,
 339, 352, 353, 367, 368, 379, 398,
 404, 408, 417, 420, 433, 441, 452,
 454, 456, 465, 468, 473, 487, 500,
 502, 506, 508, 512, 520, 532, 533,
 534, 535, 578, 580, 581, 581, 587,
 591, 604, 620, 627, 628, 630, 647,
 647, 666, 667, 673, 682, 682, 683,
 684, 688, 691, 700, 705, 707, 714,
 724, 746, 746, 786, 787, 802, 818,
 828, 838, 855, 861, 861, 871, 871,
 873, 885, 886, 910, 918, 918, 920,
 922, 947, 949, 953, 956, 973, 975,
 976, 981, 990, 997, 1011, 1011,
 1013, 1015, 1023, 1026, 1027,
 1034, 1036, 1045, 1061, 1067,
 1070, 1079, 1079, 1080, 1080,
 1083, 1094, 1098, 1106, 1120,
 1121, 1121, 1126, 1134, 1148,
 1150, 1167, 1172, 1174, 1201,
 1209, 1225, 1228, 1233, 1236,
 1236, 1240, 1299, 1304, 1309,
 1311, 1340, 1341, 1350, 1350,
 1380, 1394, 1399, 1405, 1408,
 1409, 1412, 1415, 1418, 1418,
 1422, 1424, 1433, 1436, 1436,
 1496, 1496, 1498, 1509, 1529,
 1532, 1534, 1548, 1551, 1555,
 1557, 1557, 1561, 1577, 1578,
 1583, 1592, 1604, 1619, 1621,
 1626, 1626, 1633, 1636, 1639,
 1643, 1644, 1644, 1647, 1648,
 1648, 1662, 1663, 1668, 1670,
 1685, 1685, 1688, 1692, 1694,
 1715, 1730, 1733, 1735, 1736,
 1736, 1755, 1766, 1768, 1775,
 1794, 1801, 1806, 1813, 1814,
 1816, 1822, 1836, 1841, 1857,
 1859, 1864, 1896, 1896, 1899,
 1899, 1902, 1909, 1909, 1909,
 1918, 1919, 1919, 1927, 1934,
 1936, 1941, 1943, 1957, 1957,
 1968, 1975, 1977, 1983, 1983,

1988, 1990, 1990, 2012, 2012,	.+em 600, 600, 600, 616, 1100, 1100,
2012, 2013, 2018, 2020, 2025,	2298, 2380, 2450, 2465
2038, 2041, 2042, 2044, 2045,	.+ge 1014
2069, 2072, 2087, 2091, 2096,	.+ı (yük.) 23, 27, 52, 77, 78, 84, 89,
2101, 2107, 2130, 2130, 2140,	113, 123, 138, 170, 171, 172, 184,
2140, 2156, 2157, 2157, 2162,	196, 196, 200, 206, 207, 231, 237,
2163, 2165, 2175, 2176, 2182,	237, 259, 273, 285, 289, 303, 352,
2184, 2184, 2191, 2210, 2211,	371, 374, 382, 389, 390, 391, 397,
2212, 2216, 2220, 2227, 2244,	397, 398, 403, 405, 430, 475, 478,
2263, 2269, 2275, 2280, 2281,	505, 506, 510, 529, 534, 558, 591,
2282, 2287, 2290, 2295, 2340,	591, 609, 625, 629, 632, 634, 639,
2343, 2352, 2357, 2360, 2362,	642, 642, 648, 654, 666, 672, 693,
2366, 2381, 2385, 2385, 2394,	693, 709, 722, 727, 728, 728, 730,
2403, 2411, 2422, 2423, 2433,	732, 735, 748, 751, 767, 768, 779,
2434, 2441, 2444, 2456, 2463,	789, 793, 798, 813, 857, 859, 861,
2464, 2468, 2468, 2471, 2473,	862, 870, 896, 896, 898, 898, 905,
2484, 2486, 2486, 2489, 2490,	910, 957, 992, 1018, 1019, 1027,
2490, 2491, 2491, 2494, 2496,	1032, 1032, 1038, 1041, 1049,
2497, 2497, 2499, 2500, 2501,	1063, 1063, 1063, 1090, 1109,
2502, 2504, 2508, 2508, 2511,	1182, 1211, 1225, 1231, 1253,
2514, 2518, 2529, 2546, 2546,	1262, 1311, 1335, 1341, 1343,
2554, 2560, 2560, 2570, 2570,	1344, 1344, 1345, 1346, 1355,
2585, 2594, 2596, 2599, 2621,	1360, 1384, 1422, 1429, 1430,
2631, 2647, 2655, 2671, 2680,	1447, 1448, 1455, 1508, 1547,
2690, 2695, 2699, 2701, 2713,	1562, 1564, 1582, 1584, 1597,
2714, 2749, 2751, 2753, 2759,	1618, 1626, 1636, 1642, 1658,
2759, 2765, 2780, 2800, 2801,	1664, 1669, 1669, 1673, 1677,
2810, 2823, 2828, 2828, 4 ^b /5, 5 ^a /2	1677, 1680, 1680, 1684, 1688,
.+edür 966, 988, 1460, 1517, 1926,	1737, 1797, 1808, 1866, 1886,
1926, 2089, 2460	1888, 1893, 1894, 1901, 1928,

1949, 1953, 1989, 2028, 2067,
 2093, 2101, 2115, 2124, 2128,
 2132, 2133, 2134, 2135, 2136,
 2137, 2138, 2138, 2138, 2139,
 2151, 2153, 2157, 2165, 2166,
 2216, 2219, 2238, 2266, 2328,
 2330, 2333, 2346, 2351, 2360,
 2383, 2392, 2404, 2425, 2431,
 2439, 2451, 2458, 2475, 2508,
 2550, 2570, 2617, 2629, 2682,
 2687, 2688, 2705, 2705, 2707,
 2720, 2726, 2751, 2753, 2777,
 2792, 2793, 4^a/10, 4^a/5
.+ı (iye.) 4, 51, 75, 79, 79, 79, 94, 96,
 106, 109, 109, 144, 156, 156, 159,
 160, 160, 160, 163, 166, 166, 169,
 209, 215, 217, 219, 222, 226, 232,
 233, 237, 237, 242, 258, 270, 279,
 282, 301, 327, 332, 346, 347, 349,
 354, 378, 382, 398, 424, 438, 438,
 439, 442, 461, 466, 511, 539, 575,
 575, 589, 590, 592, 633, 635, 660,
 674, 676, 676, 690, 693, 695, 698,
 699, 706, 716, 723, 725, 726, 747,
 775, 780, 801, 824, 844, 851, 884,
 891, 946, 966, 1003, 1008, 1052,
 1055, 1069, 1070, 1094, 1096,
 1096, 1097, 1104, 1105, 1107,
 1124, 1129, 1130, 1137, 1138,
 1139, 1163, 1183, 1183, 1195,
 1207, 1207, 1207, 1207, 1274,
 1309, 1364, 1386, 1391, 1395,
 1397, 1404, 1432, 1441, 1441,
 1447, 1449, 1450, 1458, 1458,
 1460, 1460, 1462, 1469, 1471,
 1471, 1479, 1482, 1482, 1495,
 1495, 1497, 1497, 1503, 1503,
 1503, 1516, 1516, 1519, 1537,
 1564, 1574, 1591, 1591, 1591,
 1591, 1596, 1609, 1623, 1627,
 1627, 1627, 1628, 1628, 1628,
 1629, 1634, 1638, 1639, 1650,
 1651, 1652, 1654, 1657, 1681,
 1687, 1688, 1689, 1720, 1720,
 1724, 1744, 1752, 1782, 1790,
 1798, 1804, 1818, 1820, 1839,
 1840, 1875, 1881, 1891, 1904,
 1904, 1907, 1937, 1946, 1946,
 1952, 1953, 1959, 1963, 1963,
 1963, 1966, 1966, 1966, 1967,
 1969, 1971, 1980, 1981, 1983,
 1983, 1985, 1999, 2000, 2029,
 2034, 2041, 2043, 2047, 2053,
 2084, 2085, 2085, 2099, 2103,
 2103, 2104, 2133, 2134, 2134,
 2150, 2177, 2191, 2193, 2202,
 2214, 2215, 2217, 2228, 2236,
 2236, 2244, 2247, 2248, 2252,
 2260, 2268, 2294, 2294, 2297,
 2302, 2312, 2313, 2317, 2318,

- 2333, 2353, 2355, 2359, 2374,
2419, 2419, 2427, 2451, 2457,
2460, 2466, 2466, 2491, 2495,
2507, 2509, 2539, 2540, 2555,
2561, 2562, 2566, 2581, 2589,
2603, 2637, 2643, 2691, 2697,
2701, 2757, 2793, 2816, 5^a/1
- .+ıdı** 290, 290, 465, 712, 1205, 1206,
1206, 1206, 1207, 1208, 1515,
1946, 1953, 1956, 1968, 2208
- .+ıdum** 1993, 2428
- .+ıdur** 7, 91, 91, 92, 132, 139, 139, 213,
213, 222, 507, 574, 690, 690, 851,
870, 1058, 1257, 1347, 1351,
1351, 1438, 1449, 1473, 1483,
1526, 1526, 1527, 1567, 1616,
1644, 1678, 1726, 1744, 1818,
1908, 1962, 2052, 2215, 2218,
2236, 2236, 2237, 2306, 2306,
2311, 2374, 2374, 2374, 2595,
2674, 2825, 4^b/14
- .+ıdurur** 140, 141
- .+ıken** 1709
- .+ıla** 54, 66, 66, 269, 271, 281, 349,
384, 386, 387, 387, 388, 388, 397,
400, 417, 443, 462, 468, 473, 473,
474, 477, 483, 499, 527, 529, 537,
556, 573, 608, 608, 661, 661, 698,
715, 718, 725, 749, 750, 772, 772,
778, 811, 841, 985, 991, 1000,
1008, 1090, 1349, 1352, 1428,
1448, 1652, 1736, 2142, 2155,
2230, 2309, 2318, 2361, 2463,
2468, 2479, 2490, 2504, 2506,
2511, 2551, 2562, 2571, 2650,
2652, 2710, 2812, 2815, 2815,
4^a/3, 4^b/3, 4^b/4
- .+ıla (iye.)** 1199, 1217, 1262, 1285,
1308, 1449, 1450, 1455, 1673,
1749, 1750, 1771, 1787, 1804,
1807, 1811, 1866, 1866, 1929,
1929, 2074, 2203
- .+ılan** 767, 1059
- .+ım** 2449
- .+ıma** 2751
- .+ımı** 1577, 1577
- .+ımış** 1111
- .+ımuuz** 23, 104, 352, 747, 1779, 2575,
2765, 2801
- .+ımuuzı** 1605
- .+ımuuzun** 1225
- .+ın** 36, 175, 232, 296, 318, 373, 447,
479, 496, 528, 544, 546, 552, 567,
595, 595, 624, 651, 683, 692, 696,
710, 736, 745, 759, 759, 797, 830,
831, 834, 860, 879, 880, 880, 886,
886, 899, 933, 944, 1016, 1033,
1044, 1044, 1046, 1050, 1051,
1051, 1059, 1064, 1070, 1071,
1085, 1105, 1173, 1173, 1189,

1204, 1204, 1223, 1288, 1289,
1289, 1300, 1338, 1354, 1368,
1378, 1378, 1379, 1382, 1389,
1447, 1473, 1511, 1514, 1595,
1596, 1610, 1610, 1625, 1635,
1682, 1702, 1716, 1716, 1753,
1771, 1824, 1827, 1857, 1867,
1917, 1951, 1982, 2005, 2014,
2017, 2017, 2032, 2032, 2063,
2111, 2152, 2160, 2226, 2233,
2256, 2309, 2326, 2345, 2373,
2390, 2399, 2422, 2462, 2485,
2491, 2494, 2501, 2504, 2511,
2540, 2543, 2544, 2547, 2557,
2576, 2618, 2633, 2636, 2647,
2659, 2736, 2745, 2749, 2749,
2759, 2810

.+ına 8, 88, 90, 161, 172, 194, 300, 311,
343, 353, 356, 378, 409, 440, 440,
455, 491, 493, 504, 544, 550, 559,
559, 587, 622, 655, 669, 669, 669,
702, 729, 881, 914, 918, 937, 986,
999, 1002, 1018, 1021, 1043,
1043, 1068, 1068, 1082, 1095,
1118, 1158, 1158, 1161, 1217,
1254, 1254, 1323, 1327, 1375,
1377, 1410, 1414, 1461, 1467,
1489, 1490, 1507, 1507, 1594,
1603, 1627, 1689, 1696, 1698,
1700, 1700, 1737, 1737, 1776,

1779, 1783, 1800, 1816, 1817,
1817, 1817, 1835, 1841, 1876,
1881, 1892, 1903, 1931, 1931,
1942, 1953, 1953, 1957, 1959,
1987, 1987, 1991, 1995, 2000,
2040, 2040, 2067, 2114, 2122,
2127, 2128, 2128, 2172, 2213,
2222, 2293, 2293, 2293, 2302,
2307, 2320, 2361, 2382, 2414,
2435, 2436, 2436, 2436, 2466,
2504, 2548, 2560, 2576, 2604,
2609, 2643, 2647, 2693, 2746,
2770, 2795, 2819, 2838

.+ında 6, 11, 129, 208, 260, 277, 281,
298, 336, 385, 385, 427, 431, 460,
462, 464, 470, 551, 595, 607, 627,
653, 712, 730, 731, 737, 757, 865,
872, 897, 939, 941, 961, 1052,
1062, 1063, 1065, 1107, 1132,
1160, 1180, 1283, 1318, 1329,
1542, 1550, 1558, 1572, 1614,
1905, 1966, 2024, 2050, 2073,
2081, 2092, 2100, 2103, 2109,
2185, 2224, 2301, 2303, 2305,
2325, 2359, 2363, 2375, 2377,
2395, 2399, 2400, 2401, 2482,
2544, 2606, 2720, 2721, 2763

.+ındadır 1006

.+ındadır 1006, 1439, 2224

.+ındağı 940

- .+ından** 22, 45, 75, 76, 82, 104, 116, 138, 171, 252, 391, 557, 575, 575, 678, 736, 792, 895, 911, 915, 1056, 1154, 1259, 1259, 1277, 1286, 1291, 1470, 1480, 1484, 1671, 1914, 1970, 1975, 1991, 2173, 2238, 2291, 2336, 2420, 2467, 2554, 2659, 2705, 2710, 2750, 2757, 3^b/7
- .+ındandur** 2379
- .+ındayam** 521
- .+ingda** 1433
- .+ını** 11, 54, 56, 93, 116, 116, 250, 337, 350, 350, 385, 394, 394, 441, 442, 503, 524, 559, 584, 584, 588, 588, 597, 789, 803, 803, 803, 840, 896, 907, 909, 927, 940, 959, 959, 1002, 1010, 1010, 1056, 1102, 1103, 1122, 1194, 1224, 1246, 1328, 1330, 1348, 1357, 1367, 1392, 1392, 1437, 1437, 1437, 1446, 1452, 1459, 1472, 1491, 1521, 1571, 1576, 1585, 1595, 1622, 1702, 1727, 1757, 1778, 1778, 1790, 1807, 1807, 1826, 1826, 1836, 1837, 1906, 1930, 1932, 1944, 1944, 1947, 1947, 2015, 2023, 2030, 2039, 2039, 2074, 2093, 2095, 2129, 2149, 2154, 2174, 2196, 2231, 2253, 2254, 2255, 2259, 2322, 2365, 2543, 2547, 2558, 2588, 2598, 2616, 2624, 2646, 2648, 2707, 2709, 2746, 2754, 2767, 2768, 2779, 2796, 2812, 2834
- .+ının** 1087
- .+ınuñ** 64, 116, 518, 619, 728, 854, 855, 856, 856, 1044, 1198, 1199, 1199, 1476, 1479, 1526, 1564, 1832, 1865, 2077, 2080, 2099, 2217, 2374, 2654, 2654, 4^a/9
- .+ıñuz** 129, 1636, 1641, 1641, 1648, 1660, 1660, 1785, 1842
- .+ıñuzda** 99
- .+ıñuzdur** 994
- .+ıñuz** 260
- .+ısa** 153, 521, 1036, 1036, 1266, 2676, 2793
- .+ısan** 910
- .+ısın** 676, 902, 1052, 2774
- .+ısından** 1716
- .+ısız** 1315, 1603, 1604, 1781
- .+ıyam** 2450, 2450
- .+ıyıla** 128, 862, 862, 1448, 1493, 2505
- .+ıyile** 634, 634
- .+ıyuz** 1928, 1928
- .+i (yük.)** 17, 50, 50, 55, 57, 60, 100, 102, 102, 110, 121, 128, 128, 133, 150, 170, 179, 180, 184, 191, 194, 202, 214, 217, 227, 235, 235, 236,

240, 261, 265, 267, 270, 278, 282,
 286, 288, 288, 292, 293, 294, 294,
 295, 297, 300, 302, 302, 328, 328,
 334, 335, 335, 336, 349, 366, 370,
 371, 371, 375, 378, 379, 380, 387,
 392, 392, 393, 393, 399, 406, 416,
 418, 418, 421, 421, 433, 458, 473,
 473, 475, 501, 506, 516, 521, 548,
 569, 581, 584, 586, 586, 588, 596,
 614, 617, 617, 619, 626, 627, 628,
 629, 634, 636, 638, 659, 669, 701,
 708, 709, 730, 740, 753, 759, 779,
 780, 785, 789, 790, 795, 795, 823,
 823, 825, 826, 827, 840, 854, 882,
 882, 883, 884, 903, 914, 920, 920,
 927, 927, 939, 939, 945, 951, 957,
 966, 969, 976, 978, 985, 992,
 1001, 1015, 1027, 1027, 1032,
 1035, 1039, 1039, 1044, 1045,
 1045, 1047, 1049, 1049, 1069,
 1085, 1092, 1093, 1093, 1099,
 1100, 1113, 1113, 1139, 1140,
 1150, 1153, 1158, 1158, 1171,
 1171, 1176, 1176, 1182, 1192,
 1218, 1226, 1231, 1246, 1247,
 1285, 1286, 1297, 1305, 1306,
 1306, 1312, 1314, 1323, 1326,
 1327, 1329, 1329, 1338, 1339,
 1348, 1365, 1374, 1374, 1379,
 1384, 1392, 1398, 1401, 1409,
 1411, 1415, 1431, 1433, 1478,
 1502, 1502, 1510, 1510, 1523,
 1546, 1559, 1560, 1568, 1569,
 1576, 1579, 1589, 1590, 1607,
 1611, 1619, 1619, 1642, 1653,
 1658, 1659, 1661, 1667, 1677,
 1760, 1761, 1769, 1790, 1795,
 1836, 1860, 1867, 1876, 1877,
 1886, 1887, 1889, 1890, 1891,
 1892, 1894, 1895, 1897, 1900,
 1900, 1909, 1932, 1935, 1937,
 1972, 1988, 1989, 2003, 2018,
 2018, 2020, 2068, 2074, 2126,
 2133, 2137, 2137, 2138, 2164,
 2164, 2165, 2165, 2196, 2196,
 2207, 2207, 2240, 2241, 2241,
 2243, 2262, 2263, 2271, 2271,
 2272, 2274, 2275, 2278, 2279,
 2290, 2299, 2301, 2302, 2302,
 2325, 2330, 2350, 2350, 2375,
 2377, 2380, 2390, 2391, 2391,
 2392, 2392, 2393, 2393, 2394,
 2405, 2407, 2414, 2424, 2425,
 2431, 2432, 2434, 2441, 2445,
 2449, 2451, 2452, 2453, 2458,
 2458, 2459, 2461, 2463, 2467,
 2471, 2489, 2489, 2513, 2518,
 2518, 2523, 2533, 2534, 2553,
 2566, 2567, 2570, 2575, 2584,
 2585, 2602, 2611, 2615, 2622,

2629, 2638, 2641, 2648, 2648,
 2667, 2668, 2669, 2671, 2686,
 2687, 2689, 2703, 2704, 2704,
 2710, 2715, 2722, 2724, 2726,
 2748, 2752, 2756, 2776, 2811,
 2812, 2818, 2824, 2833, 2833,
 4^a/1, 4^a/4, 4^b/10, 4^b/7, 91^a/8
.+i (iye.) 3, 3, 3, 3, 4, 4, 4, 6, 7, 8, 10,
 10, 24, 79, 84, 108, 109, 134, 134,
 156, 162, 163, 167, 167, 174, 177,
 185, 188, 188, 191, 199, 203, 212,
 220, 223, 233, 240, 242, 375, 385,
 386, 399, 414, 418, 433, 439, 444,
 465, 465, 465, 466, 487, 487, 500,
 511, 526, 534, 550, 567, 568, 569,
 569, 574, 576, 576, 576, 583, 653,
 685, 699, 701, 711, 713, 743, 797,
 844, 847, 848, 871, 873, 885, 888,
 889, 890, 890, 915, 915, 937, 946,
 946, 954, 954, 954, 957, 960, 960,
 961, 963, 963, 964, 967, 969, 982,
 992, 992, 992, 993, 1022, 1022,
 1026, 1050, 1055, 1057, 1060,
 1063, 1065, 1066, 1070, 1070,
 1076, 1083, 1089, 1092, 1097,
 1098, 1109, 1110, 1116, 1118,
 1123, 1124, 1131, 1132, 1135,
 1139, 1139, 1150, 1156, 1156,
 1158, 1159, 1165, 1170, 1177,
 1195, 1195, 1197, 1198, 1198,
 1199, 1200, 1207, 1207, 1211,
 1211, 1230, 1236, 1240, 1240,
 1245, 1247, 1255, 1274, 1276,
 1278, 1290, 1297, 1299, 1301,
 1316, 1325, 1326, 1363, 1364,
 1384, 1384, 1395, 1395, 1395,
 1407, 1407, 1408, 1419, 1422,
 1426, 1432, 1432, 1438, 1438,
 1454, 1454, 1458, 1461, 1463,
 1464, 1465, 1468, 1468, 1482,
 1484, 1490, 1490, 1494, 1495,
 1497, 1499, 1499, 1501, 1501,
 1502, 1508, 1510, 1516, 1518,
 1528, 1530, 1530, 1533, 1542,
 1544, 1549, 1549, 1550, 1579,
 1583, 1586, 1586, 1591, 1596,
 1609, 1623, 1624, 1630, 1631,
 1657, 1662, 1665, 1675, 1684,
 1687, 1694, 1694, 1708, 1708,
 1710, 1713, 1713, 1714, 1729,
 1749, 1758, 1759, 1779, 1786,
 1793, 1796, 1797, 1797, 1819,
 1822, 1825, 1827, 1832, 1832,
 1832, 1833, 1836, 1876, 1885,
 1885, 1896, 1897, 1905, 1908,
 1910, 1924, 1925, 1925, 1933,
 1956, 1960, 1973, 1978, 1991,
 1992, 1995, 1998, 2023, 2029,
 2029, 2033, 2034, 2059, 2060,
 2061, 2067, 2067, 2068, 2078,

- 2084, 2085, 2085, 2093, 2099,
 2099, 2100, 2108, 2112, 2112,
 2112, 2112, 2127, 2127, 2127,
 2127, 2147, 2167, 2168, 2169,
 2170, 2171, 2180, 2189, 2194,
 2205, 2209, 2214, 2214, 2220,
 2221, 2221, 2222, 2232, 2252,
 2252, 2252, 2252, 2255, 2267,
 2272, 2273, 2273, 2276, 2277,
 2311, 2313, 2319, 2322, 2322,
 2323, 2328, 2331, 2331, 2334,
 2353, 2354, 2354, 2356, 2357,
 2357, 2358, 2360, 2375, 2386,
 2402, 2402, 2417, 2475, 2485,
 2522, 2524, 2538, 2550, 2568,
 2589, 2603, 2619, 2622, 2650,
 2656, 2695, 2705, 2732, 2771,
 2798, 2798, 2800, 2831, 2831,
 2838, 2838, 3^b/10, 3^b/10, 4^a/5,
 4^b/10, 4^b/14, 4^b/14, 5^a/1, 91^a/6
- .+idi** 736, 1008, 1008, 1205, 1946,
 1947, 1947, 2013, 2088, 2509
- .+idin** 1722
- .+idügin** 1815
- .+idüñ** 563
- .+idür** 150, 164, 189, 355, 358, 488,
 632, 797, 870, 870, 926, 961,
 1020, 1071, 1487, 1499, 1520,
 1534, 1535, 1535, 1538, 1538,
 1550, 1551, 1553, 1608, 1629,
- 1652, 1654, 1669, 1684, 1811,
 1830, 1974, 1986, 2046, 2084,
 2093, 2108, 2210, 2493, 2777,
 2784, 2826, 4^b/2
- .+ile** 28, 57, 134, 232, 366, 374, 395,
 399, 422, 484, 500, 501, 537, 537,
 572, 608, 639, 670, 708, 729, 740,
 753, 755, 808, 808, 808, 808, 811,
 811, 841, 852, 910, 919, 919, 922,
 982, 990, 1021, 1047, 1196, 1383,
 1421, 1462, 1624, 1637, 1650,
 1682, 1724, 1724, 1727, 1768,
 1792, 1793, 1799, 1895, 1967,
 1968, 1977, 1984, 2006, 2006,
 2009, 2009, 2089, 2118, 2134,
 2142, 2151, 2170, 2179, 2207,
 2209, 2209, 2239, 2299, 2313,
 2348, 2373, 2473, 2477, 2479,
 2480, 2511, 2511, 2544, 2569,
 2608, 2610, 2610, 2649, 2668,
 2697, 2747, 2805, 2805, 2805,
 2810, 2815, 4^a/6
- .+ile (iye.)** 1451, 1655, 1655, 1716,
 1733
- .+iledür** 1237, 1803
- .+ilen** 193, 273, 332, 835, 2400, 2785
- .+im** 275, 1493, 2299, 2472, 2778
- .+imde** 2410
- .+imdeki** 2465
- .+imden** 2409

.+imi 523, 1575, 1575, 2162, 2371	1948, 1948, 1948, 1955, 1955,
.+imiş 580	1956, 1989, 2016, 2016, 2049,
.+imüz 21, 103, 103, 671, 671, 744, 1637, 1649, 2519, 2690, 2695, 2713, 2765, 2767, 2780	2054, 2054, 2054, 2057, 2065, 2065, 2069, 2069, 2072, 2072, 2075, 2079, 2083, 2087, 2098,
.+imüzde 2171	2109, 2113, 2123, 2126, 2129,
.+imüzden 22, 2263	2150, 2171, 2188, 2233, 2259,
.+imüzdendir 581	2290, 2296, 2310, 2320, 2384,
.+imüzdür 23	2386, 2455, 2455, 2462, 2474,
.+imüze 21, 2518	2497, 2500, 2500, 2542, 2555,
.+imüzi 21, 90	2556, 2556, 2561, 2643, 2651,
.+in 16, 19, 27, 34, 34, 36, 37, 112, 114, 121, 162, 198, 198, 205, 206, 207, 209, 243, 263, 269, 280, 311, 323, 330, 338, 402, 420, 444, 446, 477, 518, 518, 528, 531, 533, 585, 619, 625, 625, 648, 743, 745, 775, 775, 775, 788, 794, 796, 833, 873, 889, 895, 901, 944, 950, 979, 989, 1016, 1031, 1066, 1095, 1098, 1102, 1109, 1141, 1179, 1179, 1184, 1184, 1276, 1298, 1300, 1302, 1310, 1320, 1346, 1387, 1401, 1430, 1442, 1453, 1457, 1466, 1483, 1487, 1508, 1525, 1566, 1568, 1570, 1597, 1599, 1599, 1601, 1606, 1614, 1622, 1625, 1715, 1718, 1745, 1760, 1767, 1794, 1831, 1831, 1857, 1863, 1877, 1898, 1918, 1942,	2688, 2693, 2705, 2777, 2830, 2831, 4 ^a /15
	.+ince 1905, 2502
	.+inçün 821, 2133
	.+inde 17, 63, 64, 95, 100, 101, 105, 131, 142, 156, 173, 181, 245, 249, 250, 258, 289, 297, 298, 343, 345, 359, 371, 386, 397, 398, 432, 452, 471, 471, 505, 513, 541, 545, 558, 643, 662, 663, 666, 699, 700, 702, 703, 711, 721, 734, 741, 785, 822, 823, 824, 836, 841, 991, 997, 1000, 1001, 1043, 1077, 1088, 1088, 1108, 1108, 1110, 1142, 1164, 1180, 1181, 1185, 1197, 1197, 1208, 1217, 1255, 1255, 1258, 1272, 1279, 1295, 1312, 1313, 1327, 1331, 1380, 1400, 1402, 1404, 1406, 1456, 1461,

- 1561, 1561, 1584, 1585, 1602,
 1615, 1624, 1625, 1634, 1771,
 1781, 1782, 1795, 1837, 1839,
 1845, 1845, 1850, 1856, 1861,
 1873, 1887, 1888, 1899, 1911,
 1916, 1930, 1955, 1955, 2002,
 2004, 2005, 2006, 2013, 2015,
 2025, 2028, 2028, 2029, 2030,
 2033, 2052, 2059, 2060, 2060,
 2060, 2065, 2066, 2068, 2070,
 2073, 2076, 2076, 2077, 2078,
 2081, 2085, 2085, 2104, 2109,
 2112, 2115, 2115, 2154, 2174,
 2177, 2189, 2194, 2197, 2198,
 2203, 2206, 2206, 2210, 2213,
 2216, 2219, 2227, 2240, 2258,
 2292, 2301, 2337, 2357, 2374,
 2378, 2378, 2391, 2418, 2434,
 2458, 2495, 2510, 2530, 2543,
 2544, 2549, 2583, 2602, 2607,
 2623, 2627, 2634, 2646, 2673,
 2683, 2685, 2694, 2697, 2719,
 2719, 2721, 2758, 2800, 2824,
 4^a/3, 4^a/4, 4^a/9, 91^a/2, 91^a/6
- .+indedür** 260, 844, 1252, 1252, 1500,
 1677, 1686, 1854, 1884, 2096
- .+indeki** 485, 499, 1294, 1387, 1494,
 1535, 91^a/10
- .+indekile** 552
- .+indekiler** 2010, 2760
- .+inden** 8, 34, 40, 74, 81, 82, 125, 143,
 154, 173, 173, 176, 178, 247, 274,
 304, 336, 430, 437, 472, 472, 548,
 604, 618, 648, 652, 759, 869, 869,
 885, 891, 969, 1026, 1030, 1064,
 1073, 1077, 1080, 1080, 1081,
 1087, 1098, 1104, 1105, 1114,
 1120, 1121, 1136, 1153, 1170,
 1192, 1220, 1261, 1273, 1280,
 1293, 1299, 1393, 1416, 1452,
 1465, 1485, 1491, 1533, 1540,
 1541, 1565, 1578, 1618, 1680,
 1694, 1699, 1769, 1770, 1787,
 1788, 1789, 1837, 1874, 1878,
 1880, 1893, 1956, 1965, 1972,
 1973, 2003, 2039, 2130, 2146,
 2148, 2194, 2207, 2221, 2232,
 2283, 2285, 2327, 2331, 2331,
 2332, 2333, 2335, 2364, 2390,
 2415, 2421, 2442, 2442, 2530,
 2572, 2572, 2575, 2607, 2611,
 2615, 2618, 2629, 2630, 2654,
 2701, 2708, 2741, 2746, 2752,
 2757, 2769, 2782, 2812, 2813,
 2820
- .+indi** 1491
- .+indür** 2186
- .+ine** 1, 1, 2, 2, 10, 10, 38, 41, 54, 55,
 55, 58, 60, 77, 106, 113, 117, 127,
 129, 133, 152, 172, 225, 227, 234,

234, 256, 264, 280, 285, 288, 299,
 313, 325, 333, 338, 348, 381, 383,
 403, 406, 409, 428, 439, 475, 491,
 505, 515, 515, 516, 518, 540, 544,
 546, 549, 551, 553, 568, 622, 656,
 708, 720, 728, 755, 785, 790, 790,
 795, 797, 801, 847, 849, 858, 862,
 879, 896, 900, 913, 915, 915, 916,
 916, 916, 917, 917, 936, 949, 964,
 975, 979, 1003, 1041, 1051, 1056,
 1068, 1068, 1071, 1078, 1094,
 1095, 1095, 1099, 1111, 1114,
 1117, 1125, 1126, 1130, 1135,
 1136, 1146, 1151, 1163, 1165,
 1168, 1185, 1185, 1195, 1206,
 1223, 1230, 1262, 1266, 1276,
 1288, 1299, 1301, 1319, 1320,
 1328, 1330, 1349, 1353, 1388,
 1405, 1413, 1478, 1490, 1492,
 1502, 1504, 1512, 1530, 1536,
 1536, 1537, 1541, 1541, 1548,
 1569, 1569, 1594, 1599, 1630,
 1632, 1699, 1701, 1703, 1704,
 1729, 1729, 1732, 1732, 1738,
 1738, 1770, 1780, 1784, 1788,
 1795, 1827, 1841, 1845, 1852,
 1853, 1858, 1864, 1870, 1871,
 1874, 1877, 1881, 1882, 1891,
 1903, 1906, 1913, 1944, 1991,
 1992, 2001, 2026, 2029, 2033,
 2043, 2053, 2059, 2071, 2075,
 2077, 2079, 2080, 2081, 2095,
 2104, 2106, 2106, 2106, 2110,
 2111, 2114, 2114, 2125, 2126,
 2141, 2142, 2142, 2142, 2146,
 2148, 2234, 2256, 2257, 2264,
 2276, 2294, 2316, 2338, 2351,
 2368, 2370, 2372, 2384, 2390,
 2415, 2416, 2431, 2451, 2469,
 2472, 2504, 2508, 2513, 2528,
 2546, 2558, 2568, 2597, 2608,
 2613, 2641, 2642, 2651, 2686,
 2781, $3^b/9$, $4^a/2$, $4^b/1$, $91^a/1$, $91^a/4$,
 $91^a/9$
.+inedür 1441
.+ini 18, 116, 177, 202, 205, 224, 224,
 225, 247, 392, 490, 524, 536, 680,
 696, 753, 761, 761, 777, 784, 859,
 863, 863, 865, 865, 866, 868, 868,
 868, 877, 879, 889, 907, 1018,
 1019, 1046, 1099, 1101, 1101,
 1102, 1105, 1122, 1133, 1156,
 1162, 1162, 1187, 1194, 1210,
 1224, 1224, 1224, 1238, 1295,
 1321, 1322, 1367, 1425, 1433,
 1437, 1469, 1506, 1511, 1568,
 1571, 1571, 1571, 1580, 1580,
 1580, 1688, 1735, 1829, 1830,
 1843, 1872, 1874, 1906, 1932,
 1938, 1938, 1938, 1938, 1974,

- 2084, 2147, 2160, 2169, 2202,
2245, 2245, 2247, 2251, 2315,
2332, 2347, 2356, 2365, 2537,
2542, 2547, 2557, 2564, 2564,
2572, 2626, 2632, 2632, 2645,
2647, 2652, 2782, 3^b/9, 3^b/9
- .+iniçün** 2134
- .+inile** 2486
- .+inle** 827
- .+inüñ** 4, 4, 156, 228, 516, 537, 608,
726, 730, 734, 757, 930, 943,
1046, 1069, 1070, 1074, 1240,
1247, 1299, 1301, 1302, 1313,
1322, 1537, 1591, 1708, 1708,
1716, 1778, 1796, 1832, 1857,
1905, 1942, 2087, 2092, 2092,
2099, 2122, 2220, 2222, 2222,
2259, 2322, 2355, 2478, 2606,
2688, 2727, 2736, 2763, 2779,
2836
- .+iñüz** 98, 196, 2264
- .+iñüzedür** 1314
- .+ise** 98, 437, 437, 523, 523, 1088,
1097, 1166, 1364, 1371, 1390,
2022
- .+iseñ** 236, 874, 1398, 1893
- .+isin** 2136
- .+isiz** 194
- .+itedür** 1316
- .+iyem** 2450
- .+iyile** 2505
- .+la** 187, 218, 420, 498, 500, 510, 1002,
1122, 1349, 1364, 1368, 1374,
1906, 1921, 2044, 2368, 2485
- .+ladur** 1803
- .+lar** 24, 36, 45, 48, 55, 56, 66, 69, 69,
74, 74, 92, 97, 106, 119, 119, 172,
185, 194, 254, 255, 265, 341, 343,
396, 427, 443, 453, 460, 468, 490,
504, 521, 544, 555, 555, 580, 593,
593, 635, 637, 648, 650, 699, 701,
706, 706, 717, 722, 724, 737, 739,
756, 758, 766, 768, 769, 777, 824,
845, 845, 846, 847, 847, 852, 872,
893, 919, 962, 969, 983, 983, 986,
996, 1007, 1091, 1108, 1118,
1162, 1176, 1194, 1203, 1205,
1244, 1254, 1268, 1278, 1281,
1292, 1305, 1323, 1327, 1342,
1342, 1357, 1448, 1464, 1465,
1538, 1543, 1552, 1563, 1563,
1595, 1600, 1616, 1627, 1642,
1675, 1691, 1728, 1754, 1760,
1805, 1861, 1861, 1912, 1922,
1925, 1925, 1956, 1998, 2005,
2027, 2027, 2027, 2027, 2041,
2116, 2124, 2129, 2129, 2135,
2135, 2154, 2167, 2187, 2202,
2205, 2205, 2207, 2215, 2215,
2217, 2218, 2222, 2261, 2280,

- 2305, 2313, 2326, 2327, 2333,
2335, 2341, 2343, 2346, 2353,
2353, 2360, 2395, 2482, 2506,
2507, 2512, 2645, 2658, 2658,
2796, 2822, 2827, 2830, $3^b/6$,
 $4^a/7$, $4^b/10$, $4^b/11$, $4^b/11$, $91^a/6$,
 $91^a/9$
- .+lara** 89, 89, 93, 135, 255, 258, 344,
522, 667, 723, 846, 887, 899, 899,
1115, 1133, 1357, 1404, 1404,
1501, 1595, 1743, 1753, 1755,
1820, 1977, 1994, 2117, 2130,
2225, 2269, 2285, 2487, 2611,
2759, 2827, 2827
- .+laradur** 1823
- .+larda** 326, 446, 713, 839, 1128, 1397,
2218
- .+lardan** 48, 312, 451, 621, 707, 762,
773, 810, 812, 882, 891, 1142,
1237, 1268, 1329, 1358, 1896,
1898, 2318, 2412, 2412, 2482,
 $91^a/10$
- .+lardandur** $3^b/8$
- .+lardur** 185, 1358, 2186, 2477
- .+lari** 83, 158, 171, 176, 220, 228, 229,
233, 239, 246, 256, 271, 390, 401,
412, 426, 580, 580, 614, 747, 771,
776, 786, 802, 841, 843, 843, 844,
845, 848, 854, 855, 884, 988, 998,
1004, 1050, 1083, 1124, 1136,
1170, 1170, 1332, 1332, 1352,
1352, 1360, 1457, 1491, 1518,
1656, 1727, 1789, 1936, 1952,
2031, 2078, 2094, 2138, 2308,
2400, 2401, 2401, 2424, 2478,
2478, $4^a/11$, $4^a/8$, $4^b/12$, $5^a/2$,
 $91^a/2$, $91^a/4$
- .+laridur** 816, 1950, 2478
- .+larila** 771, 771, 1354, 1356, 1363,
1444, 1444, 1728, 1903, 2065,
2069, 2072, 2075, 2079, 2083,
2087, 2098, 2101, 2110, 2117,
2120, 2811
- .+larilan** 2160, 2160
- .+larin** 229, 566, 660, 755, 767, 839,
987, 1262, 1346, 1573, 1573,
1600, 1600, 1653, 1682, 1682,
1733, 1899, 2095, 2117, 2147,
2155, 2359, 2811, $3^b/5$
- .+larina** 239, 240, 389, 886, 886, 890,
1361, 1574, 1811, 1811, 2417,
2656, $4^a/3$
- .+larinda** 74, 237, 727, 754
- .+larindan** 73, 143, 218, 238, 365, 722,
756, 760, 854, 2064, 2064, 2325,
2420, 2479, 2660, 2804
- .+larini** 1177, 1733, 2155, 2156, 2433,
2446, $3^b/8$, $4^a/2$
- .+larinsaň** 755

.+larinuñ 1297, 1628, 1628, 1678, 1725, 2236, 2306, 3 ^b /7	751, 753, 805, 805, 834, 842, 851, 881, 884, 907, 908, 935, 935, 941,
.+larla 310	950, 951, 964, 965, 965, 981, 992,
.+larum 2230, 2232, 2233, 2233, 2443, 3 ^b /3, 4 ^a /10, 4 ^a /5	992, 1002, 1020, 1023, 1031, 1039, 1066, 1081, 1116, 1117,
.+larumuz 199, 738, 1222	1118, 1118, 1129, 1143, 1149,
.+larumuza 740	1167, 1179, 1179, 1203, 1203,
.+laruñ 39, 177, 748, 773, 844, 858, 977, 1083, 1307, 1325, 1351, 1414, 1425, 1432, 1469, 1474, 1490, 1501, 1713, 1840, 1876, 2000, 2098, 2153, 2224, 2365, 2781, 2785, 2786, 2787, 2788, 91 ^a /2	1211, 1216, 1273, 1275, 1284, 1309, 1313, 1327, 1328, 1328, 1338, 1455, 1474, 1484, 1486, 1490, 1503, 1530, 1540, 1543, 1544, 1549, 1552, 1560, 1590, 1606, 1645, 1645, 1648, 1694, 1749, 1778, 1780, 1808, 1893,
.+laruña 2514, 2591	1897, 1905, 1908, 1911, 1915,
.+laruñdan 2515, 2533	1922, 1922, 1925, 1935, 1995,
.+laruñdur 2476	1997, 2014, 2017, 2067, 2085,
.+larunuñ 2589	2104, 2106, 2120, 2171, 2195,
.+layam 2376	2199, 2207, 2218, 2251, 2251,
.+le 30, 149, 212, 259, 387, 740, 748, 772, 1162, 1379, 1632, 1665, 1728, 1900, 2253, 2409, 2697	2255, 2256, 2262, 2276, 2298, 2302, 2319, 2319, 2330, 2333, 2335, 2338, 2345, 2358, 2374,
.+ler 55, 61, 61, 62, 74, 82, 88, 106, 112, 113, 113, 146, 146, 174, 175, 180, 180, 181, 183, 187, 202, 206, 211, 211, 240, 241, 242, 254, 256, 259, 314, 337, 338, 360, 381, 403, 403, 426, 427, 429, 445, 445, 460, 472, 472, 496, 503, 528, 555, 597, 631, 649, 655, 660, 692, 713, 741,	2377, 2390, 2394, 2399, 2401, 2405, 2408, 2481, 2482, 2506, 2507, 2520, 2521, 2527, 2563, 2592, 2643, 2669, 2674, 2675, 2693, 2734, 2794, 2797, 2827, 4 ^a /7, 4 ^b /10, 4 ^b /10, 4 ^b /2, 91 ^a /10
	.+lerde 396, 709, 988, 1177, 1253, 1421, 1600, 1602, 1674

- +.lerden** 876, 877, 954, 1048, 1486, 2455
- +.lerdendi** 567
- +.lerdür** 359, 444, 1609, 2012, 2187, 4^a/7, 91^a/7
- +.lere** 38, 85, 130, 183, 215, 215, 222, 258, 299, 451, 477, 493, 494, 522, 594, 711, 739, 984, 1036, 1066, 1067, 1115, 1116, 1117, 1128, 1133, 1421, 1450, 1450, 1777, 1802, 1819, 1915, 1926, 1930, 1994, 1996, 2153, 2183, 2223, 2379, 2412, 2427, 2440, 2455, 2534, 2614, 2621
- +.leri** 126, 214, 219, 220, 220, 221, 228, 246, 246, 257, 270, 335, 399, 404, 411, 412, 431, 431, 432, 432, 445, 490, 490, 491, 505, 524, 544, 550, 558, 580, 638, 661, 668, 682, 682, 684, 756, 756, 762, 824, 845, 852, 884, 884, 988, 1026, 1026, 1036, 1166, 1166, 1169, 1219, 1279, 1279, 1308, 1477, 1518, 1529, 1529, 1543, 1628, 1725, 1725, 1789, 1820, 1820, 2008, 2094, 2109, 2109, 2135, 2270, 2270, 2346, 2400, 2439, 2469, 2469, 2490, 2495, 2498, 2498, 2501, 2760, 4^a/15, 4^b/2
- +.leridür** 1128
- +.lerile** 2315
- +.lerin** 183, 183, 225, 229, 229, 266, 266, 316, 316, 403, 492, 492, 566, 731, 731, 850, 850, 930, 938, 940, 1170, 1178, 1272, 1601, 1899, 1899, 1939, 2077, 2220, 2229, 2438, 2570, 2794, 3^b/3, 3^b/4, 3^b/5, 3^b/8
- +.lerinde** 739, 2112
- +.lerinden** 13, 241, 369, 556, 883, 883, 1042, 1178, 1472, 1536, 1651, 1878, 1879, 1970, 2732, 2770
- +.lerine** 12, 12, 36, 143, 326, 351, 440, 729, 1223, 1549, 2229
- +.lerini** 19, 907, 989, 1074, 1284, 1310, 1459, 1506, 1767, 2144, 2150, 2326, 2432, 2432
- +.lerinüñ** 1306, 1881, 1881, 2781
- +.lerle** 41
- +.lerüm** 769, 2230, 2230, 2230, 2248
- +.lerüme** 469, 562, 666
- +.lerümüz** 2247
- +.lerüñ** 106, 173, 198, 213, 488, 509, 576, 984, 989, 1069, 1179, 1181, 1181, 1310, 1316, 1351, 1351, 1487, 1489, 1494, 1506, 1538, 1599, 1601, 1744, 1767, 1951, 2152, 2306, 2404, 2414, 2432, 2483, 2606
- +.leründen** 1888

+.lerünle 209	2225, 2228, 2352, 2536, 2676,
+.leyin 2237, 2250	2734
+.m 437, 527, 1132, 1277	+.nca 328, 426, 455, 503, 503, 503, 504,
+.ma 2231, 2322	824, 1449, 2403, 2464
+.mda 2345	+.ncalayın 1589
+.mden 437	+.nda 104, 139, 140, 174, 360, 373,
+.mı 603, 2411	458, 535, 566, 647, 650, 686, 719,
+.mi 2371	803, 1061, 1091, 1200, 1202,
+.midür 2555	1203, 1623, 1887, 2006, 2012,
+.mizsiz 2518	2090, 2139, 2145, 2146, 2147,
+.muz 385, 721, 2654, 2700	2481, 2481, 2489, 2519, 2535,
+.muzda 659	2794, 2804
+.müz 339, 373, 546, 1638, 1639, 1644,	+.ndadur 356, 754, 2484
1663, 1687, 2167, 2263, 2419,	+.ndağı 360, 360, 1200, 1211
2593, 2691	+.ndan 50, 302, 354, 875, 1025, 1182,
+.müzde 907	1381, 1385, 1464, 1551, 2046,
+.müze 2517	2047, 2049, 2089, 2097, 2122,
+.müzi 341, 556, 643, 2263, 2520	2211, 2265, 2291, 2496, 2796
+.müzüñ 463, 545	+.nde 42, 449, 1426, 1433, 2070, 2119,
+.ñ 18, 62, 150, 164, 554, 621, 758,	2157, 2194, 2286, 2669, 2669,
762, 1212, 1430, 2119, 2154,	2743, 2743
2154, 2209, 2256, 2275, 2275,	+.nden 43, 481, 481, 571, 571, 610,
2475	896, 1366, 1367, 1645, 2513,
+.ña 29, 29, 30, 31, 39, 291, 302, 315,	2532, 2710
339, 354, 816, 911, 931, 1032,	+.ne 15, 77, 98, 361, 432, 492, 554,
1229, 1301, 1360, 1363, 1456,	554, 583, 752, 1130, 1425, 1510,
1469, 1613, 1674, 1692, 1758,	1510, 1539, 1560, 1670, 1679,
1788, 1844, 2045, 2048, 2048,	1727, 1810, 1810, 2047, 2123,
2086, 2088, 2181, 2219, 2225,	2181, 2270, 2270, 2356, 2667,
	2667, 4 ^b /3, 91 ^a /2, 91 ^a /8

- +.nedür** 242 1767, 2075, 2200, 2229, 2646,
- +.mı** 235, 434, 493, 507, 604, 628, 731, 4^b/7
- 1027, 1188, 1203, 1228, 1235, **+.nlaruñ-çün** 476
- 1277, 1626, 1631, 1776, 2032, **+.nlaruñdur** 890
- 2144, 2257, 2281, 2473, 2527, **+.nlaruñla** 44, 51, 574, 738, 738, 1126,
- 2655, 2797, 4^b/4 1393, 1624
- +.nuñ-ıla** 2351 **+.nuñ** 36, 73, 156, 169, 269, 518, 632,
- +.ni** 536, 1480 693, 717, 730, 757, 803, 902, 903,
- +.nlar** 44, 67, 189, 190, 190, 227, 270, 936, 937, 940, 1042, 1045, 1122,
- 345, 489, 713, 719, 786, 978, 980, 1156, 1204, 1224, 1224, 1237,
- 980, 983, 985, 985, 990, 1001, 1290, 1411, 1416, 1472, 1502,
- 1045, 1305, 1311, 1642, 1653, 1507, 1540, 1571, 1582, 1598,
- 1656, 1659, 1661, 1664, 1665, 1618, 1795, 1822, 1839, 1874,
- 1726, 1768, 1868, 2057, 2118, 1875, 2016, 2050, 2084, 2095,
- 2476, 2563, 4^b/4, 4^b/9 2128, 2173, 2214, 2215, 2217,
- +.nlara** 35, 67, 93, 188, 290, 557, 712, 2218, 2218, 2219, 2234, 2530,
- 979, 1085, 1547, 1720, 1760, 2562, 2634, 2699, 2770, 2817,
- 1898, 2116, 2329, 2437 4^a/2
- +.nlarda** 941 **+.nuñla** 497, 718, 1229, 1350, 1792,
- +.nlardan** 269, 812, 1499, 2120 2237, 2237
- +.nlardur** 4^b/9 **+.ñuz** 97, 1316, 4^a/6
- +.nları** 192, 245, 245, 351, 539, 548, **+.ñuza** 2378, 2487, 2487
- 548, 550, 901, 971, 987, 1033, **+.ñuzda** 96, 197, 1785, 2485, 4^a/5
- 1084, 1902, 2040, 2056, 2306, **+.ñuzdan** 96
- 4^a/14, 4^a/7, 4^b/7 **+.ñü** 1593
- +.nların** 1868 **+.nüñ** 102, 237, 242, 244, 249, 318,
- +.nlaruñ** 125, 143, 191, 243, 270, 349, 369, 480, 507, 515, 518, 534, 574,
- 570, 583, 746, 838, 851, 859, 883, 622, 697, 728, 774, 871, 880, 898,
- 964, 971, 984, 989, 1049, 1179, 900, 943, 1018, 1043, 1124, 1158,
- 1310, 1472, 1574, 1574, 1601, 1163, 1165, 1187, 1195, 1223,

- 1230, 1274, 1437, 1473, 1566,
1576, 1610, 1629, 1629, 1634,
1759, 1796, 1922, 1948, 1955,
1955, 1966, 1992, 2039, 2040,
2052, 2070, 2092, 2114, 2118,
2255, 2264, 2317, 2356, 2361,
2384, 2419, 2431, 2501, 2550,
2603, 2663, 2754, 2782, 2793,
3^b/7, 5^a/1
- .+ñüz** 96, 994, 994, 1773, 1773, 2264
- .+ñüzde** 994
- .+radan** 506, 1474, 1617
- .+sı** 38, 117, 142, 147, 148, 152, 155,
157, 159, 168, 182, 185, 189, 248,
249, 250, 251, 251, 253, 260, 260,
683, 740, 821, 844, 904, 904, 944,
1006, 1006, 1152, 1164, 1183,
1183, 1214, 1237, 1243, 1243,
1250, 1250, 1272, 1283, 1435,
1710, 1821, 1860, 2091, 2182,
2234, 2286, 2354, 2355, 2356,
2357, 2359, 2481, 2483, 2483,
2528, 2602, 2639, 2663, 2775,
4^a/6
- .+sıdur** 163, 1236, 1242, 1435, 1616,
1805
- .+sıla** 246, 246, 1166
- .+sin** 92, 149, 272, 336, 430, 480, 484,
540, 570, 697, 736, 996, 1012,
1028, 1052, 1096, 1156, 1185,
1204, 1234, 1235, 1235, 1245,
1285, 1285, 1489, 1558, 1558,
1572, 1617, 1717, 1855, 1874,
1878, 1878, 1916, 1921, 1948,
2182, 2193, 2227, 2280, 2296,
2355, 2383, 2387, 2404, 2406,
2468, 2574, 2574, 2577, 2600,
2616, 2659, 2782, 2795, 91^a/9
- .+sına** 24, 223, 223, 307, 462, 556, 643,
766, 818, 971, 1118, 1282, 1646,
1869, 1913, 1917, 1921, 1961,
1961, 2200, 2457, 2583, 2684
- .+sınadur** 2204
- .+sında** 50, 304, 314, 460, 485, 929,
1404, 1485, 2048, 2063, 2078,
2089, 2094, 2164, 2261, 2274,
2454, 2456, 2663, 2665, 2758
- .+sındadur** 619, 872
- .+sından** 83, 107, 602, 1202, 1486,
1621, 1715, 1719, 1719, 1720,
1794, 2061, 2503, 2554
- .+sını** 91, 588, 1765, 1794, 1829, 2250,
2336, 2534
- .+sınuñ** 643, 1830, 1869, 2450, 2624
- .+sıyla** 495
- .+sız** 258, 1785
- .+si** 3, 3, 60, 160, 277, 282, 282, 327,
344, 353, 369, 369, 391, 411, 432,
433, 463, 488, 537, 553, 559, 577,
577, 579, 624, 655, 705, 705, 708,

726, 726, 728, 774, 791, 807, 823,
826, 838, 839, 849, 920, 948, 948,
998, 1005, 1028, 1029, 1029,
1031, 1035, 1040, 1040, 1043,
1046, 1047, 1052, 1055, 1057,
1058, 1060, 1062, 1076, 1077,
1086, 1087, 1093, 1094, 1164,
1181, 1183, 1189, 1261, 1272,
1307, 1316, 1353, 1353, 1356,
1362, 1378, 1387, 1387, 1389,
1405, 1408, 1410, 1411, 1414,
1416, 1425, 1445, 1445, 1448,
1454, 1456, 1463, 1465, 1476,
1476, 1476, 1476, 1481, 1489,
1500, 1500, 1520, 1520, 1543,
1556, 1558, 1586, 1596, 1605,
1643, 1662, 1665, 1668, 1672,
1672, 1692, 1693, 1721, 1721,
1728, 1764, 1764, 1764, 1764,
1791, 1796, 1803, 1803, 1809,
1811, 1813, 1846, 1876, 1890,
1890, 1902, 1923, 1961, 1982,
1982, 2009, 2033, 2035, 2035,
2035, 2035, 2036, 2036, 2036,
2036, 2037, 2038, 2118, 2124,
2190, 2191, 2204, 2211, 2327,
2353, 2358, 2366, 2367, 2413,
2477, 2624, 2644, 2645, 2645,
2661, 2662, 2688, 2703, 2705,
2743, 2788, 2805, 2817, 2817,
2831, 4^b/10, 4^b/3, 4^b/3
.+sidür 13, 337, 939, 984, 1381, 1385,
1389, 1695, 1791, 1923, 1962,
2038, 2238, 3^b/6
.+sile 1918
.+sin 38, 169, 272, 357, 357, 358, 359,
468, 480, 494, 541, 570, 577, 577,
602, 679, 697, 781, 836, 902, 903,
905, 1016, 1144, 1147, 1239,
1268, 1302, 1315, 1372, 1467,
1517, 1556, 1592, 1598, 1604,
1606, 1606, 1633, 1644, 1854,
1857, 1915, 1943, 2006, 2038,
2135, 2135, 2136, 2163, 2192,
2223, 2226, 2248, 2257, 2296,
2440, 2463, 2463, 2519, 2577,
2600, 2625, 2634, 2640, 2641,
2641, 2644, 2698, 2699, 2699,
2717, 2717, 2727, 2728, 2728,
2731, 2795, 2799, 2802, 2808,
2826, 2836
.+sinde 47, 397, 1762, 2061, 4^a/10
.+sinden 361, 858, 944, 1057, 1256,
1290, 1400, 1443, 1536, 1709,
1714, 1889, 1920, 1924, 1971,
1972, 2170, 2173, 2226, 2657,
2706
.+sindendür 2049

- .+sine 228, 319, 509, 998, 1119, 1361, 1581, 1703, 1762, 2032, 2106, 2436, 2614, 2745
- .+sini 463, 495, 528, 1435, 1818, 2198, 2649, 2706, 2781
- .+sinüñ 244, 929, 1395, 1425, 1713, 1971, 2052, 2120
- .+siyem 2454
- .+siyle 2179
- .+u 1052, 2460
- .+um 20, 107, 161, 170, 301, 306, 308, 504, 511, 520, 609, 614, 672, 675, 1569, 1570, 1640, 1640, 1641, 1657, 1660, 2160, 2225, 2227, 2299, 2299, 2373, 2377, 2384, 2387, 2410, 2437, 2437, 2466, 2838
- .+uma 136, 136, 612, 612, 663, 664, 665, 667, 675, 1654, 2139
- .+umda 2454, 4a/5
- .+umdağı 1524
- .+um durur 2453, 2454, 2454, 2454, 2459
- .+umu 138, 138, 138, 603, 610, 610, 610, 672, 2453, 2459
- .+um-ıla 2245
- .+umu 2471
- .+umuñ 2294
- .+umuz 22, 22, 68, 104, 380, 626, 671, 747, 1321, 1321, 1607, 1785, 1785, 2058, 2129, 2152, 2172, 2623, 2639, 2639, 2651, 2731, 2731, 2746, 2799, 2824
- .+umuza 266, 2687, 2811
- .+umuzda 2715
- .+umuzdan 656, 2263
- .+umuzdur 2790
- .+umuzu 117, 377, 2107, 2633, 2776
- .+uñ 35, 54, 63, 79, 91, 91, 145, 149, 150, 151, 152, 160, 160, 160, 161, 162, 164, 177, 194, 237, 238, 241, 245, 258, 272, 288, 298, 330, 343, 392, 392, 393, 394, 402, 414, 421, 439, 442, 469, 469, 471, 492, 500, 518, 539, 540, 550, 562, 577, 607, 648, 654, 657, 674, 683, 700, 701, 708, 716, 721, 723, 725, 732, 745, 749, 753, 755, 755, 760, 766, 775, 790, 790, 803, 810, 813, 825, 863, 865, 870, 884, 892, 897, 932, 938, 944, 948, 949, 950, 999, 1005, 1006, 1008, 1027, 1028, 1033, 1052, 1063, 1068, 1076, 1107, 1128, 1141, 1183, 1189, 1204, 1214, 1224, 1234, 1262, 1312, 1318, 1324, 1325, 1329, 1351, 1351, 1368, 1379, 1395, 1400, 1401, 1405, 1408, 1410, 1422, 1430, 1442, 1460, 1461, 1465, 1481, 1483, 1487, 1501, 1507,

1508, 1511, 1527, 1538, 1564,	2577, 2577, 2580, 2590, 2630,
1580, 1599, 1604, 1608, 1627,	2635, 2635, 2716, 2717, 2726,
1627, 1644, 1656, 1679, 1689,	2748, 2767, 2774, 2774
1702, 1707, 1717, 1720, 1731,	.+uñda 440, 453, 542, 1442, 1471,
1750, 1788, 1789, 1790, 1820,	1473, 1483, 1519, 1610, 1866,
1843, 1868, 1874, 1877, 1877,	1867, 1999, 2183, 2286, 2287,
1878, 1878, 1878, 1881, 1888,	2528, 2596, 2664, 2740, 2740,
1890, 1898, 1904, 1913, 1914,	2783, 2805
1930, 1933, 1937, 1965, 1983,	.+uñdan 677, 829, 1293, 1592, 2283,
2000, 2002, 2015, 2016, 2089,	2383, 2431, 2518, 2582, 2605,
2114, 2127, 2137, 2157, 2173,	2630, 2687, 2755, 2814
2175, 2183, 2189, 2189, 2191,	.+uñdi 308
2197, 2198, 2213, 2220, 2224,	.+uñdur 691, 691, 691, 1613, 2526,
2228, 2238, 2244, 2256, 2273,	2529, 2573, 2581, 2695, 2722
2278, 2285, 2324, 2326, 2331,	.+uñi 149, 604, 807, 828, 829, 829, 835,
2353, 2360, 2383, 2387, 2388,	902, 1009, 1883, 1922, 1929,
2406, 2416, 2418, 2433, 2435,	2408, 2440, 2529, 2608, 2698,
2436, 2436, 2439, 2440, 2464,	2712, 2712, 2815
2495, 2497, 2504, 2511, 2539,	.+uñ-ila 2474, 2625
2543, 2544, 2547, 2556, 2558,	.+uñla 956, 956, 957, 1354, 1354, 1880,
2568, 2570, 2578, 2579, 2587,	1883, 2616, 2638, 2658
2596, 2602, 2603, 2637, 2639,	.+unuñ 1544, 2583, 2817
2640, 2651, 2674, 2680, 2683,	.+uñuz 101, 193, 1316, 1641, 1660
2695, 2701, 2721, 2723, 2729,	.+uñuzda 994
2759, 2769, 2774, 2774, 2775,	.+uñuzdan 197, 198
2793, 2803, 2816, 2820, 2826,	.+uñuzdur 1773
2831, 3 ^b /4, 4 ^a /11, 4 ^a /5, 4 ^a /6, 4 ^b /3,	.+uñuz 260
91 ^a /1, 91 ^a /2, 91 ^a /6, 91 ^a /8	.+uz 19, 120, 647
.+uña 317, 454, 670, 692, 696, 780,	.+ü 1116, 2460
1028, 1633, 1879, 1939, 2405,	.+üle 1186

- .+üm** 87, 103, 241, 241, 294, 295, 301, 301, 301, 303, 342, 370, 381, 382, 424, 424, 437, 469, 520, 545, 562, 567, 614, 615, 616, 657, 671, 676, 676, 677, 740, 769, 769, 878, 902, 903, 1277, 1337, 1570, 1570, 1640, 1814, 2137, 2139, 2167, 2227, 2230, 2248, 2248, 2249, 2298, 2299, 2364, 2371, 2371, 2373, 2377, 2379, 2386, 2396, 2421, 2427, 2427, 2437, 2443, 2453, 2459, 2655, 3^b/4, 4^a/4, 4^a/5
- .+ümde** 305, 611
- .+ümden** 81, 137, 303, 615, 616, 676, 1294, 2443, 3b/4
- .+ümdür** 1651
- .+üme** 136, 301, 311, 322, 322, 322, 328, 523, 525, 612, 613, 662, 663, 665, 665, 786, 1523, 1565, 2298, 2345, 2364, 2788
- .+ümi** 302, 603, 613, 787, 787, 789, 1566, 1588, 1588, 1588, 2162, 2225, 2409, 2421, 2435, 2444, 2471, 2700
- .+ümle** 922, 1715, 2137, 2381
- .+ümüñ** 189, 298, 304, 304, 676, 2294, 2427
- .+ümüz** 21, 23, 87, 87, 266, 342, 348, 381, 382, 626, 1319, 1642, 1661, 1720, 2575, 2577, 2577, 2584, 2594, 2613, 2615, 2625, 2633, 2640, 2649, 2657, 2661, 2682, 2684, 2690, 2697, 2697, 2698, 2698, 2703, 2711, 2725, 2733, 2745, 2754, 2823, 2825
- .+ümüzde** 2235, 2586, 2586, 2712, 2712, 2834
- .+ümüzden** 219, 241, 2524, 2576, 2629, 2657, 2714, 2731, 2748
- .+ümüzdür** 1720
- .+ümüze** 657, 1221, 1605, 2235, 2516, 2517, 2523, 2590, 2632, 2660, 2660, 2687, 2718, 2776
- .+ümüzi** 80, 117, 2262, 2672, 2683, 2715, 2731, 2733, 2792
- .+ümüzüñ** 198, 2456, 2503
- .+üñ** 15, 16, 19, 24, 37, 45, 51, 84, 92, 93, 94, 94, 94, 108, 108, 109, 127, 127, 148, 149, 160, 164, 167, 183, 188, 189, 189, 193, 209, 213, 220, 222, 222, 232, 240, 280, 280, 307, 317, 320, 320, 321, 336, 336, 349, 394, 397, 402, 430, 468, 469, 470, 480, 542, 560, 562, 562, 566, 568, 570, 589, 602, 629, 641, 661, 669, 674, 679, 680, 692, 722, 735, 736, 736, 749, 773, 778, 780, 782, 782, 782, 784, 810, 813, 813, 814, 814, 816, 821, 830, 836, 880, 881, 886, 899, 903, 903, 913, 914, 916, 928,

936, 937, 938, 946, 948, 949, 961,
 963, 969, 975, 977, 996, 1010,
 1015, 1016, 1021, 1022, 1028,
 1040, 1064, 1074, 1077, 1078,
 1082, 1088, 1095, 1096, 1104,
 1122, 1129, 1152, 1153, 1158,
 1170, 1173, 1181, 1183, 1196,
 1196, 1255, 1261, 1266, 1272,
 1277, 1290, 1301, 1315, 1315,
 1328, 1339, 1347, 1349, 1400,
 1400, 1412, 1413, 1434, 1435,
 1435, 1447, 1462, 1467, 1476,
 1487, 1490, 1491, 1499, 1499,
 1500, 1500, 1503, 1503, 1506,
 1520, 1520, 1527, 1527, 1535,
 1537, 1550, 1581, 1595, 1596,
 1603, 1606, 1612, 1612, 1613,
 1613, 1623, 1623, 1632, 1641,
 1646, 1660, 1663, 1663, 1681,
 1721, 1729, 1744, 1748, 1751,
 1752, 1762, 1769, 1784, 1791,
 1818, 1820, 1826, 1830, 1833,
 1836, 1837, 1878, 1879, 1879,
 1884, 1891, 1923, 1930, 1931,
 1933, 1935, 1972, 1973, 1973,
 1987, 1987, 1991, 1999, 2028,
 2029, 2031, 2039, 2043, 2046,
 2048, 2072, 2093, 2103, 2108,
 2110, 2113, 2133, 2137, 2158,
 2158, 2163, 2163, 2166, 2173,
 2188, 2205, 2210, 2213, 2218,
 2223, 2236, 2241, 2243, 2246,
 2258, 2271, 2278, 2279, 2302,
 2312, 2323, 2336, 2357, 2359,
 2360, 2363, 2363, 2368, 2374,
 2382, 2387, 2390, 2415, 2438,
 2438, 2457, 2462, 2464, 2473,
 2478, 2487, 2510, 2513, 2514,
 2532, 2534, 2547, 2555, 2561,
 2566, 2578, 2580, 2583, 2602,
 2607, 2609, 2611, 2613, 2614,
 2614, 2616, 2618, 2623, 2624,
 2639, 2646, 2656, 2661, 2671,
 2693, 2696, 2696, 2705, 2712,
 2716, 2721, 2722, 2726, 2731,
 2732, 2743, 2749, 2749, 2757,
 2757, 2760, 2760, 2762, 2762,
 2769, 2777, 2778, 2779, 2784,
 2784, 2787, 2790, 2792, 2795,
 2800, 2804, 2806, 2810, 2810,
 2826, 2838, 4^a/4
.+üñde 297, 482, 594, 696, 1269, 1355,
 1465, 1475, 1498, 1517, 1520,
 1663, 2318, 2333, 2628, 2664,
 2783, 2797, 2822
.+üñdedür 2521
.+üñdeki 691
.+üñdekin 1270, 1270
.+üñden 309, 309, 322, 783, 1324,
 1910, 2243, 2243, 2407, 2531,

- 2531, 2532, 2535, 2590, 2604,
2621, 2621, 2627, 2636, 2653,
2662, 2666, 2666, 2667, 2687,
2718, 2718, 2741, 2744, 2763,
2763, 2775, 2775, 2788, 2790,
2807, 2807, 2816
- .+üñdür** 675, 1904, 2196, 2610, 2743,
2762, 2762, 2809
- .+üñe** 40, 151, 163, 515, 673, 806, 812,
812, 828, 975, 977, 1016, 1021,
1290, 1332, 1559, 1561, 1562,
1666, 1934, 1939, 2166, 2273,
2384, 2425, 2429, 2441, 2517,
2538, 2584, 2612, 2612, 2619,
2629, 2635, 2635, 2684, 2689,
2728, 2728, 2730, 2730, 2738,
2738, 2739, 2747, 2772, 2791,
2802, 2808, 2808, 2809, 2818,
2818
- .+üñedür** 2772, 2773, 2773
- .+üñi** 210, 224, 226, 422, 625, 641, 681,
748, 772, 974, 1001, 1020, 1030,
1053, 1161, 1161, 1186, 1186,
1399, 1399, 1399, 1592, 1592,
1884, 1892, 1993, 2031, 2083,
2284, 2316, 2324, 2407, 2681
- .+üñ-içün** 2443, 2444
- .+üñ-ile** 2552, 2742
- .+üñle** 2241, 2308, 2366, 2380, 2428,
2476, 2620, 2620, 2622, 2638,
- 2672, 2742, 2756, 2771, 2771,
2837
- .+üñmiş** 2778
- .+üñüñ** 18, 272, 697, 1020, 1195, 1294,
1361, 1362, 1435, 1450, 1644,
2802, 2816
- .+üñüz** 98, 107, 452, 1316, 1607, 1779,
1784, 1842
- .+üñüzde** 108, 995
- .+üñüzden** 1228
- .+üñüzle** 97
- .+üñ** 266
- .+üz** 19, 241, 1007, 1007, 2268, 2600,
2824
- .+ya** 54, 114, 118, 132, 224, 262, 284,
353, 381, 463, 539, 629, 634, 637,
640, 640, 641, 801, 840, 848, 892,
906, 928, 930, 956, 956, 1028,
1030, 1055, 1157, 1238, 1260,
1260, 1260, 1280, 1282, 1396,
1528, 1530, 1532, 1603, 1706,
1772, 1772, 1798, 1815, 1822,
1885, 1915, 1920, 2016, 2031,
2097, 2172, 2239, 2251, 2254,
2288, 2324, 2330, 2337, 2470,
2536, 2601, 2713
- .+yadur** 966
- .+yam** 521, 1215, 2450
- .+ye** 142, 207, 331, 337, 358, 359, 360,
374, 390, 436, 447, 450, 450, 477,

- 489, 490, 520, 541, 646, 693, 829,
846, 847, 898, 906, 906, 913,
1025, 1033, 1054, 1144, 1226,
1254, 1386, 1386, 1391, 1394,
1510, 1517, 1531, 1531, 1558,
1566, 1572, 1587, 1598, 1781,
1797, 1800, 1800, 1850, 1857,
1858, 1872, 1974, 1974, 2061,
2092, 2107, 2121, 2158, 2305,
2307, 2323, 2332, 2335, 2393,
2550, 2554, 2588, 2607, 2677,
2677, 2761, 2804, 2826, 2830,
3^b/10
- .+yem** 311, 425, 524, 2240, 2450
- .+yı** 204, 231, 235, 316, 613, 746, 766,
777, 787, 836, 904, 904, 905, 974,
978, 1041, 1090, 1186, 1190,
1190, 1260, 1261, 1261, 1281,
1334, 1337, 1428, 1428, 1429,
1474, 1564, 1598, 1618, 1659,
1683, 1765, 1831, 1831, 2019,
2110, 2396, 2456, 2596, 2662,
2789, 2792, 2835, 2838, 91^a/8
- .+yıldı** 1207, 1208
- .+yıldım** 2445
- .+yıla** 248, 764, 769, 770, 773, 1056,
1889, 2304, 2311, 2642, 2792
- .+yılan** 771, 774, 775
- .+yın** 1173, 2627
- .+yından** 284
- .+yını** 2617
- .+yi** 197, 197, 414, 464, 478, 487, 498,
525, 525, 539, 830, 940, 1086,
1101, 1101, 1162, 1263, 1263,
1304, 1336, 1429, 1567, 1568,
1763, 1817, 1846, 1954, 1982,
2019, 2467, 2657, 2692, 2702,
91^a/11, 91^a/8
- .+yiçün** 322
- .+yiken** 412, 1054
- .+yile** 773, 782, 819, 1232, 1313, 2048,
2056, 2178, 2304, 91^a/11
- .+yilen** 767
- .+yinden** 2726
- .+yine** 2144
- .+yise** 1364
- .+yla** 1859, 2350
- .+yuz** 2536, 2698, 2734
- .+yüz** 1644, 1663, 1663, 2525, 2659
- FİİL ÇEKİM EKLERİ**
- .-Ø** 23, 38, 38, 41, 80, 91, 106, 121,
143, 146, 149, 151, 151, 167, 169,
169, 171, 184, 184, 184, 210, 211,
215, 217, 223, 223, 250, 267, 272,
276, 279, 296, 296, 296, 302, 303,
303, 304, 313, 324, 327, 334, 334,
343, 343, 348, 348, 357, 373, 373,
373, 373, 381, 387, 387, 390, 399,

400, 401, 405, 405, 414, 417, 462,
 478, 480, 481, 485, 550, 556, 560,
 565, 570, 571, 577, 586, 596, 597,
 607, 611, 614, 614, 636, 636, 636,
 641, 643, 658, 661, 662, 662, 663,
 664, 665, 666, 667, 668, 669, 670,
 671, 672, 673, 683, 694, 695, 748,
 748, 748, 756, 756, 761, 761, 780,
 781, 784, 784, 795, 802, 803, 803,
 806, 812, 812, 812, 814, 815, 815,
 815, 816, 822, 823, 826, 829, 829,
 829, 836, 839, 840, 848, 849, 850,
 850, 863, 870, 874, 882, 892, 892,
 892, 902, 912, 914, 914, 923, 936,
 938, 938, 939, 940, 940, 940, 947,
 953, 959, 974, 978, 978, 978, 982,
 982, 982, 982, 1002, 1002, 1004,
 1009, 1009, 1010, 1011, 1017,
 1019, 1020, 1020, 1028, 1028,
 1119, 1122, 1126, 1161, 1166,
 1180, 1192, 1209, 1209, 1209,
 1231, 1231, 1231, 1234, 1267,
 1274, 1277, 1283, 1287, 1324,
 1329, 1334, 1334, 1335, 1341,
 1343, 1345, 1355, 1357, 1357,
 1361, 1361, 1368, 1368, 1369,
 1372, 1377, 1378, 1406, 1415,
 1417, 1427, 1429, 1433, 1435,
 1437, 1443, 1445, 1452, 1465,
 1472, 1472, 1475, 1479, 1483,
 1491, 1502, 1507, 1517, 1526,
 1543, 1548, 1553, 1588, 1609,
 1627, 1627, 1665, 1666, 1677,
 1678, 1681, 1682, 1682, 1705,
 1707, 1714, 1715, 1719, 1719,
 1731, 1786, 1787, 1789, 1807,
 1812, 1818, 1818, 1826, 1826,
 1826, 1843, 1877, 1877, 1877,
 1883, 1883, 1884, 1885, 1885,
 1885, 1886, 1887, 1887, 1892,
 1892, 1892, 1893, 1895, 1897,
 1915, 1917, 1929, 1929, 1929,
 1934, 1940, 1941, 1942, 1942,
 1972, 2001, 2001, 2001, 2012,
 2016, 2049, 2056, 2064, 2064,
 2088, 2106, 2106, 2126, 2136,
 2136, 2137, 2137, 2137, 2137,
 2137, 2137, 2148, 2163, 2166,
 2188, 2196, 2212, 2223, 2227,
 2228, 2243, 2245, 2247, 2271,
 2271, 2273, 2281, 2282, 2282,
 2290, 2295, 2295, 2295, 2296,
 2314, 2315, 2315, 2315, 2325,
 2325, 2327, 2328, 2330, 2337,
 2342, 2361, 2371, 2371, 2371,
 2380, 2380, 2382, 2382, 2382,
 2384, 2384, 2387, 2391, 2402,
 2409, 2412, 2414, 2422, 2427,
 2427, 2428, 2431, 2451, 2458,
 2470, 2470, 2503, 2513, 2524,

2537, 2553, 2566, 2566, 2570, 148, 153, 170, 174, 186, 187, 200,
 2570, 2570, 2576, 2576, 2577, 207, 207, 207, 214, 240, 255, 255,
 2577, 2578, 2578, 2588, 2590, 255, 263, 266, 267, 269, 275, 278,
 2590, 2590, 2591, 2591, 2596, 318, 321, 322, 344, 344, 366, 369,
 2598, 2599, 2602, 2606, 2613, 369, 374, 375, 378, 380, 381, 381,
 2615, 2616, 2616, 2617, 2618, 382, 383, 389, 389, 392, 398, 415,
 2623, 2632, 2633, 2638, 2640, 420, 446, 448, 451, 457, 457, 469,
 2642, 2642, 2648, 2648, 2649, 489, 496, 497, 503, 504, 505, 505,
 2649, 2650, 2650, 2651, 2656, 514, 515, 515, 527, 535, 539, 539,
 2657, 2658, 2659, 2659, 2661, 543, 548, 548, 548, 554, 555, 555,
 2672, 2673, 2676, 2677, 2683, 562, 565, 569, 569, 579, 583, 592,
 2683, 2684, 2687, 2688, 2698, 593, 596, 604, 605, 649, 649, 651,
 2701, 2702, 2703, 2704, 2706, 654, 654, 684, 698, 717, 733, 733,
 2707, 2708, 2709, 2710, 2711, 742, 749, 749, 749, 758, 758, 759,
 2711, 2715, 2715, 2722, 2723, 764, 767, 768, 776, 787, 787, 788,
 2726, 2726, 2727, 2727, 2731, 789, 790, 790, 791, 791, 799, 799,
 2731, 2732, 2745, 2745, 2748, 800, 800, 800, 801, 807, 814, 815,
 2748, 2748, 2749, 2751, 2753, 817, 817, 819, 820, 820, 823, 849,
 2754, 2755, 2755, 2764, 2764, 868, 876, 877, 885, 885, 889, 889,
 2765, 2765, 2766, 2767, 2767, 892, 941, 942, 947, 948, 949, 951,
 2767, 2776, 2777, 2780, 2780, 958, 962, 976, 976, 980, 1003,
 2781, 2782, 2782, 2788, 2788, 1003, 1010, 1015, 1023, 1026,
 2792, 2795, 2795, 2799, 2799, 1026, 1033, 1034, 1040, 1043,
 2800, 2801, 2802, 2803, 2804, 1051, 1054, 1055, 1055, 1055,
 2811, 2812, 2812, 2813, 2815, 1057, 1062, 1065, 1069, 1069,
 2823, 2824, 2825, 2826, 2832, 1070, 1074, 1077, 1078, 1081,
 2833, 2833, 2834, 2835, 2836, 1086, 1087, 1088, 1089, 1093,
 2836, 2838 1093, 1094, 1094, 1095, 1097,
 .-a 47, 65, 68, 97, 106, 112, 113, 122, 1097, 1099, 1100, 1102, 1102,
 122, 123, 123, 140, 140, 141, 145, 1102, 1103, 1103, 1105, 1106,

1108, 1108, 1110, 1112, 1113,	2147, 2168, 2168, 2194, 2225,
1113, 1125, 1129, 1129, 1134,	2225, 2234, 2242, 2253, 2254,
1137, 1139, 1140, 1140, 1140,	2273, 2274, 2275, 2275, 2277,
1141, 1143, 1143, 1144, 1144,	2288, 2291, 2312, 2318, 2347,
1145, 1145, 1146, 1147, 1149,	2353, 2372, 2378, 2391, 2472,
1152, 1153, 1159, 1167, 1176,	2472, 2486, 2487, 2487, 2504,
1181, 1181, 1184, 1184, 1186,	2526, 2529, 2552, 2552, 2582,
1186, 1196, 1204, 1228, 1255,	2595, 2632, 2649, 2726, 2744,
1267, 1273, 1274, 1284, 1294,	2768, 2777, 2796, 4 ^b /10, 4 ^b /10,
1296, 1299, 1299, 1300, 1301,	4 ^b /11, 4 ^b /4, 5 ^a /2, 5 ^a /2, 91 ^a /5, 91 ^a /6
1301, 1302, 1302, 1319, 1319,	.-abile 1057
1320, 1321, 1334, 1334, 1337,	.-abilmez 526
1343, 1343, 1343, 1343, 1344,	.-abilür 17
1363, 1369, 1373, 1383, 1383,	.-acağ 1635, 2796
1400, 1422, 1422, 1444, 1536,	.-adur 2476
1536, 1544, 1544, 1547, 1579,	.-ageldügi 2402
1579, 1593, 1594, 1594, 1607,	.-agelür 2394, 2396, 2397, 2398, 2408
1608, 1633, 1658, 1702, 1709,	.-agör 235, 267, 883, 1021, 1786, 1787,
1709, 1710, 1710, 1725, 1729,	1932
1729, 1732, 1732, 1733, 1733,	.-agörgil 152
1733, 1745, 1749, 1758, 1759,	.-alar 90, 90, 151, 326, 553, 648, 706,
1770, 1779, 1781, 1786, 1793,	739, 809, 868, 869, 869, 892, 941,
1799, 1799, 1806, 1836, 1837,	962, 1150, 1312, 1312, 1312,
1843, 1844, 1844, 1844, 1845,	1769, 1769, 1770, 2104, 2133,
1852, 1853, 1853, 1864, 1867,	2330, 2802
1867, 1874, 1874, 1876, 1879,	.-alıdandur 714
1879, 1882, 1890, 1890, 1894,	.-alum 89, 89, 211, 239, 462, 556, 556,
1935, 1952, 1952, 1954, 1958,	643, 643, 2266, 2381, 2381, 2489,
1958, 1958, 1958, 1961, 1999,	2609
2007, 2011, 2015, 2029, 2142,	

- .-am** 274, 293, 364, 365, 365, 370, 370,
 371, 434, 435, 441, 472, 512, 524,
 544, 600, 605, 730, 1217, 1218,
 1218, 1337, 1337, 2240, 2372,
 2372, 2387, 2443, 2471, 2598
- .-amaduk** 2519
- .-amaz** 2132, 2643, 2643, 2739, 2820
- .-amazlar** 2783
- .-amazsın** 1347
- .-an** 42, 79, 127, 139, 144, 193, 197,
 244, 251, 257, 257, 259, 259, 272,
 298, 298, 300, 300, 349, 396, 407,
 457, 457, 490, 535, 581, 594, 604,
 617, 638, 645, 662, 662, 663, 663,
 663, 664, 664, 664, 665, 665, 665,
 666, 666, 667, 715, 715, 732, 743,
 778, 876, 877, 946, 967, 967, 975,
 976, 1006, 1052, 1060, 1060,
 1067, 1070, 1070, 1072, 1133,
 1235, 1236, 1240, 1250, 1250,
 1252, 1266, 1266, 1327, 1392,
 1444, 1459, 1459, 1469, 1472,
 1475, 1495, 1535, 1554, 1616,
 1689, 1696, 1696, 1696, 1697,
 1697, 1697, 1718, 1751, 1754,
 1761, 1790, 1816, 1824, 1841,
 1871, 1880, 1882, 1885, 1904,
 1915, 1926, 1927, 1951, 1951,
 1964, 1965, 1965, 1980, 1982,
 1984, 1984, 1986, 2009, 2107,
- 2107, 2196, 2233, 2351, 2351,
 2392, 2407, 2407, 2506, 2527,
 2534, 2568, 2588, 2789, 4^b/12
- .-ana** 71, 375, 796, 796, 994, 1130,
 1138, 1312, 1873, 2324, 2736
- .-anda** 325, 534, 727
- .-andan** 327, 1048, 1390
- .-andur** 1801
- .-anga** 799
- .-anı** 50, 53, 88, 276, 899, 1131, 1272,
 1307, 1838, 1847, 2055, 2161,
 2205, 2219, 2837, 4^b/10, 4^b/9, 4^b/9
- .-an-ıla** 1877
- .-anına** 210
- .-anını** 545
- .-anlar** 91, 105, 225, 418, 630, 864,
 1136, 1138, 1244, 1502, 1704,
 1705, 1780, 1784, 1916, 2302,
 2799, 2805
- .-anlara** 867, 867, 874, 874, 1825, 2316
- .-anlardur** 419, 419
- .-anları** 2490
- .-anlarum** 2231, 2231, 2232
- .-anlaruñ** 2483
- .-anuñ** 727, 1236, 1247, 1526, 1530,
 1804, 1804, 1807, 1811, 2305,
 2358, 2361
- .-anuñdur** 1821
- .-ar** 34, 75, 77, 173, 173, 177, 196, 217,
 219, 221, 221, 222, 328, 446, 500,

- 506, 507, 530, 532, 534, 535, 535,
559, 584, 723, 732, 735, 735, 750,
755, 756, 822, 832, 843, 860, 860,
912, 913, 915, 973, 975, 977,
1047, 1144, 1170, 1189, 1288,
1289, 1306, 1364, 1384, 1396,
1424, 1424, 1429, 1429, 1440,
1440, 1440, 1455, 1469, 1474,
1488, 1496, 1533, 1551, 1561,
1573, 1573, 1584, 1610, 1615,
1617, 1619, 1625, 1640, 1659,
1659, 1749, 1862, 1903, 1936,
1936, 2043, 2060, 2060, 2060,
2077, 2077, 2092, 2114, 2115,
2155, 2182, 2186, 2192, 2203,
2248, 2250, 2251, 2252, 2262,
2263, 2312, 2312, 2342, 2402,
2410, 2414, 2468, 2530, 2603,
2694, 2697, 4^b/9
- .-arak** 428
- .-aram** 513, 922, 923, 1523, 2362, 2415,
2428
- .-ardı** 1569
- .-aradı** 477, 2330
- .-arın** 2193
- .-arisa** 191, 532, 2821
- .-arisañ** 1211, 1884
- .-arlar** 607, 805, 1776, 1911, 2187
- .-armış** 2363
- .-arsa** 1974, 2770
- .-arsañ** 678, 2210
- .-arsız** 993
- .-aruz** 105, 1783, 2267, 2281, 2623,
2822
- .-ası** 1261
- .-asın** 145, 156, 272, 297, 566, 714, 758,
759, 759, 783, 783, 784, 823, 893,
893, 903, 910, 932, 949, 1002,
1016, 1023, 1180, 1180, 1204,
1216, 1216, 1216, 1267, 1269,
1340, 1572, 1787, 1788, 1788,
1878, 1878, 1880, 1884, 1887,
1894, 1921, 1940, 1940, 1941,
2026, 2033, 2135, 2138, 2203,
2245, 2256, 2274, 2276, 2315,
2315, 2362, 2362, 2364, 2364,
2364, 2433, 2485, 2485, 2492,
2523, 2585, 2691
- .-asız** 200, 200, 2488
- .-avuz** 87, 106, 121, 240, 266, 339, 459,
459, 495, 627, 627, 1508, 2290,
2352, 2352, 2474
- .-aydı** 537
- .-ayıdum** 1993
- .-ayım** 309, 2134, 2384
- .-ayum** 2384
- .-ayur** 948
- .-ayuz** 454
- .-ben** 610
- .-cağ** 1856

.-di 8, 23, 27, 28, 29, 29, 30, 34, 40, 45,
 49, 50, 51, 54, 55, 55, 60, 60, 61,
 61, 63, 63, 72, 74, 74, 76, 76, 82,
 83, 84, 85, 87, 88, 98, 115, 124,
 128, 128, 135, 136, 148, 220, 240,
 244, 244, 251, 254, 276, 279, 291,
 293, 301, 328, 329, 333, 347, 362,
 386, 391, 391, 395, 413, 420, 421,
 422, 428, 443, 453, 454, 456, 467,
 510, 516, 516, 536, 540, 541, 557,
 573, 603, 608, 633, 636, 645, 655,
 655, 660, 661, 681, 696, 705, 709,
 709, 710, 710, 716, 719, 721, 722,
 723, 726, 729, 736, 737, 748, 752,
 776, 804, 827, 836, 866, 875, 891,
 911, 914, 914, 916, 918, 919, 924,
 925, 927, 930, 930, 933, 933, 945,
 945, 946, 946, 962, 963, 996,
 1008, 1017, 1049, 1080, 1081,
 1114, 1114, 1115, 1116, 1118,
 1118, 1119, 1171, 1173, 1175,
 1176, 1179, 1192, 1206, 1209,
 1222, 1222, 1223, 1223, 1224,
 1260, 1260, 1261, 1276, 1280,
 1280, 1318, 1318, 1329, 1329,
 1342, 1342, 1343, 1350, 1352,
 1352, 1354, 1354, 1401, 1401,
 1407, 1407, 1415, 1418, 1421,
 1421, 1427, 1429, 1431, 1434,
 1434, 1445, 1462, 1462, 1478,
 1492, 1503, 1504, 1505, 1505,
 1512, 1514, 1517, 1527, 1536,
 1537, 1541, 1543, 1572, 1589,
 1603, 1630, 1631, 1632, 1632,
 1641, 1646, 1650, 1652, 1652,
 1655, 1660, 1660, 1666, 1667,
 1668, 1671, 1671, 1671, 1672,
 1676, 1681, 1683, 1683, 1687,
 1688, 1690, 1691, 1699, 1720,
 1720, 1727, 1800, 1814, 1825,
 1828, 1836, 1839, 1853, 1859,
 1860, 1861, 1863, 1863, 1909,
 1946, 1964, 1968, 1969, 1969,
 1970, 1971, 1973, 1973, 1973,
 1974, 1975, 1975, 1977, 1978,
 1978, 1979, 1985, 1985, 1986,
 1987, 1988, 1991, 1991, 1992,
 2000, 2002, 2002, 2009, 2018,
 2039, 2040, 2042, 2043, 2043,
 2044, 2044, 2046, 2047, 2053,
 2053, 2053, 2058, 2058, 2065,
 2069, 2069, 2072, 2072, 2072,
 2075, 2079, 2083, 2083, 2086,
 2087, 2087, 2088, 2090, 2090,
 2095, 2095, 2095, 2098, 2098,
 2101, 2101, 2107, 2110, 2110,
 2111, 2113, 2114, 2117, 2117,
 2117, 2120, 2121, 2121, 2121,
 2124, 2124, 2125, 2126, 2126,
 2127, 2127, 2128, 2128, 2153,

2175, 2175, 2176, 2183, 2184,	.-dığına 2654
2193, 2193, 2199, 2199, 2202,	.-dığ-ıçün 2522
2211, 2211, 2211, 2212, 2213,	.-dığuñ 2439
2216, 2222, 2222, 2224, 2226,	.-dılar 39, 51, 55, 56, 56, 62, 66, 66,
2264, 2265, 2278, 2279, 2289,	124, 126, 146, 146, 225, 227, 227,
2290, 2327, 2327, 2331, 2332,	229, 230, 230, 231, 231, 231, 246,
2333, 2333, 2334, 2334, 2334,	246, 253, 290, 386, 464, 479, 489,
2335, 2335, 2335, 2340, 2340,	557, 558, 602, 609, 635, 644, 644,
2341, 2341, 2343, 2343, 2352,	644, 644, 645, 646, 704, 708, 711,
2366, 2366, 2367, 2367, 2368,	711, 712, 729, 968, 970, 970, 972,
2368, 2369, 2369, 2370, 2383,	1120, 1232, 1235, 1263, 1279,
2385, 2401, 2418, 2425, 2432,	1313, 1313, 1595, 1598, 1599,
2437, 2437, 2441, 2457, 2464,	1600, 1635, 1647, 1668, 1722,
2466, 2477, 2480, 2484, 2497,	1761, 1761, 1763, 1837, 1899,
2498, 2499, 2499, 2499, 2499,	1901, 1901, 1901, 1902, 2047,
2499, 2500, 2501, 2502, 2502,	2219, 2430, 2430, 2430, 2434,
2504, 2506, 2506, 2509, 2512,	2435, 2435, 2446, 2446, 2449,
2512, 2523, 2532, 2541, 2544,	2449, 2451, 2480, 2480, 2480,
2544, 2546, 2547, 2547, 2549,	2512, 2539, 2540
2553, 2554, 2564, 2564, 2564,	.-diñuz 194, 1771
2568, 2572, 2572, 2574, 2574,	.-dısa 1999, 2354, 2357
2606, 2625, 2640, 2645, 2646,	.-di 20, 26, 27, 30, 31, 37, 38, 42, 53,
2655, 2656, 2664, 2666, 2671,	53, 54, 73, 77, 77, 81, 81, 84, 93,
2681, 2684, 2688, 2691, 2691,	93, 95, 103, 104, 111, 138, 183,
2700, 2705, 2711, 2714, 2729,	184, 186, 188, 228, 228, 234, 245,
2740, 2740, 2756, 2757, 2763,	245, 251, 262, 273, 273, 274, 275,
2771, 2772, 2786, 2805, 2827,	285, 286, 287, 287, 288, 288, 291,
2827, 2830, 4a/8, 91 ^a /1, 91 ^a /7	292, 293, 298, 298, 316, 316, 316,
.-dığ 253	321, 323, 324, 326, 333, 333, 334,
.-dığ-ıçün 920	347, 350, 362, 362, 374, 395, 402,

413, 421, 422, 423, 428, 429, 429,
 434, 439, 442, 442, 451, 467, 467,
 467, 468, 474, 475, 478, 484, 496,
 517, 518, 518, 519, 519, 521, 540,
 560, 560, 565, 578, 578, 586, 587,
 587, 591, 594, 598, 599, 602, 603,
 605, 609, 628, 634, 635, 636, 638,
 654, 655, 656, 657, 658, 660, 660,
 682, 682, 684, 698, 720, 725, 736,
 751, 752, 762, 785, 786, 802, 804,
 806, 852, 898, 902, 911, 917, 918,
 919, 921, 922, 922, 924, 924, 925,
 926, 929, 931, 931, 953, 954, 981,
 1008, 1008, 1019, 1021, 1022,
 1034, 1075, 1075, 1080, 1115,
 1116, 1117, 1117, 1117, 1117,
 1119, 1119, 1120, 1120, 1120,
 1121, 1136, 1171, 1172, 1172,
 1205, 1222, 1244, 1244, 1260,
 1260, 1277, 1330, 1330, 1341,
 1342, 1342, 1348, 1402, 1418,
 1430, 1453, 1453, 1466, 1466,
 1469, 1492, 1510, 1512, 1514,
 1517, 1523, 1525, 1525, 1527,
 1528, 1541, 1552, 1589, 1605,
 1605, 1613, 1618, 1618, 1621,
 1632, 1633, 1635, 1641, 1644,
 1645, 1647, 1649, 1650, 1651,
 1654, 1654, 1655, 1657, 1657,
 1666, 1667, 1667, 1667, 1672,
 1674, 1675, 1675, 1682, 1685,
 1685, 1698, 1699, 1715, 1717,
 1790, 1792, 1792, 1801, 1827,
 1827, 1828, 1836, 1840, 1843,
 1851, 1851, 1852, 1855, 1860,
 1898, 1910, 1920, 1920, 1928,
 1943, 1943, 1946, 1947, 1947,
 1949, 1949, 1952, 1954, 1957,
 1960, 1969, 1972, 1977, 1987,
 1987, 1989, 1989, 1990, 1991,
 1992, 1992, 1993, 2003, 2003,
 2004, 2004, 2005, 2006, 2007,
 2008, 2008, 2008, 2009, 2012,
 2013, 2013, 2013, 2014, 2016,
 2016, 2017, 2017, 2039, 2040,
 2041, 2045, 2046, 2048, 2048,
 2048, 2049, 2053, 2054, 2054,
 2059, 2059, 2066, 2069, 2070,
 2072, 2073, 2076, 2079, 2080,
 2084, 2088, 2090, 2091, 2091,
 2096, 2099, 2101, 2102, 2109,
 2110, 2111, 2118, 2120, 2121,
 2121, 2124, 2125, 2130, 2141,
 2141, 2141, 2143, 2148, 2149,
 2163, 2168, 2200, 2201, 2202,
 2212, 2216, 2219, 2228, 2239,
 2241, 2255, 2262, 2270, 2278,
 2284, 2284, 2308, 2332, 2337,
 2344, 2350, 2350, 2368, 2370,
 2370, 2390, 2390, 2395, 2399,

- 2399, 2418, 2422, 2422, 2422,
 2424, 2424, 2425, 2432, 2432,
 2438, 2440, 2458, 2464, 2475,
 2475, 2476, 2487, 2497, 2497,
 2500, 2500, 2501, 2502, 2503,
 2506, 2508, 2508, 2511, 2514,
 2514, 2544, 2546, 2546, 2547,
 2547, 2548, 2548, 2550, 2553,
 2567, 2573, 2598, 2626, 2655,
 2671, 2681, 2704, 2705, 2757,
 2789, 2800, 2828, 2829, 2829,
 2830, 2832, 4^a/3, 4^b/10, 4^b/13,
 5^a/2, 5^a/3, 91^a/8
- .-digi** 764, 845, 1731, 1731
- .-digim** 931
- .-digince** 2123, 2156
- .-digne** 31, 405
- .-digüñ** 1268
- .-diler** 62, 126, 126, 183, 202, 225, 229,
 229, 230, 231, 280, 281, 281, 281,
 281, 283, 283, 288, 289, 289, 290,
 343, 343, 348, 421, 439, 462, 464,
 464, 479, 553, 557, 558, 620, 646,
 646, 647, 648, 650, 651, 655, 657,
 708, 719, 964, 964, 987, 1012,
 1012, 1232, 1263, 1263, 1278,
 1279, 1563, 1595, 1597, 1597,
 1598, 1599, 1635, 1635, 1646,
 1647, 1658, 1670, 1670, 1673,
 1673, 1691, 1760, 1760, 1762,
- 1762, 1763, 1765, 1815, 1815,
 1900, 1900, 1901, 2129, 2129,
 2130, 2215, 2215, 2325, 2325,
 2399, 2434, 2434, 2434, 2438,
 2449, 2480, 2487, 2540, 2540,
 2786, 2828
- .-diñüz** 1778
- .-dise** 1470
- .-diyise** 2496
- .-duğ** 250
- .-duğı** 412, 414, 737, 746, 1673, 1859,
 2063, 2269, 2356, 2729, 4^b/5, 4^b/7
- .-duğ-ıçün** 2515
- .-duğın** 838, 838, 2071
- .-duğına** 2044, 2213
- .-duğınca** 821, 1477, 1539, 2155
- .-duğından** 2176, 2367, 2370
- .-duğısa** 459
- .-duğ-ıçün** 2366
- .-duğum** 664, 2379, 2379, 2379, 2379,
 2437
- .-duğumca** 2362
- .-duğumuz** 2300
- .-duğüñ** 621, 1210, 1212, 1212
- .-duğüña** 1356
- .-duğüñı** 2430
- .-duğunuñ** 656
- .-duķ** 17, 80, 459, 750, 909, 997, 1322,
 1778, 2281, 2426, 2426, 2516,
 2520, 2524, 2587, 2617, 2631

- .-dukça 766, 2175, 2802
 .-dum 137, 433, 440, 478, 498, 502,
 567, 569, 786, 787, 788, 789, 789,
 790, 1157, 1558, 1578, 1578,
 1715, 1716, 2412, 2429, 2429,
 2447, 2458, 2458, 2461, 2461
 .-duñ 37, 591, 604, 669, 669, 1865,
 2163, 2165, 2166, 2166, 2383,
 2429, 2439, 2441, 2534, 2572,
 2597, 2611, 2627, 2628, 2647,
 2667, 2678, 2690, 2699, 2720,
 2720, 2721, 2721, 2759, 2785
 .-duñ-ise 2162
 .-duñuz 194, 771, 991, 991, 1000, 1000,
 1602, 1602, 1771, 2445
 .-dü 2045
 .-dügi 12, 111, 122, 196, 214, 233, 285,
 505, 650, 804, 890, 937, 1065,
 1065, 1123, 1231, 1636, 1730,
 1738, 2145, 2239, 2823, 4^b/13,
 5^a/1
 .-düg-içün 314, 954, 2331
 .-dügidür 71
 .-dügile 1065, 1065
 .-dügim 603
 .-dügün 93, 640, 657, 1519, 1519, 1567,
 2310
 .-dügünce 1042, 1304, 1487, 2152
 .-dügünde 1240, 1247
 .-dügünden 430, 677, 2125, 2335
 .-dügine 20, 4^a/14
 .-dügini 704, 1041
 .-dügüm 287, 424, 1575
 .-dügümüz 125
 .-dügün 150, 150, 162, 164, 426, 427,
 427, 475, 936, 2439
 .-dügünce 564
 .-dügüni 2266
 .-dük 1007, 1274, 1561, 1635, 1647,
 1843, 2088, 2441, 2513, 2515,
 2536, 2583, 2587, 2667, 2718,
 2734, 91^a/8
 .-dükçe 1717
 .-dükde 774, 820, 2242, 2656, 2688,
 2785, 4^a/15
 .-dükleri 135, 878, 1071, 1071, 1823
 .-düklerin 1574, 1574, 2326, 2326
 .-düklerine 1546
 .-düklerini 91^a/3
 .-düklerüñ 1211
 .-dükleyin 2388
 .-düler 606, 1911
 .-düm 286, 308, 309, 310, 311, 312,
 313, 314, 315, 416, 440, 441, 461,
 474, 474, 478, 563, 601, 788, 806,
 833, 833, 1577, 1580, 1949, 1950,
 2133, 2133, 2133, 2134, 2164,
 2164, 2166, 2416, 2436, 2446,
 2471, 2676

.-dün 37, 41, 192, 292, 468, 480, 561, 563, 570, 592, 599, 603, 640, 640, 670, 670, 670, 697, 761, 822, 832, 834, 863, 959, 1221, 1339, 1548, 1622, 1719, 1912, 1912, 2159, 2159, 2160, 2161, 2165, 2165, 2288, 2363, 2366, 2423, 2423, 2427, 2459, 2519, 2523, 2533, 2542, 2542, 2572, 2597, 2601, 2610, 2610, 2621, 2622, 2622, 2627, 2628, 2629, 2630, 2631, 2655, 2668, 2669, 2679, 2695, 2700, 2713, 2714, 2720, 2720, 2744, 2753, 2756, 2771, 2775, 2779, 2786, 2791, 2792, 2801	1035, 1035, 1036, 1036, 1036, 1036, 1039, 1054, 1056, 1056, 1070, 1078, 1078, 1088, 1090, 1097, 1097, 1099, 1100, 1100, 1101, 1101, 1101, 1102, 1106, 1107, 1107, 1107, 1109, 1109, 1110, 1111, 1112, 1123, 1123, 1124, 1125, 1137, 1139, 1140, 1142, 1142, 1144, 1147, 1147, 1148, 1154, 1169, 1169, 1169, 1181, 1183, 1184, 1185, 1185, 1186, 1188, 1191, 1195, 1195, 1196, 1229, 1245, 1245, 1246, 1294, 1300, 1300, 1311, 1320, 1320, 1324, 1336, 1344, 1346, 1370, 1373, 1381, 1385, 1395, 1399, 1399, 1399, 1406, 1431, 1522, 1522, 1556, 1570, 1571, 1571, 1571, 1571, 1572, 1680, 1680, 1702, 1718, 1725, 1732, 1750, 1768, 1770, 1793, 1796, 1829, 1830, 1831, 1831, 1831, 1831, 1832, 1864, 1867, 1879, 1894, 1918, 1921, 1939, 1939, 1951, 1951, 1955, 1955, 1957, 1957, 1983, 1983, 2006, 2140, 2142, 2151, 2234, 2253, 2253, 2255, 2276, 2277, 2291, 2291, 2313, 2316, 2317, 2317, 2318, 2324, 2329, 2329, 2381, 2386,
.-dünise 2161, 2162	
.-dünise 2426, 2426	
.-dünüz 126, 2445	
.-e 43, 47, 47, 103, 106, 113, 117, 119, 186, 197, 206, 206, 206, 208, 209, 215, 255, 268, 275, 286, 288, 288, 297, 304, 306, 324, 350, 358, 378, 379, 380, 380, 399, 415, 415, 444, 450, 477, 493, 493, 510, 525, 533, 539, 539, 550, 554, 579, 588, 588, 654, 655, 738, 738, 749, 788, 788, 789, 797, 802, 805, 814, 817, 818, 818, 827, 846, 846, 871, 885, 886, 893, 932, 951, 953, 974, 976, 983, 990, 1010, 1013, 1026, 1033,	

- 2405, 2442, 2473, 2473, 2486,
2526, 2539, 2632, 2637, 2661,
2723, 2732, 2733, 2733, 2745,
2749, 2778, 2782, 4^b/10, 4^b/10,
4^b/4, 4^b/4, 5^a/3
- .-e (z. f.)** 557, 557, 641, 646, 646, 1231,
1231, 1506, 1506, 2606, 2606
- .-ebilesin** 294
- .-ebilmedi** 2689
- .-ecek** 357, 1939
- .-eceansin** 165
- .-egör** 875, 1335, 1922, 2296
- .-egördi** 2545
- .-elden** 201, 263, 312, 998, 1778
- .-eler** 68, 69, 113, 453, 491, 552, 552,
649, 649, 649, 650, 719, 808, 808,
809, 848, 962, 970, 1119, 1221,
1474, 1486, 2345, 4^b/1, 4^b/2, 4^b/3,
4^b/3, 5^a/2, 91^a/10, 91^a/11
- .-elim** 626, 637, 2633
- .-elüm** 12, 12, 92, 114, 114, 269, 324,
325, 325, 345, 373, 462, 463,
1007, 2167, 2266, 2508, 2508,
2691, 2764, 2827
- .-em** 287, 293, 310, 315, 371, 371, 372,
405, 424, 452, 524, 526, 526, 544,
544, 595, 1220, 2320, 2320, 2322,
2377, 2571
- .-emedük** 1914
- .-emez** 431, 1794, 1794, 2279, 2310,
2408, 2538, 2580, 2769
- .-emezler** 2783
- .-emezsın** 224, 394, 563, 2174, 2241
- .-en** 20, 75, 147, 171, 186, 205, 212,
226, 256, 256, 259, 271, 277, 299,
299, 382, 407, 498, 589, 615, 624,
624, 625, 625, 668, 668, 668, 756,
851, 859, 873, 873, 873, 877, 880,
880, 882, 906, 936, 937, 952, 971,
981, 1020, 1020, 1084, 1148,
1168, 1338, 1338, 1344, 1344,
1477, 1477, 1480, 1573, 1587,
1626, 1626, 1800, 1927, 1930,
1930, 2020, 2074, 2132, 2157,
2207, 2209, 2223, 2275, 2311,
2314, 2320, 2361, 2393, 2436,
2529, 2564, 2652, 2673, 2741
- .-enden** 363, 1515
- .-endür** 501, 873, 2299
- .-ene** 531, 906, 1376, 1377, 2355
- .-eni** 67, 668, 668, 2062
- .-enler** 85, 175, 232, 1360, 2348, 2512
- .-enlere** 238, 874, 1238
- .-enleri** 167
- .-enlerin** 1578
- .-enlerüñ** 88, 270, 1905
- .-enüñ** 1377, 1549
- .-er** 79, 79, 151, 152, 162, 162, 178,
197, 201, 212, 213, 214, 215, 216,

- 216, 218, 232, 232, 248, 284, 284,
 304, 305, 329, 354, 355, 361, 374,
 376, 376, 377, 382, 401, 406, 417,
 418, 421, 437, 438, 445, 445, 463,
 487, 487, 490, 500, 500, 532, 584,
 585, 724, 746, 843, 846, 873, 904,
 904, 905, 905, 905, 915, 951, 952,
 956, 963, 967, 975, 1032, 1079,
 1095, 1154, 1175, 1175, 1176,
 1177, 1177, 1178, 1189, 1194,
 1201, 1203, 1246, 1287, 1289,
 1345, 1345, 1348, 1349, 1363,
 1390, 1394, 1396, 1404, 1412,
 1428, 1428, 1430, 1448, 1449,
 1450, 1450, 1456, 1485, 1491,
 1498, 1498, 1501, 1502, 1504,
 1506, 1519, 1542, 1559, 1565,
 1577, 1584, 1585, 1613, 1614,
 1643, 1659, 1688, 1691, 1692,
 1692, 1693, 1694, 1694, 1698,
 1701, 1729, 1742, 1755, 1797,
 1814, 1814, 1817, 1820, 1824,
 1829, 1835, 1841, 1847, 1848,
 1857, 1882, 1896, 1935, 1954,
 1959, 1959, 2043, 2054, 2055,
 2055, 2056, 2062, 2067, 2067,
 2074, 2074, 2102, 2123, 2150,
 2150, 2154, 2154, 2175, 2195,
 2217, 2220, 2223, 2251, 2262,
 2287, 2287, 2293, 2307, 2372,
 2389, 2392, 2408, 2408, 2410,
 2421, 2433, 2452, 2469, 2484,
 2522, 2526, 2554, 2560, 2565,
 2566, 2568, 2580, 2601, 2631,
 2679, 2707, 2709, 2713, 2749,
 2750, 2755, 2821
- .-erdi** 568, 1171
- .-erem** 416, 425, 524, 762, 1034, 1570
- .-eridi** 1158
- .-eriseñ** 2735
- .-erken** 850
- .-erler** 99, 252, 753, 851, 1306, 1456,
 1475, 1628, 1898
- .-erleridi** 2328
- .-erlerise** 2533
- .-erlermiş** 1578
- .-erse** 435, 487, 487, 530, 1420, 1845,
 2279
- .-ersen** 621, 1888, 2194, 2735
- .-erseñiz** 1705
- .-ersin** 610, 613, 1182, 1282, 1314,
 2272, 2280, 2411, 2603
- .-ersiz** 108, 196, 197, 995, 1604
- .-erüz** 2654
- .-esin** 276, 277, 293, 335, 335, 365, 392,
 454, 759, 772, 783, 786, 817, 830,
 830, 896, 896, 902, 903, 903,
 1016, 1077, 1210, 1339, 1437,
 1458, 1459, 1471, 1482, 1497,
 1516, 1880, 1888, 1888, 1894,

- 1938, 1941, 2026, 2132, 2135,
2138, 2138, 2138, 2198, 2198,
2259, 2259, 2295, 2362, 2376,
2419, 2637
- .-esince** 2489
- .-esiz** 129, 129, 130, 131, 266, 278, 5a/3
- .-etura** 28
- .-evüz** 48, 68, 88, 111, 111, 122, 339,
340, 341, 377, 377, 379, 387, 388,
454, 2172, 2172, 2474, 2712
- .-eydi** 35, 1158
- .-eydüm** 1993
- .-eydün** 564
- .-eyim** 439, 634, 1365, 1588, 1588,
2134, 2295
- .-eyüm** 433
- .-ğil** 151, 480, 570, 697, 782, 782, 883,
1356, 1363, 1372, 1886, 1889,
1942, 2131, 2453, 2459, 2633,
2837
- .-gil** 182, 296, 296, 474, 536, 641, 641,
754, 831, 831, 833, 834, 834, 876,
910, 1121, 1204, 1336, 1511,
1511, 1511, 1551, 1890, 1916,
2226, 2241, 2427, 2438, 2536,
2537, 2641, 2657, 2676, 2677,
2690, 2712, 2736, 2746, 2747,
2750, 2754, 2766, 2768, 2780
- .-iban** 356, 358, 533, 751, 796, 1053,
1211, 1212, 1697, 1730, 1912,
2268, 2503, 2583
- .-ibanı** 1307
- .-ıcağaz** 235
- .-ıcağ** 46, 205, 287, 445, 449, 479, 542,
552, 561, 642, 724, 724, 828, 829,
879, 920, 1154, 1174, 1174, 1272,
1281, 1365, 1366, 1456, 1559,
1653, 1656, 1686, 1939, 1976,
1991, 2260, 2324, 2367, 2595,
2723, 2724, 4^a/15
- .-ıgör** 145
- .-ımaduğ** 1782
- .-ımaz** 168, 320, 354, 1327, 1455, 1653,
2125, 2169, 2242, 2393, 2739,
2770, 2781
- .-ımazsın** 235, 2406
- .-ına** 1461, 4^b/6
- .-ınca** 393, 943, 2312, 2327, 2387, 2529
- .-ıncadur** 2392
- .-ıncak** 40
- .-ıncaya** 353
- .-ıp** 291, 738, 846, 848, 1081, 1620,
1735
- .-ıpdur** 2694
- .-ırdı** 1178
- .-ırısan** 1356
- .-ırsın** 610

- .-isar 40, 46, 46, 105, 204, 204, 209,
 262, 265, 530, 741, 1004, 1084,
 1084, 1157, 1157, 1227, 1642,
 1661, 1875, 1967, 1967, 2042
 .-isardur 1365, 1366
 .-isarsın 1374
 .-ivir 2615
 .-iben 273, 1203, 1209, 1489, 1646,
 1701, 1763, 1923, 2128, 2417,
 2470, 2500, 2643
 .-icegez 366, 879
 .-icek 28, 145, 173, 181, 223, 295, 352,
 408, 410, 413, 443, 710, 716, 810,
 827, 889, 934, 935, 1129, 1139,
 1189, 1239, 1317, 1337, 1641,
 1659, 1660, 2182, 2260, 2267,
 2268, 2269, 2278, 2313, 2386,
 2453, 2459, 2658, 2725
 .-icekdür 1079
 .-iden 305
 .-igeldi 1634
 .-im 2336, 2643
 .-imez 354, 1653
 .-imezsin 2552
 .-ince 1091, 1412, 1988, 2216, 3^b/6
 .-ip 1101, 2210
 .-ipdür 630, 1661
 .-ipsin 2280
 .-ir 765
 .-irem 2249
 .-iser 706, 1367, 1642, 1648, 1661,
 1819
 .-iş 847
 .-işin 2626
 .-iver 2240, 2243
 .-ivir 2371
 .-ivirüñ 2365
 .-ma 155, 161, 161, 162, 315, 334, 397,
 405, 613, 622, 669, 672, 829, 875,
 883, 923, 942, 1112, 1285, 1379,
 1397, 1687, 1896, 1972, 2192,
 2213, 2324, 2382, 2383, 2395,
 2409, 2410, 2458, 2567, 2571,
 2571, 2575, 2577, 2578, 2596,
 2599, 2618, 2625, 2632, 2648,
 2658, 2672, 2677, 2692, 2697,
 2702, 2715, 2725, 2726, 2731,
 2752, 2755, 2755, 2792, 2811,
 2813, 2813, 2833
 .-madan 1590
 .-madı 8, 39, 78, 78, 144, 423, 440, 453,
 650, 722, 825, 1014, 1075, 1136,
 1318, 1341, 1416, 1724, 1798,
 2170, 2341, 2345, 2381, 2401,
 2545, 2558, 2574, 2596, 2790
 .-madıgum 1570
 .-madılar 630, 1600
 .-madın 268, 433, 620, 909, 974, 1264,
 1382, 1611, 1813, 1895, 1947,
 2171

- .-maduğ 249 1391, 1538, 1559, 1621, 1757,
 .-maduğı 2126 1766, 1780, 1813, 1822, 1897,
 .-maduğ 104, 907, 907, 1007, 1289, 1953, 2195, 2250, 2309, 2309,
 1576, 1913, 1914, 2611, 2611 2354, 2376, 2477, 2491, 2494,
 .-maduğda 268, 679, 2751 2565, 2565, 2615, 2708, 2762,
 .-maduñ 1219, 2174, 2535 4^a/7, 4^a/8
 .-mağ 89, 104, 227, 401, 4^b/12 .-mağda 712, 897
 .-mağa 39, 90, 105, 105, 123, 133, 133, .-mağdan 203, 517, 612, 1501, 1756,
 448, 501, 519, 552, 699, 732, 950, 2341
 1051, 1278, 1484, 1589, 1851, .-mağdur 210, 770, 988, 1501, 1746,
 1853, 1929, 1964, 2107, 2244, 1764, 1847, 3^b/10, 4^a/1
 2265, 2405, 2406, 2418, 2490, .-mağ-durur 118, 118, 760, 2802
 2545 .-mağlığa 2164
 .-mağadur 2158, 2158 .-mağlığı 448, 875
 .-mağı 161, 161, 450, 450, 1039, 2344 .-mağlık 1053, 2343
 .-mağıl 182, 672, 693, 775, 1017, 1163, .-mamak 404, 1679, 1679, 1869, 2301,
 1165, 1165, 1343, 1548, 2106, 2303
 2106, 2241, 2429, 2463, 2602, .-mamış 143, 179, 180, 181, 388, 503,
 2623, 2673, 2682 529, 2806
 .-mağ-ıla 945, 958, 1681, 2023, 2343 .-mamışdur 1695, 2588
 .-mağından 868, 1979 .-mañ (emir k.) 85, 2264
 .-mağ-içün 1987 .-mañ (matar+ıye. 2. tk. şahıs) 203
 .-mağuñ 159, 1381, 1385, 1389, 1389 .-mañuz 183, 1226, 2237, 2237
 .-mağ 67, 81, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, .-masa 26, 44, 233, 897, 1128, 1393,
 133, 136, 159, 271, 271, 349, 351, 1447, 1488, 1488, 1690, 1966,
 406, 416, 686, 689, 689, 689, 691, 2041, 2208, 2297, 2510, 2736
 716, 737, 872, 894, 933, 1005, .-masalar 1200
 1011, 1023, 1044, 1046, 1047, .-masam 1337
 1049, 1058, 1059, 1060, 1062, .-masañ 236
 1074, 1104, 1132, 1238, 1288, .-masaydı 35

- .-ması 14, 792, 1511, 1923, 2360, 2481,
 2481
 .-masın 67, 132, 566
 .-masına 787, 1869
 .-masından 73, 1540, 2024
 .-masını 578, 1863
 .-masuñ 1192, 1193, 1193, 1349, 1375,
 1463, 1541, 1867, 1931, 1933,
 1934, 2161, 2626
 .-masuñlar 2598, 2801
 .-maya 142, 508, 509, 525, 698, 714,
 778, 779, 779, 792, 800, 801, 801,
 878, 887, 950, 983, 1021, 1030,
 1032, 1032, 1033, 1042, 1042,
 1054, 1086, 1090, 1098, 1098,
 1131, 1134, 1135, 1138, 1138,
 1141, 1141, 1145, 1185, 1188,
 1188, 1255, 1255, 1269, 1295,
 1296, 1297, 1303, 1522, 2159,
 2254, 2276, 2339, 2339, 2411,
 2411, 2493, 2582, 2663, 2703,
 2744, 2768
 .-mayalar 729, 867, 1141, 1339
 .-mayalum 2682, 2764, 2803
 .-mayam 565, 1217, 1217, 1220
 .-mayan 109, 414, 793, 795, 798, 801,
 942, 1153, 1156, 1212, 2347
 .-mayana 43, 1073, 1085, 2170
 .-mayandur 211
 .-mayanı 52, 752
 .-mayanlar 224, 866, 1280
 .-mayanları 333
 .-mayanuñ 1384
 .-mayasın 629, 772, 1161, 1269, 1883
 .-mayaydılar 36
 .-mayıcağ 203, 642, 1155, 1189, 1283,
 1659, 1981, 2297, 2373, 2452,
 2456, 2507
 .-mayınca 224, 399, 718, 1050, 1076,
 1096, 1256, 1290, 1291, 1292,
 1293, 1325, 1327, 1328, 1332,
 1341, 1347, 1362, 1420, 1699,
 1703, 1842, 1846, 1976, 2167,
 2246, 2258, 2267
 .-mayıncağaz 1257
 .-mayıncağ 771
 .-mayup 62, 339, 1698, 2523
 .-maz 9, 59, 59, 65, 101, 109, 142, 188,
 224, 264, 277, 295, 337, 360, 361,
 384, 399, 401, 406, 410, 418, 443,
 446, 543, 582, 620, 686, 713, 740,
 767, 767, 774, 774, 776, 777, 795,
 824, 926, 969, 996, 1005, 1013,
 1022, 1024, 1050, 1061, 1096,
 1128, 1151, 1153, 1155, 1156,
 1256, 1264, 1283, 1285, 1289,
 1290, 1291, 1292, 1293, 1331,
 1332, 1333, 1362, 1378, 1396,
 1414, 1420, 1455, 1496, 1528,
 1561, 1565, 1576, 1700, 1700,

- 1701, 1702, 1702, 1702, 1703,
 1703, 1704, 1704, 1705, 1713,
 1721, 1722, 1726, 1727, 1736,
 1741, 1743, 1805, 1809, 1816,
 1842, 1846, 1849, 1849, 1875,
 1915, 1976, 1985, 2057, 2105,
 2126, 2139, 2171, 2267, 2300,
 2302, 2302, 2319, 2333, 2333,
 2386, 2414, 2436, 2453, 2455,
 2460, 2478, 2481, 2481, 2482,
 2493, 2498, 2507, 2507, 2538,
 2551, 2562, 2589, 2604, 2636,
 2693, 2716, 2804, 4^a/5, 4^a/6
- .-mazam** 425, 2373, 2373, 2376, 2378,
 2380, 2389, 2452, 2452
- .-mazdan** 146
- .-mazdı** 1410, 1488
- .-mazıdı** 26, 44, 1569, 2208
- .-mazımış** 136
- .-mazısa** 514, 997
- .-mazısañ** 876, 1047
- .-maziken** 2699
- .-mazlar** 43, 247, 733, 1027, 2490
- .-mazsa** 1985
- .-mazsañ** 2561
- .-mazsın** 1282
- .-mazuz** 121, 2173
- .-me** 80, 80, 86, 135, 147, 168, 181,
 206, 208, 302, 302, 405, 501, 667,
 671, 686, 687, 687, 687, 742, 743,
 797, 906, 906, 1017, 1019, 1085,
 1230, 1233, 1294, 1337, 1364,
 1521, 1544, 1885, 1887, 1893,
 1896, 2170, 2176, 2246, 2524,
 2577, 2595, 2638, 2683, 2722,
 2724, 2727, 2733, 2733, 2748,
 2765, 2765, 2766, 2766, 2802,
 2823, 2836
- .-meden** 278, 895, 895
- .-medi** 114, 144, 287, 328, 427, 430,
 430, 478, 541, 683, 825, 1075,
 1798, 1913, 2109, 2142, 2479,
 2558, 2700, 4^b/10
- .-mediler** 249, 1515
- .-medim** 469, 1577
- .-medin** 315, 561, 888, 1264, 1419,
 1514, 1611, 1947, 2268, 2432,
 2605
- .-medise** 684
- .-medüğim** 2423
- .-medügümi** 293
- .-medügüñ** 335, 982
- .-medük** 2718
- .-medüm** 562, 601
- .-medüñ** 626, 626, 656, 1219, 1221,
 1592, 2610
- .-meg** 403, 423
- .-mege** 203, 245, 446, 455, 506, 506,
 596, 722, 910, 941, 1003, 1015,
 1111, 1202, 1227, 1419, 1489,

- 1752, 1753, 1956, 1956, 2235,
2235, 2284, 2309, 2309, 2533,
2537, 2553, 2641, 3^b/4
- .-megi** 457, 592, 2090, 2243, 2344,
2481
- .-megil** 170, 474, 596, 617, 622, 662,
662, 663, 664, 665, 666, 667, 668,
669, 670, 671, 672, 673, 955,
1932, 2021, 2166, 2271, 2316,
2513, 2591, 2648, 2687, 2747,
2776, 2776
- .-megile** 1373
- .-megim** 321
- .-meginde** 1302, 1302
- .-megine** 2128, 2128
- .-megümi** 370
- .-megümüz** 23
- .-megüñ** 781, 901, 1198, 1937, 1938,
2348
- .-megüñden** 2636
- .-megündür** 784
- .-mek** 15, 15, 16, 16, 21, 21, 45, 45, 67,
78, 100, 115, 118, 159, 202, 318,
319, 350, 351, 353, 354, 357, 363,
389, 404, 420, 444, 494, 514, 581,
588, 645, 867, 887, 888, 888, 888,
889, 901, 901, 944, 947, 955,
1044, 1044, 1044, 1044, 1045,
1046, 1092, 1093, 1104, 1104,
1223, 1225, 1227, 1228, 1233,
1234, 1235, 1235, 1238, 1261,
1262, 1262, 1271, 1272, 1281,
1284, 1321, 1340, 1383, 1387,
1391, 1393, 1439, 1567, 1567,
1617, 1617, 1620, 1667, 1745,
1754, 1764, 1764, 1766, 1766,
1810, 1810, 1813, 1813, 1868,
1869, 1889, 1939, 2019, 2019,
2071, 2147, 2250, 2268, 2268,
2354, 2477, 2542, 2561, 2617,
2695, 2750, 2762, 2778, 2778,
2778, 2788, 3^b/10, 4^b/5, 91^a/3
- .-mekde** 2579
- .-mekden** 70, 70, 426, 644, 908, 968,
1283, 1283, 1369, 2248, 2342,
2633
- .-mekdür** 83, 363, 572, 581, 754, 895,
943, 1037, 1043, 1052, 1391,
1664, 1684, 1866, 4^a/1
- .-mek-ile** 520, 2020, 2023, 2023, 2725
- .-mekle** 1284, 1863
- .-meklerinden** 2336
- .-meklige** 19, 19, 1105, 1105, 2141
- .-mekligi** 927, 4^a/3
- .-meklik** 86, 455, 458, 1231, 1766, 1810
- .-meklügüm** 2409
- .-memeg** 89
- .-memek** 390, 1045, 1046, 1392, 1392,
1392, 1398
- .-memekden** 1382, 1508, 4^b/4

- .-memekdür 23, 357, 1149
 .-memeñdür 390
 .-memiş 388, 427
 .-meñ 90, 153, 607
 .-menüñ 3^b/10, 3^b/9
 .-meñüz 2399
 .-mese 996, 1410, 2052, 2821
 .-mesem 568
 .-meseñ 2196
 .-mesi 14, 14, 14, 1208, 1208, 1208,
 1481, 1481, 1748
 .-mesin 67
 .-mesinde 2527, 2539
 .-mesinden 13, 569, 1374
 .-mesine 1486, 1812, 1869, 2729
 .-mesini 1521
 .-mesinüñ 1568
 .-mesüñ 1020, 1997, 2489
 .-mesüñler 1445
 .-meye 208, 322, 358, 370, 416, 416,
 435, 456, 493, 508, 509, 533, 551,
 555, 579, 588, 795, 983, 1022,
 1030, 1041, 1041, 1041, 1054,
 1056, 1056, 1064, 1064, 1066,
 1072, 1086, 1090, 1091, 1091,
 1102, 1131, 1135, 1135, 1146,
 1147, 1152, 1255, 1298, 1298,
 1303, 1331, 1709, 1710, 1710,
 1718, 1732, 2254, 2274, 2275
 .-meyeler 650, 2295
 .-meyem 441, 605, 1218
 .-meyen 204, 263, 431, 586, 587, 793,
 794, 794, 1004, 1092, 1126, 1843,
 2108, 2257, 2306, 2609
 .-meyene 1085
 .-meyeni 2209
 .-meyenler 186, 1221
 .-meyesin 1866
 .-meyesiz 278
 .-meyevüz 340, 341
 .-meyeydiler 36
 .-meyeyin 432
 .-meyicek 226, 1103, 2021, 2385
 .-meyince 320, 401, 406, 628, 1027,
 1265, 1294, 1326, 1328, 1333,
 1361, 1891, 2246
 .-meyüp 40, 2681
 .-mez 2, 2, 9, 22, 87, 163, 187, 217,
 233, 233, 234, 238, 305, 329, 338,
 368, 402, 442, 449, 492, 533, 542,
 542, 584, 585, 677, 680, 709, 744,
 825, 826, 837, 929, 953, 1061,
 1072, 1092, 1126, 1265, 1268,
 1290, 1325, 1326, 1362, 1371,
 1388, 1390, 1394, 1398, 1414,
 1418, 1425, 1425, 1428, 1470,
 1494, 1496, 1546, 1547, 1555,
 1559, 1562, 1568, 1572, 1576,
 1587, 1610, 1624, 1699, 1703,
 1735, 1738, 1797, 1817, 1871,

- 1871, 1872, 1872, 1881, 1881,
1891, 1895, 2005, 2041, 2104,
2123, 2127, 2132, 2139, 2140,
2140, 2191, 2227, 2258, 2301,
2308, 2314, 2319, 2336, 2336,
2347, 2365, 2382, 2385, 2402,
2403, 2413, 2418, 2456, 2477,
2492, 2494, 2534, 2619, 2651,
2651, 2751, 2808, 2808, 2816,
4^a/11
- .-mezem** 306, 525, 678, 1272, 2388,
2460, 3^b/5
- .-mezidi** 331, 1200, 2328, 2332
- .-mezin** 1611
- .-mezise** 738
- .-mezler** 99, 606, 1264, 2769, 3^b/9
- .-mezlere** 868
- .-mezleri** 300
- .-mezleridi** 648
- .-mezseñ** 307, 394, 1282, 2380, 2659
- .-mezsın** 1593, 2442, 2533, 2824
- .-mezüz** 114, 117, 125, 125, 342, 342,
638, 745, 745, 2342, 2520, 2818
- .-miş** 96, 171, 174, 174, 179, 180, 180,
243, 356, 385, 396, 450, 545, 546,
632, 652, 652, 654, 679, 700, 702,
707, 713, 719, 727, 731, 754, 834,
839, 842, 845, 855, 856, 856, 860,
860, 866, 987, 1083, 1288, 1288,
1370, 1371, 1451, 1562, 1669,
1693, 1738, 1773, 1773, 2011,
2026, 2037, 2038, 2059, 2066,
2067, 2068, 2076, 2077, 2077,
2078, 2080, 2080, 2081, 2081,
2085, 2103, 2111, 2112, 2118,
2118, 2119, 2377, 2557, 2608,
2609, 2720, 2760, 2767, 2797,
2807
- .-mişam** 828, 1565, 2227, 2389
- .-mişdı** 331
- .-mişdur** 42, 102, 172, 728, 777, 1432,
1460, 1663, 1737, 1800, 2092,
2392
- .-mışı** 69
- .-mişıduğ** 2510, 2597
- .-mişıken** 72
- .-mişısañ** 694
- .-mişlar** 2228
- .-mişları** 993, 993
- .-mişsın** 2403, 2440
- .-mişuz** 117, 638, 744, 997, 1606, 1782,
1783, 1785
- .-miş** 152, 174, 175, 175, 176, 180, 289,
396, 503, 528, 528, 546, 555, 555,
580, 597, 597, 649, 651, 653, 839,
844, 847, 854, 855, 857, 879, 931,
989, 1164, 1310, 1376, 1380,
1601, 1767, 2027, 2030, 2030,
2031, 2031, 2031, 2032, 2032,
2033, 2051, 2054, 2066, 2074,

2080, 2322, 2348, 2412, 2431, 2543, 2543, 2556, 2557, 2620, 2620, 2665, 2758, 2819, 91 ^a /2, 91 ^a /3	1339, 1344, 1372, 1374, 1376, 1398, 1415, 1442, 1467, 1473, 1484, 1485, 1487, 1502, 1521, 1559, 1560, 1561, 1565, 1567, 1567, 1576, 1587, 1611, 1615, 1624, 1631, 1639, 1640, 1688, 1727, 1736, 1836, 1837, 1924, 1951, 1953, 1983, 2051, 2062, 2146, 2149, 2157, 2180, 2183, 2207, 2230, 2285, 2310, 2409, 2467, 2491, 2495, 2555, 2561, 2567, 2567, 2569, 2569, 2608, 2615, 2662, 2662, 2666, 2742, 2763, 2784, 2787, 2787, 2789, 3 ^b /7, 3 ^b /8
.-mişdi 502, 720, 2146	.-ram 1524, 2378, 2378, 2421, 2421, 2444, 2444, 2838
.-mişdür 100, 177, 572, 627, 846, 2197, 2550, 4 ^b /6	.-rdi 2209, 2209
.-mişem 302, 504, 544, 673, 1215, 1566, 1566, 2225	.-rdüñ 2160
.-mişidi 330, 330, 332, 332, 2015	.-rem 303, 423, 1575, 1575, 2299, 2471, 3 ^b /5
.-mişler 854, 1233, 2115	.-rdı 286, 2329
.-mişlerdür 1550	.-rīsa 1077
.-mişleri 300	.-rīsañ 774
.-mişsin 2462, 2686	.-ridi 539, 2328, 2330
.-mişüz 115, 2584, 2795	.-ridüm 1214
.-miyince 777	.-rise 1089, 2061
.-muş 728	.-risem 425, 425, 470, 2465
.-ñ 85, 103, 192, 264, 521, 769, 1322, 1606, 2344	
.-ñuz 1996	
.-ñüz 96, 452, 1785, 2344, 2401, 4 ^a /2	
.-p 564	
.-r 28, 97, 109, 158, 172, 235, 248, 274, 287, 364, 364, 448, 450, 458, 458, 493, 494, 531, 533, 583, 612, 616, 692, 692, 692, 692, 693, 696, 718, 730, 767, 840, 840, 841, 842, 843, 844, 856, 856, 857, 859, 882, 886, 913, 921, 927, 969, 986, 1021, 1092, 1162, 1275, 1288, 1323,	

.-riseñ 372, 1213, 1441, 1458, 1471, 1482, 1497, 1516, 1865, 2245, 2395	1373, 1386, 1414, 1446, 1457, 1495, 1552, 1582, 1582, 1583, 1584, 1611, 1612, 1612, 1674,
.-rken 329	1795, 1835, 1845, 1850, 1875,
.-rlar 2490	1876, 1922, 1954, 2029, 2052,
.-rler 593, 848, 850, 858, 965, 969, 1067, 1068, 1454, 1502, 1529, 1529, 1596, 1607, 1654, 1777, 1916, 2307, 2388, 2521	2063, 2122, 2148, 2190, 2191, 2198, 2252, 2359, 2605, 2607, 2624, 2639, 2639, 2661, 2699, 2789, 2816, 2820, 2823, 3b/4,
.-rmiş 845	91 ^a /5, 91 ^a /
.-rsañuz 770	.-salar 188, 1064, 91 ^a /9
.-rse 616, 627, 1074, 1405, 1560, 2062, 2096	.-sam 1564, 1564, 1590, 2222, 2394, 2410
.-rsem 565	.-sañ 318, 1706, 2380, 2561
.-rseñ 318, 390, 564, 1180, 1195, 1889, 1892, 1897, 2372, 2376, 2493, 2571	.-savuz 639, 2516, 2517, 2517
.-rseñüz 1777, 2234	.-se 98, 247, 248, 354, 360, 437, 437, 447, 517, 523, 523, 526, 563, 582, 582, 589, 732, 973, 979, 1004,
.-rsin 2686	1089, 1090, 1097, 1137, 1147,
.-rsin 362, 1592	1148, 1157, 1166, 1203, 1286,
.-rum 2443	1301, 1345, 1364, 1371, 1390,
.-rüz 110, 120, 121, 200, 637, 637, 638, 1783, 2283, 2342, 2592, 2592, 2629, 2630, 2653	1503, 1503, 1544, 1559, 1569, 1585, 1585, 1755, 1841, 2022, 2092, 2093, 2131, 2244, 2244,
.-sa 57, 157, 159, 164, 165, 166, 166, 167, 192, 219, 299, 342, 360, 372, 384, 418, 448, 461, 507, 568, 597, 610, 624, 629, 742, 750, 765, 891, 918, 977, 978, 980, 983, 993, 1018, 1099, 1134, 1158, 1322,	2251, 2413, 2444, 2814, 2814, 91 ^a /5
	.-seler 1064, 2528, 2686, 3b/4
	.-sem 1113, 1523, 2242, 2410

- .-señ 236, 564, 592, 820, 835, 947,
 1282, 1398, 1677, 1893, 2293,
 2476
 .-señüz 101
 .-sevüz 426, 639, 1562
 .-sın 755
 .-sin 107, 526, 540, 602, 667, 673, 673,
 1441, 2470
 .-siz 1317
 .-sun 24, 70, 94, 94, 94, 109, 127, 325,
 437, 532, 658, 730, 792, 989,
 1310, 1357, 1375, 1382, 1389,
 1601, 1722, 1722, 1767, 1931,
 1933, 1934, 1937, 1998, 2057,
 2247, 2282, 2282, 2489, 2491,
 2509, 2578, 2598, 2650, 2799,
 2810, 2825, 2829
 .-sün 127, 306, 407, 590, 709, 709,
 1244, 1244, 1375, 1382, 1933,
 1995, 1995, 2491, 2498, 2677,
 2723, 2814, 2831
 .-tı $4^b/7$, $4^b/8$
 .-ti 1919
 .-tigüni 1225
 .-tuñ 602
 .-u 279, 813, 2619
 .-uban 165, 292, 292, 324, 351, 551,
 842, 1073, 1143, 1597, 1670,
 1761, 2497
 .-ugör 1379
 .-uñ 162, 198, 1323, 1349, 1780, 2238,
 2345, $4^a/2$, $4^a/6$
 .-uncağaz 2167
 .-uñuz $4^a/4$
 .-up 58, 230, 265, 271, 280, 280, 283,
 283, 283, 286, 292, 300, 310, 311,
 343, 386, 434, 436, 464, 494, 506,
 518, 552, 624, 624, 625, 627, 634,
 640, 641, 683, 736, 777, 780, 783,
 832, 837, 840, 857, 862, 875, 899,
 1016, 1051, 1083, 1106, 1106,
 1114, 1142, 1154, 1165, 1168,
 1172, 1226, 1256, 1280, 1317,
 1331, 1338, 1339, 1420, 1541,
 1548, 1607, 1632, 1650, 1670,
 1670, 1730, 1756, 1864, 1871,
 1959, 1989, 1990, 2003, 2049,
 2065, 2065, 2069, 2071, 2072,
 2102, 2115, 2148, 2156, 2162,
 2165, 2229, 2232, 2265, 2274,
 2332, 2369, 2393, 2416, 2444,
 2469, 2499, 2502, 2504, 2515,
 2521, 2522, 2530, 2546, 2568,
 2575, 2610, 2622, 2630, 2658,
 2666, 2684, 2689, 2754, 2771,
 2794, 2795, 2796, $91^a/4$, $91^a/4$
 .-updur 108, 849, 1375, 1779
 .-ur 11, 13, 27, 34, 57, 57, 65, 86, 101,
 101, 102, 153, 155, 157, 159, 167,
 191, 195, 205, 214, 217, 218, 219,

221, 221, 226, 233, 235, 236, 236,
248, 248, 261, 263, 265, 279, 285,
285, 289, 289, 291, 352, 352, 359,
368, 372, 376, 398, 400, 403, 403,
408, 408, 409, 410, 410, 411, 411,
411, 412, 412, 417, 435, 437, 438,
447, 448, 466, 484, 497, 506, 508,
510, 515, 523, 523, 549, 559, 576,
582, 582, 584, 585, 589, 594, 612,
628, 661, 674, 674, 675, 676, 677,
678, 679, 680, 681, 695, 703, 707,
711, 724, 731, 741, 741, 751, 765,
766, 766, 768, 768, 771, 773, 773,
802, 809, 816, 821, 826, 831, 832,
849, 852, 853, 858, 864, 864, 865,
871, 871, 874, 876, 877, 879, 879,
882, 898, 904, 904, 912, 920, 921,
934, 935, 935, 944, 950, 951, 952,
955, 956, 957, 957, 958, 964, 965,
967, 971, 971, 972, 973, 973, 979,
980, 980, 981, 985, 990, 1024,
1025, 1031, 1033, 1067, 1073,
1100, 1122, 1154, 1155, 1159,
1159, 1160, 1160, 1167, 1168,
1169, 1174, 1174, 1182, 1187,
1194, 1225, 1236, 1239, 1254,
1259, 1259, 1265, 1272, 1275,
1277, 1281, 1305, 1307, 1307,
1308, 1308, 1311, 1317, 1340,
1345, 1350, 1353, 1353, 1358,
1370, 1371, 1374, 1376, 1378,
1382, 1386, 1386, 1387, 1387,
1388, 1393, 1395, 1396, 1396,
1398, 1403, 1403, 1403, 1406,
1408, 1412, 1414, 1421, 1422,
1422, 1436, 1444, 1446, 1446,
1447, 1447, 1457, 1457, 1464,
1493, 1495, 1495, 1496, 1509,
1518, 1537, 1539, 1539, 1539,
1540, 1540, 1540, 1542, 1542,
1549, 1552, 1553, 1556, 1568,
1579, 1579, 1579, 1583, 1583,
1586, 1586, 1586, 1586, 1586,
1590, 1610, 1615, 1617, 1619,
1625, 1625, 1625, 1639, 1653,
1701, 1718, 1721, 1726, 1728,
1728, 1729, 1730, 1734, 1741,
1742, 1750, 1757, 1768, 1769,
1775, 1779, 1793, 1809, 1813,
1816, 1818, 1819, 1822, 1822,
1824, 1825, 1833, 1833, 1834,
1848, 1850, 1856, 1857, 1858,
1858, 1868, 1868, 1873, 1876,
1893, 1903, 1908, 1935, 1944,
1984, 2020, 2024, 2024, 2056,
2057, 2061, 2063, 2076, 2094,
2094, 2096, 2097, 2111, 2122,
2150, 2156, 2156, 2190, 2191,
2203, 2217, 2238, 2244, 2260,
2260, 2261, 2261, 2263, 2265,

- 2272, 2298, 2304, 2304, 2308,
2311, 2313, 2319, 2338, 2346,
2346, 2359, 2375, 2377, 2391,
2394, 2397, 2398, 2404, 2404,
2410, 2412, 2413, 2417, 2417,
2421, 2467, 2468, 2469, 2473,
2495, 2505, 2507, 2528, 2555,
2556, 2565, 2565, 2566, 2573,
2601, 2607, 2608, 2637, 2637,
2650, 2652, 2660, 2670, 2694,
2709, 2770, 2793, 2798, 2798,
2820, 3^b/7, 4^a/6, 4^b/8
- .-uram** 307, 473, 611, 923, 1004, 2388,
2415, 2416, 2416, 2420, 2420,
3^b/4
- .-urđı** 563, 1410
- .-urıdı** 477
- .-urımış** 2351
- .-urısa** 157, 1457, 1873, 2474
- .-urısam** 471
- .-urıken** 1191
- .-urise** 2169
- .-urlar** 176, 490, 823, 935, 1170, 1278,
1825, 2405, 2794
- .-urmiş** 455
- .-ursa** 59, 99, 119, 158, 629, 993, 1005,
1093, 1275, 1366, 1394, 1403,
1448, 1551, 1791, 2104, 2176,
2346
- .-ursam** 923
- .-ursañ** 621, 955
- .-ursın** 165, 295, 475, 609, 1865, 1936,
1937, 2258, 2680, 2719
- .-uruz** 747, 908, 908, 909, 1651, 1656,
2269, 2536
- .-üben** 124, 275, 371, 525, 625, 626,
843, 1088, 1273, 1477, 1716,
1802, 1870, 1870, 1990, 2215,
2231, 2404, 2443, 2583
- .-übeni** 111
- .-üñ** 201, 381, 437, 438, 439, 963, 1226,
1226, 1417, 1636, 1636, 1784,
2143, 2144, 2144
- .-üñüz** 198, 1784, 2264
- .-üp** 18, 19, 35, 39, 54, 77, 104, 129,
192, 192, 197, 226, 261, 283, 347,
475, 493, 504, 509, 541, 555, 559,
591, 591, 598, 598, 709, 710, 736,
780, 784, 805, 809, 813, 816, 840,
848, 875, 891, 930, 945, 965, 996,
1001, 1059, 1068, 1109, 1157,
1167, 1217, 1232, 1235, 1279,
1293, 1326, 1563, 1620, 1631,
1635, 1642, 1661, 1757, 1891,
2019, 2098, 2101, 2109, 2129,
2130, 2147, 2176, 2229, 2231,
2307, 2325, 2339, 2355, 2364,
2364, 2368, 2435, 2438, 2475,
2475, 2480, 2516, 2535, 2546,
2547, 2554, 2571, 2597, 2626,

- 2640, 2651, 2691, 2747, 2778,
2781, 2785, 2801, 2810
- .-üpdür** 1642, 1994, 1994, 1995, 1996,
1997, 1998, 1999, 2000, 2001,
2612
- .-ür** 13, 18, 18, 44, 59, 81, 116, 147,
149, 158, 170, 205, 247, 261, 270,
277, 280, 284, 285, 285, 354, 355,
355, 359, 359, 400, 409, 409, 410,
432, 435, 436, 436, 436, 442, 490,
510, 520, 522, 522, 531, 559, 577,
580, 580, 589, 590, 604, 615, 616,
618, 619, 632, 632, 642, 642, 718,
718, 826, 828, 828, 861, 862, 874,
880, 880, 881, 881, 899, 899, 918,
922, 939, 977, 977, 981, 985, 999,
999, 1015, 1018, 1018, 1019,
1024, 1031, 1073, 1092, 1111,
1126, 1132, 1160, 1162, 1179,
1225, 1254, 1270, 1275, 1289,
1303, 1305, 1309, 1379, 1395,
1396, 1400, 1409, 1411, 1413,
1413, 1417, 1418, 1430, 1431,
1444, 1467, 1480, 1493, 1499,
1506, 1507, 1510, 1518, 1531,
1531, 1532, 1532, 1546, 1547,
1549, 1549, 1568, 1574, 1584,
1584, 1585, 1623, 1623, 1625,
1676, 1688, 1734, 1734, 1735,
1776, 1781, 1789, 1795, 1795,
- 1808, 1809, 1811, 1811, 1840,
1850, 1854, 1857, 1910, 1911,
1976, 1977, 2020, 2025, 2067,
2076, 2093, 2097, 2105, 2105,
2116, 2116, 2122, 2123, 2139,
2150, 2157, 2229, 2229, 2265,
2269, 2270, 2270, 2280, 2292,
2293, 2316, 2347, 2350, 2396,
2400, 2405, 2408, 2410, 2414,
2442, 2455, 2462, 2468, 2495,
2496, 2551, 2556, 2562, 2563,
2563, 2565, 2594
- .-ürdi** 476, 476, 608
- .-ürem** 307, 471, 472, 473, 1523, 1524,
2423, 2428, 2689
- .-üridi** 1948
- .-üriken** 496
- .-ürle** 187
- .-ürler** 43, 69, 210, 252, 443, 491, 492,
1276, 1611, 2071, 4^a/15
- .-ürse** 470, 637, 1019, 1245, 1870,
1870, 2180
- .-ürseñ** 696, 2439, 2566
- .-ürsin** 172, 320, 835, 1690, 2246, 2297,
2518, 2549
- .-ürsifüz** 1646
- .-ürsiz** 993, 994
- .-ürüz** 116, 909
- .-ya** 122, 399, 551, 646, 862, 865, 1098,
1286, 1845, 2014

- .-yalar 868, 1838, 91^a/9
 .-yalum 936, 936
 .-yam 1217
 .-yan 202, 2345, 2407, 2469
 .-yanı 123, 2837
 .-yanlar 865, 966
 .-yanlara 769
 .-yanlardur 753
 .-yar 2155
 .-yasın 335, 335, 1166, 1204, 1210,
 1210, 1271, 1459, 2296
 .-yavuz 495
 .-ydi 1488
 .-ye 112, 112, 447, 452, 489, 498, 511,
 527, 550, 551, 580, 651, 789, 791,
 949, 1040, 1040, 1056, 1078,
 1087, 1087, 1091, 1133, 1150,
 1187, 1187, 1190, 1190, 1191,
 1253, 1253, 1273, 1282, 1284,
 1286, 1295, 1295, 1304, 1304,
 1346, 1346, 1484, 1537, 1685,
 1685, 1855, 1874, 2007, 2014,
 2014, 2151, 2151, 2152, 2277,
 2292, 2535, 2815
 .-yeler 145, 364, 717, 1281, 4^b/11
 .-yelüm 125, 239, 254, 1459, 1622,
 1622, 1806, 2471, 2505, 2809
 .-yem 293, 364, 544, 611, 2225, 2322,
 2411, 2415
 .-yemez 2636
 .-yen 52, 52, 110, 155, 202, 404, 404,
 405, 406, 419, 419, 444, 461, 524,
 623, 631, 631, 731, 1001, 1001,
 1079, 1084, 1277, 1324, 1616,
 1906, 1906, 1917, 1917, 1918,
 1919, 1927, 2233, 2294, 2382,
 2465, 2465
 .-yende 2301
 .-yene 590, 590, 2803
 .-yeni 2837
 .-yenler 1232, 4^a/14
 .-yenüñ 1253
 .-yesileri 1303
 .-yesin 484, 758, 781, 796, 900, 1085,
 1271, 1798, 1938, 2822, 4^b/4
 .-yesiz 107, 132, 2486
 .-yevüz 48, 88, 120, 340, 561, 2352
 .-yeyüm 566
 .-yıcak 1285, 1848, 1883, 2347
 .-yığör 1285
 .-yımadum 138
 .-yımaz 1156, 2652
 .-yım 2338
 .-yısar 1004
 .-yiben 256, 361, 832, 927, 1067, 2162
 .-yibenüñ 1012
 .-yicek 29, 780, 967, 1440, 1939, 1944,
 2389, 2822
 .-yigör 1285
 .-yiken 1345

.-yim 317, 321, 321, 1592, 2415, 2415	2352, 2411, 2542, 2607, 2711,
.-yimez 2125	2715, 2788, 4 ^b /4, 5 ^a /3
.-yince 393	.-yüben 30, 90, 137, 788, 1042, 1647,
.-yiser 1155, 1227, 1367	2018, 2326, 2421, 2425, 2430,
.-yu 855, 855	2447
.-yuban 422, 2339	.-yünce 2435
.-yup 279, 283, 598, 716, 838, 857, 1157, 1969, 2044, 2261, 2574	.-yüp 117, 126, 279, 289, 374, 517, 626, 813, 881, 1017, 1169, 1190, 1342, 1344, 1357, 1598, 1781, 1953, 2074, 2265, 2387, 2398, 2407, 2435, 2445, 2451, 2485, 2491, 2503, 2509, 2511, 2591, 2625, 2655, 2679, 2702, 2779, 2785, 2822
.-yupdur 1737	
.-yü 136, 138, 183, 313, 590, 636, 637, 802, 899, 923, 1007, 1120, 1165, 1273, 1578, 1673, 1949, 1949, 2212, 2222, 2264, 2337, 2350,	

KELİME SIKLIK		DİZİNİ			
ol-	1439	iç	183	pes	110
it-	652	bul-	177	git-	107
kim (II)	620	iy	174	ir-	106
eyle-	538	dağı	168	derd	102
ol (I)	491	çün	163	yol	94
bu (I)	485	biz	154	rahmet	92
kıl-	463	tā	154	iş	91
u	415	anuñ	150	nice	90
bu (II)	401	nefs	147	anlar	90
her	360	vaşf	143	kemāl	89
sen	350	hem	142	çünkü	88
di-	340	göz	141	yir	86
ü	312	ol (III)	139	hiç	85
gönül	310	yok	135	anda	84
biri	272	durur	133	dem	83
bil-	255	vü	131	var-	83
ne	248	cümle	129	gerek	81
var	232	‘ilm	128	gibi	79
gör-	230	aña	127	kat	79
ehl	227	kendü	126	ko-	79
cān	225	anı	124	yā (II)	79
ki	215	kal-	120	iriş-	78
gel-	210	al-	119	hep	77
‘ālem	201	cihān	117	ile	76
ben	190	halk	117	iste-	76
vir-	187	hazret	116	hikmet	71
		tut-	114	‘ışk	71
		dil	112	işbu	71
		el	110	‘āşık	70
		ol (II)	110	çok	70

nazar	68	kapu	53	öz	42
dū	67	len terānī	53	sebeb	42
iki	67	gün	52	aʿzā	41
şad	67	zıkr	52	beķā	41
andan	66	göster-	51	dile-	41
rūḥ	66	içre	51	dört	41
şifāt	65	söz	51	gice	41
vücūd	65	zamān	51	güneş	41
kişi	64	zāt	51	kim (I)	41
ad	63	pāk	50	ķudret	41
dōst	63	evliyā	49	maʿnī	41
insān	63	evşāf	49	ve	41
ʿaql	62	ḥabīb	49	yedi	41
şāḥib	62	cism	48	özge	40
eyt-	61	şāh	48	hemīn	39
luṭf	60	ʿarş	47	ķalb	39
nūr	60	şu	47	şor-	39
küllī	59	üç	47	enbiyā	38
işit-	58	baķ-	45	ķul	38
şeyḥ	58	ger	45	teʿālā	38
degül	57	vuşlat	45	tur-	38
içün	57	āb	44	yaʿnī	38
mı	57	düş-	44	ata	37
yüz (II)	57	fenā	44	baş	37
zāhir	57	terk	44	gök (II)	37
ḥāl	56	vesīle	44	ḥāşıl	37
niʿmet	56	baḥr	43	maʿrifet	37
şüret	55	nitekim	43	pādişāh	37
fürķat	54	cemāl	42	şalāt	37
siz	54	çek-	42	söyle-	37

āh	36	mi	32	ādem	27
āyīne	36	yi-	32	‘atā	27
gözyaşı	36	deryā	31	çāre	27
hezārān	36	dünyā	31	getür-	27
yā (I)	36	hāş	31	hāk	27
yoldaş	36	hergiz	31	hayr	27
‘ayān	35	kimse	31	nefes	27
hicāb	35	lā-cerem	31	niçe	27
kendüz	35	ma‘şūk	31	tālib	27
kulak	35	mazhar	31	zerre	27
revān	35	şevk	31	benlik	26
āhir	34	ay	30	çünkim	26
evvel	34	çık-	30	gemi	26
günāh	34	gül	30	hubb	26
hüküm	34	emr	29	ķabül	26
ķamu	34	gözü	29	ķadar	26
ķoy-	34	ķavr	29	nişān	26
lāyık	34	ten	29	tamām	26
murād	34	ya	29	toğ-	26
mürīd	34	yakīn	29	de	25
biñ	33	yār	29	dön-	25
dürlü	33	dil	28	geç-	25
firāk	33	ķayāt	28	gir-	25
od	33	ķōş	28	ķaçan	25
yine	33	maķām	28	ķatre	25
zēvķ	33	mü‘min	28	maķlüb	25
ağla-	32	şād	28	şafā	25
‘amel	32	şehr	28	taķt	24
cennet	32	tevbe	28	bed	24
dermān	32	zulmet	28	faķīr	24

ġanī	24	orta	22	devlet	19
ġayrı	24	sev-	22	ġādim	19
ġācet	24	şer ^c	22	ġalvet	19
ķarşu	24	ķaleb	22	ķadem	19
mekān	24	üst	22	ķanda	19
‘ömr	24	yürek	22	ķanı	19
sālik	24	aġaç	21	kimi	19
yana	24	bende	21	kürsī	19
aç-	23	esmā	21	pāre	19
bülbül	23	fıkr	21	şoñra	19
ġāşıyyet	23	hüner	21	şeytān	19
iķlīm	23	ma ^c nā	21	şükr	19
ķırķ	23	nihān	21	uc	19
leşker	23	ķabīb	21	‘ārif	18
maġbüb	23	tanı-	21	bāķī	18
yan-	23	üzre	21	bit-	18
yüz (I)	23	zār	21	ķıķar-	18
açıl-	22	girü	20	du ^c ā	18
böyle	22	ķaber	20	enfüs	18
ķarġ	22	ķaķ, -ķķı	20	ev	18
dut-	22	ittibā ^c	20	ey	18
ġündüz	22	mūm	20	fahır	18
ġasta	22	müstahāķ	20	fehmi	18
iç-	22	şoġbet	20	imdi	18
ism	22	ta ^c līm	20	‘ināyet	18
‘izzet	22	tesbīġ	20	ķaç-	18
ķeşf	22	yaş	20	kelām	18
ķıyām	22	āfāķ	19	levġ	18
maķşūd	22	‘ālim	19	melek	18
māl	22	cem	19	sarāy	18

şöyle	18	birbiri	16	eger	15
yitiş-	18	dem-be-dem	16	gāh	15
‘adem	17	ebed	16	hüb	15
ağız	17	ervāh	16	kan	15
az	17	hāzır	16	kibr	15
beyān	17	hezār	16	kibriyā	15
çeşme	17	ıraç	16	naşib	15
dertlü	17	iḥlāş	16	neden	15
envār	17	kerem	16	nižām	15
fi‘l	17	ķop-	16	o (I)	15
gözle-	17	māsivā	16	ora	15
hamīde	17	oķu-	16	sırr	15
ḥayvān	17	refiķ	16	taşra	15
ḥidmet	17	ricāl	16	tuy-	15
ḥöd-binlik	17	seyrān	16	vācib	15
īmān	17	sür-	16	visāl	15
maḥv	17	ṭarīķ	16	zemīn	15
mi‘rāc	17	velī	16	bī-gümān	14
nesne	17	yağmur	16	cüdā	14
nüzül	17	yil	16	da	14
şal-	17	‘aceb	15	fānī	14
şarṭ	17	āfitāb	15	ḥayrū’l-beşer	14
şem‘	17	ancaķ	15	helāk	14
‘ucb	17	aşhāb	15	hū	14
yu-	17	ayaķ	15	ḥürmet	14
añla-	16	bile	15	‘irfān	14
aşl	16	cānān	15	işāret	14
āyet	16	celāl	15	işle-	14
bāb	16	cevāb	15	kez	14
bildür-	16	düşmen	15	ķışşa	14

kitāb	14	hışşe	13	çü	12
lākin	14	‘ilāc	13	dek	12
leyletü'l-ıadr	14	ilet-	13	dimāğ	12
māh	14	ıadr	13	dök-	12
milk	14	kes-	13	esbāb	12
muıabbet	14	ıuvvet	13	ğālib	12
n'it-	14	lafz	13	gerçi	12
olar	14	marāz	13	hem-nişı̄n	12
öñ	14	mekteb	13	hüsn	12
recā	14	merıamet	13	illā	12
sefer	14	peygāber	13	ıatı	12
sem ^c	14	şıakla-	13	kizb	12
sultān	14	şığ-	13	ıulluı	12
ıavāf	14	şıfıat	13	ıan-	12
terbiyet	14	ıaşarruf	13	selām	12
ıol-	14	tecellı̄	13	sevdā	12
ıoıtolu	14	tevhı̄d	13	seyr	12
um-	14	tız	13	ıınuıılu	12
zahmet	14	ulu	13	ıehvet	12
zekāt	14	ur-	13	ııirk	12
‘azım	13	uı	13	ıağ	12
bāıın	13	vaıı	13	ıāhir	12
cevher	13	viril-	13	ıatlu	12
emmāre	13	zemı̄me	13	‘ulūm	12
esrār	13	‘afv	12	vaııdet	12
ğıdā	13	‘arz	12	vāııııa	12
ğıç-	13	at-	12	yarat-	12
gizlü	13	a‘zam	12	yetiıı-	12
hāzā	13	beyt	12	yıl	12
heybet	13	būy	12	yılduz	12

yig	12	otur-	11	ğayb	10
yit- (I)	12	rükū°	11	gevher	10
zūlm	12	siyāh	11	gizle-	10
°abd	11	şuç	11	ğulām	10
°adl	11	şuçlu	11	ħarf	10
armağan	11	sülük	11	ħilm	10
ba°dezān	11	şerī°at	11	ħurūf	10
bend	11	şerr	11	ıla	10
bugün	11	şifā	11	°itibār	10
cüvān	11	tābi°	11	i°tirāz	10
dīdār	11	vaqt	11	kāfir	10
düşmān	11	vāriş	11	kal°a	10
farz	11	vilāyet	11	karār	10
ğayr	11	yap-	11	ķavl	10
ħaķīķat	11	ziyān	11	ķiymet	10
ħaṭā	11	°acz	10	maķbūl	10
ħavās	11	bād	10	memāt	10
ħazne	11	bāzār	10	naķş	10
heves	11	beraber	10	nefc	10
ħiṭāb	11	buyur-	10	n°eyle-	10
ħurrem	11	cehd	10	öl-	10
isnād	11	ciger	10	şavm	10
ķara	11	cūd	10	şıdķ	10
küfr	11	devā	10	tāc	10
ma°ād	11	din-	10	vāşıl	10
meclis	11	diñle-	10	vech	10
meded	11	diri	10	vefā	10
men	11	erba°ın	10	yaħşı	10
nāzır	11	feth	10	yidi	10
niyyet	11	gam	10	°ām	9

ʿayn	9	kilīd	9	üm̄met	9
ayrul-	9	maʿāş	9	vird	9
beden	9	maḥal	9	yara	9
bedr	9	melāmet	9	yüce	9
bütün	9	menbaʿ	9	zinde	9
cenāb	9	menzil	9	ādemī	8
cihet	9	mezīd	9	aḳ	8
cüzʷ	9	miḳdār	9	ʿāḳıbet	8
çeşm	9	müşkil	9	alt	8
çiçek	9	nāgehān	9	aʿmāl	8
defʿ	9	namāz	9	añ-	8
dīn	9	nār	9	āvāz	8
divār	9	niḳāb	9	ʿazīz	8
em	9	nire	9	bāğ	8
ğaşb	9	oḳı-	9	baş-	8
gerek-	9	on	9	belā	8
götür-	9	öñdin	9	boş	8
ḥafī	9	pās	9	büyük	8
ḥafīz	9	rāh	9	caḥīm	8
ḥavf	9	rükn	9	cehennem	8
ḥayāl	9	şabr	9	cesed	8
heft	9	şay-	9	cüş	8
hemīşe	9	secde	9	cüzʷī	8
iḳtidā	9	sünnet	9	çağır-	8
irgür-	9	şer	9	dert	8
issi	9	şerbet	9	dīv	8
iʿtikād	9	şol (I)	9	dür	8
ḳadīm	9	taʿām	9	dünye	8
ḳahr	9	ton	9	eşer	8
ḳalem	9	uy-	9	fazl	8

gey-	8	nev ^c	8	a ^c lā	7
gider-	8	nuṭḡ	8	‘ālī	7
gözet-	8	oġlan	8	ana	7
ġurbet	8	oġul	8	arı	7
güz̄er	8	şahrā	8	āsār	7
ḡadīs	8	şavt	8	azıḡ	7
ḡarāb	8	şihḡat	8	baġla-	7
hilāl	8	şahbāz	8	beşāret	7
ḡil ^c at	8	şeref	8	bī-nihāyet	7
himmet	8	tāb	8	cinān	7
ḡōd	8	ṭab ^c	8	cürm	7
‘ibādet	8	ṭaş (I)	8	çār	7
iḡsān	8	tebdīl	8	dā'im	7
iḡtiyār	8	teferrüc	8	deg-	7
iltifāt	8	tevāzu ^c	8	destigīr	7
kār	8	ṭopraq	8	destūr	7
kaşd	8	unut-	8	efġān	7
keşīr	8	vezīr	8	eksük	7
key	8	yāḡū	8	erkān	7
koḡu	8	yak-	8	evvelā	7
laṭīf	8	yakın	8	eyle	7
lezzet	8	yalvar-	8	fakr	7
ma‘şiyet	8	yitür-	8	fitne	7
meger	8	yoksa	8	ġazab	7
menfa ^c at	8	za‘īf	8	gemü	7
mişāl	8	zelīl	8	genc	7
mu‘teber	8	zīra	8	ġuşşa	7
mürde	8	zū'l-celāl	8	ḡabīs	7
müşṭāk	8	‘āciz	7	ḡall	7
nān	8	aḡlāk	7	ḡarām	7

ḥased	7	münācāt	7	yağ-	7
ḥāşül-ḥavāş	7	necāt	7	yāḥūd	7
ḥayret	7	n'ite	7	yalan	7
ḥisāb	7	n'ol-	7	zuhūr	7
ḥulḳ	7	ortalıkda	7	ağ	6
ḥūr	7	öğren-	7	ağniyā	6
‘ilm-i ledün	7	penāh	7	ağu	6
imtişāl	7	pervāne	7	aḳ-	6
infāk	7	pervāz	7	‘aks	6
irşād	7	sācid	7	ammā	6
‘işret	7	şaç	7	anca	6
kāmil	7	şādık	7	art-	6
ḳatlan-	7	şālih	7	āşinā	6
keşret	7	şāni‘	7	‘avām	6
ḳız	7	selīm	7	ayruk	6
ḳorḳ-	7	sevin-	7	balıḳ	6
ḳorḳu	7	sır	7	bebek	6
ḳurtul-	7	şoñ	7	beñze-	6
ḳuş	7	sücūd	7	benzer	6
küll	7	şikāyet	7	ber-kemāl	6
libās	7	şi‘r	7	bī-ḥisāb	6
mādde	7	taḥḳıḳ	7	bīmār	6
maḥrūm	7	tañ	7	bölük	6
maḥşüş	7	telḳin	7	buḫl	6
ma‘mūr	7	tīmār	7	bulut	6
maşrıḳ	7	tizcegin	7	bura	6
merhem	7	uğra-	7	bünyād	6
mest	7	‘ulvī	7	dāyim	6
mevcūd	7	üçler	7	dāyimā	6
mevşūf	7	vār	7	de-	6

dergāh	6	lā-mekān	6	sehv	6
dest	6	lem-yezel	6	sekiz	6
edeb	6	ma ^c būd	6	semā	6
eflāk	6	ma ^c den	6	senlik	6
emānet	6	mālik	6	server	6
emīn	6	melā'ik	6	şāhid	6
emir	6	men ^c	6	şems	6
felek	6	mesrūr	6	şerḥ	6
fırkat	6	meşgūl	6	şer'ī	6
ġaflet	6	mu ^c cizāt	6	şimdi	6
ġarḳ	6	muḥiṭ	6	şinās	6
gehī	6	muḳarreb	6	taḥāret	6
göri-	6	muḳtedā	6	ṭama ^c	6
göl-	6	muttaşıf	6	ṭapu	6
gūlzār	6	mübtedī	6	tefsīr	6
ḥākī	6	naḥs	6	te ³ şīr	6
ḥaḳīr	6	nefy	6	teşne	6
ḥamd	6	nücūm	6	toġru	6
hāy	6	o (2)	8	tolu	6
ḥayrān	6	oḳ	6	toy-	6
hevā	6	ortada	6	ṭulū ^c	6
ḥışm	6	öldür-	6	ṭuş	6
ḥōr	6	perde	6	ṭutun-	6
in ^c ām	6	pinhān	6	utan-	6
irādet	6	rek ^c at	6	ümīd	6
işik	6	revā	6	vāsıtaşuz	6
ḳadeḥ	6	riyā	6	vāy	6
ḳıyās	6	şadr	6	yaradıl-	6
ḳurtar-	6	sebīl	6	yoklık	6
ḳuşūr	6	seç-	6	yukaru	6

yüri-	6	bostān	5	ḥādīs	5
zād	6	boyun	5	ḥamse	5
zaḥm	6	bulın-	5	ḥayā	5
zākır	6	celī	5	heşt	5
zāyī ^c	6	cemā ^c at	5	hırş	5
zenbīl	6	cemī ^c	5	hiss	5
zeng	6	cīfe	5	ḥızmet	5
zevāl	6	dār	5	ıttılā ^c	5
açuk	5	değme	5	iḥtiyāc	5
aḥad	5	derd-mend	5	‘ilim	5
a‘lem	5	devrān	5	işbāt	5
artuk	5	dinil-	5	işüt-	5
arż	5	diñlen-	5	iz	5
āteş	5	diril-	5	kāf	5
ayru	5	dörd	5	ḳaldur-	5
‘azm	5	dūzaḥ	5	ḳanā ^c at	5
bağır	5	ecsām	5	ḳavm	5
baḥşış	5	ef‘āl	5	kerāmet	5
baḥt	5	ekber	5	ḳış	5
başar	5	elbette	5	kūnh	5
başla-	5	eşyā	5	lā	5
behāyim	5	fermān	5	la‘net	5
beş	5	feyz	5	maḥdūm	5
bī-çāre	5	fidā	5	māhī	5
bī-ḥaber	5	gönder-	5	maḥzen	5
bir	5	gurūb	5	ma‘rūf	5
birlik	5	gümān	5	mergüb	5
bitür-	5	ḥabır	5	meşhūr	5
bī-vāsıta	5	ḥacāt	5	mevt	5
bīzār	5	ḥadeş	5	miskīn	5

muhkem	5	şınuk	5	acı	4
murdār	5	siflī	5	ādāb	4
muṭlaḡ	5	şol	5	adlan-	4
muṭmaʿinne	5	şubḡ	5	āgāh	4
muṭṭaliʿ	5	şākird	5	aḡyār	4
müdām	5	şeker	5	aḡbāb	4
münevver	5	şikār	5	ʿahd	4
müşteri	5	şu (II)	5	aḡşam	4
naʿim	5	şuḡl	5	aḡvāl	4
nebāt	5	tafşıl	5	aldan	4
nerdübān	5	ţamu	5	altı	4
niyāz	5	ţāvus	5	ʿanāşır	4
oyna-	5	tekrār	5	añsuz	4
ʿömür	5	teveccüh	5	ʿaraz	4
penhān	5	tilāvet	5	arın-	4
pīr	5	ţūr	5	āsmān	4
pīşe	5	ʿurūc	5	aşşı	4
pūr	5	ʿuryān	5	āsumān	4
redd	5	uşda	5	āşikār	4
ruḡānī	5	ʿuzlet	5	baḡışla-	4
rūy	5	üzerine	5	baḡlu	4
rūz	5	vaḡy	5	bahādur	4
saʿadet	5	varlıḡ	5	balta	4
şag (II)	5	yād (II)	5	bār	4
sāl	5	yapraḡ-	5	barmaḡ	4
şanʿat	5	yat-	5	başar-	4
sāye	5	yer	5	bāṭıl	4
seḡā	5	yet-	5	belī	4
sermāye	5	yevm	5	berkit-	4
şınıḡ	5	zebān	5	bıraḡ-	4

bī-edeblik	4	ferah	4	ıstıfā	4
bilin-	4	ferd	4	i	4
bī-naşib	4	ferş	4	ıbret	4
bī-şümār	4	fevt	4	icmāl	4
boğaz	4	gāhi	4	idin-	4
burın	4	gāşib	4	iftirāk	4
burun	4	gavgā	4	ikilik	4
cāy	4	gazā	4	imām	4
cefā	4	geh	4	ins	4
cevāhir	4	giriftār	4	iştiyāk	4
cevlān	4	gözük-	4	itdür-	4
cünbüş	4	gusl	4	iv-	4
delil	4	güzāf	4	ķābiliyyet	4
deniz	4	ķaķāyık	4	ķaç	4
devletlü	4	ķaķıķı	4	ķaşır	4
devr	4	ķalāş	4	ķat-	4
dilber	4	ķalel	4	ķātib	4
dōstlık	4	ķalife	4	ķıyāmet	4
döndür-	4	ķalil	4	kimesne	4
dur-	4	ķāne	4	ķoķula-	4
dürdāne	4	ķaţar	4	kök	4
düriş-	4	hemān	4	kūh	4
ejdehā	4	hem-dem	4	ķurb	4
ekşer	4	ķıķd	4	ķurbet	4
elţāf	4	hidāyet	4	liķā	4
es-	4	ķilāf	4	lisān	4
esfel	4	ķilķat	4	mağrib	4
etbā ^c	4	ķulle	4	māhiyyet	4
eţvār	4	ķūy	4	maħkūm	4
ezel	4	ırmaķ	4	mālike'l-mülk	4

ma'flüm	4	nuķuş	4	şusuz	4
manzür	4	olun-	4	süd	4
maṭla°	4	ot	4	sürür	4
mecāz	4	pençere	4	şahş	4
melül	4	peri	4	şefā°at	4
merd	4	pōst	4	şirīn	4
merdāne	4	rahmāniyyet	4	şu (I)	4
merdüd	4	raht	4	şürü°	4
mescid	4	reh-nümā	4	ta°alluk	4
mezāhir	4	rūzī	4	tapşur-	4
mihmān	4	rü>yet	4	tāze	4
miḥnet	4	sā°at	4	teslīm	4
mu°allim	4	şabā	4	tiryāk	4
muḥālif	4	sābi°	4	tizcek	4
muhtāc	4	şaç-	4	ṭoldur-	4
muḳayyed	4	sādis	4	°uḳbā	4
muḳīm	4	sāki	4	°uḳül	4
murğ	4	şālihāt	4	°ummān	4
müş	4	şarf	4	uşül	4
mu°terif	4	şavāb	4	uyḫu	4
muṭi°	4	şayḳal	4	uyu-	4
müntehī	4	şebāt	4	uzun	4
nağme	4	seyf	4	vālideyn	4
nā-maḫrem	4	sezā	4	vāsıṭ	4
naşīhat	4	şıgış-	4	vehm	4
necāset	4	sil-	4	ver-	4
nefh	4	sirāc	4	vesvās	4
nesh	4	su°āl	4	vur-	4
n'ıçün	4	süd	4	vüs°at	4
nidā	4	süre	4	yāḫu	4

yāre	4	ara	3	biryān	3
yaz	4	ard	3	biş-	3
yazıl-	4	āsān	3	boz-	3
yeg	4	aşğar	3	buñal-	3
yigirmi	4	aşağa	3	cāh	3
yiğit	4	‘aşk	3	cemād	3
yimek	4	at	3	cenk	3
yirine	4	āvāre	3	cevr	3
yit- (II)	4	bāgbān	3	cilā	3
yum-	4	baķır	3	cismānī	3
zehī	4	bal	3	cūyende	3
zenbül	4	balçık	3	çağrıl-	3
zer	4	balğam	3	çevre	3
zıll	4	bay	3	dā‘imā	3
zīr	4	ba‘zı	3	dām	3
ziyāde	4	bāzū	3	da‘vet	3
‘āc	3	beg	3	delük	3
‘adū	3	berāt	3	derhem	3
āhirīn	3	ber-devām	3	dik-	3
‘aķıl	3	beri	3	dilek	3
akıt-	3	berr	3	ditre-	3
‘aķil	3	bī-‘aded	3	dökül-	3
al	3	bī-çün	3	dürr	3
‘alāmet	3	bī-hüner	3	edā	3
alda-	3	bī-menfa‘at	3	endīşe	3
‘aleyh	3	binā	3	esās	3
‘allām	3	birbir	3	esirge-	3
altmış	3	biribiri	3	eşk	3
altun	3	bī-riyā	3	evrād	3
añaru	3	birkaç	3	evvelīn	3

ezkār	3	hıfz	3	ķavī	3
fā'ıl	3	hū	3	ķāyim	3
fāsık	3	hūn	3	ķāyināt	3
feşāhat	3	hurüş	3	ķazā	3
fevķ	3	huzūr	3	ķazan-	3
furşat	3	ıışksuz	3	ķebīr	3
ġafūr	3	ıbn	3	ķem	3
ġamġın	3	iķerü	3	ķerım	3
ġarīb	3	iķtişāş	3	ķesb	3
ġavvāş	3	ıl	3	ķesr	3
ġedā	3	ılerü	3	ķetm-i ıadem	3
ġeñez	3	ın-	3	ķevşer	3
ġiķ	3	ınşāf	3	ķezin	3
ġirķek	3	ıntifaı	3	ķible	3
ġiy-	3	ıntihā	3	ķıt	3
ġöñıl	3	ırte	3	ķir	3
ġöre	3	ıstiıaze	3	ķon-	3
ġörün-	3	ıstiġfār	3	ķudsı	3
ġuyüb	3	işid-	3	ķulüb	3
ġünāhkār	3	iıtikāf	3	ķurbān	3
ġamıd	3	ıttişāl	3	ķā-ilāhe	3
ġār	3	Ķābe ķavseyın	3	ķaıın	3
ġāşşa	3	ķābil	3	ķems	3
ġāşü'l-ġāş	3	ķader	3	ķevş	3
ġaşr	3	ķā'il	3	ķaġzüb	3
ġātır	3	ķan-	3	ķaġhall	3
ġayf	3	ķancarı	3	ķaġmūd	3
ġayy	3	ķapucı	3	ķecāzı	3
ġelvā	3	ķarañı	3	ķecrüh	3
her biri	3	ķardaş	3	ķedġ	3

melāyik	3	nisyān	3	şāyim	3
memdūh	3	nübüvvet	3	sebak	3
mertebe	3	oruç	3	şedef	3
mesā'il	3	otuz	3	şeḥāvet	3
meşakḳat	3	öğret-	3	selāmet	3
metā ^c	3	‘özü	3	sevgi	3
min	3	pāy	3	seyyi'āt	3
mīrās	3	pertev	3	sıḳlet	3
mizāc	3	pül	3	sīm	3
muḥterem	3	rağbet	3	siret	3
muşaffā	3	rakīb	3	sitāre	3
mübeddel	3	rehber	3	şulb	3
mücellā	3	rehzen	3	şun ^c	3
mülk	3	reng	3	süflī	3
münafıḳ	3	reyḥān	3	şādılık	3
münezzeh	3	rızā	3	şavḳ	3
münkir	3	rızḳ	3	şeb	3
mürekkeb	3	ruḳūm	3	şehādet	3
müsebbib	3	şabāḥ	3	şehīd	3
müşerref	3	şābūn	3	şek	3
müzeyyen	3	şag (I)	3	şemm	3
nāle	3	şakal	3	şemme	3
nās	3	şakf	3	şerāyit	3
nāzīr	3	şakın-	3	şeş	3
naẓm	3	şalavāt	3	şevket	3
nehıy	3	salṭanat	3	şeyā'ın	3
nevāl	3	şāmin	3	şın	3
nifāḳ	3	şavaş	3	şır	3
nigāh	3	sa'y	3	şöhret	3
nişāb	3	şayd	3	şühüd	3

tal	3	yarın	3	‘aleynā	2
tal-	3	yaz-	3	‘āmil	2
ṭālīp	3	yediler	3	‘anber	2
ṭańıla-	3	yıkıl-	3	and	2
ṭarlık	3	yigrek	3	‘andelīb	2
ṭavīl	3	yoğur-	3	ańıl-	2
ṭayyib	3	yoğsul	3	‘ār	2
tedbīr	3	yoğla-	3	ārām	2
tenhā	3	yoğluk	3	arğa	2
terkīb	3	yut-	3	arıt-	2
teşvīş	3	zālim	3	arşlan	2
tevfīk	3	zehr	3	ārzū	2
ṭoğun-	3	zen	3	aş-	2
ṭoprag	3	zevce	3	‘aşā	2
ṭutul-	3	zillet	3	‘asel	2
tūken-	3	zindegānī	3	aşfiyā	2
ṭoyla-	3	ziyā	3	aşlā	2
‘uşşāk	3	zūhd	3	‘āşıkān	2
uyan-	3	zūlf	3	āşikāre	2
üçünci	3	‘abdiyet	2	‘avn	2
üstād	3	‘abes	2	‘avret	2
vakit	3	‘abīd	2	‘ayb	2
vālih	3	açlık	2	ayır-	2
vaşflan-	3	‘ādil	2	ayrılık	2
vaṭan	3	adlu	2	az-	2
yaban	3	ağru	2	āzād	2
yan	3	‘ākıbet-endīş	2	azıcuğ	2
yandur-	3	āl	2	azın	2
yapıl-	3	‘alağ	2	azıç	2
yaramaz	3	aldur-	2	bāde	2

baḥā	2	bin-	2	da'vā	2
baḥs	2	bī-naẓīr	2	dāyire	2
baḥtiyār	2	bī-niḳāb	2	defter	2
bardaḳ	2	bī-niṣān	2	değil	2
bāri	2	bī-şerī'at	2	değin	2
baş	2	bölik	2	dehşet	2
başlu	2	budaḳ	2	delü	2
ba'z	2	bulun-	2	demür	2
bedel	2	buyruğ	2	derdlü	2
behişt	2	büyüklik	2	dervīş	2
benāt	2	cāvidān	2	dest-namāz	2
ber-dār	2	cebr	2	destnemāz	2
ber-şırāṭ	2	cedvel	2	dırāz	2
beşīr	2	cehil	2	dib	2
bezl	2	cehl	2	didür-	2
bī-bidāyet	2	celīs	2	dildār	2
bī-cān	2	cevmerdlik	2	dir-	2
biç-	2	cinn	2	divşür-	2
bī-derd	2	cinnī	2	dönder-	2
bī-edeb	2	cū	2	dönüm	2
bī-ğaraż	2	cünüb	2	duy-	2
bī-ğıdā	2	cüzvī	2	düken-	2
bigi	2	çal-	2	dün	2
bī-girān	2	çerāğ	2	düş	2
bī-ḥicāb	2	dād	2	düşmanlık	2
bī-ḥilāf	2	dā'ī	2	düşür-	2
bī-ḳarār	2	ḳalāl	2	ecel	2
bil	2	dāne	2	efḳal	2
bilün-	2	ḳarr	2	egil-	2
bī-mişāl	2	dārü'ş-şifā	2	eglen-	2

eğri	2	ġāyet	2	hareket	2
emmārelık	2	ġayıb	2	hasen	2
ender	2	gereklı	2	hāşılıķ	2
enīs	2	gevde	2	hasret	2
envā ^c	2	ġıll	2	hastelik	2
eren	2	ġışş	2	hāşā	2
eş-şalāt	2	girçegin	2	hāşı ^c	2
esved	2	gizlen-	2	haı	2
et-	2	göndür-	2	hātem	2
etek	2	gözgi	2	hātemī	2
ey-	2	ġuş	2	havāle	2
eylen-	2	ġüher	2	havātır	2
eyü	2	ġüldür-	2	hayrlu	2
eyvān	2	ġümiş	2	hayrū'l-enām	2
fātiha	2	ġüzīn	2	hayz	2
fāyide	2	habā'is	2	hazān	2
fer ^c	2	habeş	2	hazer	2
feres	2	hac	2	hāzı ^c	2
fesād	2	hacc	2	hazīne	2
fevka'l- ^c ulā	2	had	2	haznedār	2
fiġān	2	hādisāt	2	hekīm	2
fuzül	2	hāfız	2	hem-çün	2
fülüs	2	hafif	2	hem-rāh	2
fütüh	2	h ^v āh	2	hendese	2
ġaddār	2	hakīm	2	hey	2
ġāfil	2	hākim	2	hicr	2
ġam-ġüsār	2	hallāk	2	hilāl	2
ġaraż	2	hammāl	2	hōd-bin	2
ġarık	2	hançer	2	hūrī	2
ġarre	2	harc	2	hurüc	2

hüküm	2	ittifāk	2	ķayna-	2
hüzñ	2	‘ivāz	2	ķayyūm	2
ibtidā	2	izhār	2	keder	2
ictināb	2	ķaba	2	kefen	2
içim	2	ķabīh	2	kemālāt	2
ihyā	2	ķabr	2	kerre	2
ikinci	2	ķabz	2	keşif	2
ikmāl	2	ķadīr	2	kevn	2
‘illet	2	ķāf	2	ķılıc	2
‘ilm-i muṭlaķ	2	ķafeş	2	ķılıç	2
‘imāret	2	kāğıd	2	ķıtāl	2
imsāk	2	ķahķahā	2	kimsene	2
imtizāc	2	ķā’im	2	ķoķ-	2
‘inā	2	ķālīb	2	ķoķı	2
inan-	2	ķaliçe	2	ķonukla-	2
‘indī	2	ķalīl	2	ķonum	2
indür-	2	ķamer	2	ķorķut-	2
intikāl	2	ķanat	2	ķullık	2
irişdür-	2	ķapuk	2	ķumāş	2
irtifāc	2	ķarañulık	2	ķurbiyyet	2
is	2	ķarar-	2	ķurtıl-	2
isim	2	ķarīn	2	ķut	2
isti‘ānet	2	ķaşr	2	ķuṭb	2
istimdād	2	kāşki	2	ķu‘ūd	2
‘işyān	2	ķatık	2	küçük	2
iştirāk	2	ķat‘i	2	küdreť	2
itā‘at	2	ķatīl	2	kürs	2
itbāc	2	ķatıl	2	lā-ilāh	2
i‘tirāf	2	ķavuşdur-	2	la‘l	2
i‘tizāl	2	ķayır-	2	lāle	2

lāt	2	mellāh	2	müpeddib	2
lā-yecūz	2	mel ^u n	2	mühr	2
ledün	2	merdān	2	mülevveş	2
lehv	2	merḥabā	2	müntehā	2
leṭāfet	2	merḥūm	2	mürşid	2
levvāme	2	meşāyih	2	müsāfir	2
leyl	2	meşhūd	2	müstagrıķ	2
loķma	2	mevc	2	müstaḥik	2
lu ^b	2	mevlā	2	müstecāb	2
ma ^a z	2	mey	2	müyesser	2
ma ^a bed	2	meyve	2	naķķāş	2
mağz	2	meyyit	2	naķş	2
maḥrem	2	mir ^a t	2	nām	2
maḥşer	2	mişl	2	naşb	2
maķhūr	2	muḥalled	2	naşūḥ	2
ma ^a ķūl	2	muḥtaşar	2	nāz	2
mālāya ^a ni	2	mu ^u n	2	nebī	2
mār	2	muķābil	2	ni	2
marīz	2	mūnis	2	nişe	2
ma ^a şiyet	2	muntazır	2	noķşān	2
māyil	2	muşāḥib	2	noķta	2
mecāl	2	muşībet	2	nūn	2
mecma ^c	2	muştula-	2	nüh	2
meftūḥ	2	muṭahhir	2	nüker	2
meftūn	2	muvāfıķ	2	öd	2
mekkāre	2	muzğa	2	öküş	2
mekr	2	mübāḥī	2	ölü	2
mektüb	2	mübtedā	2	öñince	2
melāl	2	mücrim	2	öp-	2
melcā	2	müdebbir	2	pā	2

pehlevān	2	şarīḥ	2	şarāb	2
pelīd	2	şat-	2	şark	2
perver	2	saṭvet	2	şeff ^c	2
rābi ^c	2	şavaş-	2	şekker	2
rāḥat	2	saz	2	şekūr	2
rahm	2	sebkat	2	şikeste	2
rākī ^c	2	seg	2	şimden	2
rāzık	2	selāmetlik	2	şimāl	2
ref ^c	2	selāṭīn	2	şol (II)	2
remz	2	sensiz	2	şör	2
renc	2	sensüz	2	şükür	2
resül	2	sepīd	2	şümar	2
rev	2	ser-gerdān	2	ta ^c allüm	2
rif ^c at	2	serkeşte	2	ṭabī ^c at	2
rūḥāniyyet	2	şevāb	2	tābi ^c ī	2
rüsüm	2	şı-	2	ṭağıt-	2
sābık	2	sifle	2	ṭağla-	2
şābit	2	söyündür-	2	ṭaḥiyyāt	2
şadık	2	şuḥf	2	tā ^c ib	2
şāf	2	şun-	2	ṭaḳdīr	2
şāgal-	2	şüretlü	2	ṭaḳşīrlık	2
şāğır	2	şusuzlık	2	ṭaḳvā	2
şahī	2	şuver	2	ṭal ^c at	2
şahīḥ	2	şülüş	2	tamāmet	2
şakīm	2	sürḥ	2	ṭamar	2
şalāḥ	2	süst	2	ṭanıḳ	2
sānī	2	şakī	2	ṭanıṭ-	2
şānī	2	şākirdlik	2	ṭarıḳat	2
şāniyā	2	şakḳ	2	ṭaşavvur	2
sarī ^c	2	şām	2	ṭaş-	2

ta'ṭīl	2	ᶘunṣūr	2	yitir-	2
tebessüm	2	uṣan-	2	yitiṣdür-	2
te'dīb	2	uyar-	2	yoḥsa	2
teḥī	2	uyur	2	yoldaşlık	2
temām	2	uzat-	2	yön	2
temkīn	2	ᶘuzv	2	yöre	2
terahḥum	2	üfür-	2	yumurta	2
terakḳī	2	üzere	2	yun-	2
terkīn	2	vāḥid	2	yük	2
tertīb	2	vāḳı'a	2	yüzden	2
teṣbih	2	vāḳıf	2	yüzlü	2
teṣehhüd	2	vāsıṭāsız	2	zā'f	2
tevekkül	2	vāsıṭāsuz	2	zāhid	2
ṭılsım	2	vaz'	2	zarar	2
ṭıyn	2	vekīl	2	zārī	2
tīre	2	velākin	2	zarr	2
ṭoḡrult-	2	-veṣ	2	zebün	2
toḥm	2	yañıl-	2	zemm	2
toḥum	2	yaraḳ	2	zevāl	2
ṭūfān	2	yarı	2	zeyregān	2
tuhfe	2	yārī	2	zeyrek	2
ṭuz	2	yaşlu	2	zıdd	2
ṭuzsuz	2	yavı	2	zırā	2
tüket-	2	yay (I)	2	zür	2
türāb	2	yek	2	zülfiḳār	2
uḳ-	2	yemiş	2	zū'l-kemāl	2
uḡrı	2	yetişdür-	2	ābdest	1
ulaş-	2	yetmişer	2	ᶘabdiyyet	1
ulaşdur-	2	yidür	2	ᶘābidin	1
umı	2	yiryüzi	2	ābū	1

‘acabā	1	aḳṭāb	1	āṣiyān	1
‘acāyib	1	aldır-	1	‘aşksuz	1
acık	1	‘alem	1	‘aşr	1
‘acīb	1	‘ālemīn	1	āteṣī	1
‘acūz	1	‘aleyk	1	ātī	1
aç	1	‘aleyke	1	aṭlas	1
‘adālet	1	‘alīl	1	āvāze	1
‘ādāt	1	alkıṣla-	1	avla-	1
‘add	1	altıncı	1	‘avrat	1
‘aded	1	a‘mā	1	avun-	1
adım	1	‘amā	1	ayağ	1
adum	1	āmīn	1	ayaz	1
‘afūv	1	‘āmm	1	aydın	1
ağır	1	‘amū	1	‘ayıb	1
ağırlan-	1	añdur-	1	‘aynī	1
ağrı	1	‘anīf	1	ayrıl-	1
ağyārī	1	añsızun	1	ayu	1
āḥād	1	arı-	1	‘ayyārī	1
āḥer	1	arıl-	1	‘azā	1
aḥı	1	arısız	1	‘azāb	1
āḥirā	1	arısuz	1	azacuḳ	1
āḥiret	1	‘arīz	1	‘azamet	1
aḥkām	1	artur-	1	a‘zā-var	1
aḥsen	1	arusızlık	1	azdur-	1
aḳbaḥ	1	ārzıla-	1	‘azīzān	1
aḳçe	1	ārzūla-	1	‘azl	1
‘aḳd	1	aşlī	1	bā	1
‘aḳīdet	1	aş	1	baca	1
aḳlık	1	‘āşıkāne	1	bā-ğuşsa	1
‘aksi	1	‘āşir	1	bahādırlık	1

bahār	1	ber-hürdār	1	bī-ḥurūf	1
bā-ḥilāfet	1	berk	1	bī-hūş	1
baḥrī	1	ber-tamām	1	bī-i'tikād	1
bā'iş	1	ber-tevāzu ^c	1	bī-ḳıymet	1
bāk	1	berü	1	bilişdür-	1
bā-ḳıymet	1	besle-	1	billāh	1
baḳmaḳlık	1	beşer	1	bilmeklik	1
bāliĝ	1	beşerlik	1	bilü	1
bārān	1	beti	1	bilür-	1
bark	1	bey ^c	1	bī-mekān	1
bā-şıfāt	1	beyāz	1	bī-misl	1
başıl-	1	beyn	1	bī-murād	1
başiret	1	beyneke	1	bī-nāmī	1
başmaḳ	1	beynī	1	bī-nişāb	1
baḫ	1	bezm	1	bī-nür	1
bat-	1	bī- ^c ad	1	bī-pāk	1
bāṭnī	1	bī- ^c araz	1	bī-raḫmet	1
baṭn	1	bī-bedel	1	bī-recā	1
bāyi ^c	1	bī-beden	1	bī-revnaḳ	1
bāz	1	bī-çäre-gān	1	birle	1
bedīhī	1	bī-çārelık	1	birle-	1
bedir	1	bida ^c	1	bī-şafā	1
behā'im	1	bid ^c at	1	biş	1
be-küllī	1	bidāyet	1	bī-şefḳatlü	1
belāĝat	1	bīgāne	1	bī-şerr	1
bellü	1	bī-ĝayret	1	bişik	1
benān	1	bī-ḫvāb	1	bişür-	1
bendegān	1	bī-ḫaşr	1	bī-tekellüflük	1
ber-diyār	1	bī-ḫayāt	1	biter	1
bereket	1	bī-heves	1	bī-terahḫum	1

bī-vefā	1	cānbāz	1	cin	1
bī-vefālīk	1	cānib	1	cins	1
bī-zamān	1	cānlu	1	cisim	1
bize-	1	cān-ver	1	cūyān	1
bī-zevāl	1	cār	1	cūyinde	1
bī-ziyā	1	cāyız	1	cüdālīk	1
boğ-	1	cāzibe	1	cür'a	1
boncuğ	1	cebrī	1	cüsse	1
bositān	1	cedīr	1	cüst	1
boz	1	cefr	1	cüyüş	1
böliş-	1	cehlī	1	cüzām	1
buğār	1	cehrī	1	çağla-	1
buğte	1	cehūd	1	çağrış-	1
bulan-	1	celīl	1	çāresüz	1
burc	1	cellād	1	çayır	1
burç	1	cem'iyet	1	çekdür-	1
būsītān	1	cenābet	1	çekirdek	1
büyī	1	cenāze	1	çekiş-	1
bük-	1	ceng	1	çemen	1
bükā	1	cennāt	1	çenk	1
bürhān	1	ceres	1	çeşmī	1
bürudet	1	cesim	1	çevkān	1
büryān	1	ceyhūn	1	çibuk	1
cā-be-cā	1	cezīl	1	çig	1
cābir	1	cezīre	1	dāfi'	1
cādū	1	cidāl	1	dāfi'a	1
cāhillik	1	cidār	1	dal	1
cām	1	cidd	1	dāmen	1
cāmi'	1	cidden	1	dār	1
cāmid	1	cild	1	darb	1

dāre	1	destimāz	1	dürt-	1
darlık	1	destmāz	1	dürüst	1
dārü'l-emān	1	destmāzsuz	1	düşvār	1
dārü's-selām	1	dest-namāzsuz	1	dütün	1
da'vī	1	devāsuz	1	düz	1
del-	1	devletsüz	1	düzet-	1
delā'il	1	dig-	1	ebedī	1
ḍelālet	1	diken	1	ebnā'	1
delāyil	1	dilīr	1	ebşār	1
delin-	1	dirgür-	1	ebter	1
dellāl	1	dirlik	1	ebvāb	1
demir	1	dirül-	1	ebyaz	1
den-	1	dişi	1	eclā	1
deñlü	1	diyānet	1	ecr	1
depele-	1	diyār	1	edebsizlik	1
derdmendān	1	diz-	1	edebsüz	1
der-ḥabeş	1	dizil-	1	edep	1
der-ḥaṭar	1	doğ-	1	ednā	1
deri	1	doğun-	1	efkār	1
derin	1	dol-	1	egerçi	1
der-kıyām	1	dollāb	1	ehil	1
der-şubḥ	1	dög-	1	eimme	1
dertli	1	du'ālu	1	ek-	1
dertsiz	1	dūd	1	ekiz	1
dertsüz	1	duḥūl	1	ekmel	1
derün	1	dün	1	eksiklik	1
destān	1	dutul-	1	eksiklü	1
dest-āvīz	1	dükeli	1	elem	1
destemāzsuz	1	dümük	1	el-faqr	1
destgīr	1	dünyā-perest	1	el-gıyāş	1

elif	1	evednā	1	fenā-ender-fenā	1
el- ^c iyāz	1	evlād	1	ferāğ	1
el-vedā ^c	1	evlārek	1	ferahlıķ	1
elyaķ	1	evtād	1	ferā'iz	1
emān	1	evvelī	1	ferec	1
emmār	1	eydil-	1	feryād	1
emrāz	1	eyyühā	1	ferzend	1
emr-i ma ^c rūf	1	ez-	1	fetil	1
emşāl	1	ez-cism	1	fettān	1
en ^c ām	1	ezhār	1	fevā'id	1
enāniyet	1	ez-ḥavāş	1	fezā	1
encir	1	ez-mizāc	1	findıķ	1
endām	1	ez-simek	1	fırāt	1
ene'l-Ḥaķ	1	ez-ṭabāyi ^c	1	fi ^c āl	1
er	1	faḥrī	1	fiallık	1
erbāb	1	faķaṭ	1	fi ^c il	1
erdem	1	fākihe	1	fikir	1
eriş-	1	faķirān	1	fi ^c -külli	1
es	1	faķirlik	1	firdevs	1
esbaķ	1	farḥ	1	fuşuş	1
esle-	1	fāriğ	1	fülān	1
e'ş-şalā	1	fark	1	fülk	1
es-selām	1	fārūķ	1	fünün	1
estağfirullāh	1	fāsid	1	fürāt	1
eşhedü	1	faşih	1	fürüc	1
eşit-	1	faşl	1	fütüvvet	1
eşref	1	fāyda	1	ğalaṭ	1
et	1	fāyde	1	ğāliblik	1
etmek	1	fazilet	1	ğāliyā	1
ev-	1	felak	1	galiz	1

ğamnāk	1	girye	1	hācetlü	1
ğārāt	1	giyāh	1	hācı	1
ğarb	1	giyür-	1	hacıl	1
ğāret	1	göç	1	hadd	1
ğaşıbān	1	göç-	1	hadravāt	1
ğasl	1	göğüs	1	hā'if	1
ğassāl	1	göğüz	1	hāk-āb	1
ğavr	1	gök (I)	1	hākiyān	1
ğaybet	1	görkem	1	halāk	1
ğāyib	1	gözlü	1	hālāt	1
ğāzi	1	gözsüz	1	hāle	1
gece	1	gözyaş	1	halef	1
geñsüz	1	gū	1	hālī	1
gerdān	1	ğubār	1	halic	1
gerdiş	1	ğulğul	1	hālidāt	1
germ	1	gūr	1	hālidīn	1
geşt	1	ğurāb	1	hālikāt	1
get-	1	ğustül	1	hālilik	1
getir-	1	güyā	1	hālīm	1
ğılmān	1	güyende	1	hāliş	1
ğınā	1	güc	1	hāliṭa	1
ğıyāşü'l-müstegiş	1	ğüft	1	hāllık	1
gidil-	1	ğülistān	1	halvetgāh	1
gil	1	ğül-rū	1	hamāyid	1
gile	1	ğüreş-	1	hamdele	1
gine	1	ğürle-	1	hāmil	1
ğıñlik	1	ğüz	1	hāmile	1
ğır	1	ğüzide	1	hamīr	1
girçeklik	1	ḥ'āb	1	hāmīs	1
giryān	1	habṭ	1	hamūl	1

hāmūş	1	hayr-endiş	1	hindū	1
hān	1	hayvānāt	1	hiz	1
hāndān	1	hayvānī	1	hōrlık	1
hande	1	hayvāt	1	hubbetü'l-ıkalb	1
hānümān	1	hāzı'āt	1	hudūd	1
harāc	1	hāzime	1	hudūş	1
harāmī	1	hazz	1	huffaş	1
harāret	1	hecđi	1	hukūk	1
hāric	1	hedıye	1	hulılan-	1
harir	1	helāl	1	hūlu	1
hāşe'l-hāş	1	hemçü	1	hulūd	1
hasenāt	1	hem-demi	1	huluk	1
hāsir	1	hemi	1	hūr-liķā	1
haşr	1	hem-lisān	1	huşū°	1
hāşşe	1	hem-rāz	1	huţūr	1
hāşşü'l-hāş	1	hemze	1	huzū°	1
hāşşü'l-havāş	1	her bir	1	hücce	1
haste	1	herkes	1	hünerlü	1
hastegān	1	hevessiz	1	hüsrān	1
hasūd	1	hışn	1	hüşyār	1
hāşālillāh	1	hicābsuz	1	hüviyyet	1
hāşālillāhi	1	hicrān	1	ıd	1
hāşi'āt	1	hiçbiri	1	ır-	1
haţā-pūş	1	hiddet	1	ışık	1
hāţif	1	hidmetkār	1	ışık-bāzılık	1
haţı	1	hiffet	1	ışksız	1
havz	1	hikmet'ullāhdan	1	ıvaż	1
hāyil	1	hile	1	ıyd	1
haykır-	1	himāyet	1	ıbādī	1
hayme	1	himmetlü	1	ictihād	1

ictimāc	1	‘ilmü’l-kitāb	1	‘itāb-ender-‘itāb	1
içeri	1	ilticā	1	i‘timād	1
için	1	iltimās	1	itmek	1
‘ıd	1	i‘mād	1	iyle-	1
idrāk	1	imāmet	1	iyman	1
‘ıffet	1	imtiyāz	1	i‘zāz	1
iḥfā	1	incin-	1	izle-	1
iḥrāk	1	incit-	1	‘izz	1
iḥtār	1	incü	1	‘izzī	1
iḥtibās	1	infişāl	1	jeng	1
iḥticāb	1	in‘ikās	1	ḳabāyih	1
ihtidā	1	in‘ikāse	1	ḳābillik	1
iḥtirāk	1	inḳılāb	1	ḳādir	1
ihtirāz	1	inkisār	1	kāhil	1
iḥtiyārsuz	1	inşā	1	ḳāhir	1
iḥvān	1	inşā‘allāhu	1	kāināt	1
ikindü	1	i‘rāz	1	ḳaḳ-	1
ikiz	1	irsāl	1	ḳaḳı-	1
iksīr	1	irşür-	1	ḳaldır-	1
ildür-	1	irtihāl	1	ḳalk-	1
‘ilel	1	ise	1	ḳamaş-	1
İleri	1	istebraḳ	1	kāmile	1
ilhām	1	istek	1	kān	1
ilkin	1	isti‘ād	1	ḳanca	1
illā-llāhu	1	istiḫḳāk	1	ḳand	1
illā-lluhu	1	istivā‘	1	ḳandīl	1
‘illey	1	işlen-	1	ḳandur-	1
‘ilme’l-guyüb	1	işlet-	1	ḳankı	1
‘ilmī	1	iştiḫā	1	ḳapıl-	1
‘ilm-i ledünī	1	‘itāb	1	ḳapḳara	1

ḡarañulan-	1	kelīl	1	kiyān	1
ḡarañulandur-	1	kemān	1	ḡoçuş-	1
ḡarġa	1	kemīne	1	ḡol	1
ḡariş	1	kemterīn	1	ḡonuk	1
ḡariş-	1	kendūlik	1	ḡopar-	1
ḡarī	1	kendūlük	1	ḡorḡu	1
ḡarşula-	1	kenz	1	ḡorkı	1
ḡartaş	1	kes	1	ḡov-	1
ḡarye	1	kesād	1	ḡoz içi	1
ḡarż	1	kesidād	1	kōkli	1
ḡasem	1	keşif	1	kōpük	1
ḡaşırġa	1	kesil-	1	kōr	1
ḡaşır	1	kesük	1	kōşe	1
ḡatı	1	kethūdā	1	kōşk	1
ḡatrelik	1	keyf	1	ḡubbe	1
ḡav	1	ḡıġılcım	1	ḡubūr	1
ḡavs	1	ḡıl	1	kuhl	1
ḡavseyn	1	ḡılavuz	1	ḡulaç	1
ḡavuş-	1	ḡırġar	1	ḡulavuz	1
ḡaya	1	ḡışāş	1	ḡulavuzlık	1
ḡayd	1	ḡısm	1	ḡurd	1
ḡayġu	1	ḡısmet	1	ḡurı	1
ḡayġulu	1	ḡıy-	1	ḡurt	1
ḡayu	1	ḡıya	1	ḡuru	1
ḡayuġ-	1	kıbrit	1	ḡuru üzüm	1
kebāb	1	kiçik	1	ḡuşūrlu	1
kebūd	1	kimiyā	1	ḡuvvetlü	1
kefil	1	kīn	1	kūduret	1
kel	1	kine	1	kükre-	1
kelb	1	kirāmen kātibin	1	kül	1

lāf	1	ma ^c dūm	1	maşāf	1
lahm	1	mağbūn	1	māsike	1
lahzā	1	mağlūb	1	masra ^c	1
lā-maḥāl	1	mağrūr	1	ma ^c şūkān	1
lām-elif	1	maḥcūb	1	māt	1
lā-penāh	1	maḥfil	1	maṭrūd	1
lāubālīlik	1	maḥfuz	1	māye	1
lā-ya ^c kıl	1	māhitāb	1	mazmūm	1
lā-ya ^c nī	1	maḥlūḳāt	1	ma ^c zūl	1
lā-yefnā	1	maḥmūr	1	ma ^c zūr	1
lā-yezālī	1	maḥrec	1	me ^c ānī	1
le ^ı m	1	maḥsūb	1	mebdā ^o	1
lem	1	maḥzūn	1	mebde ^o	1
lem-yezāl	1	maḳāl	1	mebde ^c ı	1
len-terān	1	maḳdem	1	mecma ^c ül-mecreynl	1
levḥ-i maḥfūz	1	maḳderet	1	medāris	1
levḥü'l-mübīn	1	mākış	1	mefhūmāt	1
levm	1	maḳrūn	1	meh	1
leyk	1	maḳşūdī	1	mehābet	1
leyki	1	maḳtūl	1	mekış	1
leyletü'l-mi ^c rāc	1	ma ^c ḳūlāt	1	melāḥat	1
leyletü'l-vaşl	1	mālā-keām	1	melce ^o	1
lezīz	1	ma ^c lūmāt	1	melekūt	1
livā	1	ma ^c müre	1	melfüz	1
liyāḳat	1	ma ^c nāsız	1	melḥame	1
ma ^c āḳ	1	mañıb	1	melik	1
ma ^c allāh	1	manṭıḳ	1	melkūt	1
ma ^c ānī	1	manzar	1	memleket	1
ma ^c delet	1	manzargāh	1	menāt	1
ma ^c dūd	1	marşıyye	1	menāzil	1

mensüb	1	meyl	1	muhib	1
mensüh	1	meymün	1	muhliş	1
menşe	1	mezāhim	1	mukteşid	1
menzūr	1	mezāk	1	muktezā	1
meratib	1	mezheb	1	munzar	1
mercān	1	mezkūr	1	mūr	1
merdānī	1	mezmūm	1	murākıb	1
mergūbluğ	1	mezra ^c	1	murakka ^c -pūş	1
merkep	1	muşbāh	1	musahhar	1
mertebet	1	midād	1	muşavver	1
meşāhif	1	mihir	1	muşhaf	1
mesākin	1	milād	1	muşt	1
mesbūğ	1	mim	1	muṭahhar	1
mescūd	1	mi ^c mār	1	muṭlaqā	1
mes ^o ele	1	minqār	1	muẓaffer	1
meskenet	1	minnet	1	mübīn	1
mestān	1	mīr	1	mübtelā	1
mestlik	1	mirşad	1	mücāhid	1
mes ^o ül	1	misk	1	müpeddeb	1
meşāhid	1	mişqāl	1	müfred	1
meş ^c ale	1	mişe	1	müfredāt	1
meş ^c ale-dār	1	mīve	1	müheyyā	1
meşkūr	1	mu ^c ayyen	1	mühlikāt	1
mevā	1	mu ^c ayyin	1	mükerrer	1
mevālī	1	mubāhī	1	mükeşşer	1
mevcüdāt	1	mücid	1	mülhime	1
mevhebet	1	muğīş	1	mülük	1
mevhibet	1	muğnī	1	mü ^c mīnü'l-müsteğās	1
mevlūd	1	muḥāl	1	mümtezic	1
mevzi ^c	1	muḥdişāt	1	münāsib	1

münciyāt	1	naql	1	nevā	1
münīr	1	nā-merd	1	nev-cüvān	1
münker	1	nāmī	1	ney	1
mürd	1	nāmūs	1	ni'am	1
mürselāt	1	nā-revā	1	niçeme	1
mürtefi ^c	1	naşārī	1	nifās	1
müsebbeb	1	naşāyih	1	nigār	1
müselsel	1	nāşih	1	nīgū	1
müsem mā	1	naşīr	1	nīk	1
müstagnī	1	naşş	1	nikāh	1
müstakīm	1	nāṭka	1	nīm	1
müsta ^c mel	1	nā-ümīd	1	nirde	1
müste ^c ār	1	nāyib	1	nişīn	1
müstedām	1	naẓar-gāh	1	nuḳaṭ	1
müsteḫaḳ	1	nāzik	1	nūrānī	1
müstemi ^c	1	nāzil	1	nūriyān	1
müşābih	1	nāzük	1	nüş	1
müşg	1	necāh	1	nuṭfe	1
müşk	1	necmī	1	nūfūr	1
müşkilāt	1	nefis	1	nümālīḳ	1
müşkil-keş	1	nefret	1	nüşha	1
müşterek	1	nefsānī	1	oḳun-	1
müzāḫim	1	nefsāniye	1	oldur-	1
nā-bedīd	1	negah	1	oñ-	1
nāgeh	1	nehār	1	ona	1
nāgehānī	1	nemaṭ	1	oñat	1
naḥv	1	nerde	1	on beşinci	1
na ³ ib	1	nesl	1	on birinci	1
naḳāş	1	neşr	1	oñıl-	1
naḳış	1	neşve	1	on ikinci	1

onlar	1	perçin	1	revānī	1
on tokuzuncı	1	pervānelik	1	ri'āyet	1
onuncı	1	perverd	1	risālet	1
on üçüncü	1	perveriş	1	rivāyet	1
on yedinci	1	peste	1	rū-be-rūy	1
oruc	1	peşimān	1	rūhu'l-emīn	1
öbiri	1	peşimānlık	1	rū-siyāh	1
ögit-	1	peyk	1	ruḫbe	1
öğüt	1	peymān	1	rūzane	1
öyle	1	pezer	1	rücū ^c	1
özen-	1	pīş	1	rūsūḫ	1
özle-	1	put	1	rūsül	1
pādişāhāne	1	rābıta	1	şabır	1
pādişāhī	1	rahm	1	şabūr	1
pādişāhlık	1	rahmet-ullāh	1	sācidāt	1
pākiyāt	1	rā'ī	1	sadā	1
palās	1	raḫam	1	şadef	1
panbuk	1	ramazān	1	şādıku'l-ḫavl	1
parele-	1	rāst-nūma	1	şadır	1
parmaḫ	1	rāşidīn	1	şaf	1
pāsibān	1	ravza	1	şaff	1
pāyidār	1	rāy	1	şāfī	1
pazar	1	rāyigān	1	sāfil	1
peder	1	rāz	1	şāfilık	1
pehlū	1	rāzı	1	şafrā	1
penc	1	red	1	şağ-	1
pencere	1	reft	1	şağalt-	1
pencim	1	reh-zenlik	1	şağış-	1
pend	1	reml	1	şağır	1
per	1	renk	1	şağla-	1

sağlık	1	şayruluk	1	sına-	1
sağluk	1	şayyād	1	şındur-	1
şahābe	1	se	1	şınıklık	1
saʿīd	1	sebʿa	1	şınıklı	1
saʿīr	1	seḥaṭ	1	şınıklık	1
sāir	1	sehī	1	şırāṭ	1
saḫat	1	sehm	1	şırāte'l-müstakī	1
şaklat-	1	sekizinci	1	sıtār	1
sālikān	1	selāsıl	1	şıyām	1
şālīş	1	selb	1	sibḫat	1
şālīşā	1	semāvāt	1	silāḥ	1
şāmit	1	semen	1	silāhsuz	1
şamt	1	semīn	1	silk-	1
şamurk-	1	semm	1	simāk	1
şandukā	1	şenā	1	sirke	1
şāni	1	senghā	1	sivün-	1
şānihāt	1	sepet	1	siyān	1
şāniye	1	serḫōş	1	siz-	1
şanki	1	serīʿ	1	şok-	1
şankim	1	serkeş	1	şol-	1
şarar-	1	sevdālan-	1	şoy	1
şarp	1	sevindür-	1	sög-	1
şarşar	1	sevün-	1	söylenil-	1
şaru	1	sevüş-	1	söyleş-	1
şatıl-	1	seyḫūn	1	söylet-	1
şatun	1	seyir	1	şuffe	1
şavaḫ	1	seyyāt	1	şüfiyāne	1
şavuş-	1	seyyerāt	1	şūkaḫ	1
sāyiʿ	1	şiddīḫ	1	sulṭānlık	1
şāyīm	1	sıql	1	şūr	1

şurh	1	şehā	1	şübhelü	1
şusız	1	şehāb	1	şühüş	1
şu'ūd	1	şehd	1	şümül	1
şuvar-	1	şehen-şeh	1	şüphe	1
sübhāne	1	şehzāde	1	şürür	1
sübhānehü	1	şekk	1	ta'allim	1
sükker	1	şem'idān	1	tā'at	1
sükün	1	şen	1	tā'āt	1
sükūnet	1	şerāyi'	1	ta'avvüz	1
sündüs	1	şerāyiş	1	tā-bā-simāk	1
sür'at	1	şerif	1	tabāhā	1
sürt-	1	şerife	1	tabağ	1
sürüş	1	şerik	1	tābān	1
süvār	1	şerm	1	ta'bīr	1
şādān	1	şevāhid	1	tabşur-	1
şādī	1	şey	1	tāğī	1
şādi	1	şeydā	1	tagyīr	1
şāfī	1	şeyhlik	1	tağallūf	1
şāğil	1	şeyn	1	tağmīr	1
şāhi	1	şihāb	1	tağrīr	1
şahm	1	şikestelik	1	tağşış	1
şahşī	1	şiküfte	1	tā'ibāt	1
şāk	1	şimālī	1	tāir	1
şākāvet	1	şimşīr	1	tākat	1
şākīr	1	şirik	1	tağdīs	1
şākird-vār	1	şirīn	1	tağrīr	1
şāl	1	şīşe	1	tağşīr	1
şāmil	1	şitāb	1	talāğ	1
şān	1	şūh	1	talēb-kār	1
şaṭ	1	şu'le	1	talga	1

ṭāli ^c	1	tekebbürlük	1	ṭonuḥ	1
ṭālibe	1	teklif	1	ṭop	1
ṭālih	1	tekmil	1	ṭopla-	1
ṭāli ^c lü	1	tekrim	1	ṭufeyl	1
ṭam-	1	telef	1	ṭuhür	1
ṭamızlık	1	telvin	1	ṭuraḥ	1
ṭa ^c ne	1	tem	1	ṭüṭi	1
tanış-	1	temāmet	1	tūtiyā	1
ṭap	1	tenāvur	1	ṭuyūr	1
ṭaraf	1	terbiyyet	1	ṭüzāḥ	1
ṭarf	1	terkiye:	1	ṭuzla-	1
ṭās	1	tervende	1	türbe	1
tāsi ^c	1	teselsül	1	tüt-	1
ta ^c şir	1	teşhîr	1	ṭubūdiyyet	1
ṭaş (II)	1	tesmiye	1	ṭubūr	1
ṭatlulaş-	1	teṭavvu ^c	1	ṭudül	1
ṭayan-	1	tevaḥḥu ^c	1	ufuḥ	1
ta ^c yir	1	tevfiz	1	uğraş-	1
ṭayr	1	tezvîr	1	uğurla-	1
ta ^c zîm	1	ṭıflān	1	ṭuhde	1
te ^c āl	1	ṭırnaḥ	1	ülā	1
tebāreke	1	ticāret	1	ulaşdır-	1
tebāyi ^c	1	tîr	1	ṭulv	1
tecribe	1	tîz-ru	1	umūr	1
tecrîd	1	ṭoğan	1	ṭūr	1
te ^c eddüb	1	ṭoğrı-	1	urun-	1
teenni	1	ṭoḥ-	1	ṭurüş	1
tefriḥ	1	ṭoḥı-	1	uş	1
tefriḥa	1	ṭoḥuzuncı	1	ṭuşāt	1
tehlîl	1	ṭonan-	1	uyamı	1

uyanıklık	1	vefādārī	1	yalıñuz	1
uzak	1	vehim	1	yaluñuz	1
uzuv	1	velāyet	1	yanık	1
ücāc	1	velevi	1	yañult-	1
ücir	1	ve's-selām	1	yanuḡ	1
ücret	1	vesves	1	yanuḡ	1
üçün	1	vey	1	yañult-	1
üftāde	1	virān	1	yapdur-	1
üleş-	1	virül-	1	yapısuz	1
ülfet	1	vuḡuş	1	yapış-	1
ümmehāt	1	vuşl	1	yar-	1
üns	1	vuşül	1	yarala-	1
ürk-	1	yābis	1	yaralu	1
üz-	1	yad	1	yaraş-	1
üzerinde	1	yād (I)	1	yaraşdur-	1
vācibāt	1	yāf	1	yardum	1
vācibü'l-ḡatl	1	yaḡ	1	yāren	1
va'ce	1	yaḡdur-	1	yarlıḡa-	1
vāhime	1	yaḡşı	1	yasdık	1
vaḡār	1	yaḡud	1	yāsemīn	1
vāḡı'āt	1	yaḡa	1	yasta-	1
vari	1	yaḡalan-	1	yay (II)	1
vāridāt	1	yaḡar-	1	yayaḡ	1
vas ^c	1	yaḡıncaḡ	1	yazı	1
vasat	1	yaḡınlık	1	yazlu	1
vāşıḡālu	1	yaḡış-	1	yazuḡ	1
vāşıḡasız	1	yaḡlaş-	1	yed	1
vāsi ^c	1	yaḡşılık	1	yedinci	1
vāsvās	1	yalancı	1	yeksānī	1
vefādār	1	yalıñlan-	1	yelte-	1

yemen	1	yol-	1	zemezme	1
yenüden	1	yor-	1	zenb	1
yer-	1	yori-	1	zerrece	1
ye's	1	yorıl-	1	zevc	1
yetim	1	yönel-	1	zeyt	1
yetim	1	yumşat-	1	zī	1
yıg-	1	yurt	1	zi-bahāne	1
yık-	1	yuy	1	zī-beşāret	1
yılan	1	yücelik	1	zidnī	1
yıldız	1	yügrük	1	zihin	1
yıllık	1	yürü-	1	zinet	1
yımışak	1	zā'fī	1	zinhār	1
yırtıcı	1	zāhidīn	1	ziynet	1
yidil-	1	zāhirī	1	zūd	1
yidiler	1	zā'il	1	zulmānī	1
yigirek	1	zāir	1	zulüm	1
yigle-	1	zākirāt	1	zūr	1
yimiş	1	zāl	1	zübān	1
yiñül-	1	zām	1	zū-fünūn	1
yir-	1	zāyil	1	zūkūr	1
yiti	1	zāyir	1	zülāl	1
yitüril-	1	zeber	1	zū'l- ^c alā	1
yiyesi	1	zehle	1	zū'l-cemāl	1
yiynicek	1	zehr	1	zū-l-kerem	1
yoğ	1	zekī	1	züyūf	1
yoğırıl-	1	zekī	1		
yoğrıl-	1	zemā'im	1		
yoğrul-	1	zemāyim	1		

KAYNAKLAR

- Abik, Deniz, “(İsim1+II/+IU) (İsim2+II/+IU)” “Kuruluşundaki İkilemeler”, *VII. Milletlerarası Türkoloji Kongresi*, İstanbul 08-12 Kasım 1999.
- Akalın, Mehmet, *Dil Yazıları*, Hazırlayan: Recep Toparlı, TDK Yay., Ankara 2001.
- Akkuş, Muzaffer, *Kitab-ı Gunya*, TDK Yay., Ankara 1995.
- Akpınar, Yavuz, *Azeri Edebiyatı Araştırmaları*, Dergah Yay., İstanbul 1994.
- Aksan, Yeşim, “Türkçede Zaman Anlatımı ve Kimi İkileme Yapıları”, *XV. Dilbilim Kurultayı*, İstanbul 2001.
- Akyalçın, Necmi, *Türkçe İkilemeler Sözlüğü*, Anı Yay., Ankara 2007.
- Aslan, Üzeyir, *Klasik Türk Edebiyatının Ana Çizgileri: 14-16. yy. Çağatay ve Azeri Edebiyatı*, Kriter Yay., İstanbul 2011.
- Atabay, Neşe; Özel, Sevgi; Kutluk, İbrahim; *Sözcük Türleri*, Papatya Yayıncılık, İstanbul 2003.
- Banguoğlu, Tahsin, *Türkçenin Grameri*, TDK Yay., Ankara 2000.
- Bayraktar, Nesrin, *Türkçede Fiilimsiler*, TDK Yay., Ankara 2004.
- Bilgegil, M. Kaya, *Türkçe Dilbilgisi*, Salkımsöğüt Yay., Erzurum 2009.
- Bilgin, Muhittin, *Anlamdan Anlatıma Türkçemiz*, Anı Yay., Ankara 2006.
- Bozkurt, Fuat, *Türklerin Dili*, Kültür Bakanlığı Yay., Ankara 2002.
- Börekçi, Muhsine, *Yiğitbaşı Ahmed Şemseddin Marmaravi Risale-i Tevhid (İnceleme-Metin-Dizin)*, Akçağ Basım Yayım, Ankara 2003.
- Bursalı Mehmet Tahir Efendi, *Osmanlı Müellifleri*, Hazırlayanlar: A. Fikri Yavuz ve İsmail Özen, Meral Yayınevi, İstanbul 1972.
- Caferoğlu, Ahmet, *Türk Dili Tarihi*, Alfa Yay., İstanbul 2001.
- Clauson, Sir Gerard, *An Etymological Dictionary of Pre-Thirteenth Century Turkish*, Oxford 1972.

- Çelebioğlu, Amil, *Türk Edebiyatında Mesnevi*, Kitabevi Yay., İstanbul 1999.
- Delice, H. İbrahim, *Türkçede Sözdizimi*, Kitabevi Yay., İstanbul 2007.
- Demir, Nurettin ve Yılmaz, Emine, *Türk Dili El Kitabı*, Grafiker Yay., Ankara 2003.
- Demir, Nurettin ve Aslan, Sema, “Sıklık Kopyası Örneği Olarak İstek Eki -(y)A”, *Turkish Studies*, Sayı: 5.4, s. 276-290.
- Deny, Jean, *Türk Dil Bilgisi*, Kabalcı Yay., İstanbul 2012.
- Devellioğlu, Ferit, *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat*, Aydın Kitabevi Yay., Ankara 2000.
- Dilçin, Cem, *Yeni Tarama Sözlüğü*, TDK Yay., Ankara 1983.
- , *Örneklerle Türk Şiir Bilgisi*, TDK Yay., Ankara 2005.
- Eker, Süer, *Çağdaş Türk Dili*, Grafiker Yay., Ankara 2005.
- Ercilasun, Ahmet B., *Kutadgu Bilig Grameri-Fiil*, Gazi Üniversitesi Yayınları, Ankara 1984.
- , *Başlangıçtan Yirminci Yüzyıla Türk Dili Tarihi*, Akçağ Yay., Ankara 2005.
- Erdal, Marcel, “On the Verbal Noun in -(y)Iş”, Ankara Üniversitesi DTCF Yay. *Doğan Aksan Armağanı*, Sayı: 366, s. 53-68.
- Eren, Hasan, *Türk Dilinin Etimolojik Sözlüğü*, Aydın Kitabevi, Ankara 1999.
- Ergin, Muharrem, *Türk Dil Bilgisi*, Bayrak Yay., İstanbul 2000.
- , *Azeri Türkçesi*, Ebru Yay., İstanbul 1981.
- Erkul, Rasih, *Cümle Metin Bilgisi*, Anı Yayıncılık, Ankara 2007.
- Ersoy, Osman, “Bursa’da Kâğıt Fabrikası Meselesi”, *Ankara Üniversitesi DTCF Dergisi*, Sayı: 1.2, s. 101-115.

- Evliya Çelebi, *Günümüz Türkçesiyle Evliya Çelebi Seyahatnamesi*, Hazırlayanlar: Seyit Ali Kahraman ve Yücel Dağlı, Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul 2013.
- Gaban, A. Von, *Eski Türkçenin Grameri*, Çeviren: Mehmet Akalın, TDK Yay., Ankara 2000.
- Gemalmaz, Efrasiyap, *Türkçenin Derin Yapısı*, Belen Yayıncılık, Ankara 2010.
- Gencan, Tahir Nejat, *Dilbilgisi*, Ayraç Yay., Ankara 2001.
- Gözütok, Avni, *Garibname'nin Dili Üzerine Sistemik Bir Gramer Çalışması*, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 1991 (Basılmamış doktora tezi).
- , *Mahzenü'l-Esrâr*, Fenomen Yay., Erzurum 2008.
- , "Türkiye Türkçesinde Karma Kelimeler", *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, Sayı: 36, s. 17-22.
- Grönbech, K., *Türkçenin Yapısı*, Çeviren: Mehmet Akalın, TDK Yay., Ankara 1995.
- Gülensoy, Tuncer, *Türkçe El Kitabı*, Akçağ Yay., Ankara 2005.
- , *Türkiye Türkçesindeki Türkçe Sözcüklerin Köken Bilgisi Sözlüğü*, TDK Yay., Ankara 2011.
- Gülsevin, Gürer, *Eski Anadolu Türkçesinde Ekler*, TDK Yay., Ankara 2007.
- Hacıeminoğlu, Necmettin, *Türk Dilinde Edatlar*, MEB Yay., İstanbul 1984.
- , *Türk Dilinde Yapı Bakımından Fiiller*, Kültür Bakanlığı Yay., Ankara 1992.
- Hatiboğlu, Vecihe, *İkileme*, TDK Yay., Ankara 1971.
- Hengirmen, Mehmet, *Dilbilgisi ve Dilbilim Terimleri Sözlüğü*, Engin Yayınevi, Ankara 1999.
- Heyet, Cevat, *Azerbaycan Edebiyat Tarihine Bir Bakış*, Tahran, 1980.

- İpekten, Haluk, *Türk Edebiyatının Kaynaklarından Türkçe Şuara Tezkireleri*, Atatürk Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi Yayınları, Erzurum 1988.
- Kanar, Mehmet, *Farsça-Türkçe Sözlük*, Deniz Kitabevi, İstanbul 2000.
- Kara, Funda, *Muhammed Ya'kub-ı Çingî-Zebân-ı Türkî (Kelür-nâme)*, Fenomen Yay., Erzurum 2011.
- , "Edat ve Zarf Üzerine Bazı Düşünceler", *Turkish Studies*, Sayı: 4.3, s. 1281-1300.
- Kara, Mustafa, *Tasavvuf ve Tarikatlar Tarihi*, Dergah Yay., İstanbul 2006.
- Karaağaç, Günay, *Türkçenin Dil Bilgisi*, Akçağ Yay., Ankara 2012.
- , *Türkçenin Ses Bilgisi*, Kesit Yay., İstanbul 2010.
- Karahan, Leyla, *Türkçede Söz Dizimi*, Akçağ Yay., Ankara 1999.
- Karayev, Yaşar, *Azerbaycan Edebiyatı*, Ötüken Yay., İstanbul 1999.
- Kâşgarlı Mahmūd, *Divānū Lugāti't-Türk*, Çeviren: Seçkin Erdi, Serap Tuğba Yurteser, Kabalıcı Yayınevi, İstanbul 2005.
- Kocasavaş, Yıldız, *Türkçede Şahıs Zamirleri*, TDK Yay., Ankara 2004.
- Koç, Nurettin, *Yeni Dilbilgisi*, İnkılâp Kitabevi, İstanbul 1996.
- , *Açıklamalı Dilbilim Terimleri Sözlüğü*, İnkılâp Kitabevi, İstanbul 1992.
- Korkmaz, Zeynep, *Gramer Terimleri Sözlüğü*, TDK Yay., Ankara 2007.
- , *Türk Dili Üzerine Araştırmalar*, TDK Yay., Ankara 1995.
- , *Türkiye Türkçesi Grameri (Şekil Bilgisi)*, TDK Yay., Ankara 2007.
- , *Türkçede Eklerin Kullanılış Şekilleri ve Ek Kalıplaşması Olayları*, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Yayınları, Ankara 1969.
- Köktekin, Kâzım, *Eski Anadolu Türkçesi*, Fenomen Yay., Ankara 2008.
- , *Yusuf Emirî Divanı*, Fenomen Yay., Erzurum 2007.

- , *Yusuf-ı Meddah/Varka ve Gülşah*, Atatürk Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi Yayını, Erzurum 2001.
- , “Eski Anadolu Türkçesi İle Yazılmış Hatun Destanı ve Dili”, *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, Sayı: 12, s. 1-29.
- Köprülü, M. Fuat, “Azeri Edebiyatına Dair Notlar: Hasanoglu ve Habibi”, *Darü'l-Fünun Edebiyat Fakültesi Mecmuası*, İstanbul 1925.
- , *Edebiyat Araştırmaları 2*, Akçağ Yay., Ankara 2004.
- Kudret, Cevdet, *Örnekli Türk Edebiyatı Tarihi*, Kültür Bakanlığı Yay., Ankara, 2000.
- Latîfî, *Latîfî Tezkiresi*, Hazırlayan: Mustafa İsen, Kültür Bakanlığı Yay., Ankara 1990.
- Levend, Agah Sırrı, *Türk Edebiyatı Tarihi*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 2008.
- Özkan, Mustafa, *Mahmud b. Kādî-i Manyās Gülistan Tercümesi*, TDK Yay., Ankara 1993.
- , *Türk Dilinin Gelişme Alanları ve Eski Anadolu Türkçesi*, Filiz Kitabevi, İstanbul 2000.
- Özkan, Nevzat, *Türk Dilinin Yurtları*, Akçağ Yay., Ankara 2007.
- Pala, İskender, *Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü*, Ötüken Yay., İstanbul 1999.
- Rüstemova, Azade, *Azerbaycan Edebiyatı Tarihi*, Bakü 2007.
- Savalan, H. M., *XV-ci Esrin Qudretli Şairi Hebibi*, Atrapat Kitabevi, Bakü 1981.
- Schimmel, Annemarie, *İslamın Mistik Boyutları*, Kabalcı Yayınları, İstanbul 2001.
- Sev, Gülsel, *Etmek Fiiliyle Yapılan Birleşik Fiiller ve Tamlayıcılarla Kullanılışı*, TDK Yay., Ankara 2001.
- , *Tarihi Türk Lehçelerinde Hal Ekleri*, Akçağ Yay., Ankara 2007.
- Şahin, Hatice, *Eski Anadolu Türkçesi*, Akçağ Yay., Ankara 2003.
- Şemseddin Sami, *Kāmūsü'l-A'lām*, Kaşgar Neşriyat, Ankara 1996.

- , *Kāmūs-ı Türki*, Kapı Yay., İstanbul 2009.
- Tiken, Kamil, *Eski Türkiye Türkçesinde Edatlar, Bağlaçlar, Ünlemler ve Zarf Fiiller*, TDK Yay., Ankara 2004.
- Toparlı, Recep ve Vural, Hanifi, *Kıpçak Türkçesi*, Seyran Yay., Sivas 2000.
- , *Harezm Türkçesi*, Öncü Basımevi, Tokat 2007.
- Tseng, Lan-Ya, *Türkiye Türkçesinde Orta Hece Düşmesi*, TDK Yay., Ankara 2002.
- Türk Dil Kurumu, *Büyük Türkçe Sözlük*, <http://tdkterim.gov.tr/bts/>, (ET: 20.11.2012)
- Türk Dil Kurumu, *Türkçe Sözlük*, TDK Yay., Ankara 2012.
- Türk Dil Kurumu, *Yazım Kılavuzu*, TDK Yay., Ankara 2008.
- Uludağ, Süleyman, *Tasavvuf Terimleri Sözlüğü*, Kabalcı Yay., İstanbul 2001.
- Usluer, Fatih, *Hurufilik (İlk Elden Kaynaklarla Doğuşundan İtibaren)*, Kabalcı Yay., İstanbul 2009.
- Ünver, İsmail, “Arap Harfli Metinlerin Çevirisinde Karşılaşılan Yanlışlar”, *Türk Dili*, Sayı: 483, s. 789-798.
- Üstünova, Kerime, “Dilek Kipleri ve Zaman Kavramı”, *Türk Dili*, Sayı: 635, s. 678-686.
- , “Türkçede Zaman Kavramı ve İşlenişi”, *Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı: 9, s. 187-201.
- Vardar, Berke, *Açıklamalı Dilbilim Terimleri Sözlüğü*, Multilingual Yay., İstanbul 2002.
- Vuslatnâme*, Türk Dil Kurumu Kütüphanesi, A.372 numaralı yazma.
- Yılmaz, Mehmet, *Edebiyatımızda İslami Kaynaklı Sözlükler*, Enderun Kitabevi, İstanbul 2003.
- Zülfikar, Hamza, *Türkçede Ses Yansımaları Kelimeler*, TDK Yay., Ankara 1995.

ÖZ GEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler	
Adı Soyadı	Dilek AKAN BUDAK
Doğum Yeri ve Tarihi	ERZURUM-21.05.1982
Eğitim Durumu	
Lisans Öğrenimi	Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü
Yüksek Lisans Öğrenimi	Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Ortaöğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü
Bildiği Yabancı Diller	İngilizce (KPDS 74)
Bilimsel Faaliyetleri	<ol style="list-style-type: none"> 1. “Marifetname’deki Şiirlerde Geçen Birleşik Fiiller” Bütün Yönleriyle Erzurumlu İbrahim Hakkı Hazretleri Sempozyumu, 16-18 Kasım 2011, Erzurum s. 425-433. 2. “Erzurum Ağzı Söz Varlığında Eski Türkçenin İzleri”, Turkish Studies, Vol. 7/4, Fall 2012, s. 629-646. 3. “Çağdaş Türk Yazı Dillerinde Zaman Birimlerini Karşılamanın Sözcükleri”, Dede Korkut Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi, Cilt: 1, S. 2, s. 5-18.

İş Deneyimi	
Stajlar	
Projeler	
Çalıştığı Kurumlar	Rize Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi (2008-2010) Atatürk Üniversitesi DİLMER (2010- ...)
İletişim	
E-posta Adresi	dlek_akan@hotmail.com
Tarih	21.03.2014